

საქართველოს
დამფუძნებელი კრება

1919

საბჭოთა წარსლის კვლევის ლაბორატორია

საქართველოს დამფუძნებელი კრება
ირაკლი ხვადაგიანი

პროექტის ხელმძღვანელები:
ნანო ზაზანაშვილი, ანა მარგველაშვილი

მკვლევრები:
ირაკლი ხვადაგიანი, ნანო ზაზანაშვილი,
დავით ხვადაგიანი, დავით კოპალიანი

კონსულტანტები:
ლაშა ბაქრაძე, ოთარ ჯანელიძე

რედაქტორები:
ნანა გამყრელიძე, ნინო ღამბაშიძე, ანა ჭაბაშვილი

კორექტორები:
რუსიკო კობახიძე, ია ლაღუა,
ქეთევან გოგობერიშვილი

დიზაინერ-დამკაბადონებლები:
მაგდა ცოცხალაშვილი, ნინო გურული

ვიზუალიზაციები:
ირაკლი ჭუმბურიძე, მარიკო გამხარაშვილი
Jumpstart Georgia

გარეკანის დიზაინერები:
აკაკი რაზმაძე, ირაკლი ჭუმბურიძე

პრიფტები: ჯეოლაბი

ტექნიკური ასისტენტი:
ლევან ნაცვლიშვილი

© საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია, 2016
ყველა უფლება დაცულია

CONSTITUENT ASSEMBLY OF GEORGIA
Irakli Khvadagiani

Project managers:
Nano Zazanashvili, Anna Margvelashvili

Researchers:
Irakli Khvadagiani, Nano Zazanashvili,
David Khvadagiani, David Kopaliani

Consultants:
Otar Janelidze, Lasha Bakradze

Editors:
Nana Gamskrelidze, Nino Ghambashidze, Anna Chabashvili

Proofreaders:
Rusiko Kobakhidze, Ia Ghadua,
Ketevan Gogoberishvili

Design:
Magda Tsotskhalashvili, Nino Guruli

Visual data:
Irakli Chumburidze, Mariko Gamkharashvili
Jumpstart Georgia

Cover design:
Irakli Chumburidze, Akaki Razmadze

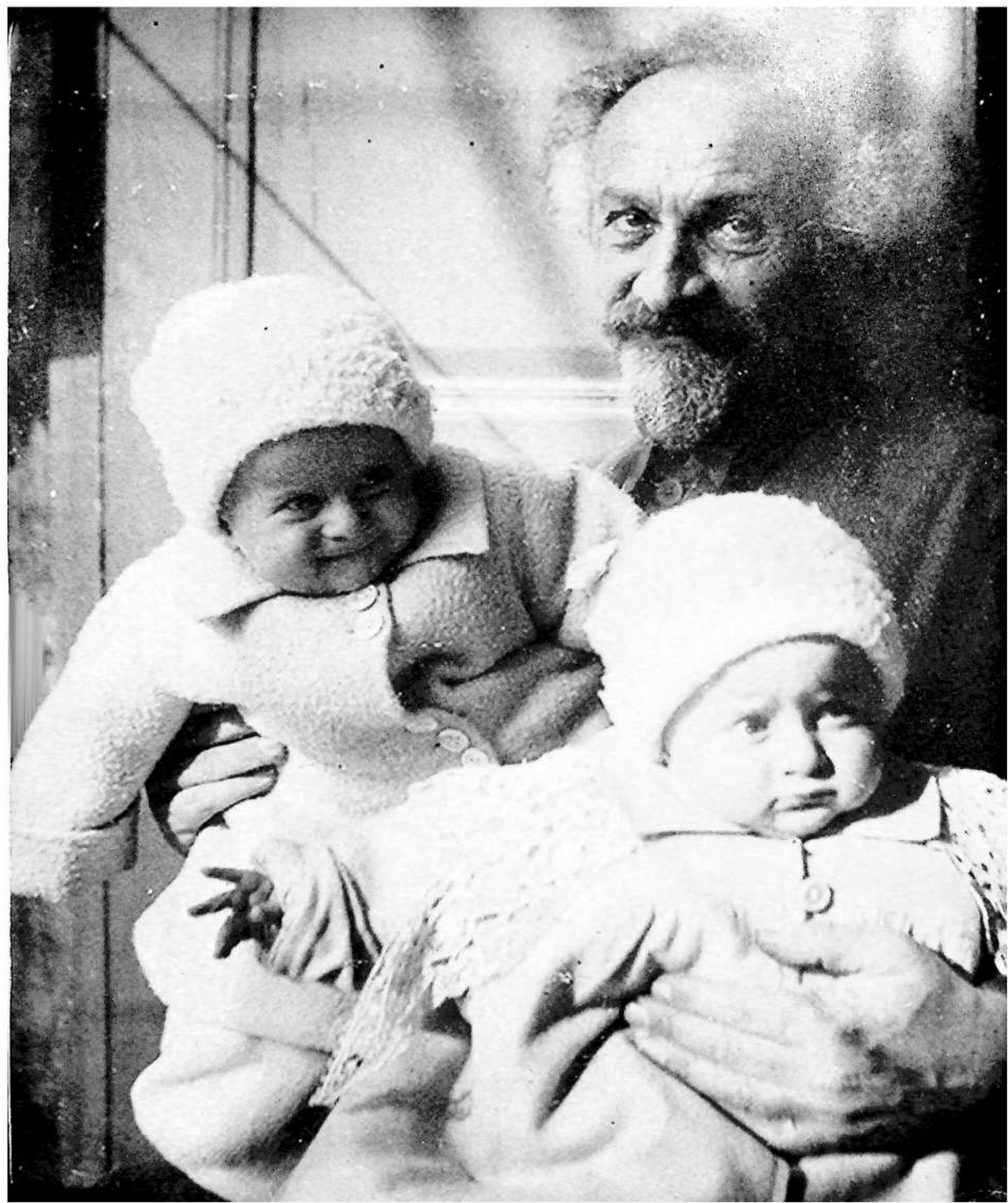
Fonts: GeoLab

Technical Assistant:
Levan Natsvlishvili

© Soviet Past Research Laboratory, 2016
All rights reserved

„...ლოცვა-კურთხევით მოიგონებს მომავალი თაობა, მაღლიერი, ჩენს დემოკრატიასა და მის მთავრობას, რომელმაც ერთად ერთმა არ დაჰკარგა გონება, არ მიეცა სასოწარკვეთლებას – ამ საერთო განცდის დროს. მხოლოდ ამ დემოკრატიაში გადაარჩინა ჩენი პატარა ნაეი, მწარე ხეედრს დიდი რევოლიუციის, დიდი გემისა, რომელზედაც მთელი 100 წლის მანძილზე მიკრული იყო მაგარი ჯაჭვით. მხოლოდ მან ერთმა ააცილა ეს ნაეი ათასგვარ დაბრკოლებას და კლდეებს, ანარქიის უძირო ზღვაში ამოზიდულთ და მოიყვანა აქ, ამ სამშვიდობოში, ამ დიად და ძვირფას განძით, დამფუძნებელ კრებით. ცხადია, ეს დიდი საქმე არის შედეგი არა უბრალო, ბრმა და ბედნიერი შემთხვევის, როგორც ზოგიერთნი ფიქრობენ. არამედ ჩენი დემოკრატიის იმ სწორი პოლიტიკური სიბრძნე-სიმწიფისა, რაზედაც ეს ეს იყო მოგახსენებდით. არ არის დარგი ისეთი რთული და საიდუმლოებით მოცული, როგორც პოლიტიკა და ვაი იმ ხალხს, რომლის პოლიტიკურ ხელმძღვანელებს არ შესწევს გამჭრიახობა ჩაიხედონ ამ საიდუმლოების სიღრმეში და გაიკვლიონ გზა ამ იშვიათ ხელოვნების ბნელ ლაბირინტში. თვითნებური ნაბიჯი მრუდეთ გადადგმული ამ სფეროში, შეიძლება გახდეს საბედისწერო ნაბიჯად მთელი ხალხისათვის ... აწი ბატონებო თქვენს ხელთ არის ბედი ამ, ჩენ ქარცეცხლში გამოტარებული ავლა-დიდებისა. ვერ ვიტყვით, რომ სრულიად უზრუნველი, დაზღვეული იყოს ეს თავისუფლება მოსალოდნელ საშიშროებისაგან, ვინაიდან არ სჩანს დასასრული იმ ქაოსისა, რომლის ალში ჩააგდო მთელი განათლებული კაცობრიობა საშინელმა მსოფლიო ომმა, მაგრამ ერთი რამ კი შეიძლება აქ ითქვას გადაჭრით: ხალხი, რომელმაც მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში დაიცვა თავისი ვინაობა, ხალხი, რომელსაც არ შეეშინდა ჩრდილოეთის სუსხიან ზამთრის, რომელმაც გამოიჩინა უნარი თვითმპყრობელობის სქელი და ცივი ყინულის ქვეშ პოლიტიკური და მოქალაქეობრივი ზრდა განვითარებისა, ეს ხალხი არ დაიღუპება და არც დაღუპავს მოპოვებულ თავისუფლებას. მაშ გაუმარჯოს საქართველოს თავისუფალი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის თავისუფალ დემოკრატიას, გაუმარჯოს საქართველოს დამფუძნებელ კრებას!“

დამფუძნებელი კრების დეპუტატის, სილიბისტრო ჯიბლაძის მისასალმებელი სიტყვა კრების პირველ სხდომაზე 1919 წლის 12 მარტს.

1930 წელს გადაღებულ ამ საოჯახო ფოტოზე მეოცე საუკუნის საქართველოს პოლიტიკური ისტორიაა ასახული – ქართველ ესერთა პარტიის ერთ-ერთ ლიდერს, გრიგოლ (გიგო) ნათაძეს, რომელმაც 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის დეკლარაციას მოაწერა ხელი, შეილიშვილები – მომავალი პარლამენტის დეპუტატები, ნოდარ და მაია ნათაძეები უსხედან კალთაში; მათ 1991 წლის 9 აპრილს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტზე დატოვეს საკუთარი ხელმოწერა. ეს ფოტო სიმბოლურად ასახავს საქართველოში პოლიტიკურ თაობათა სიახლეებს.

70 წლის მანძილზე – სამი თაობის განმავლობაში – ჩვენი საზოგადოების მეხსიერებაში დაიკარგა ცოდნა, ვინ იყვნენ ისინი, ვინც 1918 წელს დააფუძნა საქართველოს რესპუბლიკა; საბჭოთა რეჟიმმა ამ თაობის მოღვაწეთა დიდი ნაწილი გაანადგურა, დანარჩენების პოლიტიკური წარსულის საჯაროდ ხსენება კი სახიფათო გახდა.

ამგვარი წიგნის (ეროვნული საბჭოს წევრების ბიოგრაფიების) დაბეჭდვა 1918-1921 წლებშიც იყო განზრახული, მაგრამ მაშინ, სამწუხაროდ, არ მოხერხდა და საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელთა სახელები და სახეები უცნობი დარჩა მომდევნო თაობებისათვის.

2014 წელს „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიამ“ ფონდის NED (National Endowment for Democracy) – ეროვნული წვლილი დემოკრატიისათვის მხარდაჭერით მოამზადა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების დეპუტატთა ბიოგრაფიების კრებული, მისი გამოცემისათვის საჭირო სახსრები კი ორგანიზაციას არ გააჩნდა.

2015 წელს დაიწყო კამპანია წიგნის გამოცემისათვის საჭირო თანხის შესაგროვებლად. ამ საქმეში წვლილი შეიტანეს სხვადასხვა ორგანიზაციებმა და კერძო პირებმა. მათი შემოწირულობებითა და სამუშაო ჯგუფის მოხალისეობრივი შრომით შესაძლებელი გახდა კრებულის მომზადება და დაბეჭდვა, რითაც – თითქმის საუკუნის შემდეგ – პირველი რესპუბლიკის დამფუძნებელთა სახელები დაბრუნდა ჩვენს თანამედროვეთა ცნობიერებაში.

გარეგანი ორგანიზაციები

NED (National Endowment for Democracy) – ეროვნული წვლილი დემოკრატიისათვის
 ჰანრიხ ბოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონული ბიურო
 გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი
 ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა
 ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი
 საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის არქივი
 საქართველოს ეროვნული არქივი
 საქართველოს ხელნაერთა ეროვნული ცენტრი
 საქართველოს ეროვნული მუზეუმი
 საქართველოს პარლამენტი
 სომხური რევოლუციური ფედერაციის (დამნაცუტუნის) ერევნის მუზეუმი
 სომხეთის ახალგაზრდა ისტორიკოსთა კავშირი
 პარიზის ნოე უორდანიას ინსტიტუტი
 სათემო განვითარების ცენტრი
 ფონდი „ღია საზოგადოება – საქართველო“
 ჯამპსტარტ ჯორჯია – Jumpstart Georgia

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

**HEINRICH
BÜLL
STIFTUNG
SOUTH
CAUCASUS**

ლიბერატორის მუზეუმი
Literature Museum

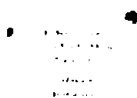
საქართველოს ეროვნული არქივი
National Archives of Georgia

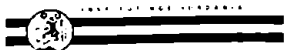
საქართველოს ხელნაწერთა ცენტრი
NATIONAL CENTRE OF MANUSCRIPTS

საქართველოს პარლამენტი

საზოგადოებრივი განვითარების ცენტრი
COMMUNITY DEVELOPMENT CENTRE

20
OPEN SOCIETY FOUNDATION
საზოგადოებრივი განვითარების ცენტრი

JumpStart^{Ge}

მვინდა მაღალმხით მოვინსენიოთ ყველა ის გირი, რომელმაც დახმარება მამვიწია კვლევის,
წიგნში მუშაობისა თუ საინფორმაციო კამპანიის დროს:

ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილი
ლალი ალექსი-მესხიშვილი
თენგიზ ახმედოვი
არჩილ ახმეტელი
მაიკლ ბაბიანი
მანანა ბარათაშვილი
ცისანა ბარათაშვილი
ლაშა ბაქრაძე
გია ბერიშვილი
პაატა ბერიშვილი
ტიერი ბერიშვილი
ქეთევან ბერიშვილი
ლევან ბერძენიშვილი
მაია ბიძინაშვილი
ვახტანგ ბოგველიშვილი
თინათინ ბოლქვაძე
ლიზიკო გაბუნია
ნანა გამყრელიძე
მარიკო გამხარაშვილი
თამარ გეგეჭკორი
მზია გელეიშვილი
გოგი გვახარია
ლევან გიორგაძე
ქეთევან გოგობერიშვილი
მაია გოგორიკიძე
დომინიკ გოტიე-ელიგულაშვილი
ნინო გუნია
ნინო გურული
შოთა გუჯაბიძე
ნინო დადვანი
მამუკა დავარაშვილი
დანიელ დავითიაშვილი
ნატალია დარსაველიძე-კალიაგინა
რუსუდან დარჩიაშვილი
ნიაზ დიასამიძე
მარიკა დიდებულისძე
ლალი ეხვია
შოთა ვადაჭკორია
ნოდარ თავართქილაძე
ილია თავბერიძე
გია თარხან-მოურავი
მარიამ თედლიაშვილი
მაია თოფურაძე
დიმიტრი თუმანიშვილი
თამთა თხელიძე
ირაკლი იაკობაშვილი
ირმა იანტბელიძე
იუსუფ ისმაილოვი
გურამ კაკაბაძე
ინეზა კალაძე

ნელი კალაძე
ბაკურ კანდელაკი
თამარ კვარაცხელია
ნინო კიტოვანი
ბექა კობახიძე
რუსიკო კობახიძე
რუსუდან კობახიძე
თამარ კორძია
არჩილ კუპრეიშვილი
ეკა კუხალაშვილი
ბელა ლალაიანი
ჯუანმერ ლალიძე
ნიკიტა ლომაკინი
გული ლორთქიფანიძე
ვლადიმერ ლორია
გიგა მაშინაშვილი
გიორგი მამულია
ესმა მანია
ვალერიან და ნორა მარქაროვები
ირაკლი მაჭავარიანი
გრიგოლ მახარაძე
მიხეილ მეფარიშვილი
მაია მთვარაძე
ვახტანგ მიქელაძე
ნათია მიქელაძე-ბახსოლიანი
ნინო მჭედლიშვილი
დავით მხეიძე
ლეო ნათაძე
ნოდარ ნათაძე
ვაკო ნაცვლიშვილი
ლევან ნაცვლიშვილი
თამთა ნაჭყებია
ცირა ნიკოლაიშვილი
იოანის ნოსირიოსი
სალომე ოდიშარია
ლია ოქროპირიძე
ნინო ოქროპირიძე
გოგი ოჩიაური
ხათუნა ოჩიაური
ირენა ოპანჯანოვა
აკაკი რაზმაძე
ქეთევან რამიშვილი
გიორგი რურუა
ვიქტორ რცხილაძე
ქეთევან სადაგაშვილი
მალხაზ სალდაძე
ფრიდონ საყვარელიძე
ელენე სეზნიაშვილი
დიმიტრი სილაქაძე
თენგიზ სიმეშვილი

ზურაბ სირაძე
ეკა სირაძე-დელონე
ლიანა სირბილაძე
დავით სულაქველიძე
რამაზ სურმანიძე
ელისო ტარასაშვილი
დიმიტრი ტატიშვილი
სოფიო ტატიშვილი
მაია ურუშაძე
ქრისტინე ფალავა
მარინე ფირცხალავა
მარინა ქარცივაძე
ნინა ქარცივაძე
ეკა ქევანიშვილი
ნიკოლოზ ქუმსიაშვილი
პაატა ქურდაძე
ია ლადუა
ნინო ლამბაშიძე
სანდრო ლლონტი
ციცო ყურაშვილი
ნანა შენგელაია
დავით შენგელაია
ნინო ჩაჩხიანი
გოგი ჩიქავა
მარინა ჩიხლაძე
რაუდენ ჩიხორია
ფიქრია ჩიხრაძე
ლამზირა ჩხეიძე
თინათინ ცენტერაძე
ნესტან ცეცხლაძე
გია ცინცაბაძე
ნატო ცინცაბაძე
რუსუდან ცისკარიშვილი
სოსო ცისკარიშვილი
მაგდა ცოცხალაშვილი
ნინო ძანძავა
ავთანდილ ნულაია
ანა ჭაბაშვილი
ანა ჭეიშვილი
თეიმურაზ ჭელიძე
იბრაჰიმ ჭყაძუა
ირაკლი ჭუმბურიძე
რაფაელ ხეთაშვილი
ქეთევან ხიდაშელი
კახა ხიმშიაშვილი
ლია ხუნდაძე
ოთარ ჯანელიძე
დავით ჯაფარიძე
ლილე ჯაფარიძე
სტივენ ჯონსი

მანსაპუთჩივულ მადლოვან ვუსდით იმ მოქალაქეებსა და ორგანიზაციებს,
რომელთა შემოწირულობებითა და დაფინანსებით შესაძლებელი გახდა ამ
პრიზულის გამოსვლა

თამარ ამბუჟელი
ეკა აღდგომელაშვილი
ნანა ბაგალიშვილი
მარიამ ბარამიძე
თინათინ ბოლქვაძე
თამარ ბურან-შარაშიძე
ალექსანდრე გვარჯალაძე
გოგი გვახარია
ალექსანდრე გიორგაძე
ნინო გოგოლაძე
თამთა გოჩიტაშვილი
დომინიკ გოტიე-ელიგულაშვილი
მედეა გუგუშვილი
შოთა გუჯაბიძე
ანდრო დადიანი
ნანო ზაზანაშვილი
თამარ ზოდელავა
თამარ თავაძე
ირაკლი იაკობაშვილი
ნინო კიკნაველიძე
მამია კომახია
ნინო ლეჟავა
სალომე ლეჟავა
ნიკა ლოლაძე
ნატა ლომოური
ლევან ლორთქიფანიძე
ანა მარგველაშვილი
გრიგოლ მახარაძე
თამთა მელაშვილი
ნათია მიქელაძე-ბახსოლიანი
ერეკლე ნათაძე

ნუცა ნანუაშვილი
ნაირა ნარსია
ირინე ნიკოლეიშვილი
თინათინ ნინუა
სალომე ოდიშარია
ელადიმერ პაპავა
ბაია პატარაია
არჩილ ჟორჟოლიანი
აკაკი რაზმაძე
მალხაზ სალდაძე
ნინო სანადირაძე
თეკლე სულხანიშვილი
ელისო ტარასაშვილი
მედეა ტურაშვილი
შარლ ურევიჩი
ქრისტინე ფალავა
თამარ ქალდანი
ეკა ქევანიშვილი
ქეთევან შავგულიძე
ნინო ჩაჩხიანი
ხათუნა ჩხეიძე
ირენ ციციშვილი-ფანასკერტელი
ეკა წერეთელი
ანა ჭაბაშვილი
ირაკლი ჭუმბურიძე
კახა ხიმშიაშვილი
ტატო ხუნდაძე
გიორგი ჯიბლაძე

საქართველოს პრეზიდენტის
სარეზერვო ფონდი

კონსულტაციისა და
ტრენინგების ცენტრი

კულტურულ ურთიერთობათა
ცენტრი „კავკასიური სახლი“

საქართველოს რესპუბლიკური
პარტია

20

საქართველოს პრეზიდენტის
სარეზერვო ფონდი

ფონდი
„ღია საზოგადოება – საქართველო“

ნოე ჟორდანია ინსტიტუტი

სათემო განვითარების ცენტრი

CEZANNE
PAINTING HOUSE

კომპანია „სეზანი“

სარჩევი

ისტორია		ქრონიკა	
არჩევნები	18	1921	51
დამფუძნებელი კრება	21	1922	61
პარტიები	22	1923	71
სტრუქტურა	29	1924	79
მოქმედება	30	1925-1930	91
კონსტიტუცია	32	1931-1936	105
საბჭოთა ოკუპაცია	33	1937-1938	115
ბრძოლა დამოუკიდებლობის აღსადგენად	34	1939-1949	123
		1950-1980	131
სტატისტიკა			
პარტიები და მათი წევრები	38		
პარტიული ბალანსი	40		
მხარეები და ეროვნება	41		
ასაკი და სოციალური ფენა	42		
განათლება და პროფესია	43		
რეპრესიები	44		
დეპუტატების ბედი 1921 წლის შემდეგ	45		

ბიოგრაფიები

აბაშიძე ჰაიდარ	146	გობეჩია ივანე	198
ავეტისიანი ტიგრან	147	გობეჩია იოსებ	200
ალექსი-მესხიშვილი შალვა	148	გომართელი ივანე	202
ამირეჯიბი შალვა	149	გონაშვილი დიმიტრი	204
ანდრონიკაშვილი კონსტანტინე	151	გურული ზაქარია	205
ანჯაფთარიძე გიორგი	154	გურჯუა ეასილ	207
არსენიძე რაქდენ	157	დადიანი სამსონ	212
ასათიანი ალექსანდრე	159	დავარაშვილი მოსე	214
აუშტროვი რუბენ	162	დავითხანიანი დავით	215
ახმეტელაშვილი ვლადიმერ	163	დგებუაძე ალექსანდრე	216
ახმეტელაშვილი სვიმონ	165	ელიაშვილი ნიკოლოზ	220
ბადრიძე ილია	168	ელიგულაშვილი იოსებ	222
ბაკურაძე ეასილ	171	ემუხვარი არზაყან	223
ბარათაშვილი იესე	171	ერაძე გიორგის	225
ბერიშვილი პავლე	173	ვადაჭკორია სოლომონ	228
ბერნშტეინი ერიკ	175	ვარდოიანცი მკრტიჩ	231
ბიული პავლე	175	ვეშაპიძე გრიგოლ	233
ბოლქვაძე ელისაბედ	177	ზახაროვი დიმიტრი	238
გაგლოევი გიორგი	182	ზორიანცი ზორი	238
გეგეჭკორი ევგენი	183	თაყაიშვილი ექვთიმე	242
გედევანიშვილი იოსებ	186	თევზაია ვიქტორ	245
გელეიშვილი პეტრე	188	თევზაძე სარდიონ	247
გვაზაფა გიორგი	192	თოფურიძე დიომიდე	250
გვარამაძე თაფაზ-ყადირ	193	იმნაიშვილი ნიკიფორე	256
გვარჯალაძე კონსტანტინე	194	ივანიკი-ინგილო რაფიელ	259
გიორგაძე გრიგოლ	195	ირემაშვილი იოსებ	261

კალაძე ერმალოზ	264	ნოდია ვასილ	318
კანდელაკი კონსტანტინე	266	ნუცუბიძე შალვა	320
კაციაშვილი ნიკოლოზ	267	ნუცუბიძე ილია	324
კედია სპირიდონ	268	ონიაშვილი დავით	326
კვარაცხელია იოსებ	271	ჟორდანია ნოე	330
კიკვაძე თედორე	272	ჟღენტი ვიქტორ	338
კილუჩაძე ლავრენტი	276	რამიშვილი ისიდორე	340
კოვალიოვი მიხეილ	278	რამიშვილი ნოე	344
კოპალეიშვილი ილია	279	რუსია მელიტონ	347
ლასხიშვილი გიორგი	282	რუხაძე ლევან	348
ლომთათიძე ალექსანდრე	284	რცხილაძე გრიგოლ	350
ლორთქიფანიძე ივანე	286	საბახტარაშვილი კონსტანტინე	354
ლორია ფილიპე	289	სალაყაია იოსებ	355
ლოსკუტოვი ანდრეი	290	სალუქვაძე ანანია	356
მამედოვი ჰუსეინ	292	საყვარელიძე პავლე	360
მაჭავარიანი იოსებ	292	სირბილაძე ერმალოზ	361
მაჭავარიანი იოსებ	294	სოლოლაშვილი ანა	365
მახარაძე გერასიმე	295	სულაქველიძე აპოლონ	366
მგელაძე ვლასა	298	სურგულაძე პეტრე	368
მდივანი სიმონ	302	სურგულაძე სიმონ	370
მიქელაძე ოსმან	304	ტატიშვილი ივანე	372
მურვანიძე გიორგი	306	ტერ-სტეფანიანი გარეგინ	374
ნათაძე გრიგოლ	308	ტერ-ფარსეგოვა-მახვილაძისა ელენოროა	375
ნათაძე ლევან	309	ტოროშელიძე მინადორა	378
ნიკოლაძე ნიკოლოზ	311	ურატაძე გრიგოლ	382
ნინიძე კირილე	315	ფანიანცი კონსტანტინე	386

ფარნიევი ალექსანდრე	387	ცისკარიშვილი გაბრიელ	452
ფალავა გიორგი	389	ძველაია ბარნაბა	456
ფშალიდისი იოანის	391	წერეთელი ირაკლი	460
ფირცხალავა სამსონ	393	წულაია პავლე	464
ფირცხალაიშვილი ილია	396	წულაძე ვასილ	465
ქარუმიძე შალვა	400	ჭავჭავანიძე ივანე	468
ქიქოძე გერონტი	402	ჭელიძე თეიმურაზ	469
ქუმსიაშვილი ნიკოლოზ	404	ჭიაბრიშვილი ანდრია	471
ლლონტი თევდორე	406	ხომერიკი ნოე	474
ყიფიანი რუბენ	410	ხოჭოლავა იონა	478
შარაშიძე დავით	414	ჯაფარიძე კონსტანტინე	482
შარაშიძე ქრისტინე	415	ჯაფარიძე სერგი	484
შევჩუკი გერასიმე	418	ჯიბლაძე ვლადიმერ	485
შენგელაია ლეონ	418	ჯიბლაძე სილიბისტრო	488
შერვაშიძე ვარლამ	420	ჯუღელი ვალერიან	492
შერვაშიძე ყადირ	422		
ჩიქავა ალექსანდრე	426	წყაროები	496
ჩიხლაძე რაფიელ	427		
ჩხეიძე დავით	429		
ჩხეიძე კარლო	431		
ჩხენკელი აკაკი	434		
ჩხიკვიშვილი ბენიამინ	437		
ცაბაძე ვასილ	442		
ცინცაბაძე გრიგოლ	444		
ცინცაძე გიორგი	447		
ცინცაძე ნოე	449		

იხუმარი

1918 წლის 26 მაისს, ნაშუადღევს, 5 საათსა და 10 წუთზე საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ ერთხმად მიიღო საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი. ეროვნული საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ, ნოე ჟორდანიამ, მოქალაქეებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დაბადება ამცნო.

რუსეთის იმპერიის დაშლის შემდეგ, გარდამავალ პერიოდში, საქართველოში ფაქტობრივი ძალაუფლება სოციალ-დემოკრატიულმა მუშათა პარტიამ აიღო, რომელმაც სხვა, ძველ და ახლად წარმოქმნილ ქართულ პარტიებთან და ამიერკავკასიის ერების წარმომადგენელ პოლიტიკურ ძალებთან თანამშრომლობით სცადა, რეგიონი ყოფილი იმპერიის ნანგრევებზე წარმოქმნილი ანარქიისა და ქაოსისაგან დაეცვა. პირველი მსოფლიო ომით გამოწვეული საერთაშორისო კრიზისების, იმპერიების დაცემისა და ახალი სახელმწიფოების ფორმირების ფონზე, როდესაც ახალი მსოფლიო წესრიგი იქმნებოდა, რუსეთ-ოსმალეთის კავკასიის ფრონტის არსებობა საფუძველს აცლიდა კავკასიის ერების თვითგამორკვევის ღიად დაწყებას, რადგანაც ოსმალეთის აგრესიისაგან დაცვის სხვა გარანტი რუსეთის გარდა რეგიონში არ ჩანდა; ამავე დროს პოლიტიკური ძალები რუსეთის დემოკრატიულ რესპუბლიკად ფორმირების იმედს არ კარგავდნენ და რუსეთის დამფუძნებელი კრების მიერ ყველა საკვანძო და მტკივნეული საკითხის გადაჭრას ელოდებოდნენ; მათ შორის ყოფილი იმპერიის ერების თვითგამორკვევისა და სახელმწიფოებრივი მოწყობის ფორმის შესახებ.

პარალელურად კავკასიის ერებმა ნაციონალური საკითხის გამორკვევის პროცესის უზრუნველსაყოფად, ადგილობრივი მმართველობის განსამტკიცებლად და პოლიტიკურ ძალთა თანამშრომლო-

ბის სივრცის შესაქმნელად ეროვნული საბჭოების ჩამოყალიბება დაიწყეს. რუსეთში ბოლშევიკური გადატრიალებისა და დამფუძნებელი კრების გარეკვის შემდეგ ეროვნული საკითხის საერთო კონსენსუსით მოგვარების თეორიული მექანიზმიც გაქრა. ბოლშევიკურმა რეჟიმმა გერმანიას და მის მოკავშირე ოსმალეთს ბრესტ-ლიტოვსკის სეპარატული ზავით იმპერიის ყოფილი ტერიტორიები გადასცა. რუსული არმიის ნაწილებმა, რომლებშიც ბოლშევიკთა გავლენა დიდი იყო, მასობრივად დაიწყეს კავკასიის ფრონტის დატოვება და გზა გაუხსნეს ოსმალეთის სამხედრო აგრესიას, რომელიც არ კმაყოფილდებოდა ომამდელი საზღვრების აღდგენით და კავკასიის ოკუპაციას ისახავდა მიზნად. რუსეთის დამფუძნებელი კრების კავკასიელმა დეპუტატებმა გაფართოებული შემადგენლობით ჩამოაყალიბეს ამიერკავკასიის სეიმი. სეიმმა კრიტიკულ სიტუაციაში გამოსავლად ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის დაარსება მიიჩნია, რომელმაც უარყო ბრესტ-ლიტოვსკის პირობები და პირდაპირ შეეცადა ოსმალეთთან მოლაპარაკებას. ამიერკავკასიის ერების საგარეო პოლიტიკური ექტორების აცდენამ და ოსმალეთის შეუვალმა პოზიციამ, რომელიც შეტევას განაგრძობდა, ფედერაციული რესპუბლიკა ჩიხში შეიყვანა.

ქართულმა დიპლომატიურმა დელეგაციამ მოახერხა საიდუმლო შეთანხმების მიღწევა გერმანიის მისიასთან, რომელმაც გამოთქვა მზადყოფნა, დამოუკიდებელი საქართველოს საგარეო პარტნიორი გამხდარიყო და ოსმალეთის აგრესია მოეთოკა.

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ ყველა კანონიერი წინაპირობის გათვალისწინებით საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოაცხადა. ეროვნული საბჭოს შემადგენლობა გაფართოვდა – შეივსო საქართველოს ეთნოსების

ნარმომადგენლებითა და პოლიტიკური პარტიების წევრებით და შეუდგა, ერთი მხრივ, დროებითი საკანონმდებლო ფუნქციის შესრულებას, პარალელურად კი – საყოველთაო არჩევნებისათვის მზადებას.

1918 წლის შემოდგომიდან საბჭო „საქართვე-

ლოს პარლამენტად“ გარდაიქმნა. საპარლამენტო დებატების ციკლის შემდეგ გადაწყდა, რომ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სრულუფლებიანი საკანონმდებლო ორგანოს – დამფუძნებელი კრების – არჩევნები 1919 წლის თებერვალში უნდა ჩატარებულიყო.

არჩევნები

საქართველოს დამფუძნებელი კრება საყოველთაო, თანასწორი, ფარული და პირდაპირი წესით, პროპორციული პრინციპით არჩეულ საკანონმდებლო ორგანოდ განისაზღვრა. არჩევნებში მონაწილეობის უფლება ქვეყნის ყველა¹ სრულწლოვან (20 წლის) მოქალაქეს² ეძლეოდა – აქტიური³ და პასიური ხმის უფლებით, სქესის განურჩევლად.

დამფუძნებელი კრების წევრად რესპუბლიკის მოქალაქეებს 130 დეპუტატი უნდა აერჩიათ. დამფუძნებელი კრება გააგრძელებდა საკანონმდებლო მუშაობას და შეასრულებდა თავის მთავარ ამოცანას – შეიმუშავებდა რესპუბლიკის კონსტიტუციას. საყოველთაო, დემოკრატიული არჩევნების გზით ჩამოყალიბებული საკანონმდებლო ორგანო საშინაო და საგარეო პოლიტიკური საკითხების გადაწყვეტისას სრული ლეგიტიმაციით იქნებოდა აღჭურვილი.

არჩევნებში მონაწილეობის მისაღებად, საკანდიდატო სიის წარსადგენად აუცილებელი იყო საარჩევნო ხმის მქონე 50 მოქალაქის ხელმოწერით დადასტურებული კანდიდატების სიის და თითოეული კანდიდატის წერილობითი თანხმობის წარდგენა ცენტრალური საარჩევნო კომისიისადმი. კომისია საკანდიდატო სიებს მათი მიღების რიგითობის მიხედვით ანიჭებდა საარჩევნო ნომრებს.

დაკომპლექტდა ცენტრალური საარჩევნო კომი-

სია, რომლის 21 წევრიც საქართველოს პარლამენტმა აირჩია საკუთარი შემადგენლობიდან და თითო წევრი დამატა თითოეული დარეგისტრირებული საკანდიდატო სიიდან, ამ პარტიებისა და სამოქალაქო ჯგუფების წარმომადგენლებად. საქართველოს დამფუძნებელი კრების ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარედ სოციალ-დემოკრატი ალექსანდრე ლომთათიძე დაინიშნა, თავმჯდომარის ამხანაგებად – სოციალისტ-რევოლუციონერი ივანე გობეჩია და სოციალისტ-ფედერალისტი თედო ლლონტი, კომისიის ხაზინადრად – ეროვნულ-დემოკრატი გიორგი გვაზავა, მდივნად – სოციალ-დემოკრატი ანა (ოლა) სოლოლაშვილი.

მხოლოდ ერთი საარჩევნო ოლქის არსებობის გამო, არჩევნების მთავარი მაკონტროლებელი ორგანო რესპუბლიკის ცენტრალური საარჩევნო კომისია იყო, თუმცა გამონაკლისის სახით საარჩევნო კომისიების დაარსება გადაწყდა სოხუმისა და ზაქათალის ოლქებისათვის. მაზრებში საარჩევნო კომისიის მოვალეობა სამაზრო ერობების გამგეობებს დაეკისრა. იმ მხარეებში, სადაც საერო ბოო რეფორმა ჯერ კიდევ არ იყო გატარებული, საარჩევნო კომისიის ფუნქცია სამაზრო ქალაქის თვითმმართველობას ან, ასეთის არარსებობის შემთხვევაში, ყველა პარტიათა პროპორციული წარმომადგენლობით დაკომპლექტებულ კომისიებს დაეკისრა. მათვე დაევალათ სოფლის საზოგადოებებისა და წერილი სასოფლო ერთეულების

1 გარდა: დანაშაულის გამო კანონიერად დასჯილი პირების (რომელთაც ხმის უფლება შეზღუდული ჰქონდათ) ფსიქიურად დაავადებული – ქმედუნარიო მოქალაქეების, დეზერტირებისა და გაბანკროტებული პირებისა.

2 მოქალაქეებად ითვლებოდნენ 1914 წლის მდგომარეობით საქართველოს ტერიტორიაზე მუდმივად მცხოვრები პირები.

3 აქტიური ხმის უფლება მხოლოდ სამხედრო მოსამსახურეებს ეზღუდებოდათ.

საარჩევნო კომისიების ორგანიზება.

კომისიებმა დაამუშავეს საარჩევნო სიები. მოამზადეს საარჩევნო უბნები და შესაბამისი ინვენტარი.

ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ არჩევნების თარიღად 1919 წლის 14, 15 და 16 თებერვალი დაადგინა. არახელსაყრელი ამინდისა და პოლიტიკური ვითარების მიუხედავად (შეიარაღებული კონფლიქტები მეზობელ სახელმწიფოებთან – სომხეთთან და ოსმალეთთან), დამფუძნებელი კრების არჩევნების ჩატარება დიდი მნიშვნელობისა და პოლიტიკური წონის მქონე საკითხი იყო და ამიტომ ხელის შემშლელმა ფაქტორებმა უკანა პლანზე გადაინაცვლეს და უპირატესობა არჩევნების გზით ლეგიტიმაციის მნიშვნელობას მიენიჭა.

დამფუძნებელი კრების არჩევნებში საკანდიდატო სიები წარადგინეს და შესაბამისი ნომრები მიიღეს შემდეგმა პარტიებმა და საზოგადოებრივმა ჯგუფებმა:

1. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია;
2. საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია;
3. საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია;
4. სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია „დაშნაკცუტუნი“ საქართველოს ბიურო;
5. საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია;
6. საქართველოს მუსლიმთა ეროვნული საბჭო;
7. საქართველოს რადიკალ-დემოკრატიული გლეხთა პარტია;
8. საქართველოს მინის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტია;
9. საქართველოს მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა „მამურალთა“ პარტია;
10. საქართველოს ეროვნულ-ხალხისწერი და საზოგადოებრიულ-თემოსწერი შოთა რუსთაველის პარტია;
11. დამოუკიდებელთა (უპარტიოთა) კავშირი;
12. ბორჩალოს მაზრის მცხოვრებ მუსლიმთა ჯგუფი;
13. რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია (ბოლშევიკების);

14. ესთეტიური ლიგა პატრიოტებისა;

15. საქართველოს ელინთა დემოკრატიული ჯგუფი;

1918 წლის დეკემბრიდან 1919 წლის თებერვლამდე მიმდინარეობდა წინასაარჩევნო კამპანია.

საარჩევნო კომისია ხელმძღვანელობდა საარჩევნო ბარათების (ბიულეტენების) ბეჭდვას, რომელთა რაოდენობა თანასწორი იყო არჩევნებში მონაწილე ცალკეული პარტიებისა და ჯგუფებისათვის; ბიულეტენი შეიცავდა ცალკეული პარტიისა თუ ჯგუფის საკანდიდატო სიასა და ნომერს. საარჩევნო სისტემის შესაბამისად, კომისიებს თავად უნდა დაერიგებინათ საარჩევნო ბიულეტენები თავიანთი რეგისტრირებული ამომრჩევლებისათვის, რომლებიც საარჩევნო უბნებზე უნდა გამოცხადებულიყვნენ მათთვის სასურველი პარტიისა თუ ჯგუფის ნომრის შემცველი ბიულეტენით. გამონაკლისი წესით – საპატიო მიზეზის ქონის შემთხვევაში, ამომრჩეველს ბიულეტენი უშუალოდ არჩევნების დღეს უბანზე გადაეცემოდა. არჩევნებში მონაწილე ჯგუფებს საშუალება ჰქონდათ, კომისიისაგან მოეთხოვათ, სახელმწიფო ენის გარდა, ბიულეტენებზე მონაცემები დამატებით სხვა ენაზეც დაბეჭდილიყო, რათა სახელმწიფო ენის არმცოდნე მოქალაქეებისთვისაც ხელმისაწვდომი და გასაგები ყოფილიყო საარჩევნო ინფორმაცია.

საარჩევნო წესების მიხედვით, უბანზე გამოცხადებული მოქალაქე კომისიის მიერ ვინაობის დადასტურების შემდეგ მათგან იღებდა კონვერტს, მიაშურებდა სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებს, სადაც ფარულად შეეძლო ბიულეტენის კონვერტში მოთავსება და მისი დალუქვა, შემდეგ კი კონვერტს გადასცემდა კომისიის თავმჯდომარეს, რომელიც ამომრჩევლის თვალწინ კონვერტს საარჩევნო ყუთში აგდებდა.

საარჩევნო უბნებზე და გარეთ, მის უშუალო სიახლოვეს, საარჩევნო აგიტაცია აკრძალული იყო. აკრძალული იყო ამავე ზონაში შეიარაღებული და არაფხიზელი ადამიანების ყოფნა. უბნის შიგნით გამოფენილი იყო არჩევნებში მონაწილე საკანდიდატო სიები და ხმის მისაცემ კუთხეებთან განთავსებული იყო დამატებითი ბიულეტენები გამონაკლისის წესით მოსარგებლე ამომრჩე-

ლებისათვის, რომლებიც უბანზე საკუთარი ბიულეტენით არ გამოცხადდნენ.

სამი დღის განმავლობაში მიმდინარე არჩევნების შემდეგ ქალაქებში სალამოს 9 საათზე, ხოლო სოფლებში სალამოს 8 საათზე უბნები დაიკეტა. კომისიები შედეგების დაანგარიშებასა და ცენტრალური საარჩევნო კომისიისათვის გადაგზავნას შეუდგნენ.

14-16 თებერვალს არჩევნები გაიმართა შემდეგ მაზრებსა და ქალაქებში:

▲ თბილისის, თელავის, სიღნაღის, თიანეთის, დუშეთის, გორის, შორაპნის, ქუთაისის, ლეჩხუმის, რაჭის, ახალსენაკის, ზუგდიდისა და ოზურგეთის მაზრებში.

▲ ქალაქებში: თბილისი, თელავი, სიღნაღი, გორი, ხაშური, სურამი, ყვირილა, ჭიათურა, ქუთაისი, ხონი, სამტრედია, ახალსენაკი, ზუგდიდი, ფოთი, ოზურგეთი და ლანჩხუთი.

ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ არ მიიღო ქალაქ დუშეთის შედეგები და დადგენილი წესით განმეორებითი არჩევნები დანიშნა. წვრილმანი დარღვევები იყო სხვადასხვა საქალაქო და სასოფლო უბნებზე, რომელთა შედეგები გაუქმდა, რადგან, საარჩევნო დებულებით, ამ უბნების ამომრჩეველთა რიცხვი საერთო რაოდენობის მეთათვე ნაკლები იყო.

არჩევნებზე ამომრჩეველთა აქტიურობის მაჩვენებელმა დაახლოებით 60 % შეადგინა.

ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ კანონიერად ჩათვლილი ხმების დაანგარიშების შემდეგ სპეციალური ფორმულით გამოიანგარიშა საარჩევნო „მეტრი“ – ხმების რაოდენობა, კოეფიციენტი ერთი დეპუტატის ასარჩევად და საკანდიდატო სიებიდან დამფუძნებელი კრების დეპუტატებად არჩეული პირების რაოდენობა განსაზღვრა:

▲ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია – 109 დეპუტატი;

▲ საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია – 8 დეპუტატი;

▲ საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია – 8 დეპუტატი;

▲ საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია – 5 დეპუტატი.

საქართველოს დამფუძნებელი კრების პირველი საზეიმო სხდომა 1919 წლის 12 მარტს, 12 საათსა და 10 წუთზე თბილისში, დამფუძნებელი კრების სასახლის თეთრ დარბაზში გაიმართა. რეგლამენტის შესაბამისად, სხდომას დარბაზში მყოფი უზუცესი დეპუტატი – სილიბისტრო ჯიბლაძე თავმჯდომარეობდა, ხოლო მდივნის მოვალეობას ყველაზე ახალგაზრდა – გოგიტა ფალავა ასრულებდა.

სილიბისტრო ჯიბლაძემ ღირსშესანიშნავი სიტყვით გახსნა დამფუძნებელი კრების მუშაობა. დეპუტატებმა აირჩიეს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარე – კარლო ჩხეიძე და მისი უფროსი ამხანაგი – ალექსანდრე ლომთათიძე, რომელმაც განაცხადო სხდომის თავმჯდომარეობა. დეპუტატებმა ხელმოწერებით ერთხმად დაადასტურეს 1918 წლის 26 მაისის საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი. ფოტოგრაფებმა და კინემატოგრაფისტებმა ფირზე აღბეჭდეს⁴ ეს საზეიმო მომენტი.

მომდევნო სხდომებზე დამფუძნებელმა კრებამ აირჩია პრეზიდიუმი და კომისიები. სამანდატო კომისიამ მიიღო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ოქმები და გადადებული და განმეორებითი არჩევნების სამზადისს შეუდგა.

ამავე დროიდან არჩეული დეპუტატების შემადგენლობაში ცვლილებები დაიწყო, რადგან წინასაარჩევნო კამპანიის, არჩევნების მიმდინარეობისა და დამფუძნებელი კრების ამოქმედების განმავლობაში რამდენიმე სოციალ-დემოკრატი დეპუტატი გარდაიცვალა. მათი ადგილები სიით მომდევნო კანდიდატებმა დაიჭირეს.

დამატებითი არჩევნების მეორე ეტაპი 1919 წლის 19 მაისს გაიმართა. არჩევნები ჩატარდა შემდეგ პუნქტებში:

▲ ქალაქ თბილისის 50-ე უბანზე, ქალაქ დუშეთში, გომბორში, ბოლნის-ხაჩინსა და დაგეთ-ხაჩინში.

▲ სოხუმის ოლქში; ქალაქებში – სოხუმში, ოჩამჩირეში, გუდაუთასა და გაგრაში.

შედეგების გადანგარიშების შედეგად სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას გამოაკლდა სამი მანდატი, თითო-თითო მანდატი მიემატათ ეროვნულ-დემოკრატიულსა და სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიებს და ერთი მანდატი მიენიჭა და დამ-

4 კინოფირი დღემდე არ არის აღმოჩენილი.

ფუძნებელ კრებაში შევიდა მინის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტია.

მესამე დამატებითი არჩევნები გაიმართა 1919 წლის 18 სექტემბერს შემდეგ პუნქტებში:

▲ ბორჩალოს, ახალციხის, ახალქალაქის მაზრებში, დუშეთის მაზრის მთიულეთისა და ხევსურეთის თემებში, ფოცხოვის რაიონსა და სვანეთის თემებში.

▲ ქალაქებში – ახალციხესა და ახალქალაქში.

შედეგების გადაანგარიშების შედეგად სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას კვლავ გამოაქვდა ოთხი მანდატი, თითო-თითო მანდატი მიემატა სოცი-

ალისტ-ფედერალისტთა და მინის მესაკუთრეთა ეროვნულ პარტიას. ერთი მანდატი გამოაქვდა ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას და სამი მანდატით დამფუძნებელ კრებაში შევიდა სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია „დაშნაკუთუნის“ საქართველოს ბიურო.

დეპუტატთა შემადგენლობის ცვლილება 1921 წლამდე კვლავ გრძელდებოდა დამფუძნებელი კრების დეპუტატების გარდაცვალებისა და სა-დეპუტატო მანდატზე უარის თქმის შემთხვევების გამო.

დამფუძნებელი კრება

საქართველოს დამფუძნებელი კრება საპარლამენტო რესპუბლიკის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს წარმოადგენდა. ახალდაბადებული რესპუბლიკის შიდა პოლიტიკური მდგომარეობის გამო დამფუძნებელი კრების კომპეტენცია მხოლოდ საკანონმდებლო საქმიანობით არ შემოიფარგლებოდა. კრებას უფლება ჰქონდა და ხშირადც მიმართავდა პრაქტიკაში აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების მოქმედების რევიზიასა და დარღვევების აღმოფხვრას.

დამფუძნებელი კრების დეპუტატებს შეეძლოთ, პარალელურად სხვა საჯარო და კერძო სამსახურში ყოფილიყვნენ დაკავებული; არჩეული ყოფილიყვნენ სხვადასხვა წარმომადგენლობით ორგანოში იმ პირობით, რომ ისინი გასამრჯელოს მხოლოდ ერთგან მიიღებდნენ. სასესიო მუშაობისას დეპუტატებს შეეძლოთ, საპატიო (პირად ცხოვრებასთან, ჯანმრთელობასა და პროფესიულ საქმიანობასთან დაკავშირებული) მიზეზებით შევუდებოთ ესარგებლათ, რაც მათ საშუალებას აძლევდა, პარალელურად სხვა წარმომადგენლობით ორგანოშიც ემუშავათ. თუმცა დეპუტატი, რომელიც არასაპატიო მიზეზებით ერთიანად გააცდენდა სესიის 2 თვეს, დეპუტატთა შემადგენლობიდან

ავტომატურად ირიცხებოდა. კრების სხდომის გამართვისთვის რეგლამენტით აუცილებელი იყო წევრთა მესამედის – 50 დეპუტატის – გამოცხადება. თავისი მუშაობის მანძილზე საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ მხოლოდ სამჯერ ვერ შეკრიბა კვორუმი. არასაპატიოდ გამცდენი დეპუტატების სტატისტიკა პერიოდულად ცხადდებოდა სხდომებზე და დეპუტატებს ჯამაგირის ნაწილი ექვითებოდათ.

დამფუძნებელი კრების წევრები სარგებლობდნენ სადეპუტატო ხელშეუვალობით – იმუნიტეტით, შესაბამისი გამონაკლისი პირობების გათვალისწინებით.

არჩევნების სამივე ეტაპის შედეგად და შემდეგში განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით საქართველოს დამფუძნებელი კრების წევრთა ჯამურმა რაოდენობამ 145 შეადგინა. ამ მონაცემთა ანალიზი საშუალებას გვაძლევს, დავასკვნათ, რომ კრება სრულყოფილად ასახავდა ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალური, ეთნიკური და კონფესიური შემადგენლობის სურათს. ყოფილი იმპერიის ტერიტორიაზე და აღმოსავლეთ ევროპაში პირველად, დასავლეთ ევროპის რიგ ქვეყნებზე ადრეც კი, საქართველოში გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯი ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენ-

ლობის გზაზე – საქართველოს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გახდა ხუთი ქალი.

მაჟორიტარული პრინციპის არარსებობის მიუხედავად, დეპუტატთა წარმოშობისა და საცხოვრებელი ადგილების მონაცემების ანალიზი აჩვენებს, რომ საქართველოს ყოველ მხარეს დამფუძნებელ კრებაში საკუთარი წარმომადგენელი ჰყავდა. დეპუტატთა მჭიდრო კავშირი საკუთარ მხარესთან ადგილობრივი თვითმმართველობისა და აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოებში მონაწილეობის გარდა, დამფუძნებელი კრების ხაზითაც იყო განმტკიცებული, რომელიც ხშირად მიაყვანდა დეპუტატებს საკუთარი მხარის პრობლემის შესასწავლად და ხელისუფლების ორგანოთა სარევიზიოდ.

ზემოთ აღნიშნული დეპუტატთა სოციალური, ეთნიკური, რელიგიური და გენდერული სპექტრის მრავალფეროვნება და ბალანსი ძირითადად კრე-

ბაში დიდი უმრავლესობით არჩეული საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საკანდიდატო სიის დამსახურება იყო. ერთი მხრივ, პარტიის ათწლეულების მუშაობის ისტორიამ და იდეამ, რომელსაც მისი დაარსება და განვითარება ეფუძნებოდა, განაპირობა პარტიის ეთნიკური მრავალფეროვნება და სოციალური შემადგენლობის ბალანსი. ამავე დროს, საკანდიდატო სიის დაკომპლექტებისას მათ სავარაუდოდ გაითვალისწინეს ყველა სახის წარმომადგენლობითობის საკითხი, მათ შორის გათვალეს, რომ ცალკეული ქალაქისა თუ მხარის ამომრჩეველს საკანდიდატო სიაში თავისი ნაცნობი, თავის სიახლოვეს მომუშავე ადამიანებიც დაენახა. პარტიის მასობრიობამ, სხალხობამ და საარჩევნო სტრატეგიის სწორად გათვლამ განაპირობა კიდევ მისი წარმატება და საკანდიდატო ფორმულის დამფუძნებელ კრებაში განხორციელება.

პარტიები

დამფუძნებელ კრებაში შესული პარტიების განვლილი გზა და ისტორია შემდეგი იყო:

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია

პარტია წარმოიქმნა 1890-იანი წლების დასაწყისში, მარქსისტული იდეოლოგიის საფუძველზე. პირველი ორგანიზაციები გაჩნდა, ერთი მხრივ, იმ ყოფილი „ხალხოსანი“ ინტელიგენტების ჯგუფების საფუძველზე, რომელთაც უარყვეს რუსული უტოპიური სოციალიზმი, მეორე მხრივ კი იმ მუშათა ჯგუფებისა, რომლებსაც ჰქონდათ „ხალხოსნურ“ არაღელვარულ ორგანიზაციებში მუშაობის გამოცდილება და ინტელიგენტების დახმარებით ახალი ტიპის ორგანიზაციების მოწყობა დაიწყეს.

მოძრაობის ცენტრად იქცა ტფილისი, სადაც 1898 წელს პირველი სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტი ჩამოყალიბდა. წლების განმავლობაში

მოძრაობა გაფართოვდა ამიერკავკასიის სამრეწველო პუნქტებში: ბათუმში, ბაქოში, ფოთში, ჭიათურაში. 1903 წლიდან განვითარდა სასოფლო ორგანიზაციები. 1903 წელს საქალაქო და მხარეების კომიტეტებმა „კავკასიის საკავშირო კომიტეტი“ ჩამოაყალიბეს.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დაწყებისთანავე საქართველოს ორგანიზაციებში „მენშევიკებსა“ და „ბოლშევიკებს“ შორის შიდა განხეთქილება წარმოიქმნა, რომელიც საქართველოში „ბოლშევიკთა“ მარცხით დასრულდა, რადგან პარტიის ორგანიზაციების უმრავლესობამ მათი კურსი უარყო. დაარსებიდანვე საქართველოში მოქმედი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების კავშირი მხოლოდ ფორმალურად წარმოდგენდა რსდმპ-ის ნაწილს, მონაწილეობდა მის ყრილობებში, თუმცა ადგილობრივ დონეზე თავად განსაზღვრავდა სამოქმედო კურსს. ეროვნული საკითხი პარტიის ღია პო-

ლიტიკაში მკაცრად და კატეგორიულად არ იყო დაყენებული (ნაციონალურ ანტაგონიზმს მეფის ხელისუფლება ხშირად იყენებდა დაპირისპირების გასაღრმავებლად და მისთვის არასასურველი მოძრაობების დისკრედიტაციისათვის), იგი იზიარებდა ერთა შორის თანამშრომლობისა და პარმონიის ფორმულას, თუმცა პრაქტიკულ მუშაობაში (პარტიული ორგანიზაციის მოწყობის მსგავსად) სასურველად დემოკრატიული რუსეთის პირობებში საქართველოსათვის კულტურული ავტონომიის მოდელს განიხილავდა.

პარტია ხელმძღვანელობდა საქართველოში 1905 წელს რევოლუციურ გამოსვლებს, რომელიც მაღალი აქტიურობითა და წარმატებული მოქმედებით ხასიათდებოდა. საქართველოს რიგ მაზრებში პარტიის ხელმძღვანელობით მოსახლეობამ შეძლო მეფის ადმინისტრაციის გაძევება, ადგილობრივი მართვა-გამგეობის საკუთარ ხელში აღება და ფაქტობრივი თვითმმართველობის მოპოვება; მიუხედავად იმისა, რომ მათ საერთო რევოლუციური მოძრაობის დამარცხების გამო და ხელისუფლების მიერ დაწყებული სამხედრო სადამსჯელო ოპერაციების შედეგად ვერ შეძლეს დიდხანს ძალაუფლების შენარჩუნება – კავკასიის „რესპუბლიკების“ მოქმედება – გურიაში, სამეგრელოში, აფხაზეთში, იმერეთსა და რაჭაში, სანიმუშო და საქვეყნოდ ცნობილი გახდა.

1906 წლიდან პარტიის წარმომადგენლებს მუდმივად ირჩევდნენ რუსეთის სახელმწიფო სათათბიროში დეპუტატებად.

მეფის რეჟიმი 1890-იანი წლებიდან მკაცრი რეპრესიებით ცდილობდა პარტიის მოქმედების შეზღუდვასა და მოსპობას. 1917 წლამდე მეფის საიდუმლო პოლიციამ და ჟანდარმერიამ მრავალი სადამსჯელო ოპერაცია ჩაატარეს პარტიის წინააღმდეგ.

1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, საქართველოს ორგანიზაციებმა ომის საბოტაჟის ტაქტიკა უარყვეს და სასურველ სცენარად ღიად აცხადებდნენ „ანტანტის“ გამარჯვებას. თუმცა პარტიამ გათვალა ომში რუსეთის იმპერიის მარცხის შესაძლებლობა და ამ მომენტისათვის საქართველოს საკითხის გადანეწყვის აუცილებლობა.

რუსეთის იმპერიის დაცემის მომენტისათვის სოციალ-დემოკრატიული პარტია ყველაზე მძლავრ და მასობრივ ორგანიზაციას წარმოადგენდა საქართველოში, რომელმაც, ფაქტობრივად, ძალაუფლება ხელში აიღო.

1917 წლის ოქტომბრის ბოლშევიკური გადატრიალებისა და 1918 წლის რუსეთის დამფუძნებელი კრების გარეკვის შემდეგ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციებმა ოფიციალურად განწყვიტეს კავშირი რუსულ ორგანიზაციებთან და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სახით განაგრძეს საქმიანობა. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ პარტია ფლობდა უმრავლესობას პარლამენტსა და კოალიციურ მთავრობაში.

საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია

საქართველოში ნაციონალისტური მიმართულების პოლიტიკური ჯგუფების ჩამოყალიბება მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში, განმანათლებელთა ახალი თაობის მოღვაწეობის პერიოდიდან დაიწყო; ქართული ეროვნული იდენტობის ფორმირების ხანგრძლივი პროცესის პარალელურად, ამ იდენტობის გამომხატველი პოლიტიკური ორგანიზაციების საჯარო პროცესებში ღიად და აქტიურად ჩაბმა ძალზე დაგვიანდა რამდენიმე მიზეზის გამო; ერთი მხრივ, იმპერიის ხელისუფლება, რომელიც მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან რუსიფიკაციის პოლიტიკის გააქტიურებას შეუდგა, მკაცრად დევნიდა და ავიწროვებდა იმპერიის არარუსი ერების ნაციონალური პრეტენზიებისა და „კითხვების“ ყველა, ღია თუ ფარულ, გამოხატულებას; ეს კი ნაციონალისტურ ჯგუფებს საჯარო პროცესებში ოფიციალურად წარმოდგენის საშუალებას უსპობდა; მეორე მხრივ, საქართველოში ეროვნული იდეოლოგიის არქიტექტორთა და თანამგრძნობთა უმრავლესობა ინტელიგენციის ფენიდან იყო და არალეგალურ პირობებში მათი ორგანიზაციული შეკავშირება და ფართო პარტიული ორგანიზაციების ქსელების ჩამოყალიბება არ ხერხდებოდა. ამას ემატებოდა აზრთა მრავალფეროვნება და შეუთანხმებლობა იდეოლოგია შორის.

პარტიის ორგანიზაციულად გაფორმების პირველი მცდელობა 1905 წლის რევოლუციის შემდეგ შექმნილი მცირე პოლიტიკური თავისუფლების პირობებში გახდა შესაძლებელი. 1906 წლისთვის, რუსეთის იმპერიის სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნების წინა პერიოდში, მეფის ხელისუფლების მიერ დაწყებული რეპრესიების – „შავი რეაქციის“ მიუხედავად, ნაციონალისტურად განწყობილმა ინტელიგენტებმა, ილია ჭავჭავაძის აქტიური მონაწილეობით, პარტიის წესდებისა და პროგრამის დამუშავება და ყრილობისათვის მზადება დაიწყეს. მოძრაობამ რეაქციის გამო განვითარება ვეღარ შეძლო. მომდევნო წლებში ინიციატორთა ნაწილი, ეროვნულ საკითხში გადაკვეთის გამო, სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიას მიეკუთვნა, ნაწილმა კი ინდივიდუალური მუშაობა განაგრძო.

შემდგომში ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი ბირთვის წარმომადგენელი პირები 1910-იანი წლების განმავლობაში თავს იყრიდნენ ლეგალური ქართული პრესის რედაქციების ირგვლივ, რომლებიც, მკაცრი საცენზურო პირობების მიუხედავად, მაინც ახერხებდნენ აქტიური და წარმატებული ნაციონალისტური სარედაქციო ხაზის გატარებას.

ნაციონალისტთა საპროგრამო პრიორიტეტების გამომხატველი ცალკეული წარმატებული აქციები განხორციელდა 1900-იანი წლების ბოლოს, როდესაც ქართველ პოლიტიკურ მოღვაწეთა ჯგუფმა რუსეთის იმპერიის მიერ ქართველი ერის სუვერენული უფლებების შეზღუდვის შესახებ მემორანდუმში გაავრცელა ჰააგის საერთაშორისო კონფერენციაზე. 1910-იან წლებში ასევე აქტიური საერთაშორისო და შიდა კამპანია გაჩაღდა ქართლში, ტირიფონის ველზე, პოლიგონის მოწყობის წინააღმდეგ აქციამ შედეგი გამოიღო და პროექტი შეჩერდა.

1914 წელს საზღვარგარეთ აქტიური მუშაობა დაიწყო 10-იანი წლების დასაწყისიდან მოქმედმა ნაციონალისტ ემიგრანტ პოლიტიკურ მოღვაწეთა ჯგუფმა, რომელმაც „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“ დააარსა და გერმანიისა და მოკავშირე სახელმწიფოების მფარველობით საქართველოს რუსეთის იმპერიისაგან გამოცალკეება და დამოუკიდებლობა დაისახა მიზნად. ამის

განსახორციელებლად კომიტეტმა ოსმალეთში „ქართული ლეგიონი“ დააკომპლექტა.

პოლიტიკური სფეროს გარდა, პარტიის იდეოლოგიები ძალზე აქტიურად იყვნენ ჩაბმული საქართველოში დამოუკიდებელი ეკონომიკური ინიციატივებისა და კულტურული საზოგადოებების განვითარებაში.

მეფის ხელისუფლების მიერ მოძრაობის დევნა ცალკეული ლიდერების პოლიტიკური საბაბით დაპატიმრებებსა და, ზოგადად, ნაციონალისტური მიმართულების პრესის შევიწროებაში აისახებოდა.

1917 წელს რუსეთის იმპერიის დაცემამ ნაციონალისტურ ჯგუფებს შესაძლებლობა მისცა, ოფიციალურად გაფორმებულიყვნენ და საორგანიზაციო მუშაობა გაეშალათ. 1917 წლის ივნისში თბილისში გაიმართა საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი ყრილობა, რომელმაც პარტიული ორგანიზაციის ცენტრალური და რეგიონალური აპარატი მოაწყო და პარტიის წესდება და პროგრამა შეიმუშავა.

1917 წლის დასაწყისიდან პარტია აქტიურად იყო ჩაბმული დროებითი მთავრობის არსებობის პირობებში საქართველოში ადგილობრივი პოლიტიკური ცენტრის ფორმირებაში. 1918 წლის მაისში, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, პარტია სამთავრობო კოალიციაში შედიოდა.

საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია

მე-19 საუკუნის შუა პერიოდში, რუსეთის იმპერიაში „ნაროდნიკული“ (ხალხოსნური) მოძრაობის განვითარების კვალდაკვალ, საქართველოშიც გაჩნდა მისი ორგანიზაციის არალეგალური ქსელი, რომლის ეპიცენტრად იქცა ტფილისი და კავკასიის სხვა დიდი ქალაქები; „ხალხოსნურ“ ორგანიზაციას საიმედო დასაყრდენი ჰქონდა შექმნილი ტფილისისა და გორის მაზრებში.

ინტელიგენციის, სტუდენტთა და მოსწავლე-ახალგაზრდობის წრეებში პოპულარული იდეოლოგია თვითმპყრობელობის დამხობას, წოდებათა გაუქმებას, მშრომელთა ძირითადი მასის – გლეხობის – განვითარებასა და ემანსიპაციისკენ მიიწოდებდა.

ეკონომიკური მსოფლმხედველობის მხრივ კი იგი კაპიტალისტური ურთიერთობების გაღრმავებასა და შემდეგ ფორმაციაზე გადასვლას სასურველად არ მიიჩნევდა და მომავალი იდეალური საზოგადოების მოწყობისათვის აუცილებლობად საერთო მინათმფლობელობის განვითარება მიაჩნდა.

იდეოლოგიის შესაბამისად საქართველოში მოქმედმა ხალხოსანთა ორგანიზაციამ გლეხობაში არალეგალური პროპაგანდის ქსელის მოწყობა და მათ განათლებაზე ზრუნვა დაიწყო.

„ნაროდნიკთა“ მიერ მეფის რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლაში ტერორის ფართოდ გამოყენებისა და იმპერატორის მკვლელობის შემდეგ მათ წინააღმდეგ რეჟიმის მიერ წარმოებული მკაცრი რესპრესიებისა და 1880-1890-იან წლებში ახალი, მწყობრი სოციალისტური იდეოლოგიის გამოჩენის კვალდაკვალ „ნაროდნიკული“ ორგანიზაციები დასუსტდა და დაიშალა. წევრთა ნაწილი სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობას შეუერთდა, ნაწილი პოლიტიკას ჩამოშორდა, ნაწილმა კი ნაციონალისტური ხაზი აირჩია.

1900-იანი წლების დასაწყისისთვის ძველი ორგანიზაციების ნაშთებზე კვლავ გაჩნდა განახლებული – სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ქსელი.

საქართველოსა და კავკასიაში პარტიის დასაყრდენი კვლავ ქალაქის ინტელიგენცია და სტუდენტობა იყო, რომელთაც ამჯერად მეტ-ნაკლები წარმატებით შეძლეს გავლენის მოპოვება სოფლადაც. 1903-1904 წლისათვის ესერთა ორგანიზაციები მოქმედებდნენ ტფილისში, ქუთაისში, ბათუმსა და ბაქოში. მათ ბაზაზე ჩამოყალიბდა სრულიად რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის კავკასიის კავშირი.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დაწყების შემდეგ ესერთა ორგანიზაციებიც გააქტიურდნენ და მეფის რეჟიმის წარმომადგენლებს ტერორს უწყობდნენ. სხვა სოციალისტურ და ნაციონალისტურ პარტიებთან მძაფრი დისკუსიის მიუხედავად, ესერთა ორგანიზაციები რევოლუციური მოძრაობისას აქტიურად თანამშრომლობდნენ რეჟიმის წინააღმდეგ მოქმედ ძალებთან.

1917 წლამდე მეფის რეჟიმმა ესერთა ორგანიზაციების გამოვლენისა და განადგურების მიზნით

მრავალი ოპერაცია ჩაატარა.

1917 წელს რუსეთის იმპერიის დაშლისა და ამიერკავკასიის, შემდგომ კი საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების გამო, 1918 წლის მისში ესერთა კავკასიის კავშირში განხეთქილება მოხდა. მისშივე პარტიის ქართველმა წევრებმა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის დამფუძნებელი ყრილობა გამართეს.

პარტია შედიოდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კოალიციური მთავრობის შემადგენლობაში.

სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია „დაშნაკუთუნის“ საქართველოს ბიურო

პარტია წარმოიქმნა კავკასიაში სომხური მოსახლეობისა და მისი მრავალრიცხოვანი დიასპორის წრეებში დაწყებული ეროვნული მოძრაობის კვალდაკვალ; მის სტიმულად იქცა ოსმალეთის იმპერიაში სომხური მოსახლეობის მძიმე მდგომარეობა. „ოსმალეთის სომხეთის“ გათავისუფლებისა და სომხური მიწების ერთიან სახელმწიფოდ ჩამოყალიბების იდეის გარშემო დაწყებულმა თანამშრომლობამ უკვე არსებული პოლიტიკური ჯგუფების დიდი ნაწილი გააერთიანა და 1890 წლისათვის ტფილისში (რომელიც შედარებით უსაფრთხო ადგილს წარმოადგენდა მსგავსი გაერთიანებისთვის) შედგა „სომხური რევოლუციური ფედერაციის (თანამეგობრობის)“ – „დაშნაკუთუნის“ არალეგალური დამფუძნებელი ყრილობა. პარტიის დამაარსებლები გახდნენ: ყოფილი „ხალხოსანი“ როსტომ ზორიანი; ანარქისტი სიმონ ზაქარიანი და ლიბერალი ქრისტეფორ მიქაელიანი.

პარტიის არაოფიციალური გამოცემა გახდა ყურნალი „დროშაკი“.

პარტია აქტიურად შეუდგა კავკასიაში სამხედრო რაზმების ჩამოყალიბებას, რომელთაც ოსმალეთში არალეგალურად გზავნიდა იქ მოქმედი სომხური რაზმებისთვის ოსმალეთის იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლაში დასახმარებლად. „ოსმალეთის სომხეთის“ გათავისუფლებისათვის ბრძოლაში პარტია ხშირად მიმართავდა ტერორს, როგორც რევოლუციური ბრძოლის საშუალებას, რაზედაც ოსმალთა იმპერიის პასუხი მკაცრი იყო

და სომხური მოსახლეობის მასობრივ დევნასა და განადგურებაში გამოიხატებოდა.

თავდაპირველად რუსეთის იმპერიის ხელისუფლება თავის საზღვრებში „დაშნაკცუტიუნის“ მოქმედებას მკაცრად არ ზღუდებდა, მაგრამ 1890-იანი წლების ბოლოს, ოსმალეთთან ურთიერთობის სტაბილიზაციის ფონზე, მან დაბლოკა პარტიის რაზმების საზღვარზე გადინება. ამავე დროს 1900-იანი წლების დასაწყისში კავკასიაში იმპერიის ხელისუფლებამ სომხური ეკლესიის ქონების ნაციონალიზაცია დაიწყო, რასაც მძაფრი უკმაყოფილება მოჰყვა სომხურ მოსახლეობაში. საპასუხოდ „დაშნაკცუტიუნმა“ თავისი ძალები იმპერიის ადმინისტრაციის მოხელეთა წინააღმდეგ მიმართა და მათ შორის ტერორიც გამოიყენა – „დაშნაკთა“ მებრძოლი ტერორისტული რაზმის წევრებმა მთავარმართებელი გოლიცინი დაჭრეს.

1897 წლისათვის გამართულ ყრილობაზე აირჩიეს „დაშნაკცუტიუნის“ ცენტრალური კომიტეტი; მოეწყო პარტიის ორგანიზაციული სახე და სტრუქტურა. პარტიას კარგად განვითარებული ქსელი ჰქონდა კავკასიის თითქმის ყველა მხარეში, სადაც სომხური მოსახლეობა კომპაქტურად ცხოვრობდა. მისი რეგიონული ბიუროები მოქმედებდა სპარსეთსა და ახლო აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში, ასევე ევროპის სახელმწიფოების სომხურ დიასპორაში.

კავკასიაში 1905 წელს დაწყებული რევოლუციური მოძრაობის დროს „დაშნაკცუტიუნი“ არ თანამშრომლობდა მეფის რეჟიმის წინააღმდეგ მებრძოლ სხვა ძალებთან, რამდენადაც იგი ჩაბმული იყო კავკასიაში მეფის რეჟიმის ხელშეწყობით გაჩაღებულ სომხურ და აზერბაიჯანულ მოსახლეობას შორის შეიარაღებულ კონფლიქტში.

1907 წლის ყრილობაზე პარტიამ მიიღო ახალი პროგრამა; ამავე წელს, როგორც სოციალისტური იდეოლოგიის მქონე პარტია, იგი მეორე სოციალისტური ინტერნაციონალის წევრი გახდა.

1911 წლისათვის მეფის რეჟიმმა „დაშნაკცუტიუნის“ წინააღმდეგ დიდი ოპერაცია ჩაატარა. დააპატიმრა და გაასამართლა მისი ასეულობით წევრი. მომდევნო წლებშიც მეფის საიდუმლო პოლიცია და ჟანდარმერია მკაცრად ადევნებდნენ თვალყურს პარტიის მოქმედებას და აგრძელებ-

დნენ რეპრესიებს წევრების წინააღმდეგ.

პირველი მსოფლიო ომის დროს, რუსული არმიის მიერ ოსმალეთის ტერიტორიის დაკავების კვალდაკვალ, „დაშნაკცუტიუნის“ რაზმებმა განაახლეს ოსმალეთის წინააღმდეგ ბრძოლა.

1917 წელს, რუსეთის იმპერიის დაცემის შემდეგ, პარტია მთავარ პოლიტიკურ ძალად იქცა სომხეთის ტერიტორიაზე. ამიერკავკასიის ფედერაციის დაშლისა და სომხეთის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ პარტია ფლობდა უმრავლესობას სომხეთის პარლამენტსა და მთავრობაში.

საქართველოს ტერიტორიაზე დარჩენილი „დაშნაკცუტიუნის“ ორგანიზაციებმა პარტიის საქართველოს ბიუროს სახით განაგრძეს მუშაობა. პარტიის წევრები საქართველოს პარლამენტის შემადგენლობაში შევიდნენ.

1918 წლის ბოლოს საქართველოსა და სომხეთის ომის შემდეგ, 1919 წლის თებერვალში, დამფუძნებელი კრების არჩევნებში პარტიამ ვერ შეძლო ერთი მანდატისთვის საკმარისი ხმების მოპოვება. 1919 წლის სექტემბერში, დამატებითი არჩევნების გამართვის შემდეგ, ბორჩალოს, ახალციხისა და ახალქალაქის მაზრებში „დაშნაკცუტიუნმა“ სამი მანდატი მოიპოვა.

საქართველოს სოციალისტ-

ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია

მე-19 საუკუნის ბოლოს ქართულ საზოგადოებაში დაწყებული სოციალური ძვრებისა და პოლიტიკურ ინტერესთა ჯგუფების ფორმირების კვალდაკვალ მეფის რეჟიმის მიერ შექმნილ არაქეთილგანწყობილ გარემოში ძალზე ძნელი გახდა სხვადასხვა იდეოლოგიის მიმდევარ ჯგუფთა შორის დიალოგის გამართვა. შედეგად, განსხვავებული პოლიტიკური ხედვის მქონე ორგანიზაციების წარმომადგენელთა შორის დისკუსია მხოლოდ ნაწილობრივ თავისუფალი პრესის ფურცლებზე, ასევე არალეგალური შეკრებების პირობებში თუ მიმდინარეობდა.

1890-იანი წლების ბოლოსთვის საქართველოში სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების განვითარებისა და მარქსისტული იდეოლოგიის პოპულარობის ზრდის ფონზე მძაფრი დისკუსია

გაჩაღდა სოციალისტებსა და ნაციონალისტურად განწყობილ ჯგუფებს შორის. არაჯანსაღი გარემოს გამო კომპრომისის მიღწევა და დაპირისპირებულ ბანაკთა შორის თანხმობის მინიმალური ბაზისის გამოძებნა გაჭირდა. სოციალისტური მოძრაობის ლიდერები ყოველთვის ცდილობდნენ, რომ არ გაეხმოვანებინათ ნაციონალური პროგრამა და „სენტიმენტები“, რამდენადაც მეფის რეჟიმი უკონტროლო პროცესების ჩასაშლელად წარმატებით იყენებდა კავკასიაში ახლად ფორმირებული ეროვნული იდენტობების გარემოში წარმოქმნილ ეთნიკურ დაძაბულობას.

სოციალური პრობლემების გათავისებისა და ნაციონალური მოთხოვნების საბაზისო პაექტის შეჯერების აუცილებლობის გაცნობიერების შედეგად გაჩნდა მოაზროვნეთა საინიციატოვო ჯგუფი, რომელთა ნაწილსაც „ნაროდნიკულ“ და სხვა პოლიტიკურ ორგანიზაციებში მუშაობის გამოცდილება ჰქონდა, ნაწილი კი ახალი თაობის წარმომადგენლები იყო. მათი იდეოლოგიური პროფილი სოციალისტური იყო, რამდენადაც მარქსისტული მსოფლმხედველობის საფუძვლებს იზიარებდნენ. თუმცა ძალზე მნიშვნელოვნად თვლიდნენ ერთა თვითგამორკვევისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის უფლებებს, რომლის პროგრამა მინიმუმად კავკასიისთვის ფართო ავტონომიური მმართველობის მოპოვებას მიიჩნევდნენ რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში, რომელიც, თავის მხრივ, ფედერაციულ მოწყობაზე უნდა გადასულიყო.

სხვა პოლიტიკური ჯგუფების ნაციონალური საკითხის მიმართ დაკავებული პოზიციის გამო ჯგუფმა თავად დაიწყო მუშაობა პოლიტიკურ ორგანიზაციად გარდაქმნისთვის. ინიციატორთა პირველმა ნაკადმა გაზეთ „ცნობის ფურცლის“ რედაქციის ირგვლივ მოიყარა თავი. პროგრამის შესაბამისად მათ სოციალისტ-ფედერალისტები ეწოდათ.

მათი ძალისხმევით მალე გაზეთი ყველაზე წარმატებულ გამოცემად იქცა. მისი პოპულარობა და გავლენა არნახულად იზრდებოდა, რის საშუალებითაც ორგანიზატორები საკუთარი პროგრამის პროპაგანდას ახერხებდნენ და სამომავლო პარტიული ქსელის ჩამოყალიბების საფუძვლებსაც

ქმნიდნენ; პარტიის პირველი საორგანიზაციო ჯგუფი 1901 წელს შეიქმნა „ცნობის ფურცლის“ რედაქციაში, რომელმაც არალეგალურად დაიწყო პარტიული ორგანიზაციების ქსელის მოწყობა და ყრილობისათვის მზადება.

პარტიის ერთ-ერთი მთავარი იდეოლოგიის – არჩილ ჯორჯაძის საპროგრამო ნაწერების გამოქვეყნების კვალდაკვალ მძაფრი პოლემიკა გაჩაღდა სოციალ-დემოკრატთა და ნაციონალისტთა ბანაკის წარმომადგენლებს შორის. ჯორჯაძის შეთავაზებული იდეოლოგიური ფორმულა – ყველა საზოგადოებრივი ძალისა და პოლიტიკური პარტიისათვის საერთო ბაზისის, თანხმობის საფუძვლად ეროვნული იდენტობის და მასზე სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტების დაფუძნება – პრაქტიკული სიცოცხლისუნარიანობის მიუხედავად, სხვა იდეოლოგიური უთანხმოებების გამო არ გახდა საკმარისი სტიმული პოლიტიკურ ძალთა შორის თანამშრომლობის პლატფორმის გასაჩენად. თუმცა ხანგრძლივმა ღია დისკუსიამ ნაყოფიერი კვალი დატოვა თითოეული მონაწილის იდეოლოგიური დანმენდისა და საბოლოო ჯამში ეროვნული იდენტობის პრობლემების გამორკვევის პროცესში.

1903 წელს პარტიული პროგრამის თავისუფალი გავრცელებისა და პროპაგანდისთვის პარტიამ შედლო საფრანგეთში, პარიზში, გაზეთ „საქართველოს“ გამოცემა.

ამავე წელს პარტიის ინიციატივით პარიზში გაიმართა ემიგრაციაში მყოფი ქართული პოლიტიკური ძალების წარმომადგენელთა კონფერენცია თანამშრომლობის ნიადაგის შესაქმნელად; თუმცა კვლავინდებურად იდეოლოგიური შეუთანხმებლობის გამო კონფერენციას დიდი წარმატება არ ჰქონია.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობისას ახლად ჩამოყალიბებული პარტია სხვა ძალებთან თანამშრომლობით აქტიურად იყო ჩაბმული რევოლუციურ გამოსვლებში. ფედერალისტთა გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ მოძრაობის ერთ-ერთი მთავარი საინფორმაციო მხარდამჭერი იყო, რის გამოც 1906 წელს იგი დახურეს. რევოლუციური მოძრაობის დაწყებისას პარტიამ მოახერხა, საზღვარგარეთიდან არალეგალურად შემოეტანა იარაღის დიდი პარტია, რომლის მნიშვნელოვანი

ნაწილი ფედერალისტთა რაზმებმა მიიღეს, თუმცა იძულებული გახდნენ, საკმაოდ დიდი ნაწილი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ორგანიზაციისათვის გაენაწილებინათ.

1906 წლიდან პარტიის წევრები ორჯერ რუსეთის სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატებად აირჩიეს.

მეფის რეჟიმი ფედერალისტებს, როგორც ნაციონალისტურად განწყობილ ძალას, მკაცრ მეთვალყურეობას უწევდა და პერიოდულად რეპრესიებს მიმართავდა მათი ორგანიზაციების დასაშლელად.

1917 წელს რუსეთის იმპერიის დაშლის შემდეგ პარტიამ თავისუფლად განაგრძო დასახული ამოცანებისთვის ბრძოლა. ავტონომიის მოთხოვნამ აქტუალობა დაკარგა და პარტია სრული დამოუკიდებლობის პროპაგანდისტი გახდა. 1918 წელს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ პარტია შედიოდა კოალიციური მთავრობის შემადგენლობაში.

საქართველოს მიწის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტია

1917 წლის შემოდგომაზე საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიაში განხეთქილება დაიწყო. პარტიას ჯერ ჩამოშორდა დამფუძნებელთა და პარტიის წევრთა ჯგუფი, რომელიც არ ეთანხმებოდა პარტიის ზომიერ კურსს ეკონომიკურ ნაწილში. ის მიიჩნევდა, რომ პარტიის მთავარი საყრდენი ძალა მოსახლეობის უმრავლესობა – წერილი მესაკუთრე გლეხობა – უნდა ყოფილიყო და ამიტომ პარტიის პოლიტიკა ამ უკანასკნელთა საჭიროებისა და ფსიქოლოგიის ანალიზის საფუძველზე უნდა შემუშავებულიყო და არა ძველი მაღალი წოდების (მიწის მსხვილი მესაკუთრე, ახალი მწარმოებელი და მესაკუთრე კლასი) – ბურჟუაზიის ინტერესის გამომხატველი. აღნიშნული ჯგუფი ცალკე პარტიად გაფორმდა რადიკალ-დემოკრატების სახელით.

მომდევნო კონფლიქტი პარტიის შიგნით ასევე შეფარულ იდეოლოგიურ საფუძველს ატარებდა;

პარტია ერთდროულად ეფუძნებოდა ძველი პრივილეგიებული წოდების წარმომადგენელ მსხვილ მიწათმფლობელთა, ლიბერალურად განწყობილ წვრილ მესაკუთრეთა, ინტელიგენტთა და დიდი კაპიტალის მფლობელ მენარმეთა მხარდაჭერას. მსხვილი კაპიტალის ინტერესის დასაცავად, რაც სტაბილური ეკონომიკური გარემოს შენარჩუნებაში, საკუთრების ხელშეუხებლობასა და პოლიტიკურ გარანტიებში გამოიხატებოდა, 1918 წლის ზაფხულში ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ გადაწყვიტა საპარლამენტო ფრაქცია გადაეხალისებინა და რამდენიმე ადგილი ახალი – „საქმიანი წრეების“ – წარმომადგენლებისთვის მიეცა. ეს გადაწყვეტილება დამფუძნებელთა ნაწილისა და პარტიის წევრთა ჯგუფისათვის, რომელებიც არ ეთანხმებოდნენ „ბურჟუაზიის“ ინტერესის პრიორიტეტულობას, გახდა მიზეზი, უარი განეცხადებინათ ფრაქციის გადახალისებაზე; ეს კი მათი პარტიიდან გარიცხვის საბაზი გახდა.

გარიცხულ წევრებს შეუერთდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური პუბლიცისტი და იდეოლოგი გრიგოლ ვეშაპელი და მათ „დამოუკიდებელი ეროვნული პარტია“ დააფუძნეს.

იდეოლოგიური პრიორიტეტის შესაბამისად, რომელიც თავის დასაყრდენად მთავარი კაპიტალის, მიწის მფლობელთა მხარდაჭერას აღიარებდა, პარტიას მალე „მიწის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტია“ ეწოდა.

ახლად დაარსებულმა პარტიამ 1919 წლის თებერვალში, დამფუძნებელი კრების არჩევნებში, ვერ შეძლო ერთი მანდატისთვის საკმარისი ხმათა რაოდენობის მოპოვება. მომდევნო თვეებში პარტიამ შეძლო ორგანიზაციული განვითარება და მხარდამჭერთა მოზილიზება; შედეგად – 1919 წლის დამატებით არჩევნებზე მან ერთი დეპუტატი, ხოლო 1920 წლის უკანასკნელ დამატებით არჩევნებზე კიდევ ერთი დეპუტატი შეიყვანა დამფუძნებელ კრებაში და საკუთარი ფრაქცია დააარსა.

სტრუქტურა

დამფუძნებელი კრების სტრუქტურა შედგებოდა კრების პრეზიდიუმის, ფრაქციებისა და კომისიებისაგან.

პირველ სხდომებზე კრებამ აირჩია პრეზიდიუმის შემადგენლობა, რომელიც უცვლელად მუშაობდა 1920 წლამდე, პირველი სესიის ბოლომდე:

დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარე

- ▲ ნიკოლოზ (ქარლო) სიმონის ძე ჩხეიძე (სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია).

თავმჯდომარის ამხანაგები:

- ▲ ალექსანდრე სპირიდონის ძე ლომთათიძე (სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია);
- ▲ სიმონ გურგენის ძე მდივანი (სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია);
- ▲ ექვთიმე სიმონის ძე თაყაიშვილი (ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია);
- ▲ გრიგოლ იასონის ძე ნათაძე (სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია).
- ▲ უფროსი მდივანი – კონსტანტინე იასონის ძე ჯაფარიძე (სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია);
- ▲ უმცროსი მდივანი – ქრისტიანე (ჩიტო) გიორგის ასული შარაშიძე (სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია).

პირველი სესიის ბოლოს, მომდევნო სესიისათვის განახლებული პრეზიდიუმის არჩევნებისას, სოციალისტ-რევოლუციონერებს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ამხანაგის კანდიდატურა აღარ წამოუყენებიათ. კრებამ ხელახლა აირჩია პრეზიდიუმის იგივე შემადგენლობა გრიგოლ ნათაძის გამოკლებით.

კრების კანონმემოქმედებითი მუშაობის მთავარი სიმძიმე პრეზიდიუმთან ერთად კომისიებს აწევდა. დამფუძნებელ კრებას ჰქონდა მუდმივმოქმედი, დროებითი და მცირე კომისიები, რომელთა გამოყოფაც შეიძლებოდა კომისიების შიგნით.

მუდმივი კომისიები იყო:

- ▲ საბიბლიოთეკო;
- ▲ საკონსტიტუციო;

- ▲ სამეურნეო-საგამგეო;
- ▲ სარედაქციო;
- ▲ საფინანსო-საბიუჯეტო.

მოქმედების განმავლობაში დამფუძნებელმა კრებამ აირჩია შემდეგი კომისიები:

- ▲ აგრარული;
- ▲ გარეშე საქმეთა;
- ▲ გზათა;
- ▲ თვითმმართველობის;
- ▲ იურიდიული;
- ▲ მომარაგების;
- ▲ სამანდატო;
- ▲ სამხედრო;
- ▲ საპენსიო;
- ▲ საპროპაგანდო;
- ▲ სარეგლამენტო;
- ▲ სახალხო განათლების;
- ▲ სახალხო ჯანმრთელობის;
- ▲ ტექნიკური;
- ▲ შრომის;
- ▲ ცენტრალური საარჩევნო;
- ▲ ხელოვნების.

კომისიები მუშაობდნენ კანონპროექტებზე, ასევე სხვადასხვა პრობლემატური საკითხის გამორკვევაზე. არსებობდა კომისიათა შორის თანამშრომლობის პრაქტიკა. რეგლამენტით კომისიებს მიცემული ჰქონდათ უფლება, საკითხების გამორკვევისას მოეთხოვათ ყველა აუცილებელი დოკუმენტი და ინფორმაციის მოსასმენად დაეზარებინათ სახელმწიფო მოხელეები. კომისიების მუშაობას წარმართავდა თავმჯდომარე, თავმჯდომარის ამხანაგი და მდივანი, რომელთაც კომისია ირჩევდა საკუთარი შემადგენლობიდან. კომისია გადანყვეტილებას იღებდა ხმათა უბრალო უმრავლესობით, ხმების გაყოფის შემთხვევაში კი გადამწყვეტი წონა თავმჯდომარის ხმას ჰქონდა. აღსანიშნავია, რომ რიგ შემთხვევაში კომისიების შიგნით ძალთა ბალანსისათვის თავმჯდომარეებად ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენელი დეპუტატები იყვნენ არჩეული.

არჩეულმა დეპუტატებმა პარტიული პრინციპით ფრაქციები შექმნეს. კრების მუშაობის ბოლომდე ჩამოყალიბდა შემდეგ ფრაქციები:

- ▲ სოციალ-დემოკრატიული ფრაქცია;
- ▲ სოციალისტ-ფედერალისტთა ფრაქცია;
- ▲ ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქცია;
- ▲ სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქცია;
- ▲ „დაშნაკუტუნიის“ ფრაქცია;
- ▲ ეროვნული ფრაქცია;

1919 წლის მაისიდან ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქცია დატოვა ერთმა დეპუტატმა – გერონტი ქიქოძემ და დამოუკიდებელ დეპუტატად განაგრძო მუშაობა.

1921 წლის 11 თებერვალს სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციას გამოეყო ჯგუფი თერთმეტი დეპუტატის შემადგენლობით, რომელთაც დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული ფრაქცია „სხივი“ დააარსეს.

მოქმედება

დამფუძნებელი კრების სხდომების გამართვის, დღის წესრიგის შემუშავების, დეპუტატთა მიერ კითხვის დაყენების, წინადადებების, დეკრეტებისა და კანონპროექტების განხილვის, კამათისა და გადაწყვეტილებების მიღების წესები დეტალურად რეგულირდებოდა დამფუძნებელი კრების რეგლამენტით.

1919 წლის მარტიდან 1921 წლის მარტამდე დამფუძნებელმა კრებამ ფორმალურად ორი სესია დაასრულა.

1919 წელს დამფუძნებელმა კრებამ აირჩია მთავრობის თავმჯდომარე და ნდობა გამოუცხადა მის მიერ დაკომპლექტებულ მინისტრთა შემადგენლობას. კრების გადაწყვეტილებითვე, 1919-1920 წლების განმავლობაში დაარსდა ახალი სამინისტროები.

ამავე დღეს ახალ – დემოკრატიულ – ფრაქციად გაერთიანდნენ ეროვნულ-დემოკრატიული და ეროვნული ფრაქციები.

კრების დარბაზში დეპუტატთა განლაგების ტრადიცია ეროვნული საბჭოსა და პარლამენტის დროიდან დადგენილის მსგავსი დარჩა:

▲ სოციალისტ-რევოლუციონერებს მარცხენა სექტორის პირველი რიგი ეჭირათ;

▲ სოციალისტ-ფედერალისტებს – მარცხენა სექტორის ბოლო რიგი;

▲ ეროვნულ-დემოკრატებს – მარჯვენა სექტორის უკანა რიგი;

▲ სოციალ-დემოკრატებს – მარცხენა და მარჯვენა სექტორების ძირითადი ნაწილები.

ინფორმაცია ეროვნული ფრაქციის, „დაშნაკუტუნიისა“ და „სხივის“ სექტორზე დოკუმენტურ წყაროებში არ არის დაფიქსირებული.

მოქმედების განმავლობაში დამფუძნებელმა კრებამ გამართა 169-ზე მეტი ჩვეულებრივი და საგანგებო სხდომა, მიიღო 265-ზე მეტი კანონი და დეკრეტი.

რამდენადაც მეორე სესიის სტატისტიკა არ გამოქვეყნებულა,⁵ დამფუძნებელი კრების მუშაობის დინამიკაზე წარმოდგენას გვიქმნის პირველი სესიის – 1919 წლის მარტიდან 1920 წლის მარტამდე – განეული სამუშაოს სტატისტიკა.

▲ სულ გაიმართა 97 სხდომა

აქედან:

77 ჩვეულებრივი და

20 საგანგებო.

3 სხდომა ჩაიშალა კვორუმის არარსებობის გამო.

5 საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის გამო 1921 წლის თებერვალ-მარტში მეორე სესიის სტატისტიკის გამოყვანა დამფუძნებელი კრების საარქივო ფონდის ძირეული დამუშავების შემდეგ იქნება შესაძლებელი.

▲ განსახილველად შესული 415 საკანონმდებლო აქტის სტატისტიკა ასეთია:

კანონპროექტი – 114

დეკრეტი – 28

დადგენილება – 11

დებულება – 7

რატიფიკაცია – 3

აქედან:

მიიღეს – 278

უკან დაუბრუნდა შემომტანს – 33

შეერთდა ან გაუქმდა – 12

განსახილველი დარჩა – 92

▲ კანონპროექტების შემომტანი სახელისუფლებო შტოების სტატისტიკა:

აღმსარულებელი ხელისუფლებისგან – 328

აქედან:

შინაგან საქმეთა მინისტრის – 77

ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრის – 54

გზათა მინისტრის – 49

განათლების მინისტრის – 36

მინათმოქმედების მინისტრის – 33

სამხედრო მინისტრის – 28

იუსტიციის მინისტრის – 19

შრომის მინისტრის – 13

მთავრობის – 12

გარეშე საქმეთა მინისტრის – 5

სახელმწიფო კონტროლიორის – 2

დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის და კომისიების – 79

აქედან:

პრეზიდიუმის – 16

სამხედრო კომისიის – 16

იურიდიული კომისიის – 14

საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის – 12

თვითმმართველობის კომისიის – 7

სახალხო განათლების კომისიის – 5

საკონსტიტუციო კომისიის – 3

აგრარული კომისიის – 2

ხელოვნების კომისიის – 2

სარეგლამენტო კომისიის – 1

საბიბლიოთეკო კომისიის – 1

დამფუძნებელი კრების ფრაქციებისგან – 8

აქედან:

სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის – 6

ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქციის – 1

ეროვნული ფრაქციის – 1

▲ კანონპროექტები განსახილველად გადაეცათ:

საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიას – 196

იურიდიულ კომისიას – 54

გზათა კომისიას – 34

სახალხო განათლების კომისიას – 34

სამხედრო კომისიას – 26

თვითმმართველობის კომისიას – 21

აგრარულ კომისიას – 19

სახალხო ჯანმრთელობის კომისიას – 10

შრომის კომისიას – 9

გარეშე საქმეთა კომისიას – 5

საკონსტიტუციო კომისიას – 4

ხელოვნების კომისიას – 3

▲ აღნიშნული კანონპროექტების თემატური განაწილება:

სახელმწიფო დაწესებულებების ორგანიზება და ხარჯები – 144

სამეურნეო – 56

სამხედრო – 43

ფისკალური – 31

კულტურულ-საგანმანათლებლო – 22

სამოქალაქო უფლებები – 12

სესხის გაცემა – 12

საკონსტიტუციო – 10

ადმინისტრაციული – 10

საბიუჯეტო და დაქვემდებარებული – 10

ვაჭრობა-მრეწველობა – 10

შრომა, მუშათა საკითხი – 8

სისხლის სამართლის საკითხი – 7

აგრარული – 7

უმალლესი დაწესებულებების დაარსება – 5

ემისია – 5
 სახელმწიფო დახმარება მოქალაქეებს – 5
 უზენაესი გამგეობა – 4
 საპენსიო და სალიკვიდაციო – 4
 თვითმმართველობა – 4
 საერთაშორისო ურთიერთობები – 3
 დამფუძნებელი კრების შიდაგანაწესი – 3

▲ სესიის მანძილზე კრებაზე წამოაყენეს 17 შეკითხვა:

ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქციისგან – 8
 სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქციისგან – 3
 ეროვნული ფრაქციისგან – 3
 სოციალისტ-ფედერალისტთა ფრაქციისგან – 2
 სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციისგან – 1
 განხილულ იქნა – 13
 მოიხსნა – 2
 განსახილველად დარჩა – 2

▲ სესიის განმავლობაში გამართული პრეზიდენტისა და კომისიების სხდომების სტატისტიკა:

პრეზიდენტის – 171 (აქედან 11 ფრაქციის წარმომადგენლების მონაწილეობით)

სარედაქციო კომისია – 93
 საბიუჯეტო-საფინანსო კომისია – 74
 განათლების კომისია – 67
 იურიდიული კომისია – 54
 სამხედრო კომისია – 49
 საკონსტიტუციო კომისია – 48
 გზათა კომისია – 47
 ხელოვნების კომისია – 47
 თვითმმართველობის კომისია – 44
 აგრარული კომისია – 38
 საბიბლიოთეკო კომისია – 24
 სამეურნეო-საგამგეო კომისია – 18
 შრომის კომისია – 20
 სახალხო ჯანმრთელობის კომისია – 9
 სარეგლამენტო კომისია – 7
 სამანდატო კომისია – 3
 გარეშე საქმეთა კომისია – 3
 საპროპაგანდო კომისია – 5

კონსტიტუცია

1921 წლის დასაწყისიდან კრება შეუდგა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუციის მუხლობრივ განხილვას, რაც იმას მოასწავებდა, რომ მალე, კონსტიტუციის მესამე მოსმენისა და დამტკიცების შემდეგ, კრება თავის ფუნქციას ამოწურავდა, მორიგ საპარლამენტო არჩევნებს დანიშნავდა და უფლებამოსილებას შეიჩერებდა.

1921 წლის 11 თებერვალს საბჭოთა რუსეთის მე-11 წითელი არმიის ნაწილებმა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ ლია აგრესია დაიწყეს. ქვეყანა სრულმასშტაბიან ომში

ჩაება. დამფუძნებელი კრება მუშაობის საგანგებო რეჟიმზე გადავიდა. 18 თებერვლიდან, თბილისთან თავდაცვითი ბრძოლების დაწყების შემდეგ, დეპუტატების ნაწილი ფრონტზე იბრძოდა, ნაწილი კი თავდაცვის ორგანიზებაში იყო ჩაბმული; კრების თავმჯდომარე და პრეზიდენტის წევრები მუდმივად დადიოდნენ ფრონტზე საბრძოლო სულისკეთების ასამაღლებლად.

დამფუძნებელმა კრებამ ბრძოლის ფონზე განაგრძო საქართველოს კონსტიტუციის საბოლოო წაკითხვა და 1921 წლის 21 თებერვლის სხდომაზე ერთხმად დაამტკიცა.

საბჭოთა ოკუპაცია

1921 წლის 24 თებერვლის ღამით საქართველოს არმიის მთავარსარდალმა თბილისის დატოვებისა და თავდაცვის ფრონტის გადაჯგუფების გადაწყვეტილება მიიღო. დამფუძნებელმა კრებამ, მთავრობამ და სახელმწიფო დაწესებულებებმა ევაკუაციის წესით დატოვეს თბილისი.

დამფუძნებელი კრების მორიგი სხდომა გაიმართა ქუთაისის თეატრში, სადაც კრებამ საკანონმდებლო მუშაობა დროებით შეწყვეტილად გამოაცხადა, აირჩია თავდაცვის კოლეგია და დეპუტატებს თავდაცვის ორგანიზებისათვის ხალხში მუშაობა დაავალა.

საქართველოს ტერიტორიაზე დამფუძნებელი კრების უკანასკნელი სხდომა გაიმართა 16 მარტს ბათუმში. სტენოგრაფიული ჩანაწერების არარსებობის გამო მისი სურათის სრულად აღდგენა რთულია, თუმცა არსებული ცნობებით იგი მეტად დრამატული იყო.

კრებამ მთავრობას საზღვარგარეთ გამგზავრება, ხაზინისა და სამუზეუმო ძვირფასეულობის ევაკუაცია და დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლა დაავალა. შეიქმნა მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმი, როგორც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლობა საზღვარგარეთ. მმართველმა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ ოპოზიციურ პარტიებს კოალიციური მთავრობის ჩამოყალიბება შესთავაზა, თუმცა მათ წინადადებას უარით უპასუხეს.

ოპოზიციური პარტიის წარმომადგენლები მხოლოდ დამფუძნებელი კრების გაფართოებულ პრეზიდიუმში დარჩნენ: ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან – ექვთიმე თაყაიშვილი, სოციალისტ-

ფედერალისტთა პარტიიდან – სიმონ მდივანი.

ბათუმში დაიბეჭდა და გამოიცა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია.

ომში დამარცხებით გამონეული საზოგადო ფსიქოლოგიური და პოლიტიკური მდგომარეობის გამო მეტად გამწვავდა დამოკიდებულება მმართველ – სოციალ-დემოკრატიულ პარტიასა და ოპოზიციურ პარტიებს შორის, რომელთაც უარი თქვეს ემიგრაციაში წასვლაზე და მათმა ნაწილმა საოკუპაციო ხელისუფლებასთან საერთო ენის გამონახვის საშუალებების ძიება დაიწყო.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა გადაწყვიტა, პარტიის წევრებისა და დამფუძნებელი კრების დეპუტატების უმრავლესობა დარჩენილიყო საქართველოში და მუშაობა გაეგრძელებინა; საზღვარგარეთ წასვლის საშუალება მხოლოდ დეპუტატთა და პოლიტიკოსთა იმ ნაწილს მიეცა, რომელთაც საოკუპაციო ხელისუფლების მხრიდან დაუყოვნებლივი შურისძიება ემუქრებოდათ.

საბჭოთა საოკუპაციო რეჟიმმა სცადა, სათავესოდ გამოეყენებინა საერთო ფსიქოლოგიური კრიზისი, ქართულ პარტიათა დაპირისპირება და დამფუძნებელი კრების დეპუტატთა უმრავლესობის ქვეყანაში დარჩენა, რათა ისინი შეერებილიყვნენ და საოკუპაციო რეჟიმისათვის სასარგებლო გადაწყვეტილება მიეღოთ; თუმცა მცდელობამ შედეგი არ გამოიღო.

საოკუპაციო ხელისუფლების ფორმალურმა წარმომადგენლობამ – საქართველოს სსრ რევოლუციურმა კომიტეტმა (რეკომმა) – 1921 წლის 27 მარტს №7 დეკრეტით საქართველოს დამფუძნებელი კრება დაშლილად გამოაცხადა.

ბრძოლა დამოუკიდებლობის აღსადგენად

1921 წლის განმავლობაში და 1922 წლის დასაწყისისათვის ქართულმა პოლიტიკურმა პარტიებმა და სამოქალაქო ჯგუფებმა ცალ-ცალკე და ერთადვე სცადეს საბჭოთა საოკუპაციო რეჟიმთან კომპრომისის მიღწევა, რაც საბაზისო სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებებისა და ქვეყნის სუვერენიტეტის შენარჩუნების წილ საბჭოების ხელისუფლების ცნობის დაშვებაში გამოიხატებოდა. თუმცა საოკუპაციო რეჟიმის მხრიდან პასუხად იგნორირება და რეპრესიები მიიღეს.

1922 წლის დასაწყისისთვის საქართველოში სოციალ-დემოკრატიული პარტია, „სხივი“, გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტია და სოციალისტ-რევოლუციონერები საერთო ფრონტით გაერთიანდნენ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად და საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საბრძოლველად. პარიტეტის პრინციპით ჩამოყალიბდა „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“. კომიტეტმა ემიგრაციაში მყოფ საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობას სთხოვა, საზღვარგარეთაც შეექმნა ანალოგიური პარიტეტული პარტიული წარმომადგენლობა დამოუკიდებლობის კომიტეტთან მუშაობის კოორდინირებისათვის. 1922 წლის მარტში პარიზში ჩამოყალიბდა „ინტერპარტიული კომიტეტი“.

პარტიათა შეთანხმების მიხედვით, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძო-

ლის მთავარი ორგანო საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი იყო, რომელიც ქვეყნის შიგნით იატაკქვეშეთში მუშაობდა, ხოლო რესპუბლიკის მთავრობას საზღვარგარეთ უნდა ემოქმედა ამ მიზნის ხელშეწყობი პირობების შესაქმნელად.

შეთანხმების მიხედვით საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ დამოუკიდებლობის კომიტეტი შეასრულებდა დროებითი მთავრობის მოვალეობას საზღვარგარეთიდან რესპუბლიკის მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების პრეზიდენტის დაბრუნებამდე. პირველივე შესაძლებლობისას თბილისში გაიმართებოდა დამფუძნებელი კრების სხდომა, რომელიც მოისმენდა დამოუკიდებლობის კომიტეტისა და დაბრუნებული მთავრობის ანგარიშს; აირჩეოდა ახალ კოალიციურ მთავრობას საარჩევნო კომისიას; გადასინჯავდა კონსტიტუციის ზოგიერთ მუხლს და დანიშნავდა საპარლამენტო არჩევნების თარიღს.

საბჭოთა საოკუპაციო რეჟიმი კი განაგრძობდა მოწინააღმდეგეთა მიმართ მასობრივ რეპრესიებს, რომლის ერთ-ერთი მთავარი სამიზნე საქართველოს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები – საქართველოს რესპუბლიკის მოქალაქეთა კანონიერი წარმომადგენლობის სტატუსით აღჭურვილი პირები – იყვნენ.

1921 წლის თებერვალ-მარტის ოკუპაციის შემდეგ დაწყებულმა პოლიტიკურმა ბრძოლამ ათწლეულები გასტანა.

დგენლობის
20 წ.

[illegible]

ARCHIVES
C. HUYSMANS
Arlington, VA
WINSATH
BETHLEV

სტაბილურობა

ჟიბრა სერ. ქორეოლიანი.

პარტიები და მათი წევრები

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია

აბაშიძე ჰაიდარ
 ანდრონიკაშვილი კონსტანტინე
 ანჯაფარიძე გიორგი
 არსენიძე რაჟდენ
 აუშტროვი რუბენ
 ახმეტელაშვილი სვიმონ
 ახმეტელი ვლადიმერ
 ბადრიძე ილია
 ბაკურაძე ვასილ
 ბერიშვილი პავლე
 ბერნშტეინი ერიკ
 ბიული პავლე
 ბოლქვაძე ელისაბედ
 გაგლოევი გიორგი
 გეგეჭკორი ევგენი
 გელეიშვილი პეტრე
 გვაზავა გიორგი
 გვარამაძე თავაზ-ყადირ
 გვარჯალაძე კონსტანტინე
 გომართელი ივანე
 გონაშვილი დიმიტრი
 გურული ზაქარია
 გურჯუა ვასილ
 დავარაშვილი მოსე
 დგებუაძე ალექსანდრე
 ელიაშვილი ნიკოლოზ
 ელიგულაშვილი იოსებ
 ემუხვარი არზაყან
 ერაძე გიორგი
 ვადაჭკორია სოლომონ
 ვარდოიანცი მიკირტუმ
 ზახაროვი დიმიტრი
 თევზაია ბექტორ
 თევზაძე სარდიონ
 თოფურაძე დიომიდე
 ირემაშვილი იოსებ
 კანდელაკი კონსტანტინე

კაციაშვილი ნიკოლოზ
 კვარაცხელია იოსებ
 კიკვაძე თედორე
 კილურაძე ლავროსი
 კოვალიოვი მიხეილ
 ლომთათიძე ალექსანდრე
 ლორია ფილიპე
 ლოსკუტოვი ანდრია
 მამედოვი ჰუსეინ
 მაჭავარიანი იოსებ
 მახარაძე გერასიმე
 მგელაძე ვლასა
 მიქელაძე ოსმან
 მურვანიძე გიორგი
 ნათაძე ლევან
 ნოდია ვასილ
 ონიაშვილი დავით
 ყორდანია ნოე
 ყლენტი ლეონტი
 რამიშვილი ისიდორე
 რამიშვილი ნოე
 რუსია მელიტონ
 რუხაძე ლევან
 საბახტარაშვილი კონსტანტინე
 სალაყაია იოსებ
 სალუქვაძე ანანია
 სირბილაძე ერმალოზ
 სოლოლაშვილი ოლა
 სურგულაძე სიმონ
 ტატიშვილი ივანე
 ტერ-ფარსეგოვა ელენორო
 ტოროშელიძე მინადორა
 ურატაძე გრიგოლ
 ფანიევი კონსტანტინე
 ფარნიევი ალექსანდრე
 ფალავა გიორგი
 ფაშალიძი ივანე

ქუმსიაშვილი ნიკოლოზ
 ყიფიანი რუბენ
 შარაშიძე დავით
 შარაშიძე ქრისტინე
 შარვაშიძე ყადირ
 შევჩუკი გერასიმე
 შერვაშიძე ვარლამ
 ჩიქავა ალექსანდრე
 ჩიხლაძე რაფიელ
 ჩხეიძე დავით
 ჩხეიძე ნიკოლოზ
 ჩხენკელი აკაკი
 ჩხიკვიშვილი ბენიამინ
 ცაბაძე ვასილ
 ცინცაბაძე გრიგოლ
 ცინცაძე გიორგი
 ცინცაძე ნოე
 ცისკარიშვილი გაბრიელ
 ძველაია ბარნაბა
 ნერეთელი ირაკლი
 ნულაია პავლე
 ნულაძე ვასილ
 ჭავჭავაძე ივანე
 ჭიაბრიშვილი ანდრია
 ხომერიკი ნოე
 ჯაფარიძე კონსტანტინე
 ჯაფარიძე სერგო
 ჯიბლაძე ვლადიმერ
 ჯიბლაძე სილიბისტრო
 ჯუღელი ვალერიან

საქართველოს დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივი“

გიორგაძე გრიგოლ	ნინიძე კირილე	ფირცხალაიშვილი ილია
იმნაიშვილი ნიკიფორე	საყვარელიძე პავლე	ჭელიძე თეიმურაზ
კალაძე ერმალოზ	სულაქველიძე აპოლონ	ხოჭოლავა მუხრან
კოპალეიშვილი ილია		

საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია

ალექსი-მესხიშვილი შალვა	ლასხიშვილი გიორგი	ფირცხალავა სამსონ
ბარათაშვილი იესე	მდივანი სიმონ	ლლონტი თევდორე
გედევანიშვილი იოსებ	ნუცუბიძე ვარლამ	
დადიანი სამსონ	რცხილაძე გრიგოლ	

საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია

ამირეჯიბი შალვა	ივანიცკი-ინგილო რაფიელ	ნიკოლაძე ნიკოლოზ
ასათიანი ალექსანდრე	კედია სპირიდონ	სურგულაძე პეტრე
თაყაიშვილი ექვთიმე	მაჭავარიანი იოსებ	

საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია

გობეჩია ივანე	ლორთქიფანიძე ივანე	ნუცუბიძე ილია
გობეჩია იოსებ	ნათაძე გრიგოლ	შენგელაია ლეო

სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია – დაშნაკცუტიუნი

ავეტისიანი ტიგრან	ზორიანცი ზორი
დავითხანიანი დავით	ტერ-სტეფანიანი გარეგინ

საქართველოს მიწის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტია

ვეშაპელი გრიგოლ
ქარუმბიძე შალვა

დამოუკიდებელი დეპუტატი

ქიქოძე გერონტი

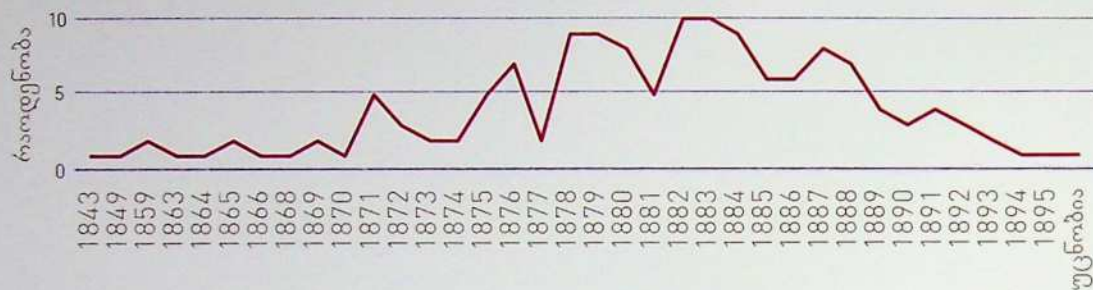
მხარეები და მრეწველობა

122 ქართველი	2 ებრაელი
8 სომეხი	2 ოსი
3 აფხაზი	1 აზერბაიჯანელი
3 რუსი	1 ბერძენი
2 გერმანელი	1 რუსი-მალაკანი

ასაკი და სოციალური ფენა

დეკუსტატივის დაგადების წლები

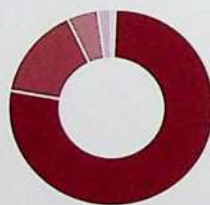

ყოფილი წოდება

- 65 გლეხი
- 27 აზნაური
- 25 მოქალაქე
- 16 სასულიერო წოდება
- 11 თავადი
- 1 გაურკვეველი

სოციალური სტატუსი

- 108 მოსამსახურე
- 25 მეუზა
- 8 გლეხი
- 3 სამხედრო
- 1 გაურკვეველი

განათლება და კრძმისია

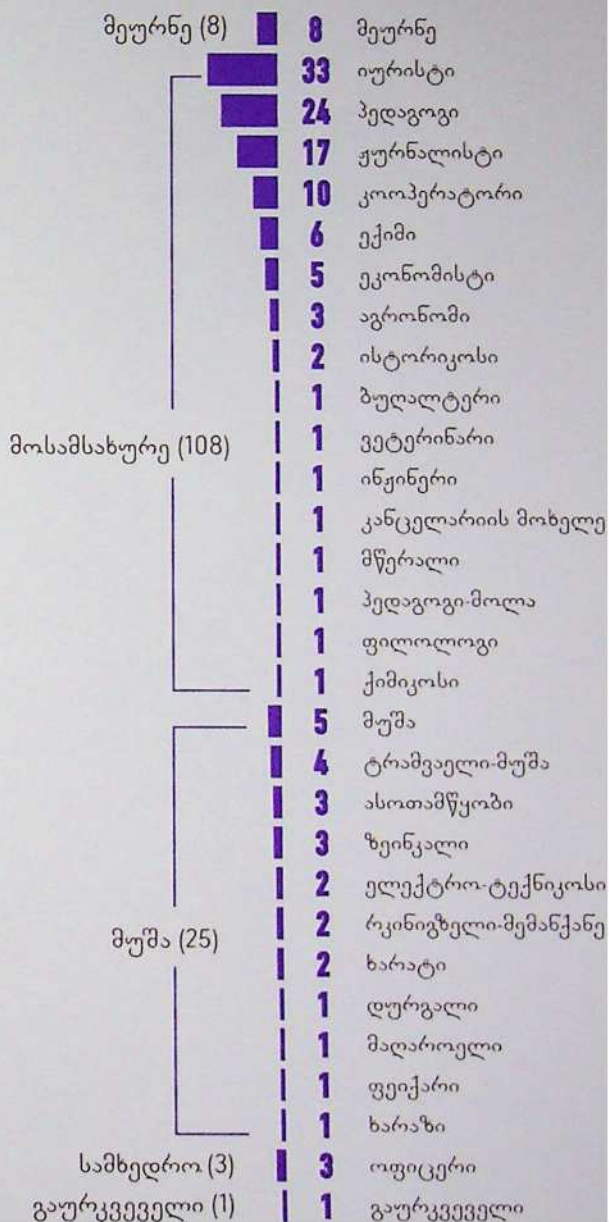
განათლება

უმაღლესი განათლების მიღების ადგილი

კრძმისია

რეპრესიები

რეპრესირებული მეთვის
რუსეთის დროს

1860-იანი წლებიდან 1917 წლამდე

რეპრესირებული
საბჭოთა რეჟიმის დროს

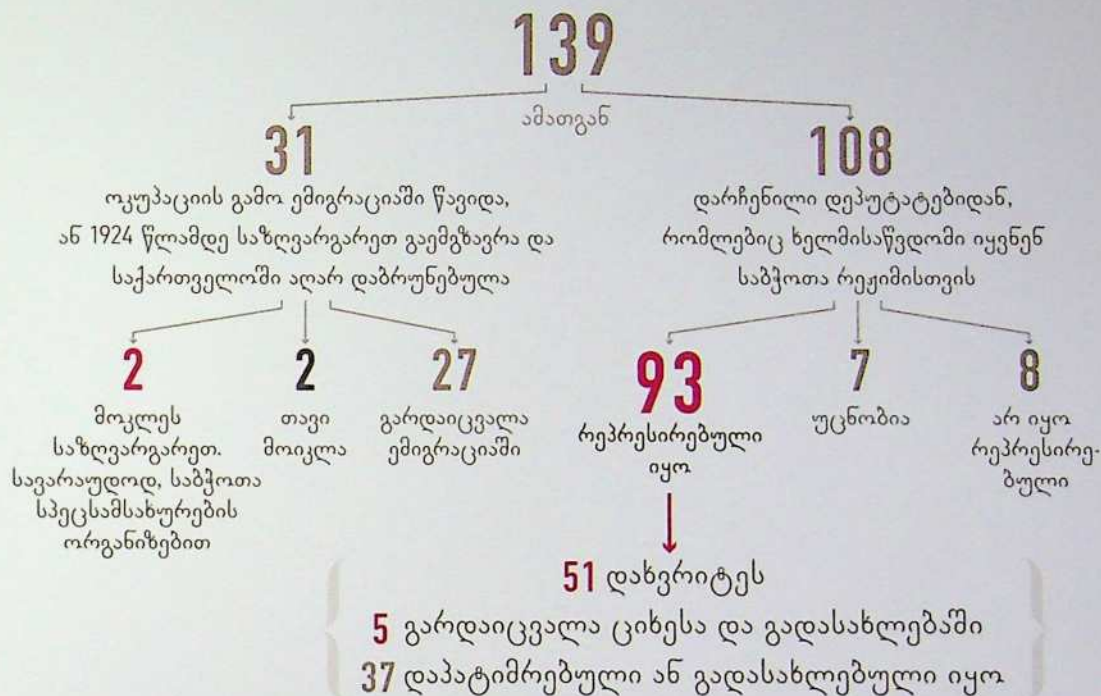
1921 წლიდან 1950-იან წლებამდე

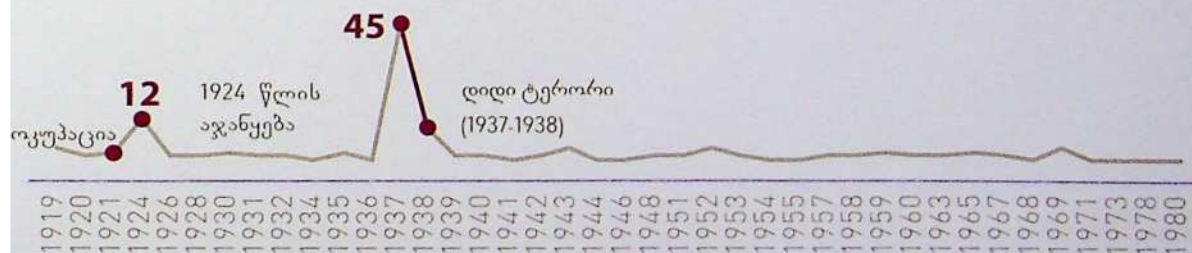
დეპუტატების ზედი 1921 წლის შემდეგ

1921 წლის თებერვალში, ოკუპაციის დროისათვის,
დამფუძნებელი კრების 145 წევრიდან, მოქმედი
და ყოფილი დეპუტატების რიცხვი იყო

[6 გარდაიცვალა 1921 წლამდე]

დეპუტატების გარდაცვალების წლები

Mad. R. W.

12/5/1902

My dear Mr. W.
I have just received
your letter of the 4th inst.
and am glad to hear
that you are well.
I am well and hope
this finds you the same.
I have not much news
to write at present.

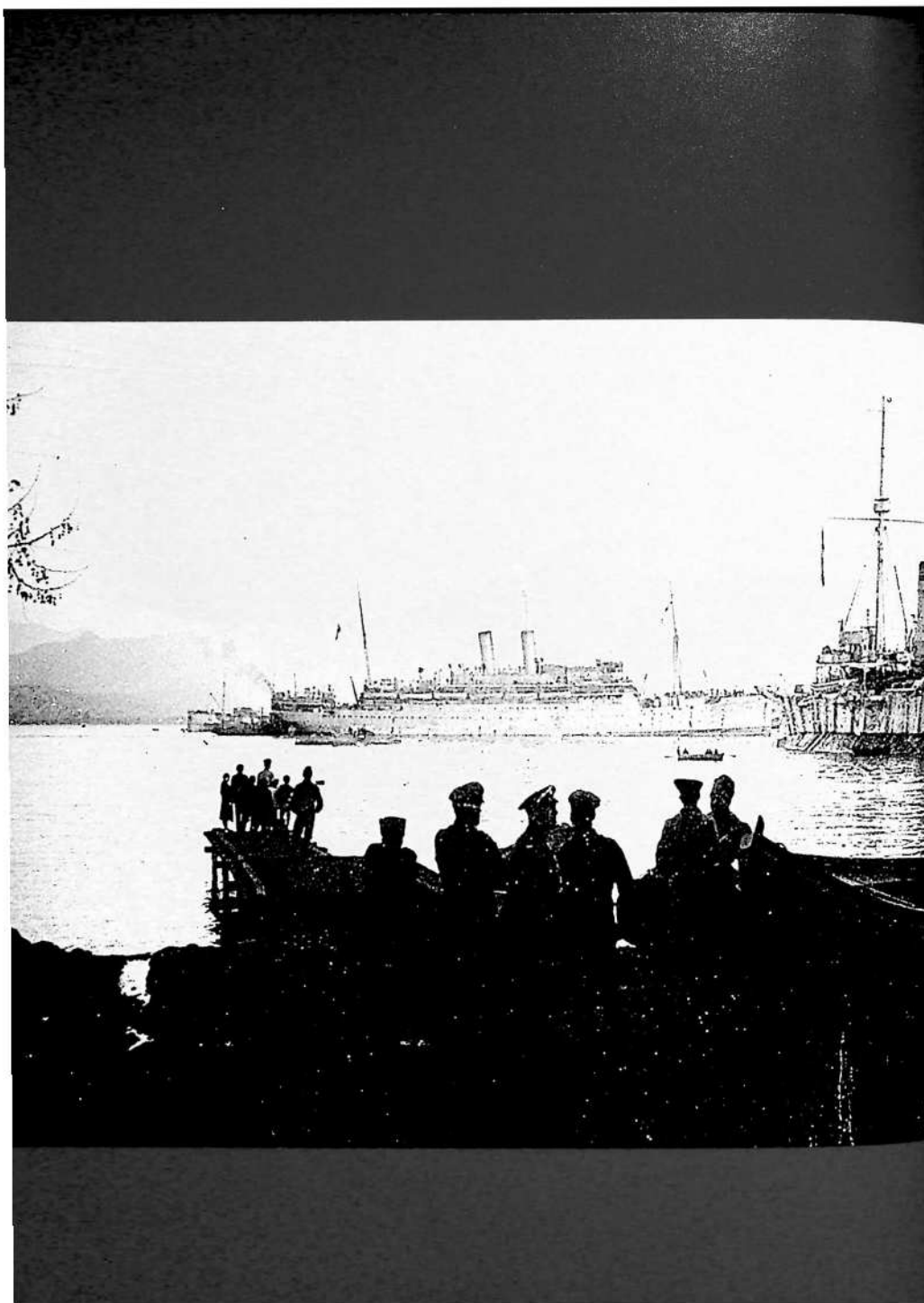
My dear Mr. W.
I have just received
your letter of the 4th inst.
and am glad to hear
that you are well.
I am well and hope
this finds you the same.
I have not much news
to write at present.

S. R.
14/5/1902

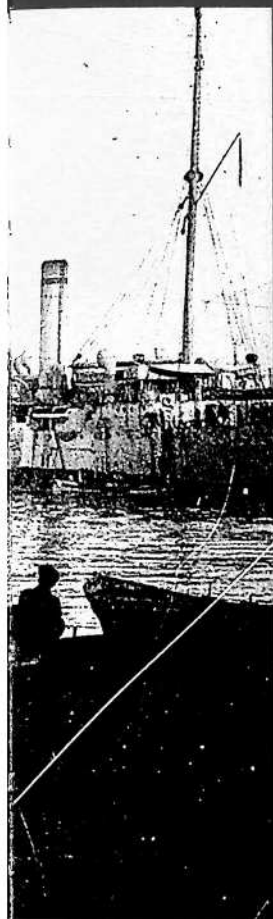
Handwritten text on a piece of lined paper, possibly a receipt or ledger entry, written in Georgian script. The text is partially obscured by a dark horizontal line. The visible text includes:

Handwritten text (top section):
Handwritten text (bottom section):
20000
10000
10000

ქართული

1921

1921 წლის თებერვალში ბოლშევიკური რუსეთის წითელმა არმიამ საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკაზე შეტევა დაიწყო. უმძიმესი პოლიტიკური ვითარების მიუხედავად, ომის დროს, საქართველოს დამფუძნებელ კრებას მუშაობა არ შეუწყვეტია — 21 თებერვალს მან საქართველოს კონსტიტუცია დაამტკიცა.

ერთივითი საომარი მოქმედებების შემდეგ წითელმა არმიამ საქართველოს ოკუპაცია მოახდინა. დამფუძნებელი კრების დავალებით, საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის გასაგრძელებლად, საქართველოს მთავრობის და დამფუძნებელი კრების ნაწილი ემიგრაციაში წავიდა.

ემიგრანტულმა მთავრობამ აქტიურად დაიწყო საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხის ლობირება საერთაშორისო პოლიტიკურ წრეებში. საქართველოში დარჩენილმა პოლიტიკურმა ძალებმა კი უშედეგოდ სცადეს საერთო ენა გამოენახათ ბოლშევიკურ ხელისუფლებასთან. საოკუპაციო რეჟიმის მიერ გადადგმული პირველივე რეპრესიული ნაბიჯების შემდეგ ოპოზიციურად განწყობილმა პოლიტიკურმა ძალებმა გაერთიანებაზე დაიწყეს ფიქრი. პოლიტიკოსების ნაწილი კი გამოეყო საკუთარ პარტიას, არ გაიზიარა წინააღმდეგობის სტრატეგია და საბჭოთა ხელისუფლებასთან თანამშრომლობის გზა აირჩია.

27 იანვარი

ევროპის მოკავშირეთა სახელმწიფოებმა იურიდულად აღიარეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. თბილისში გაიმართა საზეიმო მსვლელობები და დამფუძნებელი კრების საგანგებო სხდომა. დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარემ კარლო ჩხეიძემ, მთავრობის თავმჯდომარემ, ნოე ჟორდანიამ და დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა მოქალაქეებს საზეიმო სიტყვით მიმართეს.

11 თებერვალი

სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის დეპუტატთა ჯგუფმა (ათი დეპუტატი: კირილე ნინიძე, გრიგოლ გიორგაძე, მუხრან ხოჭოლაძე, ნიკიფორე იმნაიშვილი, პავლე საყვარელიძე, ილია ფირცხალაიშვილი, ილია კოპალეიშვილი, თეიმურაზ ჭელიძე, ერმალოზ კალაძე, აპოლონ სულაქველიძე) განაცხადა ფრაქციის დატოვებისა და დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქცია „სხივის“ შექმნის შესახებ.

ეროვნულ-დემოკრატიული და ეროვნული ფრაქციების ხელმძღვანელებმა სპირიდონ კედიამ და გრიგოლ ვეშაპელმა განაცხადეს პარტიების (ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის, მინის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტიის, რადიკალ-დემოკრატიული პარტიის და უპარტიოთა კავშირის) გაერთიანებისა და ერთიანი „დემოკრატიული ფრაქციის“ შექმნის შესახებ.

მთავრობამ და დამფუძნებელმა კრებამ მიიღეს ცნობა ლორეს ნეიტრალურ ზონაში ქართული არმიის სასაზღვრო პოზიციებზე საბჭოთა რუსეთის ნითელი არმიის ნაწილების თავდასხმის შესახებ.

გამოცხადდა მობილიზაცია; დეპუტატების ნაწილმა – სახალხო გვარდიის შტაბის წევრებმა, სამხედროვალდებულებმა და მოხალისეებმა – ფრონტს მიაშურა.

17 თებერვალი

საბჭოთა რუსეთის ნითელმა არმიამ დაიწყო თბილისზე შეტევა. ქართულმა არმიამ და გვარდიამ შეტევები მოიგერიეს. ფრონტზე იბრძოდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები. მთავრობის წევრები და დამფუძნებელი კრების დეპუტატები საბრძოლო სულისკვეთების ასამაღლებლად ხშირად დადიოდნენ ფრონტის ხაზზე.

დამფუძნებელმა კრებამ საბოლოო მოსმენით მიიღო და დაამტკიცა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია, რითაც შეასრულა მასზე დაკისრებული ფუნქცია.

ამავე სხდომაზე შულავერში 16 თებერვალს ჩამოყალიბებული ბოლშევიკური „საქართველოს რევოლუციური კომიტეტის“ წევრები კანონგარეშედ და სამშობლოს მოღალატეებად გამოცხადდნენ.

21 თებერვალი

საქართველოს რესპუბლიკის არმიის მთავარსარდლის გადანაცვეტილების თანახმად ქართულმა არმიამ თბილისის ფრონტიდან უკან დაიხია. მისივე თხოვნით, მოხდა მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების ევაკუაცია თბილისიდან. ევაკუირებულ იქნა სახელმწიფო დაწესებულებების შემადგენლობა და ქონება.

25 თებერვალი

გაიმართა დამფუძნებელი კრების სხდომა ქუთაისის თეატრის შენობაში. საკანონმდებლო მუშაობა დროებით შეწყვეტილად გამოცხადდა და დეპუტატებს დაევალით მოქალაქეებთან მუშაობა მათი თავდაცვისუნარიანობის ასამაღლებლად. პრეზიდენტმა გაუგზავნა მიმართვა ევროპის სახელმწიფოების პარლამენტებს.

28 თებერვალი

აირჩიეს თავდაცვის კოლეგია შემდეგი შემადგენლობით: ნიკო ელიავა, გრიგოლ ვეშაპელი, გრიგოლ რცხილაძე, ივანე გობეჩია, ნიკიფორე იმნაიშვილი.

თბილისში დარჩენილმა დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა – სოციალისტ-ფედერალისტებმა თედო ლლონტმა და შალვა ნუცუბიძემ რევკომის ნებართვით დაიწყეს გაზეთ „სოციალისტ-ფედერალისტის“ ბეჭდვა, სადაც გამოხატავდნენ თავიანთ პოზიციას „საბჭოთა ხელისუფლებასთან“ საერთო ენის გამონახვის აუცილებლობის შესახებ.

2 მარტი

ელადიმერ ლენინმა წერილით მიმართა საქართველოს რევკომს, სადაც ინსტრუქციები მისცა საქართველოში გასაქმებული პოლიტიკის თაობაზე და მოითხოვა, რომ რევკომს კომპრომისული პოლიტიკა ეწარმოებინა საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასთან და ეცადა, რომ საერთო ენა გამოენახა მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიასთან.

6 მარტი

1921

14-15 მაგზი

დამფუძნებელი კრების დეპუტატები გერონტი ქიქოძე და თედო ღლონტი რევკომმა გაგზავნა შუამავლად დასავლეთ საქართველოში დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის წევრებთან მოსალაპარაკებლად. ისინი ბათუმის სადგურში შეხვდნენ ნოე ჟორდანიას და გადასცეს ლენინის წინადადება მოლაპარაკების პირობების შესახებ.

16 მაგზი

ბათუმში გაიმართა დამფუძნებელი კრების სხდომა, რომელმაც დაავალა მთავრობას საზღვარგარეთ გამგზავრება და სახაზინო და სამუზეუმო ძვირფასეულობის ევაკუაცია და დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლა. შეიქმნა მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმი, როგორც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლობა საზღვარგარეთ. მმართველმა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ ოპოზიციურ პარტიებს შესთავაზა კოალიციური მთავრობის ჩამოყალიბება, თუმცა მათ წინადადებას უარით უპასუხეს. მთავრობა შემდეგი შემადგენლობით დაკომპლექტდა: ნოე ჟორდანია, ევგენი გეგეჭკორი, ნოე რამიშვილი, კონსტანტინე კანდელაკი, გიორგი ერადე.

ოპოზიციური პარტიის წარმომადგენლები მხოლოდ დამფუძნებელი კრების გაფართოებულ პრეზიდიუმში დარჩნენ: ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან – ექვთიმე თაყაიშვილი, სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიიდან – სიმონ მდივანი.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა გადაწყვიტა, პარტიის წევრების და დამფუძნებელი კრების დეპუტატების უმრავლესობა დარჩენილიყო საქართველოში და მუშაობა გაეგრძელებინა; საზღვარგარეთ წასვლის საშუალება მხოლოდ დეპუტატთა და პოლიტიკოსთა იმ ნაწილს მიეცა, რომელთაც დაუყოვნებლივი შურისძიება ემუქრებოდათ საოკუპაციო ხელისუფლების მხრიდან.

17 მაგზი

ქუთაისში დაიწყო მოლაპარაკება რევკომის წარმომადგენლებსა და საქართველოს მთავრობის რწმუნებულებს შორის ცეცხლის შეწყვეტის პირობების შესახებ. გაფორმდა 12-პუნქტიანი შეთანხმება.

თბილისში, მე-11 წითელი არმიის საგანგებო განყოფილებამ დააპატიმრა ტიგრან ავეტისიანი და გარეგინ ტერ-სტეფანიანი თანაპარტიელებთან ერთად. დაშნაკუტუნიის საქართველოს ბიუროს ცკ-ს „აშხატავორის“ წევრებმა, მათ შორის ავეტისიანმა და ტერ-სტეფანიანმაც, აპრილში ლოიალობა გამოაცხადეს საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ და ისინი პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

უშედეგო მცდელობის შემდეგ, შეეკრიბა დამფუძნებელი კრების საქართველოში დარჩენილი წევრები და ეიძულებინა ისინი, ეცნოთ საბჭოთა ხელისუფლებას, რეეკომმა №7 დეკრეტით საქართველოს დამფუძნებელი კრება დაშლილად გამოაცხადა.

27 მაგზი

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ყრილობამ (თავმჯდომარე – სილიბისტრო ჯიბლაძე, პრეზიდიუმის წევრი – ვასილ ნოდია) მიიღო 7-პუნქტიანი რეზოლუცია „დემოკრატიის გზით სოციალიზმისკენ“, სადაც ჩამოყალიბებული იყო საბჭოთა რეჟიმთან დამოკიდებულების იდეური საფუძვლები. რეეკომს მიეცა წინადადება, საქართველოში მოწყობილიყო რეფერენდუმი საბჭოთა ხელისუფლების სასურველობის შესახებ.

10 აპრილი

სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა გამოსცა დეკლარაცია საბჭოთა ხელისუფლებასთან შერიგების შესახებ.

12 აპრილი

დეკლარაციას ხელს აწერდნენ, დეპუტატები იოსებ გობეჩია, ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე.

„10 აპრილის“ რეზოლუციის პროექტი დელეგაციამ კოტე ანდრონიკაშვილის, სილიბისტრო ჯიბლაძისა და ვლადიმერ ჯიბლაძის შემადგენლობით წარუდგინა რეეკომის თავმჯდომარეს ფილიპე მახრაძეს, რომელმაც უარყო წარმოდგენილი პირობები.

? აპრილი

საზღვარგარეთ, პარიზში, მთავრობის პირველ სხდომაზე აკაკი ჩხენკელის, ირაკლი წერეთელის, ნოე რამიშვილის და ნოე ჟორდანიას მონაწილეობით შემუშავდა მოქმედების სტრატეგია.

? აპრილი

საზღვარგარეთ შეიქმნა საპროპაგანდო კომისია საქართველოს საკითხის ლობირებისათვის ევროპის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ წრეებში. კომისიის წევრები იყვნენ: ნოე რამიშვილი, სიმონ მდივანი, ირაკლი წერეთელი, კონსტანტინე საბახტარაშვილი.

? აპრილი

17 აპრილი

თბილისში, სამხედრო ტაძრის ეზოში, თბილისის დაცვისას ომში დაღუპული უცნობი ჯარისკაცების ორმოცზე, საძმო საფლავთან ხალხს სიტყვით მიმართეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა ელასა მგელაძემ და სამსონ დადიანმა. სიტყვის წარმოთქმის შემდეგ სამსონ დადიანი დააპატიმრეს. ელასა მგელაძემ მიმალვა მოასწრო.

29 აპრილი

ქუთაისში დააპატიმრეს გოგიტა ფალავა.

30 აპრილი

სოფელ ხუნჯულურში დააპატიმრეს ელადიმერ ჯიბლაძე და სამტრედიის რევკომის მიერ გაცემული დახვერტის რეკომენდაციით გადაგზავნეს თბილისში, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) განკარგულებაში.

ჭიათურაში დააპატიმრეს ზაქარია გურული და ქუთაისის ციხიდან გადაგზავნეს თბილისში, საქართველოს ჩეკაში, შემდგომ კი მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იზოლაციის წესით.

1 მაისი

ქუთაისში, რევკომის წევრ საშა გეგეჭკორზე ინსცენირებული თავდასხმის შემდეგ დაიწყო საოკუპაციო რეჟიმის მონინალმდეგე პოლიტიკური ლიდერების და პარტიების წევრების მასობრივი დაპატიმრებები.

დააპატიმრეს გრიგოლ ცინცაბაძე.

3 მაისი

ბათუმში დააპატიმრეს გიზო ანჯაფარიძე.

21 მაისი

დააპატიმრეს იოსებ ირემაშვილი.

22 მაისი

26 მაისის წინ, მოსალოდნელი გართულებების თავიდან ასაცილებლად დაიწყო პოლიტიკური ლიდერების დაპატიმრება. რევკომმა საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის ოფიციალურად აღნიშვნა გადაწყვიტა. პარტიების გადაწყვეტილებით ოფიციალურ ღონისძიებებს თბილისში ბოიკოტი გამოუცხადეს.

დააპატიმრეს გრიგოლ ურატაძე.

დააპატიმრეს ანანია სალუქვაძე, რომელიც 6 ივნისს ხელნერილით გაათავისუფლეს, ქალაქიდან გაუსვლელობის პირობით, მაგრამ იგი მაშინვე მიიმალა და განაგრძო იატაკქვეშეთში მუშაობა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავი დემონსტრაციები პროვინციებში ძალის გამოყენებით დაშალეს.

ოზურგეთში 26 მაისს დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავ მიტინგზე სიტყვით გამოსვლის გამო 5 ივნისს დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი და ოზურგეთის ქალაქისთავი გიორგი მურვანიძე.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცკ-მ და გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენელმა სპირიდონ კედიამ რეეკომს წარუდგინეს მემორანდუმი საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის დაცვის შესახებ. საპასუხოდ რეეკომმა მიმართა ცენტრალურ კომიტეტებს ულტიმატუმით – ცნობდნენ თუ არა ისინი პროლეტარიატის დიქტატურას და უარყოფდნენ თუ არა საზღვარგარეთიდან ინტერვენციის გზას, რაზედაც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცკ-მ უპასუხა, რომ ინტერვენციის გზას უარყოფდა.

საზღვარგარეთ ოფიციალური ნებართვით გაემგზავრა დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გრიგოლ ვეშაპელი.

დახურეს „სხიველების“ გაზეთი „ახალი სხივი“. მცირე ხნით დააპატიმრეს კირილე ნინიძე, მუხრან ხოჭოლავა და ნიკიფორე იმნაიშვილი.

ბათუმის საოლქო საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) დააპატიმრა ვარლამ შერვაშიძე და სოხუმში გადაგზავნა. პატიმრობიდან გაათავისუფლეს ივლისის ბოლოს.

26 მაისი

? მაისი

? მაისი

? ივნისი

5 ივნისი

5 ივლისი

საქართველოში სტუმრად მყოფმა იოსებ სტალინმა მოხსენება წაიკითხა ნა-
ძალადევე, პლენუმის სახელობის მუშათა კლუბში. დამსწრე აუდიტორიამ –
მუშებმა – დისკუსიისას სტალინს ობსტრუქცია მოუწყო. დისკუსიისას სტალინი
მწვავედ გააკრიტიკეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა ისიდორე რამიშვილმა
და ალექსანდრე დგებუაძემ. დისკუსია ანტისაბჭოთა დემონსტრაციად გადაიქცა.
მომდევნო ღამით სტალინის განკარგულებით საქართველოს სსრ რევკომის
თავმჯდომარის პოსტი დატოვა ფილიპე მახარაძემ. ახალმა თავმჯდომარემ,
ბუდუ მდივანმა პოლიტიკური მონინალმდეგეების მიმართ მკაცრი რეპრესიები
წამოიწყო.

13 ივლისი

დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები: ისიდორე რამიშვილი,
სილიბისტრო ჯიბლაძე, ალექსანდრე დგებუაძე, ალექსანდრე ლომთათიძე, ანდრო
ჭიაბრიშვილი, სანდრო ფარნიევი და გერასიმე მახარაძე.

ბათუმიდან დაბრუნებისას დააპატიმრეს გრიგოლ გიორგაძე, თუმცა ბრალდების
– ანტისაბჭოთა აგიტაციის დასაბუთება ვერ შეძლეს და ამავე წლის აგვისტოში
გაათავისუფლეს.

10 აგვისტო

საქართველოს სსრ რევკომმა ოფიციალური უარი გაუგზავნა „მეორე ინ-
ტერნაციონალს“, რომელმაც ინგლისის მუშათა პარტიის სახელით მიმართა რევკომს,
მხარი დაეჭირა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის
კომიტეტის წინადადებისთვის – საქართველოში ჩაეტარებინათ რეფერენდუმი,
რომელსაც საერთაშორისო კომუნისტური პარტიების წარმომადგენლები დააკ-
ვირდებოდნენ. რეფერენდუმის კითხვა უნდა ყოფილიყო – რა წყობას აირჩევდა
საქართველოს მოსახლეობა, დემოკრატიულ რესპუბლიკას თუ საბჭოთა რესპუბ-
ლიკას.

14 აგვისტო

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) კიკეთში კონტრრევო-
ლუციონერობის ბრალდებით დააპატიმრა ნოე ცინცაძე.

26 აგვისტო

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) პრეზიდიუმის დადგენილებით
გოგითა ფალავა პატიმრობიდან გაათავისუფლეს ავამყოფობის გამო. იგი
გათავისუფლებისთანავე იატაკქვეშეთში გადავიდა.

პროტესტის გამოსახატად რევკომთან მისული თბილისის მუშათა დელეგაციის დაპატიმრების და დაკითხვებზე ქართული ენის დეენის გამო მეტეხის ციხეში მყოფმა პოლიტპატიმრებმა საპროტესტო წერილით მიმართეს რევკომს. საპროტესტო წერილს ხელს აწერდნენ დეპუტატები: ალექსანდრე ლომთათიძე, ანდრო ჭიაბრიშვილი, ალექსანდრე დგებუაძე, ვლადიმერ ჯიბლაძე, ზაქარია გურული, ისიდორე რამიშვილი, გიზო ანჯაფარიძე, ვასილ ნოღია.

თბილისში, საკუთარ სახლში დააპატიმრეს კოტე ანდრონიკაშვილი. ციხიდან გაათავისუფლეს წლის ბოლოს ცეკავშირის შუამდგომლობის შედეგად.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) დააპატიმრა კონსტანტინე ფანიევი კონტრრევოლუციისა და ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით, თუმცა ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო 1921 წლის 6 დეკემბერს ისინი გაათავისუფლეს.

კვლავ დააპატიმრეს გრიგოლ ცინცაბაძე.

საქართველოს სსრ საგზაო-სატრანსპორტო ჩეკას ორდერით, სადგურ გორში დააპატიმრეს ილია ბადრიძე (მასზე ნოემბრიდან ძებნა იყო გამოცხადებული) და გადაგზავნეს თბილისში, საქჩეკას კომენდატურაში. ილია ბადრიძეს ჩეკამ ბრალად „მენშევიკების“ ლიდერობა და კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობა წაუყენა.

29 ოქტომბერი

4 ნოემბერი

5 ნოემბერი

? ნოემბერი

4 დეკემბერი

1922

1922 წლის დასაწყისისთვის საბჭოთა საოკუპაციო ხელისუფლებამ, რომელსაც რევკომი წარმოადგენდა, ჩათვალა, რომ მოსახლეობა მზად იყო საბჭოების ასარჩევად.

თებერვალში საქართველოში შედგა სრულიად საქართველოს საბჭოების პირველი ყრილობა. არჩევნებმა ამომრჩეველთა უფლებების შეზღუდვის და მოწინააღმდეგე პარტიების ბოიკოტის ფონზე ჩაიარა.

საზღვარგარეთ და საქართველოში პოლიტიკური პარტიების მოლაპარაკებების შედეგად, ჩამოყალიბდა საბჭოთა რეჟიმთან ბრძოლის გაერთიანებული ფრონტი. საქართველოში შეიქმნა „დამოუკიდებლობის კომიტეტი“ საზღვარგარეთ კი – „ინტერ-პარტიული კომიტეტი“. მათ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად სტრატეგიული გეგმები დაამუშავეს, მათ შორის, საკითხის შეიარაღებული გზით გადაწყვეტის გეგმა.

ბოლშევიკების რეპრესიული პოლიტიკის გამო საქართველოში სტიქიური ანტი-საბჭოთა გამოსვლები დაიწყო.

? იანვარი

საზღვარგარეთ არალეგალურად გაემგზავრა პატიმრობიდან გათავისუფლებული გრიგოლ ურატაძე.

3 თებერვალი

თბილისში ტიფისაგან გარდაიცვალა დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ლეო ნათაძე. 6 თებერვალს, მისი და მეტეხის ციხეში დაღუპული სოციალ-დემოკრატი მოლვანის მარიამ (მამო) ბერიანიძის დაკრძალვა დემონსტრაციად იქცა. დაკრძალეს დიდუბის პანთეონში. გამოსათხოვარი სიტყვა წარმოთქვეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა თედო კიკვაძემ, სანდრო ფარნიევმა და კირილე ნინიძემ.

5 თებერვალი

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურმა კონფერენციამ მიიღო დადგენილება პარტიების შეთანხმების აუცილებლობის შესახებ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

10 თებერვალი

წითელი არმიის თავდასხმის და საქართველოს ოკუპაციის აღსანიშნავად 11 თებერვალს თბილისში მოეწყო მოსწავლეთა და მუშათა დემონსტრაციები. წინა ღამით საგანგებო კომისიამ იზოლაციის წესით დააპატიმრა პოლიტიკური პარტიის ლიდერები და წევრები: ელენორა ტერ-ფარსეგოვა-მახვილაძე, ქრისტინე შარაშიძე, კოტე ანდრონიკაშვილი, ალექსანდრე ასათიანი, გრიგოლ გიორგაძე, სამსონ დადიანი, სპირიდონ კეღია, რაფიელ ივანიცკი-ინგლიო, სამსონ ფირცხალავა, გიორგი ლასხიშვილი, დავით ჩხეიძე, მიქიჩ ვარდოიანცი.

შალვა ამირეჯიბმა მიმალვა მოახერხა და არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა.

15 თებერვალი

ხაშურში დააპატიმრეს კირილე ნინიძე.

17 თებერვალი

კონსპირაციულ ბინაში გარდაიცვალა სილიბისტრო ჯიბლაძე. იგი რამდენიმე ხნით ადრე, მძიმე ავადმყოფობის გამო გაათავისუფლეს ციხიდან; გათავისუფლებისთანავე გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე. მისი ნეშტი ბინიდან საიდუმლოდ გადასვენეს საკუთარ სახლში. მეორე დღეს ჩექას წარმომადგენლებმა ოჯახს მისი გვამი მოსტაცეს და გასაიდუმლოებულ ვითარებაში დაასაფლავეს, ვერის რუსულ სასაფლაოზე.

კვლავ დააპატიმრეს იოსებ ირემაშვილი.

იოანის ფაშალიდისი მოხსენებით გამოვიდა სოციალისტური პარტიების პანევროპულ კონფერენციაზე, სადაც ილაპარაკა ბოლშევიკების მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შესახებ, მწვავედ გააკრიტიკა საბჭოთა რუსეთის მოქმედებები და დელეგატებს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის მხარდაჭერისაკენ მოუწოდა.

პარიზში გაიხსნა საქართველოს პარტიების ინტერპარტიული კონფერენცია საერთო ფრონტის შესაქმნელად.

პარიზში ქართული პარტიების საზღვარგარეთის ორგანიზაციებს შორის გაფორმდა 9-მუხლიანი ინტერპარტიული შეთანხმება. შეიქმნა ინტერპარტიული კომიტეტი (საზღვარგარეთის).

შეთანხმებას ხელი მოაწერეს: კარლო ჩხეიძემ, ნოე რამიშვილმა, ბენია ჩხიკვიშვილმა, გრიგოლ ვეშაპელმა, რევაზ გაბაშვილმა, ექვთიმე თაყაიშვილმა, ნიკო ნიკოლაძემ, სიმონ მდივანმა.

ქართულ ემიგრანტულ პრესაში გაკეთდა საჯარო დეკლარაცია საერთო ფრონტის შესახებ.

თბილისში გაიმართა სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მესამე ყრილობა, რომელიც მოაწყო ე. წ. „მემარცხენეთა“ ფრთამ. მათ პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადეს იოსებ გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე და ილია ნუცუბიძე. აირჩიეს ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ ლეო შენგელაია და ივანე გობეჩია. თავის მხრივ, განხეთქილების შედეგად, პარტიის მეორე ნაწილმა იოსებ გობეჩიას და ივანე ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადა ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია და მათი მხარდამჭერები.

21 თებერვალი

? თებერვალი

21 თებერვალი

3 მაჩვი

6 მაჩვი

20 მაჩვი

? პაჩვი

პარიტეტულ პრინციპებზე შეიქმნა სტამბოლის პოლიტიკური კომისია – დამაკავშირებელი რგოლი პარიზსა და საქართველოს შორის. წევრები: ნოე ხომერიკი, კონსტანტინე გვარჯალაძე, ვასილ წულაძე, სიმონ მდივანი, პეტრე სურგულაძე.

? პაჩვი

გოგიტა ფალავას ინიციატივით შეიქმნა სამხედრო ორგანიზაცია – ივანე ნარიკელაძის, ვარდენ წულუკიძის, როსტომ მუსხელიშვილის, გოგი ხიმშიაშვილის შემადგენლობით.

10 აპრილი

გენუაში დაიწყო კონფერენცია, სადაც ევროპის სახელმწიფოები განიხილავდნენ საბჭოთა რუსეთთან ეკონომიკური ურთიერთობის დასაწყებად საჭირო საკითხებს. საქართველოს მთავრობის დელეგაცია – აკაკი ჩხენკელი, ირაკლი წერეთელი, გრიგოლ ვეშაპელი, სეიმონ მდივანი – ცდილობდა ოკუპაციასთან დაკავშირებული პროტესტის და პოლიტიკური მოთხოვნის წამოყენებას და საბჭოთა რუსეთის მიერ კონფერენციაზე საბჭოთა საქართველოს დელეგატების გამოსვლის დაბლოკვას. წარმოადგინეს პოლიტიკური პარტიების მემორანდუმი, ასევე საქართველოს კათალიკოს-პატარარქის ამბროსი ხელაიას მემორანდუმი.

27 აპრილი

საქჩეკას თავმჯდომარის, კოტე ცინცაძის განკარგულებით და დამფუძნებელი კრების დეპუტატ ვასო ცაბაძის თავდებობით პატიმრობიდან გაათავისუფლეს ილია ბადრიძე.

29 აპრილი

საქართველოში შეიქმნა საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი, სადაც გაერთიანდნენ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივი“, საქართველოს გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია (მემარჯვენეები) და საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია (მემარჯვენეები), საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისთვის სამუშაოდ. დამოუკიდებლობის კომიტეტში დამფუძნებელი კრების დეპუტატებიდან შევიდნენ გოგიტა ფალავა, გრიგოლ რცხილაძე, მუხრან ხოჭოლავა და იოსებ გობეჩია.

ძმის, შალვა შარაშიძის თავდებობით №2 „გამასწორებელი სახლიდან“ (მეტეხის ციხიდან) ავადმყოფობის გამო გაათავისუფლეს ქრისტიანე შარაშიძე.

6 მაისი

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) კონტრრევოლუციის ბრალდებით დააპატიმრა სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის, ძირითადად „მემარჯვენე“ ნაწილის, ლიდერები და პარტიის წევრები, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატები ივანე ლორთქიფანიძე და ივანე გობეჩია.

10 მაისი

პარიზში ჩავიდა დამოუკიდებლობის კომიტეტის მიერ მივლენილი სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წარმომადგენელი იოსებ გობეჩია, რომელმაც ჩაიტანა დამოუკიდებლობის კომიტეტის შეთანხმების დოკუმენტი.

? მაისი

მცხეთაში, საკუთარ სახლში დააპატიმრეს იოსებ გედევანიშვილი. ძიებამ ვერ მოახერხა დაედსტურებინა 1918-1921 წლებში „ბოლშევიკური აჯანყებების“ დროს მის მიერ ბოლშევიკების დახვრეტის ბრძანების გაცემის ფაქტები.

17 მაისი

1921 წლიდან, 1922 წლის დასაწყისამდე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) ხანგრძლივი თვალთვალისა და აგენტურული დამუშავების შემდეგ შპიონაჟისა და კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით დააპატიმრა „ამერიკული კომიტეტის“ თანამშრომლების ჯგუფი, მათ შორის გიორგი ცინცაძე. მიუხედავად იმისა, რომ ძიებამ ვერ მოახერხა ცინცაძისათვის ბრალდების დასაბუთება, 1922 წლის 18 მაისს საქართველოს სსრ ჩეკას პერზიდუმმა მას საზღვარგარეთ მყოფ მენ-შევიკებთან კავშირის ბრალდებით იზოლაციის წესით დააპატიმრება გადაუწყვიტა.

18 მაისი

26 მაისს მოსალოდნელი დემონსტრაციების წინააღმდეგ მიმართული მასობრივი დაპატიმრების ოპერაციისას თბილისში დააპატიმრეს ვასილ ნოდია.

22 მაისი

1922

1922

23 მაისი

თბილისში დააპატიმრეს ნიკიფორე იმნაიშვილი.

26 მაისი

თებერვალში „აირჩიეს“ სრულიად საქართველოს საბჭოების ყრილობა – არჩევნები უხეში დარღვევების, ამომრჩეველთა უფლებების შეზღუდვისა და ანტისაბჭოთა პარტიების ბოიკოტის ფონზე ჩატარდა; ამასთან ერთად არჩევნებში მონაწილეობის უფლება მიეცა საქართველოს ტერიტორიაზე მყოფ ნითელი არმიის შემადგენლობასაც. ყრილობამ ჩამოაყალიბა საბჭოთა საქართველოს სახელისუფლებო სტრუქტურები – სახალხო კომისართა საბჭო და ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი. სახკომსაბჭოს დადგენილებით 26 მაისი – საქართველოს დამოუკიდებლობის დღე – გაუქმებულად გამოაცხადა და საქართველოს „ნამდვილ დამოუკიდებლობის“ დღედ 25 თებერვალი დაადგინა. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსანიშნავი დემონსტრაციები თბილისსა და პროვინციებში ძალის გამოყენებით დაშალეს. იყო მსხვერპლი.

თბილისში, „დეზერტირკაში“ (დეზერტირების ბაზარი) დააპატიმრეს მუშათა დემონსტრაციის მეთაური, დაფუძნებული კრების დეპუტატი ალექსანდრე ფარნიევი.

? ივნისი

მეტეხის ციხიდან ალექსანდრე ასათიანი ბრმა ნანღავის ოპერაციის გასაკეთებლად გაძლიერებული დაცვით გადაგზავნეს მიხეილის საავადმყოფოში, საიდანაც გაქცევა მოახერხა ოპერაციიდან მესამე დღეს და არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა, რამდენიმე თვის შემდეგ კი იძულებული გახდა საზღვარგარეთ წასულიყო.

14 ივლისი

ელეონორა მახვილაძე ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამო გაათავისუფლეს №2 გამასწორებელი სახლიდან (მეტეხის ციხიდან).

20 ივლისი

პატიმრობიდან გაათავისუფლეს ივანე გობეჩია.

21 ივლისი

თბილისში უცნობმა თავდამსხმელებმა მოკლეს ოსმალეთის იმპერიის ყოფილი მმართველი „ტრიუმფირატის“ ნეერი ჯემალ აჰმედ ფაშა. ბოლშევიკურმა რეჟიმმა გამოაცხადა, რომ მკვლელები „დაშნაკუტუნიის“ ტერორისტები იყვნენ და დაიწყო პარტიის ნევრების მასობრივი დაპატიმრება. დააპატიმრეს ზორი ზორიანი და გარეგინ ტერ-სტეფანიანი.

ხანგრძლივი დენისა და თვალთვალის შედეგ, საქართველოს საგანგებო კომისიამ თბილისში, ანტონოვის ქუჩა №3 სახლში შეკრებისას დააპატიმრა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური თბილისის კომიტეტის და ცენტრალური კომიტეტის წარმომადგენლები, მათ შორის დეპუტატები ანანია სალუქვაძე და გრიგოლ ცინცაბაძე. ძიებამ ვერ მოახერხა სასურველი ინფორმაციის ამოღება ბრალდებულების დუმილის და არალეგალური მუშაობის უარყოფის გამო.

ანაგაში, საკუთარ სახლში ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გავრცელებისა და ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით მეორედ დააპატიმრეს სიმონ ახმეტელაშვილი. მოთავსებული იყო სილნალის ციხეში, საიდანაც მძიმე ავადმყოფობის მიუხედავად, რადგან ახმეტელაშვილს დაკითხვებზე თავი გამომწვევად ეჭირა და არ უარყოფდა თავის სოციალ-დემოკრატიულ შეხედულებებს, 30 სექტემბერს სილნალის მაზრის პოლიტიურომ (საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) რაიონული განყოფილება) თბილისში საქართველოს ჩეკას განკარგულებაში გადაგზავნა.

მეტეხის ციხიდან გაათავისუფლეს სამსონ დადიანი.

სტამბოლში სახალხო გვარდიის სარდალმა ვალიყო ჯუღელმა დაამუშავა და მთავრობას წარუდგინა საქართველოში შეიარაღებული აჯანყების სტრატეგიული გეგმა.

სურამში ხელმეორედ დააპატიმრეს გიზო ანჯაფარიძე.

ჭრებალოში, ქუჩაში, არალეგალური კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით მეორედ დააპატიმრეს თეიმურაზ ჭელიძე. ძიების ინფორმაციით მას კავშირი ჰქონდა იატაკქვეშა მოძრაობის ლიდერებთან.

1 აპრილს

18 აპრილს

22 აპრილს

8 სექტემბერი

16 სექტემბერი

17 სექტემბერი

6 მომხილველი

ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამართულების გამო (ტუბერკულოზი) მეტეხის ციხიდან თავდებით გაათავისუფლეს ნიკიფორე იმნაიშვილი.

9 მომხილველი

საქართველოს საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმის დადგენილებით პოლიტიკური პატიმრების პირველ დიდ ჯგუფს რსფსრ-ის ტერიტორიაზე – ციმბირში გადასახლება მიესაჯა, რამაც პატიმრების პროტესტი გამოიწვია, რამდენადაც ფორმალურად საბჭოთა საქართველოს მოქალაქეები არ შეიძლებოდა სხვა რესპუბლიკის ფარგლებში გადასახლებინათ. მეტეხის ციხეში პოლიტპატიმრებმა ბარიკადები ააგეს და დაუმორჩილებლობა გამოუცხადეს ადმინისტრაციას. კრიტიკული ვითარების გამო ხელისუფლებამ კომპრომისის სახით მათ საზღვარგარეთ – ევროპაში გასახლება შესთავაზა. თავდაპირველი უარის შემდეგ გაელენანი პოლიტპატიმარი ლიდერების რჩევით ისინი დათანხმდნენ და 62 პოლიტპატიმარი ეტაპით გაგზავნეს მოსკოვის გავლით პოლონეთისაკენ. მათ შორის დეპუტატები – ნოე ცინცაძე, მიკიწ ვარდოიანცი, იოსებ ირემაშვილი, ვასილ ნოდია და გრიგოლ ცინცაბაძე.

22 მომხილველი

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმმა გიზო ანჯაფარიძე ციხიდან გაათავისუფლა და ორი კვირის ვადა მისცა საზღვარგარეთ ნასასვლელად, თუმცა მისი პროტესტის, აბელ ენუქიძის შუამდგომლობისა და საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასკომის 7 ნომბრის ამნისტიის შემდეგ საქართველოში დარჩენის უფლება მისცა.

? ნომხილველი

კონსტანტინოპოლიდან არალეგალური გზით საქართველოში დაბრუნდა ნოე ხომერიკი – საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის და ინტერპარტიული კომიტეტის რწმუნებულის სტატუსით. ჩამოსვლისთანავე მან ენერგიული ზომები მიიღო არალეგალური იატაკქვეშა საქმიანობის გააქტიურებისათვის – არალეგალური ანტისაბჭოთა გამოცემების ბეჭდვისა და ორგანიზაციების კოორდინაციისათვის. მანვე სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცკ-სთან გამოყო სამხედრო კომისია, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ ასევე არალეგალურად დაბრუნებული ვასილ ნოდია და დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრი გოგიტა ფალავა.

გარდაიცვალა „სხიველთა“ ერთ-ერთი ლიდერი, დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრი მუხრან ხოჭოლავა. დამკომში იგი შეცვალა გრიგოლ გიორგაძემ.

13 დეკემბერი

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცკ-ში გაიმართა თათბირი კომპარტიისა და საგანგებო კომისიების მიერ დაწყებული მასობრივი ზენოლის და იძულების შედეგად პარტიის წევრების მიერ პარტიის დატოვების კამპანიასთან დამოკიდებულების შესახებ. ხომერკის ინიციატივით დადგინდა, არაოფიციალურად, ლეგალიზაციის მოსურნეებისათვის ხელი არ შეეშალათ, ოფიციალურად კი მსგავსი საქციელი ლალატად შეეფასებინათ.

? დეკემბერი

საქართველოს საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმის გადანყვეტილებით რსფსრ-ს სხვადასხვა პოლიტიზოლატორებსა და მხარეებში გადაასახლეს 53 პოლიტპატიმარი. დადგენილება პრესაში გამოცხადდა 21 დეკემბერს – საბჭოთა კავშირის შექმნის წინა დღეს. მათ შორის იყვნენ დეპუტატები: სიმონ ახმეტელაშვილი, ზაქარია გურული, ანანია სალუქვაძე, ალექსანდრე დგებუაძე, ვლადიმერ ჯიბლაძე, ლეო რუხაძე, ისიდორე რამიშვილი და ანდრია ჭიაბრიშვილი.

16 დეკემბერი

1923

1923 წლისთვის საბჭოთა ხელისუფლებამ მონინააღმდეგე პოლიტიკურ პარტიებთან ბრძოლის ახალი სტრატეგია შეიმუშავა – დაპატიმრებულ და იზოლირებულ მონინააღმდეგე პარტიის წევრებს აიძულებდნენ შეეწყვიტათ პოლიტიკური საქმიანობა, დაეტოვებინათ პარტია და პრესით გაეკეთებინათ ოფიციალური განცხადება ამის თაობაზე, საბოლოოდ კი საკუთარი პარტიები დაშლილად გამოეცხადებინათ.

ჩეკამ გაააქტიურა ძალისხმევა მონინააღმდეგე პოლიტიკური პარტიების და გაერთიანებული არალეგალური ორგანიზაციების გამოსაველენად და გასანადგურებლად.

16 იანვარი

რამდენიმე თხოვნის შემდეგ, მიეცათ საშუალება, რომ ნასულიყო საზღვარ-გარეთ სამკურნალოდ, საქართველოს სსრ ჩეკას პერზიდუმმა სპირიდონ კედიას საზღვარგარეთ გადასახლების დადგენილება მიიღო.

17 იანვარი

საქართველოს სსრ ბათუმის სამხარეო საგანგებო კომისიის („ბათობჩეკა“) ორდერით დააპატიმრეს ოსმან მიქელაძე, სხვა აჭარელი პოლიტიკური ლიდერების, „ბეგების“ და გლეხების ჯგუფთან ერთად „აქტიური ანტისაბჭოთა აგიტაცია-პროპაგანდის“ ბრალდებით.

21 იანვარი

სოციალ-დემოკრატიული პარტიიდან გასვლის შესახებ კომუნისტურ პრესაში განცხადება გააკეთა დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა ბარნაბა ძველაიამ.

31 იანვარი

რსფსრ-ს სხვადასხვა საკონცენტრაციო ბანაკებში გადაასახლეს 67 პოლიტ-პატიმარი, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი პავლე ბერიშვილი.

14 თებერვალი

თებერვლის დასაწყისში ხელმეორედ დააპატიმრეს სამსონ დადიანი. გურიაში საშა ობოლაძის მკვლელობის შემდეგ პატიმრებზე ანგარიშსწორებისას (დახვრიტეს 92 კაცი), გაათავისუფლეს ღამის პირველ საათზე, რითაც დახვრეტის სიმულაცია მოუწყეს, რადგან კამერიდან სიკვდილმისჯილებთან ერთად გაიყვანეს.

20 თებერვალი

დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა პეტრე გელეიშვილმა მიხა ცხაკაიას მიმართა ნერილი-განცხადებით, რომ უარს ამბობდა ყოველგვარ არალეგალურ მუშაობაზე.

28 თებერვალი

დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის წევრმა ვიქტორ თევზაიამ დატოვა ცეკა, საიდუმლოდ ინახულა შალვა ელიავა და განუცხადა, რომ თავს ანებებდა არალეგალურ საქმიანობას და პრესითაც განაცხადა „სრულიად შეგნებული გადაწყვეტილების“ – ყოველგვარი პოლიტიკური საქმიანობიდან ჩამოშორების შესახებ.

„გაერთიანებული სამხედრო ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით მცხეთში, საკუთარ სახლში დააპატიმრეს იოსებ გედევანიშვილი.

3 მაჩვი

„ჩაფარდა“ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ცკ-ს წევრების ანანია სალუქვაძისა და სოლომონ ვადაჭკორიას მიერ 1922 წელს ალექსანდრეს ქუჩა №37-ში მოწყობილი არალეგალური სტამბა – დააპატიმრეს სტამბის მუშები ილარიონ რუსიაშვილი და ვასილ ურუშაძე.

6 მაჩვი

ჰანის („განოვის“) ქუჩა №17-ში დააპატიმრეს დამკომის თავმჯდომარე ნიკოლოზ ქარცივაძე, რომელიც არაოფიციალურ მოლაპარაკებაზე (ხელშეუხებლობის დაპირებით) იყო მისული სერგო ორჯონიკიძესთან. დამოუკიდებლობის კომიტეტში იგი შეცვალა კოტე ანდრონიკაშვილმა.

? მაჩვი

მძიმე ავადმყოფობის მიუხედავად ალექსანდრე ლომთათიძე სხვა პოლიტპატიმრებთან ერთად ეტაპით გაგზავნეს სუზდალის პოლიტიზოლატორში, საიდანაც გადაასახლეს მარიას ავტონომიურ ოლქში – სოფელ ლაპაშინოში.

20 მაჩვი

საზღვარგარეთიდან არალეგალურად დაბრუნებულ წინააღმდეგობის მოძრაობის წარმომადგენლებთან კავშირისა და ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების მზადების ბრალდებით აფხაზეთის ასსრ საგანგებო კომისიამ დააპატიმრა ვარლამ შერვაშიძე. პატიმრობიდან გაათავისუფლეს აფხაზეთის ასსრ სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის ნესტორ ლაკობას მოთხოვნის შემდეგ, რომლის განმარტებითაც ვარლამ შერვაშიძე დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა აფხაზეთში და იმ დროსათვის მისი პატიმრობაში ყოფნა არ იყო სასარგებლო ბოლშევიკური ხელისუფლების იმიჯისათვის.

31 მაჩვი

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმის დადგენილებით რსფსრ-ს სხვადასხვა საკონცენტრაციო ბანაკებსა და იზოლატორებში გადასახლეს 86 პოლიტპატიმარი, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ელისაბედ ბოლქვაძე.

2 მაისი

1923

11 მაისი

სოფელ ენერში დააპატიმრეს ერმალოზ კალაძე.

13 მაისი

სოფელ სვირში დააპატიმრეს აპოლონ სულაქველიძე.

25 მაისი

ე. წ. „სამხედრო ცენტრის“ წევრების დახვრეტის შემდეგ საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის გადაწყვეტილებით გაათავისუფლეს ამ საქმეში ეჭვმიტანილთა ჯგუფი ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი იოსებ გედევანიშვილი.

30 მაისი

თბილისში დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გაბრიელ ცისკარიშვილი გოგიტა ფალავასთან კავშირის ბრალდებით.

6 ივნისი

ბათუმთან ახლოს, საზღვრის არალეგალურად გადაკვეთის მცდელობისას დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი სოლომონ ვადაჭკორია.

6 ივლისი

მეტეხის ციხეში მყოფმა, დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა ალექსანდრე ფარნიევმა კომუნისტურ პრესაში განაცხადა პარტიიდან გასვლის შესახებ.

? ივლისი

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა კვლავ მიმართა საქართველოს სსრ კომპარტიას და მთავრობას რეფერენდუმის შესახებ. კვლავ უშედეგოდ.

10 ივლისი

საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა ივანე ლორთქიფანიძეს 3 წლით ბანაკში გადასახლება დაუდგინა, თუმცა ავადმყოფობის გამო იგი ეტაპით არ გაგზავნეს და დატოვეს ციხის საავადმყოფოში.

გამოქვეყნდა „დაშნაკუტიუნის“ დეკლარაცია, რომლის მიხედვითაც პარტია წყვეტდა ბრძოლას საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. დეკლარაციას ხელს აწერდა „დაშნაკუტიუნის“ საქართველოს ცკ-ს „აშხაბავორის“ წევრი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ტიგრან ავეტისიანი.

გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერთა ჯგუფმა, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა იოსებ მაჭავარიანმა, განაცხადა, რომ ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სრული ლიკვიდაციისთვის იწვევდნენ კონფერენციას.

დამფუძნებელი კრების დაპატიმრებულმა დეპუტატებმა, „სხიველებმა“ აპოლონ სულაქველიძემ და ერმალოზ კალაძემ პრესაში განაცხადეს, რომ მათ დიდი ხანია კავშირი აქვთ განწყვეტილი სსდმპ-სთან და დადებითი შეფასება მისცეს „ყოფილი მენშევიკების“ მოძრაობას.

დამფუძნებელი კრების დეპუტატი დიმიტრი გონაშვილი კომუნისტურ პრესაში მიესალმა „ყოფილი მენშევიკების“ კონფერენციას.

კონტრრევოლუციური არალეგალური საქმიანობის ბრალდებითკელავ დააპატიმრეს ნიკიფორე იმნიშვილი, თუმცა ძიებამ დაკითხვებზე მისგან ინფორმაციის მიღება ვერ შეძლო.

„ყოფილი მენშევიკების“ სრულიად საქართველოს კონფერენციამ (პრეზიდიუმის წევრი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ალექსანდრე ფარნიევი) საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია დაშლილად გამოაცხადა. კონფერენციამ წერილით მიმართა ნოე ჟორდანიას და სამშობლოში დაბრუნებისაკენ მოუწოდა.

30 ივლისი

8 აგვისტო

15 აგვისტო

23 აგვისტო

29 აგვისტო

30 აგვისტო

12 სექტემბერი

დამფუძნებელი კრების დაპატიმრებულმა წევრმა დიომიდემ თოფურიძემ კომუნისტური პრესით განაცხადა, რომ 3 წელია, სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში აღარ მუშაობს, პოლიტიკისაგან ჩამოშორებულია, სოციალისტურ აღმშენებლობაში მონაწილეობს და ლოიალურია საბჭოთა ხელისუფლებისადმი.

23 სექტემბერი

საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა, საქართველოს მწერალთა კავშირის შუამდგომლობის შემდეგ დაადგინა, საპატიმროდან გაეთავისუფლებინათ სამსონ ფირცხალავა და ათი დღის ვადა მიეცათ საქართველოს დასაბრუნებლად. სამსონი საფრანგეთში გაემგზავრა.

1 ოქტომბერი

საქართველოს ჩეკამ გასცა სანქცია, გაეთავისუფლებინათ თეიმურაზ ჭელიძე, რომელმაც 14 სექტემბერს განცხადებით მიმართა საქჩეკას, სადაც განმარტავდა, რომ „მენშევიკურ“ პარტიასთან პოლიტიკური უთანხმოების გამო მას 1920 წლიდან ჰქონდა განწყვეტილი კავშირი და ეკუთვნოდა ჯგუფ „სხივს“, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ არ მუშაობდა, უერთდებოდა „ყოფილი მენშევიკების“ კონფერენციის დეკლარაციას და ითხოვდა სასჯელისაგან გათავისუფლებას, რამდენადაც გადასახლების შემთხვევაში მისი ხუთსულიანი ოჯახი დაილუპებოდა.

28 ოქტომბერი

გაერთიანებულმა ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ (ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტია, რადიკალ-დემოკრატები და უპარტიოთა კავშირი) თბილისში თვითლიკვიდაცია გამოაცხადა.

? ნოემბერი

მემარცხენე სოციალ-ფედერალისტთა პარტიამ თბილისში თვითლიკვიდაცია გამოაცხადა. პარტიის ლიდერი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი თედო ლლონტი საკავშირო კომუნისტური პარტიის წევრი გახდა.

9 ნოემბერი

თბილისში, გვანცელაძის ბინაში, დააპატიმრეს ნოე ხომერიკი. დაპატიმრებისას ჩამოართვეს დიდი რაოდენობით დაშიფრული დოკუმენტები და არალეგალური გამოცემები. პატიმრობის განმავლობაში ნოე ხომერიკი ოფიციალურად არც ერთხელ არ დაუკითხავთ.

დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა ოსმან მიქელაძემ „ყოფილი მენშევიკების“ პრესაში განაცხადა, რომ 1921 წლიდან ჩამოშორებული იყო პოლიტიკურ მუშაობას და უერთდებოდა „ყოფილი მენშევიკების“ კონფერენციის დეკლარაციას.

2 ლექსები

დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი მინადორა ტოროშელიძე, რომელიც ქალთა არალეგალურ ორგანიზაციას – საქართველოს პოლიტიკურ წითელ ჯვარს (პოლიტპატიმართა და მათი ოჯახების დახმარების ქსელი) ხელმძღვანელობდა. იმის გამო, რომ მისი მეუღლე მალაქია ტოროშელიძე საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი და სახალხო მეურნეობის უმაღლესის საბჭოს თავმჯდომარე იყო, მინადორა ტოროშელიძე მოსკოვში გადაასახლეს.

? ლექსები

მეტეხის ციხის სოციალ-დემოკრატ პოლიტპატიმართა ჯგუფმა, მათ შორის კონსტანტინე ჯაფარიძემ და სოლომონ ვადაჭკორიამ, საიდუმლო დეკლარაცია გაუგზავნა ემიგრანტულ მთავრობას, რომ მათ აიძულებდნენ, „ყოფილ მენშევიკთა“ კონფერენციის დეკლარაციას შეერთებოდნენ, სადაც აღწერილი იყო, თუ რა მეთოდების გამოყენებით აიძულებენ პატიმრებს პარტიიდან გასვლას. პოლიტპატიმრები ითხოვდნენ ევროპის საზოგადოების ყურადღების მოზიდვას ამ ფაქტის გარშემო და მათი ანონიმურობის დაცვას.

? ლექსები

1924

1924 წელს საქართველოში „დამოუკიდებლობის კომიტეტმა“ შეცვალა ბრძოლის სტრატეგია და შეიარაღებული აჯანყების-თვის სამზადისს შეუდგა.

28 აგვისტოს დაწყებული აჯანყება, ერთკვირიანი ბრძო-ლების შემდეგ, საბჭოთა რეჟიმმა სასტიკად ჩაახშო, რასაც აჯანყებულებისა და სხვა მოქალაქეების წინააღმდეგ დაუნდობე-ლი ანგარიშსწორება მოჰყვა.

აჯანყების მარცხმა, პოლიტიკური პასუხისმგებლობის საკითხმა და სამოქმედო სტრატეგიის განსხვავებულმა ხედვამ ემიგრან-ტულ პოლიტიკურ წრეებში განხეთქილება გააჩინა, რამაც თავის მხრივ გავლენა იქონია საქართველოში მყოფი ორგანიზაციების დასუსტებაზე.

1924

? იანვარი

სტამბოლში მომხდარი ინცინდენტის გამო, როდესაც ცნობილ კომერსანტ ქალს ძვირფასი ბრილიანტის საყურე მოსტაცეს ქუჩაში და რამდენიმე ხნის შემდეგ ამ საყურის გაყიდვის მცდელობისას დააკავეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი შალვა ქარუმიძე და სტამბოლიდან გააძევეს (სავარაუდოდ, ქარუმიძის საბჭოთა სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობის ეჭვის გამო ეს აქტი თურქეთის სპეცსამსახურის მიერ იყო ორგანიზებული, მისი გაძევებისა და კომპრომეტირებისათვის) ეროვნულ-დემოკრატიულმა პარტიამ იგი თავისი რიგებიდან გარიცხა.

17 იანვარი

1923 წლის 29 დეკემბერს, თბილისში გაურკვეველ ვითარებაში მოკლეს ყოფილი პოლიტპატიმარი, არალეგალური პროფკავშირების მდივანი ილარიონ გიორგაძე, რომელმაც პატიმრობისას განაცხადა, რომ თანაუგრძნობდა მოძრაობა „ყოფილ მენშევიკებს“. საბჭოთა ხელისუფლებამ მეორე დღესვე მკვლელობა დამოუკიდებლობის კომიტეტსა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცკ-ს მიაწერა. 17 იანვარს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ მძევლებად გამოაცხადა 38 პოლიტპატიმარი – მათ შორის დამფუძნებელი კრების 14 დეპუტატი და დაიმუქრა, რომ „ყოველი მუშისა და გლეხის“ მკვლელობის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ დახვრეტდა: ნოე ხომერიკს, ალექსანდრე ლომთათიძეს, ანანია სალუქვაძეს, ისიდორე რამიშვილს, ალექსანდრე დგებუაძეს, ლეო რუხაძეს, ზაქარია გურულს, ანდრო ჭიაბრიშვილს, ვლადიმერ ჯიბლაძეს, სიმონ ახმეტელაშვილს, პავლე ბერიშვილს, გაბრიელ ცისკარიშვილს, ელისაბედ ბოლქვაძეს და ივანე ლორთქიფანიძეს.

მეტეხის ციხეში მყოფმა 239 სოციალ-დემოკრატმა პოლიტპატიმარმა, მათ შორის დამფუძნებელი კრების ორმა დეპუტატმა სოლომონ ვადაჭკორიამ და ივანე ტატიშვილმა, განაცხადა პარტიის დატოვების შესახებ და დაგმო ილარიონ გიორგაძის მკვლელობა. პატიმრები მალევე გაათავისუფლეს.

? იანვარი

დამოუკიდებლობის კომიტეტმა საზღვარგარეთ, პარიზში, ემიგრანტულ მთავრობასთან მიაღწინა ვასილ ნოდია, საერთაშორისო მდგომარეობის, საქართველოს საკითხის აქტუალობისა და ევროპის სახელმწიფოების მხარდაჭერის შესაძლებლობის შესაფასებლად.

დაპატიმრებულმა ნოე ხომერიკმა ამიერკავკასიის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარეს მოგილევსკის შესთავაზა თავისი შემუშავებული პროგრამა – საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პირობები და მოთხოვნები კომპარტიასთან მოლაპარაკების საფუძვლების შესახებ.

თბილისში, ალექსანდრეს ქუჩა №41-ში, აზერბაიჯანის ანტისაბჭოთა მოძრაობასთან კავშირის დამყარების მცდელობისას დააპატიმრეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცკ-სთან არსებული სამხედრო კომისიის ხელმძღვანელი გოგიტა ფალავა. პარტია „მუსავატის“ ლიდერი მირზა-ბალა მამედ-ზადეს მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტთან დასაკავშირებლად მოვლენილი რწმუნებული ალა-ალი-იუსუფ ზადეს თვალთვალის შედეგად აღმოაჩინეს გოგიტა ფალავა, რომელიც შეხვედრისათვის ელოდებოდა იუსუფ-ზადეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატის, გადასახლებული პოლიტპატიმრის სიმონ ახმეტელაშვილის ბინაზე.

თბილისში, ნაძალადევის თეატრში დაიწყო საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსის და სასულიერო პირთა ჯგუფის სასამართლო პროცესი – საეკლესიო ქონების გადამალვის და ანტისაბჭოთა საქმიანობის ბრალდებით – რაც გენუის კონფერენციისათვის მემორანდუმის გაგზავნაში გამოიხატა. ბრალდებულებს იცავდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები – კირილე ნინიძე, სამსონ დადიანი და იოსებ ბარათაშვილი. პროცესი მძიმე დარღვევებით და პროვოკატორების ჯგუფების მიერ ბრალდებულთა და დამცველების შეურაცხყოფის ფონზე მიმდინარეობდა.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის თავმჯდომარის მოადგილემ, ლავრენტი ბერიაშვილმა გაზეთ „კომუნისტისთვის“ მიცემულ ინტერვიუში მოიყვანა ამონარიდი გოგიტა ფალავას განცხადებიდან, სადაც იგი გმობდა წარსულ საქმიანობას, თუმცა განცხადების რეალურობა მისმა თანამებრძოლებმა საეჭვოდ ჩათვალეს და დაასკვნეს, რომ იგი ყალბი იყო.

3 თებერვალი

15 თებერვალი

10 მარტი

23 მარტი

1924

? მაგზი

უცხოეთიდან ლეგალურად დაბრუნდა დამფუძნებელი კრების წევრი ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან ნიკო ნიკოლაძე. მან თან ჩამოიტანა პარტიის ცენტრალური კომიტეტისათვის გადასაცემად ორი წერილი: სპირიდონ კედიასი, რომელიც შეიარაღებული აჯანყების მიზანშეწონილობას გამორიცხავდა და გრიგოლ ვეშაპელისა, რომელიც, პირიქით, – ემხრობოდა მას.

15 აპრილი

თბილისში, ვერის დაღმართზე, №5-ში დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ალექსანდრე ჩიქავა, რომელიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სწავლის და კერძო პედაგოგიური პრაქტიკის პარალელურად იატაკქვეშა მოძრაობის ერთ-ერთი აქტიური ორგანიზატორი და ლიდერი იყო.

? მაისი

უცხოეთიდან არალეგალურად დაბრუნდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები ვალიკო ჯუღელი, ბენია ჩხიკვიშვილი, გრიგოლ ცინცაბაძე და ვასილ ნოღია. ვასილ ნოღიამ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცკ-სთან არსებულ სამხედრო კომისიაში შეცვალა დაპატიმრებული ნაპოლეონ კახიანი, სამხედრო კომისიაში შევიდნენ აგრეთვე ვალიკო ჯუღელი და ბენია ჩხიკვიშვილი.

? მაისი

გრიგოლ ვეშაპელმა ინტერვიუ მისცა რუსულ ემიგრანტულ გამოცემას, სადაც აღნიშნა, რომ დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლაში საქართველოს ძალები ყველა ანტისაბჭოთა ძალასთან ითანამშრომლებდნენ, მათ შორის რუს მონარქისტებთანაც. ინტერვიუმ და თვითნებურმა გამოსვლამ, ასევე დამოუკიდებლობის აღდგენის შესაძლო გზად შეიარაღებული ბრძოლის საჯაროდ დასახელებამ აღშფოთება გამოიწვია, როგორც ინტერპარტიულ, ასევე დამოუკიდებლობის კომიტეტებსა და ვეშაპელის თანაპარტიელებში, რომელთა დადგენილებითაც ვეშაპელს სასტიკი საყვედური გამოუცხადეს და არაოფიციალურად ჩამოაშორეს კომიტეტში საქმიანობას.

18 მაისი

საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის მოთხოვნის შესაბამისად დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმი გაუქმდა და შეუერთდა პარიტეტულ კოლეგიად გარდაქმნილ ინტერპარტიულ კომიტეტს.

თბილისში, პავლოვსკის ქუჩაზე დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თბილისის არალეგალური კომიტეტის მდივანი სარდიონ თევზაძე.

23 მაისი

გრიგოლ ნათაძემ დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

8 ივნისი

შედგა დამოუკიდებლობის კომიტეტის გაერთიანებული სხდომა კოტე ან-დრონიკაშვილის, იასონ ჯავახიშვილის, მიხეილ ბოჭორიშვილის, ვალიკო ჯუღელის, სოლომონ ზალდასტანიშვილის და შალვა ამირეჯიბის შემადგენლობით. დამკომმა მოისმინა სამხედრო მდგომარეობის მიმოხილვა და საბრძოლო ძალების ანგარიში.

? ივნისი

გრიგოლ ვეშაპელი შეხვდა ბერლინში სსრკ სავაჭრო წარმომადგენელს ალექსანდრე სვანიძეს და გამოთქვა სურვილი, დაბრუნებულიყო საქართველოში.

? ივნისი

ივანე ლორთქიფანიძე პატიმრობიდან გაათავისუფლეს მას შემდეგ, რაც საქართველოს კომპარტიის ცკ-ს მდივნის მიხეილ კახიანის და საქართველოს ჩეკას საიდუმლო ოპერატიული განყოფილების უფროსის ლავრენტი ბერიას დასკვნით მისგან სასარგებლო ინფორმაციის მიღების ყოველგვარი იმედები ამოწურეს.

25 ივნისი

მეორედ დააპატიმრეს გიორგი ცინცაძე – „კირკის“ (კირხეს – ამჟამინდელი მარჯანიშვილის) ქუჩაზე. სანამ ოფიციალურად დაპატიმრებდნენ, მასთან საუბარი პქონდა ჩეკას საიდუმლო-ოპერატიული ნაწილის გამგეს – ლავრენტი ბერიას.

7 ივლისი

ლონდონში დაიწყო სსრკ-დიდი ბრიტანეთის მოლაპარაკებები. დამოუკიდებლობის კომიტეტმა მემორანდუმით მიმართა კონფერენციას. მემორანდუმის ტექსტი შემუშავეს კოტე ანდრონიკაშვილმა, გრიგოლ გიორგაძემ და ილია ფირცხალაიშვილმა.

16 ივლისი

1924

? ივლისი

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურმა ცეკამ განიხილა ნოე ჟორდანიას წერილი აჯანყების საკითხთან დაკავშირებით და დაეთანხმა მასში მოყვანილ მოსაზრებებს.

11 ივლისი

თბილისში, დუშეთის შესახვევის №18-ში, ლანდიას ბინაზე შემთხვევით დააპატიმრეს ბენია ჩხიკვიშვილი. ჩხრეკისას მას დოკუმენტები ვერ უპოვეს, მაგრამ მოგვიანებით იმავე ბინაზე მისვლისას დააპატიმრეს მოქალაქე ალექსანდრე ოქრუაშვილი, რომლისგანაც ამოიღეს ნოე ჟორდანიას წერილის ასლი. ბენია ჩხიკვიშვილმა დაკითხვებზე კატეგორიული უარი განაცხადა რაიმე სახის ინფორმაციის მიცემაზე და უარყო აღნიშნულ წერილთან მისი რაიმე სახის კავშირი.

? ივლისი

გაიმართა დამოუკიდებლობის კომიტეტის მეორე გაერთიანებული სხდომა, სადაც დამკომის თავმჯდომარემ, კოტე ანდრონიკაშვილმა წევრებს მიმართა წინადადებით, მათი პარტიების ცენტრალურ კომიტეტებს განეხილათ საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ შეიარაღებული აჯანყების საკითხი. აჯანყების სავარაუდო თარიღად 17 აგვისტო იყო განსაზღვრული.

30 ივლისი

საქართველოს სსრ და ამიერკავკასიის სფსრ საგანგებო კომისიების საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულის თანაშემწე ჯალალანია განიხილა ნოე ხომერიკის და ბენია ჩხიკვიშვილის საბრალდებო საქმეები და დაადგინა მათი სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა რსფსრ-ს რომლიმე საკონცენტრაციო ბანაკში 5 წლის ვადით სასტიკი იზოლაციის ქვეშ მოსათავსებლად, სასჯელის ვადის ამოწურვის შემდეგ კი კვლავ საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის კოლეგიისათვის შესატყობინებლად შემდგომი გადანყვეტილებისათვის.

1 აგვისტო

სოფელ ბედიში დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი, 1921 წლიდან არალეგალურ მდგომარეობაში მყოფი ვასილ გურჯუა.

თბილისში, პასტიერის ქუჩაზე დააპატიმრეს ვალიკო ჯუღელი. ჩეკაში დაკითხვისას მას სტამბოლში მის მიერვე დამუშავებული აჯანყების გეგმა აჩვენეს, რითაც დარწმუნდა, რომ აჯანყება გაცემული იყო – თვითმკვლელობის წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ მოითხოვა, რომ მიეცათ საშუალება დაკავშირებოდა ამხანაგებს და აჯანყება გაეუქმებინათ. ამისათვის გაათავისუფლეს პოლტატიმარი ვანო ლლონტი, რომელმაც ეს გზავნილი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცეკას გადასცა, რომელმაც პასუხად დაუბრუნა, რომ აჯანყების საკითხი დღის წესრიგში არ იდგა. ჯუღელმა გაზეთი „კომუნისტის“ ფურცლებიდან მიმართა თანამებრძოლებს იმავე თხოვნით.

6 აპრილი

დამოუკიდებლობის კომიტეტის პლენარულ შეკრებაზე დაისვა აჯანყების დაწყების საკითხი. გადაწყვეტილება უნდა მიეღოთ თავმჯდომარეს კოტე ანდრონიკაშვილს, მოადგილეს იასონ ჯავახიშვილს, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ბიუროს თავმჯდომარეს დავით ონიაშვილს, ედუ-ს ბიუროს თავმჯდომარეს შალვა ამირეჯიბს და მთავარსარდალს სპირიდონ ჭავჭავაძეს. საკითხი დადებითად გადაწყდა. დაშლილად გამოცხადდა სამხედრო კომისია. მთავარსარდალის გადაწყვეტილებით აჯანყების ეპიცენტრი თბილისის ნაცვლად პროვინციები უნდა გამხდარიყო და იქ გამარჯვების შემდეგ უნდა მოექციათ ალყაში თბილისი.

18 აპრილი

გაიმართა დამოუკიდებლობის კომიტეტის ბოლო სხდომა – პარტიების წარმომადგენლებმა საბოლოო პოზიცია გამოხატეს შეიარაღებული აჯანყების საკითხზე. სოციალ-ფედერალისტთა პარტიის წარმომადგენელმა სამსონ დადიანმა პარტიის სახელით უარი განაცხადა აჯანყებაში მონაწილეობაზე. თუმცა პარტიის წევრებს მიეცათ ინსტრუქცია ემოქმედათ საკუთარი, პიროვნული შეხედულებების მიხედვით.

20 აპრილი

დამოუკიდებლობის კომიტეტმა აჯანყების დაწყების დროდ 29 აგვისტოს დილის 2 საათი განსაზღვრა.

24 აპრილი

25 აგვისტო

დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრები, მათ შორის თავმჯდომარე – კოტე ანდრონიკაშვილი და მთავარსარდალი სპირიდონ ჭავჭავაძე თბილისიდან გავიდნენ ქალაქგარეთ ქაქუცა ჩოლოყაშვილის რაზმთან შესაერთებლად და აჯანყების სამართავად.

30 აგვისტო

გაურკვეველი მიზეზების (საეარაუდოდ ინფორმაციის გადაცემისას ბუნდოვანი განმარტების ან შეგნებული პროვოკაციის) გამო ჭიათურაში აჯანყება 29 აგვისტოს დილის 2 საათის ნაცვლად 28 აგვისტოს დილის 2 საათზე დაიწყო, რამაც ბოლშევიკურ ხელისუფლებას საშუალება მისცა აღმოსავლეთ საქართველოში განთავსებული წითელი არმიის ნაწილების და პარტიული რაზმების (ე.წ. „ჩონის“) მობილიზაცია და დასავლეთ საქართველოში გადაგზავნა დაეწყო, აღმოსავლეთ საქართველოში კი ეჭვმიტანილების მასობრივი დაპატიმრება დაიწყო. 30 აგვისტოს დილის საათებში დახვრიტეს პოლიტპატიმართა პირველი ჯგუფი, მათ შორის დამფუძნებელი კრების სამი დეპუტატი, რომლებიც მეტეხის პოლიტიზო-ლატორში ისხდნენ. მასობრივი დახვრეტები გრძელდებოდა მომდევნო დღეებში მთელ საქართველოში, გარდა იმ პუნქტებისა, რომლებიც აჯანყებულებმა დაიკავეს. საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ თხოვნით მიმართა სსრკ გაერთიანებულ სახელმწიფო პოლიტიკურ სამმართველოს, მის განკარგულებაში გადაგზავნილი პოლიტპატიმრებიც დაეხვრიტათ.

აჯანყების განმავლობაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები: ვალიკო ჯუღელი, გაბრიელ ცისკარიშვილი, სარდიონ თევზაძე, ალექსანდრე ჩიქავა, ნოე ხომერიკი, ბენია ჩხიკვიშვილი, ვასო ნოდია, გოგიტა ფალავა, ვასო ცაბაძე, ილია კოპალეიშვილი და ვასილ გურჯუა.

2 სექტემბერი

მას შემდეგ, რაც საგანგებო კომისიამ ბათუმში დააპატიმრა დამკომის რწმუნებულის გიზო ანჯაფარიძის მოხუცი მშობლები, იგი თავისი ფეხით გამოცხადდა საგანგებო კომისიაში.

? სექტემბერი

თბილისში დააპატიმრეს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გიორგი ლასხიშვილი, რომელიც 58 წლის იყო და მძიმედ იყო ავად; მისმა მეუღლემ ჩათვალა, რომ მას აუცილებლად დახვრეტდნენ და თავი მოიკლა, რის შემდეგაც ლასხიშვილი გაათავისუფლეს.

შოიშლიშის მონასტერთან ახლოს შეიარაღებული შეტაკების შემდეგ დააპატიმრეს დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრები, მათ შორის კოტე ანდრონიკაშვილი. იმავე დღეს დამკომის წევრებთან მოლაპარაკება დაიწყო საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის თავმჯდომარის მოადგილემ ლავრენტი ბერიამ. გარიგების შედეგად დამკომმა შეიმუშავა დეკლარაცია, რომლის თანახმადაც შეიარაღებული აჯანყების მოწყობა შეცდომა იყო, ქართველი ერისათვის დამლუპველი აღმოჩნდა და სამომავლოდაც მსგავსი ნაბიჯი გამორიცხული უნდა ყოფილიყო. მან მოუწოდა მეზობელ რაზმებს, შეენწყვიტათ წინააღმდეგობა და ხელისუფლებისათვის იარაღი ჩაებარებინათ. თავის მხრივ, საბჭოთა ხელისუფლება პირობას დებდა, რომ რეპრესიებს არ მიმართავდა და მძევლების მასობრივ დახვერტას შეაჩერებდა. დეკლარაცია პრესაში დაიბეჭდა და აეროპლანებით გაავრცელეს აჯანყების კერებში, რის შედეგადაც რაზმების დიდმა ნაწილმა ბრძოლა შეწყვიტა. თავის მხრივ, რამდენიმე კვირის გამწვანლობაში საგანგებო კომისიას მასობრივი დახვერტები აღარ გაუგრძელებია.

დაპატიმრებულმა დავით ონიაშვილმა კომუნისტურ პრესაში განცხადება გამოაქვეყნა, სადაც აჯანყებას გმობდა. მძიმე ფსიქიკური მდგომარეობის გამო ჩეკას საპატიმროდან ის საავადმყოფოში გადაიყვანეს, საიდანაც ხელწერილით გაათავისუფლეს, რითაც ისარგებლა და კვლავ არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა.

კომუნისტურ პრესაში გამოქვეყნდა დამფუძნებელი კრების დეპუტატის ივანე გომართელის განცხადება, სადაც აღნიშნავდა, რომ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას 1921 წელს ჩამოშორდა და საბჭოთა ხელისუფლებისადმი ლოიალური იყო და მკაცრად გააკრიტიკა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს ლიდერები აჯანყების ორგანიზების გამო და მისი დამარცხებით გამოწვეული მსხვერპლისათვის.

გრიგოლ ვეშაპელმა განცხადებით მიმართა მთავრობას და დამფუძნებელი კრების გაფართოებულ პრეზიდიუმს, რომ მან დატოვა ბლოკი ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიასთან და, როგორც ეს 1921 წლის იანვრის შეერთებამდე იყო, კვლავ საკუთარ – „ეროვნულ პარტიას“ და ფრაქციას წარმოადგენდა და ამ სტატუსით მიიღებდა მონაწილეობას ყველა აქტივობაში პრეზიდიუმთან ერთად.

4 სექტემბერი

16 სექტემბერი

21 სექტემბერი

5 ოქტომბერი

? მოგოგებე

დაპატიმრებას გადარჩენილმა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრებმა ავთო წულაძემ და გრიგოლ ცინცაბაძემ ჩამოაყალიბეს საორგანიზაციო კომიტეტი, რომელმაც აღადგინა დაშლილი და განადგურებული პარტიული ორგანიზაციები, არალეგალური გამოცემები და შეუდგა სამზადისს სრულიად საქართველოს არალეგალური ყრილობის მოსაწვევად.

? მოგოგებე

ნაძალადეში გაიმართა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ყოფილ წევრთა შეკრება, სადაც გამოცხადდა „მუშათა კომისიის“ შექმნის შესახებ, რომელსაც უნდა ეზრუნა პოლიტპატიმრების გათავისუფლებაზე და საბჭოთა ხელისუფლებასთან მეზობლი რაზმელების შემორიგებაზე, მოლაპარაკება უნდა გაემართა ნოე ჟორდანიასთან საბჭოთა ხელისუფლებასთან კომპრომისის მისაღწევად და, ანალოგიურად, სუზდალსა და ტაშკენტში მყოფ პოლიტპატიმრებთან – მთავრობის და დამფუძნებელი კრების წევრებთან. დაიწყო კომისიის ბეჭდვითი ორგანოს „ახალგზელის“ ბეჭდვა „კომუნისტის“ დანართის სახით, სადაც წერილები გამოაქვეყნეს პეტრე გელეიშელმა (რომელიც მალევე მისი რედაქტორი გახდა) და ივანე გომართელმა. მუშათა კომისიის წევრი გახდა სოლომონ ვადაჭკორია.

? მოგოგებე

პოლონეთის მხარდაჭერით სტამბოლში შეიქმნა კავკასიელ ემიგრანტთა ორგანიზაცია „კავკასიის კონფედერაციის კომიტეტი“ – ორგანიზაციაში საქართველოს წარმომადგენლად შევიდა ალექსანდრე ასათიანი.

? მოგოგებე

დაპატიმრეს გრიგოლ ცინცაბაძე.

? მოგოგებე

სუზდალის პოლიტიზოლატორში მყოფმა პოლიტპატიმრებმა, დამფუძნებელი კრების წევრებმა ალექსანდრე დგებუაძემ, ზაქარია გურულმა, ლეო რუხაძემ, ვლადიმერ ჯიბლაძემ შეიმუშავეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პოლიტიკის ცვლილების პროექტი საბჭოთა ხელისუფლებასთან დამოკიდებულების შესახებ და არალეგალური გზით გაუგზავნეს თანაპარტიელებს საზღვარგარეთის ბიუროში განსახილველად.

საქართველოს სსრ ცაკის დადგენილებით, მოხდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის და დამფუძნებელი კრების იმ წევრების ქონების კონფისკაცია, რომლებიც ემიგრაციაში ცხოვრობდნენ და აგვისტოს აჯანყებასთან იყვნენ კავშირში.

პარიზში გრიგოლ ვეშაპელმა დაბეჭდა გაზეთ „ახალი საქართველოს“ პირველი ნომერი, რომლის მონიწივე სტატიაში „აჯანყების შემდეგ“ მოითხოვდა ანტიბოლშევიკური ფრონტის დაშლა და მოუწოდა ქართულ პარტიებს საბჭოთა ხელისუფლების ცნობისა და საქართველოში დაბრუნებისაკენ. მომდევნო პერიოდში გაზეთი პარიზში საბჭოთა დიპლომატიური წარმომადგენლობის მიერ საიდუმლოდ ფინანსდებოდა.

საქართველოს პარტიების დელეგაციების ყრილობაზე გამოვიდა ირაკლი წერეთელი მოხსენებით აგვისტოს აჯანყების შესახებ და მოითხოვა პარტიის ტაქტიკის გადასინჯვა.

ნოე რამიშვილმა შეაფასა 1924 წლის აჯანყება ბროშურაში „საქართველო და რუსეთი“, ხოლო კარლო ჩხეიძემ პარტიული დისკუსიის დროს.

საქართველოს კომპარტიის ლიდერებმა სტუმრად ჩამოიყვანეს თბილისში ინგლისის „ტრეიდიუნიონების“ (პროფკავშირების) დელეგაცია პერსელის ხელმძღვანელობით, რათა საზღვარგარეთ გავრცელებული ჭორები გაეფანტათ საქართველოში მომხდარი აჯანყების შესახებ. მეტეხის ციხეში მყოფმა პოლიტპატიმრებმა კოტე ანდრონიკაშვილის ხელმძღვანელობით დელეგაციას გაუგზავნეს მემორანდუმი, სადაც დეტალურად იყო წარმოდგენილი საბჭოთა ხელისუფლების მიერ აგვისტოს აჯანყებისას ჩადენილი დანაშაულებები.

გადასახლებაში, ჩუვაშთა ავტონომიურ მხარეში, დააპატიმრეს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ამხანაგი ალექსანდრე ლომთათიძე და გადაიყვანეს ტაშკენტის ციხეში, სადაც გარდაიცვალა. დაკრძალეს ტაშკენტის ქრისტიანულ სასაფლაოზე.

31 ოქტომბერი

5 ნოემბერი

26 ნოემბერი

? დეკემბერი

3 დეკემბერი

???

1925-1930

1920-იანი წლების მეორე ნახევარში საბჭოთა ხელისუფლებამ აქტიური კამპანია დაიწყო ემიგრაციაში მყოფი პოლიტიკური ლიდერების წინააღმდეგ. იგი საიდუმლო არხებით ცდილობდა საკუთარი გავლენის ქვეშ მოექცია წინააღმდეგობის მოძრაობის საკვანძო ფიგურები, გადაბირებული პოლიტიკური ლიდერების დახმარებით შემოერიგებინა და საქართველოში დაებრუნებინა ემიგრანტები, ხოლო შეურიგებელი მონინააღმდეგეები ფიზიკურად გაენადგურებინა.

ემიგრანტულ მთავრობას არ შეუწყვეტია საერთაშორისო ასპარეზზე საქმიანობა. პოლონეთის აქტიური მხარდაჭერით ჩამოყალიბდა საქართველოს, აზერბაიჯანის, მთიელთა და უკრაინის ემიგრანტული მთავრობების და პარტიების კავშირი – „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტი“.

1920-იანი წლების ბოლოს, საერთაშორისო კრიზისის ფონზე, პატრიოტულად განწყობილმა პოლიტიკურმა ძალებმა საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა განაახლეს. ამგვარ გააქტიურებას საქართველოში საპასუხო ნაბიჯები მოჰყვა – საბჭოთა ხელისუფლებამ მას რეპრესიების ახალი ტალღით უპასუხა.

12 იანვარი

გაზეთ „ახალ საქართველოში“ დაიბეჭდა დამფუძნებელი კრების დეპუტატის შალვა ქარუმიძის წერილი ნიკოლო მინიშვილისადმი, სადაც იგი განმარტავდა, რომ ედუ-დან 1924 წლის შემდეგ ჩამოშორებული იყო და ინონებდა გაზეთის პოლიტიკურ განაცხადს და მხარდაჭერას უცხადებდა მას.

15 იანვარი

დაიბეჭდა ნოე ჟორდანიას ბროშურა „რა მოხდა?“ – 1924 წლის აგვისტოს აჯანყების პოლიტიკური შეფასება.

23 იანვარი

ბათუმში, საზღვარგარეთ არალეგალურად გასვლის მცდელობისას დააპატიმრეს დავით ონიაშვილი, რომელიც, გადაცმული, ყალბი პასპორტით ცდილობდა თურქეთში გადასვლას.

12 მაჩვი

„ყოფილი მენშევიკების“ ლიდერების დელეგაცია სუზდალის პოლიტიზოლატორში მოსალაპარაკებლად შეხვდა პოლიტპატიმრების ჯგუფს, მთავრობის წევრებსა და დამფუძნებელი კრების დეპუტატებს ალექსანდრე დგებუაძეს, ზაქარია გურულს, ლეო რუხაძესა და ვლადიმერ ჯიბლაძეს, რომლებმაც წარუდგინეს საბჭოთა ხელისუფლებასთან დიალოგის პირობები. დელეგაციის შუამდგომლობით გაათავისუფლეს და საქართველოში დაბრუნების უფლება მისცეს ტაშკენტში მყოფ პოლიტპატიმრებს, მათ შორის დამფუძნებელი კრების წევრებს ელისაბედ ბოლქვაძეს და ერმალოზ სირბილაძეს.

3 მაისი

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პარიზის ორგანიზაციის კრებაზე მიიღეს რეზოლუცია პარტიის ტაქტიკის შესახებ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად. კრებაზე გამოიკვეთა აზრთა სხვადასხვაობა პარტიის ლიდერებისა და წევრების სხვადასხვა ჯგუფებს შორის და, მიუხედავად რეზოლუციის კომპრომისული პროექტისა, კრება ოფიციალურად იქცა განხეთქილების დასაწყისად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციებში ნოე ჟორდანიას „ბანაკსა“ და ირაკლი წერეთლის მომხრეთა შორის.

ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერის, დამფუძნებელი კრების წევრის სპირიდონ კედიას ინიციატივით გამოვიდა ახალი გაზეთი „სამშობლოსათვის“. ამ ნაბიჯით კედია გავიდა პარიტეტული კომისიიდან და დამოუკიდებელი მუშაობა დაიწყო.

საქართველოში გაიმართა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მესამე არალეგალური ყრილობა, რომელმაც განსაზღვრა პარტიის სამოქმედო სტრატეგია და აირჩია ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაშიც შევიდა დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ელეონორა ტერფარსეგოვა-მახვილაძე. ყრილობამ პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადა პეტრე გელეიშვილი და ივანე გომართელი.

თბილისში, საქართველოს სსრ უზენაეს სასამართლოში დაიწყო ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის“ 47 პოლიტპატიმრის, მათ შორის დამფუძნებელი კრების 10 დეპუტატის: კოტე ანდრონიკაშვილის, დავით ონიაშვილის, გრიგოლ ცინცაბაძის, გიზო ანჯაფარიძის, გრიგოლ გიორგაძის, კირილე ნინიძის, ნიკიფორე იმნაიშვილის, გრიგოლ რცხილაძის, სამსონ დადიანის და ივანე ლორთქიფანიძის სასამართლო პროცესი 1924 წლის აგვისტოს შეიარაღებული აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის“ პროცესში ბრალდებულებს განაჩენი გამოუტანა. კოტე ანდრონიკაშვილს სასამართლომ დახვრეტა მიუსაჯა, მაგრამ ამნისტიით 10 წლით სასტიკი იზოლაციით პატიმრობით შეუცვალა. გრიგოლ ცინცაბაძეს – 8 წლით პატიმრობა. გიზო ანჯაფარიძეს – 5 წლით. დავით ონიაშვილს – 3 წლით პირობითი პატიმრობა. დანარჩენი ყოფილი დეპუტატები გაათავისუფლეს ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო.

თბილისში მყოფი გერმანელი კომუნისტების დელეგაცია ესტუმრა მეტეხის ციხეს, სადაც შედგა საუბარი 1924 წლის აჯანყების შესახებ პოლიტპატიმრების წარმომადგენელ კოტე ანდრონიკაშვილთან.

15 მაისი

? ივლისი

15 ივლისი

3 აგვისტო

5 აგვისტო

9 აგვისტო

პარიზში, კაფე „ვოლტერში“ გაიმართა საბჭოთა საქართველოს მოქალაქეთა კოლონიის დამფუძნებელი კრება, რომელიც ჩაშალეს რადიკალურად განწყობილმა ქართველმა ემიგრანტებმა და ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს კოლონიის ორგანიზატორებს, მათ შორის გრიგოლ ვეშაპელს.

5-11 აგვისტო

მარსელში გაიმართა მეორე სოციალისტური ინტერნაციონალის მესამე კონგრესი, რომელზეც დელეგატად სსდმპ-დან მიწვეული იყვნენ ირაკლი წერეთელი და ნოე უორდანიას – კონგრესმა მიიღო რეზოლუცია, სადაც ადასტურებდა ერთა თვითგამორკვევის უფლების მხარდაჭერას „საბჭოთა კავშირის ერთათვის, რომლებმაც რევოლუციის ხანაში მოიპოვეს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა, როგორც სომხეთმა, საქართველომ, უკრაინამ და ა. შ.“

? ნოემბერი

პარიზში საქართველოდან ჩავიდა ვლასა მგელაძე, რომელიც 1924 წლის აჯანყებას გურიაში ხელმძღვანელობდა და დამარცხების შემდეგ კვლავ აგრძელებდა არალეგალურ საქმიანობას.

8 ნოემბერი

ედუ-ს საზღვარგარეთის ორგანიზაციამ სპირიდონ კედია პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადა, რამდენადაც თავად ამ უკანასკნელმა განაცხადა, რომ კავშირს წყვეტდა ამ ჯგუფთან. ედუ-ს წარმომადგენლობა კომისიაში შემდეგნაირად დაკომპლექტდა: შალვა ამირეჯიბი, რევაზ გაბაშვილი და გიორგი გვაზავა.

? დეკემბერი

ლონდონში გაიმართა საიდუმლო მოლაპარაკებები სპირიდონ კედიას, შალვა ქარუმიძეს, „როიალ-დაჩ-შელის“, ნობელების ნავთობკომპანიისა და „კომინტერნის წინააღმდეგ მებრძოლის ლიგის“ წარმომადგენლებთან თანამშრომლობის შესახებ. შალვა ქარუმიძემ წამოაყენა წინადადება ყალბი საბჭოთა ფულის დაბეჭდვა-გავრცელებით საბჭოთა ეკონომიკის დასუსტების შესახებ, რაც მოწონებულ იქნა.

? დეკემბერი

მოსკოვიდან, გადასახლებიდან არალეგალურად დაბრუნდა თბილისში მინადორა ტოროშელიძე, რომელიც ისევ დააპატიმრეს და გადასახლეს მოსკოვში.

ალექსანდრე ფარნიევი მიიღეს საქართველოს კომპარტიის წევრად.

???

სოლომონ ვადაჭკორიას ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ კვლავ უარი უთხრა ვიზაზე საზღვარგარეთ ოჯახთან გასამგზავრებად, მან კვლავ არალეგალურად სცადა საზღვარგარეთ გაღწევა. ამჯერად წარმატებულად.

???

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცკ-ში სამუშაოდ მიიწვიეს გადასახლებიდან დაბრუნებული, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი და მდივანი კონსტანტინე ჯაფარიძე და ელისაბედ ბოლქვაძე.

? იანვარი

პარიზში მოხდა საზღვარგარეთ მყოფი ქართული პოლიტიკური ძალების გაერთიანების რეორგანიზაცია, განახლდა მთავრობის შემადგენლობა და შეიქმნა „დამფუძნებელი კრების საზღვარგარეთის დელეგაცია“ კარლო ჩხეიძის, შალვა ამირეჯიბის (შემდგომ გიორგი გვაზავას), სამსონ ფირცხალავას და იოსებ გობეჩიას შემადგენლობით. დაიწყო გაერთიანებული ცენტრის, ე. წ. „საერთო ფრონტის“ პერიოდული ორგანოს, „დამოუკიდებელი საქართველოს“ გამოცემა.

? იანვარი

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს გადანწყვეტილებით ისიდორე რამიშვილი გადასახლებიდან გაათავისუფლეს სსრკ დიდ ქალაქებში და კავკასიაში ცხოვრების უფლების შეზღუდვით 3 წლის განმავლობაში.

15 იანვარი

სუზდალის პოლიტიზოლატორიდან გაათავისუფლების შემდეგ ლეო რუხაძე ხელახლა გადაასახლეს ქალაქ ორიოლში.

გადასახლებიდან გაათავისუფლეს სიმონ ახმეტელაშვილი. განსაკუთრებული სათათბიროს დადგენილებით მას 3 წლით აუკრძალეს სსრკ-ს 7 მხარეში ცხოვრება და ასტრახანში გადაასახლეს.

სასჯელის ვადის ამოწურვის შემდეგ, ზაქარია გურული განსაკუთრებულმა სათათბირომ 3 წლის ვადით გადაასახლა ტაშოვში.

განსაკუთრებულმა სათათბირომ ალექსანდრე დგებუაძე 3 წლით გადაასახლა ვორონეჟში.

22 თებერვალი

საქართველოს სსრ სახელმწიფო პოლიტიკურმა სამმართველომ დააპატიმრა ელეონორა ტერ-ფარსეგოვა-მახვილაძე.

27 მაისი

დააპატიმრეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცკ-ს წევრი კონსტანტინე ჯაფარიძე, 31 იელისს კი კვლავ 3 წლის ვადით გადაასახლეს საკონცენტრაციო ბანაკში.

7 ივნისი

ლეველში დილის 8 საათზე კარლო ჩხეიძემ თვითმკვლელობა სცადა – სამ-ზარეულოს დანით გამოიჭრა ყელი. იგი სასწრაფოდ გადაიყვანეს პარიზის საუნივერსიტეტო კლინიკაში, სადაც ოპერაცია ჩაუტარდა.

10 ივნისი

პარიზში, გაიმართა სასამართლოს სხდომა, სადაც განიხილებოდა ქართველი ემიგრანტების ჯგუფის მიერ გასული წლის 9 აგვისტოს კაფე „ვოლტერში“ საბჭოთა კოლონიის დამფუძნებლებზე თავდასხმის საქმე, აღძრული დაზარალებულ გრიგოლ ვეშაპელის მიერ. 16:00 საათზე, სხდომის დამთავრების შემდეგ, მოედანზე, ტაქსიში ჩაჯდომისას ემიგრანტმა ავთანდილ მერაბიშვილმა ორი ტყვია ესროლა გრიგოლ ვეშაპელს, რომელიც საავადმყოფოში მიყვანამდე გარდაიცვალა. მკვლეელი ადგილზევე დააპატიმრეს. გრიგოლ ვეშაპელი 13 ივნისს დაკრძალეს პერ-ლაშე-ზის სასაფლაოზე ფრანგი კომუნისტებისა და საბჭოთა მოქალაქეების პროცესიის თანხლებით.

11 ივნისი

პარიზში, ყელ-ყურის სპეციალურ კლინიკაში სალამოს ცხრის ნახევარზე გარდაიცვალა კარლო ჩხეიძე. დაკრძალეს 15 ივნისს პერ-ლაშეზის სასაფლაოზე. მას უკანასკნელი პატივი მიაგეს მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების წევრებმა, ფრანგმა და სხვა ევროპელმა სოციალისტებმა და ქართული კოლონიის წევრებმა.

პარიზში, ირაკლი წერეთლის მეთაურობით სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციას გამოეყო ჯგუფი – პარტიის უმრავლესობასთან ტაქტიკის და სხვა საკითხების გამო უთანხმოების ნიადაგზე. ჯგუფი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ოპოზიციურ ფრთად გადაიქცა. მასში შედიოდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები და საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის მინისტრები: გიორგი ერაძე, რაჟდენ არსენიძე, რუბენ ყიფიანი და რუბენ აუშტროვი.

თედო ლლონტი დაინიშნა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორად.

გადასახლებაში, საკონცენტრაციო ბანაკიდან გაათავისუფლეს ანდრო ჭიაბრიშვილი.

დააპატიმრეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცეკას მდივნის მოვალეობის შემსრულებელი ელისაბედ ბოლქვაძე; 8 ივლისს, დაკითხვაზე უარი თქვა, მიეცა ინფორმაცია პარტიული კავშირების და პარტიის მდგომარეობის შესახებ; მართალია, ალიარა, რომ გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ კვლავ განაგრძო არალეგალური ანტისაბჭოთა საქმიანობა, მაგრამ თავი დამნაშავედ არ ცნო. საქართველოს და ამიერკავკასიის საგანგებო კომისიის კოლეგიასთან არსებულმა ადმინგადასახლების განსაკუთრებულმა სათათბირომ ელისაბედ ბოლქვაძე 1926 წლის 24 ივლისს მოსკოვში გადააგზავნა ОГПУ-ს კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს განკარგულებაში, მისი რსფსრ-ს რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში გადასახლების გადაწყვეტილებაზე სანქციისათვის; ამ უკანასკნელმა 1926 წლის 20 აგვისტოს ელისაბედ ბოლქვაძეს 3-წლიანი პატიმრობა მიუსაჯა და გადააგზავნა კრასნოიარსკის მხარეში, მინუსინსკის პოლიტიზოლატორში.

? ივნისი

22 ივნისი

24 ივნისი

29 ივნისი

9 სექტემბერი

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ცეკას ლიდერების დაპატიმრების შემდეგ საქართველოში არალეგალურად ჩამოსულმა სსდმპ საზღვარგარეთის ბიუროს რწმუნებულმა პარმენ ფირცხალაიშვილმა („ოთარმა“) საიდუმლოდ გაგზავნა წარმომადგენელი, რსფსრ-ში მყოფ გადასახლებული მთავრობის და დამფუძნებელი კრების წევრებთან – გრიგოლ ლორთქიფანიძესა და ზაქარია გურულთან თხოვნით, რომ არალეგალურად დაბრუნებულიყვნენ საქართველოში სამუშაოდ, მაგრამ მათ უარი განაცხადეს გადასახლებიდან გაქცევაზე.

29 სექტემბერი

ნიკო ელიავა გერმანიიდან თბილისში დაბრუნდა იმ პირობით, რომ ლოიალური იქნებოდა საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ და პოლიტიკურ საქმიანობას შეწყვეტდა.

15 დეკემბერი

გრიგოლ ნათაძე აირჩიეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორად – მსოფლიო ისტორიისა და პედაგოგიურ ფაკულტეტებზე.

???

პოლონეთის აქტიური მხარდაჭერით ჩამოყალიბდა კავშირი საქართველოს, აზერბაიჯანის, მთიელთა და უკრაინის ემიგრანტულ მთავრობებსა და პარტიებს შორის – შეიქმნა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტი“ (ქართული მხარის წარმომადგენლები – ნოე რამიშვილი, დათა ვაჩნაძე, სიმონ მდივანი, ნესტორ მაღალაშვილი), რომელმაც დაიწყო ჟურნალ „პრომეთეს“ ბეჭდვა ფრანგულ ენაზე. მოძრაობას არ შეუერთდა სომხური ემიგრანტული ორგანიზაციები, თურქეთის და აზერბაიჯანის ფაქტორის გამო; ქართული პოლიტიკური წრეების საშუალებით მათთან მოლაპარაკებების მცდელობამ მწვავე კონფლიქტი წარმოქმნა ევგენი გეგეჭკორსა (საგარეო საქმეთა მინისტრი) და ნოე რამიშვილს (შინაგან საქმეთა მინისტრი) შორის, რომელიც „პრომეთესტული“ მოძრაობის ერთ-ერთი საკვანძო ფიგურა იყო.

ამიერკავკასიის სფსრ-ს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის 1926 წლის 10 დეკემბრის შუამდგომლობის შემდეგ, სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო სამმართველოს განსაკუთრებულმა სათათბირომ ელისაბედ ბოლქვაძეს შრომა-გასწორების კოლონიაში სამწლიანი პატიმრობა ალტაის მხარეში გადასახლებით შეუცვალა.

7 იანვარი

შალვა ნუცუბიძემ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაიცვა დისერტაცია თემაზე „ჭეშმარიტება და შემეცნების სტრუქტურა“ და მიენიჭა ფილოსოფიის დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი.

17 აპრილი

დაიბეჭდა ირაკლი წერეთლის ბროშურა „ჩვენი ტაქტიკის ძირითადი საკითხები“, რასაც მოჰყვა მწვავე დისკუსია რუს სოციალისტებსა და ირაკლი წერეთელსა და ნოე ჟორდანიას შორის. ნოე ჟორდანიამ ქართული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ხედვა ჩამოაყალიბა საპოლემიკო წერილების სერიაში „ჩვენი უთანხმოებანი“.

? მაისი

საქართველოში არალეგალურად შემოსვლისას დააპატიმრეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს რწმუნებული ივანე ქარცივაძე („აბესალომი“), რომელსაც აღმოუჩინეს ნოე ჟორდანიას და ნოე რამიშვილის წერილი-ინსტრუქციები სამოქმედო სტრატეგიის შესახებ; ნოე ჟორდანია განმარტავდა, რა სახის პოლიტიკური მდგომარეობა შეიძლება წარმოქმნილიყო სამომავლოდ და როგორ უნდა ემოქმედათ საქართველოში პოლიტიკურ ძალებს საერთაშორისო კონფლიქტის შემთხვევაში ან სსრკ-ში კრიზისის დაწყებისას, ხოლო ნოე რამიშვილი მიმდინარე აქტუალურ პრობლემებთან დაკავშირებულ საკითხებს აზუსტებდა, მათ შორის მოითხოვდა, რომ საქართველოში გაენეიტრალებინათ კედია-ასათიანი-ქარუმის ჯგუფის მომხრე ელემენტები და საერთო ანტისაბჭოთა ფრონტისაგან ჩამოეშორებინათ, რამდენადაც ეს ჯგუფი საზღვარგარეთ დამოუკიდებლად მოქმედებდა, კავშირს ამყარებდა რუსეთის მონარქისტულ წრეებთან და ფაშისტურ ძალებთან და მათი ნაწილი ეჭვს იწვევდა – ბოლშევიკების დაზვერვასთან კავშირის შესახებ. წერილების შესახებ ინფორმაცია სასწრაფოდ გაავრცელეს ფრანგული კომუნისტური პრესით, რამდენიმე დღეში კი „კომუნისტში“ წერილების ხელნაწერის კლიშეებიც დაბეჭდეს მეტი დამაჯერებლობისთვის. ამ ფაქტის გამო ალექსანდრე

19 ივნისი

ასათიანსა და ნოე რამიშვილს შორის ფიზიკური შეხლა-შემოხლა მოხდა პარიზში, ქართული საელჩოს შენობაში. კედიას ჯგუფმა, მომხრეთა ჯგუფთან ერთად კატეგორიულად მოითხოვა ნოე რამიშვილის გადაყენება. საპასუხოდ რამიშვილმა მათ მიანიშნა, რომ იძულებული გახდებოდნენ, გაესაჯაროებინათ წერილში ნახსენები ბრალდებების დამადასტურებელი დოკუმენტები – კედიას ჯგუფის კავშირის შესახებ რუს მონარქისტებთან, ფინანსური დახმარების წყაროებზე და გერმანულ ნაციონალისტურ წრეებთან კავშირზე – რაც საფრანგეთიდან კედიას გაძევებას გამოიწვევდა. შედეგად, აქტიური დაპირისპირება ჩაცხრა.

? ნოემბერი

ზაფხულში, გერმანიაში დააპატიმრეს ქართველი ემიგრანტი ვასილ სადა-თიერაშვილი ყალბი საბჭოთა ფულის, „ჩერვონეცის“ დამზადებისათვის; მან გამომძიებელს მისცა ჩვენება, რომ ამ საქმეს შალვა ქარუმიძე და სპირიდონ კედია ხელმძღვანელობდნენ. ქარუმიძეზე გერმანიამ ძებნა გამოაცხადა. საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთულმა ორგანიზაციამ განმარტა, რომ დიდი ხანია, აღნიშნულ პირებს პარტიასთან და ქართული პოლიტიკური ორგანიზაციების გაერთიანებასთან კავშირი ჰქონდათ განწყვეტილი და მათი საქმიანობა დამოუკიდებელ ხასიათს ატარებდა.

???

დავით ჩხეიძის ინიციატივით დაარსდა თელავის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი.

???

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ ცეკაში მუშაობის ეჭვით დააპატიმრეს კირილე ნინიძე.

5 აპრილი

თბილისში გარდაიცვალა ნიკო ნიკოლაძე. დაკრძალეს მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა მთანმინდის პანთეონში.

პარიზიდან საქართველოში გადმოსვენეს გრიგოლ ვეშაპელის ფერფლი და სათანადო პატივით დაკრძალეს.

? პაიტი

დააპატიმრეს დამცველთა კოლეგიის წევრი იოსებ მაჭავარიანი.

???

საბჭოთა კავშირის წარმომადგენლების თხოვნით თურქეთის მთავრობამ სიმონ მდივანი სტამბოლიდან არაოფიციალურად გააძევა, რის შემდეგაც იგი პარიზში გადასახლდა.

???

აჭარაში, სოფელ დანისპირაულში ოსმან მიქელაძის ინიციატივით გაიხსნა პირველი დაწყებითი სკოლა; მისი ქალიშვილი – შადიე მიქელაძე იყო პირველი მოსწავლე გოგონა ამ სკოლაში. თავად ამ სკოლის მასწავლებელი იყო.

???

ბერლინში გარდაიცვალა სოლომონ ვადაჭკორია.

???

ანანია სალუქვაძეს კვლავ გაუხანგრძლივეს სსრკ „5 პუნქტსა“ და კავკასიაში ცხოვრების უფლების აკრძალვა.

21 ლექსები

ზაქარია გურულს 3 წლით გაუხანგრძლივეს გადასახლების ვადა.

ლეო რუხაძეს კვლავ 3 წლით გაუხანგრძლივეს გადასახლების ვადა.

31 ლექსები

6 თებერვალი

ასტრახანში, სიმონ ახმეტელაშვილს კვლავ სამი წლით გაუხანგრძლივეს ვადა.

19 აპრილი

აკაკი ჩხენკელმა, ჟენევაში განიარაღების მოსამზადებელ კონფერენციას წარუდგინა მემორანდუმი საქართველოდან რუსეთის წითელი არმიის გაყვანის მოთხოვნით.

? მაისი

დააპატიმრეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არაღელვარული ცეკას წევრი, პავლე ბერიშვილი, რომელიც აქტიურად მუშაობდა ქიათურის რაიონში და გადაასახლეს სუზდალის პოლიტიზოლატორში.

???

ივანე ლორთქიფანიძე დაინიშნა საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატის სანიტარია-ჰიგიენის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორად.

6 იანვარი

ბერლინში დაიწყო შალვა ქარუმიძის პროცესი. სასამართლომ საქმეს პოლიტიკური კვალიფიკაცია მისცა, მაგრამ შალვა ქარუმიძემ პროცესის დასრულებამდე შვეიცარიაში მიმალვა მოასწრო.

18 იანვარი

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო სამმართველოს განსაკუთრებულმა სათათბირომ ელისაბედ ბოლქვაძეს 3 წლით გაუხანგრძლივა გადასახლების ვადა.

23 თებერვალი

გადასახლებიდან ვადაზე ადრე გაათავესუფლეს სიმონ ახმეტელაშვილი.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცკ-ში მუშაობის ეჭვით დააპატიმრეს გრიგოლ გიორგაძე.

პარიზში, ქუჩაში – იტალიის მოედანზე, ემიგრანტმა პარმენ ჭანუყვაძემ რევოლუერიდან გასროლით მოკლა ნოე რამიშვილი. მკვლეელი ადგილზევე დააპატიმრეს. ხანგრძლივმა სასამართლო პროცესმა ვერ გამოარკვია მკვლელობის რეალური მოტივი. პარმენ ჭანუყვაძეს 15 წლით პატიმრობა მიუსაჯეს.

ხელახლა დააპატიმრეს გადასახლებულთა პოლიტპატიმართა ჯგუფი, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი – ისიდორე რამიშვილი.

გიორგი გალოვეი გახდა საკავშირო კომუნისტური პარტიის წევრი.

2 აგვისტო

7 დეკემბერი

10 დეკემბერი

???

1931-1936

1920-იანი წლების ბოლოს დაწყებული საერთაშორისო ეკონომიკური კრიზისის და საბჭოთა კავშირთან ევროპული სახელმწიფოების ეკონომიკური და სამხედრო თანამშრომლობის გაძლიერების ფონზე, საქართველოს ოკუპაციის საკითხი საერთაშორისო პოლიტიკურ წრეებში არაპოპულარულ თემად იქცა.

საზღვარგარეთ მოქმედი წინააღმდეგობის საერთო ფრონტში გაწეული ღონისძიებები და დაპირისპირება გაღრმავდა; სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ გააგრძელა საერთაშორისო სოციალისტური მოძრაობის ტრიბუნის გამოყენება საქართველოს საკითხის ლობირებისათვის. ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერებმა 1930-იანი წლების დასაწყისიდან გერმანიაში ხელისუფლებაში მოსულ ნაცისტურ წრეებსა და საერთაშორისო ანტიკომუნისტურ მემარჯვენე ძალების ალიანსში ახალი საიმედო მოკავშირის ძიება დაიწყეს.

საქართველოში წინააღმდეგობის მოძრაობას უკიდურესად პასიური ხასიათი მიეცა. საბჭოთა სპეცსამსახურები ისედაც დასუსტებულ, მცირე არალეგალურ ორგანიზაციებს ანადგურებდნენ.

15 მაგზი

თბილისში გარდაიცვალა გიორგი ლასხიშვილი. დაკრძალეს საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში, არჩილ ჯორჯაძის გვერდით.

17 მაგზი

გრიგოლ გიორგაძე გადაგზავნეს მოსკოვში სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში. იქდა მოსკოვში „ბუტირკაში“, საიდანაც 31 მარტს გადაგზავნეს იაროსლავლის პოლიტიზოლატორში.

17 მაისი

ასტრახანში დაპატიმრებული ისიდორე რამიშვილი შუა აზიაში, ტაშკენტში გადაასახლეს.

???

იოანის ფაშალიდისმა საბერძნეთის სოციალისტური პარტიების ლიდერებთან ერთად დააარსა „საბერძნეთის სოციალისტური პარტია“ (ΣΚΕ).

6 სექტემბერი

სტამბოლში მოულოდნელად გულის შეტევით გარდაიცვალა პეტრე სურგულაძე.

10 დეკემბერი

ისიდორე რამიშვილი კვლავ დააპატიმრეს ტაშკენტში – გადაასახლეს ტაჯიკეთში, ქალაქ ხოჯენტში.

14 დეკემბერი

გადასახლებულ დამფუძნებელი კრების დეპუტატებს ვლადიმერ ჯიბლაძეს, ლევან რუხაძეს, ანანია სალუქვაძეს, ზაქარია გურულს 3 წლით გაუხანგრძლივეს ამიერკავკასიაში, ჩრდილო კავკასიაში და საბჭოთა კავშირის ცენტრალურ ზონებში ცხოვრების აკრძალვის ვადა.

19 იანვარი

? იანვარი

17 ივნისი

???

???

31 იანვარი

ბერლინში გარდაიცვალა ერიკ ბერნშტეინი.

ნოე ჟორდანიასთან მიმონერისას საქართველოს ყოფილმა დიპლომატიურმა წარმომადგენელმა ვლადიმერ ახმეტელმა განაცხადა, რომ იგი არ იზიარებს მთავრობისა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კურსს. პარტიის საზღვარგარეთის ბიურომ იგი პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადა. ვლადიმერ ახმეტელმა აქტიურად განაგრძო პოლიტიკური საქმიანობა გერმანიაში მყოფ სხვა პარტიების – უმეტესწილად ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენლებთან ერთად.

თბილისში, ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში თავი მოიკლა ვიქტორ თევზაიამ.

თედო ლლონტი დაინიშნა საქართველოს სსრ კომუნალური მეურნეობის სახალხო კომისრად.

საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარიატმა დავით ჩხეიძე დანიშნა საქართველოს მხარეთმცოდნეობის საზოგადოების თავმჯდომარედ.

ტაჯიკეთში, ქალაქ ხოჯენტში კელავ დააპატიმრეს ისიდორე რამიშვილი და ტაშკენტში გადაგზავნეს.

4 თებერვალი

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო სამმართველოს განსაკუთრებულმა სათათბირომ ელისაბედ ბოლქეაძე გადასახლებიდან გაათავისუფლა, მაგრამ მხოლოდ ურალის მხარეში ცხოვრების უფლება მისცა.

9 თებერვალი

კიდეე ერთხელ დააპატიმრეს ვლადიმერ ჯიბლაძე და 4 აპრილის დადგენილებით კვლავ გაუგრძელეს გადასახლების ვადა.

21 თებერვალი

გადასახლებაში, ქალაქ ტარში დააპატიმრეს გიზო ანჯაფარიძე.

22 თებერვალი

კრასნოიარსკში, კვლავ დააპატიმრეს გადასახლებული გრიგოლ ცინცაბაძე.

23 თებერვალი

გადასახლებაში, ქალაქ ენისეისკში, კვლავ დააპატიმრეს პავლე ბერიშვილი.

11 მაისი

ტაშკენტში, ისიდორე რამიშვილი გაათავისუფლეს პატიმრობიდან.

27 აგვისტო

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიის გადაწყვეტილებით გიზო ანჯაფარიძე 2 წლით გაგზავნეს „შრომა-გასწორების კოლონიაში“.

იაროსლავლის იზოლატორიდან გრიგოლ გიორგაძე გადაგზავნეს ალმა-ატის ციხეში, საიდანაც გაათავისუფლეს 29 აგვისტოს და დატოვეს გადასახლებაში ალმა-ატაში.

29 ოქტომბერი

პატიმრობიდან გაათავისუფლეს კონსტანტინე ჯაფარიძე.

პატიმრობიდან გაათავისუფლებული გრიგოლ ცინცაბაძე გადასახლეს ქალაქ მინუსინსკში.

სსრკ გაერთიანებულ სახელმწიფო პოლიტიკურ სამმართველოს კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს დადგენილებით პავლე ბერიშვილს წინასწარი პატიმრობის ვადა საკმარისად ჩათვალეს და გაათავისუფლეს.

დაიწყო „პოლიტკატორელთა საზოგადოების“ (რუსეთის იმპერიის დროს პოლიტიკური საბაბით გადასახლებულთა საზოგადოებრივი გაერთიანების) საქართველოს ფილიალის შემადგენლობის წმენდა. წევრებს, დამფუძნებელი კრების დეპუტატებს ილია ბადრიძეს, გერასიმე მახარაძეს, ერმალოზ სირბილაძეს და კოტე ანდრონიკაშვილის მეუღლეს – ნუცა მაჩაბელს მოსთხოვეს, გადაჭრით უარეყოთ და დაეგმოთ მათი „ანტისაბჭოთა საქმიანობის“ პერიოდი და დაედასტურებინათ თავიანთი ლოიალობა საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ.

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ ვორონეჟში დაპატიმრებულ ქართველი გადასახლებულების ჯგუფს, მათ შორის ალექსანდრე დგებუაძეს, 3 წლით საკონცენტრაციო ბანაკში გადასახლება დაუდგინა.

ალექსანდრე დგებუაძე კვლავ დააპატიმრეს და ეტაპით გადაგზავნეს მარიინსკში, შემდეგ კუზნეცოვსკში, საბოლოოდ კი გორნოშორის ბანაკში.

კავკასიური სახელმწიფოების დევნილი მთავრობების შეთანხმებით ბრიუსელში შეიქმნა კავკასიის კონფედერაციული კავშირი – საქართველოს, აზერბაიჯანის და მთიელთა რესპუბლიკების მონაწილეობით; ჩამოყალიბდა კონფედერაციის საბჭო.

???

29 ლექსი

13 იანვარი

14 ივლისი

???

ბერლინში შეიქმნა ჟურნალ „კავკაზის“ ჯგუფი, რომელიც კავკასიის ბოლშევიკური რეჟიმისაგან გათავისუფლებას ისახავდა მიზნად. ქართველი პოლიტიკოსებიდან ჯგუფში შევიდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები შალვა ქარუმიძე და ლადო ახმეტელი.

???

დააპატიმრეს დამცველთა კოლეგიის წევრი იოსებ მაჭავარიანი.

11 მაისი

პოლიტიკური წითელი ჯვრის შუამდგომლობის შედეგად ისიდორე რამიშვილს მისცეს საშუალება, საქართველოში დაბრუნებულიყო, თუმცა საბჭოთა რეპრესიული ორგანოების მიერ დევნა-შევიწროების გამო თბილისში ცხოვრება ვერ შეძლო და გურიაში, მშობლიურ სოფელში დაბრუნდა.

24 ოქტომბერი

გადასახლებაში, დაბა იარცევოში კვლავ დააპატიმრეს ტიგრან ავეტისიანი.

8 ნოემბერი

თბილისში გარდაიცვალა გრიგოლ რცხილაძე. დაკრძალეს დიდუბის საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

? იანვარი

თბილისში გარდაიცვალა თედო კიკვაძე.

10 თებერვალი

სსრკ შინსახკომის განსაკუთრებულმა სათათბირომ გიზო ანჯაფარიძეს სასჯელის ვადა 3 წლით გაუხანგრძლივა და გადაასახლა აღმოსავლეთ ციმბირში – ქალაქ კამენ-ნა-ობში.

სსრკ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ ტიგრან ავეტისიანს ხუთი წლით ტურუხანსკში გადასახლება მიუსაჯა.

ემიგრანტული მთავრობის სხდომაზე გადანყდა, რომ ექვთიმე თაყაიშვილს, როგორც კერძო პირს და საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების წარმომადგენელს, გადაებარებინა საისტორიო განძის მეურვეობა. 5 მაისს საფრანგეთის მთავრობას მიმართეს თხოვნით.

ისიდორე რამიშვილი გურიიდან ჯერ ცხინვალში გადაასახლეს, საიდანაც მალევე აიძულეს, ჩრდილოეთ ოსეთში – ელადიკავკაზში გადასახლებულიყო.

საფრანგეთ-სსრკ-ს შეთანხმების ფარგლებში გაუქმდა საქართველოს საელჩო საფრანგეთში. აკაკი ჩხენკელს გაუქმდა დიპლომატიური სტატუსი.

გადასახლებაში, აღმა-ატაში გარდაიცვალა ანანია სალუქვაძე.

ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, პარიზში გარდაიცვალა დავით შარაშიძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების ბიბლიოთეკის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გადატანის გამო ქრისტინე შარაშიძე (საისტორიო-საეთნოგრაფიო მუზეუმის თანამშრომელი) ჩაირიცხა უნივერსიტეტის შტატში. ბიბლიოთეკის გარშემო წარმოქმნილი კონფლიქტის შედეგად – რადგან წიგნები უწყურადღებობის გამო ნადგურდებოდა და ქრისტინემ სცადა ამ გულგრილობის გაპროტესტება – იგი რექტორის, ლევან აღნიაშვილის ბრძანებით სამსახურიდან გაათავისუფლეს.

9 მაისი

10 აპრილი

? აპრილი

2 მაისი

25 ოქტომბერი

5 ნოემბერი

???

???

გადასახლებიდან საქართველოში დაბრუნდა პავლე ბერიშვილი.

???

ბერლინში, სოციალ-დემოკრატიული პარტია დატოვა დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა სოსო ირემაშვილმა და ვლადიმერ ახმეტელის ჯგუფს შეუერთდა.

20 მაისი

სსრკ შინსახკომის კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ ვლადიმერ ჯიბლაძეს სამი წლით გადასახლება მიუსაჯა იოშკარ-ოლაში, მარიას ავტონომიურ ოლქში.

? ივნისი

დააპატიმრეს გადასახლებაში მყოფი დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერები ე. წ. „ციმბირის ცენტრის“ საქმეზე, მათ შორის ელისაბედ ბოლქვაძე, გიზო ანჯაფარიძე, გრიგოლ ცინცაბაძე, კოტე ანდრონიკაშვილი.

21 სექტემბერი

სსრკ შინსახკომის განსაკუთრებულმა სათათბირომ გიზო ანჯაფარიძეს 5 წლით აღმოსავლეთ ციმბირის მხარეში გადასახლება მიუსაჯა, ელისაბედ ბოლქვაძეს ასევე 5 წლით კრასნოიარსკის მხარეში.

25 სექტემბერი

ერთა ლიგის მე-17 კრების თავმჯდომარეს კავკასიელი ერების წარმომადგენლებმა, მათ შორის აკაკი ჩხენკელმა, საბჭოთა კავშირთან მოლაპარაკებების დროს, მისი ერთა ლიგაში განწევრიანებისას შემორანდუმი გაუგზავნეს საბჭოთა კავშირის მიერ დაჩაგრული ერების უფლებათა დაცვის მოთხოვნით.

დააპატიმრეს მინადორა ტოროშელიძე. ბრალად დასდეს 1936 წელს ქალაქ კისლოვოდსკში ყოფნისას ანტისაბჭოთა საუბრები და გადასახლებულ „მენ-შევიკთან“ გრიგოლ ლორთქიფანიძესთან კავშირი. მან კატეგორიულად უარყო ბრალდებები და თავი დამნაშავედ არ ცნო. 1936 წლის 17 დეკემბერს სსრკ-ს შინსახკომის კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ მინადორა ტოროშელიძეს 5 წლით ყაზახეთის სსრ-ში გადასახლება მიუსაჯა.

სოფელ სვირში გარდაიცვალა აპოლონ სულაქველიძე.

ქალაქ მინუსინსკში კვლავ დააპატიმრეს ელისაბედ ბოლქვაძე.

13 ოქტომბერი

???

6 ნოემბერი

Hydro. April 7. 1841. 10/10
Muz. 10/10. 10/10.

Hydro. 10/10. 10/10.

1. 10/10. 10/10.

2. 10/10. 10/10.

3. 10/10. 10/10.

4. 10/10. 10/10.

5. 10/10. 10/10.

6. 10/10. 10/10.

7. 10/10. 10/10.

Hydro. 10/10. 10/10.

Hydro. 10/10. 10/10.

1937-1938

1937-1938 წლებში საბჭოთა ტერორმა ზენიტს მიაღწია.

ამ ფონზე, 1930-იანი წლების ბოლოს საზღვარგარეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის ის პოლიტიკური ძალები გააქტიურდნენ, რომლებიც გერმანიასა და მის მოკავშირე ანტიკომუნისტური ძალების ალიანსთან თანამშრომლობდნენ.

22 თებერვალი

კრასნოიარსკის მხარეში, მინუსინსკში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ელისაბედ ბოლქვაძე.

11 ივლისი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი თედო ლლონტი.

13 ივლისი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები – დავით ონიაშვილი და ნიკო ელიაშვილი.

10 აგვისტო

თბილისში გარდაიცვალა პავლე საყვარელიძე. არსებობს ვერსია, რომ მოწამლეს მკურნალობისას. დაკრძალეს მწერალთა ვაკის პანთეონში.

20 აგვისტო

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ილიკო ბადრიძე.

13 სექტემბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები გიორგი ცინცაძე, გერასიმე მახარაძე, კირილე ნინიძე და იოსებ ბარათაშვილი.

17 სექტემბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები იოსებ კონსტანტინეს ძე მაჭავარიანი და ილია ფირცხალაიშვილი.

18 სექტემბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი პავლე ბერიშვილი.

30 სექტემბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ივანე გობეჩია.

1 ოქტომბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ნიკიფორე იმნაიშვილი.

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი
ლეო შენგელაია.

2 ოქტომბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები სერგი ჯაფარიძე
და ალექსანდრე დგებუაძე

10 ოქტომბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ოსმან მიქელაძე.

16 ოქტომბერი

აღმა-ატაში, გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი
გრიგოლ გიორგაძე.

18 ოქტომბერი

სემიპალატინსკი გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუ-
ტატები თეიმურაზ ჭელიძე და ლეო რუხაძე.

24 ოქტომბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი
გიორგი გაგლოევი.

10 ნოემბერი

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი
ივანე ლორთქიფანიძე.

14 ნოემბერი

კონსტანტინე ფანიევს საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა გან-
საკუთრებულმა სამეულმა (ე.წ. „ტროიკამ“) 10 წლით გადასახლება მიუსაჯა
შრომა-გასწორების კოლონიაში.

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ისიდორე რამიშვილი.

15 ნოემბერი

22 ნოემბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ანა (ოლა) სოლოლაშვილი.

25 ნოემბერი

ქუთაისში, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სპეცკოლეგიის გამსვლელმა სესიამ (?) პავლე წულაიას 8 წლით პატიმრობა მიუსაჯა „შრომა-გასწორების ბანაკში“.

28 ნოემბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ბარნაბა ძველაია.

1 დეკემბერი

ქალაქ ტარში, ომსკის მხარეში, გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ზაქარია გურული.

11 დეკემბერი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები დიომიდე თოფურიძე და სამსონ დადიანი.

13 დეკემბერი

ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, პარიზთან ახლოს, სოშოში გარდაიცვალა სიმონ მდივანი.

14 დეკემბერი

ქალაქ ირკუტსკში, გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გიზო ანჯაფარიძე.

23 დეკემბერი

პარიზში ასთმით ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა რუბენ აუშტროვი. დაკრძალეს ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

26 დეკემბერი

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე.წ. „ტროიკამ“) ზორი ზორიანს „შრომა-გასწორების ბანაკში“ 10 წლით გადასახლება მიუსაჯა.

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ერმალოზ სირბილაძე.

27 ღამეაქვეა

სტალინის სანქციით თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატები სიმონ ახმეტელაშვილი და ანდრეი ლოსკუტოვი.

29 ღამეაქვეა

სტალინის სანქციით, მოსკოვში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ელადიმერ ჯიბლაძე.

8 თებერვალი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი დიმიტრი გონაშვილი.

19 თებერვალი

პარიზში ნოე ჟორდანიამ უარი თქვა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს ხელმძღვანელობაზე, ასაკისა და იმ მოვალეობის სიძიმის გამო, რაც დამფუძნებელმა კრებამ დააეალა, როგორც მთავრობის თავმჯდომარეს – მოსალოდნელი საერთაშორისო კონფლიქტის პირობებში საქართველოს საკითხის აქტუალობაზე ზრუნვა მთელ მის ენერგიას მოითხოვდა.

???

კრასნოიარსკის მხარეში, ქალაქ მინუსინსკში, გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი გრიგოლ ცინცაბაძე.

20 თებერვალი

18 მაისი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი პეტრე გელეიშვილი.

21 მაისი

თბილისში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი იოსებ ივანეს ძე მაჭავარიანი.

19 აპრილი

გარდაიცვალა ივანე გომართელი. ზეპირი გადმოცემით დაიღუპა გულის შეტევით მას შემდეგ, რაც დაკითხვაზე დაიბარეს. არის მეორე ვერსიაც, რომ თავი მოიკლა.

26 მაისი

ტურუხანსკში, გადასახლებაში დახვრიტეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ტიგრან ავეტისიანი.

21 ივლისი

საფრანგეთში ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა კონსტანტინე საბახტარაშვილი. დაკრძალეს ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

1939-1949

გერმანია-საბჭოთა კავშირის პაქტის დადების შემდეგ, გერმანიაში მყოფ ემიგრანტთა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ პოლიტიკური მოქმედება შეიზღუდა.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, საბჭოთა კავშირზე თავდასხმის შემდეგ გერმანიამ დაიწყო ქართული ანტი-საბჭოთა ძალების თავმოყრა და მათი, ასევე - ყოფილი საბჭოთა სამხედრო ტყვეების საომარ მოქმედებებში ჩაბმა.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ საბჭოთა დაზვერვა აქტიურად მუშაობდა ემიგრანტების გადასაბირებლად და მათი სამშობლოში დაბრუნებისთვის. ამავე დროს გერმანელებთან თანამშრომლობაში ეჭვმიტანილი პირების გამოსავლენად და დასასჯელად.

? თებერვალი

დაპატიმრებული და მოსკოვში გადაგზავნილი შალვა ნუცუბიძე იძულებული გახდა, დათანხმებოდა უშიშროების ორგანოებთან საიდუმლო თანამშრომლობას.

24 მაისი

პარიზში მოულოდნელად, სისხლის მონამვლით გარდაიცვალა არზაყან ემუხვარი. არსებობს ვერსია, რომ მონამვლეს.

24 ლექსეპი

მცხეთაში გარდაიცვალა იოსებ გედევანიშვილი. დაკრძალეს სვეტიცხოვლის ეზოში.

14 ივნისი

პარიზში გერმანული არმიის შესვლის შემდეგ, საქართველოს წარმომადგენელი პოლონეთში, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი იოსებ სალაყაია არ გაჰყვა დევნილ პოლონურ მთავრობას ინგლისში და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა.

21 იანვარი

პარიზში გარდაიცვალა გიორგი გვაზავა. დაკრძალეს ბატინიოლის სასაფლაოზე.

გერმანიის არმიამ დაასრულა საბერძნეთის ოკუპაცია. საოკუპაციო რეჟიმმა დააპატიმრა საბერძნეთის სოციალისტური პარტიის ლიდერი იოანის ფაშალიდისი და ეპტაპურგიონის (იედიყულეს) ციხეში ჩასვა. ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ იგი გადავიდა იატაკქვეშეთში და შედიოდა ოკუპაციის მონინალმდევე პოლიტიკური პარტიების კოალიციის ცენტრალურ კომიტეტში.

? ივნისი

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიურომ საქართველოში გადმოგზავნა ნოე ჟორდანიას დამუშავებული ინსტრუქცია საქართველოს საზოგადოების მოქმედების სტრატეგიის შესახებ მსოფლიო ომის პირობებში.

???

გრიგოლ ნათაძეს მიენიჭა მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის სტატუსი.

???

თბილისში დაიწყო ილია ჭავჭავაძის მკვლელობაში მონაწილე გიორგი (გიგლა) ბერბიჭაშვილის სასამართლო პროცესი. პროცესში მონაწილის სტატუსით დაიკითხა დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ივანე ტატიშვილი, რომელიც 1900-იანი წლების დასაწყისში მკვლელობის პარტიულ გამოძიებაში იყო ჩართული.

24 ღამეები

ბერლინში შეიქმნა ქართული ნაციონალური კომიტეტი, რომელიც უნდა ყოფილიყო ქართული პოლიტიკური ძალების წარმომადგენლობითი ცენტრი გერმანიის სახელმწიფოსთან სათანამშრომლოდ. დამფუძნებელი კრების დეპუტატებიდან კომიტეტის წევრი გახდა სპირიდონ კელია.

???

12 აგვისტო

ბერლინში, ერთ-ერთ ბაღში სეირნობისას მოულოდნელად გარდაიცვალა ლადო ახმეტელი.

20 სექტემბერი

თბილისში გარდაიცვალა ნიკო ქუმსიაშვილი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი, თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის სოლისტი, საქართველო სსრ სახალხო არტისტი.

? მაისი

ციმბირში, კემეროვოს ოლქში, საკონცენტრაციო ბანაკში გარდაიცვალა პავლე ნულაია.

14 ივლისი

პარიზში გარდაიცვალა შალვა ამირეჯიბი. დაკრძალეს სენტ-უანის სასაფლაოზე.

???

გადასახლებიდან ვადაზე ადრე დაბრუნებული დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ზორი ზორიანი თბილისში უბედური შემთხვევის მსხვერპლი გახდა – ავტომობილი დაეჯახა.

???

პარიზში, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი რაფიელ ივანიცკი-ინგილო ეკურთხა მღვდლად, მალე გადასახლდა ესპანეთში და მადრიდის მართლმადიდებლურ ეკლესიაში ასრულებდა ღვთისმსახურებას.

???

საფრანგეთში გარდაიცვალა ვლასა მგელაძე.

შალვა ნუცუბიძე აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსად.

???

ალექსანდრე ასათიანი საფრანგეთის სამხრეთიდან (სადაც ცდილობდა, კავშირი დაემყარებინა ქართული ლეგიონის სამხრეთ საფრანგეთში დისლოცირებულ ბატალიონებთან, მაგრამ ეს შენაერთები საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობას დაუკავშირდნენ და პარტიზანულ მოძრაობას შეუერთდნენ.) დაბრუნდა პარიზში, სადაც დეოკუპაციის შემდეგ დააპატიმრეს ნაცისტებთან თანამშრომლობის ბრალდებით; ძიებისას ცდილობდა დაესაბუთებინა ქართველი ემიგრანტების გერმანელებთან თანამშრომლობის პოლიტიკური ხასიათი – რაც საქართველოს ბოლშევიკური რეჟიმისაგან გათავისუფლებას ისახავდა მიზნად. ძიების დამთავრებამდე ესპანეთში გაიქცა.

???

ბერლინში გარდაიცვალა იოსებ ირემაშვილი.

???

პარიზში სპეციალური მისიით მივლინებული პეტრე შარია შეხვდა ევგენი გეგეჭკორს, ნოე ჟორდანიას, მაგრამ ვერ მოახერხა მათი დარწმუნება, საქართველოში დაბრუნებულიყვნენ.

? თებერვალი

ექვთიმე თაყაიშვილი დაბრუნდა საქართველოში სამუზეუმო განძითურთ.

11 აპრილი

ექვთიმე თაყაიშვილი დაინიშნა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის კათედრის პროფესორად.

15 აპრილი

? აგვისტო

ბერლინში სპეციალური დავალებით ჩავიდა შალვა ნუცუბიძე და მონაწილეობდა საბჭოთა სახელმწიფოს პროპაგანდისტულ აქციაში, რომელიც მიზნად ისახავდა, დაერწმუნებინა ემიგრანტები, რომ საქართველოში დაბრუნებულიყვნენ.

28 აგვისტო

საბერძნეთში სცადეს იოანის ფაშალიდისის მოკვლა, თუმცა ტერორისტულ შეტევას გადაურჩა და განაგრძო პოლიტიკური საქმიანობა.

? ივლისი

საფრანგეთში გარდაიცვალა ივანე ჭავჭავაძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

28 დეკემბერი

ექვთიმე თაყაიშვილი აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად.

19 იანვარი

პარიზიდან თბილისში გაემგზავრა სამსონ ფირცხალავა. დაბრუნების შემდეგ მუშაობა დაიწყო სახელმწიფო მუზეუმის ბიბლიოთეკის გამგედ თბილისში.

საფრანგეთში გარდაიცვალა სპირიდონ კედია. დაკრძალეს სენტ-უანის სასაფლაოზე; 25 ივნისს გადასვენეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

17 მაისი

თბილისში გარდაიცვალა დავით ჩხეიძე.

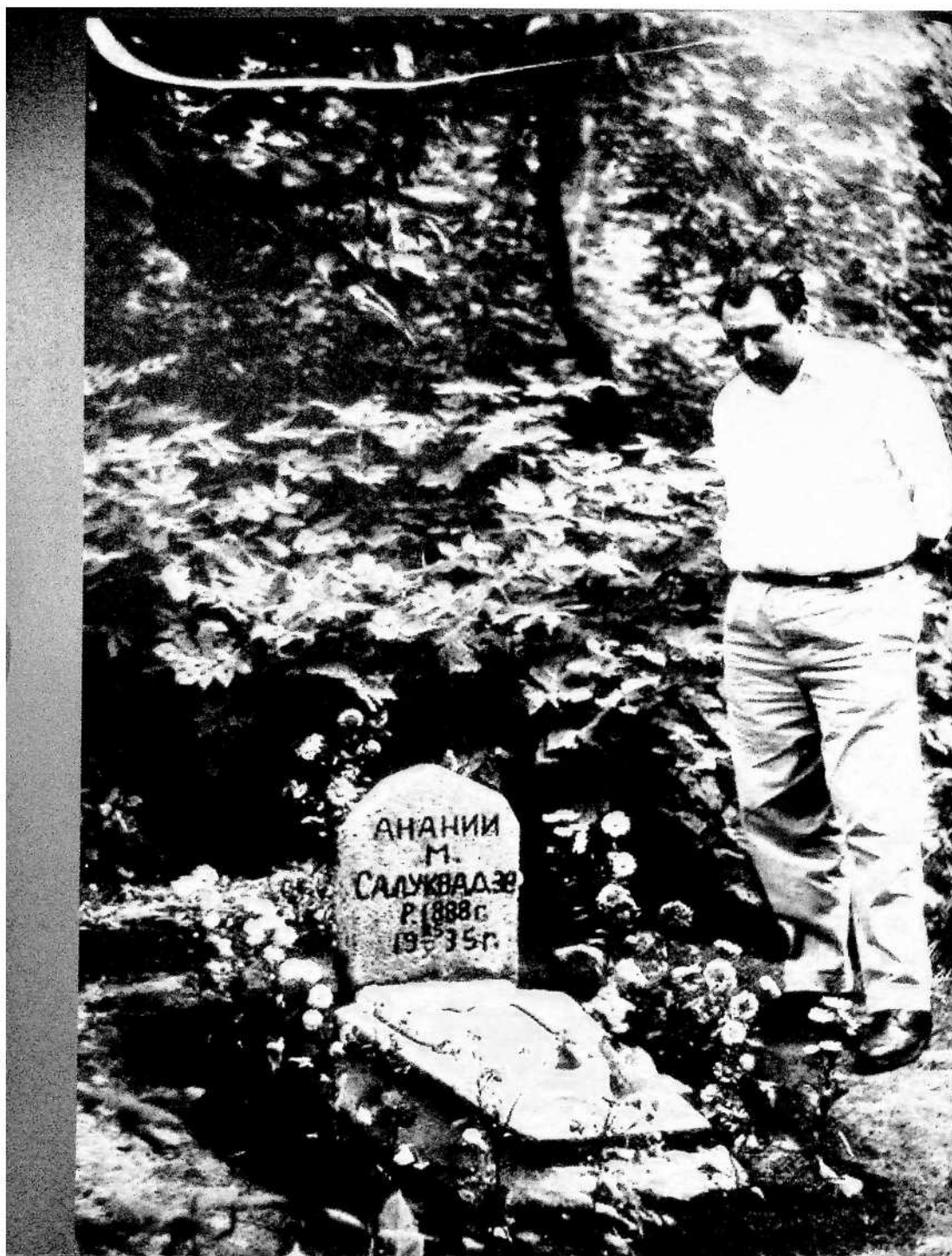
23 ღამეზმეზი

შალვა ნუცუბიძე ფილოსოფიის ინსტიტუტიდან დაითხოვეს, რადგან მისი ნაშრომი „რუსთაველი და აღმოსავლური რენესანსი“ მკაცრად გააკრიტიკეს ფილოსოფიის ინსტიტუტში მონყობილ განხილვაზე პარტიული ნომენკლატურის წარმომადგენლებმა პეტრე შარიამ და ილარიონ ტალახაძემ.

25 აპრილი

1950-1980

„ტფილისი“ დროს, ახლა უკვე ამერიკის შეერთებული შტატების ძალისხმევით, დღის წესრიგში დადგა ანტი-საბჭოთა ძალების კოორდინირების და საერთო ფრონტით მოქმედების საკითხი. ბრძოლაში ქართული ემიგრანტულ წრეებიც ჩაერთნენ.

1960-1970-იან წლებში გარდაიცვალნენ დამფუძნებელი კრების ბოლო დეპუტატები.

? თებერვალი

ნოე ჟორდანიამ გამოაქვეყნა ქართველი ერის ეროვნული დამოუკიდებლობის დაცვის თეზისები საბჭოთა რეჟიმის არსებობის პირობებში.

???

გადასახლებიდან გაათავისუფლეს მინადორა ტოროშელიძე.

24 მაისი

თბილისში, ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა გრიგოლ ნათაძე.

? აპრილი

საფრანგეთში გარდაიცვალა მელიტონ რუსია. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

???

იოანის ფაშალიდისი – როგორც „საბერძნეთის სოციალისტური პარტიის“ წარმომადგენელი გახდა EDA (ΕΔΑ)-ს „გაერთიანებული მემარცხენე დემოკრატების“ (მანვე უწოდა ალტერნატიული სახელი ანუ – „აისი“) ერთ-ერთი დამფუძნებელი და თავმჯდომარე.

1 მაჩვი

დილის 9 საათზე, ბერნის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში გარდაიცვალა შალვა ქარუმბიძე.

თბილისის ციხის საავადმყოფოში დისტორფიის, მწვავე დიზენტერიის და არტერიოკარდიოსკლეროზის დიაგნოზით გარდაიცვალა სამსონ ფირცხალაუა. სამსონ ფირცხალაუა დააპატიმრეს 1951 წლის 24 დეკემბერს. 5 ივნისს საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის (KГБ) ჯარების ტრიბუნალმა ანტისაბჭოთა საქმიანობის ბრალდება დადასტურებულად ჩათვალა და მიუსაჯა 25 წლით პატიმრობა შრომა-გასწორების კოლონიაში და 5 წლით სამოქალაქო უფლებების ჩამორთმევა.

ბოლშევიზმისაგან განმათავისუფლებელი ამერიკული კომიტეტის (ყოფილი რუსეთის ხალხების განთავისუფლების ამერიკული კომიტეტის) ორგანიზებით მიუნხენში შეიქმნა ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, რომელსაც უნდა გაეერთიანებინა ემიგრაციაში მყოფი პოლიტიკური ძალები საერთო პლატფორმით და დაეკავშირებინა ამერიკულ კომიტეტთან. საკოორდინაციო ცენტრის ქართული სექციის მუდმივი წარმომადგენელი გახდა დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ნოე ცინცაძე, რომელმაც აქტიურად იმუშავა საკოორდინაციო ცენტრში უკრაინული და კავკასიური ორგანიზაციების მისამხრობად.

პარიზში ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა იოსებ ელი-გულაშვილი. დაკრძალეს ბანიოს სასაფლაოზე.

ლევლიში გარდაიცვალა ნოე ჟორდანია. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

26 ივლისი

16 ოქტომბერი

20 ოქტომბერი

11 იანვარი

???

კვლავ დააპატიმრეს ვარლამ შერვაშიძე, საბჭოთა უშიშროების ორგანოების მიერ ხელოვნურად შეთხზული „ექიმების საქმის“ – ექიმთა შორის „მავნებელთა ორგანიზაციის“ გამოვლენის კამპანიის დროს და რამდენიმე თვის განმავლობაში მოთავსებული იყო თბილისში, სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს შიდა ციხეში. ძიება ფიზიკური ზენოლის გზით ცდილობდა მისგან აღიარებითი ჩვენებების მოპოვებას. პარალელურად სოხუმში მოახდინეს მისი კუთვნილი ქონების კონფისკაცია და ოჯახი ბინიდან გამოასახლეს. ვარლამ შერვაშიძე პატიმრობიდან გაათავისუფლეს 1953 წლის აპრილში, სტალინის სიკვდილის და „ექიმთა საქმის“ დახურვის შემდეგ, დაუბრუნეს ჩამორთმეული ქონება და მისცეს საშუალება, ეცხოვრა სოხუმში.

21 თებერვალი

გარდაიცვალა ექვთიმე თაყაიშვილი. 1952 წელს ექვთიმე თაყაიშვილი საქართველოს სსრ უშიშროების მინისტრ რუხაძის მიერ დაწყებული „მტრების გამოძევების“ და სახელმწიფო უშიშროების აპარატის წმენდის კამპანიისას 24 თებერვალს დაკითხვაზე იყო გამოძახებული – ძიება დაინტერესებული იყო, მიეღო ინფორმაცია პეტრე შარიას საქმიანობის შესახებ პარიზში 1945 წელს. შედეგად, დაიწყო ექვთიმე თაყაიშვილის თვალთვალი და შევიწროება. იგი ფაქტობრივად შინაპატიმრობაში აღმოჩნდა. გარდაცვალების შემდეგ ახლობლებს არ მისცეს დაკრძალვის ნორმალურ ვითარებაში ორგანიზების საშუალება და რამდენიმე ათეული ადამიანისაგან შემდგარმა პროცესიამ გააცილა უკანასკნელ გზაზე. დაკრძალვისას გამოსათხოვარი სიტყვა წარმოთქვეს აკაკი შანიძემ და დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა ქრისტიანე (ჩიტო) შარაშიძემ.

3 მაჩვი

ამერიკული კომიტეტის ორგანიზებით მაუნყებლობა დაიწყო რადიო „ევროპის გათავისუფლებამ“ (შემდგომ რადიო „თავისუფლება“) – ქართული სექციის რედაქტორად დაინიშნა დამფუძნებელი კრების წევრი და იუსტიციის მინისტრი რაჟდენ არსენიძე.

10 ივლისი

გერმანიაში, ტეგერნსეეში დასრულდა ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრის ფორმირება – ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შემდეგ რუსული ორგანიზაციების ნაწილმა კერენსკისა და მელგუნოვის ხელმძღვანელობით უარი თქვა საკოორდინაციო ცენტრში გაერთიანებაზე, ევგენი გვგეჭკორის ხელმძღვანელობით შემათანხმებელი კომისიის მცდელობა მიუღწეათ კომპრომისისთვის უშედეგო აღმოჩნდა. კამათის მთავარი პუნქტი იყო

საკითხი, როგორ უნდა გადაწყვეტილიყო საბჭოთა კავშირში შემავალ ერთა საკითხი ბოლშევიზმის დამარცხების შემდეგ. კერენსკის ჯგუფი წინააღმდეგი იყო ოკუპაციამდე დამოუკიდებლობის მქონე ერების დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხი წინასწარვე ყოფილიყო უპირობოდ აღიარებული და მათი ეროვნული დამოუკიდებლობის საკითხი ამ ერებს მხოლოდ ბოლშევიზმის დაცემის შემდეგ უნდა გადაეწყვიტათ. განხეთქილების შედეგად კერენსკის ჯგუფმა დააარსა პარალელური ორგანიზაცია – КЦАБ – ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, ხოლო დარჩენილმა – უპირატესად სხვა ერების წარმომადგენელთა ორგანიზაციამ МАКЦ – ეროვნებათაშორისი ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრი, სადაც საქართველოს ეროვნული საბჭოს მუდმივი წარმომადგენელი კელაშინდებურად დამფუძნებელი კრების დეპუტატი ნოე ცინცაძე იყო.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კრებაზე შალვა ნუცუბიძეს აკადემიკოსის ხარისხი ჩამოართვეს, ხოლო 25 დეკემბერს უნივერსიტეტიდან დაითხოვეს და შუამდგომლობა აღძრეს მისთვის პროფესორის ხარისხის ჩამოსართმევად, თუმცა საკავშირო საატესტაციო კომისიამ ამ მოთხოვნაზე უარი თქვა.

გერმანიაში, მიუნხენში ოპერაციის შემდგომ გარდაიცვალა ალექსანდრე ასათიანი. დაკრძალეს ველდფრიდჰოფის სასაფლაოზე.

პარიზში გარდაიცვალა ევგენი გეგეჭკორი. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

22 დეკემბერი

28 დეკემბერი

5 ივნისი

6 ღეჲეჲეჲი

საფრანგეთში გარდაიცვალა მიკიჩ ვარდოიანცი. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

13 აპრილი

სოხუმში, 1953 წლის პატიმრობის გამო ჯანმრთელობაშერყეული ვარლამ შერვაშიძე გარდაიცვალა ინფარქტით. დაკრძალეს სოხუმში.

7 აგვისტო

არგენტინაში, ბუენოს-აირესში გარდაიცვალა დავით დავითხანიანი.

16 ოქტომბერი

შვეიცარიაში, ლოზანაში, გარდაიცვალა კონსტანტინე კანდელაკი. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

30 ნოემბერი

პარიზში აკაკი ჩხენკელის თავმჯდომარეობით მოქმედი კომისიის მუშაობის შედეგად გაერთიანდნენ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთული ორგანიზაციები.

12 ღეჲეჲეჲი

სოფელ ენერში გარდაიცვალა ერმალოზ კალაძე. დაკრძალეს სოფლის სასაფლაოზე.

პარიზში გარდაიცვალა აკაკი ჩხენკელი. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

პარიზში გარდაიცვალა გრიგოლ ურატაძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

მძიმე ავადმყოფობის (ნაწლავების კიბო) შემდეგ ნიუ-იორკში გარდაიცვალა ირაკლი წერეთელი. ანდერძის თანახმად, მის ნეშტს კრემაცია ჩაუტარეს.

საზღვარგარეთ მოქმედი ქართული პოლიტიკური ორგანიზაციების უმრავლესობა შეთანხმდა და ჩამოაყალიბა გაერთიანებული ეროვნული საბჭო. საბჭომ დაამტკიცა დამფუძნებელი კრების დეპუტატ ნოე ცინცაძის შემუშავებული დეკლარაცია. ნოე ცინცაძე დატოვეს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრად და მუდმივ წარმომადგენლად ეროვნებათაშორის ანტიბოლშევიკურ საკოორდინაციო ცენტრში.

შალვა ნუცუბიძემ სსრკ პროკურატურისაგან მიიღო სრული რეაბილიტაცია და აღუდგინეს სამეცნიერო ხარისხი.

თბილისში გარდაიცვალა შალვა ალექსი-მესხიშვილი.

3 იანვარი

12 თებერვალი

21 მაისი

10 იანვარი

???

17 ივნისი

1 აგვისტო

თბილისში გარდაიცვალა გერონტი ქიქოძე. დაკრძალეს მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

25 მაისი

პარიზში, ეროვნული საბჭოს რიგგარეშე ყრილობამ ნოე ცინცაძეს გაუუქმა მანდატი, რადგანაც იგი მხარდამჭერთა ჯგუფთან ერთად გავიდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროდან, ეროვნული საბჭოს აღამსრულებელი კომიტეტიდან და დამოუკიდებელი საქმიანობა დაიწყო. ეროვნულმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, ნოე ცინცაძის ნაცვლად ეროვნებათაშორის ანტიბოლშევიკურ საკოორდინაციო ცენტრში რაჟდენ არსენიძე მიევლინებინა, თუმცა ცენტრმა ნდობა ნოე ცინცაძეს გამოუცხადა.

???

თბილისში დაიბეჭდა დავით ონიაშვილის მიერ ქართულ ენაზე თარგმნილი გოეთეს „ფაუსტი“.

23 აპრილი

თბილისში გარდაიცვალა ივანე ტატიშვილი. დაკრძალეს სოფელ გალავნის სასაფლაოზე.

???

საფრანგეთში გარდაიცვალა იოსებ გობეჩია.

საფრანგეთში დაილუპა რუბენ ყიფიანი უბედური შემთხვევის გამო. ქუჩაზე გადასვლისას ავტომობილი დაეჯახა და ადგილზევე გარდაიცვალა. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

საფრანგეთში, ლევილში გარდაიცვალა რაჟდენ არსენიძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

თბილისში გარდაიცვალა ჰაიდარ აბაშიძე. დაკრძალეს მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

1965

16 თებერვალი

24 მაისი

29 ღებერვალი

1967

საბერძნეთში სამხედრო გადატრიალების და „შავი პოლკოვნიკების“ დიქტატორული რეჟიმის დამყარების შემდეგ, საბერძნეთის პარლამენტის დეპუტატი და სოციალისტური პარტიის ლიდერი – იოანის ფაშალიდისი დააპატიმრეს თესალონიკში. ამ დროიდან იმყოფებოდა შინაპატიმრობაში.

პარიზში გარდაიცვალა რაფიელ ივანიცკი-ინგილო. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

თბილისში გარდაიცვალა მინდორა ტოროშელიძე.

21 აპრილი

27 ივნისი

17 ოქტომბერი

1967

14 მაგზი

საბერძნეთში, თესალონიკში შინაპატირმოებაში გარდაიცვალა იოანის ფა-შალიდისი.

3 იანვარი

პარიზთან, აბონდანის მოხუცთა თავშესაფარში ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა კონსტანტინე გვარჯალაძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

6 იანვარი

თბილისში გარდაიცვალა შალვა ნუცუბიძე. დაკრძალეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეზოში.

8 აპრილი

საფრანგეთში, აბონდანის მოხუცთა თავშესაფარში გარდაიცვალა ლეონტი ჟლენტი. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

13 მაისი

პარიზში გარდაიცვალა ვასილ ნულაძე. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

? იანვარი

პარიზში გარდაიცვალა გიორგი ერაძე, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი და შრომისა და მომარაგების მინისტრი.

გარდაიცვალა ჩიტო შარაშიძე, დამფუძნებელი კრების საქართველოში მყოფი ბოლო დეპუტატი. დაკრძალეს ვაკის სასაფლაოზე.

1973

10 ნოემბერი

ნოე ცინცაძის ხელმძღვანელობით, რომელიც კვლავ დაუბრუნდა ეროვნულ საბჭოს, ჰარვარდის უნივერსიტეტს 30 წლის ვადით შესანახად გადასცეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის არქივი.

1974

16 ივლისი

გარდაიცვალა ნოე ცინცაძე, ემიგრაციაში მყოფი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების დეპუტატი და მთავრობის ბოლო მოქმედი წევრი.

1978

23 სექტემბერი

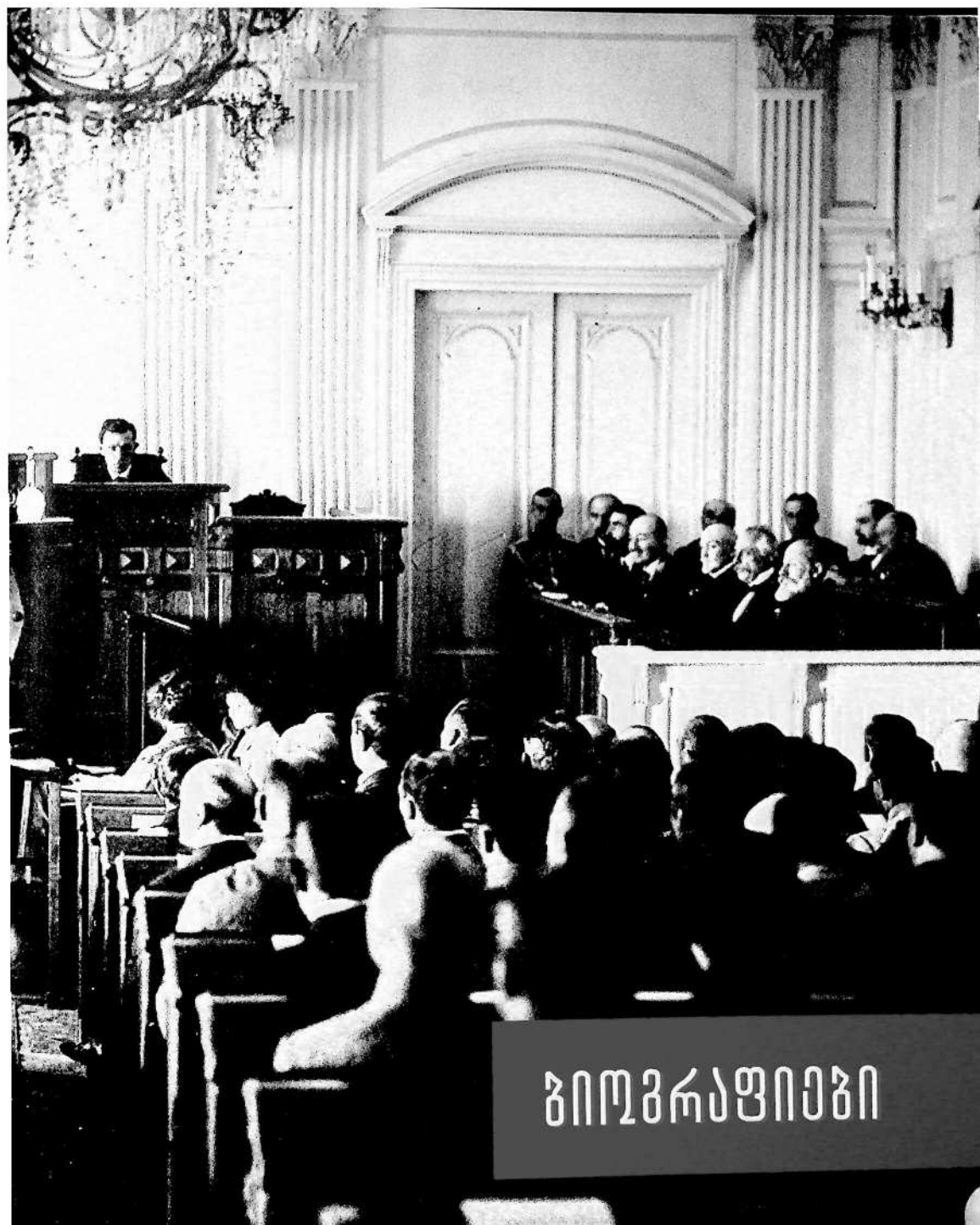
ისრაელში გარდაიცვალა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების უკანასკნელი დეპუტატი – მოშე დავარაშვილი.

1980

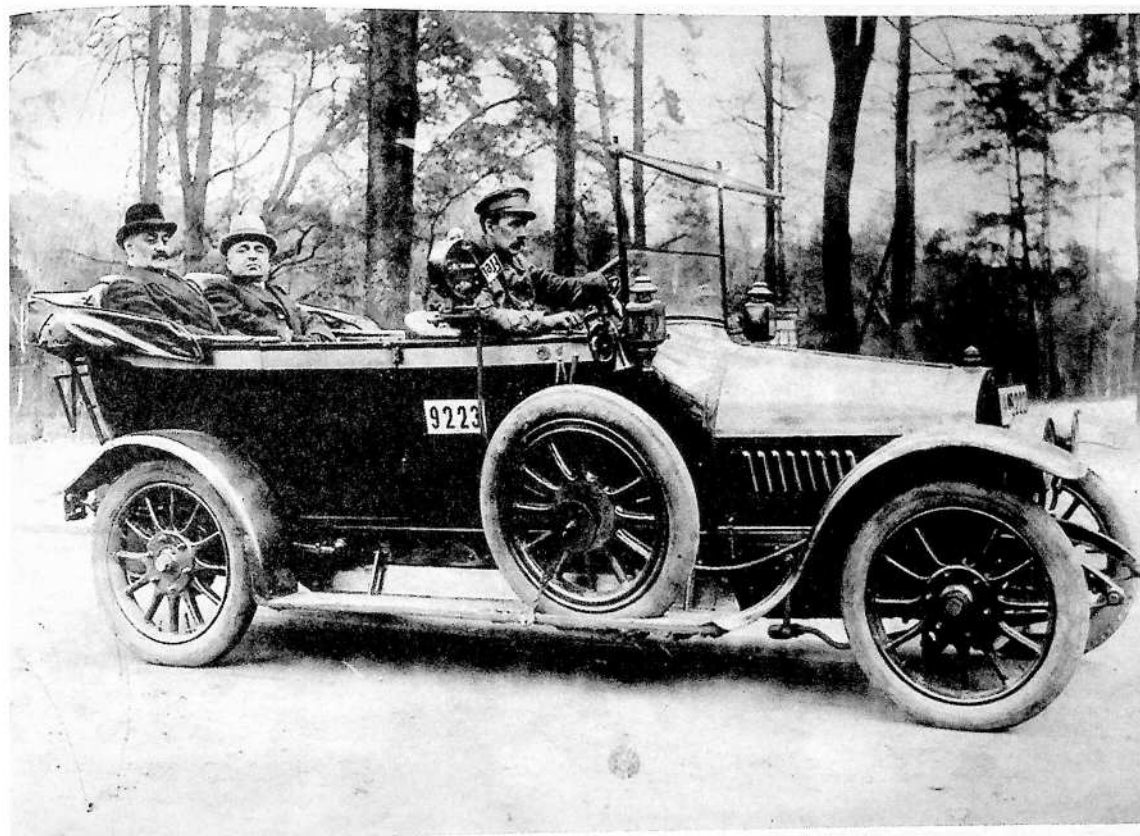
???

1980

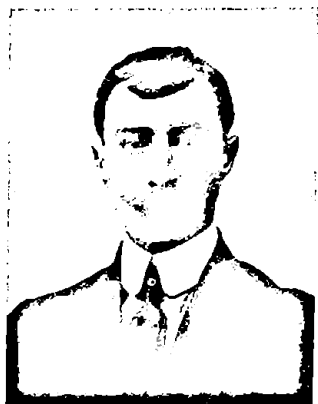

ბიუჯეტები

ელადიმერ (ლადო) ახმეტელი და რაჟდენ დათეშიძე ბერლინში.
1920 წელი.

ა

შალვა შალვაშვილი

აბაშიძე ჰაიდარ ალიბეგის ძე

ჰაიდარ ალიბეგის ძე აბაშიძე დაიბადა 1893 წლის 15 აგვისტოს ბათუმის ოლქის ქალაქ ბათუმში, სანჯაყ-ბეგთა შთამომავლების ოჯახში; ეროვნებით ქართველი, აღმსარებლობით მუსლიმი.

1900 წელს შევიდა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის სკოლაში; 1905-1908 წლებში სწავლობდა თურქეთში, შემდეგ დაბრუნდა ბათუმში და სწავლა გააგრძელა საქალაქო სასწავლებელში, რომელიც 1912 წელს დაამთავრა.

1913 წლიდან მასწავლებლობდა ბათუმის საქალაქო მეორე, ქართულ სკოლაში, „მაჰმადიანი ქართველის“ ფსევდონიმით აქვეყნებდა წერილებს ადგილობრივ ქართულ პრესაში აჭარისა და სამხრეთ საქართველოს მდგომარეობის შესახებ; აქტიურად იბრძოდა პანთურქიზმისა და პანისლამიზმის წინააღმდეგ, რის გამოც 1916 წელს, ბათუმის სამხედრო კომენდანტის განკარგულებით აჭარიდან გაასახლეს. გასახლებული ჰაიდარი ჭიათურაში, ნესტორ ვაშაძის ოჯახში იმალეობდა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამდე.

1917 წლის ნოემბერში არჩეული იყო საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად და აქტიურად მონაწილეობდა საბჭოს პოლიტიკურ საქმიანობაში.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი. იყო ამიერკავკასიის სეიმის დელეგაციის წევრი, რომელიც ტრაპიზონში 1918 წლის მარტ-აპრილის კონფერენციაზე მოლაპარაკებებს აწარმოებდა ოსმალეთთან. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918-1920 წლებში იყო „სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის“ აქტიური წევრი; მოითხოვდა მემამულური მიწათმფლობელობის ლიკვიდაციასა და გლეხებისათვის მიწის უსასყიდლოდ გადაცემას. მისი ინიციატივით აჭარაში გაიხსნა ქართული სკოლები.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო სახალხო განათლების კომისიის წევრი.

იყო სამუსლიმანო საქართველოს მეჯლისის წევრი.

1921 წელს, საქართველოს საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში. 1921 წლიდან 1932 წლის 1 აგვისტომდე მუშაობდა ჭიათურის შავი ქვის მრეწველობაში, შემდეგ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო სამუშაოს თავი დაანება და საცხოვრებლად თბილისში გადავიდა.

1961 წელს დაჯილდოვდა აჭარის ასსრ უმაღლესის საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით, როგორც საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვებისათვის დასახურებული მოღვაწე, ასევე მედლით – „მამაცური შრომისათვის 1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში“.

გარდაიცვალა 1965 წლის 29 დეკემბერს, თბილისში; დაკრძალულია მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

ავეტისიანი თიგრან გიორგის ძე

ტიგრან გიორგის ძე ავეტისიანი დაიბადა თბილისში, 1891 წლის 18 თებერვალს (ძველი სტილით) მოქალაქის ოჯახში, ეროვნებით სომეხი.

დაამთავრა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

იყო პარტია „დაშნაკცუთუნის“ (სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია) წევრი, საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის „აშხატავორის“ წევრი; ბეჭდავდა სტატიებს პარტიულ პრესაში.

1908 წელს დაპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით.

1917 წელს აირჩიეს ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრად.

1918 წელს იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის სექტემბერში, დამატებითი არჩევნების შედეგად, ჩაირიცხა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად, პარტია „დაშნაკცუთუნის“ სიით; იყო საკონსტიტუციო კომისიის წევრი.

1921 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპაციის შემდეგ დარჩა თბილისში და აგრძელებდა პარტიულ საქმიანობას.

ტიგრან ავეტისიანი თანაპარტიელებთან ერთად 1921 წლის 17 მარტს დააპატიმრა მე-11 წითელი არმიის საგანგებო განყოფილებამ.

დაპატიმრებულმა „აშხატავორის“ წევრებმა, აპრილში ლოიალობა გამოაცხადეს საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ. მათ შორის ტიგრან ავეტისიანმაც და ისინი პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

მეორედ დააპატიმრეს 1922 წელს. 1923 წლის 30 ივლისს პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად საბჭოთა სპეცსამსახურების ზენოლის შედეგად გამოაქვეყნა დეკლარაცია, რომლის მიხედვითაც „დაშნაკცუთუნი“ წყვეტდა საბჭოთა წყობილებასთან ბრძოლას. ამავე წელს გადაგზავნეს მოსკოვის საპატიმროში.

1927 წელს მიუსაჯეს სამწლიანი პატიმრობა; სასჯელის ვადის ამოწურვის შემდეგ კი სამი წლით გადასახლეს ენისეისკში. გადასახლების ვადის დამთავრების შემდეგ სასჯელი გაუხანგრძლივეს და გადასახლეს დაბა იარცევოში, სადაც მუშაობა დაიწყო „ლეპრომხოზის“ იურისკონსულტად.

1934 წლის 24 ოქტომბერს კვლავ დააპატიმრეს და სსრკ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ 1935 წლის 9 მარტს ხუთი წლით ტურხანსკში გადასახლება მიუსაჯა.

1938 წლის 17(?) თებერვალს კვლავ დააპატიმრეს. ძიებამ ვერ მოახერხა მისგან აღიარებითი ჩვენების მოპოვება. მაგრამ 1938 წლის 26 მაისს კრასნოიარსკის მხარის შინსახკომის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) დახვერტა მიუსაჯა.

წ. ავეტისიანი

რეაბილიტირებულია 1957 წლის 8 ივნისს – კრასნოიარსკის სამხარეო სასამართლოს და 1989 წლის 10 ივლისს – კრასნოიარსკის მხარის პროკურატურის მიერ.

შ. ვ. ალექსი-მესხიშვილი

ალექსი-მესხიშვილი შალვა ვლადიმერის ძე

შალვა ვლადიმერის ძე ალექსი-მესხიშვილი დაიბადა 1884 წლის 26 აპრილს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის თელავის მაზრის ქალაქ თელავში, მსახიობ ვლადიმერ მესხიშვილის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო თბილისში.

სწავლა განაგრძო ოდესის უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე; მალევე გადავიდა იურიდიულ ფაკულტეტზე, თუმცა მისი დამთავრება ვეღარ მოახერხა რევოლუციურ მოძრაობაში მონაწილეობისთვის უნივერსიტეტიდან გარიცხვის გამო; იურიდიული ფაკულტეტის დამთავრება შეძლო მოგვიანებით, 1909 წელს, ხარკოვის უნივერსიტეტში.

იყო საქართველოს სოციალ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის წევრი. მეფის რეჟიმის დროს პოლიტიკური საბაბით იყო დაპატიმრებული 1909 წლის 8 ოქტომბერს (ძველი სტილით).

1910 წლიდან მუშაობდა ნაფიცი ვეჟილის თანამშემედ.

1910-1914 წლებში იცავდა მეფის მთავრობის და არსებული სახელმწიფო წყობილების კრიტიკის გამო პასუხისგებაში მიცემულ ქართულ ჟურნალ-გაზეთებს, რედაქტორებს, გამომცემლებს.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; პარალელურად იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პირველი მთავრობის წევრი – იუსტიციის მინისტრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით. იყო იურიდიული კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოშორდა.

1920-იანი წლების პირველ ნახევარში დაპატიმრებული იყო ორჯერ, პოლიტიკურ საბაბით.

მუშაობდა დამცველთა (შემდგომში – ადვოკატთა) კოლეგიაში.

1925 წლის ივლის-აგვისტოში იცავდა ბრალდებულთა ჯგუფს ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის“ პროცესზე, სადაც 47 პოლიტპატიმარი გაასამართლეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

მუდმვად ირჩევდნენ საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის დამცველთა კოლეგიის პრეზიდიუმის შემადგენლობაში, სადაც აქტიურად მონაწილეობდა კოლეგიის საქმიანობაში.

გარდაიცვალა 1960 წლის 17 ივნისს.

ამირეჯიბი შალვა გიორგის ძე

შალვა გიორგის ძე ამირეჯიბი დაიბადა 1887 წლის 15 იანვარს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ ხურვალეთში, თავადის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიაში. მონაწილეობაშივე გაიტაცა რევოლუციურმა მოძრაობამ; მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში ქუთაისში.

განმათავისუფლებელი მოძრაობის დროს გიმნაზიაში სწავლას თავი დაანება და შევიდა სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიაში.

1907-1909 წლებში იყო ვენის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტის თავისუფალი მსმენელი; საქართველოში დაბრუნების შემდეგ თანამშრომლობდა ჟურნალ „ერში“.

იყენებდა ფსევდონიმებს – „ფარსმან ფარუხი“, „შ-ამ-ბი“, „შ. ამ-ბი“, „შ. ა-ბი“ და „შ.ა.“.

1911 წელს დააპატიმრეს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის ლიდერებთან ერთად, მიუხედავად იმისა, რომ ამ დროისათვის უკვე პარტიაში აღარ ირიცხებოდა. ერთწლიანი პატიმრობის შემდეგ შალვა ამირეჯიბი დაუბრუნდა პუბლიცისტურ საქმიანობას. ამ პერიოდიდან დაუახლოვდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების პოლიტიკურ ჯგუფს და 1912 წელს მათთან ერთად დააარსა ჟურნალი „კლდე“. 1914 წელს გადასახლდა ქუთაისში, სადაც რედაქტორობდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების გაზეთ „სამშობლოს“ და შემდგომ – „იმერეთს“.

1915 წელს შ. ამირეჯიბი გაინვიეს პირველ მსოფლიო ომში – გაგზავნეს დასავლეთის ფრონტზე, სადაც წელიწად-ნახევარს იმსახურა.

1917 წლის რუსეთის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში, გახდა საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიის წევრი და მუშაობდა პარტიის ცენტრალურ ბეჭდვით ორგანო „საქართველოში“.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს დემონსტრაციულად არ მონაწილეობდა ხელი საქართველოს

შალვა გიორგის ძე

დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის აქტს, რადგანაც რესპუბლიკის სახელწოდებრივი წყობა გაუმართლებლად მიაჩნდა საქართველოსთვის.

1918 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი; საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად ჩაირიცხა 1920 წელს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპაციის შემდეგ 1922 წლის 10 თებერვლიდან გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაში და თავს აფარებდა დასავლეთ საქართველოს.

1923 წლის გაზაფხულზე პარტიის მთავარმა კომიტეტმა სამუშაოდ მიიწვია: შევიდა საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის შემადგენლობაში ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან და აქტიურად მონაწილეობდა 1924 წლის ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზებაში. 1924 წლის 29 აგვისტოს აჯანყების დაწყებისას დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრებთან და აჯანყების მთავარსარდალთან ერთად იყო ქაქუცა ჩოლოყაშვილის რაზმის ბანაკში. აჯანყების დამარცხების შემდეგ არალეგალურად გადაკვეთა საზღვარი და გადავიდა თურქეთში, საიდანაც საფრანგეთში გაემგზავრა.

1925 წლიდან აქტიურად მონაწილეობდა ქართული ემიგრაციის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, იყო ინტერპარტიული ცენტრის ე. წ. „საერთო ფრონტის“ შემადგენლობაში; ბეჭდავდა სტატიებს ემიგრანტულ პრესაში.

1942 წელს თანამოაზრეებთან ერთად მონაწილეობდა ბერლინში ქართული ნაციონალური კომიტეტის ფორმირებაში.

შალვა ამირეჯიბი ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1943 წლის 14 იელისის (?) პარიზში, დაკრძალულია სენტ-უას სასაფლაოზე.

ანდრონიკაშვილი კონსტანტინე ემანუელის ძე

კონსტანტინე (კოტე) ემანუელის ძე ანდრონიკაშვილი დაიბადა 1876 წელს, ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის სოფელ კაჭრეთში, თავადის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო თბილისში: 1897 წელს დაამთავრა ტფილისის მე-3 გიმნაზია.

სწავლა გააგრძელა რუსეთში – ჯერ მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე სწავლობდა, ხოლო მესამე კურსიდან – კიევის უნივერსიტეტში (1899-1900 წლები); თუმცა კიევის უნივერსიტეტის სტუდენტურ მოძრაობაში მონაწილეობის გამო (რომელსაც თავდაპირველად აკადემიური ხასიათი ჰქონდა, შემდგომ კი პოლიტიკურში გადაიზარდა) იმავე წელს გარიცხეს სასწავლებლიდან და დააპატიმრეს კიდევ. კიევის ციხეში მან დაახლოებით ხუთ თვეს დაყო. შემდგომ, ჟანდარმერიის უფროსმა, მიხეილ ნავიცკიმ წინადადება მისცა 24 საათის ვადაში დაეტოვებინა კიევი და გამოამგზავრა მშობლიურ სოფელში, გასვლის უფლების გარეშე.

1903 წლიდან იმყოფებოდა პოლიციის ღია ზედამხედველობის ქვეშ.

სოფელში დაბრუნების შემდეგ კონსტანტინე ანდრონიკაშვილმა პედაგოგიურ საქმიანობას მიყო ხელი – ამზადებდა ბავშვებს საშუალო სასწავლებლისათვის, თანამშრომლობდა პრესასთანაც.

იყენებდა ფსევდონიმებს „კ. კახელი“, „კ. ანდ-შვილი“ და „კონსტ. ანდრონი“.

დროდადრო არაღეგალურად ჩადიოდა თბილისში, სადაც დაუკავშირდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის კომიტეტს. მას მხოლოდ ოთხი წლის შემდეგ მისცეს უფლება, საცხოვრებლად ტფილისში გადასულიყო. აქ კ. ანდრონიკაშვილი განსაკუთრებით დაუახლოვდა ქართველი სოციალ-დემოკრატების ბეჭდვითი ორგანოს, ჟურნალ „კვალის“ რედაქტორს ირაკლი (კაკი) ნერეთელს, მასთან ერთად მუშაობდა რედაქციაში, სანამ ოხრან-კამ 1904 წლის 13 იანვარს (ძველი სტილით) ორივე არ დააპატიმრა (სოციალ-დემოკრატიული კოლექტივის შეკრებაზე, სანაპიროს/გიმნაზიის ქუჩა №12-ში, სამთო ინჟინრის ანდრეევის სახლში, წყალთა სამმართველოს მწერალ-ტექნიკის სამსონ პაიჭაძის ბინაზე 20 ადამიანთან ერთად) და მეტეხის ციხეში არ ჩასვა.

ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს განკარგულებით გაათავისუფლეს ამავე წლის 20 თებერვალს და განსაკუთრებული ზედამხედველობა დაუნესეს.

ხუთი თვის შემდეგ კვლავ გაასახლეს კაჭრეთში, სადაც გლეხებს შორის განაგრძო მუშაობა და ორგანიზაციების ჩამოყალიბება – მათი დაკავშირება რსდმპ ტფილისის კომიტეტთან.

1905 წლის რევოლუციის დროს დაბრუნდა ტფილისში, საიდანაც კომიტეტმა

კონსტანტინე
ანდრონიკაშვილი

მიავლინა ქალაქ ალექსანდროპოლში (ამჟამინდელი გიუმრი), ერევნისა და ყარსის რკინიგზის დეპოს მუშების ორგანიზაციების დასაკავშირებლად ამიერკავკასიის რკინიგზის მუშათა ცენტრალურ კომიტეტთან, სადაც 1905 წლის დეკემბერში მოხდა რკინიგზის მუშების საყოველთაო გაფიცვა, რამაც რკინიგზის ხაზების პარალიზება გამოიწვია.

1906 წელს დაბრუნდა თბილისში. მუშაობდა ლეგალურ სოციალ-დემოკრატიულ გაზეთებში „ელვასა“ და „სხივში“, რომლებიც გამოდიოდა ნოე ჟორდანიასა და ფილიპე მახარაძის რედაქტორობით; თანამშრომლობდა ჟურნალ „მოგზაურში“. წერდა სტატიებს ეკონომიკურ საკითხებზე.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმებს „კახელი“ და „არჩილი“.

„ოხრანკის“ თვალთვალის ჟურნალებში გატარებულია მეტსახელით – „Рыжий интеллигент“.

მონაწილეობდა რუსეთის პირველი სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნების კამპანიაში; ამ პერიოდში ჩავარდა ავლაბრის არალეგალური სტამბა-ტიპოგრაფია; ამ მიზეზით მონყობილი მასობრივი ჩხრეკა-დაპატიმრების დროს აიყვანეს გაზეთ „ელვას“ (ყოფილი „სხივის“) რედაქციაში მყოფი სხვა პირებთან ერთად 1906 წლის 15 პარისს (ძველი სტილით). 1906 წლიდან 1909 წლამდე იჯდა ციხეში: პასუხისგებაში იყო მიცემული ორ საქმეზე – ალექსანდროპოლის 38 პოლიტიკამნაშაის პროცესისა და ავლაბრის არალეგალური ტიპოგრაფიის გამო. ტფილისის სასამართლო პალატამ 1911 წელს ორივე საქმეზე მიუსაჯა სამუდამო გადასახლება ციმბირში, აჰყარა წოდება და ეტაპით ენისეის გუბერნიაში, სოფ. კუზნეცოვოში გაგზავნეს.

კოტე ანდრონიკაშვილი ექვსი თვის შემდეგ გადასახლებიდან გაიქცა; იმალებოდა მოსკოვში, სადაც სტუდენტის ყალბი (სხვისი) მონაწილობით კვლავ დაბრუნდა იურიდიულ ფაკულტეტზე; ცხრა თვის შემდეგ იძულებული გახდა, წასულიყო საზღვარგარეთ.

თავდაპირველად ცხოვრობდა ჟენევაში, შემდგომ ერთი წელი იცხოვრა პარიზში, სადაც დაამთავრა ელექტროტექნიკური კურსები და კვლავ დაბრუნდა შვეიცარიაში. საზღვარგარეთიდან თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ გამოცემებთან; იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის („მენშევიკების“) საზღვარგარეთის ბიუროს მდივანი. 1917 წლის რევოლუციამდე ცხოვრობდა ლოზანაში. რევოლუციის შემდეგ რუსეთში დაბრუნდა ინგლისის გავლით (და არა გერმანიის, რადგან მაშინ ღიძი კამათი გამოიწვია ემიგრანტებში უკან დასაბრუნებელი გზის არჩევამ). დაბრუნების შემდეგ ცხოვრობდა თელავში; იყო შინაგან საქმეთა მინისტრის რწმუნებული და თელავის ქალაქისთავი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტზე.

1918 წელს იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო სამხედრო კომისიის თავმჯდომარე და საკონსტიტუციო კომისიის წევრი.

პარალელურად მუშაობდა სახელმწიფო კონტროლიორის ამხანაგად.

1921 წლის თებერვალში, საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაზე საბჭოთა რუსეთის თავდასხმისას დაინიშნა მთავრობის საგანგებო რწმუნებულად თელავის მაზრაში.

ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და აგრძელებდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში მუშაობას; სხვა ლიდერებთან ერთად 1921 წლის განმავლობაში არაოფიციალური გზებით ცდილობდა მოლაპარაკებას ბოლშევიკური რეჟიმის ხელმძღვანელებთან კომპრომისის მისაღწევად და პარტიის ლეგალიზაციისათვის, თუმცა უშედეგოდ.

მუშაობდა ცენტრალური კოოპერატიული კავშირის („ცეკაეშირი“) გამგეობის თავმჯდომარედ.

დააპატიმრეს 1921 წლის 4 ნოემბერს, თბილისში, საკუთარ სახლში; გაათავისუფლეს 1921 წლის ბოლოს ცეკაეშირის შუამდგომლობის შედეგად.

საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით, 1922 წლის 10 თებერვლის ღამით ხელშეორედ დააპატიმრეს პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად.

ავადმყოფობის გამო პირობით გაათავისუფლეს 1922 წლის აგვისტოში.

1923 წლის მარტში (დამოუკიდებლობის კომიტეტის თავმჯდომარის ნიკოლოზ ქარცივაძის დაპატიმრების შემდეგ) გახდა დამკომის თავმჯდომარე.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმს „ვახტანგი“.

1924 წლის დასაწყისიდან ხელმძღვანელობდა საყოველთაო აჯანყების სამზადისს. 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყებისას დამოუკიდებლობის კომიტეტის წევრებთან და აჯანყებულთა მთავარსარდალთან ერთად გადავიდა ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ბანაკში, თბილისის მახლობლად.

1924 წლის 4 სექტემბერს კოტე ანდრონიკაშვილი და იასონ ჯავახიშვილი ბოლშევიკების ცხენოსანმა პატრულმა მცირე შეტაკების შემდეგ დააპატიმრა შიომღვიმის მონასტრის ახლოს. იმავე საღამოს დამკომის წევრებთან და საქართველოს პოლიტიკური პარტიების სხვა დაპატიმრებულ ლიდერებთან ერთად ამიერკავკასიის ჩეკას შენობაში მოლაპარაკებები შედგა საქართველოს და ამიერკავკასიის ჩეკას ხელმძღვანელებთან – ეპიფანე კვანტალიანთან, ლაერენტი ბერიასა და სოლომონ მოგილევსკისთან; შედეგად დამოუკიდებლობის კომიტეტმა გამოაქვეყნა მიმართვა აჯანყებულებისადმი ბრძოლის შეწყვეტისა და იარაღის ჩაბარების მოწოდებით, ხოლო აჯანყება შეაფასა „ავანტიურად“.

რომელშიც მონაწილეობდნენ ქართველი ერის „ზედა ფენები“. ამ კომპრომისის პასუხად კი, იმავე ღამით ჩეკამ პოლიტპატიმრების, ტყვეებისა და ეჭვმიტანილი მოქალაქეების მასობრივი დახვრეტა შეაჩერა.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე კოტე ანდრონიკაშვილი, სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად, გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით. სასამართლომ კოტე ანდრონიკაშვილს სასჯელის უმაღლესი ზომა, დახვრეტა მიუსაჯა, თუმცა ამნისტიის გამო იგი 10 წლით მკაცრი იზოლაციის პატიმრობით შეუცვალა. თავდაპირველად იგი მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“; მერე, სავარაუდოდ, იაროსლავლის და შემდგომ სუზდალის პოლიტიზოლატორში გადაგზავნეს.

კოტე ანდრონიკაშვილის შემდგომი ბედი გაურკვეველია. 1936 წლის ზაფხულში შინსახკომის კამენის რაიონულმა განყოფილებამ ქართველი გადასახლებული სოციალ-დემოკრატი ლიდერების დიდი ჯგუფი დააპატიმრა ე. წ. „ციმბირის ცენტრის“ საქმეზე, ანტისაბჭოთა არალეგალური მუშაობის ბრალდებით; ძიების მასალებში „ცენტრის“ ლიდერად კოტე ანდრონიკაშვილია დასახელებული. დაპატიმრებულთა უმრავლესობა, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატები, 1937-38 წლების დიდი ტერორის დროს დახვრიტეს ციმბირის სხვადასხვა მხარეში.

სავარაუდოდ, კოტე ანდრონიკაშვილიც 1937-38 წლების საბჭოთა დიდ ტერორს ემსხვერპლა. მასზე არაფერი იძებნება რუსულენოვან „ხსოვნის წიგნებში“.

ანჯაფარიძე გიორგი
ნესტორის ძე

ანჯაფარიძე გიორგი ნესტორის ძე

გიორგი (გიზო) ნესტორის ძე ანჯაფარიძე დაიბადა 1887 წლის 9 იანვარს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის, სენაკის მაზრის სოფელ კინიაში, აზნაურის ოჯახში ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება ბათუმის ვაჟთა გიმნაზიაში მიიღო.

1905 წელს ბათუმში შევიდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში.

სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

1905 წელს მოსკოვის უნივერსიტეტში სწავლისას მონაწილეობდა რევოლუციური გამოსვლებში, იყო იმ მებრძოლი რაზმის წევრი, რომელიც იცავდა ცნობილ მწერალ მაქსიმ გორკის. რევოლუციის დამარცხების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაში. სამართალში იყო მიცემული შეიარაღებულ აჯანყებაში მონაწილეობის გამო, მაგრამ მისი დაპატიმრება ვერ მოახერხეს.

1913 წლიდან დაბრუნდა ბათუმში და მუშაობდა ადვოკატად. 1915-1916 წლებში იცავდა რუსეთის იმპერიის სამხედრო მმართველობის მიერ დაპატიმრებულ აჭარლებს.

თანამშრომლობდა პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს „გიზო“ და „Маска“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ აირჩიეს ბათუმის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარედ და ამ მოვალეობას ასრულებდა 1918 წლის 1 აპრილამდე – ოსმალური არმიის მიერ ბათუმის ოკუპაციამდე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს; 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის წევრი.

მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის რწმუნებულად ქალაქ სოჭში.

1920 წლის 4 სექტემბერს აირჩიეს ბათუმის ქალაქისთავად; მანამდე, ბათუმის საქართველოს იურისდიქციაში შესვლის მომენტიდან, ჰქონდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის რწმუნებულის სტატუსი.

1921 წელს, საქართველოს საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპაციის შემდეგ დარჩა ბათუმში, იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის თავმჯდომარე.

1921 წლის 3 მაისს დააპატიმრეს სხვა პარტიულ ლიდერებთან ერთად საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მასობრივი დაპატიმრების პირველი ტალღისას და გადაგზავნეს თბილისში, საქართველოს ჩეკაში, შემდგომ კი – მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, სადაც იმყოფებოდა 1922 წლის ივლისამდე იზოლაციის წესით. გაათავისუფლეს პირობით – ავადმყოფი მამისათვის დახმარების აღმოსაჩენად.

ხელმეორედ დააპატიმრეს 16 სექტემბერს სურამში. 1922 წლის 20 ოქტომბერს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმმა გაათავისუფლა და ორი კვირის ვადა მისცა საზღვარგარეთ წასასვლელად, თუმცა მისი პროტესტის, აბელ ენუქიძის შუამდგომლობის და საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასკომის 7 ნოემბრის ამნისტიის შემდეგ საქართველოში დარჩენის უფლება მისცა. დაბრუნდა ბათუმში და მუშაობდა კომუნალური მეურნეობის განყოფილების უფროსად.

1924 წლის გაზაფხულიდან გიზო ანჯაფარიძე იყო დამოუკიდებლობის კომიტეტის რწმუნებული ბათუმში და მონაწილეობდა ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზებაში.

1924 წლის 28 აგვისტოს აჯანყების დაწყების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაში. ბათუმის ჩეკამ დააპატიმრა მისი მოხუცებული მშობლები, რის შემდეგაც 1924 წლის 2 სექტემბერს გიზო ანჯაფარიძე თავად გამოცხადდა და ჩაბარდა ჩეკას ბათუმში. 7 სექტემბერს ადგილობრივ პრესაში გამოქვეყნდა

მისი მოწოდება, რომლითაც ეხმიანებოდა და ეთანხმებოდა დამოუკიდებლობის კომიტეტის დეკლარაციას აჯანყების დამარცხების შესახებ და სჭიროდ თვლიდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თვითლიკვიდაციას.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე გიზო ანჯაფარიძე, სხვა 46 პოლიტ-პატიმართან ერთად, გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარტიტული კომიტეტის პროცესზე“ 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

სასამართლო პროცესზე აჯანყარიძემ უარყო მის მიერ პატიმრობისას გამოთქმული მოსაზრებები და ჩვენებები და ისინი მძიმე ფსიქოლოგიური მდგომარეობით ახსნა.

სასამართლომ მას 5 წლით პატიმრობა მიუსაჯა სასტიკი იზოლაციით. თავდაპირველად მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, შემდეგ გადაგზავნეს, სავარაუდოდ, იაროსლავლის პოლიტიზოლატორში.

სასჯელის ვადის გასვლის შემდეგ გადაასახლეს ომსკის მხარეში, ქალაქ ტარში, სადაც მუშაობდა ტარის რაიონული საგეგმო განყოფილების ეკონომისტ-მეგეგმავად.

დააპატიმრეს 1933 წლის 21 თებერვალს; ამავე წლის 27 აგვისტოს სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიის გადაწყვეტილებით 2 წლით გაგზავნეს „შრომა-გასწორების კოლონიაში“; სასჯელის ვადის დამთავრების შემდეგ კი სსრკ შინსახკომის განსაკუთრებულმა სათათბირომ 1935 წლის 10 თებერვალს ვადა 3 წლით გაუხანგრძლივა და აღმოსავლეთ ციმბირში გადაასახლა, ქალაქ ობის კამენში.

1936 წლის ზაფხულში შინსახკომის კამენის რაიონულმა განყოფილებამ ქართველი გადასახლებული სოციალ-დემკრატი ლიდერების დიდი ჯგუფი დააპატიმრა ე. წ. „ციმბრის ცენტრის“ საქმეზე, ანტისაბჭოთა არალეგალური მუშაობის ბრალდებით, მათ შორის – გიზო ანჯაფარიძეც, 1936 წლის 21 ივნისს. სსრკ შინსახკომის განსაკუთრებულმა სათათბირომ 21 სექტემბერს მას 5 წლით აღმოსავლეთ ციმბირის მხარეში გადასახლება მიუსაჯა. ცხოვრობდა ირკუტსკის მხარეში, დაბა ჟიგალოვოში, სადაც მუშაობდა „რაიპოტრებსოიუზის“ ბუღალტრად.

დააპატიმრეს 1937 წლის 5 დეკემბერს. 8 დეკემბერს ირკუტსკის მხარის შინსახკომის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) დახვრეტა მიუსაჯა; დახვრიტეს 14 დეკემბერს, ქალაქ ირკუტსკში.

რეაბილიტირებულია 1957 წლის 30 ნოემბერს ირკუტსკის სამხარეო სასამართლოს პრეზიდიუმის, 1989 წლის 23 აპრილს ალთაის მხარის პროკურატურის და 1989 წლის 30 ივნისს ომსკის მხარის პროკურატურის მიერ.

არსენიძე რაჟდენ მათეს ძე

რაჟდენ მათეს ძე არსენიძე დაიბადა 1880 წლის 28 სექტემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ სოჩხეთში, მედავითნის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

6-7 წლისამ დაიწყო საშინაო განათლების მიღება – ანბანის შესწავლა ოჯახში; მისი მოგონებით, ძველი ჩვეულების თანახმად, მამამ ეზოში ჩამომდინარე რუში ჩაადგმევინა ფეხები და ისე გადასცა ქალაღზე დანერილი ანბანი. ორ წელს სწავლობდა სოფლის სამრევლო სკოლაში; შემდეგ, მასწავლებლის რჩევით, მამამ სწავლის გასაგრძელებლად ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში და მოგვიანებით კი სემინარიაში გაგზავნა 6 წლით (ხაზინის ხარჯზე). სემინარიაში სწავლის დროს არსენიძე აქტიურად ჩაერთო სოციალ-დემოკრატების არალეგალური წრეების მუშაობაში.

სემინარიის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო იურიევის (დორპატის; ტარტუს) უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე, მაგრამ 6 თვის შემდეგ, 1901 წელს სტუდენტების პოლიტიკურ გამოსვლებში მონაწილეობის გამო პირველად დააპატიმრეს და გარიცხეს სასწავლებლიდან, როგორც გამოუსწორებელი მეამბოხე. აქედან მოყოლებული, რაჟდენ არსენიძე კიდევ უფრო მეტად დაინტერესდა სოციალისტური იდეებით.

1902 წლიდან გადასახლდა თბილისში და მუშაობდა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციაში; ასევე გაზეთ „კვალის“ რედაქციაში, დიომიდე თოფურიძის ხელმძღვანელობით, ჯერ რედაქციის წერილების განყოფილების თანამშრომლად („კანტორშიკად“), შემდეგ პუბლიცისტად.

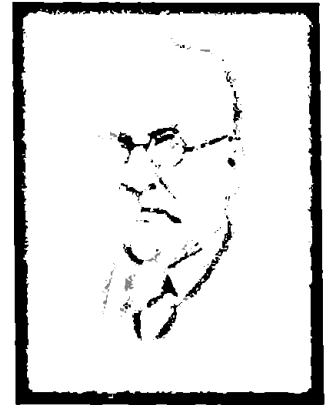
იყენებდა ფსევდონიმებს „მიშა“, „რ. არიოსი“, „არ. რაჟდენიძე“, „რ. რაჟდენიძე“, „რაჟდენ რაჟდენიძე“, „რაჟდენ“, „რაჟდენიძე“, „რ.“, „რ. -ა“, „რ. მ-ა“, „რ -ძე“, „რ. ძე“, და „რ. ა.“.

ერთი წლის შემდეგ, როდესაც რაჟდენ არსენიძემ უნივერსიტეტში სწავლის გასაგრძელებლად საბუთები გამოითხოვა, ტაშკენტში ადმინისტრაციული წესით გადასახლება გამოუცხადეს. კატორღისათვის თავის არიდების მიზნით, შეცვლილი გვარით (იაშვილი) გაიქცა ბათუმში და დაიწყო არალეგალურად ცხოვრება; იატაკქვეშა საქმიანობისას სარგებლობდა სხვადასხვა ყალბი გვარით (იაშვილი, გელიშვილი, ჭიპაშვილი და ა.შ.) და მეტსახელით – მიშა.

რაჟდენ არსენიძე მეორედ 1904 წელს ყალბი გვარით დააპატიმრეს და მეტეხის ციხეში ჩასვეს. ამ პერიოდიდან მოყოლებული, მას ხშირად აპატიმრებდნენ. როგორც თავად ირონიულად შენიშნავდა, „ნიკოლოზის ხაზინა არჩენდა და უზრუნველყოფდა საქმლით, სახლით და უსაფრთხო მოგზაურობით“.

1905 წლისათვის იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის თავმჯდომარე.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში ბათუმსა

რაჟდენ მათეს ძე

და დასავლეთ საქართველოში.

სამართალში იყო მიცემული 1906 და 1910 წლებში თბილისში.

დაპატიმრებებს შორის შუალედში – 1908-1912 წლებში მან მოახერხა დაბრუნებოდა უნივერსიტეტს და დაესრულებინა იურიდიული ფაკულტეტი. სწავლის დასრულების შემდეგ, ჩაენერა ქუთაისის საოლქო სასამართლოს ვეჟილთა თანამშენებლის კორპორაციაში, თუმცა მალევე დააპატიმრეს 1913 წლის 29 აპრილს (ძველი სტილით); ჯერ პეტროგრადის ციხეებში იჯდა, ხოლო შემდეგ ციმბირში, ირკუტსკის გუბერნიაში გადასახლეს ზუთი წლის ვადით.

გადასახლებაში მყოფს 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ მოუხსნო და იგი თბილისში დაბრუნდა.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ აქტიურად ჩაერთო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საქმიანობასა და პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

1917 წელს იყო თბილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი; პარტიის ცენტრალური ბეჭდვითი ორგანოს „ერთობის“ რედაქტორი.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

მისი თანამონაწილეობით შემუშავდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტი 1918 წლის 26 მაისს, რომელსაც ხელი მოაწერა ეროვნული საბჭოს წევრის სტატუსით; იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საკონსტიტუციო და იურიდიული კომისიების თავმჯდომარე და სარეგლამენტო, სარედაქციო და ხელოვნების კომისიის წევრი.

1919 წლიდან ეკავა იუსტიციის მინისტრის პოსტი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობაში.

საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, 1921 წლის 17 მარტს რაუდენ არსენიძე, დამფუძნებელი კრების დადგენილების თანახმად, როგორც მთავრობის წევრი, ემიგრაციაში წავიდა.

1921-1923 წლებში ცხოვრობდა სტამბოლში, იყო სტამბოლის პოლიტიკური კომისიის წევრი და ჟურნალ „თავისუფალი საქართველოს“ რედაქტორი.

1923 წლიდან გადასახლდა საფრანგეთში, სადაც იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს მდივანი; 1925 წლიდან რედაქტორობდა ჟურნალ „ბრძოლას“.

1925 წლიდან საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ემიგრანტულ წრეებში დაწყებული განხეთქილების შემდეგ ხელმძღვანელობდა ოპოზიციურ

ჯგუფს ირაკლი (კაკი) წერეთელთან ერთად; რედაქტორობდა ჟურნალ „სოციალისტურ აზრს“.

1949 წელს იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს ჟურნალ „ჩვენი დროის“ აქტიური თანამშრომელი; 1930-1960 წლების განმავლობაში იკვლევდა ქართული სამართლის ისტორიისა და ლიტერატურის საკითხებს.

1951 წლიდან თანამშრომლობდა ქართული ეროვნული საბჭოს გამოცემა „მებრძოლ საქართველოსთან“.

1953 წელს ბოლშევიზმისაგან განმათავისუფლებელი ამერიკული კომიტეტის (ყოფილი რუსეთის ხალხების განთავისუფლების ამერიკული კომიტეტი) ორგანიზებით მიუნხენთან მაუნყებლობა დაიწყო რადიო „ევროპის გათავისუფლებამ“ (შემდგომ რადიო „თავისუფლება“), რომლის ქართული სექციის რედაქტორად რაუდენ არსენიძე დაინიშნა; იგი ამ მოვალეობას 1962 წლამდე ასრულებდა.

1962 წლიდან ცხოვრობდა ლევილის ქართულ მამულში.

გარდაიცვალა 1965 წლის 24 მაისს.

დაკრძალულია ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

ასათიანი ალექსანდრე სამსონის ძე

ალექსანდრე სამსონის ძე ასათიანი დაიბადა 1889 წლის 10 აპრილს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ლეჩხუმის მაზრის სოფელ ბარდნალაში, აზნაურის ოჯახში – მამა სამსონ ასათიანი ადვოკატი იყო; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ქუთაისის სათავადაზნაურო პროგიმნაზიაში, თუმცა კურსი არ დაუსრულებია.

რევოლუციურ მოძრაობაში მონაწილეობის დროს ჩაება: 1902-1905 წლების რევოლუციურ გამოსვლებში ლეჩხუმის მაზრასა და სვანეთში მონაწილეობდა შამშუ გელოვანთან, ჭიჭიკო (სოსიპატრე) ასათიანთან და ლევან დადუმქელიანთან ერთად, რის გამოც დააპატიმრეს და გარკვეული პერიოდის განმავლობაში იჯდა ცაგერის ციხეში.

1905-1907 წლებში იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბოლშევიკური ფრაქციის წევრი.

ქუთაისის რეალური სასწავლებელი პატიმრობის შემდეგ, 1907 წელს დაამთავრა და სწავლა მოსკოვის კომერციული ინსტიტუტის ეკონომიკის განყოფილებაზე გააგრძელა. მოგვიანებით დაასრულა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. უნივერსიტეტიდან გერმანიაში მისი სასწავლებლად მივლინება პირველი მსოფლიო ომის გამო ჩაიშალა.

1914 წლიდან ცხოვრობდა ქუთაისში; მუშაობდა ადვოკატად, იყო ადგილობრივი „ვექილთა კორპორაციის“ წევრი და სათავადაზნაურო საკრებულოს მდივანი.

ალექსანდრე სამსონის ძე
ასათიანი

1915 წლიდან დაუახლოვდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების პოლიტიკურ ჯგუფს. აქვეყნებდა წერილებს გაზეთ „სამშობლოში“, „კლდესა“ და „საქართველოში“.

იყო კავკასიის ვექილთა საბჭოს წევრი.

1916 წელს გადავიდა თბილისში პარტიის შესაქმნელ სამუშაოებში მონაწილეობისათვის და 1917 წელს იყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი, პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი და თავმჯდომარის ამხანაგი. ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ხაზინადარი.

1917 წლის ნოემბრიდან იყო საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრი, 1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

ამავე პერიოდში მუშაობდა სავაჭრო-სამრეწველო პალატასა და ცენტრალურ ბანკში; აქვეყნებდა წერილებს და ნაშრომებს ეკონომიკურ საკითხებზე; ავტორია ნაშრომებისა „მინის საკითხი საქართველოში“ და „თვითმმართველობის საქმე საქართველოში“.

ალექსანდრე ასათიანი საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან, საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით. იყო სამანდატო, შრომის, სარეკომენდაციო, საპენსიო, მომარაგების და საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიების წევრი; აგრარული კომისიის მდივანი და სამეურნეო-საგამგეო კომისიის თავმჯდომარის ამხანაგი.

იყო სავაჭრო-სამრეწველო პალატის, სასოფლო-სამეურნეო კავშირის და სავაჭრო-სამრეწველო ბანკის ერთ-ერთი დამფუძნებელი.

საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დარჩა სამშობლოში. მუშაობდა საქართველოს სსრ სახალხო ბანკში საბჭოს წევრად; მონაწილეობდა პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესში საბჭოთა რეჟიმთან საბრძოლველად ერთიანი ფრონტის შესაქმნელად.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამით დააპატიმრეს პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით; მოთავსებული იყო „მეტეხის №2 გამანწორებელ სახლში“, იზოლატორში.

1922 წლის ივნისში ბრმა ნაწლავის ოპერაციის გასაკეთებლად გაძლიერებული დაცვით გადაგზავნეს მიხეილის საავადმყოფოში, საიდანაც გაქცევა მოახერხა ოპერაციიდან მესამე დღეს და არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა, რამდენიმე თვის შემდეგ კი იძულებული გახდა, საზღვარგარეთ წასულიყო.

1925 წლამდე ცხოვრობდა სტამბოლში და აქტიურად მონაწილეობდა პოლიტიკურ პროცესებში; 1924 წლის შემოდგომაზე იყო სტამბოლში „კავკასიის კონფედერაციის კომიტეტის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი.

1926 წლიდან ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგა-

ნიზაციის წარმომადგენლის სტატუსით მონაწილეობდა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტის“ ე. წ. „პრომეთეისტული“ ორგანიზაციის საქმიანობაში, იყო „პრომეთეს“ პარიზის კლუბის თავმჯდომარე.

1927 წლიდან აქტიურად უპირისპირდებოდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საქმიანობას ემიგრაციაში; ცდილობდა დაინტერესებულ პოლიტიკურ ძალებთან კავშირების დამყარებას და საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხში მხარდაჭერის მოპოვებას.

1929 წლიდან გამოსცემდა ჟურნალ „სამშობლოს“.

მეორე მსოფლიო ომის დროს მუშაობდა გერმანული არმიის ქართულ ლეგიონში – თან ახლდა მებრძოლ ბატალიონებს, რომლებიც კავკასიის ოპერაციაში მონაწილეობდნენ.

1944 წელს ცდილობდა, კავშირი დაემყარებინა ქართული ლეგიონის სამხრეთ საფრანგეთში დისლოცირებულ ბატალიონებთან, მაგრამ ეს შენაერთები საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობას დაუკავშირდნენ და პარტიზანულ მოძრაობას შეუერთდნენ.

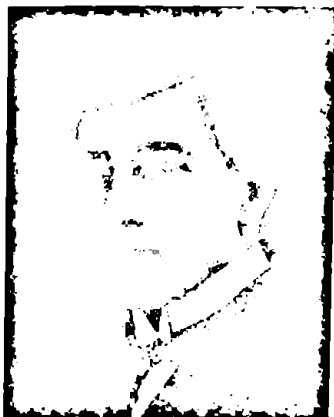
ალექსანდრე ასათიანი დაბრუნდა პარიზში, სადაც დეოკუპაციის შემდეგ დააპატიმრეს ნაცისტებთან თანამშრომლობის ბრალდებით; ძიებისას ცდილობდა დაესაბუთებინა ქართველი ემიგრანტების გერმანელებთან თანამშრომლობის პოლიტიკური ხასიათი – რაც საქართველოს ბოლშევიკური რეჟიმისაგან გათავისუფლებას ისახავდა მიზნად. ძიების დამთავრებამდე გაიქცა ესპანეთში, სადაც ოთხი წელი იცხოვრა.

ესპანეთიდან დაბრუნდა პარიზში, შემდგომ კი გადასახლდა მიუნხენში. იყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე, ეროვნული საბჭოს წევრი და კავკასიის ნაციონალური კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრი.

გარდაიცვალა იქვე, 1953 წლის 28 დეკემბერს, ოპერაციის შემდგომ.

დაკრძალეს 2 იანვარს მიუნხენში, ველდფრიდჰოფის სასაფლაოზე;

მოგვიანებით გადაასვენეს ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

სურენ აუშტროვი

აუშტროვი რუბენ გიორგის ძე

რუბენ გიორგის ძე აუშტროვი დაიბადა 1887 წლის 24 ივნისს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში; ეროვნებით სომეხი.

დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური (?) გიმნაზია.

სწავლობდა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

სტუდენტობისას უკვე ირიცხებოდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში; აქტიურად მონაწილეობდა მოსკოვში 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ დაბრუნდა ტფილისში და მუშაობა დაიწყო ვეჟილთა (ადვოკატთა) კორპორაციაში; პარალელურად მუშაობდა არალეგალურ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში პროპაგანდისტად და ორგანიზატორად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ მუშაობდა ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტში, არჩეული იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის კომიტეტის წევრად.

რუბენ აუშტროვი იყო 1917 წლის დეკემბერში საქართველოს წითელი გვარდიის – შემდგომში, სახალხო გვარდიის – ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად და ასრულებდა მდივნის მოვალეობას.

რუბენ აუშტროვი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად 1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა ემიგრაციაში, საფრანგეთში.

მუშაობდა ქარხანაში მუშად, შემდგომ მოაწყო საკუთარი სახელოსნო; აქტიურად მონაწილეობდა ემიგრაციაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებში, 1925 წლიდან დაახლოებული იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში ჩამოყალიბებულ ოპოზიციურ ჯგუფთან.

მონაწილეობდა ემიგრაციის კულტურულ ცხოვრებაში – იყო ქართული თეატრალური წარმოდგენების გამართვის ინიციატორი.

ემიგრაციაში ცხოვრებისას დაავადდა ასთმით და ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1937 წლის 23 დეკემბერს პარიზში.

დაკრძალულია ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

ახმეტელაშვილი ვლადიმერ გიორგის ძე

ვლადიმერ (ლადო) გიორგის ძე ახმეტელაშვილი-ახმეტელი დაიბადა 1875 წლის 10 მარტს (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის სოფელ ანაგაში, სამხედრო დეკანოზის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა თელავის სასულიერო სასწავლებელი.

საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში 1892-1899 წლებში.

სწავლა განაგრძო საზღვარგარეთ – გერმანიაში, ქალაქ ლაიპციგის უმაღლეს ეკონომიკურ სასწავლებელში, შემდგომ კი ლაიპციგისა და ჰალეს უნივერსიტეტებში; ეს უკანასკნელი დაასრულა 1904 წელს და მიენიჭა დოქტორის ხარისხი ეკონომიკაში; მისი ნაშრომი „საქართველოს საშინაო ვაჭრობა“ გამოიცა გერმანულ ენაზე.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, პირველ ხანებში თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „ლადო“, „ლ. ახ-შვილი“ და „შვარცი“.

1905 წლის რევოლუციის შემდეგ იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის კავკასიის საოლქო კომიტეტის ორგანოს – გაზეთ „სხივის“ ოფიციალური რედაქტორი; მეფის ხელისუფლებამ „სხივი“ გამოცემიდან მალევე, 1906 წლის აპრილში დახურა და რედაქტორი პასუხისმგებლობაში მისცა; ამ პერიოდში ჩაეწერა ავღაბრის არალეგალური სტამბა; ამ მიზეზით მონყობილი მასობრივი ჩხრეკა-დაპატიმრების დროს აიყვანეს გაზეთ „ელვა“-ს (ყოფილი „სხივი“) რედაქციაში მყოფ სხვა პირებთან ერთად 1906 წლის 15 პარილს (ძველი სტილით).

სასამართლომ ვლადიმერ ახმეტელს ციხეში პატიმრობა მიუსაჯა.

სასჯელის მოხდის შემდეგ ის კვლავ თანამშრომლობდა პარტიულ პრესაში, იყო გაზეთების „ახალი გზისა“ და „ახალი აზრის“ რედაქციების წევრი. აქვეყნებდა ეკონომიკური ხასიათის და პუბლიცისტურ წერილებს და დროგამოშვებით ტფილისის მუშათა უბნებში პოლიტეკონომიის საჯარო ლექციებს კითხულობდა.

კვლავ ირიცხებოდა რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრად.

მეორედ პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს 1910 წლის 20 ნოემბერს (ძველი სტილით), როგორც გაზეთ „საქმის“ ფაქტობრივი რედაქტორი, გაზეთში მოთავსებული კრიტიკული სტატიების გამო და ეჭვით, რომ გაზეთი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დახურული ორგანოს – „ახალი აზრის“ გაგრძელებას და პარტიის არალეგალური თავყრილობების გამართვის ადგილს წარმოადგენდა, რის გამოც 17 ნოემბერს (ძველი სტილით) რედაქცია გაჩხრიკეს და გენერალ-გუბერნატორის განკარგულებით გამოცემა დახურეს „უკიდურესად მავნე მიმართულების გამო“.

ვლადიმერ ახმეტელი ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს კავკასიის საზღვრებიდან და ცხოვრობდა ქალაქ სიბირსკში.

ვლ. ახმეტელი

1913 წლის 31 იანვარს (ძველი სტილით) ტფილისის სასამართლო პალატამ კელაე დაიწყო პროცესი სისხლის სამართლის დებულების 129-ე მუხლის მეორე პუნქტის პირველი ნაწილის ძალით ლადო ახმეტელის წინააღმდეგ: საბაბად იქცა 1908 წლის 23 თებერვალს ტფილისში სტამბა „Надежда“-ში დაბეჭდილი ბროშურა „კარლ მარქსის გარდაცვალების 25 წლისთავი“, სადაც მოთავსებული „შვარცის“, „ვალენტინის“ და სხვების სტატიები, ბრალდების მტკიცებით, მთავრობის საწინააღმდეგო მოწოდებებს შეიცავდა; სტამბის მუშა გრიგოლ ფარსადანოვის ჩვენებით ბროშურის გამომცემელი „ახმეტელაშვილი“ იყო, რომელიც მანვე ამოიცნო ჟანდარმერიის მიერ წარდგენილ ფოტოკარტოთეკის ბარათზე. ტფილისის სასამართლო პალატამ 1913 წლის 7 მარტს (ძველი სტილით) საქმე შეწყვიტა და ახმეტელს ბრალდება გაუუქმა რუსეთის იმპერატორის 1913 წლის 21 თებერვლის (ძველი სტილით) მანიფესტის გამო.

1918 წლის თებერვლიდან ლადო ახმეტელი იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1919 წელს საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის დავალებით მონაწილეობდა საერთაშორისო მოლაპარაკებებში „მეომარ და ნეიტრალურ“ სახელმწიფოებთან.

1920 წლიდან ასრულებდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის მოვალეობას გერმანიაში.

საბჭოთა რუსეთსა და გერმანიას შორის 1922 წელს გაფორმებული „რაპალოს ხელშეკრულების“ შემდეგ შეუწყდა დიპლომატიური სტატუსი, თუმცა აქტიურად აგრძელებდა საქმიანობას საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხის პოპულარიზაციისათვის.

1932 წელს ლადო ახმეტელმა ნოე ჟორდანიასთან კონფლიქტის შემდეგ დატოვა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია და დამოუკიდებელი საქმიანობა განაგრძო გერმანიაში; მალევე დაუკავშირდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფებს და მათთან ერთად აქტიურად მუშაობდა გერმანიის ნაციონალისტურ პოლიტიკურ ჯგუფებთან საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხში მხარდაჭერის მოსაპოვებლად.

მონაწილეობდა ბერლინის ქართველთა სათვისტომოს მუშაობაში; 1938 წელს იყო „კავკასიის სამმართველოს“ ხელმძღვანელი.

1942 წელს მონაწილეობდა ბერლინში ქართული ნაციონალური კომიტეტის ფორმირებაში.

ლადო ახმეტელი მოულოდნელად გარდაიცვალა 1942 წლის 12 აგვისტოს ბერლინში, ერთ-ერთ ბალში.

დაკრძალეს ბერლინში.

ახმეტელაშვილი სვიმონ გიორგის ძე

სვიმონ (სიმონ, სიკო) გიორგის ძე ახმეტელაშვილი დაიბადა 1879 წელს ტფილისის გუბერნიის სილნალის მაზრის სოფელ ანაგაში, სამხედრო დეკანოზის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1900 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკურ“ ფრაქციაში.

სილნალის მაზრაში აქტიურად მონაწილეობდა რევოლუციურ მოძრაობაში.

ადმინისტრაციული წესით დააპატიმრეს 1904 წელს.

უმალესი განათლება მიიღო დორპატის (ტარტუს) ვეტერინარიულ ინსტიტუტში.

შემდგომ წლებში მუშაობდა სილნალის მაზრაში ექიმ-ვეტერინარად და „კოლეესკი ასესორად“.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ მობილიზებული იყო არმიის ვეტერინარიულ ნაწილში.

1917 წლიდან იყო ამიერკავკასიის ვეტერინარ ექიმთა საბჭოს (?) წევრი.

1919 წლამდე მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვეტერინარიულ-სანიტარიული განყოფილების გამგის თანაშემწედ.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის წევრი, სახალხო ჯანმრთელობის კომისიის მდივანი.

1921 წელს იყო საქართველოს სამხედრო სამინისტროს ვეტერინარიული ნაწილის საგანგებო რწმუნებათა წინაგზი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

სიმონ ახმეტელაშვილი ოკუპაციის პირველსავე კვირებში დააპატიმრეს და ძმასთან – გენერალ სტეფანე ახმეტელაშვილთან ერთად 6 თვით გადაასახლეს რიაზანის საკონცენტრაციო ბანაკში. სტეფანე ახმეტელაშვილი ეტაპირებისას ტიფით გარდაიცვალა.

სასჯელის ვადის ამოწურვის შემდეგ სიმონ ახმეტელაშვილი საქართველოში დაბრუნდა, ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელ ანაგაში და ჩართული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

სიმონ ახმეტელაშვილი მეორედ საკუთარ სახლში, ანაგაში, დააპატიმრეს 1922 წლის 18 აგვისტოს, ანტისაბჭოთა პროკლამაციების გავრცელებისა და ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით.

ახმეტელაშვილი მოათავსეს სილნალის ციხეში. რადგანაც მას დაკითხვებზე თავი გამომწვევად ეჭირა და არ უარყოფდა თავის სოციალ-დემოკრატიულ შე-

2. ახმეტელაშვილი

ხედულებებს, მძიმე ავადმყოფობის მიუხედავად, სილნალის მაზრის პოლიტიკურ-
ომ (საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის – ჩეკას რაიონული განყოფილება)
30 სექტემბერს თბილისში, საქართველოს ჩეკას განკარგულებაში გადაგზავნა.
თბილისში საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდენტმა 1 ნოემბერს
მას 6 თვით იზოლაციის წესით პატიმრობა მიუსაჯა.

მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 16 დეკემბერს სიმონ ახმეტელაშვილი სხვა 52 პოლიტპატიმართან
ერთად რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად ეტაპით გა-
დაგზავნეს მოსკოვში. სსრკ შინსახკომის კომისიის 1923 წლის 12 იანვრის გა-
დაწყვეტილებით კი 3 წლით გაგზავნეს არხანგელსკის საკონცენტრაციო ბანაკში.

1926 წლის 15 იანვარს სსრკ გაერთიანებულ სახელმწიფო პოლიტიკურ სამ-
მართველოსთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს დადგენილებით 3
წლით აუკრძალეს სსრკ-ს 7 მხარეში ცხოვრება; 1928 წლის ბოლოს, სასჯელის
ვადის ამონურვისას, ითხოვა თბილისში დაბრუნების ნებართვა, თუმცა საქარ-
თველოს სსრ სახელმწიფო პოლიტიკურმა სამმართველომ უარყოფითად შეაფასა
მისი საქართველოში დაბრუნების შესაძლებლობა და 1929 წლის 6 თებერვალს
კვლავ სამი წლით გაუხანგრძლივა ვადა.

ცხოვრობდა ქალაქ ასტრახანში.

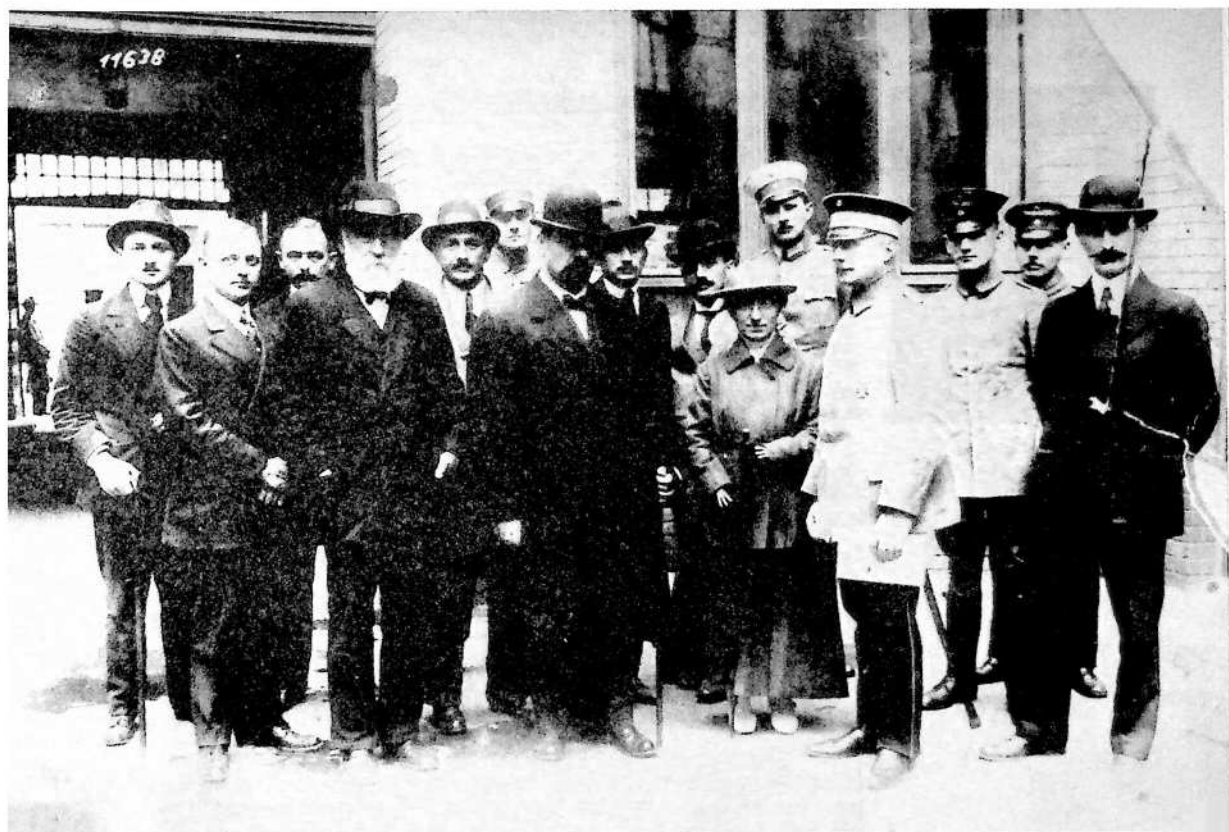
1930 წლის 23 თებერვალს განსაკუთრებულმა სათათბირომ ვადაზე ადრე
გაათავისუფლა გადასახლებიდან.

დაბრუნების შემდეგ ცხოვრობდა ქალაქ თბილისში და მუშაობდა ამიერკავკასი-
ის რკინიგზის ვეტერინარიულ-სანიტარიული ინსპექციის უფროსის მოადგილედ.

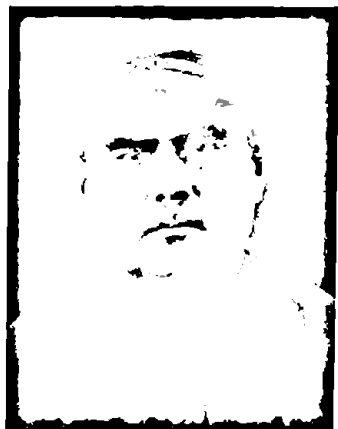
1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს სიმონ ახმეტელაშვილი ვეტე-
რინარიულ სფეროში მოქმედი „კონტრრევოლუციური დივერსიულ-მავნებლური
ორგანიზაციის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა
(ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 28 დეკემბერს სიმონ ახმეტელაშვილს დახვერეთა
მიუსაჯა.

დახვერიტეს იმავე ღამეს.

ქართული დელეგაცია ბერლინში, 1918 წელი.
მარცხნიდან მეორე — ერიკ ბერნშტეინი, ნიკო ნიკოლაძე, ყადირ შერვაშიძე, აკაკი ჩხენკელი, მაკრინე თურქია-ჩხენკელი. მარჯვნიდან პირველი — მიხაკო წერეთელი.

ილია გიორგისძე
ბადრიძე

ბადრიძე ილია გიორგის ძე

ილია (ილიკო) გიორგის ძე ბადრიძე დაიბადა 1878 წელს თბილისის გუბერნიის თელავის მაზრის ქალაქ თელავში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. მიიღო შინაური განათლება.

14 წლის ასაკში კახეთიდან ჩამოვიდა თბილისში და მოეწყო მუშად. 1896 წლიდან ჩაერთო სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში. თავდაპირველად მუშაობდა ორგანიზატორად.

1901 წელს ზაქრო ჩოდრიშვილმა გადასცა პროკლამაციები და დაავალა, გაეცემოდა „იარმუშკაში“ („საღდათის ბაზარი“, ამჟამინდელი ორბელიანის მოედანი) მონყობილ პირველ ლია საპირველმასის დემონსტრაციაზე; მაგრამ მისვლა დაიგვიანეს და რადგანაც დემონსტრაცია პოლიციამ და ჯარმა დაარბია და მასობრივი ჩხრეკა-დაპატიმრება დაიწყო, დავალების შესრულება ვერ შეძლეს.

1903 წელს გიორგი თელიამ ილიკო ბადრიძეს გადასცა ორი დროშა, რომელიც უნდა გამოეტანათ გოლოვინის პროსპექტზე დაგეგმილ საპირველმასიო დემონსტრაციაზე; ეს შეძლეს, თუმცა ოპერასთან კვლავ მოუხდათ პოლიციასთან შეტაკება და დემონსტრაცია დაშალეს.

ილია ბადრიძე 1902 წელს მე-2 რაიონიდან აირჩიეს რსდმპ ტფილისის კომიტეტის წევრად.

მონაწილეობდა არალეგალური სტამბების ორგანიზებაში, მისი სახლი იყო არალეგალური ლიტერატურის მთავარი გამანაწილებელი პუნქტი.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში, ტფილისში; იყო ტერორისტული რაზმის მეთაური და მე-2 რაიონის სამხედრო შტაბის წევრი.

ოხრანკის სათვალთვალო ჟურნალებში გატარებულია „СНОВАНИИ“-ის მეტსახელით.

1905 წელს ავჭალაში ბომბების დამამზადებელი სახელოსნოს მონყობის შემდეგ კომიტეტმა დაავალა ბომბების საწყობისათვის ბინის მოძებნა; იგი მოელაპარაკა კოლა სულხანიშვილს – მისი ბინა გადააფორმეს ვანო კორინთელის სახელზე და სარდაფში მოაწყვეს საწყობი. მეორე საწყობი გამართეს „ნადიროვკაში“, არაქელ ოქუაშვილის დახმარებით.

1905 წლის 11 სექტემბერს (ძველი სტილით) ილიკო ბადრიძემ ბომბები, პატრუქები, არალეგალური ლიტერატურა და შრიფტი გაატანა სანდრო მჭედლიშვილს და აკაკი კიკვაძეს, რომლებიც დააპატიმრეს სკრასთან, რკინიგზაზე. კიკვაძე გამოტყდა და ბადრიძეზე მიუთითა.

1905 წლის 12 სექტემბერს პოლიციამ გაჩხრიკა ლევანიძის ბინა ჩერქეზოვის ქუჩაზე, სადაც იგი სანდრო ჩოდრიშვილთან და სიძესთან ერთად ცხოვრობდა და რადგანაც ილიკო ბადრიძე ვერ დააპატიმრეს, რამდენიმე დღით მისი სიძე დააკავეს. ჟანდარმებმა ჩხრეკისას არ მიაქციეს ყურადღება სამზარეულოს, სადაც ბომბები და არალეგალური სტამბა იყო;

მეორე დღეს ისინი სანდრო ფარნიევმა და ისაკ ლელაშვილმა წაიღეს.

ამ პერიოდიდან ილიკო ბადრიძე ცხოვრობდა არალეგალურად, თავდაპირველად 1905-1906 წლებში იმყოფებოდა თელავში, შემდგომ კი ყალბი საბუთებით გადასახლდა ბაქოში, სადაც „ბალახანაში“ მუშათა კოოპერატივის გამგედ მუშაობდა.

1911 წლის 7 სექტემბერს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს ბაქოში – ალექსანდრე ბესარიონის ძე ბილანოვის პასპორტით. ოთხი თვე იჯდა ბაქოს ციხეში, შემდეგ იძულებული გახდა, ეთქვა თავისი წამდელი ვინაობა; მაშინვე გადაგზავნეს თბილისში განსაკუთრებულ საქმეთა გამომძიებლის რემაშვიჩის განკარგულებაში; იჯდა მეტეხის ციხეში. 1913 წელს ტფილისის სასამართლო პალატამ ილიკო ბადრიძეს ციმბირში სამუდამო გადასახლება მიუსაჯა 102-ე მუხლის მე-2 ნაწილით.

გადასახლებაში ცხოვრობდა ენისეის გუბერნიის, კანსკის მაზრის, სოფელ ნიკოლაევკაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრი.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

პარალელურად მუშაობდა პროფკავშირებში.

1919 წლის 24 მაისამდე იყო საგანგებო სასამართლოს წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო შრომის და საპროპაგანდო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამო თანდათან ჩამოშორდა აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებას. დაბრუნდა კახეთში, თავის კარ-მიდამოში და მუშაობდა მეურნედ.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) მონინალმდევე პოლიტიკური ლიდერების დაპატიმრების ოპერაციის ფარგლებში 1921 წლის ნოემბერში ილიკო ბადრიძეზე ძებნა გამოაცხადა. იგი 1921 წლის 4 დეკემბერს, საქართველოს სსრ საგზაო-სატრანსპორტო ჩეკას ორდერით სადგურ გორში დააპატიმრეს. გადაგზავნეს თბილისში, საქჩეკას კომენდატურაში.

მან დაკითხვისას განმარტა, რომ წინანდალში, ცოლის მამულში სასოფლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ გადაწყვიტა თბილისში თავისი ხელობით – ხარაზად ემუშავა, მოწყობილობის შესაძენად მიდიოდა ბათუმში და მატარებელში მგზავრების სიმრავლის გამო საბარგო ვაგონში ჩაჯდა.

ილია ბადრიძეს ჩეკამ ბრალად „მენშევიკების“ ლიდერობა და კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობა წაუყენა.

მძიმე ავადმყოფობის გამო (მუცლის ტიფი და მარჯვენა ფილტვის ანთება) 1921 წლის 30 დეკემბერს იგი გადაიყვანეს მიხეილის საავადმყოფოში დაცვის ქვეშ.

1921 წლის 26 დეკემბერს საქჩეკას პრეზიდუმის სხდომაზე ილია ბადრიძეს 3 თვით პატიმრობა მიუსაჯეს, 23 მარტს კი პატიმრობის ვადა სამი თვით გაუგრძელეს.

1922 წლის 27 აპრილს ილია ბადრიძე პატიმრობიდან გაათავისუფლეს დამფუძნებელი კრების დეპუტატ ვასო ცაბაძის თავდებობითა და საქჩეკას თავმჯდომარის, კოტე ცინცაძის განკარგულებით.

მეორედ დააპატიმრეს 1924 წლის ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს, სავარაუდოდ გათავისუფლდა საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის ამნისტიით.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში, იყო „პოლიტიკატორ-ლელთა“ საზოგადოების წევრი; მუშაობდა ამავე საზოგადოების მეღნის საამქროს გამგედ.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც შეიარაღებული გადატრიალება და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა იყო.

საქართველოს სსრ შინსახკომმა ილია ბადრიძე ამ ორგანიზაციაში მუშაობისა და ანტისაბჭოთა პროპაგანდის ბრალდებით დააპატიმრა.

1937 წლის 19 აგვისტოს საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) ილიკო ბადრიძეს დახვერტა მიუსაჯა. დახვერტეს იმავე ღამეს.

ბაკურაძე ვასილ ზურაბის ძე

ვასილ ზურაბის ძე ბაკურაძე დაიბადა 1886 (?) წელს, ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის დაბა ჭიათურაში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ორკლასიანი სამრევლო სკოლა.

1900-იანი წლების მიჯნაზე სწავლობდა ტფილისის სასულიერო სემინარიაში (?).

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

თანამშრომლობდა პრესაში ფსევდონიმებით – „ვ. სიდოშვილი“ და „ვან-დერ-ბარ“.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოშორდა.

შემდგომი ბედი უცნობია.

ვასილ ზურაბის ძე

ბარათაშვილი იესე ალექსანდრეს ძე

იესე (იოსებ, ოსიკო) ალექსანდრეს ძე ბარათაშვილი დაიბადა 1874 წლის 4 ნოემბერს (?) (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის ტფილისის მაზრის სოფელ ბორბალოში, ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა მარშლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1895 წელს დაამთავრა ქალაქ ტფილისის ვაჟთა პირველი გიმნაზია.

უმალესი იურიდიული განათლება მიიღო პეტერბურგის (დაამთავრა 1899 წელს) და იურიევის (ტარტუს) უნივერსიტეტებში.

1905 წლიდან მუშაობდა ადვოკატად (ნაფიც ვეჟილად) ტფილისში.

იცავდა პოლიტიკურ საქმეებზე ბრალდებულებს.

იყო ტფილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსანი.

მონაწილეობდა მელიტონ ბალანჩივაძის ქართული ეთნოგრაფიული გუნდის მუშაობაში – უკრავდა თარზე.

იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის წევრი.

1906 წელს აირჩიეს რუსეთის პირველი სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ტფილისის გუბერნიიდან, საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით. სახელმწიფო სათათბიროში მუშაობდა „ტრუდოვიკთა“ ჯგუფში და გამოდიოდა საქართველოს ავტონომიის მოთხოვნით.

სათათბიროს გარეკეის შემდეგ სოციალისტ დეპუტატებთან ერთად ხელი მოაწერა ვიბორგის მონოდებას, რის გამოც პასუხისგებაში იყო მიცემული და

იესე (იოსებ) ალექსანდრეს ძე

ბ. ბარათაშვილი

1907 წლის დეკემბერში 3 თვით პატიმრობა მიუსაჯეს. სასამართლო პროცესზე მწვავედ აკრიტიკებდა იმპერიის ხელისუფლების რეპრესიულ პოლიტიკას.

1906 წელს ტფილისში იცავდა გენერალ გრიაზნოვის მკვლელებს – სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მებრძოლი რაზმის წევრს – არსენა ჯორჯიაშვილს.

თავისი საადვოკატო პრაქტიკის განმავლობაში სარგებლობდა დიდი პოპულარობით; ითვლებოდა ერთ-ერთ საუკეთესო დამცველად სისხლის სამართლის სფეროში; გამოირჩეოდა დიდი ორატორული ნიჭით.

1913 წლიდან იყო საქართველოს სასცენო მოღვაწეთა ყრილობის თავმჯდომარის მოადგილე.

იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი.

1917 წელს იყო კავკასიის ვეჩილთა საბჭოს წევრი.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

იყო „საუნივერსიტეტო საზოგადოების“ წევრი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

ოსიკო ბარათაშვილი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან საქართველოს სოციალ-იტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით; იყო სარეგლამენტო კომისიის თავმჯდომარე, საკონსტიტუციო, სამანდატო, სარეკომენდაციო, საპენსიო და შრომის კომისიების წევრი.

1919 წლიდან იყო ქალაქ თბილისის საბჭოს ხმოსანი.

1921 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩართული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული 1922-1924 წლების განმავლობაში.

1923 წლის ნოემბერში მონაწილეობდა ბოლშევიკური რეჟიმის სპეცსამსახურების ზენოლით განხორციელებულ საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის თვითლიკვიდაციაში (?).

ოსიკო ბარათაშვილი დამფუძნებელი კრების დეპუტატებთან, სამსონ დადიანთან და კირილე ნინიძესთან ერთად 1924 წლის მარტში იცავდა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის სამღვდელ პირთა ჯგუფს და კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსის, რომელთაც საბჭოთა რეჟიმი ანტისაბჭოთა პროპაგანდასა და საეკლესიო განძეულობის გადამალვაში სდებდა ბრალს.

შემდგომ პერიოდში აგრძელებდა საადვოკატო პრაქტიკას, იყო საქართველოს სსრ დამცველთა (ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს ოსიკო ბარათაშვილი გარიცხეს ადვოკატთა კოლეგიის შემადგენლობიდან პროცესზე „პროვოკაციული

გამოსვლის“ გამო. მალევე, 1937 წლის 17 აგვისტოს, დააპატიმრეს ფედერალისტთა კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით.

1937 წლის 13 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ ოსიკო ბარათაშვილს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრეტეს 14 სექტემბრის ღამეს.

ბერიშვილი პავლე აბრამის ძე

პავლე აბრამის ძე ბერიშვილი დაიბადა 1891 წელს ქუთაისის გუბერნიის რაჭის მაზრის სოფელ მოედანში (ამჟამად ქალაქ ონის მოედნის უბანი), გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დამთავრა ონის სამოქალაქო სასწავლებელი (ე. წ. „მიხეილის სასწავლებელი“).

13 წლისა ბიძამ – სპირიდონ მაისურაძემ წაიყვანა საცხოვრებლად ქალაქ ბაქოში, სადაც ტექნიკურ სასწავლებელში სწავლობდა ლითონის დამუშავებასა და ხარატობას.

ამ პერიოდიდან ჩაება სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების მუშაობაში; 1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

დაპატიმრებული იყო ბაქოში, თუმცა მალევე გაათავისუფლეს არასრულწლოვნობის გამო.

ბაქოში მუშაობისას დაახლოებული იყო ადგილობრივ „ბოლშევიკურ“ ორგანიზაციასთან; ცნობილი იყო, როგორც იოსებ ჯულაშვილის (სტალინის) სანდო თანამშემნე.

პავლე ბერიშვილი ბაქოდან გაემგზავრა პეტერბურგში, სადაც მუშაობდა ერთ-ერთ ქარხანაში.

1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, მოხალისედ წავიდა ფრონტზე, სადაც აგრძელებდა პარტიულ მუშაობას ჯარისკაცთა შორის.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ მუშაობდა ამიერკავკასიის და შემდგომ საქართველოს პროფკავშირების საბჭოში.

იყო ჭიათურის მაღაროს მუშათა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ხელმძღვანელი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შრომის სამინისტროში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირებისას მონაწილეობდა საბრძოლო მოქმედებებში წითელი არმიის

პ. ბერიშვილი

წინააღმდეგე; ოკუპირების შემდეგ კი დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

პავლე ბერიშვილი საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) 1922 წელს დააპატიმრა ქალაქ ქუთაისში.

საქართველოს ჩეკას პრეზიდიუმის დადგენილებით, პავლე ბერიშვილი 1923 წლის 31 იანვარს 67 პოლიტპატიმართან ერთად გადაასახლეს რსფსრ-ს სხვადასხვა საკონცენტრაციო ბანაკში გასანაწილებლად; სასჯელს იხდიდა ტურუხანსკში.

1926 წელს, ვადის ამონურვის შემდეგ, კვლავ 3 წლით გადაასახლეს შუა აზიაში, სადაც ჩააკითხა მეუღლემ მცირეწლოვან შვილთან ერთად. გადასახლების ადგილას მუშაობდა ბამბის საპენტ ქარხანაში და კეთილსინდისური შრომისთვის ვადაზე ადრე გაათავისუფლეს.

საქართველოში დაბრუნების შემდეგ კვლავ ჩაერთო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; როგორც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის წევრი, სამუშაოდ ჭიათურაში გაიგზავნა. იქ მუშაობდა ქალაქის კომუნალურ განყოფილებაში და თან ხელმძღვანელობდა არალეგალურ ორგანიზაციებს.

საქართველოს სსრ სახელმწიფო პოლიტიკურმა სამმართველომ პავლე ბერიშვილი 1929 წლის მაისში დააპატიმრა მცხეთაში, სამუშაო მივლინებისას; ამავე წელს 3 წლის ვადით გაგზავნეს სუზდალის პოლიტიზოლატორში.

ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა ქალაქ ენისეისკში; იქ კვლავ დააპატიმრეს 1933 წლის 22 თებერვალს; ამავე წლის 29 ოქტომბერს სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკურ სამმართველოს კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს დადგენილებით წინასწარი პატიმრობის ვადა საკმარისად ჩათვალეს და გაათავისუფლეს.

პავლე ბერიშვილი საქართველოში დაბრუნდა 1935 წელს.

მუშაობდა ონში, ჯეჯორის პესის მშენებლობაზე, ხოლო შემდეგ – გონაში, მოლიბდენმშენში, საამქროს ოსტატად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს პავლე ბერიშვილი დააპატიმრეს 1937 წლის 1 მაისს, ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით; ძიების მასალების თანახმად, იგი ეწინააღმდეგებოდა მოლიბდენმშენში „სტახანოვეური მოძრაობის“ დანერგვას, უკმაყოფილებას გამოთქვამდა სამუშაო პირობებისა და დისციპლინის მოშლის გამო; გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ სამუშაოზე ყოფილი „მენშევიკები“ შემოიკრიბა და კვლავაც ძველ შეხედულებებს ინარჩუნებდა; ძიებას განუცხადა, რომ „მენშევიკი იყო და მუდამ იქნებოდა“.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) პავლე ბერიშვილს 1937 წლის 17 სექტემბერს დახვერტა მიუსაჯა. დახვრიტეს იმავე ღამით.

რეაბილიტირებულია 1989 წლის 17 ნოემბერს, კრასნოიარსკის სამხარეო პროკურატურის მიერ.

ბერნშტეინი ერიკ ადოლფის ძე

ერიკ ადოლფის ძე ბერნშტეინი დაიბადა 1866 (?) წელს; ეროვნებით გერმანელი. უმაღლესი განათლება საზღვარგარეთ მიიღო; პროფესიით – პედაგოგი.

1917 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წელს, ამიერკავკასიის სეიმში გერმანიაში წარმომადგენლად გაგზავნა.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო მომარაგების კომისიის წევრი და საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის მდივანი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა საქართველო და ცხოვრობდა გერმანიაში.

გარდაიცვალა 1932 წლის 19 იანვარს, ბერლინში.

22 იანვარს ცხედარი დაწვეს ედინბურგის კრემატორიუმში.

ბ. ბერნშტეინი

ბიული პავლე იაკობის ძე

პავლე (პაულ) იაკობის ძე ბიული დაიბადა 1878 წელს ტფილისის გუბერნიის ტფილისის მაზრის დაბა ელისავეტტალში (ამჟამინდელი ასურეთი), კოლონისტთა ხელოსნის ოჯახში; ეროვნებით გერმანელი.

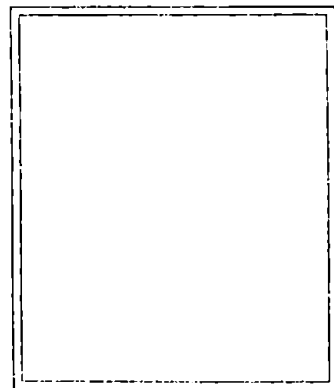
უმაღლესი განათლებით: სწავლობდა ბესარაბიის გუბერნიის სარატოვ-ვერნერის სასწავლებელში, რომელიც სპეციალურად გერმანული კოლონიებისთვის ამზადებდა სკოლის მასწავლებლებს.

1897 წლიდან მუშაობდა ელისავეტტალის გერმანულ სკოლაში სახალხო მასწავლებლად.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, მეფის ხელისუფლების მიერ კავკასიის გერმანელი კოლონისტების მოქმედებაზე გაძლიერებული დაკვირვების ღონისძიებების ფარგლებში, 1915 წლის 22 სექტემბერს (ძველი სტილით) ჟანდარმერიამ გაჩხრიკა ელისავეტტალის კოლონისტ-მანუფაქტურისტთა სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებრივი მაღაზია „Доверие“ და მისი ხელმძღვანელები, მათ შორის პაულ ბიულიც; ჟანდარმერიის ეჭვით, მაღაზიის შემოსავლის ნაწილი გერმანული არმიის სასარგებლოდ იგზავნებოდა; თუმცა ჩხრეკა უმედეგოდ დასრულდა.

1918 წელს ელისავეტტალში, მის სახლში იყო განთავსებული საქართველო-

Pavel Bui (პაულ ბიული)

ში მყოფი გერმანული ჯარების ერთ-ერთი რაზმის შტაბი, რომელიც ქართული არმიისა და სახალხო გვარდიის ნაწილებთან ერთად ცდილობდა უწესრიგობების აღკვეთას ბორჩალოს მაზრაში.

პავლე ბიული აქტიურად მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების განმტკიცებისთვის გერმანელ კოლონისტთა შორის და ბორჩალოს მაზრაში.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო აგრარული, სახალხო განათლებისა და საბიბლიოთეკო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს, მონაწილეობდა წითელი არმიის წინააღმდეგ საბრძოლო მოქმედებებში; ოკუპაციის შემდეგ კი დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) 1923-1924 წლებში პავლე ბიული ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით დააპატიმრა.

გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა ასურეთში.

1937-1938 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს პენსიონერი პავლე ბიული კვლავ დააპატიმრეს ანტისაბჭოთა აგიტაცია-პროპაგანდისა და „მავნებლობის“ ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1938 წლის 20 აპრილს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს იმავე ღამით.

ოჯახის წევრები, როგორც გერმანელი ეროვნების მოქალაქეები, გადაასახლეს 1941 წლის ნოემბერში.

ბოლქვაძე ელისაბედ იოსების ასული

ელისაბედ (ლიზა) იოსების ასული ნაკაშიძე (ბოლქვაძე) დაიბადა 1885 წლის აგვისტოში, ქუთაისის გუბერნიის, ოზურგეთის მაზრის სოფელ სამხეთოში, აზნაურის ოჯახში.

დაამთავრა ტფილისის ქალთა მესამე გიმნაზია.

1904 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა გურიაში გლეხებს შორის.

1905 წელს, სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში განხეთქილების დაწყების შემდეგ, მიემხრო ე. წ. „მენშევიკებს“; იყო გურიის ქალთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ხელმძღვანელი.

ამავე პერიოდში დაქორწინდა რევოლუციონერ გლეხ ბოლქვაძეზე, რამაც მშობლების დიდი უკმაყოფილება გამოიწვია.

1907 წელს გურიის პარტიულმა ორგანიზაციებმა აირჩიეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის გურიის კომიტეტის წევრად; 1907 წელსვე, გურიის კომიტეტის დაპატიმრებისა და გადასახლების შემდეგ, ლიზა ბოლქვაძე გაძევებული იყო ამიერკავკასიიდან.

საქართველოში დაბრუნდა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ.

1917 წლის 20 მარტს ლიზა ბოლქვაძე აირჩიეს გურიის ქალთა საზოგადოების თავმჯდომარედ; იყო ნატანების რაიონულ კოოპერატივთა კავშირის თავმჯდომარეც.

1918 წლის მარტში იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრობის კანდიდატი.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად სოციალ-დემოკრატების სიით. იყო შრომის და მომარაგების კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1923 წელს დააპატიმრეს და 2 მაისს, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) დადგენილებით, „მენშევიკური პარტიის“ 78-კაციან ჯგუფთან ერთად იგი გადასახლეს ურალის მხარეში. ამავე პერიოდში ბათუმში დააპატიმრეს ლიზა ნაკაშიძის მამა – იოსებ მიხეილის ძე ნაკაშიძე, რომელსაც ამ დროისათვის უკვე ეჭმიტანილ ოთარ და მუშნი დადიანებთან კავშირი და იარაღის გადამალვა ედებოდა ბრალად. საგანგებო კომისიამ მისი ბრალდების ფაქტებით დასაბუთება ვერ მოახერხა, მაგრამ, ადგილობრივი ხელისუფლების შუამდგომლობების მიუხედავად, იოსებ ნაკაშიძე მაინც დატოვა პატიმრობაში რამდენიმე თვით; იოსებ ნაკაშიძე გათავისუფლებიდან მალევე გარდაიცვალა.

1923 წლის 30 დეკემბერს, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ყოფილი წევრის,

ლიზა (ელისაბედი) ბოლქვაძე
დაიბადა 1885 წელს

საქართველოს არალეგალური პროფკავშირების ყოფილი ლიდერის ილარიონ გიორგაძის მკვლელობის შემდეგ, რომელიც ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „მენშევიკებს“ მიაწერა, საქართველოს საგანგებო კომისიამ მძევლად გამოაცხადა დაპატიმრებული და გადასახლებაში მყოფი 38 სოციალ-დემოკრატი „მენშევიკი“, მათ შორის – ლიზა ბოლქვაძე და მსგავსი ფაქტის განმეორების შემთხვევაში მათი დახვედრით დაიმუქრა.

1924 წლის აგვისტოს აჯანყების ჩახშობის შემდეგ, ბოლშევიკური რეჟიმის მიერ ტაქტიკის შეცვლის და რეპრესიების შერბილების კამპანიის ფარგლებში, გადასახლებულთა ნაწილს უფლება მისცეს დაბრუნებულიყვნენ სამშობლოში. ლიზა ბოლქვაძე-ნაკაშიძე საქართველოში დაბრუნდა 1925 წელს. თავდაპირველად ცხოვრობდა გურიისში; მალე ჩავიდა თბილისში, სადაც დაიწყო სამსახური საქართველოს სსრ შინაგაყრუბის სახალხო კომისარიატში.

პარალელურად იგი კოოპტაციით შეიყვანეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის შემადგენლობაში. 1926 წლის 22 თებერვალს, არალეგალური ცეკას მდივნის ელეონორა ტერ-ფარსევოვა-მახვილაძის დაპატირების შემდეგ ლიზა ბოლქვაძე ცეკას და თბილისის კომიტეტის ხელმძღვანელი გახდა და ენერგიული ზომები მიიღო მუშაობის გასააქტიურებლად, მოაწესრიგა კონსპირაციული კავშირები პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსთან და პოლიტპატიმართა ოჯახების დახმარების მექანიზმი.

იყენებდა პარტიულ მეტსახელებს – „თამარა“, „მისკო“, „ხვარამზე“.

ლიზა ბოლქვაძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ დააპატიმრა 1926 წლის 29 ივნისს. 8 ივლისს დაკითხვაზე უარი თქვა, მიეცა ინფორმაცია პარტიული კავშირების და პარტიის მდგომარეობის შესახებ; თუმცა აღიარა, რომ გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ კვლავ განაგრძობდა არალეგალურ ანტისაბჭოთა საქმიანობას, მაგრამ თავი დამნაშავედ არ ცნო.

საქართველოს და ამიერკავკასიის საგანგებო კომისიის კოლეგიასთან არსებულმა ადმინგადასახლების განსაკუთრებულმა სათათბირომ ლიზა ბოლქვაძე 1926 წლის 24 ივლისს მოსკოვში გადაგზავნა სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს (ОГПУ) კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს განკარგულებაში, რსფსრ-ს რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში მისი გადასახლების რეკომენდაციაზე სანქციისათვის; ამ უკანასკნელმა 1926 წლის 20 აგვისტოს ლიზა ბოლქვაძეს 3-წლიანი პატიმრობა მიუსაჯა და კრასნოიარსკის მხარეში, მინუსინსკის პოლიტიზოლათორში გადააგზავნა.

ამავე სათათბირომ ამიერკავკასიის რსფსრ-ს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის 1926 წლის 10 დეკემბრის შუამდგომლობის შემდეგ, 1927 წლის 7 იანვარს შრომა-გასწორების კოლონიაში სამწლიანი პატიმრობა გადასახლებით შეუცვალა; 1930 წლის 18 იანვარს კი გადასახლების ვადა სამი წლით გაუგრძელა. 1933 წლის 4 თებერვალს ამ ვადის ამონურვის შემდეგ, ამავე

კოლეგია მხოლოდ ურალის მხარეში ცხოვრების უფლებით გაათავისუფლა.

გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა ალტაის მხარეში, ქალაქ ობის კამენში. მუშაობდა გადასახლებულთა შორის „პოლიტიკური წითელი ჯვრის“ ხაზით.

1936 წლის პირველ ნახევარში შინსახკომის კამენის რაიონულმა განყოფილებამ მსხვილმასშტაბიანი ოპერაცია ჩაატარა და პოლიტიკური საბაბით გადასახლებული ქართველი სოციალ-დემოკრატების დიდი ჯგუფი დააკავა; ძიების ვერსიით, გადასახლებაში ჩამოყალიბებული ურთიერთდახმარების არაფორმალური მექანიზმების, მიმონერისა და შეკრებების უკან იდგა კონტრრევოლუციური ორგანიზაცია, რომლის მთავარი ორგანიზატორები იყვნენ ცნობილი სოციალ-დემოკრატები, დამფუძნებელი კრების დეპუტატები – ლიზა ბოლქეაძე და კონსტანტინე (კოტე) ანდრონიკაშვილი.

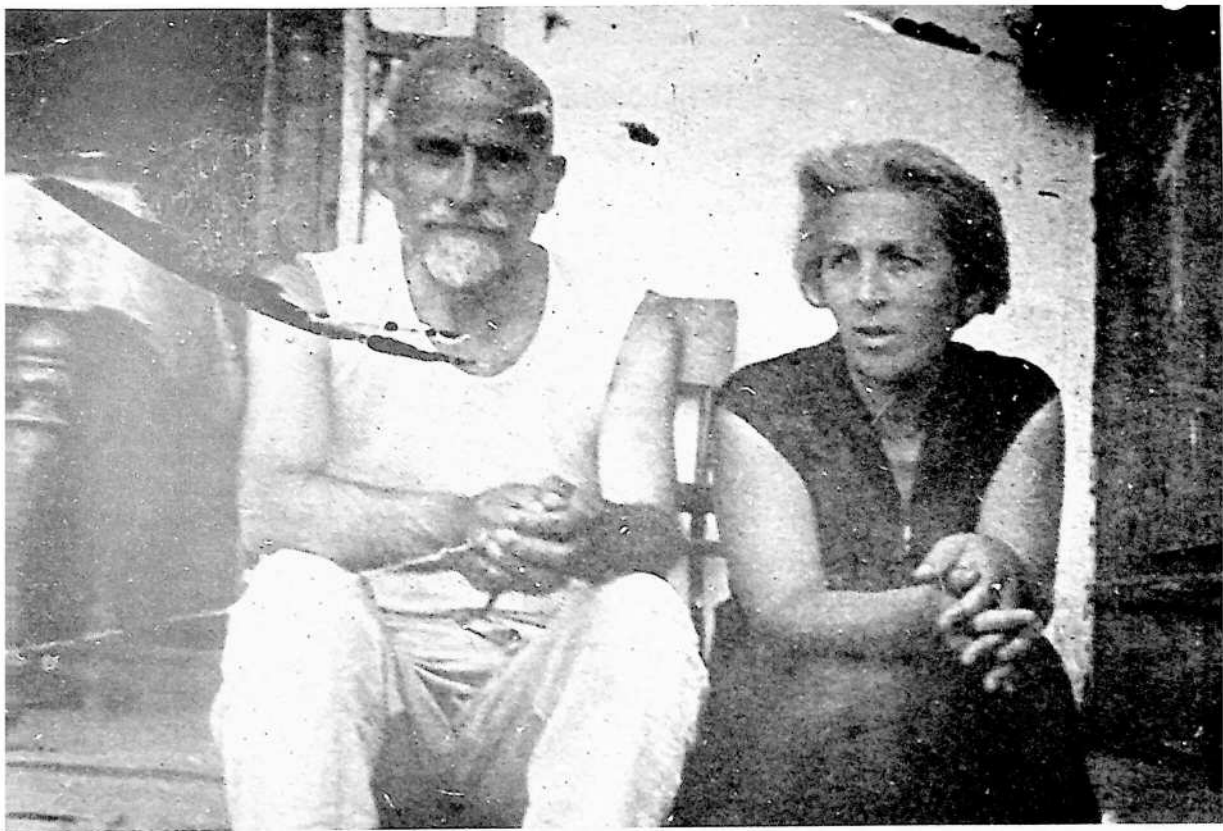
ლიზა ბოლქეაძე შინსახკომის კამენის რაიონულმა განყოფილებამ 1936 წლის 4 აპრილს დააპატიმრა; დაკითხვებზე, დაპატიმრებულთა უმრავლესობის მსგავსად, იგი კატეგორიულად უარყოფდა კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის არსებობას და „მენშევიკების“ საზღვარგარეთის ბიუროსთან კავშირს; პირადი კავშირების დასახელებაზე კი უარს აცხადებდა.

ძიებამ მოახერხა მონმის სტატუსით დაკითხულ ადგილობრივ მცხოვრებთაგან და რამდენიმე დაპატიმრებულისაგან (სავარაუდოდ ფიზიკური ზენოლის გამოყენებით) სასურველი ინფორმაციის მიღება, თუმცა ბრალდების ფაქტებით დადასტურება ვერ შეძლო; მიუხედავად ამისა, საკმარისად ჩათვალა ჩვენებაში მოყვანილი ინფორმაცია, რომ გადასახლების ადგილებში ორგანიზებული ჯგუფების მიზანი გადასახლებულთა შორის მენშევიკური პარტიის რიგების განმტკიცება და პარტიული ცხოვრების შენარჩუნება (რაც რეალურად ხდებოდა კიდევ) იყო, რის საფუძველზეც დაასკვნა, რომ ორგანიზაციები მჭიდროდ იყვნენ დაკავშირებული „მენშევიკური“ პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსთან და კონტრრევოლუციური გადატრიალებისათვის მზადებაში ჩართული.

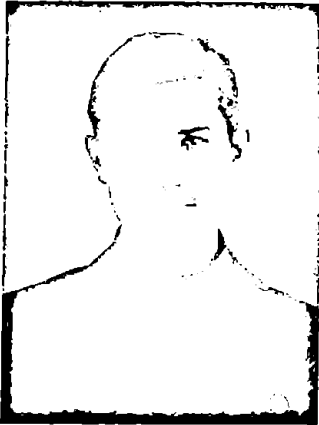
სსრკ-ს შინსახკომის კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ ლიზა ბოლქეაძეს 1936 წლის 21 სექტემბერს 5 წლით კრასნოიარსკის მხარეში გადასახლება მიუსაჯა.

1936 წლის 6 ნოემბერს ლიზა ბოლქეაძე კვლავ დააპატიმრეს ქალაქ მინუსინსკში. 1937 წლის 13 თებერვალს, კრასნოიარსკის მხარის შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) დახვედრა მიუსაჯა; დახვედრის 22 თებერვალს, ქალაქ მინუსინსკში.

რეაბილიტირებულია 1956 წლის 22 სექტემბერს კრასნოიარსკის სამხარეო სამართლოს და 1989 წლის 23 აპრილს ალტაის სამხარეო პროკურატურის მიერ.

გრიგოლ გიორგაძე და მისი მეუღლე, ნინა ლომინაძე
გადასახლებაში, ალმა-ათაში. 1935-1936 წლები.

გიორგი ალექსანდრეს (ალექსის) ძე გაგლოევი

გაგლოევი გიორგი ალექსის ძე

გიორგი ალექსანდრეს (ალექსის) ძე გაგლოევი დაიბადა 1883 წლის 7 ნოემბერს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის, გორის მაზრის სოფელ ჭვარებში, მღვდლის ოჯახში. ეროვნებით ოსი.

დაწყებითი განათლება მიიღო გორის სასულიერო სასწავლებელში.

სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში, რომელიც დატოვა მეორე კურსის დასრულების შემდეგ.

1903 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1903 წლიდან გაგლოევილის გვარით მუშაობდა სოფელ ვანათის სამრევლო სკოლის მასწავლებლად; გორის მაზრის მიმდებარე სოფლებში გლეხებს შორის ეწეოდა აგიტაცია-პროპაგანდას, რისთვისაც 1905 წლის 6 იანვარს (ძველი სტილით) ჟანდარმერიამ დააპატიმრა ცხინვალში, თუმცა მალევე, 1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის გამოქვეყნების შემდეგ, ამნისტიით გაათავისუფლეს.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ-ის „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

რეაქციის დაწყების შემდეგ 1906 წლიდან მუშაობდა მოსკოვისა და თერგ-და-ლესტნის პარტიულ ორგანიზაციებში, საიდანაც 1907 წელს აირჩიეს დელეგატად რსდმპ ლონდონის ყრილობაზე.

1908-1912 წლებში ცხოვრობდა საზღვარგარეთ – გერმანიასა და შვეიცარიაში, მუშაობდა მანჰეიმის და დავოსის სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში.

ელექტროტექნიკოსის სპეციალობით დაამთავრა გერმანიის მანჰეიმის უმაღლესი საინჟინრო სასწავლებლის კურსი.

1912 წლიდან დაბრუნდა რუსეთის იმპერიაში და პარტიულ მუშაობას ეწეოდა ჩრდილო კავკასიაში – არმავირში; სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში აქვეყნებდა წერილებს ფსევდონიმებით: „Дарьял“, „Викторъ“ და „Писиров“. პარალელურად აქტიურად მონაწილეობდა ქართულ გამოცემებშიც.

გიორგი გაგლოევი არმავირში დააარსა „შრომის ბირჟა“ და ჩამოაყალიბა მუშათა ჯგუფი სამხედრო-სამრეწველო კომიტეტთან; არჩეული იყო არმავირის თვითმმართველობის ხმოსნად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ არჩეული იყო არმავირის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარედ, სადაც იმუშავა 7 თვის განმავლობაში.

შემდგომ არჩეული იყო კავკასიის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების ცენტრის წევრად.

1917 წლიდან არჩეული იყო ოსეთის ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარედ.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნების დროს იყო სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კანდიდატი ყუბანისა და შავი ზღვის საარჩევნო ოლქში.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გზათა კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოსცილდა.

1930 წელს გახდა საკავშირო კომუნისტური პარტიის წევრი. მომდევნო წლებში მუშაობდა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სასოფლო-სამეურნეო დანესებულებებში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს გიორგი გაგლოევი დააპატიმრეს „ერთ-ერთი უცხო ქვეყნის ჯაშუშობის“, „მავნებლობისა“ და სამხრეთ ოსეთის „მემარჯვენეთა კონტრრევოლუციური, ტერორისტული, დივერსიულ-მავნებლური ორგანიზაციის“ წევრობის ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 9 ნოემბერს გიორგი გაგლოევს დახვეწა მიუსაჯა. დახვეწილს 10 ნოემბრის ღამეს.

გეგეჭორი ევგენი პეტრეს ძე

ევგენი პეტრეს ძე გეგეჭორი დაიბადა 1882 წლის 24 აპრილს ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სოფელ მარტილში (მეორე ვერსიით, სალხინოში), აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ქუთაისის ქართულ სათავადაზნაურო გიმნაზიაში.

1902 წელს სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე, სადაც ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში; იყო მოსკოვის ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს თავმჯდომარე.

1904 წლიდან იყო იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1904 წელს ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და პარტიის წევრობის გამო პასუხისგებაში მისცა.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1907 წელს, სწავლის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში და მუშაობდა ნაფიცი ვეჩილის თანაშემწედ ქუთაისის საოლქო სასამართლოში. პარალელურად აგრძელებდა პოლიტიკურ საქმიანობას სენაკის მაზრის სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში.

1907 წელს ქუთაისის გუბერნიიდან აირჩიეს სახელმწიფო სათათბიროს დე-

ევგენი პეტრეს ძე
გეგეჭორი

პუტატად, სადაც მუშაობდა 1912 წლამდე; თავი გამოიჩინა, როგორც კარგმა ორატორმა, პრინციპულმა პოლიტიკურმა მოღვაწემ. იგი კარლო ჩხეიძესთან ერთად სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის ერთ-ერთ ლიდერად იქცა; მისი გაბედული გამოსვლები და სათათბიროში წამოყენებული მოთხოვნები ევროპული პრესის ყურადღებას იპყრობდა და ევგენი გეგეჭკორის სახელი ცნობილი გახდა საერთაშორისო სოციალისტური მოძრაობისათვისაც.

მეოთხე სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნებისას სადეპუტატო კანდიდატობის დროს საარჩევნო პროცესისას დარღვევები იყო დაშვებული და ხელისუფლებამ ადმინისტრაციული შეზღუდვების ამოქმედებით მისი გამარჯვების გაბათილება მოახერხა და ევგენი გეგეჭკორი ვერ გახდა სათათბიროს დეპუტატი.

თანამშრომლობდა პრესაში ფსევდონიმებით „ე.გრ-ი“ და „ე.გ.რი.“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის დროს ცხოვრობდა და მუშაობდა ქუთაისში, საიდანაც გადავიდა ტფილისში და არჩეულ იქნა კავკასიის მუშათა და ჯარისკაცთა საოლქო სარევოლუციო ცენტრის თავმჯდომარედ.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით არჩეული იყო რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1917 წლის 14 ნოემბრიდან იყო ამიერკავკასიის კომისარიატის თავმჯდომარე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი; არჩეული იყო ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარედ და სამხედრო მინისტრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; ამავე პერიოდიდან დანიშნული იყო საქართველოს იუსტიციის და გარეშე საქმეთა მინისტრად, იყო მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

კვლავ აგრძელებდა მუშაობას გარეშე საქმეთა მინისტრად; 1920 წლიდან მიავლინეს ევროპაში დიპლომატიურ მოლაპარაკებებზე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დე-იურედ აღიარებისათვის, რაც 1920 წლის 27 იანვარს წარმატებით დასრულდა.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების გამო, დამფუძნებელი კრების დადგენილების თანახმად მთავრობის სხვა წევრებთან ერთად დატოვა საქართველო და საზღვარგარეთ გაემგზავრა.

ემიგრაციაში განაგრძობდა დიპლომატიურ მოლაპარაკებებსა და აქციებში მონაწილეობას საქართველოს დეოკუპაციის საკითხის გადასაჭრელად.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგა-

რეთის ბიუროს წევრი.

1926 წელს პოლონეთის აქტიური მხარდაჭერით ჩამოყალიბდა კავშირი საქართველოს, აზერბაიჯანის, მთიელთა და უკრაინის ემიგრანტულ მთავრობებსა და პარტიებს შორის და შეიქმნა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტი“, რომელმაც დაიწყო ჟურნალ „პრომეთეს“ ბეჭდვა ფრანგულ ენაზე. თურქეთის და აზერბაიჯანის ფაქტორის გამო მოძრაობას არ შეუერთდნენ სომხური ემიგრანტული ორგანიზაციები; ქართული პოლიტიკური წრეების საშუალებით მათთან მოლაპარაკებების მცდელობამ მწვავე კონფლიქტი წარმოქმნა ევგენი გეგეჭკორსა და ნოე რამიშვილს (შინაგან საქმეთა მინისტრი) შორის, რომელიც „პრომეთესტული“ მოძრაობის ერთ-ერთი საკენძო ფიგურა იყო.

1927 წელს ოჯახური ტრაგედიის – მცირეწლოვანი ვაჟის გარდაცვალებით გამოწვეული მძიმე ფსიქოლოგიური მდგომარეობის გამოყენებით საბჭოთა სპეცსამსახურები აქტიურად ცდილობდნენ ევგენი გეგეჭკორის გადაბირებას და მის გამოყენებას ქართული ემიგრაციის დასაშლელად.

მეორე მსოფლიო ომის დასასრულისას საბჭოთა სპეცსამსახურები ასევე ცდილობდნენ საქართველოს მთავრობის წევრების, მათ შორის – ევგენი გეგეჭკორის დარწმუნებას, დაბრუნებულიყვნენ სამშობლოში, თუმცა უშედეგოდ.

1951 წელს ევგენი გეგეჭკორი შედიოდა ემიგრაციაში ჩამოყალიბებულ „ქართულ ეროვნულ საბჭოში“.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულებისა და „ცივი ომის“ დაწყების შემდეგ, 1952 წლის 16 ოქტომბერს ბოლშევიზმისაგან გამათავისუფლებელი ამერიკული კომიტეტის (რუსეთის ხალხების განთავისუფლების ყოფილი ამერიკული კომიტეტი) ორგანიზებით მიუნხენში შეიქმნა ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, რომელსაც უნდა გაერთიანებინა ემიგრაციაში მყოფი პოლიტიკური ძალები საერთო პლატფორმით და დაეკავშირებინა ისინი ამერიკულ კომიტეტთან; ორგანიზაციებს შორის მოლაპარაკებებში ქართული მხარის წარმომადგენლად აქტიურად ჩაერთო ევგენი გეგეჭკორი.

1953 წლის 10 ივლისს ტიგერნსეიში დასრულდა ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრის ფორმირება – ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შემდეგ რუსული ორგანიზაციების ნაწილმა კერენსკისა და მელგუნოვის ხელმძღვანელობით უარი თქვა საკოორდინაციო ცენტრში გაერთიანებაზე; შემათანხმებელი კომისიის მცდელობა ევგენი გეგეჭკორის ხელმძღვანელობით უშედეგო აღმოჩნდა კომპრომისის მისაღწევად – კამათის მთავარი პუნქტი იყო საკითხი, როგორ უნდა გადანეჭილიყო საბჭოთა კავშირში შემავალ ერთა საკითხი ბოლშევიზმის დაცემის შემდეგ, კერენსკის ჯგუფი წინააღმდეგი იყო 1921 წლის ოკუპაციამდე დამოუკიდებლობის მქონე ერების დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხი წინასწარვე ყოფილიყო უპირობოდ აღიარებული და მათი ეროვნული დამოუკიდებლობის საკითხი ამ ერებს მხოლოდ ბოლშევიზმის დაცემის შემდეგ უნდა გადაეწყვიტათ. განხეთქილების შედეგად კერენსკის ჯგუფმა დააარსა პარალე-

ლური ორგანიზაცია – KUA6 – ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, ხოლო დარჩენილმა – უპირატესად სხვა ერების წარმომადგენელთა ორგანიზაციამ – MAKU – ეროვნებათაშორისი ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრი.

ევგენი გეგეჭორი გარდაიცვალა 1954 წლის 5 ივნისს, პარიზში. დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ივანე გეგეჭორი

გედევანიშვილი იოსებ კონსტანტინეს ძე

იოსებ (სოსო) კონსტანტინეს ძე გედევანიშვილი დაიბადა 1872 წლის იანვარში, ტფილისის გუბერნიის დუშეთის მაზრის სოფელ მცხეთაში, აზნაურის ოჯახში. ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ტფილისის კადეტთა კორპუსი და პავლოვსკის სამხედრო სასწავლებელი.

სწავლობდა რუსეთის იმპერიის გენშტაბის აკადემიაში.

1904 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის წევრი.

1906 წლამდე მსახურობდა არმიაში, 66-ე სარეზერვო ბრიგადის შტაბის ადიუტანტად, კაპიტნის ჩინით.

1906 წელს პოლიტიკური რწმენის გამო დატოვა სამხედრო სამსახური.

1906 წელს დააპატიმრეს დუშეთის ხაზინის ძარცვაში მონაწილეობის ბრალდებით – დანაშაულის შეუტყობინებლობის გამო მიუსაჯეს 2 წლით პატიმრობა ე. წ. „კერპოსტში“ და უფლებების აყრა; საბოლოო ჯამში ციხეში იჯდა 6 წელს.

გათავისუფლების შემდეგ, 1913 წლიდან, ეწეოდა ლიტერატურულ საქმიანობას, წერდა პიესებს, თანამშრომლობდა გაზეთებთან „ი. გე-ვა-ლის“ და „გე-ვა-ლის“ ფსევდონიმებით.

თავს ირჩენდა მინის დამუშავებით. პარალელურად აგრძელებდა პოლიტიკურ საქმიანობას სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის დროს იყო 218-ე სათადარიგო ქვეითი ბრიგადის ასეულის უფროსი, შემდეგ კი ქართული ბრიგადის შტაბის უფროსი.

1918 წლიდან იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო სამინისტროს საერთო განყოფილების უფროსი, ბრიგადის მეთაური.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლიდან მეთაურობდა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის შეიარაღებულ რაზმს.

მონაწილეობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არმიის სამხედრო ოპერაციებში.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით. იყო სამეურნეო-საგამგეო კომისიის წევრი. ამავე წლის 15 აპრილს, სამხედრო სამსახურის გამო უარი თქვა დეპუტატის მანდატზე.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს გადაიყენეს თანამდებობიდან, შულავერის მიმართულებაზე თავდაცვის ორგანიზებისას დაშვებული შეცდომების გამო.

საქართველოს ოკუპირების შემდეგ იყო „ქართული წითელი არმიის“ შემადგენლობაში, საიდანაც გადაიყვანეს სამხედრო-საზღვაო კომისარიატის რეზერვში; იყო კომუნისტური შემადგენლობის სკოლის უფროსი ექვსი თვის განმავლობაში, 1922 წლის დეკემბრამდე. იყო ქართულ ენაზე სამხედრო წესდებების მთარგმნელი კომისიის წევრი.

იოსებ გედევანიშვილი პირველად დაპატიმრეს 1922 წლის 17 მაისს, მცხეთაში, საკუთარ სახლში. ძიებამ ვერ მოახერხა დაედასტურებინა 1918-1921 წლებში „ბოლშევიკური აჯანყებების“ დროს მის მიერ ბოლშევიკების დახვედრის ბრძანების გაცემის ფაქტები.

მეორედ დაპატიმრეს 1923 წლის 3 მარტს, მცხეთაში, საკუთარ სახლში, „გაერთიანებული სამხედრო ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით, იმავე დღეს მოათავსეს ამიერკავკასიის ჩეკას კომენდატურაში.

6 მარტის დაკითხვაზე მან კატეგორულად უარყო ამ ცენტრის წევრობა და მისი არსებობის შესახებ ინფორმაციის ფლობა.

3 აპრილის დაკითხვაზე თქვა, რომ 1922 წელს სახლში მიიპატიჟა გენერალმა ვარდენ წულუკიძემ, სადაც მასთან ერთად იყო გენერალი ალექსანდრე ანდრონიკაშვილი; ვარდენ წულუკიძის განმარტებით, საბჭოთა არმია მალე თურქეთს დაესხმებოდა თავს და ქართველი ოფიცრები მოსალოდნელი ანარქიისათვის უნდა მომზადებულიყვნენ; ამ საქმეში მონაწილეობაზე გედევანიშვილმა უარი თქვა, რამდენადაც სოფლად ცხოვრობდა, მინას ამუშაებდა და ყოველგვარი პოლიტიკური საქმიანობისაგან ჩამოშორებული იყო.

„სამხედრო ცენტრის“ საქმეზე დაპატიმრებული სხვა სამხედროთა ჩვენები გედევანიშვილთან დაკავშირებით ურთიერთგამომრიცხავი იყო: ნაწილი ადასტურებდა მის მონაწილეობას ცენტრის საქმიანობაში, ნაწილი უარყოფდა და შემდეგ ადასტურებდა.

1923 წლის 15 მაისის საბრალდებო დასკვნაში გამომძებნელმა იოსებ გედევანიშვილისთვის – კოტე აფხაზთან, ვარდენ წულუკიძესთან, როსტომ მუსხელიშვილთან, ალექსანდრე ანდრონიკაშვილთან, გიორგი ხიმშიაშვილთან – ერთად სასჯელი უმაღლესი ზომა დახვედრტა მოითხოვა, რამდენადაც დადასტურებულად ცნო მათი ბრალეულობა.

1923 წლის 19 მაისს, საქართველოს და ამიერკავკასიის სსრ საგანგებო კომისიის კოლეგიების გაფართოებულმა სხდომამ გედევანიშვილის საქმის განხილვა

გადადო, დანარჩენებს კი დახვერტა მიუსაჯა.

1923 წლის 23 მაისს, ამიერკავკასიის სსრ საგანგებო კომისიის კონტრდაზვერვის განყოფილების 1-ლი ქვეგანყოფილების უფროსის თანაშემწემ ზალპეტერმა განიხილა გედევანიშვილის საქმე და დაასკვნა, რომ „დამუშავებისათვის“ აღარ იყო აუცილებელი მისი პატიმრობაში ყოფნა და შეიძლებოდა დაუყოვნებლივ გაეთავისუფლებინათ, ხოლო საქმე ზაქეკას კოლეგიას გადასცემოდა განსახილველად.

გათავისუფლების შემდეგ აგრძელებდა პუბლიცისტურ საქმიანობას.

1923 წელს ხელმძღვანელობდა „მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტების“ პარტიის „თვითლიკვიდაციის პროცესს; პარტიის დაშლის შემდეგ მისი წევრების დიდი ნაწილი, მათ შორის იოსებ გედევანიშვილიც, კომუნისტურ პარტიაში შევიდნენ.

მცირე ხნის განმავლობაში მუშაობდა ხელოვნების მთავარ სამმართველოში.

შემდგომ დატოვა თბილისი და დაუბრუნდა მეურნეობას მცხეთაში; კომუნისტურ პარტიაში დარჩა ფიქტიურად.

გარდაიცვალა 1939 წლის 24 დეკემბერს, მცხეთაში.

დაკრძალულია სვეტიცხოვლის ეზოში.

გელიეშვილი პეტრე პავლეს ძე

Handwritten signature of Petre Gelieshvili.

პეტრე პავლეს ძე გელიეშვილი დაიბადა ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სადგურ სამტრედიაში, 1870 წლის 7 მაისს (ძველი სტილით), გლეხის ოჯახში ეროვნებით ქართველი.

14 წლის შევიდა ქუთაისის სამოქალაქო სასწავლებელში, რომლის დასრულების შემდეგ, 1888 წელს გაემგზავრა ბათუმში და დღიურ მუშად მოეწყო პორტში, საიდანაც გადავიდა ოდესის პორტში „რუსეთის საზოგადოების“ გემების მტვირთავ მუშად. ერთი წლის მუშაობის განმავლობაში, აუტანელი პირობების გამო დაინტერესდა მუშათა მოძრაობით და დაიწყო თანამშრომლობა ადგილობრივ პრესასთან – მისი პირველი წერილი დაიბეჭდა გაზეთ „Одесский листок“-ში, რის შემდეგაც ამხანაგებთან ერთად ჩამოაყალიბა თვითგანვითარების წრე, სადაც ეცნობოდნენ ქართულ მხატვრულ ნაწარმოებებს.

1891 წელს პეტრე გელიეშვილი ოდესაში დააპატიმრეს და ექვსი თვით ციხეში ჯდომის შემდეგ დააბრუნეს სამშობლოში პოლიციის მეთვალყურეობის ქვეშ საში წლის ვადით.

მამის დახმარებით მან სამტრედიაში გაყიდა საკუთარი წილი მიწა და აღებული ფულით, ბიძაშვილთან – ილია რატიანთან ერთად დააარსა სამტრედიის საჯარო ბიბლიოთეკა, რომელსაც სულ მალე 300-მდე მკითხველი გაუჩნდა რკინიგზის დეპოს მუშების, მოსამსახურეების, მოსწავლეებისა და ადგილობრივი გლეხების

სახით. 1893 წელს, ტფილისის სასულიერო სემინარიის „ბუნტის“ გამო დათხოვნილი სემინარისტების სამტრედიის მიდამოებში დაბრუნების შემდეგ დააარსდა ყოფილი სემინარისტების ბიურო, რომელმაც ბიბლიოთეკის განვითარებისთვის დაიწყო მუშაობა; ჩამოყალიბდა „სცენის მოყვარეთა წრე“, რომელიც მართავდა სპექტაკლებსა და ლიტერატურულ საღამოებს სამტრედიაში, კულაშსა და საჭილაოში; წრის მთავარი ორგანიზატორები პეტრე გელეიშვილი, რაჟდენ კალაძე და ყარამან ნანეიშვილები იყვნენ.

ამ პერიოდიდან პეტრე გელეიშვილი იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობის – „მესამე დასის“ ერთ-ერთი აქტიური წარმომადგენელი.

1895 წელს, პოლიციის მეთვალყურეობის ვადის დამთავრების შემდეგ გადავიდა ტფილისში, სადაც მუშაობა დაიწყო ივანე როსტომაშვილის გამომცემლობაში, ქართულად თარგმნა საფრანგეთის რევოლუციის ისტორია. პარალელურად იყო ტფილისში სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პირველი ორგანიზაციების ერთ-ერთი დამფუძნებელი; 1895 წელს ტფილისში ხელმძღვანელობდა სტამბის მუშების არალეგალურ წრეებს (წრის ერთ-ერთი წევრი ვლასა მგელაძეც იყო).

თანამშრომლობდა პრესაში; აქვეყნებდა კრიტიკულ და პუბლიცისტურ ნაწარმოებებს. იყენებდა ფსევდონიმებს – „ყარიბი“, „გაცრიმოსუს“, „ირონარი“, „პეტრე ყარიბი“, „პეტრიძე პეტრე პავლეს ძე“, „პეტრე პავლიძე“, „პეტრე-პავლიძე“, „პავლე – პეტრეს ძე“, „პ. პეტრიძე“, „პავლიძე“, „პ. პავლიძე“, „პ.გ.“, „გე-ლი“ და „გელი“.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1898 (ფორმალურად) წლიდან; ამ დროიდან მოყოლებული ხშირად ასრულებდა პარტიის არალეგალური არქივარიუსის მოვალეობას.

1897 წელს მუშაობდა განახლებულ გაზეთ „ივერიის“ რედაქციაში.

რედაქციის დატოვების შემდეგ, 1898 წელს, ალექსანდრე (საშა) წულუკიძესთან ერთად სამუშაოდ გადავიდა ბაქოში, ბეკენდორფის ნავთობის სარეწაოს კონტროლიორად; მათი ინიციატივით დაარსდა საკვირაო სკოლა ქაბურღილის მუშებისათვის, თუმცა მეცადინეობების პოლიტიკური ელფერის გამო მალევე იძულებული გახდნენ, სკოლა დაეხურათ და სამსახური დაეტოვებინათ.

1899-1900 წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა ჟურნალისტად პეტერბურგში – ჟურნალ „Журнал журналов“-ის მდივნად, შემდგომ კი ლეგალურ მარქსისტულ გამოცემებში „Новое слово“, „Начало“, „Жизнь“ და „Северный курьер“ (კავკასიის განყოფილების გამგედ).

1903 წელს გადავიდა ბაქოში, სადაც მუშაობდა ქალაქის სამმართველოს მდივნად; ამ დროისათვის ბაქოს ქალაქისთვის ალექსანდრე ივანეს ძე ნოვიკოვის მიერ სამმართველოში რევოლუციონერების მიწვევით ჩამოყალიბებული ჯგუფი ე. წ. „ნოვიკოვცელები“ ცდილობდა სოციალური რეფორმების გატარებას.

პარალელურად თანამშრომლობდა ადგილობრივ გაზეთებში „Бакинские известия“-სა და „Баку“-ში, ასევე ტფილისურ სოციალ-დემოკრატიულ ჟურ-

ნალ-გაზეთებში.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს, ბაქოში სომეხ-თათართა შეტაკებების დროს „ნოვიკოვცებმა“ მუშათა ძალების მობილიზებით სცადეს სისხლისღვრის შეჩერება თუმცა ადგილობრივმა „თათართა შავმა რაზმმა“ მათი დევნა დაიწყო და პეტრე გელეიშვილი სხვებთან ერთად იძულებული გახდა, ბაქოდან პეტერბურგში გადასულიყო, საიდანაც პარტიის დავალებით მალევე დაბრუნდა ტფილისში.

პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს და გადაასახლეს ტამბოვის გუბერნიაში 1905 წელს (?).

ტფილისში დაბრუნების შემდეგ მუშაობდა გაზეთ „Возрождение“-ს რედაქციაში, სადაც ყველა სოციალისტური პარტიის წარმომადგენლები თანამშრომლობდნენ, ასევე „Кавказский рабочий листок“-ში. იყო სოციალ-დემოკრატიული გამოცემების სარედაქციო კოლეგიების წევრი. 1905 წლიდან რედაქტორობდა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის რუსულ გამოცემებს „Воляна“, „Жизнь“, „Наша жизнь“, „Молот“, „Трибуна“, „Край“, „Наш край“ და „Понедельники“.

აქვეყნებდა კრიტიკულ ნაწარმოებებს ქართული ლიტერატურის შესახებ.

მესამედ დაპატიმრებული იყო 1914 წელს.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს; 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; მიწათმოქმედების მინისტრის ამხანაგი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

პეტრე გელეიშვილი იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამეცნიერო არქივთა დეპარტამენტის გამგე.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1923 წლის 20 თებერვალს საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარეს მიხა ცხაკაიას მიმართა წერილით, რომელშიც უარს ამბობდა ყოველგვარ არალეგალურ მუშაობაზე.

1924 წლის ბოლოდან იყო საბჭოთა რეჟიმის მიერ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დასაშლელად ჩამოყალიბებული „მუშათა კომისიის“ წევრი, რედაქტორობდა მათ ბეჭდურ ორგანოს, გაზეთ „კომუნისტის“ ჩანართს – „ახალგაზღვი“.

გამოაქვეყნა წერილების სერია, რომელიც მოგვიანებით წიგნად დაიბეჭდა – „მეტის ატანა შეუძლებელია“, სადაც აკრიტიკებდა საქართველოს სოციალ-

დემოკრატიული მუშათა პარტიის წარსულ საქმიანობას და მისი ლიდერების მოქმედებას ემიგრაციაში.

1925 წლის ივლისში, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მე-3 არალეგალურმა ყრილობამ პეტრე გელეიშვილი პარტიიდან გარიცხა.

იყო საქართველოს სსრ რევოლუციის მუზეუმის თანამშრომელი; მუშაობდა ფუნდამენტურ კვლევებზე საქართველოში სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობის ისტორიის შესახებ.

1930-იან წლებში მუშაობდა ნიკო მარის სახელობის სამეცნიერო ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომლად.

1930-იანი წლების მეორე ნახევარში აგრძელებდა ილია ჭავჭავაძის მკვლევლობის საქმის შესწავლას.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზეწოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მოწინააღმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან ალიარებითი ჩვენებები, რომლის თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“ ...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს შეიარაღებული გადატრიალების და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა.

1937 წელს, პეტრე გელეიშვილი დააპატიმრეს არალეგალური „მენშევიკური“ კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით.

წაყენებულ ბრალდებებში თავი დამნაშავედ არ ცნო.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკამ“) დახვრეტა მიუსაჯა 1938 წლის 17 მარტს.

დახვრიტეს 18 მარტს, ღამით.

გვაზავა გიორგი ბეჟანის ძე

გიორგი ბეჟანის ძე გვაზავა დაიბადა 1869 წლის 23 აპრილს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სოფელ სუჯუნაში, ვაჭრის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაობლდა ადრეულ ასაკში, ზრდიდა ბიძა – „ბლალოჩინი“ შალამბერიძე, სოფელ ნოქალაქეშში.

დანწყებითი განათლება მიიღო ნოქალაქეშსა და მარტვილში.

საშუალო განათლება თბილისში მიიღო – თავდაპირველად სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა, შემდგომ – მე-2 გიმნაზიაში, რომელიც ოქროს მედალზე დაამთავრა.

იმავე წელს ჩააბარა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე, სწავლობდა სამთავრობო სტიპენდიით. კურსის დასრულების შემდეგ სწავლის გასაგრძელებლად პარიზში გაემგზავრა, სადაც ერთი წელი დაყო სორბონის უნივერსიტეტის თავისუფალ მსმენელად.

საქართველოში 1895 წელს დაბრუნდა და დაიწყო იურიდიული პრაქტიკა ნაფიცი ვეჭილის რანგში; პარალელურად ჩაება პუბლიცისტურ და საზოგადოებრივ საქმიანობაში: აქვეყნებდა მხატვრულ ნაწარმოებებსა და სამეცნიერო-პოპულარულ ნაშრომებს „ვინმე გოგიას“, „ოდიშელიას“ და „მანტიკელერის“ ფსევდონიმებით.

1905 წელს აქტიურად მონაწილეობდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების პოლიტიკური ჯგუფის ფორმირებაში.

1907 წლის ივნის-ოქტომბერში ესწრებოდა ჰააგის მე-2 კონფერენციას, რომელსაც ვარლამ ჩერქეზიშვილთან ერთად წარუდგინა მემორანდუმი საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის მოთხოვნით.

1910 წელს, პეტრე სურგულაძის რედაქტორობით გამოშვეს გაზეთ „ერში“ სტატია „ჩეხეთის“ გამოქვეყნების გამო რედაქტორთან ერთად პასუხისმგებლობაში მისცეს სისხლის სამართლის დებულების 129-ე მუხლის მე-2 პუნქტის ძალით; ტფილისის სასამართლო პალატამ 1910 წლის 18 ოქტომბერს (ძველი სტილით) მათ ერთწლიანი პატიმრობა მიუსაჯა.

1914 წელს იყო ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფის ბეჭდვითი გამოცემა „კლდის“ ერთ-ერთი დამაარსებელი და რედაქტორი.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და მისი მთავარი კომიტეტის წევრი.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი; ტრაპიზონის, ბათუმის და სტამბოლის საზავო მოლაპარაკებების მონაწილე-დელეგატი.

გიორგი გვაზავა იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის დეკლარაციის პროექტის ერთ-ერთი ავტორი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი, ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქციის თავმჯდომარე.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით; იყო სარეგლამენტო, საკონსტიტუციო და გარეშე საქმეთა კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ემიგრაციაში ცხოვრობდა საფრანგეთში;

აქტიურად მონაწილეობდა ქართული ემიგრაციის პოლიტიკურ ცხოვრებაში; იყო ინტერპარტიული ცენტრის ე. წ. „საერთო ფრონტის“ შემადგენლობაში; თანამშრომლობდა ემიგრანტულ პრესასთან.

1926 წლიდან ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციის წარმომადგენლის სტატუსით მონაწილეობდა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტის“ ე. წ. „პრომეთეისტული“ ორგანიზაციის საქმიანობაში, იყო ჟურნალ „პრომეთეს“ რედაქტორი; ქართველ მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირის დამაარსებელი და თავმჯდომარე.

ემიგრაციაში ცხოვრებისას აგრძელებდა პუბლიცისტურ და ლიტერატურულ მოღვაწეობას – 1938 წელს პარიზში გამოიცა მის მიერ ფრანგულ ენაზე პროზაულად თარგმნილი „ვეფხისტყაოსანი“.

გარდაიცვალა 1941 წლის 21 იანვარს, პარიზში.

დაკრძალეს ბატინიოლის სასაფლაოზე.

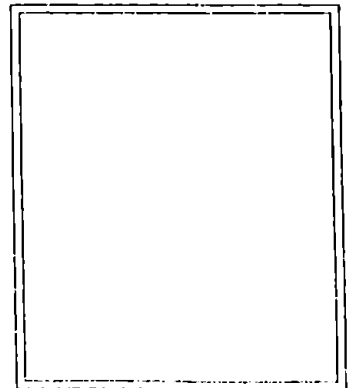
გვარამაძე თავაზ-ყადირ მამაც გული თღლი

თავაზ ყადირ-მამაც გული-ოღლი გვარამაძე დაიბადა 1849 წელს; ეროვნებით ქართველი, აღმსარებლობით მუსლიმი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

თანამშრომლობდა ქართულ სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში, ათავსებდა სტატიებს „სამუსლიმანო საქართველოს“ ყოფა-ცხოვრების და სოციალურ-პოლიტიკური პროცესების შესახებ.

1917 წლიდან იყო ახალციხის მაზრის მიწის მუშათა დეპუტატების საბჭოს წევრი; აქტიურად მუშაობდა ახალციხის მხარეში და „სამუსლიმანო საქართველოში“ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების განმტკი-

თავაზ ყადირ-
მამაც გული-
თღლი

ცებისათვის.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

გარდაიცვალა 1919 წლის 24 აპრილს, მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ სახადით, სოფელ ზიკილიაში; დაკრძალეს იმავე დღეს.

დამფუძნებელი კრების სახელით მის საფლავზე დადგეს ლითონის გვირგვინი, წარწერით – ყადირ გვარამაძის ღვაწლის აღსანიშნავად.

ქ. ნ. გვარამაძე

გვარჯალაძე კონსტანტინე იაგორის ძე

კონსტანტინე (კონია) იაგორის ძე გვარჯალაძე დაიბადა 1883 წლის 17 მარტს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლანჩხუთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1903 წლიდან; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1905 წელს ბათუმში მონაწილეობდა რევოლუციურ მოძრაობაში – ხელმძღვანელობდა მოსწავლე-ახალგაზრდობის ორგანიზაციებს.

უმალესი განათლება მიიღო შვეიცარიაში, ჟენევის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, სადაც სწავლობდა მედიცინასა და ფილოსოფიას; სწავლა დაასრულა ექიმის სპეციალობით.

1908 წლიდან თანამშრომლობდა პრესასთან და აქვეყნებდა ნაშრომებს პოლიტიკურ, საბუნებისმეტყველო და ფილოსოფიურ საკითხებზე. იყენებდა ფსევდონიმს „კ. გ-ძე“.

1917-1918 წლებში თავმჯდომარეობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის ორგანიზაციას, იყო პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წელს იყო საგარეო საქმეთა მინისტრის ამხანაგი (მოადგილე). მთავრობის დავალებით მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში „მომარ და ნეიტრალურ“ სახელმწიფოებთან საქართველოს საერთაშორისო მდგომარეობის შესახებ.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა საქართველო.

1921 წელს მუშაობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სტამბოლის ორგანიზაციაში; მონაწილეობდა დიპლომატიურ აქციებში საქართველოს ოკუპაციის საკითხის გარშემო საერთაშორისო საზოგადოების ყურადღების მობილიზების მიზნით.

1920-1928 წლებში იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დელეგატი სოციალისტური ინტერნაციონალის ჟენევის და ბრიუსელის კონგრესებზე.

1925 წლიდან 1929 წლამდე ცხოვრობდა ლონდონში.

1929 წლიდან საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წარმომადგენელია სოციალისტური ინტერნაციონალის აღმასრულებელ კომიტეტში; 1935-1940 წლებში იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს ორგანოს „ბრძოლის ხმის“ მთავარი რედაქტორი.

გარდაიცვალა 1969 წლის 3 იანვარს ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ პარიზთან, აბონდანის მოხუცთა თავშესაფარში; დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

გიორგაძე გრიგოლ ტიმოთეს ძე

გრიგოლ ტიმოთეს ძე გიორგაძე დაიბადა 1879 წლის 20 ნოემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ უხუთში; „შთამომავლობითი მოქალაქის“ ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სემინარია.

სწავლობდა ხარკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე, საიდანაც გადავიდა იურიევის (ტარტუს, დორპატის) უნივერსიტეტში; მონაწილეობდა დორპატის სტუდენტურ მოძრაობაში.

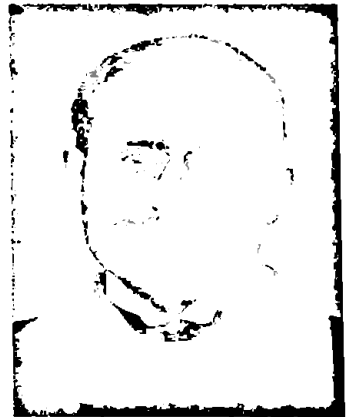
სწავლის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა ქუთაისში და მუშაობდა ადვოკატად. იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქუთაისის ორგანიზაციის წევრი.

1909 წლიდან გამოსცემდა ყოველკვირეულ გაზეთს „ფონი“. ამავე წელს პირველად დააპატიმრეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრობის გამო.

მეორედ დააპატიმრეს 1913 წლის 10 დეკემბერს (ძველი სტილით) მთავრობის სანიშნაობის სტატიის დაწერის გამო; სასამართლომ 3 თვით პატიმრობა მიუსაჯა. სასჯელი ქუთაისშივე მოიხადა; კიდევ ორჯერ იყო დაპატიმრებული თითო თვით.

1914 წელს, როგორც პოლიტიკურად არასაიმედოს, ქუთაისის გუბერნიიდან გადასახლება გადაუწყვიტეს.

ნაფიცი ვეჟილის ხარისხი მიენიჭა 1917 წელს, რუსეთის რევოლუციის შემდეგ; მანამდე, მეფის ხელისუფლების დროს მას არ მისცეს ხარისხის მიღების

გიორგი ტიმოთეს ძე
გ. გ. ტ.

საშუალება.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო ქუთაისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე, ქუთაისის გუბერნიის კომისარი.

1917 წელს წარდგენილი იყო რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნებზე დეპუტატად რსდმპ-ის სიით.

1917 წლის ნოემბრიდან აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918-1919 წლებში მუშაობდა სამხედრო მინისტრის თანამდებობაზე.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო იურიდიული კომისიის თავმჯდომარე, შემდგომ თავმჯდომარის ამხანაგი; საბიუჯეტო-საფინანსო, სამხედრო, ტექნიკური და საპროპაგანდო კომისიების წევრი.

პარალელურად მუშაობდა საქართველოს ცენტრალურ კოოპერაციულ კავშირში („ცეკავშირი“).

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეეწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ „სხიველთა“ ჯგუფმა 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვებისა და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის – „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირებისას დაინიშნა მთავრობის საგანგებო რწმუნებულად ბათუმში; ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში.

ოკუპაციის პირველსავე თვეებში, 1921 წლის 13 ივლისს ბათუმიდან დაბრუნებისას დააპატიმრეს, თუმცა ბრალდების – ანტისაბჭოთა აგიტაციის – დასაბუთება ვერ შეძლეს და იმავე წლის აგვისტოში გაათავისუფლეს.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამით, პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციებ-

ის თავიდან არიდების მიზნით ხელმორედ დააპატიმრეს თბილისში; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, იზოლაციის წესით.

ციხიდან 1922 წლის ზაფხულის ბოლოს ავადმყოფობის გამო გაათავისუფლეს.

1921 წლიდან პარტია „სხივის“ წარმომადგელის სტატუსით გრიგოლ გიორგაძე ჩართული იყო პარტიათა მოლაპარაკებების პროცესში შეთანხმების მიღწევისა და ძალთა კოორდინაციისათვის ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს გრიგოლ გიორგაძე კვლავ დაპატიმრებული იყო და თბილისის ციხის საავადმყოფოში იწვა, რის გამოც დახერხება გადაურჩა.

გრიგოლ გიორგაძე 1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე, სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად, გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ – 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით, თუმცა ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო პასუხისმგებლობისაგან გაათავისუფლა.

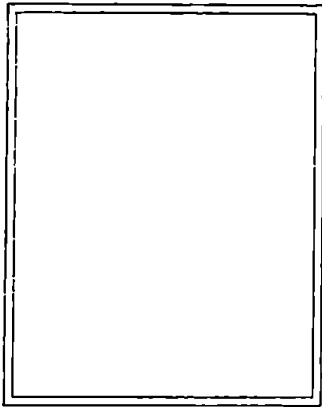
შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს „პრომსტროიტრესტის“ იურისკონსულტად – მოამზადა მნიშვნელოვანი ნაშრომები საქართველოში სოციალისტური მოძრაობისა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების ისტორიის შესახებ.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცეკაში მუშაობის ეჭვით გრიგოლ გიორგაძე კვლავ დააპატიმრეს 1930 წლის 2 აგვისტოს. 1931 წლის 17 მარტს გადაგზავნეს მოსკოვში, სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში. იჯდა მოსკოვში, „ბუტირკაში“, სადანაც 31 მარტს იაროსლავლის პოლიტიზოლატორში გადაგზავნეს.

1933 წლის 27 აგვისტოს გადაგზავნეს ალმა-ათის ციხეში, საიდანაც 29 აგვისტოს გაათავისუფლეს და იქვე დატოვეს გადასახლებაში, იქ ცხოვრობდა მეუღლესთან ერთად და აგრძელებდა მუშაობას საქართველოში სოციალისტური მოძრაობის ისტორიის („თვითმპყრობელობა და რევოლუცია“) მეორე ტომზე.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს გრიგოლ გიორგაძე დააპატიმრეს ალმა-ათაში, 1937 წლის 5 თებერვალს. შინსახკომის ალმა-ათის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) გრიგოლ გიორგაძეს 1937 წლის 17 ოქტომბერს დახერხება მიუთავაზა.

რეაბილიტირებულია საქართველოს სსრ უზენაესი სასამართლოს მიერ 1960 წლის 22 ივნისს და ყაზახეთის სსრ უზენაესი სასამართლოს მიერ 1971 წლის 28 სექტემბერს.

ივანე პავლეს ძე

გობეჩია ივანე პავლეს ძე

ივანე პავლეს ძე გობეჩია დაიბადა 1881 წლის 10 დეკემბერს ქუთაისის გუბერნიაში ქალაქ ქუთაისში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. სწავლის დროს, 1902 წელს შევიდა რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში, მოქმედებდა მუშათა ორგანიზაციებში; 1904 წლიდან 1909 წლამდე რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული (126-ე მუხლით) და გასახლებული.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, 1910 წელს, დაბრუნდა სამშობლოში და ჩაენერა ნაფიცი ვეჟილის თანაშემწედ ქუთაისში. სასამართლო პროცესებში მონაწილეობდა დამცველად პოლიტიკური პატიმრების – ზოტიკე ჩიქვილასძის, მელიტონ გობეჩიასა და სხვათა საქმეების განხილვისას.

იყო რუსეთის იმპერიის მეორე სახელმწიფო სათათბიროს სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქციის მდივნის თანაშემწე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ქუთაისის ქალაქის საბჭომ პეტროგრადის დემოკრატიულ თათბირზე დასასწრებად დელეგატად აირჩია.

ეჭირა სხვადასხვა მნიშვნელოვანი თანამდებობა: იყო ქუთაისის საგუბერნიო აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე, ქუთაისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარის ამხანაგი, კავკასიის არმიის სამხარეო საბჭოს წევრი, ქალაქ ქუთაისის საბჭოს თავმჯდომარის ამხანაგი და ქუთაისის გუბერნიის კომისარი.

1917 წელს ქუთაისის გარნიზონმა აირჩია კავკასიის არმიის პირველი და მეორე ყრილობების დელეგატად. ამავე წლის მაისში მოსკოვში მონაწილეობდა სოციალისტ-რევოლუციონერთა მესამე პარტიული ყრილობაში, როგორც ქუთაისის გუბერნიის პარტიული ორგანიზაციების დელეგატი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით. იყო სამეურნეო-საგამგეო კომისიის თავმჯდომარის ამხანაგი, გარეშე საქმეთა და იურიდიული კომისიების მდივანი, თვითმმართველობის, საპენსიო, ცენტრალური საარჩევნო და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად ცდილობდა კომპრომისის მიღწევას საოკუპაციო რეჟიმთან.

1922 წლის დასაწყისში საქართველოში პარტიათა მოლაპარაკებების ფონზე, რათა შექმნილიყო საერთო ფრონტი ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან

საბრძოლველად, საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში განხეთქილება მოხდა; 1922 წლის 20 მარტს თბილისში გაიმართა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მესამე ყრილობა, რომელიც მოაწყო ე. წ. „მემარცხენეთა“ ფრთამ. მათ პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადეს იოსებ გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე და ილია ნუცუბიძე; აირჩიეს ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ – ლეო შენგელაია და ივანე გობეჩია. თავის მხრივ, პარტიის მეორე ნაწილმა იოსებ გობეჩიასა და ივანე ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით პარტიიდან გარიცხულად ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია და მათი მხარდამჭერები გამოაცხადა.

1922 წლის 10 მაისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) ივანე გობეჩია სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სხვა ლიდერებთან და წევრებთან ერთად (ძირითადად „მემარჯვენე“ ნაწილის) დააპატიმრა კონტრრევოლუციის ბრალდებით. თუმცა, როგორც „არააქტიური ელემენტი,“ 1922 წლის 20 იელისს პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა ადვოკატად თბილისში; იყო დამცველთა (ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1930-იან წლებში იყო თბილისის საბჭოს ფინანსური განყოფილების იურის-კონსულტი.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა და სხვა მონინალმდევე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, ალიარებითი ჩვენებები, რომლის თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს შეიარაღებული გადატრიალება და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს ივანე გობეჩია დააპატიმრეს 1937 წლის 17 ივლისს, ესერთა ანტისაბჭოთა კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით.

სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ დახვრეტის განაჩენი გამოუტანა 1937 წლის 30 სექტემბერს.

დახვრიტეს 1-ლი ოქტომბრის ღამეს.

იოსებ გობეჩია

გობეჩია იოსებ პავლეს ძე

იოსებ პავლეს ძე გობეჩია დაიბადა 1879 წელს ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში.

სწავლა განაგრძო ოდესის უნივერსიტეტის მათემატიკის ფაკულტეტზე. სწავლის პერიოდში, სტუდენტთა 1901 წლის მღელვარების დროს დააპატიმრეს გამოსვლებში მონაწილეობის გამო და ადმინისტრაციული წესით გაასახლეს – დააბრუნეს საქართველოში.

ამავე წელს ისევ დააპატიმრეს საქართველოს რუსეთთან შეერთების 100 წლისთავის აღსანიშნავ იუბილეზე საპროტესტო სიტყვის წარმოთქმის გამო და ადმინისტრაციული წესით უკან – ოდესაში გაასახლეს, უნივერსიტეტში შესვლის უფლების აკრძალვით და პოლიციის ღია ზედამხედველობის ქვეშ.

იოსებ გობეჩია წევრად შევიდა ცხევოლოდ ლეხედინცევის მიერ ორგანიზებულ სტუდენტთა მოძრაობის ხელმძღვანელ კომიტეტში; 1904 წელს კომიტეტის მთელი შემადგენლობა დააპატიმრეს. ერთწლიანი პატიმრობის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში, ტფილისში და აქტიურად ჩაება სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ორგანიზაციულ მუშაობაში.

1905 წლის ბოლოდან მოყოლებული, „რეაქციის“ დროს იოსებ გობეჩია ცხოვრობდა არალეგალურად; ამ პერიოდში ჩამოაყალიბა სოციალისტ-რევოლუციონერთა მებრძოლი რაზმი, რომელმაც განახორციელა ტერორისტული აქტები სადამსჯელო ოპერაციების ხელმძღვანელ გენერალ მაქსუდ ალიხანოვ-ავარსკიზე ქუთაისში, მაზრის უფროს კელამოვზე – ოზურგეთში და პოლიცმეისტერ მარტინოვზე – ტფილისში.

1906 წლის ბოლოს, როგორც სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი, დაესწრო ესერების მესამე პარტიულ ყრილობას იმატრაში, ფინეთში.

1907 წელს, რუსეთის მეორე სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნების წინ, აირჩიეს დელეგატად ტფილისიდან ტამერფორსის მეორე პარტიულ ყრილობაზე დასასწრებად.

ყრილობიდან დაბრუნებული კვლავ დააპატიმრეს და კავკასიიდან გაასახლეს.

იოსებ გობეჩია ყალბი გვარით გაემგზავრა ოდესაში და იატაკქვეშა ცხოვრება დაიწყო. ოდესის უნივერსიტეტის რექტორის, ვასილ პეტრიაშვილის დახმარებით მოახერხა სწავლის გაგრძელება მე-4 კურსზე და 1908 წელს საკუთარი, ნამდვილი გვარით დაამთავრა კიდეც ოდესის უნივერსიტეტის მათემატიკის ფაკულტეტი მაშინ, როცა ოდესაში არალეგალურად, სხვისი გვარით ცხოვრობდა. ამავე გვარით კითხულობდა ლექციებს ასტრონომიასა და მათემატიკაში ხერსონის სახალხო უნივერსიტეტში.

1909-1911 წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა ბაქოში – კითხულობდა ლექ-

ციებს სახალხო უნივერსიტეტში; ძმასთან – ვლადიმერ გობეჩიასთან და გიგა ჯუღელთან ერთად მონაწილეობდა ქართულენოვანი პარტული ორგანოს – „მარცვალის“ გამოცემაში.

ჟანდარმერიის მიერ დენის გამო იძულებული გახდა, გაქცეულიყო საზღვარ-გარეთ.

ცნობილი ასტრონომის ფლამარიონის დახმარებით ერთი წელი იმუშავა პარიზის ობსერვატორიაში. პარიზშივე დაამთავრა გრენობლის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი ინჟინერ-ელექტრიკოსის ხარისხით და შესაბამის სამუშაოზეც მოეწყო.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა პეტროგრადში, საიდანაც დროებითი მთავრობის ხელმძღვანელმა, თანაპარტიელმა ალექსანდრე კერენსკიმ კავკასიის ფრონტის კომისრად გაგზავნა.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქციის თავმჯდომარე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად ცდილობდა საოკუპაციო რეჟიმთან კომპრომისის მიღწევას.

1922 წლის დასაწყისში, საქართველოში პარტიათა შორის მოლაპარაკებების ფონზე, რომელიც ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან საბრძოლველად საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით დაიწყო, საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში განხეთქილება მოხდა; 1922 წლის 20 მარტს თბილისში გაიმართა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მესამე ყრილობა, რომელიც მოაწყო ე. წ. „მემარცხენეთა“ ფრთამ. მათ პარტიიდან გარიცხეს იოსებ გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე და ილია ნუცუბიძე; აირჩიეს ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ ლეო შენგელაია და ივანე გობეჩია. თავის მხრივ, განხეთქილების შედეგად წარმოქმნილმა პარტიის მეორე ნაწილმა იოსებ გობეჩიასა და ივანე ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით პარტიიდან გარიცხულად ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია და მათი მხარდამჭერები გამოაცხადა.

1922 წლის გაზაფხულზე საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის ჩამოყალიბებისას იყო საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა (მემარ-ჯვენეების) წარმომადგენელი კომიტეტში. დაარსების შემდეგ დამკომმა იოსებ

გობერია საკუთარ წარმომადგენლად საიდუმლოდ მიავლინა საზღვარგარეთ ინტერპარტიული კომიტეტისთვის ინფორმაციის გადასაცემად.

შემდგომ წლებში აქტიურად მონაწილეობდა ემიგრაციის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში; აქვეყნებდა სტატიებს ემიგრანტულ გამოცემებში, გარდაიცვალა 1963 წელს.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ი. ბ. გედეონი

გომართელი ივანე გედევანის ძე

ივანე გედევანის (გედეონის) ძე გომართელი დაიბადა 1876 წელს (დაბადების სავარაუდო დღე – 7 მაისი, ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ გორისაში, საშუალო შეძლების აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიაში, შემდეგ თბილისის მეორე გიმნაზიაში, რომელიც ოქროს მედლით დაამთავრა 1894 წელს.

უმაღლესი სამედიცინო განათლება მიიღო მოსკოვის უნივერსიტეტში, რომელიც დაამთავრა 1899 წელს; აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს საქმიანობაში.

სწავლის დამთავრების შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში და დაიწყო საექიმო პრაქტიკა: მუშაობდა ახალქალაქის მაზრაში, შემდგომ კი – ქუთაისში. განსაკუთრებული საექიმო ნიჭის და კომუნიკაციის უნარის გამო იგი ძალზე პოპულარული ექიმი იყო მთელ საქართველოში.

1901 წლიდან აქვეყნებდა პუბლიცისტურ წერილებს, სამეცნიერო-პოპულარულ სტატიებს ისტორიის, ლიტერატურისა და მედიცინის საკითხებზე.

იყო ჟურნალ „ეკალის“ თანამშრომელი.

იყენებდა ფესვდონიმებს – „ანასინი“, „ახელი“, „ჭ“, „ა“, „ექიმი“, „ივ. გუმართელი“, „ივ. გ-ლი“, „ივ. გე-ლი“. „ი. გე-ლი“ და „ი. – გ-ლი“.

ივანე გომართელი რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი იყო 1897 წლიდან; პარტია დატოვა 1905 წელს თანაგუნდელებთან ეროვნულ საკითხში უთანხმოების გამო, თუმცა, მოგვიანებით კვლავ დაბრუნდა.

1906 წელს არჩეული იყო რუსეთის პირველი სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად რსდმპ-ს სიით, ქუთაისის გუბერნიიდან.

პირველი სახელმწიფო სათათბიროს დაშლის შემდეგ, 1906 წლის 10 ივლისს ხელი მოაწერა „ვიბორგის მონოდეზას“, რის გამოც დააპატიმრეს და გაასამართლეს სხვა ხელმომწერ ყოფილ დეპუტატებთან ერთად და დაპატიმრებული იყო 1907 წელს 3 თვით, შემდეგ კი ასევე პოლიტიკური საბაბით დაპატიმრებული იყო 1908 და 1910-1911 წლებში; იჯდა მეტეხის ციხეში.

1907 წლამდე ცხოვრობდა ქუთაისში, შემდეგ ადგილობრივი ხელისუფლების

მოთხოვნით დატოვა ქალაქი და გადავიდა თბილისში, სადაც აგრძელებდა საექიმო პრაქტიკას.

1910-იანი წლების მეორე ნახევარში შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში არსებულ „ალიონის“ ჯგუფში.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სარედაქციო, ხელოვნების და სახალხო ჯანმრთელობის კომისიების თავმჯდომარე; სარეკომენდაციო და საპროპაგანდო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას.

1923 წელს შვილები სასწავლებლად გაგზავნა საფრანგეთში, სადაც ისინი საცხოვრებლად დარჩნენ.

1924 წლის ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს, ბოლშევიკურმა რეჟიმმა პოლიტპატიმრებსა და ექვმიტანილ მოქალაქეებზე მასობრივი ანგარიშსწორებისას დახვრიტა მისი ოჯახის ორი წევრი – მეუღლის ნათესავები: ვიქტორ ცენტერაძე და გიორგი ციციშვილი.

1924 წლის 21 სექტემბერს გაზეთ „კომუნისტი“ გამოქვეყნდა ივანე გომართელის განცხადება, სადაც მან დაგმო 1924 წლის აჯანყება და განაცხადა, რომ ქართველი ერის წარმატების და კეთილდღეობის ერთადერთი გზა საბჭოთა რეჟიმთან თანამშრომლობა იყო.

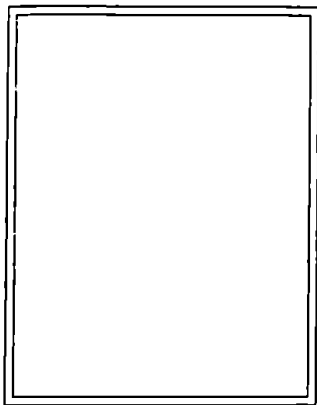
1925 წლის ივლისში, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მე-3 არალეგალურმა ყრილობამ ივანე გომართელი პარტიიდან გარიცხა.

მომდევნო წლებში ივანე გომართელი აგრძელებდა საექიმო პრაქტიკას თბილისში და პუბლიცისტურ საქმიანობას.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, 1937 წელს, საქართველოს სსრ უშიშროების სამსახურმა შეძლო დაპატიმრებული დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისა და პარტიების ლიდერებისაგან მოეპოვებინა აღიარებითი ჩვენებები, რომ არსებობდა ანტისაბჭოთა „მენშევიკური“ არალეგალური კონტრრევოლუციური ორგანიზაცია, რომლის მიზანიც საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა იყო; ორგანიზაციის წევრებს შორის ივანე გომართელიც იყო დასახელებული.

ივანე გომართელი მოულოდნელად გარდაიცვალა 1938 წლის 19 აპრილს, თბილისში საკუთარ სახლში, პეროვსკაიას ქუჩა №21-ში.

არსებობს ვერსია, რომ მან სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა.

დ. გონაშვილი

გონაშვილი დიმიტრი მიხეილის ძე

დიმიტრი მიხეილის ძე გონაშვილი დაიბადა 1880 წელს, ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის სოფელ მირზაანში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაამთავრა სასულიერო სასწავლებელი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1902 წლიდან; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო სიღნაღის მაზრის კომისარი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

ბოლშევიკური რეჟიმისა და მისი უშიშროების ორგანოების მიერ პოლიტპატიმრებასა და პარტიების წევრებზე ზეწოლის გზით ჩატარებული „თვითლიკვიდაციის“ პროცესებისას 1923 წლის 23 აგვისტოს დიმიტრი გონაშვილმა მისასალმებელი წერილით მიმართა სიღნაღის მაზრის „ყოფილ მენშევიკთა“ კონფერენციას და თანაგრძნობა გამოუცხადა.

1923 წლიდან იყო საკავშირო კომუნისტური პარტიის წევრი.

1925 წელს იყო მეცხვარეთა კოოპერატიული ამხანაგობა „მწყემსის“ გამგეობის თავმჯდომარე.

1930-იან წლებში მუშაობდა საქართველოს სსრ „წითელ ჯვარში“ უფროს დეზინფექტორად.

1937 წელს არჩეული იყო „წითელი ჯვრის“ გამგეობის თავმჯდომარედ.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს დიმიტრი გონაშვილი სისტემატური ანტისაბჭოთა აგიტაციისა და „ხალხის მტრებთან“ ურთიერთობის ბრალდებით 1937 წლის 17 ივლისს თბილისში დააპატიმრეს.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1938 წლის 18 თებერვალს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს იმავე ღამით.

გურული ზაქარია დავითის ძე

ზაქარია დავითის ძე გურული დაიბადა 1878 წელს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ წირქვალში, ლარიზი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1890 წელს დაამთავრა სოფელ წირქვალის ერთკლასიანი სამონასტრო სკოლა. თავდაპირველად მუშაობდა მოჯამაგირედ; შემდეგ – შავ მუშად ჭიათურის მალაროებში; ეწეოდა ჩალვადრობას.

1902 წელს დაამთავრა ოთხთვიანი ტექნიკური კურსები ქალაქ ჭიათურაში და გახდა მალაროს ტექნიკოსი.

1901 წლიდან იყო იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; ჭიათურის ორგანიზაციების ერთ-ერთი ლიდერი.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმებს – „კაკი“, „გოგლა“.

1904 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ჭიათურის კომიტეტის წევრი.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში შორაპნის მაზრაში; იყო „წითელი რაზმების“ ორგანიზატორი.

1906 წელს, რეაქციის დაწყების შემდეგ, ზაქარია გურული დააპატიმრეს სისხლის სამართლის დებულების 102-ე მუხლის ძალით და იმყოფებოდა ქუთაისის ციხეში, საიდანაც ამავე წლის 13 ივლისს (ძველი სტილით) გაიქცა; ის ხელმძღვანელობდა გვირაბის გაყვანას, რომლის საშუალებითაც 1907 წელს სიკვდილმსჯილი და კატორღაში გასაგზავნი პოლიტპატიმრები ქუთაისის ციხიდან გაიქცნენ.

1907 – 1910 წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა ბაქოში; იყო ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული („მენშევიკების“) ორგანიზაციების ერთ-ერთი ლიდერი.

1910 წელს მცირე ხნით მეორედ დააპატიმრეს ბაქოში.

მესამე დაპატიმრების შემდეგ, 1910 წლის 10 ივლისს (ძველი სტილით), იონა ნოეს ძე ავალიანის ყალბი პასპორტით კვლავ ქუთაისის ციხეში გადაგზავნეს, სადაც 1905 წლის „ჭიათურის საქმეზე“ სასამართლომ ბრალდება დაუსაბუთებლად ცნო.

გათავისუფლების შემდეგ აგრძელებდა მუშაობას ჭიათურის მალაროებსა და ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატიულ კომიტეტში; დასავლეთ საქართველოში არაღეგალურად აგროვებდა ფულს ტფილისში სოციალ-დემოკრატიული გაზეთის გამოსაცემად.

ზაქარია გურული დააპატიმრეს 1912 წლის მარტში (ძველი სტილით) და ხუთი წლის ვადით როსტოვში გადასახლეს, საიდანაც ამავე წლის აგვისტოში გაქცევა მოახერხა და დაბრუნდა ჭიათურაში; აგრძელებდა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში მუშაობას და თანამშრომლობდა პრესაში „ლაღლას“, „მუშა ვანოს“,

ზაქარია დავითის ძე

„დათიაშვილის“, „ზლის“, „ზ. დ-ლის“ და „ზ. ლ-ლის“ ფსევდონიმებით.

1912 წლის 14 ოქტომბერს (ძველი სტილით) კვლავ დააპატიმრეს ტფილისში – მიხეილ პეტრეს ძე შაქარაშვილის ყალბი პასპორტით და დააბრუნეს როსტოვის მხარეში (ნოვოჩერკასკში), საიდანაც მიმალვა მაინც მოახერხა და დაბრუნდა კავკასიაში; მუშაობდა ბაქოში, ტფილისსა და დასავლეთ საქართველოში. 1915 წელს, სოციალ-დემოკრატიული გაზეთის „თანამედროვე აზრის“ რედაქციის და-პატიმრების შემდეგ, თავად არაღლეგალურად ხელმძღვანელობდა განახლებულ რედაქციას. იყო რსდმპ კავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი, სამხედრო-სამ-რეწველო კომიტეტის წევრი; ხელმძღვანელობდა ქალაქ ტფილისის სათათბიროს საარჩევნო კამპანიას.

1916 წლის ივლისში (ძველი სტილით) ზაქარია გურულმა ჭიათურაში მოაწყო ქალთა არაღლეგალური ყრილობა, რომელთაც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ჭიათურის ქალთა წრე დააარსეს.

1916 წლის 14 სექტემბერს (ძველი სტილით) ზაქარია გურული ჭიათურის სად-გურზე კვლავ დააპატიმრეს რსდმპ ამიკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრობის ბრალდებით და გადაასახლეს ირკუსტსკის გუბერნიაში, ვერხოლენსკში, სადაც 1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ მოუსწრო და სამშობლოში დაბრუნდა.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის, შემდგომში სახალხო გვარდიის, ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

არჩეული იყო ჭიათურის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად. იყო ჭიათურის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასკომის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამ-ფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო და საპენსიო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-ლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მასობრივი დაპა-ტიმრების პირველი ტალღისას, 1921 წლის 30 აპრილს სხვა პარტიულ ლიდე-რებთან ერთად დააპატიმრეს ჭიათურაში და ქუთაისის ციხიდან გადაგზავნეს თბილისში, საქართველოს ჩეკაში, შემდგომ კი მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იზოლაციის წესით.

ზაქარია გურული 1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერ-თად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. სსრკ შინსახკომის კომისიის 1923 წლის 12 იანვრის გა-დაწყვეტილებით გადაასახლეს საკონცენტრაციო ბანაკში 3 წლით.

1926 წლის 15 იანვარს, სასჯელის ვადის ამოწურვისთანავე, სსრკ გაერთი-ანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებულმა

განსაკუთრებულმა სათათბირომ 3 წლით გადაასახლა ტამბოვეში; 1928 წლის 21 დეკემბერს კვლავ 3 წლით გაუხანგრძლივა გადასახლების ვადა; 1931 წლის 14 დეკემბერს კი სსრკ-ის 12 პუნქტში ცხოვრება აუკრძალა და გადასახლების ადგილას დატოვა 3 წლით.

სასჯელის ვადის ამოწურვის შემდეგ კვლავ გადასახლეს ომსკის მხარეში; ცხოვრობდა ქალაქ ტარში.

1935 წელს, ვადის ამოწურვის შემდეგ, დაბრუნდა საქართველოში და ცხოვრობდა ქალაქ ქუთაისში.

მარქსიზმ-ლენინიზმის საკავშირო ინსტიტუტის თბილისის ფილიალის თხოვნით დაწერა მცირე მოგონება 1904-1905 წლებში ჭიათურის მალაროს მუშებს შორის იოსებ სტალინის მუშაობის შესახებ, სადაც ობიექტურად გადმოსცა მისი საქმიანობის ხასიათი; მოგონება არასოდეს გამოქვეყნებულა.

კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს, სავარაუდოდ, 1936 წელს და გადასახლეს ციმბირში.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს ზაქარია გურული დააპატიმრეს 1937 წლის 16 სექტემბერს.

სსრკ შინსახკომის ომსკის მხარის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 26 ოქტომბერს ზაქარია გურულს დახვედრა მიუსაჯა.

დახვედრის 1937 წლის 1 დეკემბერს, ქალაქ ტარში.

რეაბილიტირებულია 1957 წლის 4 დეკემბერს, ომსკის სამხარეო სასამართლოს პრეზიდიუმის მიერ.

გურჯუა ვასილ გიორგის ძე

ვასილ (ვასო) გიორგის ძე გურჯუა (ღურჯუა) დაიბადა 1885 წლის 15 ნოემბერს (ძველი სტილით), სოხუმის ოკრუგის კოდორის მაზრის ტამიშის თემის სოფელ კინდლში, გლეხის ოჯახში. ეროვნებით აფხაზი.

1901 წელს დაამთავრა ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელი; პროფესია – აგრონომი.

1902 წელს ჩაერთო განმათავისუფლებელ მოძრაობაში და გახდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის „მენშევიკური“ ფრაქციის წევრი.

1905 წელს აქტიურად მონაწილეობდა რევოლუციურ მოძრაობაში აფხაზეთში, გუდაუთაში.

1905 წელს დააპატიმრეს გუდაუთაში უცხოეთიდან იარაღის არალეგალურად შემოტანის საქმეზე. ტფილისის სასამართლო პალატამ 1907 წელს 102-ე მუხლით, ერთი წლით კატორღა მიუსაჯა. ორწელიწად-ნახევარი იჯდა ტფილისის მეტეხის ციხეში.

ვასილ გურჯუა
ქ. გ. გ. გ.

1914-1917 წლებში იყო იყო „სსუდო-სბერეგატელნი“ (საკრედიტო) საზოგადოების თავმჯდომარე ტამიშში.

1917 წელს, თებერვლის რევოლუციის დროს იყო რსდმპ კოდორის კომიტეტის წევრი. ამ სტატუსით იმავე წელს მიავლინეს თბილისში ამიერკავკასიის პარტიული ორგანიზაციების ყრილობაზე დასასწრებად.

1917 წელს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სიით აირჩიეს აფხაზეთის ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს, სეიმის დაშლის და საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, დელეგირებული იყო აფხაზეთში ავტონომიური მმართველობის ჩამოსაყალიბებლად.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

1921 წელს დააპატიმრეს ოჩამჩირეში, სადაც პოლიტიბუროს (საგანგებო კომისიის, „ჩეკას“, რაიონული განყოფილება) საპატიმროში იჯდა 15 დღე და შემდგომ გადაგზავნეს სოხუმში, სადაც სამთვენახევარს იჯდა ციხეში.

პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა კინდლში, მაგრამ მასობრივი დაპატიმრებების დანწყების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე.

1922 წლის 4 ნოემბერს აფხაზეთის ასსრ საგანგებო კომისიის კოლეგიამ ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით ძებნა გამოაცხადა ვასილ გურჯუაზე, ნორჩო მიქელაძეზე, გიორგი მიქელაძეზე, ნესტორ დადიანსა და მუშნი დადიანზე.

1923 წლის აგვისტოში ვასილ გურჯუას დაპატიმრებულ ნათესავებს ჩამოართვეს ხელწერილი, რომ მას 20 დღის ვადაში ჩააბარებდნენ ჩეკას; მათ პირობა არ შეასრულეს, შედეგად 1923 წლის 22 დეკემბერს დააპატიმრეს მისი მეუღლე და ნათესავები და 1924 წლის 15 თებერვალს 6 თვით პატიმრობა მიუსაჯეს, 20 მარტს კი აფხაზეთის ჩეკას კოლეგიამ ისინი გაათავისუფლა.

ვასილ გურჯუა დააპატიმრეს ოჩამჩირის მილიციის თანამშრომლებმა 1924 წლის პირველ აგვისტოს, სოფელ ბედიამში.

მასთან ერთად დააპატიმრეს პავლე ფაჩულია და კაჩია გოგია, რომლებიც იყვნენ მისი მეგზურები და რაჯობა აბაშია, რომლის სახლშიც იმალებოდა.

არალეგალური ცხოვრების დროს ვასილ გურჯუა სარგებლობდა თავისი ნა-

თესავის – სამსონ ქვირიას სახელზე გაცემული ყალბი პირადობის მონმობით.

ვასილ გურჯუამ დაკითხვაზე უარი თქვა დაესახელებინა პირები, რომლებიც დახმარებას უწევდნენ არალეგალური ცხოვრებისას, გარდა საკუთარი ოჯახის წევრებისა; უარყო, რომ იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცეკას რწმუნებული აფხაზეთში.

14 აგვისტოს განცხადებით მიმართა ჩეკას, რომ დაპატიმრების მომენტიდან მისთვის არ აღმოუჩენიათ სამედიცინო დახმარება, არ ჰქონდა არანაირი საგანი, რომ ავადმყოფობისა და მძიმე ტკივილებიდან ყურადღება გადაეტანა; ითხოვდა ნამლების მიწოდებას და ექიმის კონსულტაციას, ასევე საკითხავ წიგნებს და დაპატიმრებისას ჩამორთმეული ფულის დაბრუნებას.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების შემდეგ, 1924 წლის 15 და 17 სექტემბერს, აფხაზეთის ასსრ საგანგებო სამეულმა (აფხაზეთის ასსრ სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ნესტორ ლაკობა, აფხაზჩეკას თავმჯდომარე ბახტაძე და კომპარტიის სოხუმის სამაზრო კომიტეტის მდივანი ასირბეკოვი) პატიმრებს – ვასილ გურჯუას, ნორჩო მიქელაძეს და გიორგი ცინცაძეს დახვედრა მიუსაჯა.

სამივე ბესარიონ აფრასიძესთან, კოკია დადეშქელიანთან, სამსონ ჯანდელიანთან და ჩარბეი მარშანიასთან ერთად დახვედრეს სოხუმში, 19 სექტემბრის დილის 4 საათზე.

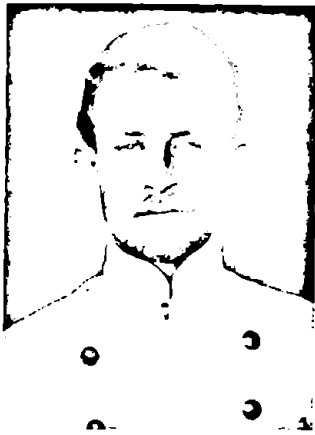
დახვედრის აქტის მიხედვით სიკვდილის წინ მათი მხრიდან თხოვნა ან რაიმე სახის განცხადება არ ყოფილა.

დახვედრის ადგილი უცნობია.

მარცხნიდან – ალექსანდრე დგებუაძე, გრიგოლ ლორთქიფანიძე
და მიხაკო ბაჟუნაიშვილი გადასახლებაში, ევრონეშში, 1930-იანი
წლები.

მ

სამსონ პლატონის ძე
დადიანი

დადიანი სამსონ პლატონის ძე

სამსონ პლატონის ძე დადიანი დაიბადა 1886 წლის 23 დეკემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ზუგდიდის მაზრის სოფელ მოდინახეში, თავადის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა თბილისის ქართული გიმნაზია.

უმაღლესი იურიდიული განათლება მიიღო პეტერბურგის უნივერსიტეტში.

სტუდენტობის პერიოდიდან აქტიურად მონაწილეობდა სოციალისტ-ფედერალისტთა სტუდენტურ ორგანიზაციებსა და „დამონებულ ერთა პროგრესული სტუდენტობის ორგანიზაციათა ფედერაციაში“.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს, მათ მამულში საეკზეკუციო ჯარების დაბანაკების შემდეგ, მამა – პლატონ დადიანი – გლეხებმა მოკლეს.

სამსონ დადიანი 1908 წლიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის წევრი. პეტერბურგის ოხრანკის სათვალთვლო ურნალეებში გატარებულია „Нарзан“-ის მეტსახელით.

1909 წელს ტფილისში პოლიტიკური საბაბით იყო დაპატიმრებული.

1910 წელს სტუდენტური ორგანიზაციის რამდენიმე უკრაინელი წევრთან ერთად დააპატიმრეს და „ოხრანკაში“ ერთი კვირის გატარება მოუწია.

ორგანიზაციული საქმიანობის გარდა, აქვეყნებდა სტატიებს ქართულ პერიოდულ გამოცემებში „ს. დადიას“, „ს. და-ნის“, „ს. დ-ნის“, „ს. დ-ის“, „და-ნის“ და „შან-დიანი“-ს ფსევდონიმებით.

1913 წელს ურნალ „განათლებელში“ დაიბეჭდა მისი გამოკლევა „საზოგადოებრივი აზრები XIX საუკუნის სიტყვაკაზმულ მწერლობაში“; ცენზურამ ეს ნომერი ამოიღო, ხოლო რედაქტორი და ავტორი ძლივს გადაურჩნენ დაპატიმრებას.

სოციალისტ-ფედერალისტთა მთავარ ბეჭდვით ორგანოში – „სახალხო საქმეში“ დაიბეჭდა მისი ლექცია – „უნიტარული და ფედერაციული რესპუბლიკა“; ბეჭდავდა ნერილებს „შინაურ მიმოხილვაში“.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით; იყო შრომის და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

1921 წლის საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის აპრილში სამხედრო ტაძრის ეზოში თბილისის დაცვისას დაღუპული ჯარისკაცებისა და ოფიცრების 40 დღის აღსანიშნავ სამგლოვიარო დემონსტრაციაზე წარმოთქვა სიტყვა, რის გამოც საქართველოს სსრ საგანგებო

კომისიამ („ჩეკა“) დააპატიმრა რამდენიმე დღით.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის 10 თებერვალს საქართველოს ოკუპაციის წლისთავის აღნიშვნის საწინააღმდეგოდ დაგეგმილი ანტისაბჭოთა დემონსტრაციების აღსაკვეთად ჩეკამ იზოლაციის მიზნით დაიწყო ანტისაბჭოთა პარტიების ლიდერთა და აქტიური წევრების დაპატიმრება; სამსონ დადიანი დააპატიმრეს 10 თებერვალს, თბილისში, საკუთარ სახლში.

1922 წლის 15 მარტს საქართველოს ჩეკას პრეზიდენტმა 6 თვით პატიმრობა მიუსაჯა იზოლაციის წესით. იჯდა მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, საიდანაც გაათავისუფლეს 1922 წლის 22 აგვისტოს.

საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის დაარსების შემდეგ იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის წარმომადგენელი დამკომში.

მეორედ დააპატიმრეს 1923 წლის თებერვლის დასაწყისში და რამდენიმე კვირა იჯდა ჩეკას შიდა საპატიმროში.

სამსონ დადიანი დამფუძნებელი კრების დეპუტატებთან – ოსიკო ბარათაშვილსა და კირილე ნინიძესთან – ერთად 1924 წლის მარტში იცავდა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის სამღვდლო პირთა ჯგუფს და კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის; საბჭოთა რეჟიმი მათ ანტისაბჭოთა პროპაგანდასა და საეკლესიო განძეულობის გადამალვაში სდებდა ბრალს.

დამოუკიდებლობის კომიტეტში 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დაწყების საკითხის დასმისას სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის სახელით უარი განაცხადა აჯანყებაში მონაწილეობაზე, თუმცა პარტიის წევრებს მიეცათ უფლება, პირადი შეხედულებისამებრ ემოქმედათ.

საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ 1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე მიმდინარე ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ სამსონ დადიანი სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად გაასამართლა 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით; სასამართლომ ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო იგი პასუხისმგებლობისაგან გაათავისუფლა.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში; იყო დამცველთა (ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს სამსონ დადიანი დააპატიმრეს სოციალისტ-ფედერალისტთა კონტრრევოლუციური იატაკქვეშა ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) სამსონ დადიანს 1937 წლის 10 დეკემბერს დახვრეტა მიუსაჯა. დახვრიტეს 11 დეკემბრის ღამეს.

მ. კავრეშვილი

დავარაშვილი მოსე რახამის ძე

მოსე (მოშე) რახამის ძე დავარაშვილი (მოშე პა კატანი) დაიბადა 1893 წელს, ტფილისის გუბერნიის, გორის მაზრის დაბა ცხინვალში; ეროვნებით ებრაელი. მიიღო სასულიერო განათლება რაბი ხაფეც-ხაიმთან რადინის იეშივაში. თალმუდისტი.

უმაღლესი განათლება მიიღო ქალაქ ვილნოში (დღევანდელი ვილნიუსი) პროფესიით პედაგოგი.

1910-იანი წლებიდან ცხოვრობდა ქალაქ ქუთაისში და აქტიურად იყო ჩაბმული ადგილობრივი ებრაული თემის საზოგადოებრივ და კულტურულ საქმიანობაში. იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გზათა და სახალხო განათლების კომისიების წევრი.

1970 წელს საცხოვრებლად გადასახლდა ისრაელში; იყო ისრაელში მცხოვრებ ქართველ ებრაელთა სულიერი ლიდერი.

მისი ხელმძღვანელობით ქართული შრიფტით დაიბეჭდა ლოცვანი „თეფილათ ახიმ“ (ძმების ლოცვა).

გარდაიცვალა 1980 წელს, იერუსალიმში.

დავითხანიანი დავით გრიგოლის ძე

დავით გრიგოლის (გეგორქის) ძე დავითხანიანი დაიბადა 1888 წლის 17 მარტს (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის ქალაქ ტფილისში, მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით სომეხი.

თავდაპირველად სწავლობდა ერევნის საეპარქიო სკოლაში.

დააასრულა ტფილისის კომერციული სასწავლებლის კურსი.

იყო სომხური რევოლუციური ფედერაციის – პარტია „დამნაკცუტიუნის“ წევრი.

პეტერბურგის უნივერსიტეტში სწავლის გასაგრძელებლად ემზადებოდა, თუმცა 1908 წლის 11 აპრილს (ძველი სტილით) პარტიის წევრობის გამო დააპატიმრეს და ერთი წელი ციხეში გაატარა.

გათავისუფლების შემდეგ მალევე დააპატიმრეს, 1910 წელს და გადასახლეს რუსეთში, საიდანაც საზღვარგარეთ გაღწევა მოახერხა.

1914 წელს დაამთავრა ლაიფციგის კომერციული ინსტიტუტის პოლიტიკო-ნომიის ფაკულტეტი.

სწავლის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა ტფილისში; იყო „დამნაკცუტიუნის“ საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1919 წელს იყო ქალაქ თბილისის საბჭოს ხმოსანი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი, წარმოადგენდა პარტია „დამნაკცუტიუნს“.

1919 წლის სექტემბრიდან დამატებითი არჩევნების შედეგად ჩაირიცხა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად, პარტია „დამნაკცუტიუნის“ სიით.

1919 წლის 7 ნოემბერს უარი თქვა დეპუტატის მანდატზე.

იყო სომხეთის რესპუბლიკის სურსათისა და მომარაგების სამინისტროს რწმუნებული საქართველოში.

1921 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების დროს, დატოვა საქართველო და 1923 წლამდე ცხოვრობდა სტამბოლში.

1923 წლის შემდგომ გადასახლდა ბერლინში.

მეორე მსოფლიო ომის დროს ჩაბმული იყო სომეხი სამხედრო ტყვეების გა-მოსხნა-მოწყობის ღონისძიებებში.

1945 წლიდან 1949 წლამდე ცხოვრობდა და მუშაობდა შტუტგარდტში.

1949 წელს გადასახლდა პარიზში, სადაც ცხოვრობდა 1951 წლამდე.

1951 წლიდან ოჯახთან ერთად გადასახლდა არგენტინაში, ბუენოს-აირესში.

ხელმძღვანელობდა სომხური ყოველდღიური გაზეთის „Armenia“-ს გამოცემას.

გარდაიცვალა 1957 წლის 7 აგვისტოს, ბუენოს-აირესში.

დავითხანიანი

ალექსანდრე ივანეს ძე

დგებუაძე ალექსანდრე ივანეს ძე

ალექსანდრე ივანეს ძე დგებუაძე დაიბადა 1882 წელს ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლება ოჯახში მიიღო.

მუშაობდა ქალაქ ბათუმის ქარხნებში მუშად.

1900 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; იყო ბათუმის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ერთ-ერთი ლიდერი.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

მეფის რეჟიმის დროს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრობისთვის ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს იაკუტიის ოლქში.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი; არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად; უშუალოდ მონაწილეობდა სახალხო გვარდიის საბრძოლო ოპერაციებში.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირებისას მონაწილეობდა წითელი არმიის წინააღმდეგ საბრძოლო მოქმედებებში; დაიჭრა ორჯერ, მაგრამ მაინც განაგრძობდა სამხედრო მოქმედებებში მონაწილეობას. ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

თბილისში მყოფი იოსებ სტალინი 1921 წლის 13 ივლისს სიტყვით გამოვიდა ნაძალადევის „პლეხანოვის სახელობის მუშათა კლუბში“; მოხსენების საპასუხოდ სიტყვით გამოვიდნენ დამფუძნებელი კრების დეპუტატები ალექსანდრე დგებუაძე და ისიდორე რამიშვილი. დისკუსია ანტისაბჭოთა დემონსტრაციასა და სტალინის სიტყვიერ შეურაცხყოფაში გადაიზარდა. იმავე ღამეს სტალინის მითითებით შეიცვალა საქართველოს რევკომის ხელმძღვანელობა და დაიწყო მასობრივი დაპატიმრებები; დააპატიმრეს ალექსანდრე დგებუაძეც.

მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 16 დეკემბერს ალექსანდრე დგებუაძე სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერთად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ის საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად; სსრკ შინაგარეშის კომისიის გადაწყვეტილებით იგი 1923 წლის 12 იანვარს არხანგელსკის საკონცენტრაციო ბანაკში გადაასახლეს.

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგი-

ასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ 1926 წლის 15 იანვარს 3 წლით გადასახლა ვორონეჟში.

1930 წელს სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს ვორონეჟის განყოფილებამ ძიების ვერსიით ისევ დაიწყო საქმის წარმოება გადასახლებული ქართველი პოლიტპატიმრების წინააღმდეგ; მათ კელაე არალეგალური ორგანიზაცია ჰქონდათ ჩამოყალიბებული, კავშირი დაამყარეს რუსეთის სხვადასხვა მხარეში გადასახლებულ თანაპარტიელ ქართველებთან და საზღვარგარეთ მყოფ ამხანაგებთან; ვორონეჟის ჯგუფის ლიდერებად საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის განათლებისა და სამხედრო მინისტრები – გრიგოლ ლორთქიფანიძე და ალექსანდრე დგებუაძე მოიაზრებოდნენ.

საბრალდებო დასკვნა ჯგუფის შესახებ 1933 წლის 31 აგვისტოს გადაეგზავნა სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებულ განსაკუთრებულ სათათბიროს, რომელმაც 1933 წლის 29 დეკემბერს ჯგუფის წევრებს სამი წლით საკონცენტრაციო ბანაკში გადასახლება დაუდგინა.

სანდრო დგებუაძე გადასახლებულთა ჯგუფთან ერთად დააპატიმრეს 1934 წლის 13 იანვარს და ეტაპით გადაგზავნეს მარიინსკში, შემდეგ კუზნეცოვსკში, საბოლოოდ კი გორნოშორის ბანაკში.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს ალექსანდრე დგებუაძე გადასახლების ადგილას დააპატიმრეს საქართველოს „მენშევიკურ კონტრრევოლუციურ-დივერსიულ ტერორისტულ მავნებელურ ცენტრთან“ კავშირისა და გადასახლებულებს შორის კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ჩამოყალიბების ბრალდებით.

დაპატიმრებული გადაგზავნეს თბილისში, სადაც საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 9 ოქტომბერს დახვერტა მიუსაჯა.

დახვერტეს 10 ოქტომბრის ღამეს.

ნიკო ელიაშვილი (მეორე რიგში, მარჯვნივ) ორთაქალის
საგუბერნიო ციხეში, თბილისი, 1906 წელი.

ე

ნიკო ზოლოტი

ელიაშა ნიკოლოზ ზურაბის ძე

ნიკოლოზ ზურაბის ძე ელიაშა დაიბადა 1876 (1874?) წელს ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ლანიშში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაამთავრა ქუთაისის (?) გიმნაზია.

სწავლის პერიოდიდან იყო ჩართული „მესამე დასის“ წრეების, შედეგ კი სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მუშაობაში; იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1899 წლიდან.

1902 წელს დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ აგრძელებდა პარტიულ საქმიანობას; მუშაობდა ნაფიც ვეჟილად.

1902 წელს იცავდა ბათუმში დაპატიმრებული მუშების ჯგუფს, რომელთაც მარტში, გაფიცვის შემდეგ დაპატიმრებული ამხანაგების გათავისუფლების მოთხოვნით, იოსებ ჯულაშვილის (სტალინის) მიერ ორგანიზებული დემონსტრაციისას პოლიციასთან და ჯართან შეტაკება მოუხდათ.

ჟურნალ „კვალნიდან“ მოყოლებული, თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში „ნ.-ვას“-ს, „ნ.-კას“, „ე.-ას“ და „შაენყალას“ ფსევდონიმებით.

1905 წლიდან თავის ძმასთან – შალვა ელიაშასთან – ერთად მუშაობდა რსდმპ-ის „ბოლშევიკების“ ფრაქციაში.

იყო ჟურნალ „მოგზაურის“ მეორე რედაქტორი.

შედიოდა იმ ადვოკატთა ჯგუფში, რომლებიც მხოლოდ პოლიტიკური საბაბით დაპატიმრებული პირების დაცვაში მონაწილეობდნენ და უფასო კონსულტაციებს უწევდნენ მუშებს; ჯგუფში მუშაობდა კონსტანტინე ჯაფარიძესა და გრიგოლ გიორგაძესთან ერთად.

1905 წლიდან იყო ყოველდღიურ გაზეთ „Кавказский рабочий листок“-ის ფაქტობრივი რედაქტორი; აფინანსებდა ნიკოლოზ ივანეს ძე თამამშევი. გაზეთი რსდმპ კავკასიის კავშირის კომიტეტის ოფიციალურ ორგანოდ იქცა და დიდი პოპულარობით სარგებლობდა, რის გამოც მეფის ხელისუფლებამ მალევე, 15 ნომრის გამოსვლის შემდეგ, დახურა და რედაქტორი და მფლობელი პასუხისგებაში მისცა სისხლის სამართლის დებულების 124-ე და 103-ე მუხლებით – არსებული წყობილების დამხობისკენ მოწოდებისა და იმპერატორის ღირსების შეურაცხყოფის ბრალდებით.

ნიკო ელიაშა თავდაპირველად არაღლეალურ მდგომარეობაზე გადავიდა წინასწარი დაკავების თავიდან ასაცილებლად, მაგრამ სასამართლოს სხდომაზე გამოცხადდა, სადაც დააპატიმრეს და რამდენიმე თვით ჩასვეს მეტეხის ციხეში.

მეორე სხდომაზე სასამართლომ მას ერთი წლით პატიმრობა მიუსაჯა და თავდებით გაათავისუფლა.

გაემგზავრა პეტერბურგში, სადაც კიდევ დააპატიმრეს და იჯდა ე. წ. „Крепость“-ში.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ განაგრძობდა პარტიულ და საადეოკატო საქმიანობას; 1910 წელს არჩეული იყო ქართული სახალხო თეატრის გამგეობის თავმჯდომარედ.

1912 წელს ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს როსტოვში, საიდანაც ამნისტიით გათავისუფლდა.

კვლავ დააპატიმრეს 1913 წელს, „მგზავრის“ რედაქტორობისას; პეტერბურგის ციხეში გაატარა 3 წელი, შემდგომ კი გადაასახლეს ასტრახანში.

1916 წლიდან მუშაობდა ტფილისის დაჭრილთა და ომში დასახიჩრებულთა კომიტეტის მთავარ კონტროლიორად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, მარტიდან ნოემბრამდე, იყო ტფილისის საგუბერნიო მომარაგების (?) კომიტეტის თავმჯდომარე.

არჩეული იყო კავკასიის ვეჟილთა საბჭოს წევრად.

1917 წლიდან იყო საქართველოს ქალაქთა კავშირის თავმჯდომარე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლიდან იყო თბილისის ქალაქის თავი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო თვითმმართველობის და მომარაგების კომისიების თავმჯდომარე, გარეშე საქმეთა, საბიუჯეტო-საფინანსო და სარეკომენდაციო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და წავიდა ემიგრაციაში; ცხოვრობდა სტამბოლში, შემდეგ – გერმანიასა და საფრანგეთში.

1926 წელს განცხადებით მიმართა საქართველოს სსრ მთავრობას, რომ წვევტდა პოლიტიკურ საქმიანობას, ურიგდებოდა საბჭოთა ხელისუფლებას და ითხოვდა საქართველოში დაბრუნების უფლებას.

1926 წლის 29 სექტემბერს დაბრუნდა თბილისში; შემდგომ წლებში მუშაობდა სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებაში; იყო დამცველთა (ადეოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1930-იანი წლების მეორე ნახევარში მუშაობდა საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს ეკონომისტად.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, ალიარებითი ჩვენებების მიღება, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერ-

ვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა იყო.

1937 წლის 15 აპრილს პენსიონერი ნიკო ელიავა „კონტრრევოლუციური მენ-შევიკური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს.

1937 წლის 12 ივლისს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 13 ივლისის ღამეს.

დახვრიტეს ასევე მისი ვაჟი, ინჟინერი ზურაბ ელიავა.

რეაბილიტირებულია სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის მიერ 1957 წლის 8 ოქტომბერს.

ი. ელიავა

ელიგულაშვილი იოსებ აარონის ძე

იოსებ აარონის ძე ელიგულაშვილი დაიბადა 1890 წლის 12 ნოემბერს (ძვ. სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში ვაჭრის, ქველმოქმედის, ქუთაისის ხმოსანთა საბჭოს წევრის აარონ ელიგულაშვილის ოჯახში; ეროვნებით ებრაელი.

დაამთავრა ქუთაისის რეალური სასწავლებელი.

სწავლის დროს ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში, რისთვისაც დააპატიმრეს და გაასახლეს ქუთაისიდან.

დაამთავრა მოსკოვის კომერციული ინსტიტუტი; მიიღო ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი.

სწავლის პარალელურად, მამასა და ძმებთან ერთად ეწეოდა კომერციულ საქმიანობას რუსეთის იმპერიაში.

1917 წელს, ოქტომბრის ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ პეტროგრადში მყოფ ელიგულაშვილების ოჯახს ბოლშევიკურმა ხელსუფლებამ ქონების დიდი ნაწილი ჩამოართვა.

1917 წელს იოსებ ელიგულაშვილი დაბრუნდა თბილისში და საგარეო ვაჭრობის („საქონლის გაცემა-გამოცემის“) კომიტეტის წევრად დაიწყო მუშაობა.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საფინანსო-საბიუჯეტო და შრომის კომისიების წევრი.

1919 წელს დაინიშნა ევროპაში საქართველოს სავაჭრო წარმომადგენლად – იყო ეკონომიკური აგენტი როტერდამსა და საფრანგეთში.

შემდგომ წლებში მუშაობდა ფინანსთა და მრეწველობა-ვაჭრობის სამინისტროში, იყო მინისტრის ამახანაგი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს მონაწილეობდა საქართველოს სამუზეუმო ფასეულობების ევაკუაციაში.

შემდეგ ცხოვრობდა საფრანგეთში.

არჩეული იყო ქართველ ებრაელთა ასოციაციის თავმჯდომარედ.

1940 წელს, პარიზის გერმანული ჯარების მიერ ოკუპირების შემდეგ მიხეილ კედიასთან ერთად მონაწილეობდა ნაცისტების მხრიდან დევნა-განადგურების საგან ებრაელების დაცვის ღონისძიებებში

არჩეული იყო საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

ემიგრაციაში ცხოვრების პერიოდში აგროვებდა წიგნებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისათვის და საეკლესიო სიძველეებს თბილისის სიონის ტაძრისათვის გადასაცემად, თუმცა ამ სურვილის განხორციელება ვერ შეძლო.

იოსებ ელიგულაშვილი ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1952 წლის 20 ოქტომბერს, პარიზში.

დაკრძალულია ბანიოს სასაფლაოზე.

ემუხვარი არზაყან კონსტანტინეს ძე

არზაყან (დიმიტრი) კონსტანტინეს (ყაზილბაქის) ძე ემუხვარი (ემხა) დაიბადა 1881 წლის 13 აპრილს (ძველი სტილით) (მეორე ვერსიით 1880 წლის 26 ოქტომბერს) სოხუმის ოლქის სოფელ ჩხორთოლში (რეფი-შეშელეთი) თავადის ოჯახში; ეროვნებით აფხაზი.

მშობლების გარდაცვალების შემდეგ, ადრეული ასაკიდან იზრდებოდა ძიძის ოჯახში.

1890 წელს ოქუმის დაწყებითი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო სენაკის სასულიერო სასწავლებელში, რომლის დასრულების შემდეგ – 1896 წელს შევიდა ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში.

სემინარიაში სწავლის დროს ჩაება მოსწავლეთა არალეგალურ თვითგანვითარების წრეში და დაუახლოვდა სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფებს; სემინარიაში რედაქტორობდა არალეგალურ ხელნაწერ ჟურნალ „რიურაჟს“.

1902 წელს სემინარიის დასრულების შემდეგ შეძლო, თავი აერიდებინა სამხედრო სამსახურში განწევისაგან, უარი თქვა, როგორ ოფიცრის კარიერაზე, ასევე უნივერსიტეტში სწავლის გაგრძელებაზე და დაბრუნდა სამურზაყანოში, სადაც დაძმებთან ერთად ცხოვრობდა და ცდილობდა ადგილობრივი საზოგადოებას განათლებასა და განვითარებაში დახმარებოდა.

პარალელურად ჩაბმული იყო აფხაზეთში სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების მუშაობაში.

1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის შემდეგ, სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციამ – „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის სოხუმის ჯგუფმა,“ რომლის ხელმძღვანელიც არზაყან ემუხვარი იყო, რეალურად აიღო ხელში ქალაქ სოხუმის მმართველობა და ჩაანაცვლა მეფის ხელისუფლების თითქმის ყველა სტრუქტურა. მათ ჩამოაყალიბეს სახალხო

არზ. კონსტანტინე

მილიცია, დაეყვს ქალაქი უბნებად და ბოიკოტი გამოუცხადეს ქალაქის თვითმმართველობას. 1905 წლის ნოემბერში დემონსტრაციამ შეიმუშავა მოთხოვნა, რომ სოხუმის ქალაქის სათათბირო დაშლილიყო და საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით ახალი სათათბირო აერჩიათ, რისთვისაც მოსახლეობის ხელახალი აღწერა უნდა ჩატარებულიყო; ამ მიზნისათვის კი თვითმმართველობას 2000 მანეთი უნდა გამოეყო. ქალაქის თავმა თანხის გაცემაზე უარი თქვა, რევოლუციურმა ორგანიზაციამ მას ბოიკოტით უპასუხა; შეწყდა გადასახადების გადახდა და სათათბიროს ხმოსნებს გამოუცხადეს, რომ თუკი არ გადადგებოდნენ, საყოველთაო გაფიცვა ყველა სავაჭრო დაწესებულებაში გამოცხადდებოდა. ხმოსნებმა გადადგომის განცხადებები ქუთაისის გუბერნატორს – სტაროსელსკის გაუგზავნეს და სათათბირომ მუშაობა შეწყვიტა.

რევოლუციის დამარცხების შემდეგ არზაყან ემუხვარი სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს; 1908 წლის 28 აპრილს (ძველი სტილით) ტფილისის სასამართლო პალატამ მას 1 წლით პატიმრობა მიუსაჯა.

ციხიდან გათავისუფლების მომდევნო წლებში აგრძელებდა საზოგადოებრივ და პარტიულ საქმიანობას აფხაზეთში; იყო თავად-აზნაურთა კურიის თავმჯდომარე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო აფხაზეთის კომისარიატის თავმჯდომარე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

ამავე წლიდან იყო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა ჩეხეთში, პრაღაში; 1927 წლიდან ხელმძღვანელობდა პრაღის ქართველთა კოლონიას.

მისი ოჯახი საქართველოში დარჩა; უფროსი ვაჟი – ვლადიმერ ემუხვარი 1937 წელს საბჭოთა ტერორის მსხვერპლი გახდა.

არზაყან ემუხვარი მოულოდნელად გარდაიცვალა 1939 წლის 24 მარტს დილის ექვს საათზე პარიზში, კლოდ-ბერნარის საავადმყოფოში სისხლის მონამულის დიაგნოზით.

27 მარტს დაკრძალეს ლეველილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ერაძე გიორგის პავლეს ძე

გიორგი პავლეს ძე ერაძე დაიბადა 1882 წლის დეკემბერში (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ დირბში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო ტფილისის სამოქალაქო სასწავლებელში. მისი დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო ტფილისის სახელოსნო სასწავლებელში, სადაც დურგლობას სწავლობდა.

სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ პირველ ხანებში მუშაობდა სხვადასხვა სადურგლო სახელოსნოში, მცირე ხნით კი – დუშეთის მაზრის სამოქალაქო სასწავლებლის სახელოსნოში დურგლობის მასწავლებლად.

მასწავლებლობისთვის თავის დანებების შემდეგ მუშაობდა ამიერკავკასიის ქალაქების ფაბრიკა-ქარხნებში, განსაკუთრებით ხშირად – ბათუმსა და თბილისში.

აქტიურად მონაწილეობდა ორივე ქალაქის მუშათა მოძრაობაში; იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმისა და ტფილისის კომიტეტების წევრი.

თანამშრომლობდა პარტიის ცენტრალურ გამოცემებში და აქტიურად მუშაობდა პროფკავშირებში.

ცნობილი იყო პარტიული ფსევდონიმებით „ბრადიაგა“, „ბრადინი“ და „გიორგი“.

პრესაში იყენებდა ფსევდონიმებს „ბრ-გა“ და „ბრადიაგა“.

მრავალჯერ იყო დაპატიმრებული (მინიმუმ ორჯერ – 1909 და 1910 წლებში) და გადასახლებული რუსეთში.

იყო რსდმპ ლონდონის (1907 წ.) ყრილობის დელეგატი ტფილისის ორგანიზაციიდან.

შემდგომ წლებში მუშაობდა ტფილისის ტრამვაის სახელოსნოში მღებავად და იყო ტრამვაის მუშათა პროფკავშირის თავმჯდომარე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს თავმჯდომარის ამხანაგი,

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

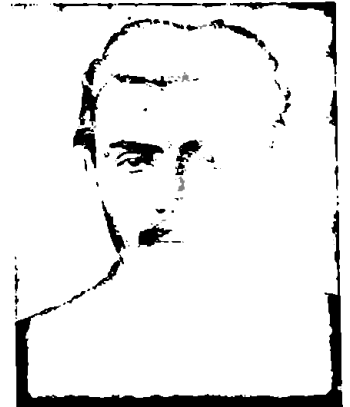
1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1920 წლიდან იყო შრომის და მომარაგების მინისტრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ემიგრაციაში ცხოვრობდა

გიორგი პ. ერაძე

საფრანგეთში.

აქტიურად მონაწილეობდა ემიგრაციის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

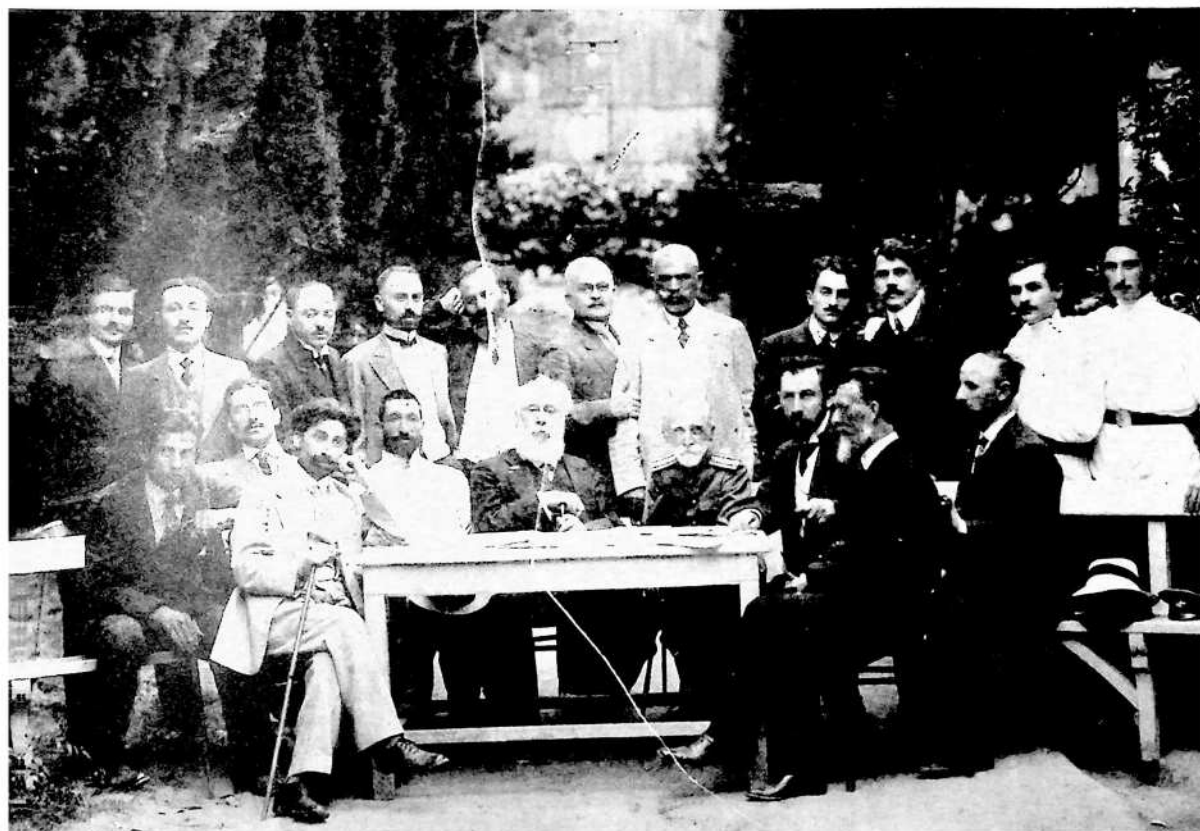
1920-იანი წლების მეორე ნახევრიდან შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციაში არსებულ ოპოზიციურ ჯგუფში.

ოჯახთან ერთად ცხოვრობდა და თავს ფიზიკური შრომით ირჩენდა ლევილის ქართველთა მამულში.

1950-იან წლებში ჩაბმული იყო „საქართველოს ეროვნული საბჭოს“ გარშემო ქართულ პოლიტიკურ ჯგუფთა გაერთიანების მცდელობებში .

გიორგი ერადე გარდაიცვალა 1971 წლის იანვარში, პარიზში.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ქართველი მწერლები და ლიტერატორები ქუთაისში,
„საოჯახო ბაღში“ გამართულ ლიტერატურულ
სალამოზე, 1914 წლის 29 მაისი.
პირველ რიგში, მარცხნიდან მეორე – გრიგოლ
ვეშაპელი.

ვადაჭკორია სოლომონ იმანეშვილი

ვადაჭკორია სოლომონ იმანეშვილი

სოლომონ (სოლონ) იმანეშვილი ვადაჭკორია დაიბადა 1880 წელს ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ჭანჭათში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლებით – დაამთავრა სოფლის სკოლა.

ბავშვობიდან მუშაობდა ტფილისის ტიპოგრაფიებში შევირდა, შემდგომ – ასოთამწყობად.

1897 წელს მუშაობდა გაზეთ „ცნობის ფურცლის“ ასოთამწყობად. ამ პერიოდის ჩაერთო სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში.

1898 წელს შევიდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში, ტფილისში.

ლადო კეცხოველთან ერთად მუშაობდა ექვთიმე ხელაძის სტამბაში.

იყო ტიპოგრაფიის მუშათა ორგანიზაციის ხელმძღვანელი. 1901 წლის ბოლოს კოოპტაციით შეიყვანეს რსდმპ ტფილისის კომიტეტში, სადაც მუშაობდა 1902 წლის ბოლომდე; შემდეგ ოჯახური მიზეზების გამო კომიტეტიდან გავიდა, მაგრამ განაგრძობდა პარტიაში მუშაობას.

1903 წლის ივლისში ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და 3 თვით იჯდა მეტეხის ციხეში.

1905 წლამდე საპასუხისმგებლო პარტიული თანამდებობა არ ეჭირა.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

1905 წლის დასაწყისიდან ტფილისის კომიტეტში თბილისის მე-3 რაიონის წარმომადგენლად იყო კომიტეტის წევრის უფლებით.

1905 წლის აგვისტოში ქალაქის საბჭოს შენობაში დემონსტრაციის დარბევისას დააპატიმრეს და ციხეში იჯდა თვე-ნახევარი. გათავისუფლების შემდეგ კვლავ დააპატიმრეს, მაგრამ სულ 6 დღე გაატარა ციხეში, რადგან 1905 წლის ოქტომბრის მანიფესტით გათავისუფლდა, თუმცა ამანაც ვერ უშველა დიდი ხნით, რადგან 1905 წლის ბოლოს კვლავ დააპატიმრეს 4 თვით.

დამსახურებების გამო პარტიამ სოლომონ ვადაჭკორიას კანდიდატურა 1906 წელს სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნებზე ხმოსნად წამოაყენა.

1908 წლამდე იყო რსდმპ ტფილისის კომიტეტის წევრი, ასევე იყო არალეგალურ გაზეთ „დილას“ პასუხისმგებელი რედაქტორი.

1908 წლის თებერვალში დააპატიმრეს; ძიებამ წელიწად-ნახევარს გასტანა და ბოლოს სამხედრო სასამართლომ 4 წლით კატორღა მიუსაჯა. კატორღის ვადის მოხდის შემდეგ სამუდამოდ გადაასახლეს ციმბირში, საიდანაც წელიწად-ნახევარის შემდეგ მოახერხა გაქცევა საზღვარგარეთ.

1914 წლიდან 1915 წლამდე ცხოვრობდა კონსტანტინოპოლში, სადაც მუშაობდა ასოთამწყობად; 1915 წელს გადავიდა ბერლინში, იქაც ტიპოგრაფიაში

მუშაობდა. მონაწილეობდა საქართველოს გათავისუფლების კომიტეტის გაზეთ „ქართული გაზეთის“ გამოცემაში.

საქართველოში 1918 წლის მაისში დაბრუნდა, მუშაობდა ქალაქ თბილისში, ტიპოგრაფიაში.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

დამფუძნებელი კრების 1919 წლის 9 მაისის სხდომაზე, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საკანდიდატო სიის სამი წევრის გარდაცვალების გამო, ახალი წევრებიდან ერთ-ერთად სოლომონ ვადაჭკორია ჩაირიცხა ამ სიაში.

დამფუძნებელი კრების წევრობის გარდა სოლომონ ვადაჭკორია პარალელურად იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის რაიონული კომიტეტის თავმჯდომარე მცირე ხნის განმავლობაში.

1920 წელს, დამფუძნებელი კრების წევრთა არჩევნების შედეგების საბოლოო გადაანგარიშების შედეგად ამოირიცხა კრების წევრობიდან (რადგან სოციალ-დემოკრატებს მანდატები შეუმცირდათ).

კრების წევრის უფლებამოსილების დატოვების შემდეგ სოლომონ ვადაჭკორია მუშაობდა საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა კავშირის ტიპოგრაფიის გამგის თანამშემედ და მთავრობის ტიპოგრაფიის გამგედ.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში:

ცოტა ხნით ისევ მუშაობდა ტიპოგრაფიაში, სანამ 1921 წლის 21 მაისს არ დააპატიმრეს. ციხეში 2 თვე გაატარა. გათავისუფლების შემდეგ 1921 წლის ნოემბერში გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე და ამ მდგომარეობაში 1923 წლამდე დაჰყო თბილისში. ამ პერიოდში პარტიაში ოფიციალურად არ ითვლებოდა, მაგრამ ასრულებდა არალეგალურ მდგომარეობაზე გადასული პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დავალებებს. 1922 წელს გახდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის კომიტეტის თავმჯდომარე. შემდგომ კი წევრის სტატუსით მუშაობდა 1922 წლის მაისამდე; ცოტა ხნით შესვენების შემდეგ, 1922 წლის ნოემბრიდან კვლავ განაახლა მუშაობა კომიტეტში 1923 წლის მაისამდე. იყო არალეგალური სტამბების ორგანიზატორი. აქტიურად მუშაობდა ნოე ხომერიკთან ერთად.

1923 წლის დასაწყისში დატოვა კომიტეტი და წავიდა ბათუმში, რათა არალეგალურად გამგზავრებულიყო გერმანიაში ოჯახთან, მაგრამ 1923 წლის 6 ივნისს საზღვარზე სხვისი – გერონტი არტემის ძე ჩუბინიძის – პასპორტით გადასვლის მცდელობისას დააპატიმრეს ბათუმიდან 6 ვერსზე, მიხეილ ივანეს ძე ტულუშთან (რომელიც ძიების ინფორმაციით პროფესიონალი ქურდი იყო) ერთად. დაკავებულიები ჯერ გადაგზავნეს „აჭარისტანის“ ჩეკაში, რომელმაც დაადგინა, რომ დაკავებულებს ეძებდა საქჩეკა (საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ 22 ივნისს

ბათუმში გაგზავნა ცნობა, რომ ბათუმში ყალბი გვარით შეიძლება იმყოფებოდეს ძეზნილი სოლომონ ვადაჭკორია და დაკავებულის ფოტოსურათი ამოსაცნობად). თბილისიდან პასუხის მიღების შემდეგ დაკავებულები გადაგზავნეს თბილისში, საქჩეკას კომენდატურაში. საქჩეკაში სოლომონ ვადაჭკორია დააპირისპირეს ილარიონ რუსიაშვილთან (ერთ-ერთი არალეგალური სტამბის ორგანიზატორი), რომელმაც დაადასტურა, რომ ის ნამდვილად სოლომონ ვადაჭკორია იყო. თავის მხრივ ვადაჭკორიამაც დაადასტურა რუსიაშვილთან ნაცნობობა.

ვადაჭკორიამ დაკითხვებზე დაასახელა თბილისის კომიტეტის ის შემადგენლობა, ვისთან ერთადაც თავად შედიოდა კომიტეტში 1922 და 1923 წლებში, თუმცა დასახელებულების უმრავლესობა ან პატიმრობაში, ან საზღვარგარეთ, ან არალეგალურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა.

1923 წლის 17 დეკემბერს ვადაჭკორიამ განცხადებით მიმართა საქჩეკას თავმჯდომარეს და სთხოვა, რომ დროზე დაესრულებინათ საქმე და საზღვარგარეთ, ოჯახთან წასვლის საშუალება მიეცათ, რადგანაც ისედაც არალეგალურად აპირებდა გამგზავრებას და გათავისუფლების შემთხვევაშიც გადანაცვლებილი ჰქონდა პოლიტიკიდან ჩამოშორება.

1924 წლის 17 იანვარს პრესაში გამოქვეყნდა მეტეხის ციხეში მყოფი 239 სოციალ-დემოკრატი პოლიტპატიმრის განცხადება, სადაც ისინი გმობდნენ ილარიონ გიორგაძის მკვლელობას (არალეგალური პროფკავშირების ყოფილი ლიდერი, რომელიც დაპატიმრების შემდეგ დათანხმდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თვითლიკვიდაციის პროცესში მონაწილეობის მიღებას, გათავისუფლების შემდეგ კი, 29 დეკემბრის ღამეს, გაურკვეველ ვითარებაში მოკლეს. ბოლშევიკურმა რეჟიმმა მკვლელობის ორგანიზატორად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ცეკა გამოაცხადა) და პარტიდან გასვლის შესახებ იუნყებოდნენ.

1924 წლის 17 იანვარს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების №1 ჯგუფის რწმუნებულმა მიკმა განიხილა ვადაჭკორიას საქმე და მიიღო რა მხედველობაში, რომ იგი შეუერთდა მეტეხის პოლიტპატიმარ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრთა განცხადებას ყოფილ მენშევიკთა ყრილობის მიერ მიღებული თვითლიკვიდაციის გადანაცვლებებზე შეერთებისა და პარტიიდან გასვლის შესახებ, მისი ციხიდან გათავისუფლების რეკომენდაცია გასცა.

სოლომონ ვადაჭკორია განცხადებაზე ხელმოწერა პოლიტპატიმრების უმრავლესობასთან ერთად გაათავისუფლეს.

1924 წლის ბოლოდან იყო საბჭოთა რეჟიმის მიერ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დასაშლელად ჩამოყალიბებული „მუშათა კომისიის“ წევრი; ეხმარებდა იატაკქვეშელ ყოფილ თანამებრძოლებს ხელისუფლებასთან შერიგებასა და ამნისტიის მიღებაში.

1925 წლისათვის, რამდენადაც ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ კვლავ უარი უთხრა ვიზაზე საზღვარგარეთ ოჯახთან გასამგზავრებლად, მან კვლავ არალ-

ეგალურად სცადა გაღწევა. ამჯერად წარმატებით.
გარდაიცვალა 1928 წელს, ბერლინში.

ვარდოიანცი მკრტიჩ კარაპეტის ძე

მკრტიჩ (მიკირტიჩ-მიკირტუმ) კარაპეტიან (კარაპეტის ძე) ვარდოიანცი და-
იბადა 1871 წლის 28 მაისს (ძველი სტილით) ერევნის გუბერნიის ქალაქ ალექ-
სანდროპოლში (ამჟამინდელი გიუმრი), მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით სომეხი.

1892 წელს დაამთავრა თბილისის 4-კლასიანი სახელოსნო სასწავლებელის 3
კლასი, ზეინკლის პროფესიით.

მუშაობდა მემანქანედ კავკასიის რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში.

ამ დროიდან ჩაერთო სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში; 1898
წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1902 წლიდან მუშაობდა ბაქოში. 1905 წლიდან იყო რსდმპ „მენშევიკების“
ფრაქციის წევრი.

1905 წელს მონაწილეობდა რევოლუციურ მოძრაობაში ბაქოში, რის გამოც
დაპატიმრებული იყო და იხდიდა სასჯელს 1906-1907 წლებში პეტრებურგში, ე.
წ. „კრეპოსტში“ და 1910-1911 წლებში – ბაქოში.

მესამედ დააპატიმრეს 1911 წლის 30 სექტემბერს (ძველი სტილით) ბაქოში;
ციხიდან გაიქცა და 1911-1913 წლებში არალეგალურად ცხოვრობდა ყარსსა
და თბილისში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო რუსეთის რკინიგზელთა
კავშირის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს
წევრი.

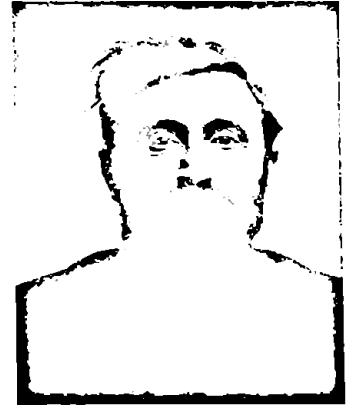
1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის, შემდგომში სა-
ხალხო გვარდიის, ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი; არჩეული იყო
სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად; იყო ჯავშნოსანი მატარებლების
რაზმის სარემონტო ჯგუფის ხელმძღვანელი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის
პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამ-
ფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა
პარტიის სიით.

1921 წლისათვის მუშაობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა
პარტიის თბილისის დეპოს ორგანიზაციაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-
ლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდე-

ვ. ვარდოიანცი

გობის მოძრაობაში; მუშაობდა თბილისის ელექტროსადგურში.

საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისთვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით 1922 წლის 10 თებერვლის ღამით პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს.

1922 წლის 1 აპრილს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) პრეზიდიუმმა კოტრეველოვს აგიტაციის ბრალდებით 6 თვით პატიმრობა მიუსაჯა; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, იზოლაციის წესით.

1922 წლის ოქტომბერში საქართველოს ჩეკას პრეზიდიუმმა პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფს დაუდგინა მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა, მათ რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად, რასაც მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა: რადგან თავად საბჭოთა რიტორიკით საქართველოს სსრ იყო დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებულ ციხეში გადასახლება საბჭოთა კანონებითე აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა; პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტისა და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისად“ მათი საზღვარგარეთ გადასახლება დაადგინა და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62-კაციანი ჯგუფი, მათ შორის მკრტიჩ ვარდოიანციც, მოსკოვის გავლით პოლონეთში გააძევა; იქიდან კი გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის, ლადო ახმეტელის, დახმარებით ისინი გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

თავდაპირველად ცხოვრობდა ბერლინში; 1923 წლის ოქტომბერში კი საცხოვრებლად გადავიდა პარიზში.

აგრძელებდა მუშაობას საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პარიზის ორგანიზაციაში; 1932 წლისათვის მუშაობდა რენოს ქარხანაში მუშად.

გარდაიცვალა 1955 წლის 6 დეკემბერს პარიზთან ახლოს.

10 დეკემბერს დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ვეშაპიძე გრიგოლ გიორგის ძე

გრიგოლ გიორგის ძე ვეშაპიძე (ვეშაპელი) დაიბადა 1892 წელს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ საირხეში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლება მიიღო ოჯახში.

1910 წელს ვერცხლის მედლით დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია. გიმნაზიაში სწავლის დროს დაიწყო თანამშრომლობა ქართულ და რუსულ პრესაში.

1910 წელს „კავკასიის ოლქის სახაზინო სტიპენდიით“ სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე, უნივერსიტეტში სწავლისას განაგრძობდა თანამშრომლობას თბილისურ და მოსკოვურ პრესაში („Русские ведомости“, „Голос минувшего“); იყო ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს გამგეობის წევრი და მოსკოვის ქართული სათვისტომოს კულტურული და სამეცნიერო საზოგადოების წევრი.

სტუდენტურ მოძრაობაში მონაწილეობის გამო ერთი წლით იყო გარიცხული უნივერსიტეტიდან.

1916 წელს, ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ, შევიდა იურიდიულ ფაკულტეტზე, სადაც ლექციების მოსმენა მანამდე პქონდა დაწყებული.

1916 წლიდანვე თანამშრომლობდა გაზეთ „საქართველოსთან“ „გრიგოლ ვეშაპელის“ და „გრ. ვეშაპელის“ ფსევდონიმით.

გამოაქვეყნა რამდენიმე ნაშრომი საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის საკითხებზე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ სწავლას თავი დაანება და დაბრუნდა საქართველოში.

1917 წლის აპრილიდან 1918 წლამდე იყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაზეთ „საქართველოს“ რედაქტორი.

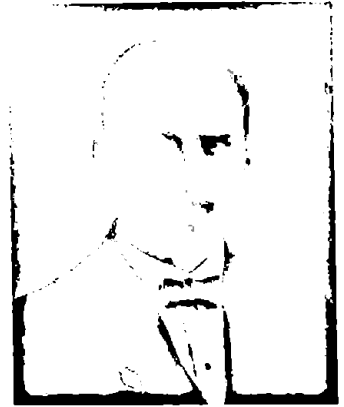
ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი კონფერენციის მიერ არჩეული იყო პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრად.

ამავე პარტიის სიით არჩეული იყო ქალაქ თბილისის საბჭოს ხმოსნად.

1917 წლის ნოემბრიდან იყო საქართველოს ეროვნული (ინტერპარტიული) საბჭოს და აღმასკომის წევრი და პირველი სესიის განმავლობაში ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარის ამხანაგი.

1918 წლის თებერვალში მონაწილეობდა ტრაბზონის საზავო კონფერენციაში, როგორც ამიერკავკასიის სეიმის საზავო დელეგაციის ეროვნული საბჭოს წევრი. ეროვნული საბჭოს წევრის სტატუსით აგრძელებდა დიპლომატიურ მოლაპარაკებებს კონფერენციის შეწყვეტის შემდეგ ენვერ-ფაშასთან.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

გიორგი ვეშაპელი

ლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი, პარლამენტის ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქციის თავმჯდომარის ამხანაგი.

1918 წლის სექტემბერში – ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაყოფის შემდეგ – არჩეული იყო დამოუკიდებელი ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარი კომიტეტის და საპარლამენტო ფრაქციის თავმჯდომარედ.

იყო გაზეთ „კლდის“ რედაქტორი; დამოუკიდებელი ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მთავარი კომიტეტის თავმჯდომარე.

1919 წლის 19 სექტემბრიდან ჩაირიცხა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად „მინის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტიის სიით“; იყო ამავე პარტიის ფრაქციის თავმჯდომარე, საბიუჯეტო-საფინანსო, სამხედრო, საპენსიო და გარეშე საქმეთა კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში ეროვნულ-დემოკრატიული, რადიკალ-დემოკრატ გლეხთა, უპარტიოთა კავშირისა და მინის მესაკუთრეთა ეროვნული პარტიების გაერთიანების შემდეგ იყო დამფუძნებელ კრებაში ახლადწარმოქმნილი დემოკრატიული ფრაქციის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და მოგვიანებით – მაისში ლეგალურად გაემგზავრა სტამბლში, სადაც საქართველოში და საზღვარგარეთ ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ ერთიანი ფრონტით ბრძოლის შესახებ პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესში ჩაერთო.

1922 წლის გაზაფხულიდან იყო საქართველოს დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენელი ინტერპარტიულ კომიტეტში; მცირე ხნით მუშაობდა „სტამბოლის პოლიტიკურ კომისიაში“.

1922 წლის გაზაფხულზე გრიგოლ ვეშაპელი იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის წევრი, რომელიც გაიგზავნა გენუის კონფერენციაზე საქართველოს საკითხის დასაყენებლად.

1924 წლის მაისში გრიგოლ ვეშაპელმა ინტერვიუ მისცა გრიგორი ალექსინსკის გაზეთს, სადაც ისაუბრა ბოლშევიზმთან დაპირისპირების შემთხვევაში ერთიანი ფრონტის აუცილებლობაზე ყველა ანტისაბჭოთა ძალას შორის და არ გამოორიცხა შეიარაღებული აჯანყების სცენარი, რის გამოც საკუთარი პარტიის წევრებმა და დამოუკიდებლობის კომიტეტმა საქართველოდან საყვედური გამოუცხადეს წინდაუხედავი და თვითნებური საქციელის გამო და გაიწვიეს ინტერპარტიული კომიტეტიდან.

შემდგომ პერიოდში გრიგოლ ვეშაპელი კვლავ განაგრძობდა ემიგრაციის პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობას, ცხოვრობდა პარიზში და მუშაობდა რენოს ქარხანაში მუშად.

1924 წლის ივნისში იგი პარიზში შეხვდა ბერლინში საბჭოთა კავშირის სავაჭრო წარმომადგენელს ალექსანდრე სვანიძეს და საქართველოში დაბრუნების

სურვილი გამოთქვა.

1924 წლის 5 ნოემბრიდან პარიზში დაიწყო გაზეთ „ახალი საქართველოს“ გამოცემა, რომელსაც საიდუმლოდ აფინასებდა საქართველოს სსრ მთავრობა პარიზში საბჭოთა კავშირის სრულუფლებიანი წარმომადგენლობის გავლით, რედაქტორი კი გრიგოლ ვეშაპელი იყო; სარედაქციო სტატიებში იგი აკრიტიკებდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ემიგრაციაში მყოფ მთავრობას, ბრალს სდებდა „1924 წლის აგვისტოს ავანტიურის“ მონაწილეობაში და მოუწოდებდა მას თვითლიკვიდაციისაკენ, ხოლო ემიგრანტებს კი ურჩევდა საბჭოთა ხელისუფლების ცნობას და სამშობლოში დაბრუნებას.

1925 წლის 9 აგვისტოს კაფე „ვოლტერში“ გრიგოლ ვეშაპელი ხელმძღვანელობდა პარიზის საბჭოთა საქართველოს მოქალაქეების კოლონიის დამფუძნებელ კრებას, რომელსაც თავს დაესხნენ ახალგაზრდა ქართველი ემიგრანტები სხვადასხვა პოლიტიკური ჯგუფებიდან და ჩაშალეს, ხოლო ორგანიზატორებს, მათ შორის გრიგოლ ვეშაპელს, ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს.

1926 წლის დასაწყისში მან საქართველოში დაბრუნების ნებართვა ითხოვა. ამის მიზეზი იყო როგორც საფრანგეთის პოლიციის თვალთვალი და ემიგრანტ ქართველებთან დაპირისპირება, ასევე ქართული ემიგრაციის დაშლის შესახებ საბჭოთა პოლიტიკის კურსის ცვლილება, რომლის თანახმადაც გრიგოლ ვეშაპელმა თავისი მისია ამონურა; ამჯერად ძირითადი დარტყმა სოციალ-დემოკრატი ემიგრანტების „გახრწნისაკენ“ უნდა მიმართულიყო, ხოლო ამისათვის გრიგოლ ვეშაპელის პერსონა არ გამოდგებოდა ამ პოლიტიკურ ძალასთან ძველი და მწვავე დაპირისპირების გამო.

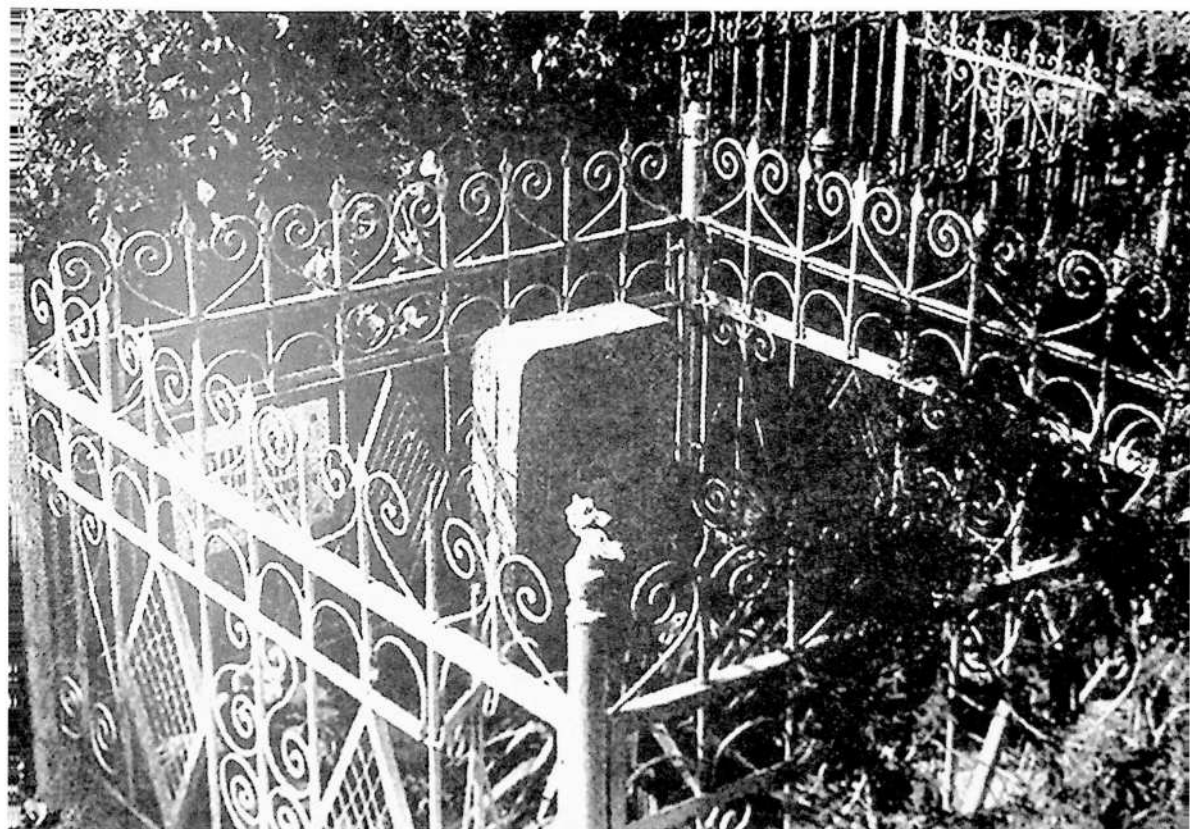
10 ივნისს პარიზში გაიმართა სასამართლო სხდომა, სადაც განიხილებოდა ქართველი ემიგრანტების ჯგუფის მიერ გასული წლის 9 აგვისტოს კაფე „ვოლტერში“ საბჭოთა კოლონიის დამფუძნებლებზე თავდასხმის საქმე, აღძრული დაზარალებულის – გრიგოლ ვეშაპელის მიერ. 16:00 საათზე, სხდომის დამთავრების შემდეგ, მოედანზე, ტაქსიში ჩაჯდომისას ემიგრანტმა ავთანდილ მერაბიშვილმა გრიგოლ ვეშაპელს ორი ტყვია ესროლა, რომელიც საავადმყოფოში მიყვანამდე გარდაიცვალა. მკვლეელი ადგილზევე დააპატიმრეს.

გრიგოლ ვეშაპელი 13 ივნისს დაკრძალეს პერ-ლაშეზის სასაფლაოზე, ფრანგი კომუნისტებისა და საბჭოთა მოქალაქეების პროცესიის თანხლებით.

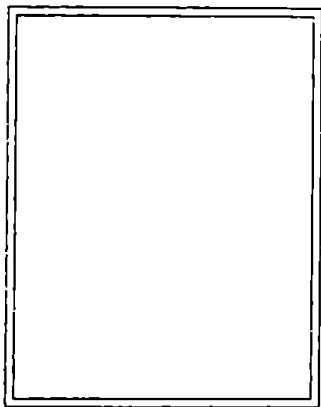
სასამართლო პროცესზე საბჭოთა წარმომადგენლობამ სცადა, მკვლეელი – ავთანდილ მერაბიშვილი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მიერ მართულად წარმოეჩინა, რის გამოც ემიგრანტული მთავრობა იძულებული გახდა, მერაბიშვილისათვის ადვოკატი დაექირაევინა და დაცვის ღონისძიებები წამოეწყო; შედეგად სასამართლომ გაიზიარა დაცვის ვერსია, რომ მერაბიშვილმა ვეშაპელი შურისძიების, საბჭოთა ხელისუფლებასთან თანამშრომლობის, ანუ ლალატის გამო მოკლა და შედარებით მსუბუქი სასჯელი, რამდენიმე წლით პატიმრობა დაუდგინა. გათავისუფლების შემდეგ მერაბიშვილი ჯერ ბელგიაში

გადასახლდა, შემდეგ კი არგენტინაში. სასამართლოზე დაცვის მიუხედავად, ემიგრანტებს შორის არსებობდა ეჭვი, რომ მერაბიშვილი საბჭოთა სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობდა.

1928 წლის მაისში გრიგოლ ვეშაპელის ქვრივისა და საქართველოში მყოფი მამის ინიციატივით, მისი ფერფლი პარიზიდან საქართველოში გადმოასვენეს და სათანადო პატივით დაკრძალეს.

ზორი ზორიანცის საფლავი თბილისში,
პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე.

შეიქვან ზახაროვი

ზახაროვი დიმიტრი ვასილის ძე

დიმიტრი ვასილის ძე ზახაროვი.

ეროვნებით რუსი.

1907 წელს დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

1908 წლიდან ირიცხებოდა მოსკოვის სასამართლო პალატის მოსკოვის ოლქის ნაფიც ვეჟილთა სიაში.

1910-იანი წლებიდან ცხოვრობდა სოხუმში და მუშაობდა ნაფიც ვეჟილად.

იყო სოხუმის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების წევრი.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1917-1918 წლებში იყო სოხუმის ოლქის კომისარი.

იყო აფხაზეთის ეროვნული საბჭოს წევრი. საკონსტიტუციო დელეგაციის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ მუშაობდა ტფილისის მუშათა კოოპერატიულ კავშირში (?).

1923 წელს იყო აფხაზეთის ასსრ დამცველთა (ადვოკატთა) კოლეგიის პრეზიდენტის წევრი.

სხვა ბიოგრაფიული დეტალები უცნობია.

ზ. ნ. ზორი

ზორიანცი ზორი ნაწასარდის ძე

ზორი ნაწასარდის ძე ზორიანცი დაიბადა 1885 წელს ერევნის გუბერნიის ნახიჭევანის მაზრის სოფელ ცხნაში (ამჟამინდელი ჩანაბაბი); ეროვნებით სომეხი.

თბილისის გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო რუსეთში – პოლიტექნიკუმში; მამის გარდაცვალების გამო ოჯახს გაუჭირდა და მან ველარ მოახერხა სწავლის დასრულება.

1910-იან წლებში მუშაობდა ვერმიშელის ფაბრიკაში, მსახურობდა საზოგადოება „ტრეუგოლნიკში“.

იყო სომხური რევოლუციური ფედერაციის – „დამნაცუტუტუნის“ ერთ-ერთი დამაარსებლის – როსტომ ზორიანცის ბიძაშვილი და ამავე პარტიაში შევიდა 1917 წელს; იყო პარტიის ავღაბრის კომიტეტის ხელმძღვანელი.

1917 წლის 24 ნოემბერს შეუდგა ახალციხის ქალაქისთავის მოვალეობის შესრულებას; მუსლიმ მესხებსა და ახალციხის მაზრის სხვა ეროვნების მოსახლეობას შორის წარმოქმნილი კონფლიქტის დროს ხელმძღვანელობდა ახალციხის დაცვას; ცდილობდა ადგილობრივი მოსახლეობის კონსოლიდაციას. განუვლი

ლენინისთვის 1918 წელს ახალციხის ერთ-ერთ ქუჩას მისი სახელი დაარქვეს.

1917 წელს აირჩიეს ახალციხის მაზრის სომხური ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარედ.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი „დამნაცუტიუნის“ სიით.

1918 წლის ბოლოს, საქართველო-სომხეთის ომის დროს, ორჯერ დააპატიმრეს თბილისში, მაგრამ მალევე გაათავისუფლეს დეპუტატის ხელშეუვალობის გამო.

საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად ჩაირიცხა 1919 წლის სექტემბრიდან „დამნაცუტიუნის“ საკანდიდატო სიით; იყო თვითმმართველობის კომისიის წევრი.

1921 წლის მარტში, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ, ახალციხის რევკომის შემადგენლობაში შევიდა .

1922 წლის ივლისში თბილისში აჰმედ ჯემალ-ფაშას მკვლელობის შემდეგ საბჭოთა რეჟიმმა მკვლელობის ორგანიზების ბრალდებით „დამნაცუტიუნის“ წევრების მასობრივი დაპატიმრება დაიწყო; დააპატიმრეს ზორი ზორიანციც, თუმცა რამდენიმე თვის შემდეგ გაათავისუფლეს.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისსა და ახალციხეში.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, 1937 წლის 14 სექტემბერს, ზორი ზორიანცი დააპატიმრეს თბილისში „დამნაკთა კონტრრევოლუციურ პარტიაში არალეგალური მუშაობისა და საბჭოთა ხელისუფლებისადმი უკიდურესად მტრული განწყობის“ ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 26 დეკემბერს ზორიანცს 10 წლით „შრომა-გასწორების ბანაკში“ გადასახლება მიუსაჯა.

გადასახლებული იყო მისი მეუღლეც.

გადასახლებაში 3 წლის მძიმე მუშაობის შემდეგ ვადაზე ადრე გაათავისუფლეს; თბილისში შერყეული ჯანმრთელობით დაბრუნდა.

დაიღუპა 1943 წელს თბილისში ავტოსაგზაო შემთხვევის დროს.

დაკრძალულია თბილისში, პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე.

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მოღვაწეთა ჯგუფი.
პირველ რიგში ზის გრიგოლ ხოფერიძე.
მეორე რიგში სხედან, მარცხნიდან მელიტონ ფილია, ლეო შენ-
გელია, პავლე საყვარელიძე, ვიქტორ თევზაია, ნიკო კიკნაძე.
დგანან: ლეო დონდუა, ელადიმერ ოკუჯავა, დავით
სულიაშვილი, დავით დონდუა.

თ

თაყაიშვილი ექვთიმე სიმონის ძე

ექვთიმე სიმონის ძე
თაყაიშვილი

ექვთიმე სიმონის ძე თაყაიშვილი ოფიციალური ჩანაწერის მიხედვით დაიბადა 1863 წლის 5 იანვარს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლეხოურში (ლიხაური), აზნაურის ოჯახში (მამა მსახურობდა „კორდონის ნაჩაღნიკად“); ეროვნებით ქართველი.

ადრეულ ასაკში დაობლდა – ძმებთან ერთად, მეურვეობდნენ ნათესავები.

შვიდი წლის ექვთიმე შეიყვანეს ოზურგეთის სამაზრო სასწავლებელში.

მესამე კლასში გადასვლისას სასწავლებელი გადაკეთდა ქალაქის სკოლად, ამის გამო გადავიდა ფოთის სამაზრო სასწავლებელში.

სამაზრო სასწავლებლის დასრულების შემდეგ სწავლა განაგრძო ქუთაისის პროგიმნაზიის მეორე კლასში; კურსის გავლის შემდეგ გადაიყვანეს ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის მეხუთე კლასში.

გიმნაზიის დასრულების შემდეგ, 1883 წელს სწავლა განაგრძო პეტერბურგის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა 1887 წლის ივნისში კანდიდატის ხარისხით და ისტორიის მასწავლებლობის უფლებით. სწავლის პერიოდში აქტიურად მონაწილეობდა ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს საქმიანობაში.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ჯერ პედაგოგად მუშაობდა – 1887 წლის სექტემბრიდან ასწავლიდა ლათინურსა და ბერძნულს ტფილისის სათავადაზნაურო სკოლაში, ხოლო 1894 წლის ივნისიდან – მის გამგედ; მისი ხელმძღვანელობისას სკოლა რეაქლასიან გიმნაზიად გადაკეთდა.

შემდგომ პერიოდში იყო ისტორიისა და ლათინური ენის მასწავლებელი ტფილისის ქალთა მე-2 (1904 წლის 16 ნოემბრიდან) და ვაჟთა მე-6 გიმნაზიებში (1911 წლის 24 აგვისტოდან; ყოფილი კლასიკური პროგიმნაზია).

არჩეული იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობის წევრად (1886 წლის მაისი), ქართული დრამატული საზოგადოების (1888 წელი) და საეკლესიო მუზეუმის კომიტეტის წევრად (1889 წლის 13 თებერვალს); იყო რუსეთის არქეოლოგიური საზოგადოების, აღმოსავლეთის შესწავლის საზოგადოების ტფილისის განყოფილების, მოსკოვის არქეოლოგიური საზოგადოების კავკასიის განყოფილების საპატიო წევრი და მდივანი (1905 წლის 10 აპრილიდან); კავკასიის საისტორიო-არქეოლოგიური ინსტიტუტის ნამდვილი წევრი.

ექვთიმე თაყაიშვილი იყო ქართული წიგნის გამომცემელთა ამხანაგობის და საქართველოს საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების დამაარსებელი და თავმჯდომარე 1907 წლიდან.

მუშაობდა ტფილისის და ქუთაისის სათავადაზნაურო ბანკებში, იყო ტფილისის სასოფლო-სამეურნეო კრედიტის საზოგადოების წევრი, ტფილისის სამეურნეო საზოგადოების და სამეურნეო ბანკის გამგეობის წევრი.

ექვთიმე თაყაიშვილმა სამეცნიერო-ისტორიული და არქეოლოგიური კვლევები დაიწყო წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მიერ შეკრებილი საისტორიო წყაროების დამუშავებით და საეკლესიო მუზეუმის კომიტეტში მუშაობით; შემდგომ წლებში იყო რამდენიმე არქეოლოგიური ექსპედიციის ხელმძღვანელი; აგრძელებდა საისტორიო წყაროების გამოვლენას, შეკრებასა და სისტემატიზაციას.

თანამშრომლობდა პრესაში, იყენებდა ფსევდონიმებს – „ახალი“, „ე. თ-ლი“, „ე. თ-ი“, „ე. თ“ და „Kaxaner“.

1917 წლიდან იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენაში.

იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დამფუძნებელი საზოგადოების წევრი.

1917 წლიდან იყო კავკასიის ისტორიულ-არქეოლოგიური ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 21 მაისს თბილისის უნივერსიტეტის საბჭომ ექვთიმე თაყაიშვილს მიანიჭა ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი. იგი ხელმძღვანელობდა სიძველეთამცოდნეობის კათედრას; იყო არქეოლოგიის პროფესორი.

1918 წლის 26 მაისს მან ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით. იყო დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის წევრი – თავმჯდომარის უმცროსი ამხანაგი, საბიბლიოთეკო კომისიის თავმჯდომარე, ხელოვნების კომისიის მდივანი და სახალხო განათლების კომისიის წევრი.

1921 წლის თებერვალ-მარტში, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს ხელმძღვანელობდა სამუზეუმო სიძველეთა ევაკუაციას ბათუმში, საიდანაც დამფუძნებელი კრების გადაწყვეტილებით მთავრობის წევრებთან ერთად დატოვა საქართველო და გაემგზავრა ემიგრაციაში, კერძოდ, საფრანგეთში.

1921 წლიდან ექვთიმე თაყაიშვილი, როგორც საქართველოს გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენელი და დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმის წევრი, მონაწილეობდა ერთიანი ფრონტის ორგანიზების შესახებ პარტიების საზღვარგარეთის ორგანიზაციების მოლაპარაკებების პროცესში საქართველოში ბოლშევიკური ოკუპაციის წინააღმდეგ საბრძოლველად და დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

1922 წლის 3 მარტიდან იყო ინტერპარტიული კომიტეტის წევრი – წარმოად-

გენდა საქართველოს გაერთიანებულ ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას.

ექვთიმე თაყაიშვილი სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობასაც განაგრძობდა; იყო პარიზის ნუმიზმატთა საზოგადოების (1922 წელი), შემდეგ – საფრანგეთის აზიის საზოგადოების (1925 წელი) წევრი.

1935 წელს – საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის სამოკავშირეო ხელშეკრულების გაფორმებისა და საფრანგეთში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დიპლომატიური წარმომადგენლობის ლიკვიდაციის შემდეგ – საქართველოს საისტორიო სიძველეები საფრანგეთის სახელმწიფომ გადაიბარა; თუმცა ემიგრანტული მთავრობის გადაწყვეტილებით ექვთიმე თაყაიშვილი, როგორც კერძო პირი, არაფორმალურად მაინც ასრულებდა განძის ზედამხედველის მოვალეობას.

1937-1939 წლებში იყო მის მიერვე დაარსებული „ქართული კულტურული და საარქეოლოგიო მასალების გამოცემის ფონდის“ თავმჯდომარე და პერიოდული სამეცნიერო გამოცემის „Georgica“-ს (რომელიც ლონდონში გამოდიოდა) სარედაქციო საბჭოს წევრი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, პარიზის ნაცისტური ოკუპაციის პერიოდში, ნაცისტური გერმანიის ხელისუფლებასთან მოქმედი ქართული პოლიტიკური ჯგუფის ხელშეწყობით აგრძელებდა ისტორიული სიძველეების, საგანძურის დაცვას.

მეორე მსოფლიო ომის დასასრულს, საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის ფინანსური და სამართლებრივი ვალდებულებების დადგენა-ანაზღაურების პროცესში, ემიგრაციაში მყოფი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის გადაწყვეტილებით, ექვთიმე თაყაიშვილის წარმომადგენლობით შედგა შეთანხმება, რის შედეგადაც საქართველოს ისტორიული სიძველეების საგანძური საქართველოს სსრ სახელმწიფო მუზეუმს გადაეცა.

ექვთიმე თაყაიშვილი განძთან ერთად პარიზიდან გამოემგზავრა 1945 წლის 5 აპრილს და ხანგრძლივი მარშრუტის გავლის შემდეგ თბილისში 11 აპრილს დაბრუნდა.

ექვთიმე თაყაიშვილი 1945 წლის 15 აპრილს დაინიშნა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის კათედრის პროფესორად; 1946 წლის 28 დეკემბერს აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად.

დაბრუნების შემდეგ ცხოვრობდა მეუღლის ნათესავების ოჯახში; მუშაობდა დაუსრულებელი ნაშრომების დამთავრებასა და გამოსაცემად მომზადებაზე; თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის ნიკო კეცხოველის გადაწყვეტილებით მას ალექსანდრე ლომთათიძის ვაჟი, არქეოლოგი – გოგი ლომთათიძე უწევდა ასისტენტობას.

საქართველოს სსრ უშიშროების მინისტრის ნიკოლოზ რუხაძის მიერ დაწყებული „მტრების გამომჟღავნების“ და სახელმწიფო უშიშროების აპარატის წმენდის კამპანიისას 1952 წლის 24 თებერვალს ექვთიმე თაყაიშვილი დაკითხვაზე გამოიძახეს – ძიებას აინტერესებდა ინფორმაცია პეტრე შარიას საქმიანობის შესახებ

პარიზში, 1945 წელს. შედეგად დაიწყო ექვთიმე თაყაიშვილის თვალთვალი და შევიწროება – იგი ფაქტობრივად შინაპატიმრობაში აღმოჩნდა.

ექვთიმე თაყაიშვილი გარდაიცვალა 1953 წლის 21 თებერვალს, დილის 6 საათზე.

ახლობლებს დაკრძალვის ნორმალურ ვითარებაში ორგანიზების საშუალება არ მისცეს და ექვთიმე თაყაიშვილი რამდენიმე ათეული ადამიანისაგან შემდგარმა პროცესიამ გააცილა უკანასკნელ გზაზე. დაკრძალვისას ვაკის სასაფლაოზე გამოსათხოვარი სიტყვა წარმოთქვეს აკაკი შანიძემ და დამფუძნებელი კრების დეპუტატმა ქრისტიანე (ჩიტო) შარაშიძემ.

1963 წლის 10 მარტს, დაბადებიდან 100 წლისთავე ექვთიმე თაყაიშვილის ნეშტი დიდუბის საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში, 2000 წელს კი მთანმინდის პანთეონში გადაასვენეს.

2002 წლის 17 ოქტომბერს საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელმა ეკლესიამ იგი წმინდანად შერაცხა.

თევზაია ვიქტორ ვასილის ძე

ვიქტორ (ბიქტორ) ვასილის ძე თევზაია დაიბადა 1884(?) წელს ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სოფელ თეკლათში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. აღიზარდა თავად დიმიტრი მხეიძის ოჯახში.

1904 წელს ტფილისის სასულიერო სემინარია დაასრულა პირველი ხარისხით; სემინარიის მმართველობამ მისი სახელმწიფო ხარჯით აკადემიაში გაგზავნის გადაწყვეტილება მიიღო.

გადაწყვეტილების მიუხედავად, ვიქტორ თევზაიამ სწავლა განაგრძო ტომსკის უნივერსიტეტში, რომელიც 1904 წელსეე დატოვა და სამშობლოში, სენაკის მაზრაში დაბრუნდა და რევოლუციურ მოძრაობაში ჩაერთო.

ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფის დავალებით გაემგზავრა ბათუმში, ბათუმის კომიტეტისგან სამეგრელოში რევოლუციური მოძრაობის ორგანიზებისათვის საჭირო ინსტრუქციების მისაღებად.

მცირე ხნით იყო დაპატიმრებული 1904 წლის აპრილში.

მუშაობდა პროპაგანდისტად აბაშის რაიონში.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს იყო ფოთის ნავსადგურის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კომიტეტის წევრი და მუშათა მოძრაობის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი; ასევე სამეგრელოს გლეხთა მოძრაობის ხელმძღვანელიც.

1906 წელს, რეაქციის დანყების შემდეგ, თავი გაარიდა გასამართლებას და არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ.

ცხოვრობდა შვეიცარიაში, სადაც მიიღო უმაღლესი განათლება – დაამთავრა ჟენევის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი, გახდა ჟენევის უნივერსიტე-

ტ. თევზაია

ტის პრივატ-დოცენტი და ლექციებს კითხულობდა პოლიტიკურ ეკონომიკაში.

საქართველოში 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა. სამშობლოში დაბრუნებული კვლავ ჩაება საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საქმიანობაში: მუშაობდა როგორც პროპაგანდისტი, თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში „ჩხოომის“, „ბ. თეკლათელის“, „თეკლათელის“, „ვინ-ტარის“ და „ბ. თე-ლის“ ფსევდონიმებით.

განსაკუთრებით გავლენით სარგებლობდა სამეგრელოს პარტიულ ორგანიზაციებში.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1917 წელს წარდგენილი იყო რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატობის კანდიდატად რსდმპ-ის სიით.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლიდან იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენელი უკრაინაში.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საბიუჯეტო-საფინანსო და შრომის კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში; იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრი, ნოე ხომერიკთან ერთად აქტიურად მუშაობდა არალეგალური პრესის გამოსაცემად და არალეგალური ორგანიზაციების მოსაწყობად.

1923 წლის დასაწყისში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცეკასთან არსებულმა სამხედრო კომისიამ გამოააშკარავა ცენტრალურ კომიტეტში საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) მიერ ჩანერგილი აგენტები. ამის გამო ცენტრალურ კომიტეტში ძალზე დაძაბული მდგომარეობა შეიქმნა; ამიტომ ვიქტორ თევზაიამ უარი განაცხადა არალეგალური მუშაობის გაგრძელებაზე და დატოვა ცენტრალური კომიტეტი; ის დაუკავშირდა დამფუძნებელი კრების ყოფილ დეპუტატს, თედო ლლონტს, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლებასთან თანამშრომლობდა და სთხოვა შეხვედრის მოწყობა ბოლშევიკური რეჟიმის წარმომადგენელთან (ამიერკავკასიის სფსრ-ს სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე) შალვა ელიავასთან; მასთან შეხვედრისა და მოლაპარაკების შემდეგ კი პრესით საჯაროდ გამოაცხადა, რომ ჩამოშორდა

პოლიტიკურ საქმიანობას.

შემდგომ წლებში ვიქტორ თევზაია მუშაობდა ეკონომიკურ დაწესებულებებში; მონაწილეობა არ მიუღია ბოლშევიკური რეჟიმის მიერ ზეწოლით განხორციელებულ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თვითლიკვიდაციის პროცესში.

1925 წლისათვის მუშაობდა ამიერკავკასიის შინაგაქრობის სახალხო კომისარიატის ეკონომიკური და სტატისტიკური განყოფილების უფროსად.

1920-იანი წლების ბოლოდან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში კითხულობდა ლექციებს პოლიტეკონომიაში.

1930-იანი წლების დასაწყისში საბჭოთა რეჟიმისთვის არასასურველი პროფესორების მორიგი წმენდისას, ვიქტორ თევზაიაც დაითხოვეს უნივერსიტეტიდან.

1923 წლიდან მუდმივი ფსიქოლოგიური ტერორისა და დევნის გამო ვიქტორ თევზაიას ფსიქიკური პრობლემები გაუჩნდა და 1932 წლის ივნისის დასაწყისში სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა თბილისის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში.

თევზაძე სარდიონ ონისიმეს ძე

სარდიონ ონისიმეს ძე თევზაძე დაიბადა 1882 წელს, ქუთაისის გუბერნიის, ქუთაისის მაზრის სოფელ წიაღობანში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. თვითგანათლებული.

1898 წლიდან ეწეოდა მინათმოქმედებას,

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1904 წლიდან; 1907-1908 წლებში იყო პარტიის ტფილისის ერთ-ერთი რაიონის კომიტეტის წევრი.

1908 წელს დააპატიმრეს ტრამვაიში მუშაობის დროს თბილისში; ოთხი თვის პატიმრობის შემდეგ გაასახლეს თბილისის გუბერნიის საზღვრებიდან, სამხედრო წესების მოხსნამდე.

1911 წელს, სოციალ-დემოკრატიული გაზეთ „აზრის“ რედაქციის წევრებთან ერთად კვლავ დააპატიმრეს და მეფისნაცვლის განკარგულებით კავკასიის საზღვრებიდან გაასახლეს.

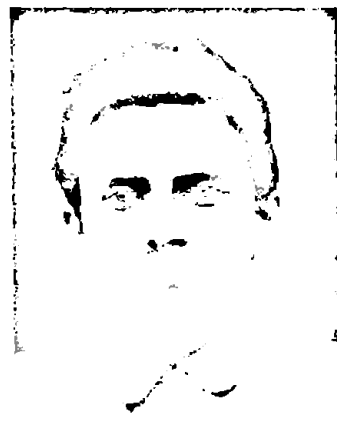
ცხოვრობდა დერბენტში, სადაც მუშაობდა ქალაქის ელექტროსადგურში მემანქანის თანამემწედ.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა თბილისში.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის

თევზაძე სარდიონ ონისიმეს ძე
1917 წ.

პარლამენტის წევრი.

1919 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის კომიტეტის წევრი.

სარდიონ თევზაძე აირჩიეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად 1919 წლის 12 მარტიდან; იყო აგრარული და ცენტრალური საარჩევნო კომისიების წევრი და სამეურნეო-საგამგეო კომისიის მდივანი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. ცხოვრობდა და მუშაობდა მშობლიურ სოფელში.

1924 წლის 10 ივნისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) სარდიონ თევზაძის დაკავების ორდერი გასცა, კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდების გამო.

დააპატიმრეს 23 მაისს, თბილისში, პავლოვსკის (ამჟამინდელი პეტრე მამრადის ხევი) ქუჩაზე; იმავე დღეს გადაიყვანეს საქჩეკას კომენდატურაში. ჩხრეკისას პირადი ნივთების გარდა არაფერი აღმოაჩნდა.

პირველად დაკითხა გამომძიებელმა ზუბოვმა 23 მაისსვე; მისი ჩვენებით, 1921 წელს, წითელი არმიის თავდასხმის შემდეგ იყო სოფლად და მისი პარტიული საქმიანობა პროკლამაციების მიღებისა და კითხვის იქით არ წასულა (პროკლამაციების მიმწოდებლები არ დაუსახელებია). 1923 წელს ნაცნობმა გააფრთხილა, რომ ჩეკა დაპატიმრებას უპირებდა და დამალვა გადაწყვიტა: სექტემბერში ჩამოვიდა თბილისში და არალეგალურად განაგრძო ცხოვრება. ამავე დროს გაიცნო ერთი „მენშევიკი“, რომლის გვარი არ დაასახელა, მისგან მიიღო განკარგულება ემუშავა ტფილისის რაიონულ კომიტეტში და გააცნო კომიტეტის წევრები. მისი განმარტებით, ამ დროისათვის თბილისში 3 რაიონული კომიტეტი იყო, წევრების დასახელებაზე კი უარი განაცხადა. დაკავებამდე 2 თვით ადრე რაიონულმა კომიტეტებმა აირჩიეს ტფილისის კომიტეტის წევრად, რომელშიც იმ დროისთვის მხოლოდ 2 ადამიანი მუშაობდა, რომელთა დასახელებაზეც ასევე უარი განაცხადა. მისი განმარტებით, ტფილისის კომიტეტის საქმიანობა მხოლოდ ორგანიზატორული ხასიათისა იყო და საწევროების შეგროვებით შემოიფარგლებოდა, თვითონ კი ამაში არ მონაწილეობდა, რამდენადაც კომიტეტის თავმჯდომარე იყო.

მისივე ჩვენებით, 23 მაისის დღით, როდესაც გამოვიდა ბინიდან, მასთან მივიდა ამხანაგი (გვარი ასევე არ დაასახელა), რომელმაც უთხრა, რომ სასწრაფოდ წასულიყო პავლოვსკის ქუჩაზე, სადაც ელოდება პარტიული ამხანაგი (კატეგორიული უარი თქვა გვარის დასახელებაზე), რომლისთვისაც ლამის გასათევი უნდა ეშოვნა. როგორც კი მივიდა პავლოვსკის ქუჩაზე, მილიციამ დააპატიმრა ისე, რომ ვერც მიაღწია შეხვედრის ადგილამდე.

24 მაისის დაკითხვაზე გამომძიებელი დაინტერესდა არალეგალური პარ-

ტიული კონფერენციის დეტალებით, რაზეც თევზაძემ განაცხადა, რომ იგი აღნიშნულ კონფერენციას ესწრებოდა დელეგატის სტატუსით „მენშევიკების“ მე-3 რაიონული ორგანიზაციიდან. კონფერენციას თავმჯდომარეობდა სამსონ დობორჯგინიძე (ამ დროს დაპატიმრებულია და შემდეგ გათავისუფლებულია). სხვა დეტალების დასახელებაზე კატეგორიული უარი განაცხადა; დაადასტურა, რომ იგი ამ კონფერენციაზე ტფილისის კომიტეტის მდივნად აირჩიეს, მაგრამ მუშაობის დეტალების განმარტებაზე უარი თქვა. იგივე განმეორდა 20 ივნისის დაკითხვაზე.

სარდიონ თევზაძემ 1924 წლის 3 ივლისის საგანგებო კომისიის გამომძიებელს – არინინს მიმართა განცხადებით და განმარტა, რომ 1923 წლის 5 სექტემბრის კონფერენციის შემდეგ, სადაც იგი კომიტეტის მდივნად აირჩიეს, 2-3 თვის მანძილზე ეწოდა აქტიურ მუშაობას, მაგრამ მოგვიანებით სეით დევდარიანის გამოსვლამ და „ყოფილი მენშევიკების“ მუშაობამ მათ საქმიანობას ნიადაგი გამოაცალა. სეით დევდარიანის გადაწყვეტილების შემდეგ თავადაც ფიქრობდა მსგავს ნაბიჯზე და ამ დროს დააპატიმრეს. მიუხედავად იმისა, რომ პრინციპულად წინააღმდეგი იყო, ეპასუხა ძიების შეკითხვებზე, ეს არ ართმევდა მას პარტიული ხაზის შეცვლის უფლებას და ამ დღიდან იგი წყვეტდა კავშირს სოც-დემოკრატიულ პარტიასთან, რადგან მან (პარტიამ) სწორი გზიდან გადაუხვია და ავანტიურისაკენ წავიდა, რის გამოც მას მუშები და გლეხები ჩამოსცილდნენ. თვითონ ის კი იზიარებდა დევდარიანის შეხედულებებს, რომ მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლებასთან თანამშრომლობით იყო შესაძლებელი საქართველოს მუშათა და გლეხთა მდგომარეობის გაუმჯობესება და ძალებს არ დაიშურებდა ამ მიმართულებით მუშაობისათვის. ასევე, ითხოვა სეით დევდარიანთან პირადად შეხვედრისა და მოლაპარაკების ნებართვა და განცხადების გამოქვეყნების გადადება მის გათავისუფლებამდე.

სარდიონ თევზაძის განცხადება იყო მცდელობა – 1923-1924 წლებში საბჭოთა რეჟიმის მიერ წარმოებული ანტისაბჭოთა პარტიების გახრწნის კამპანიით ესარგებლა და პარტიიდან გასვლის შესახებ პრესით განცხადების გაკეთების გზით საპატიმროდან გათავისუფლებულიყო. ამ პერიოდისათვის მსგავსი „დეკლარაციის“ შედეგად ბევრი სოციალ-დემოკრატი პოლიტპატიმარი გათავისუფლდა და კვლავ დაუბრუნდა არალეგალურ საქმიანობას.

განცხადების მიუხედავად სარდიონ თევზაძე არ გაუთავისუფლებიათ და კვლავ მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იყო მოთავსებული.

1924 წლის 28 აგვისტოს, ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების შემდეგ სარდიონ თევზაძე სხვა პოლიტპატიმრებთან და მოქალაქეებთან ერთად დახვრიტეს თბილისში, სავარაუდოდ 30 აგვისტოს ღამით.

დიმიტრი ალექსანდრეს ძე
თოფურიძე

თოფურიძე დიმიტრი ალექსანდრეს ძე

დიმიტრი ალექსანდრეს ძე თოფურიძე (ნამდვილი გვარი ბორისოვი-ბერიძე) დაიბადა 1871 წლის 16 აგვისტოს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ზუგდიდის მაზრის სოფელ ხეთაში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ქუთაისის პროგიმნაზიაში, შემდგომ – ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში; 1892 წელს მოსწავლეებთან ერთად დააარსა არალეგალური ურთიერთდახმარების სალარო, თვითგანვითარების წრე; გამოსცემდნენ ხელნაწერ ჟურნალს, აწყობდნენ რეფერატების განხილვას და ეცნობოდნენ დემოკრატიული პუბლიცისტების ნაწარმოებებს, აკრძალულ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ლიტერატურას.

ამ დროიდან დაინტერესდა მარქსიზმით; ქუთაისში გადასახლებული მარქსისტი კოზირენკო დაეხმარა სწავლისათვის საჭირო ლიტერატურის შერჩევაში; ამავე პერიოდში ქუთაისში გამოჩნდნენ „მესამედასელები“, რომლებსაც დაუახლოვდა და მალევე მათი ჯგუფის წევრი გახდა.

„მესამედასელები“ მარქსისტული მოძღვრების პროპაგანდისათვის ხშირად მართავდნენ საჯარო ლექციებს და დისკუსიებს ქუთაისის ბულვარში.

1895 წელს ჟურნალ „Новое сознание“-ში გამოაქვეყნა პირველი სამეცნიერო ნაშრომი სამეგრელოში დამნაშავეობის დინამიკის კავშირის შესახებ ეკონომიკურ მდგომარეობასთან – სიმინდის საექსპორტო ფასებთან.

ამ პერიოდიდან მუდმივად თანამშრომლობდა პრესაში ფსევდონიმებით: „Д.Т.“, „Социалист“, „NEMO“, „ბორისოვი“, „დ. კოლხიდელი“, „ისარი“, „ისაი“, „Карский“, „Д. Чаукий“, „Т“, „დ. თ.“ და „დ. თ-ძე“.

1895 წელს შევიდა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე. 1896 წელს კი ჟენევაში გაემგზავრა და ჟენევის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე დაიწყო სწავლა.

დაუკავშირდა ჟენევის სოციალ-დემოკრატიულ წრეებს; აქტიურად ჩაერთო პარტიული ორგანიზაციების ჩამოყალიბებასა და თეორიულ დისკუსიებში სხვა სოციალისტური მიმდინარეობების წარმომადგენლებთან; გამოდიოდა მომხსენებლად საჯარო ლექციებზე, ხელმძღვანელობდა წრეებს.

დიმიტრი თოფურიძე იყო ჟენევაში ჩამოყალიბებული „Искра“-ს პირველი და მეორე ჯგუფების წევრი.

ჟურნალ „კვალის“ სოციალ-დემოკრატიების დაქვემდებარებაში გადასვლისთანავე გახდა მისი მუდმივი თანამშრომელი და აქვეყნებდა სტატიებს ეკონომიკურ საკითხებზე; ასრულებდა რედაქციის სპეციალურ დავალებებს.

1901 წელს თავისი დისერტაციის („გალატაკების თეორიის“ შესახებ) დასასრულებლად ჟენევიდან პარიზში გადავიდა, ისმენდა ლექციებს სორბონასა და ფრანგულ კოლეჯში, ასევე პარიზის რუსულ უმაღლეს სკოლაში.

1902 წელს ნოე ჟორდანიასა და ფილიპე მახარაძის დაპატიმრებისა და გასახლების გამო ჟურნალი „კვალი“ უხელმძღვანელოდ დარჩა და თოფურიძე, „მესამედასელების“ თხოვნით, „Искра“-ს ჯგუფიდან მიღებული სამოქმედო ინსტრუქციებით ტფილისში დაბრუნდა; „კვალის“ რედაქტორობიდან პეტრე სურგულაძისა და ფილიპე გოგიჩაიშვილის დათხოვნის შემდეგ რედაქტორობდა ჟურნალს.

მან ჩამოსვლისთანავე დააყენა კავკასიის პარტიული ცენტრის შექმნის საკითხი, რაც მალევე განხორციელდა „კავკასიის კავშირის კომიტეტის“ სახით, სადაც რსდმპ-ის ტფილისის, ბათუმის, გურიის, ქუთაისისა და ბაქოს კომიტეტები გაერთიანდნენ; არჩეული იყო კავშირის კომიტეტის წევრად; მუშაობდა კავშირის კომიტეტის აღმასრულებელ ბიუროში; ხელმძღვანელობდა არალეგალური პრესისა და ორგანიზაციების საკოორდინაციო სამუშაოებს.

1903 წელს იძულებული გახდა, გადასახლებულიყო სარატოვში, სადაც 1903 წელსვე რსდმპ-ის ტფილისის კომიტეტმა აცნობა, რომ არჩეული იყო ტფილისის კომიტეტის დელეგატად რსდმპ მე-2 ყრილობაზე; ყრილობაში მონაწილეობდა „Карский“-ს ფსევდონიმით; აქტიურად მონაწილეობდა დებატებში ეროვნული და აგრარული საკითხებისა და პარტიული ორგანიზაციების ჩამოყალიბების პრინციპების შესახებ; მიუხედავად იმისა, რომ მხარი დაუჭირა „ბოლშევიკებს“, ეროვნული საკითხის გამო მიემხრო ნოე ჟორდანიას პოზიციას.

1903 წელს დაბრუნდა საქართველოში და მუშაობდა რსდმპ-ის იმერეთის კომიტეტში; 1903 წელს რსდმპ-ის კავკასიის კავშირის კომიტეტის მეორე ყრილობაზე კვლავ აირჩიეს კავშირის წევრად, თუმცა არჩევნებისას წარმოქმნილი კონფლიქტის გამო არჩეული წევრების უმრავლესობამ, მათ შორის დიომიდე თოფურიძემაც, დატოვა ხელმძღვანელი ორგანო.

1904 წელს დაპატიმრებისაგან თავის ასარიდებლად გადასახლდა სარატოვში, სადაც მუშაობდა ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციაში და აქტიურ მონაწილეობას იღებდა რევოლუციურ მოძრაობაში: რედაქტორობდა გაზეთ „Приволжский край“-ს; ხელმძღვანელობდა გაფიცვებსა და და შეიარაღებული აჯანყების სამზადისს.

რევოლუციის დამარცხებისა და რეაქციის დაწყების შემდეგ ხულიგნების ბრბომ „პოგრომი“ მოუწყო გაზეთის რედაქციას, სადაც დიომიდე თოფურიძე ოჯახთან ერთად ცხოვრობდა, მაგრამ მან მოახერხა ოჯახისა და რედაქციაში თავშეფარებული სხვა დევნილების გადარჩენა.

1904-1907 წლების განმავლობაში ხშირად იყო დაპატიმრებული და გუბერნიის საზღვრებიდან გაძევებული; უკანასკნელად 1907 წელს სასამართლო პალატამ მას ე. წ. „კრეპოსტში“ პატიმრობა მიუსაჯა და იძულებული გახდა, პეტერბურგში არალეგალურ მდგომარეობაზე გადასულიყო; ცხოვრობდა ყალბი პასპორტით – კიკვიძის გვარით, თუმცა „ოხრანკამ“ მალევე დაადგინა მისი ვინაობა და სხვა სოციალ-დემოკრატებთან ერთად დააპატიმრა; გადაგზავნეს სარატოვის ციხეში,

იქედან კი სამარაში.

ციხეში საფუძვლიანად შეისწავლა და დაამუშავა აგრარული პრობლემის საკითხები, მაგრამ გათავისუფლების შემდეგ მომზადებული ნაშრომის გამოქვეყნება ვერ შეძლო.

1909 წლიდან, გათავისუფლების შემდეგ, ცხოვრობდა მოსკოვში, სადაც დააარსა სოციალ-დემოკრატიული ჟურნალი „Возрождение“, მაგრამ მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის გამო დაბრუნდა სარატოვში; მუშაობდა სხვადასხვა დაწესებულებაში და დააარსა გაზეთი „Повстанье“, რომელშიც ლენინის და – მარია ულიანოვა თანამშრომლობდა.

1913 წელს დაბრუნდა პეტერბურგში და მუშაობა დაიწყო სააქციო საზოგადოებაში, პარალელურად მატერიალურად ეხმარებოდა პარტიულ ორგანიზაციებს.

1916 წელს სრულიად რუსეთის ქალაქთა კავშირის დავალებით დაინიშნა ვოლგისპირეთის გუბერნიის ეკონომიკური კომიტეტის მუნიციპალური განყოფილების გამგედ.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციისას მისი ხელმძღვანელობით ჩამოყალიბდა ახალი მმართველობითი ორგანოები სარატოვში, არჩეული იყო ვოლგისპირეთის საგუბერნიო საზოგადოებრივი კომიტეტის წევრად და იყო მისი ფაქტობრივი ხელმძღვანელი.

მაღევე გახდა გუბერნიის კომისარი და რსდმპ საოლქო კომიტეტის თავმჯდომარე; არჩეული იყო გუბერნიის ერობათა ყრილობის აღმასრულებელი ბიუროს თავმჯდომარედ.

1917 წლის ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ სარატოვშიც ადგილობრივი გარნიზონის მხარდაჭერით ბოლშევიკებმა ჩაიგდეს ხელში ძალაუფლება; დიომიდე თოფურიძემ დაპატიმრებისაგან თავის არიდება ძველი ამხანაგის – მარია ულიანოვას დახმარებით შეძლო და საიდუმლოდ დატოვა სარატოვი.

1918 წლის თებერვალში დაბრუნდა თბილისში.

იყო ამიერკავკასიისა და საქართველოს რესპუბლიკის მომარაგების კომიტეტის თავმჯდომარე.

დააარსა ჟურნალი „ეკონომისტი“; თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ გამოცემებში და აქვეყნებდა ნაშრომებს ეკონომიკურ საკითხებზე.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წელს აირჩიეს თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად, ხოლო 1919 წლის 12 მარტიდან – საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის თავმჯდომარე და გარეშე საქმეთა კომისიის წევრი.

დიომიდე თოფურიძე მუშაობდა ბათუმის დიპლომატიური მისიის თავმჯდომარედ, სანამ ბათუმი ბრიტანეთის საექსპედიციო ჯარების სარდლობას ექვემდებარებოდა.

1919 წლის ბოლოსათვის აირჩიეს ქუთაისის ქალაქისთავად და ცდილობდა საქალაქო მეურნეობის გამოცოცხლებას და ადმინისტრაციაში დისციპლინის დამყარებას.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩამოსცილდა აქტიურ პოლიტიკურ საქმიანობას; 1921-1922 წლებში მუშაობდა საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობის საკითხების მეცნიერულ შესწავლაზე; ნაშრომების მცირე ფრაგმენტები იბეჭდებოდა ქართულ პრესაში.

1923 წელს ბოლშევიკური რეჟიმისა და მისი უშიშროების ორგანოების ზეწოლითა და ტერორის გამოყენებით მიმდინარე პარტიების „თვითლიკვიდაციის“ კამპანიის დროს დიომიდე თოფურიძეც დააპატიმრეს; ციხეში მყოფმა დიომიდე თოფურიძემ 1923 წლის 13 სექტემბერს პრესაში განაცხადა, რომ 1921 წლის შემდეგ განწყვეტილი ჰქონდა კავშირი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიასთან და ლოიალურად იყო განწყობილი საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ. ამ განცხადების შედეგად გარკვეული ხნის შემდეგ გაათავისუფლეს.

1923 წლიდან თანამშრომლობდა გაზეთ „საქართველოს სახალხო მეურნეობასთან“.

1923 წელსვე დაინიშნა სსრკ ფინანსთა სახალხო კომისრის რწმუნებულის სამმართველოში ფინანსურ ინსპექტორად, შემდეგ კი – ადგილობრივი ფინანსების განყოფილების მმართველად; მანვე დააყენა საკითხი რწმუნებულის აპარატის საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომსარიატად გარდაქმნის შესახებ და რეორგანიზაციის შემდეგ კვლავ აგრძელებდა ახალ კომისარიატში მუშაობას.

1929 წლამდე იყო საქართველოს სსრ საგეგმო კომისიის საბიუჯეტო-საფინანსო სექციის თავმჯდომარე; შემდეგ მუშაობდა „სოფლის კავშირის“ საფინანსო-ეკონომიკური საკითხების კონსულტანტად.

1930 წლისთვის გადაწყვიტა, მთლიანად სამეცნიერო კვლევებისათვის დაეთმო დრო და პენსიაზე გავიდა; გამოაქვეყნა რამდენიმე წიგნი საქართველოს ეკონომიკის, სახალხო მეურნეობისა და ფინანსების საკითხებზე.

დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით მოახერხა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებების მიღება, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც შეიარაღებული გადატრიალება და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა იყო.

დიომიდე თოფურიძე დააპატიმრეს 1937 წელს, თბილისში, საკუთარ სახლში, „მენშევიკური ცენტრის“ ნევროზისა და „დივერსიულ-შავნებლურ ჯაშუშთა ორგანიზაციაში“ „შოვინისტურად განწყობილი ქართული ინტელიგენციის წევრების გადაბირების“ ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 10 დეკემბერს დახვრეტა მიუსაჯა.

ძიებისას თავი დამნაშავედ არ ცნო.

დახვრიტეს 11 დეკემბერის ღამეს.

1939 წელს ბაქოში დააპატიმრეს დიომიდე თოფურიძის შვილი, ინჟინერი ალექსანდრე თოფურიძე და „შრომა-გასწორების კოლონიაში“ გადაასახლეს მაგადანში, სადაც 1942 წლის 30 აპრილს დახვრიტეს „კონტრრევოლუციური აგიტაციის“ ბრალდებით.

დიომიდე თოფურიძე რეაბილიტირებულია საქართველოს სსრ უზენაესის სა-სამართლოს მიერ 1956 წლის 16 აპრილს.

სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყრილობა,
თბილისი, 1917 წელი.
მეორე რიგში, მარცხნიდან მეორე – ნიკიფორე
იმნაიშვილი.

იმნაიშვილი იმნაიშვილი

იმნაიშვილი იმნაიშვილი ბესარიონის ძე

ნიკიფორე ბესარიონის ძე იმნაიშვილი დაიბადა 1888 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის ლანჩხუთის საზოგადოების სოფელ შუხუტში, მღვდლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ქუთაისის რეალურ სასწავლებელში. ამ პერიოდიდან იყო ჩართული ადგილობრივი მარქსისტული წრეების მუშაობაში.

1904 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

მონაწილეობა მიიღო რუსეთ-იაპონიის ომის წინააღმდეგ მოწყობილ მოსწავლეთა საპროტესტო აქციაში, რის გამოც დააპატიმრეს და ერთი თვით იჯდა ციხეში.

გათავისუფლების შემდეგ აგრძელებდა პარტიაში მუშაობას: იყო რსდმპ ქუთაისის კომიტეტის მდივანი და ახალგაზრდათა ორგანიზაციის თავმჯდომარე, რის გამოც 1906 წელს მეორედ დააპატიმრეს და სამი თვით იჯდა ციხეში ადმინისტრაციული ნესით.

1907 წელს უმაღლესი განათლების მისაღებად გაემგზავრა გერმანიაში. სწავლობდა ჰალეს უნივერსიტეტში, ფილოსოფიის ფაკულტეტზე; პარალელურად მუშაობდა რსდმპ საზღვარგარეთულ ორგანიზაციებში, თანამშრომლობდა ქართულ პრესაში „ი. ნ-რეს“, „ნ-რე ი-სა“ და „ნე-ონის“ ფსევდონიმებით.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, 1912 წელს, დაბრუნდა საქართველოში და მუშაობა დაიწყო მასწავლებლად მიხაილოვოს (ხაშურის) გიმნაზიაში.

მუშაობდა ადგილობრივ რკინიგზელთა ადგილობრივ პარტიულ ორგანიზაციაში.

1912 წელს ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველომ დააპატიმრა, მაგრამ ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო მალევე გაათავისუფლა.

კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს 1915 წელს.

1917 წლის რევოლუციის შემდეგ იყო გორის მუშათა და ჯარისკაცთა გაერთიანებული საბჭოს (?) თავმჯდომარე და რსდმპ გორის კომიტეტის ხელმძღვანელი; ასევე, რსდმპ კავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო განათლების, საბიბლიოთეკო, საბიუჯეტო-საფინანსო და სარეგლამენტო კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების

გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ, „სხიველთა“ ჯგუფმა, 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია – „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე – ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ „სხიველები“ დააჩნენ საქართველოში და აგრძელებდნენ საკუთარი გაზეთის „ახალი სხივის“ გამოცემას, რომელიც 1921 წლის ივნისში ბოლშევიკურმა რეჟიმმა დახურა კრიტიკის გამო და ნიკიფორე იმნაიშვილი „სხიველთა“ ჯგუფის ლიდერებთან – კირილე ნინიძესა და მუხრან ხოჭოლავასთან ერთად და მცირე ხნით დააპატიმრა.

მეორედ დააპატიმრეს 1922 წლის 23 მაისს, 26 მაისისათვის დაგეგმილი დემონსტრაციების წინ პოლიტიკური ლიდერების მასობრივი დაპატიმრებების დროს.

როგორც საბჭოთა ხელისუფლებისადმი მტრულად განწყობილი და მავნე ელემენტი, „იზოლაციის ნესით“ იჯდა მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, სადაც ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაართულების გამო (ტუბერკულოზი) თავდებობით გაათავისუფლეს 1922 წლის 6 ოქტომბერს.

გათავისუფლების შემდეგ გაემგზავრა ბათუმში სამკურნალოდ, შემდგომ მცირე ხნით ცხოვრობდა და მუშაობდა მშობლიურ სოფელში და თბილისში დაბრუნდა 1923 წლის ზაფხულში, სადაც მალევე 1923 წლის 29 აგვისტოს დააპატიმრეს კონტრრევოლუციური არაღელგალური საქმიანობის ბრალდებით, თუმცა ძიებამ დაკითხვებზე მისგან ინფორმაციის მიღება ვერ შეძლო.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე ნიკიფორე იმნაიშვილი (სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად) გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“, 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

სასამართლომ ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო იგი პატიმრობიდან გაათავისუფლა.

მესამედ დაპატიმრებული იყო 1931 წელს და ციხეში იჯდა 1932 წლის მაისამდე.

შემდგომ პერიოდში მცირე ხნით მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, საიდანაც მალევე დაითხოვეს.

ბოლო პერიოდში იყო საქართველოს სსრ დერმატოლოგიური ინსტიტუტის დოცენტი, პედაგოგი.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინაგარეო მინისტრის მე-2 განყოფილების უფროსმა, სახელმწიფო უშიშროების ლეიტენანტმა

ნაცვლიშვილმა, ნიკიფორე იმნაიშვილის დაპატიმრების დადგენილება მიიღო 1937 წლის 13 ივნისს.

დააპატიმრეს 14 ივნისს, საკუთარ ბინაზე, გლდანის ქუჩის №23-ში.

17 სექტემბერს დაკითხა შინსახკომის უშიშროების განყოფილების მე-4 განყოფილების ოპერატიულ-სამძებრო ნაწილის თანამშრომელმა ლეიტენანტმა თევზაძემ.

დაკითხვისას იმნაიშვილმა კატეგორიულად უარყო წარდგენილი ბრალდებები, რომლებიც დამფუძნებელი კრების სხვა დაპატიმრებული დეპუტატების და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ყოფილი ლიდერების ჩვენებებში იყო დაფიქსირებული და განაცხადა, რომ 1923 წლის შემდეგ არანაირ ანტისაბჭოთა საქმიანობაში არ იყო ჩართული. ითხოვა დაკითხვის გადადება, რათა დაენერა სპეციალური განცხადება მისთვის წაყენებული ბრალდებების შესახებ.

19 სექტემბერს თევზაძემ განიხილა იმნაიშვილის საქმე და დამატებითი ბრალდება წაუყენა სსკ 58-1ა და 58-8 მუხლებით; 19 სექტემბერსვე მოამზადა საბრალდებო დასკვნა, რომელშიც დააფიქსირა, რომ ბრალდებულთა ჩვენებებით იმნაიშვილი სრულიად იმხილებოდა; იმის მიუხედავად, რომ იმნაიშვილი თავს დამნაშავედ არ ცნობდა, მისი საქმე განსახილველად გაგზავნოდა სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიას 1934 წლის 1-ლი დეკემბრის კანონის მიხედვით განსახილველად.

20 სექტემბერს იმნაიშვილს წარუდგინეს საბრალდებო დასკვნა, რაზედაც მან განაცხადა, რომ ჯერ არ ჰქონდა დასრულებული განცხადება შინაგან საქმეთა კომისიის სახელზე და მიუთითა, რომ ანკეტის შევსებისას გამოჩნა იმის დაფიქსირება, რომ იყო დამფუძნებელი კრების წევრი 1919-1921 წლებში.

20 სექტემბრის სამხედრო კოლეგიის მოსამზადებელი განხილვის შემდეგ, 1 ოქტომბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ (მატულევიჩის თავმჯდომარეობით; წევრები – ზარიანოვი და ჟიგური, მდივანი კოსტიუშკო) 18:00 საათზე დაიწყო ნიკიფორე იმნაიშვილის საქმის მოსმენა; მოწმეები არ გამოუძახიათ, ბრალდებულს შუამდგომლობები არ დაუყენებია. იმნაიშვილმა უარყო წაყენებული ბრალდებები და მის წინააღმდეგ მიცემული ჩვენებების შესახებ განაცხადა, რომ ისინი სიმართლეს არ შეესაბამებოდა და მას არ შეეძლო აეხსნა, თუ რატომ მისცეს მსგავსი ჩვენებები იმ პირებმა, რომლებსაც პირადად იცნობდა.

თავმჯდომარემ ძიება დასრულებულად გამოაცხადა და იმნაიშვილს უკანასკნელი სიტყვის თქმის უფლება მისცა; მან მოითხოვა, სასამართლოს მხედველობაში მიეღო, რომ მას ცილი დასწამეს და სიკვდილით არ დაესაჯათ.

18:15 წუთზე სასამართლოს შემადგენლობა თათბირიდან დაბრუნდა და იმნაიშვილს სასიკვდილო განაჩენი გამოუცხადა.

დახვრიტეს იმავე ღამეს.

ივანიცკი-ინგილო რაფიელ ალექსანდრეს ძე

რაფიელ ალექსანდრეს ძე ივანიცკი-ინგილო დაიბადა 1886 წელს ზაქათალის ოლქის სოფელ კახში; ეროვნებით ქართველი.

გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ სასწავლებლად გაემგზავრა რუსეთში და დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

1917 წლის ივნისში იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი; არჩეული იყო პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრად და მდივნად.

1917 წლის განმავლობაში იყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაზეთ „საქართველოს“ მთავარი რედაქტორი, შემდეგ რედაქტორის თანამემხნე და პოლიტიკური განყოფილების გამგე.

თავადაც აქვეყნებდა წერილებს პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „რ. ი.“, „რ. ინგილო“ და „რაფო ინგილო“.

1917 წელს რაფიელ ინგილო აირჩიეს საქართველოს საკათალიკოსო საბჭოს წევრად. აქტიური მონაწილეობა მიიღო საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1921 (?) წელს რაფიელ ივანიცკი-ინგილო ჩაირიცხა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამეს საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) რაფიელ ინგილო პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად თბილისში დააპატიმრა. ის იზოლაციის წესით მოათავსეს მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის ოქტომბერში საქართველოს „ჩეკას“ პრეზიდენტმა პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფს დაუდგინა მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა, მათი რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. ამას მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა, რამდენადაც, თავად საბჭოთა რიტორიკით, საქართველოს სსრ დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა იყო და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასახ-

რაფიელ ალექსანდრეს ძე ივანიცკი

(რ. ინგილო)

ლება საბჭოთა კანონებისვე აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა; პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტის და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისად“ მათი საზღვარგარეთ გასახლება დაადგინა და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62 კაციანი ჯგუფი, მათ შორის რაფიელ ივანიცკი-ინგილო, მოსკოვის გაელით პოლონეთში გააძევა, იქიდან კი გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის ლადო ახმეტელის დახმარებით ისინი გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

რაფიელ ინგილო გერმანიიდან რომში გადავიდა, რადგან საქართველოს საკათოლიკოსო საბჭომ საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენლად რომის პაპის კარზე მიავლინა.

რომში ცხოვრების განმავლობაში აქტიურად თანამშრომლობდა საზღვარგარეთ საქართველოს პოლიტიკური პარტიების გაერთიანებული ორგანიზაციის, ე. წ. „საერთო ფრონტის“ გამოცემებში; მუშაობდა „ვეფხისტყაოსნის“ იტალიურად თარგმნაზე.

1943 წელს ეკურთხა მღვდლად პარიზში; შემდეგ გადასახლდა ესპანეთში, სადაც ასრულებდა მღვდელმსახურებას მადრიდის მართლმადიდებლურ ეკლესიაში; წირავდა ბერძნულ, ქართულ და რუსულ ენებზე.

თანამშრომლობდა ესპანურ რადიოსა და რადიო „თავისუფლების“ ქართულ რედაქციასთან. როგორც რადიო „თავისუფლების“ მუდმივ თანამშრომელს, არაერთი გამოსვლა ჰქონდა მომზადებული საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ და რელიგიურ თემებზე.

გარდაიცვალა 1966 წლის 27 ივნისს პარიზში.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ირემაშვილი იოსებ გიორგის ძე

იოსებ (სოსო) გიორგის ძე ირემაშვილი დაიბადა 1879 წლის 6 იანვარს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ ურბნისში, დიაკვნის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1894 წელს დაამთავრა გორის სასულიერო სასწავლებელი; მისი კლასის ამხანაგი იყო სოსო ჯულაშვილი.

სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც ჩაერთო სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში.

1898 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1900 წლიდან თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში ფსევდონიმებით: „მახარობელი“, „ნემსი“, „ი. პარტენაშვილი“, „პარტენაშვილი“, „ნალეულა“, „ს. პარტენაშვილი“, „ს. პ-ლი“.

პარტიის წევრობის გამო 1906 წელს ადმინისტრაციული წესით დააპატიმრეს; მეორედ დააპატიმრეს 1908 წლის 28 აგვისტოს.

1911 წლიდან სწავლობდა კიევის უნივერსიტეტში.

უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში; მსახურობდა სხვადასხვა დაწესებულებაში; მასწავლებლად მუშაობდა გორში.

1917 წლისათვის იყო თბილისის ვაჟთა პირველი გიმნაზიის მასწავლებელი; პარალელურად მუშაობდა კოოპერატიულ დაწესებულებებში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო დუშეთის მაზრის კომისარი.

1919 წლის მაისში ჩაირიცხა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საკანდიდატო სიიდან.

წევრობიდან ამოირიცხა 1919 წლის ბოლოს, დამატებითი არჩევნების შემდეგ დეპუტატების მანდატების გადაანგარიშების საფუძველზე.

შემდგომ მუშაობდა საქართველოს კოოპერატივთა ცენტრალურ კავშირში („ცეკავშირი“).

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს, დაინიშნა კახეთში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის საგანგებო რწმუნებულის - კოტე ანდრონიკაშვილის თანაშემწედ.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) იოსებ ირემაშვილი სხვა პოლიტიკურ ლიდერებთან ერთად პირველად დააპატიმრა 1921 წლის 21 მაისს, 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღნიშვნის მოსალოდნელი გართულებების თავიდან ასაცილებლად.

მეორედ 1922 წლის 21 თებერვალს პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით.

ი. იხ. 23

საქართველოს ჩეკას პრეზიდენტმა 1922 წლის 23 მარტს 6 თვით პატიმრობა მიუსაჯა; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, იზოლაციის წესით.

1922 წლის ოქტომბერში საქართველოს ჩეკას პრეზიდენტმა პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფს დაუდგინა მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა, მათი რსფსრ-ის საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად; ამას მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა, რადგანაც, თავად საბჭოთა რიტორიკით, საქართველოს სსრ დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა იყო და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებულ ციხეში გადასახლება საბჭოთა კანონებისა და აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა. პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტისა და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისულ“ გადაწყვეტილებად მათი საზღვარგარეთ გადასახლება მიიჩნია და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62-კაციანი ჯგუფი, მათ შორის იოსებ ირემაშვილიც, მოსკოვის გავლით პოლონეთში გააძევა; იქიდან კი გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის, ლადო ახმეტელის, დახმარებით ისინი გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

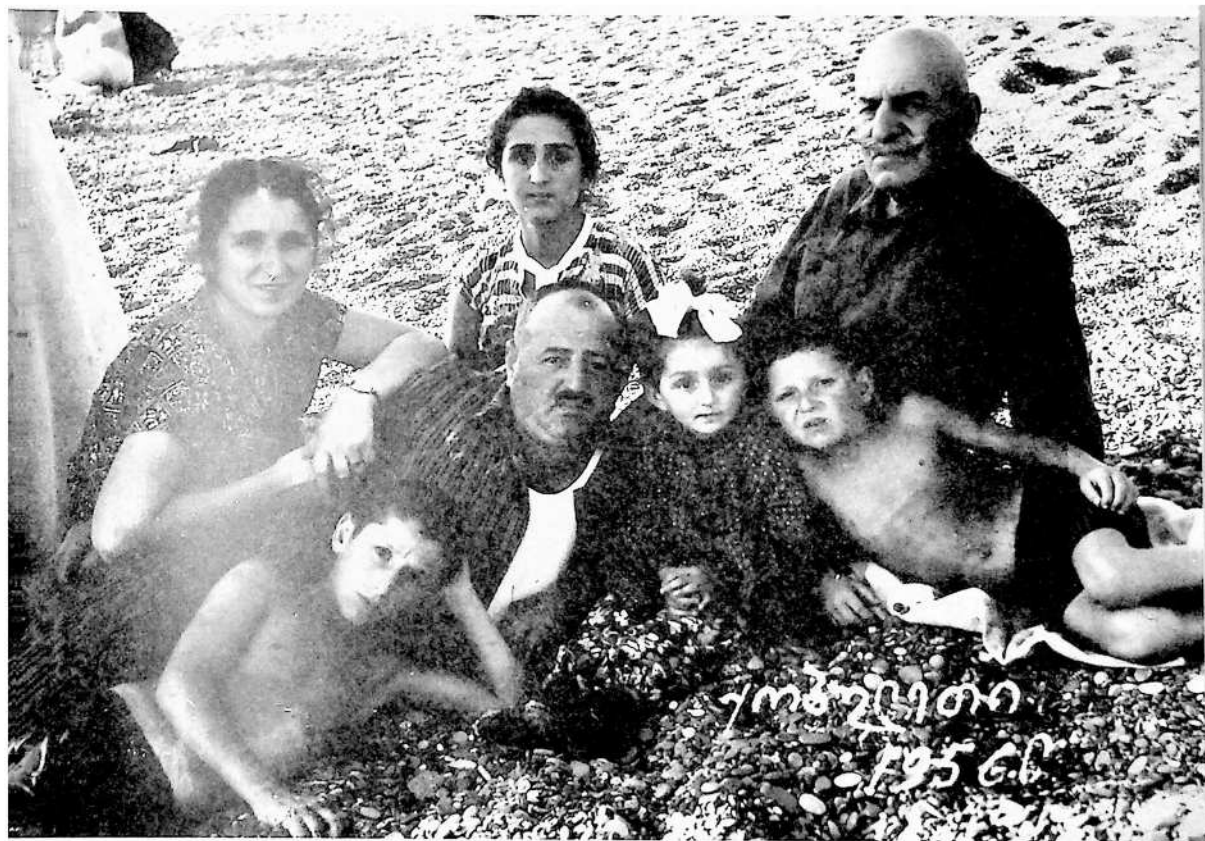
შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა გერმანიაში.

1932 წელს გერმანულ ენაზე გამოაქვეყნა ნიგნი „სტალინი და საქართველოს ტრაგედია“.

1933 წელს დატოვა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია და გერმანიაში მოქმედ მემარჯვენე ორიენტაციის ქართულ პოლიტიკურ ჯგუფს მიემხრო.

გარდაიცვალა 1944 წელს, ბერლინში.

დასაფლავების ადგილი უცნობია.

ერმალოზ კალაძე (მარჯვნიდან პირველი) ოჯახთან
ერთად გობულეთში, 1956 წელი.
მარცხნიდან – ვენერა ჭანტურია, თამაზ კალაძე,
ვახტანგ კალაძე, გრიშელდა კალაძე, ნარგიზა
კალაძე, სოსო მაჭავარიანი.

ერმალოზ თედორეს ძე

კალაძე ერმალოზ თედორეს ძე

ერმალოზ თედორეს ძე კალაძე დაიბადა 1888 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის ენერის თემის სოფელ ოჭოფაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საბაზისო განათლება მიიღო ოჯახსა და სოფლის სასწავლებელში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი 1905 წლიდან.

მეფის რეჟიმის დროს დაპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით.

1917 წლამდე მუშაობდა ამიერკავკასიის რკინიგზის სახელოსნოებში ზეინკლად; მსახურობდა არმიაში რიგით ჯარისკაცად.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გზათა კომისიის წევრი.

1917-1921 წლებში იყო საქართველოს სახალხო გვარდიის შორაპნის შტაბის წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეეწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ, სხიველთა ჯგუფმა, დამფუძნებელი კრების 1921 წლის 11 თებერვლის სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

ერმალოზ კალაძე პირველად რამდენიმე დღით დააპატიმრეს 1921 წელს ქუთაისის პოლიტბიუროს (საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის – „ჩეკას“ რაიონული განყოფილება) განკარგულებით.

მეორედ დააპატიმრეს კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით 1923 წლის 11 მაისს, საკუთარ სახლში, ახლობლებთან – სონია ბართლომეს ასულ ტორონჯაძეს, გერასიმე დიანოზის ძე კალაძესა და გერასიმე ნიკოლოზის ძე ახობაძესთან ერთად.

ერმალოზ კალაძემ დაკითხვისას განმარტა, რომ დამფუძნებელი კრების ნეურობისას ეწინააღმდეგებოდა მთავრობის ქმედებებს და პარტიის დატოვების განცხადებაც ჰქონდა დაწერილი, რის გამოც თანაგუნდელებმა პარტიიდან გარიცხეს და მოლაღატედ გამოაცხადეს. მას შემდეგ კი პოლიტიკაში აღარ მონაწილეობდა.

1923 წლის 19 მაისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის ქუთაისის პოლიტბიუროს პოლიტპარტიების განყოფილების რწმუნებულის თანაშემწემ კიკაღიშვილმა განიხილა ბრალდებულების საქმე და დაასკვნა, რომ გაეთავისუფლებინათ ახობაძე, რომელიც ავადმყოფობისა და მამხილებელი მასალების არარსებობის გამო არ წარმოადგენდა არანაირ საფრთხეს, ხოლო დანარჩენები, მათ შორის ერმალოზ კალაძე, დაეპატიმრებინათ ქუთაისის ე. წ. „გამასწორებელ სახლში“ და მათი საქმეები გადასცემოდა პოლიტპარტიების განყოფილებას; დასკვნაზე არსებული რეზოლუციით, არც ერთი მათგანი არ შეიძლებოდა გათავისუფლებულიყო განსაკუთრებული განკარგულების გარეშე.

1923 წლის 15 აგვისტოს დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა, „სხიველებმა“ – ერმალოზ კალაძემ და აპოლონ სულაქველიძემ – პრესაში განაცხადეს, რომ მათ დიდი ხანია კავშირი ჰქონდათ განწყვეტილი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიასთან და დადებითი შეფასება მისცეს „ყოფილი მენშევიკების“ მოძრაობას.

ამ განცხადების გაკეთებიდან რამდენიმე კვირის შემდეგ ერმალოზ კალაძე გაათავისუფლეს პატიმრობიდან.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა მშობლიურ სოფელში.

გარდაიცვალა 1958 წლის 12 დეკემბერს, საღამოს 7 საათზე.

დაკრძალეს 21 დეკემბერს.

კონსტანტინე ხატუნაშვილი
კანდელაკი

კანდელაკი კონსტანტინე პლატონის ძე

კონსტანტინე (კონია) პლატონის ძე კანდელაკი დაიბადა 1883 წლის 14 მაისს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის დაბა სამტრედიაში (მეორე ვერსიით – დაბა კულაშში) აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც გაეცნო სოციალისტურ იდეებს და მეგობრობდა „მესამე დასელებთან“.

უმალესი განათლება მიიღო მოსკოვის კომერციულ ინსტიტუტში; გახდა ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატი.

სტუდენტობისას, 1904 წელს გახდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1905 წელს დაპატიმრეს 2 დღით ბაქოში პირველმაისობის არალეგალური აღნიშვნის გამო.

სწავლის დასრულების შემდეგ სამშობლოში დაბრუნდა, ჩაერთო საქართველოში კოოპერატიული მოძრაობის განვითარებაში და მისი ერთ-ერთი ლიდერი და ამ საქმის პიონერიც გახდა; 1909 წელს გამოაქვეყნა წიგნი: „კოოპერაცია. თეორია, ისტორია და პრაქტიკა.“

შემდგომ წლებში იყო ამიერკავკასიის მომხმარებელთა საზოგადოებების კავშირის საბჭოს დაარსების ერთ-ერთი ინიციატორი და თავმჯდომარე, რიგი ნაშრომების ავტორი საქართველოს ეკონომიკის შესახებ.

იყო სრულიად რუსეთის კოოპერაციული ბანკის (მოსკოვის სახალხო ბანკის) ამიერკავკასიის განყოფილების თავმჯდომარე.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრის მოადგილე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1919 წლიდან იყო იყო საქართველოს რესპუბლიკის ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრი.

1920 წელს მიაღწინეს ევროპაში ეკონომიკური მისიის ხელმძღვანელად; მისია მუშაობდა იტალიაში, საფრანგეთსა და დიდ ბრინტანეთში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში.

ემიგრაციაში ყოფნისას აქტიურად მონაწილეობდა პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში; აქვეყნებდა ეკონომიკური და პოლიტიკური შინაარსის ნერილებს ემიგრანტულ გამოცემებში; მოამზადა ფუნდამენტური ნაშრომი საქართველოს ეკონომიკის და პოლიტიკური ისტორიის შესახებ.

მეორე მსოფლიო ომის დროს საფრანგეთში მონაწილეობდა ნაციისტური რეჟიმის დევნისაგან ებრაელების დაცვაში.

კონსტანტინე კანდელაკი გარდაიცვალა მძიმე ავადმყოფობის შედეგად 1958

ნლის 11 ოქტომბერს ლოზანაში.

14 ოქტომბერს მისი ნეშტი გადასვენეს პარიზში და 18 ოქტომბერს პატივით დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

კაციაშვილი ნიკოლოზ ალდგომელას ძე

ნიკოლოზ (კოლა) ალდგომელას (ადამის) ძე კაციაშვილი დაიბადა 1875 წელს ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ ქვემო გომში, მდიდარი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ტფილისის სათავადაზნაურო ქართულ გიმნაზიაში, სადაც 4 კლასი დაასრულა; ავადმყოფობის გამო ვერ შეძლო სწავლის გაგრძელება.

მონაფეობისას დაინტერესდა პოლიტიკური ლიტერატურით და ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში.

1899 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1905 წლიდან მუშაობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციაში“; ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელში და ეწეოდა მეურნეობას; აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში გორის მაზრაში.

რამდენჯერმე დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით.

1907 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ლონდონის ყრილობის დელეგატი.

1907 წელს ნიკოლოზ კაციაშვილი აირჩიეს მეორე სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ტფილისის გუბერნიიდან; მუშაობდა სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციაში.

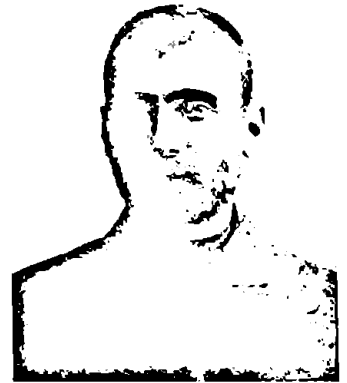
1907 წლის 3 ივნისს მეორე სახელმწიფო სათათბირო დაშალეს და სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის დეპუტატები პასუხისმგებლობა მისცეს სისხლის სამართლის დებულების 100-ე და 102-ე მუხლებით, ტერორისტული აქტის მოწყობის მცდელობის ბრალდებით.

ნიკოლოზ კაციაშვილი იჯდა პეტერბურგის ციხეში, სადაც ჯანმრთელობა ძლიერ შეერყა.

საპატიმროდან გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა და ცხოვრობდა საკუთარ სოფელში, ქვემო-გომში პოლიციის საიდუმლო მეთვალყურეობის ქვეშ.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

გარდაიცვალა 1919 წლის თებერვალში, დამფუძნებელი კრების სესიის გახსნამდე.

ნიკოლოზ კაციაშვილი

კედია სპირიდონ მალხაზის ძე

კედია სპირიდონ მალხაზის ძე

სპირიდონ მალხაზის ძე კედია დაიბადა 1884 წლის 20 სექტემბერს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ზუგდიდის მაზრის ქალაქ ზუგდიდში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო ზუგდიდის ხუთკლასიან რუსულ საქალაქო სკოლაში.

სკოლის დამთავრების შემდეგ, სწავლა განაგრძო ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში.

სწავლის პერიოდში ცხოვრობდა ქუთაისის ქართული სათავადაზნაურო გიმნაზიის ინსპექტორის, იოსებ ოცხელის ოჯახში.

1905 წლის 8 აპრილს (ძველი სტილით) მოსწავლეების საპროტესტო მოძრაობაში მონაწილეობის გამო გარიცხეს მე-8 კლასიდან.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს აქტიურად მონაწილეობდა მოსწავლეთა დემონსტრაციებში; ამ დროიდან დაახლოებული იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიასთან.

მონაწილეობდა პარტიის წევრების მიერ საზღვარგარეთიდან იარაღის დიდი პარტიის შემოტანის ორგანიზებაში.

1906 წელს, რევოლუციის დამარცხების და „რეაქციის“ დაწყების შემდეგ, იძულებული გახდა დაეტოვებინა ზუგდიდი და თავი სვანეთს შეაფარა, საიდანაც მომდევნო წლის გაზაფხულზე ჩერქეზეთში გადავიდა.

იმავე ზაფხულს დაბრუნდა საქართველოში, სადაც უკვე დაუსწრებლად იყო მიცემული პასუხისგებაში სისხლის სამართლის დებულების 102-ე მუხლით და იძულებული გახდა, არალეგალურად წასულიყო საზღვარგარეთ, საფრანგეთში.

პარიზში შევიდა პარიზის უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე, მაგრამ ავადმყოფობის გამო სამხრეთ საფრანგეთში გადასახლდა და სწავლა ტულუზის უნივერსიტეტში განაგრძო. მცირე ხნის შემდეგ სცადა პარიზში დაბრუნება, მაგრამ კვლავ მოუხდა ქალაქის დატოვება და საბოლოოდ მონპელიეს უნივერსიტეტის კურსი დაასრულა.

შემდეგ დაბრუნდა პარიზში და სორბონის უნივერსიტეტში, პროფესორ დას-ტრის ლაბორატორიაში დაიწყო ფიზიოლოგიის დოქტორის ხარისხზე მუშაობა.

ერთი წლის შემდეგ, 1913 წელს ყალბი პასპორტით (დემეტრაშვილის გვარით) დაბრუნდა საქართველოში; გზად რამდენიმე თვის განმავლობაში დაპატიმრებული იყო პეტროგრადში, თუმცა ჟანდარმერიამ ვერ შეძლო მისი ნამდვილი ვინაობის დადგენა, პეტერბურგის ქართული სათვისტომოს წარმომადგენლებიც დაეხმარნენ და პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

1914 წლის ზაფხულიდან ჩაერთო საქართველოში ეროვნული მიმართულების მოძრაობის ჩამოყალიბების სამუშაოებში; 1915 წელს დაუკავშირდა გაზეთ „კლდის“ გარშემო თავმოყრილ ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფს

– მათთან ერთად და ბაქოელი ქართველი მენარმეების დაფინანსებით დააარსა გაზეთი „საქართველო“.

აქვეყნებდა პუბლიცისტურ წერილებს ფსევდონიმებით – „პატრიოტი“, „ს. კ-დია“ და „სპ. კე-დია“.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი; არჩეული იყო პარტიის მთავარი კომიტეტის თავმჯდომარედ.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წელს ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის მთავრობის დავალებით მონაწილეობდა ბათუმის საზავო კონფერენციაში. კონფერენციის შეწყვეტის შემდეგ იმავე მთავრობამ მიავლინა სრულუფლებიან წარმომადგენლად „ცენტრის სახელმწიფოებთან“ მოლაპარაკებებისათვის ოსმალეთსა და ამიერკავკასიის რესპუბლიკას შორის საზავო საკითხებზე, ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულების გამო.

მისი ბერლინში ყოფნის დროს შევიდა ახლად გამოცხადებული დამოუკიდებელი საქართველოს მიერ მივლენილი დელეგაციის შემადგენლობაში და განაგრძო მისიში მუშაობა – უძღვებოდა დელეგაციის საქმის წარმოებასა და კანცელარიას.

1918 წლის ივლისის ბოლოს დაბრუნდა საქართველოში.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

მუშაობდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაზეთ „საქართველოს“ რედაქციაში.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით. იყო თვითმმართველობის, საკონსტიტუციო, ტექნიკური და საპროპაგანდო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ, საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკებათა პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამით დააპატიმრეს პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავთან დაკავშირებული საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით.

1922 წლის 1 აპრილს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) პრეზიდიუმმა ექვსი თვით იზოლაციის წესით პატიმრობა მიუსაჯა.

მოთავსებული იყო მეტეხის N2 „გამასწორებელ სახლში“.

ავადმყოფობის გართულების გამო გადაიყვანეს N1 „გამასწორებელი სახლის“ (ყოფილი საგუბერნიო ციხე, ორთაჭალაში) საავადმყოფოში.

რამდენჯერმე თხოვნის შემდეგ – მიეცათ საშუალება საზღვარგარეთ წასუ-

ლიყო სამკურნალოდ – 1923 წლის 16 იანვარს საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა მიიღო დადგენილება სპირიდონ კედიას საზღვარგარეთ გადასახლების შესახებ.

ემიგრაციაში თავდაპირველად ცხოვრობდა და მუშაობდა სტამბოლში.

შემდეგ გადასახლდა საფრანგეთში, პარიზში და ინეტრპარტიულ კომიტეტში 1924 წლის მაისში შეცვალა გრიგოლ ვეშაპელი.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დამარცხების შემდეგ, ქართული ემიგრაციის პოლიტიკურ წრეებში დაწყებული დაპირისპირების კვალდაკვალ, 1925 წლის მაისში სპირიდონ კედიას ინიციატივით გამოვიდა ახალი გაზეთი – „სამშობლოსათვის“. ამ ნაბიჯით კედია გავიდა პარიტეტული კომისიიდან (ინტერპარტიული კომიტეტის მემკვიდრე ორგანიზაცია საქართველოს პოლიტიკური პარტიების საზღვარგარეთის ორგანიზაციების ე. წ. „საერთო ფრონტი“) და დამოუკიდებელი მუშაობა დაიწყო.

1925 წლის 8 ნოემბერს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციამ სპირიდონ კედია პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადა, რადგანაც თავად მან განაცხადა, რომ კავშირს წყვეტდა ამ ჯგუფთან; პარტიის წარმომადგენლობა პარიტეტულ კომისიაში შემდეგნაირად დაკომპლექტდა – შალვა ამირეჯიბი, რევაზ გაბაშვილი და გიორგი გვაზავა.

ამ დროიდან სპირიდონ კედია თავის პოლიტიკურ ჯგუფთან ერთად აქტიურად აკრიტიკებდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ემიგრანტული მთავრობისა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციის საქმიანობას და, თავის მხრივ, ცდილობდა საქართველოს ოკუპაციის საკითხის გადასაჭრელად მოკავშირეების მოძებნას ევროპის სახელმწიფოების კონსერვატორული და მემარჯვენე მიმართულების წრეებში.

1925 წლის დეკემბერში გაიმართა საიდუმლო მოლაპარაკებები თანამშრომლობის შესახებ სპირიდონ კედიას, შალვა ქარუმიძესა და „როიალდაჩ-შელლის“, ნობელების ნავთობკომპანიის, „კომინტერნის წინააღმდეგ მებრძოლის ლიგის“ წარმომადგენელთა შორის. შალვა ქარუმიძემ წამოაყენა წინადადება ყალბი საბჭოთა ფულის დაბეჭდვა-გავრცელებით საბჭოთა ეკონომიკის დასუსტების შესახებ, რაც მონონეტულ იქნა.

მოგვიანებით, ყალბი ფულის ბეჭდვის გამო შალვა ქარუმიძის დაპატიმრებისა და სასამართლო პროცესის დროს სპირიდონ კედიამ მოახერხა სკანდალთან მისი ჯგუფის კავშირის უარყოფა.

1930-იანი წლების ბოლოს, მეორე მსოფლიო ომის წინა პერიოდიდან, სპირიდონ კედია აქტიურად იყო ჩაბმული ქართული პოლიტიკური ჯგუფების მოლაპარაკებებში გერმანიის სამხედრო და დიპლომატიურ წრეებთან კავშირის დასამყარებლად.

1942 წელს გახდა ბერლინში დაარსებული ქართული ნაციონალური კომიტეტის წევრი;

მალევე ჩამოშორდა კომიტეტის საქმიანობას და მომდევნო წლებში ცხოვრობდა საფრანგეთში, პარიზის გარეუბან კლამარში.

სიცოცხლის მინუტებს მუშაობდა გიორგი მაჩაბლის პარფიუმერული კომპანიის ადგილობრივი განყოფილების ხელმძღვანელად.

სპირიდონ კედია გარდაიცვალა 1948 წლის 17 მაისს, დილის 11 საათსა და 20 წუთზე.

თავდაპირველად დროებით დაკრძალეს სენტ-ანტუანის სასაფლაოზე; 1948 წლის 25 ივნისს გადაასვენეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

კვარაცხელია იოსებ ანტონის ძე

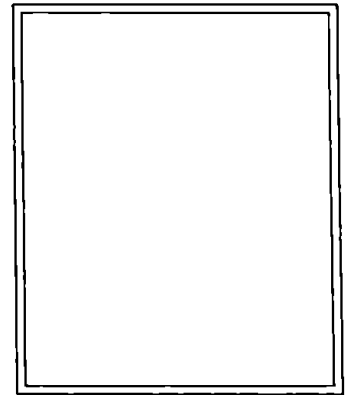
იოსებ ანტონის ძე კვარაცხელია დაიბადა 1883 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ზუგდიდის მაზრის სოფელ წალენჯიხაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაამთავრა სოფლის ორკლასიანი სასწავლებელი წალენჯიხაში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი 1904 წლიდან.

იოსებ კვარაცხელია 1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს აქტიურად მონაწილეობდა ქალაქ სოხუმში განვითარებულ მოვლენებში: 1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის შემდეგ, სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციამ „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის სოხუმის ჯგუფმა,“ რომლის ლიდერთა შემადგენლობაში იოსებ კვარაცხელიაც იმყოფებოდა, რეალურად აიღო ხელში ქალაქ სოხუმის მმართველობა და ჩაანაცვლა მეფის ხელისუფლების თითქმის ყველა სტრუქტურა. მათ ჩამოაყალიბეს სახალხო მილიცია, დაყვეს ქალაქი უზნებად და ბოიკოტი გამოუცხადეს ქალაქის თვითმმართველობას. 1905 წლის ნოემბერში, დემონსტრაციამ შეიმუშავა მოთხოვნა, რომ სოხუმის ქალაქის სათათბირო დაშლილიყო და აერჩიათ ახალი სათათბირო საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით, რისთვისაც უნდა ჩატარებულიყო მოსახლეობის ხელახალი აღწერა; ამ მიზნისათვის კი თვითმმართველობას 2000 მანეთი უნდა გამოეყო. ქალაქის თავმა თანხის გაცემაზე უარი თქვა, რევოლუციურმა ორგანიზაციამ მას ბოიკოტით უპასუხა; შეწყდა გადასახადების გადახდა და სათათბიროს ხმოსნებს გამოუცხადეს, რომ, თუკი არ გადადგებოდნენ, საყოველთაო გაფიცვა გამოცხადდებოდა ყველა საეაჭრო დაწესებულებაში. ხმოსნებმა გადადგომის განცხადებები გაუგზავნეს ქუთაისის გუბერნატორ სტაროსელსკის და სათათბირომ მუშაობა შეწყვიტა.

იოსებ კვარაცხელია იყო რევოლუციური სახალხო სასამართლოს წევრი.

რევოლუციის დამარცხების შემდეგ, 1906 წელს იოსებ კვარაცხელია თანამებრძოლებთან ერთად დააპატიმრეს; 1908 წლის 28 აპრილს ტფილისის სასამართლო პალატამ ბრალდებების დაუსაბუთებლობის გამო გაათავისუფლა.

იოსებ კვარაცხელია
ქალაქის თავი

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო წალენჯიხაში წითელი რაზმის ორგანიზატორი და კომისარი.

იცნობდნენ მეტსახელით „უჩა-იოსები“ (მეგრულად შავი იოსები).

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. დაპატიმრებული იყო 1921 წელს.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყებისას იყო ზუგდიდ-წალენჯიხის მიმართულების ერთ-ერთი ლიდერი.

შემდგომი ბედი უცნობია.

თ. ჯიქვაძე

ქიქვაძე თედორე გაბრიელის ძე

თედორე (თედო) გაბრიელის ძე ქიქვაძე დაიბადა 1868 წლის აპრილში ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის შემოქმედის (თემის) საზოგადოების სოფელ მაკვანეთში, ღარიბი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1884 წელს წარჩინებით დაამთავრა ოზურგეთის ოთხკლასიანი სასულიერო სასწავლებელი.

იმავე წელს სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში. სემინარიაში სწავლის პერიოდში მონაწილეობდა სტუდენტების მიერ დაარსებულ არალეგალურ წრეებში, სადაც კითხულობდნენ აკრძალულ ლიტერატურას; რედაქტორობდა სტუდენტურ არალეგალურ ხელნაწერ ჟურნალ „ლამპარს“ ფსევდონიმით „ხლაფორთაძე.“ ამავე ჟურნალში თანამშრომლობდნენ ნოე ჟორდანიას და ფილიპე მახარაძე.

ფილიპე მახარაძესთან, ნოე ჟორდანიასთან და სხვებთან ერთად ხელმძღვანელობდა სტუდენტურ საპროტესტო გამოსვლებს სემინარიის ადმინისტრაციის წინააღმდეგ, მათ შორის სასწავლებელში ქართული ლიტერატურისა და ისტორიის სწავლების მოთხოვნით; შედეგად სემინარიის ადმინისტრაცია დათმობაზე წავიდა – 1890-1891 წლებში დაარსდა ქართული ენისა და ლიტერატურის რუსულენოვანი კათედრა, მაგრამ სემინარიელთა გამოსვლების ორგანიზატორებს, მათ შორის – თედო ქიქვაძეს, სემინარიის დასრულებისას ყოფაქცევაში დაბალი ნიშნები გამოაყოფეს, რაც დიდ ბარიერს უქმნიდა უნივერსიტეტში სწავლის გაგრძელების მსურველთ.

1890 წლის ივნისში თედო ქიქვაძე გურიაში, თავის სოფელში დაბრუნდა და გადაწყვიტა, ძველი ჩანაფიქრი განეხორციელებინა – დაეარსებინა სახალხო სკოლა; სკოლის გახსნისათვის საჭირო ოფიციალური ნებართვის მიღების

პროცესი გაჭიანურდა და თედომ საკუთარი ინიციატივით შეკრიბა სამოცამდე მოსწავლე და მეცადინეობა დააწყებინა მის მიერვე შემუშავებული პროგრამით. 1891 წლისათვის ადმინისტრაცია უკვე ფაქტის წინაშე დააყენა და მალევე მიიღო სკოლისათვის საჭირო შენობა და მოწყობილობა, თუმცა სოფლის საზოგადოების ინერტულობის გამო ვერ შეძლო მოსაზღვრე ქობულეთის თემის მოსწავლეების სწავლაში ჩართვა.

მემკვიდრეობითი ფულადი ვალის გამო თედო კიკვაძემ მასწავლებლობა სხვას გადააბარა და ჭიათურაში მუშაობა დაიწყო შავი ქვის მრეწველ ნიკოლოზ ლოლობერიძესთან, რომელმაც ქართლში, რკინიგზის სადგურ გომში შავი ქვის კანტორის გამგედ დანიშნა. მას ჭიათურიდან ურმებით გადმოზიდული მადანი ფოთში ვაგონებით უნდა გაეგზავნა. ცხოვრება და მუშაობა რთულ პირობებში უწევდა. სადგურზე ერთი წელი იმუშავა, შემდეგ ის ამ ადგილზე ქართველმა მწერალმა, ეგნატე ნინოშვილმა შეცვალა. თვითონ კი 1896 წლამდე ლოლობერიძის ფირმაში სხვადასხვა პოზიციაზე მუშაობდა, აღებული ფულის ნაწილს კი სოფელში გზავნიდა მის მიერ მოწყობილი სკოლისათვის ინვენტარის შესაძენად. თედო კიკვაძის დიდი ძალისხმევის შედეგად 1894 წელს მაკვანეთის სკოლას მისცეს აკრედიტაცია – დაამტკიცეს ორკლასიან „სამინისტრო სკოლად“.

ჭიათურაში მუშაობის დროს მისი ბინა გადაიქცა ადგილობრივი დემოკრატიული ძალების თავმჯდომარის და კულტურული მუშაობის სივრცედ; მონაწილეობდა ჭიათურის ბიბლიოთეკის, თეატრის, საკვირაო სკოლის დაარსებაში; აქტიურად მოღვაწეობდა პრესაში და ჭიათურის მაღაროს მუშების პრობლემების შესახებ ყურადღების მოზილიზებას ცდილობდა. ასევე აქტიურად უწევდა პროპაგანდას ქალთა ემანსიპაციას.

ამ პერიოდიდან თედო კიკვაძე ეცნობა მარქსისტულ ლიტერატურას და ებმება სოციალ-დემოკრატიული ჯგუფების მუშაობაში.

1896 წელს თედო კიკვაძის ინიციატივით და ფოთის ქალაქის თავის ნიკო ნიკოლაძის მხარდაჭერით ფოთში გაიხსნა პირველი ბიბლიოთეკა.

1897 წელს აკაკი წერეთლის მიწვევით მუშაობას იწყებს ჟურნალ „კრებულში“ (აკაკი წერეთლის მიერ დაარსებული ეს ჟურნალი ზეპირსიტყვიერების ნიმუშების შეკრებას ემსახურებოდა) რედაქციის გამგედ. რედაქტორობასთან ერთად ითავსებდა რედაქციის საადმინისტრაციო-სამწეო ნაწილსაც, მდივნობასაც და სტილისტობასაც. ამ პერიოდში იგი ასევე თანამშრომლობდა ჟურნალ „ეკლში“, სადაც ითავსებდა წერილებს ფსევდონიმებით „ჭალარა“, „თ. ჭალარა“, „ბელასინი“, „ზღვისპირელი“, „პროლეტარი“, „ფანდი“, „კრიმანჭულაძე“, „ოლრასინი“, „ანასინი“, „უკუღმართი“, „ხლაფორთი“, „ჩინოვნიკი“, „კუდაბზიკი“, „დელეყანდი“, „ჭყაფშანელი“ და „ელვა“.

1898 წლის ბოლოს მუშაობდა მასწავლებლად ოზურგეთში; შემდეგ გადავიდა ბათუმში და იქ – 1899 წელს ოლქის მზრუნველის ნებართვით კერძო სასწავლებელი გახსნა, რომელიც 1901 წელს ოზურგეთში გადაიტანა.

1901 წელს იყო გურიის სავაჭრო-სამრეწველო ამხანაგობის „შუამავალის“ სარევიზიო კომისიის წევრი.

1904 წელს გურიაში აგრარულ ნიადაგზე წარმოქმნილი მღელვარების დროს, თედო კიკვაძის სახლში იკრიბებოდა ახლად დაარსებული სოციალ-დემოკრატიული ბიურო, რომლის წევრი თავადაც იყო. ბიურო ხელმძღვანელობდა მოსახლეობის მოთხოვნების სულთან კრიმ-გირეისათვის ორგანიზებულად მიწოდების პროცესს, აძლევდა დირექტივებს სხვადასხვა რაიონებს.

1905 წლის რევოლუციის დროს იყო გურიის მოძრაობის ლიდერის ბენია ჩხიკვიშვილის თანაშემწე, გურიის კომიტეტის წევრი; მუშაობდა აგიტატორად.

1905 წლის მარტში ჟანდარმებმა ლამის 10 საათზე კიკვაძის ბინა ალყაში მოაქციეს და დააპატიმრეს. თედო კიკვაძე სხვა მეამბოხე ტუსალებთან ერთად მეტეხის ციხეში ჩასვეს. მას რუსეთის რომელიმე გუბერნიაში გადასახლება ელოდებოდა, თუმცა გაათავისუფლეს თბილისში მეფისნაცვლად ახალდანიშნული ვორონცოვ-დაშკოვის ამნისტიით.

გათავისუფლების შემდეგ მუშაობა დაიწყო გაზეთ „სხივი“ რედაქციის მდივნის თანამდებობაზე. „სხივი“ ხელისუფლებამ მალევე დახურა, თუმცა მის ნაცვლად გამოვიდა გაზეთი „განთიადი“, რომლის ირგვლივაც „ბოლშევიკების“ და „მენშევიკების“ დროებითი გაერთიანება მოხდა. ამ გაზეთში „ბოლშევიკების“ მხრიდან რედაქტორი იყო ფილიპე მახარაძე, „მენშევიკების“ მხრიდან ნოე ჟორდანია და სევერიან ჯუღელი, ხოლო თედო კიკვაძე გაზეთის მდივანი იყო. ხუთი ნომრის გამოცემის შემდეგ გაზეთი კვლავ დაიხურა. მაგრამ მის ნაცვლად გაიხსნა გაზეთი „ელვა“.

1906 წლის 15 აპრილს ავლაბრის არალეგალური ტიპოგრაფიის აღმოჩენის შემდეგ ჟანდარმერია თავს დაესხა „ელვის“ რედაქციას, სადაც იმ დროს (დილის 9 საათზე) თავმოყრილი იყვნენ რედაქციის თანამშრომლები და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სხვა წევრები; პოლიცია რედაქციაში საღამოს 5 საათამდე გაჩერდა და შენობაში შესული ყველა პირი დააპატიმრა: 80 კაცი, როგორც შემთხვევით შემოსულები, საპოლიციო უბანში გააგზავნეს, ხოლო რედაქციის თანამშრომლები და გარე საეჭვო პირები, სულ 24 ადამიანი მეტეხის ციხეში წაიყვანეს. მათ შორის იყო თედო კიკვაძეც, რომელსაც კატორღა ელოდა, რადგან ჩხრეკისას უპოვეს დოკუმენტი – პარტიის ვერის რაიონის ორგანიზაციის ბეჭდით, სადაც აღნიშნული იყო, რომ თედომ გენერალ გრიაზნოვის მკვლელის – არსენ ჯორჯიაშვილის მამას ფულადი დახმარება გადასცა.

მეტეხის ციხეში ჯდომის დროს თედო კიკვაძე ოზურგეთის მაზრაში აირჩიეს რუსეთის პირველი სახელმწიფო დუმის დეპუტატთა ამომრჩეველად, მაგრამ არჩევნებში მონაწილეობის მიღება ვერ შეძლო, რადგან ვერ მოხერხდა ციხიდან მისი დროებით გათავისუფლება.

ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა სოფელში და მასწავლებლობა განაგრძო; პარალელურად აგრძელებდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის იატ-

აკქეშა ორგანიზაციაში მუშაობას.

1907 წელს კვლავ მცირე ხნით დააპატიმრეს.

1907 წელს იძულებული გახდა, სასწრაფოდ დაეტოვებინა ოზურგეთი, რადგან აცნობეს, რომ სადამსჯელო ექსპედიციამ პოლიციის მოხელის – დიმიტრი მგელაძის დაჭრაში ეჭვი მასზე მიიტანა და დაპატიმრებასა და მოკვლას უპირებდა.

თედო კიკვაძემ თავი შეაფარა ტფილისს, სადაც მუშაობა დაიწყო იუმორისტულ ჟურნალ „ეკალში“, რომელიც მწვავე სატირის გამო ადმინისტრაციამ მალევე დახურა და რედაქტორი დააპატიმრა.

1909 წელს თედო დაბრუნდა ოზურგეთში, სადაც რეალური სასწავლებლის გახსნა სცადა, მაგრამ ჩანაფიქრი ვერ განახორციელა მაზრის უფროსის მტრული განწყობის გამო.

1912 წელს დაპატიმრების შიშით კვლავ მოუწია ტფილისში გადასვლა, სადაც აგრძელებდა პედაგოგიურ საქმიანობას სხვადასხვა სკოლებში და თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში.

1914 წელს აირჩიეს ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მთავარი გამგეობის წევრად, სადაც 1918 წლიდან იყო თავმჯდომარის ამხანაგი (მოადგილე), მინდობილი ჰქონდა წიგნების გამოცემის ხელმძღვანელობა, იყო საგამომცემლო სექციის თავმჯდომარე.

1917 წლიდან, მისი დაარსებიდანვე იყო განათლების მუშაკთა პროფკავშირის წევრი.

იყო სასკოლო სახელმძღვანელოების გადამამუშავებელი კომისიის თავმჯდომარე, „მხედრული“ შრიფტის შემსწორებელი კომისიის თავმჯდომარე, განათლების სამინისტროსთან არსებული სასკოლო კომიტეტის წევრი და საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების წევრი; მუშაობდა ტფილისის საგუბერნიო სასურსათო კომისიის გამგეობაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლიდან 1919 წლის 28 აპრილამდე მუშაობდა თბილისის ქალთა მე-4 გიმნაზიაში ქართული სიტყვიერების მასწავლებლად.

1919 წელს აირჩიეს თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო სახალხო განათლების და სამანდატო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის ივლისამდე მუშაობდა „სამეცნიერო საბჭოში“ (ყოფილი „სასკოლო

კომიტეტი"). 1921 წლის ივლისიდან მიაველინეს განათლების სახალხო კომისარიატში სამუშაოდ. მონაწილეობას იღებდა საბჭოთა სკოლებისათვის ქართული ენის სახელმძღვანელოს შედგენაში.

წერდა საბავშვო მოთხრობებს.

1927 წელს განათლების სახალხო კომისრის, დავით კანდელაკის განკარგულებით დაინიშნა ქართული ლიტერატურის ლექტორად სამხატვრო აკადემიაში. ეს სასწავლებელი 1930 წელს შეუერთდა პედაგოგიურ ინსტიტუტს, როგორც სახვითი ხელოვნების ფაკულტეტი, სადაც თედო კიკვაძე განაგრძობდა ლექციების კითხვას დოცენტის ხარისხით.

1931 წლიდან პედაგოგიური ინსტიტუტის ქიმიურ-ტექნოლოგიურ ფაკულტეტზე ასწავლიდა რუსულ ენას. პედაგოგიური ინსტიტუტის ქუთაისში გადატანის შემდეგ კიკვაძემ მუშაობა განაგრძო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, სადაც ასწავლიდა რუსულ ენას.

თბილისის სამხატვრო აკადემიის დაარსების შემდეგ სახვითი ხელოვნების ფაკულტეტის ქართული ლიტერატურის ლექტორი გახდა. 1931 წელს ფაკულტეტმა გაუწია შუამდგომლობა პროფესორობაზე. 1931 წლიდან იყო საქართველოს სსრ მეცნიერ მუშაკთა სექციის წევრი.

გარდაიცვალა 1935 წლის იანვარში.

კილურაძე ლავრენტი პავლეს ძე

ლ. კილურაძე

ლავრენტი (ლავროსი) პავლეს ძე კილურაძე დაიბადა 1880 წლის 3 აპრილს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ვანისქედში, დიაკვნის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა იურიევის (დორპატის/ტარტუს) უნივერსიტეტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1904 წლის დეკემბრიდან შეწყვიტა სწავლა და დაბრუნდა სამშობლოში.

1905 წლის დასაწყისიდან ცხოვრობდა ბათუმში და ატარებდა კერძო გაკვეთილებს. ამავე წლის ივნისში გადავიდა სოხუმში, სადაც ტარასი ანჩაბაძის შვილებს ამეცადინებდა კერძოდ. დაახლოებული იყო მახვილაძეების ოჯახთან – ექიმ ვლადიმერ მახვილაძესა და მის მეუღლე ელეონორა ტერ-ფასრეგოვა მახვილაძესთან, რომელიც სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ადგილობრივი ორგანიზაციის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იყო.

ლავრენტის ნათესავები რაჟდენ და ამბაკო კილურაძეები, აქტიურად მუშაობდნენ ამავე ორგანიზაციაში.

ლავრენტი კილურაძე აქტიურად ჩაება 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში ქალაქ სოხუმში. 1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის შემდეგ სოციალ-დე-

მოკრატიულმა ორგანიზაციამ „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის სოხუმის ჯგუფმა“, რომლის ხელმძღვანელი ჯგუფის შემადგენლობაში ლავრენტი კილურაძეც შედიოდა, რეალურად აიღო ხელში ქალაქ სოხუმის მმართველობა და ჩაანაცვლა მეფის ხელისუფლების თითქმის ყველა სტრუქტურა. მათ ჩამოაყალიბეს სახალხო მილიცია, დაყვეს ქალაქი უბნებად და ბოიკოტი გამოუცხადეს ქალაქის თვითმმართველობას. 1905 წლის ნოემბერში, დემონსტრაციამ შეიმუშავა მოთხოვნა, რომ სოხუმის ქალაქის სათათბირო დაშლილიყო და საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით ახალი სათათბირო აერჩიათ, რისთვისაც მოსახლეობის ხელახალი აღწერა უნდა ჩატარებულიყო; ამ მიზნისათვის კი თვითმმართველობას 2000 მანეთი უნდა გამოეყო. ქალაქისთავმა თანხის გაცემაზე უარი თქვა, რევოლუციურმა ორგანიზაციამ მას ბოიკოტით უპასუხა; შეწყდა გადასახადების გადახდა და სათათბიროს ხმოსნებს გამოუცხადეს, რომ თუკი არ გადადგებოდნენ, ყველა სავაჭრო დაწესებულებაში საყოველთაო გაფიცვა გამოცხადდებოდა. ხმოსნებმა გადადგომის განცხადებები გაუგზავნეს ქუთაისის გუბერნატორ სტაროსელსკის და სათათბირომ მუშაობა შეწყვიტა.

ლავრენტი კილურაძე მონაწილეობდა მეგრელებსა და აფხაზებს შორის არსებული დაძაბულობის მოგვარებაში, სიტყვით გამოდიოდა ოჩამჩირეში მეგრელთა და აფხაზთა წარმომადგენლებსა და სოფლების მოსახლეობას შორის გამართულ შეხვედრა-მოლაპარაკებებში.

რევოლუციის დამარცხებისა და მეფის რეჟიმის მიერ საპასუხო რეპრესიების დაწყების შემდეგ ლავრენტი კილურაძე 1906 წლის დასაწყისში დააპატიმრეს. ის 1 თვის განმავლობაში იჯდა სოხუმის ციხეში.

გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა გურიაში, საკუთარ სოფელში და აგრძელებდა კერძო გაკვეთილებს. 1 წლის განმავლობაში ცხოვრობდა ოზურგეთში და მასწავლებლობდა; შემდგომ კვლავ გაემგზავრა იურიევში.

ლავრენტი კილურაძე კვლავ დააპატიმრეს 1907 წლის 1 ოქტომბერს (ძველი სტილით). 4 ოქტომბერს გადაგზავნეს სოხუმში. ტფილისის სასამართლო პალატამ „სოხუმის რესპუბლიკის“ საქმეზე მისი ბრალი დაუსაბუთებლად ცნო და პატიმრობიდან გაათავისუფლა (?).

1909 წელს კვლავ დააპატიმრეს და ციმბირში გადაასახლეს, საიდანაც 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, ტუბერკულოზით დაავადებული დაბრუნდა.

ლავრენტი კილურაძე 1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების ნევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

იყო აგრარული და საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიების ნევრი.

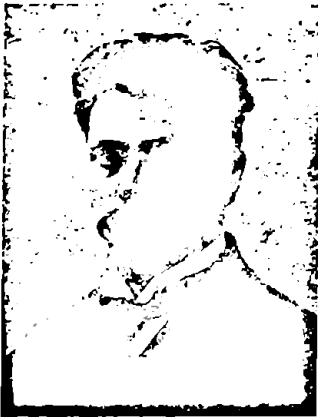
არჩეული იყო ქალაქ ფოთის საბჭოს ხმოსნად და საბჭოს თავმჯდომარედ.

გარდაიცვალა 1920 წლის, ივლისში, სოხუმში.

დაკრძალულია სოფელ ვანისქედის სასაფლაოზე.

1923 წელს, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) დააპატიმრა და 1924 წლის იანვარში დახვრიტა ლავრენტი კილურაძის ძმა – მარტიან კილურაძე, რომელიც ჩეკაში მუშაობდა და საიდუმლო ცნობებს აწვდიდა წინააღმდეგობის მოძრაობის წარმომადგენლებს.

1923 წელსვე დააპატიმრეს მეორე ძმაც – პროკოფი, წინააღმდეგობის მოძრაობაში აქტიური მონაწილეობის გამო. 1924 წლის 28 აგვისტოს, საქართველოში ანტისაბჭოთა აჯანყების დაწყების შემდეგ, „ჩეკამ“ პოლიტპატიმრებსა და რეჟიმის მოწინააღმდეგე მოქალაქეებზე მასობრივი ანგარიშსწორების დროს, პროკოფი კილურაძე სხვა პატიმრებთან ერთად დახვრიტა თბილისში.

Mik. Andreevich

კოვალიოვი მიხეილ ანდრეის ძე

მიხეილ ანდრეის ძე კოვალიოვი დაიბადა 1879 წელს, ტფილისის გუბერნიის ქალაქ ტფილისში; ეროვნებით რუსი.

საშუალო განათლებით.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

1917 წელს რსდმპ-ს „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით კენჭს იყრიდა რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნებზე.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1919 წლამდე იყო საქართველოს რკინიგზის მატერიალური სამსახურის რევიზორი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გზათა და ტექნიკური კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

შემდგომი ბედი უცნობია.

კოპალეიშვილი ილია ივანეს ძე

ილია ივანეს ძე კოპალეიშვილი დაიბადა 1865 წელს ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ენერში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა პირველადი სამინისტრო სასწავლებელი.

ადრეული ასაკიდან ზეინკლად მუშაობდა ტფილისში, კავკასიის რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში.

1895 წლის ზაფხულიდან იყო რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში დაარსებული პირველი სოციალ-დემოკრატიული მუშათა წრის წევრი.

1898 წლიდან იყო იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

თავი გამოიჩინა, როგორც საუკეთესო ორგანიზატორმა მუშათა შორის.

1900 წელს მთავარი სახელოსნოსა და რკინიგზის მუშათა გაფიცვის შემდეგ ილია კოპალეიშვილი დააპატიმრეს და საკუთარ სოფელში გადასახლეს; მცირე ხნის შემდეგ იგი ისევ ტფილისში დაბრუნდა და პარტიული საქმიანობა განაგრძო.

1903 წელს სამუშაოდ გადავიდა ბათუმში, სადაც სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ერთ-ერთი ლიდერი იყო; შედიოდა რსდმპ ბათუმის კომიტეტის შემადგენლობაში.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ მენშევიკების ფრაქციაში.

მეფის რეჟიმის დროს რამდენჯერმე დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით.

ბათუმიდან საკუთარ სოფელში დაბრუნდა, უელიდა თავის მეურნეობას და აგრძელებდა პარტიულ საქმიანობას გლეხთა შორის.

ილია კოპალეიშვილი 1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამეურნეო-საგამგეო კომისიის თავმჯდომარე, აგრარული, თვითმმართველობის, შრომის კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ „სხიველთა“ ჯგუფმა 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვებისა და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

ილია - კოპალეიშვილი

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში, ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1924 წლის 28 აგვისტოს დაწყებული ანტისაბჭოთა აჯანყების დამარცხების შემდეგ, ბოლშევიკური რეჟიმის სადამსჯელო ღონისძიებებისას, ილია კოპალეიშვილი, რომელსაც ავადმყოფობის გამო (მწოლიარე, მაღალი სიცხით) აჯანყებაში მონაწილეობა არც კი მიუღია, სხვა მოქალაქეებთან ერთად დახვრიტეს სამტრედიასთან.

ალექსანდრე ლომთათიძე (პირველ რიგში, მარჯვნიდან
პირველი) ნათესავეებთან ერთად. 1910-იანი წლები

მ

ლასხიშვილი გიორგი მიხეილის ძე

გიორგი მიხეილის ძე ლასხიშვილი დაიბადა 1865 წლის 19 დეკემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ჯიხაიშში (სხვა ვერსიით – ქალაქ ქუთაისში) აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია; სწავლის პერიოდში მონაწილეობდა მოსწავლეთა არალეგალური წრის მუშაობაში, სადაც ეცნობოდნენ აკრძალულ ლიტერატურას.

1885 წელს სწავლა განაგრძო ოდესის (ნოვოროსიის) უნივერსიტეტში; სხვა სტუდენტებთან ერთად ჩამოაყალიბა ქართველ და კავკასიელ სტუდენტთა სათვისტომო და წრეები; მალევე ჩაერთო სტუდენტთა საპროტესტო მოძრაობაში.

1887 წელს განეწიანდა სტუდენტების მიერ ჩამოყალიბებულ „ნაროდნიაი ვოლიას“ ოდესის კომიტეტში.

1887 წლის დეკემბერში დაპატიმრეს უნივერსიტეტის წესდების შეცვლის მოთხოვნით მოწყობილ საპროტესტო გამოსვლაში მონაწილეობის გამო და ოდესის ციხეში მოათავსეს; უნივერსიტეტიდან გარიცხეს და მცირეხნიანი პატიმრობის შემდეგ სამშობლოში გადაასახლეს.

ოდესის კომიტეტის დაპატიმრებულ წევრთა დაკითხვების შედეგად კომიტეტის საქმის გახსნის გამო გიორგი ლასხიშვილი 1888 წლის 2 თებერვალს ქუთაისში დააპატიმრეს და მოათავსეს ციხეში, სადაც 6 თვე გაატარა.

ქუთაისში აირჩიეს საადგილმამულო ბანკის შემფასებელი კომისიის წევრად, თუმცა მალევე, 1889 წლის მაისში, სასამართლომ კომიტეტის საქმეზე 5 წლით ციმბირში, ქალაქ უსტკამენოგორსკში გადასახლება მიუსაჯა.

სასჯელის ვადის მოხდის შემდეგ, 1894 წელს დაბრუნდა საქართველოში და მუშაობა დაიწყო გაზეთ „ივერიაში“; ამ დროიდან აქვეყნებდა წერილებს პრესაში ფსევდონიმებით: „ГАН“, „გან“, „გაბისონია“, „ესიკელა კვაჭანტირაძე“, „ესიკელაპ კვაჭანტირაძე“, „ლ-ლი“ და „ლა-ლი“.

1896 წელს იყო გაზეთის ახალ რედაქტორთა ჯგუფის წევრი, თუმცა გაზეთი მთავრობის განკარგულებით მალევე დახურეს. მცირე ხნით თანამშრომლობდა გაზეთ „Новое обозрение“-ში, არჩეული იყო ქართული დრამატული საზოგადოების გამგეობის წევრად; არის ქართული სახალხო თეატრის ერთ-ერთი დამფუძნებელი.

1900 წლიდან გახდა რეორგანიზებული გაზეთის – „ცნობის ფურცლის“ რედაქტორი.

იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობის წევრი.

ამავე პერიოდიდან გიორგი ლასხიშვილი იყო იმ პოლიტიკური ჯგუფის ერთ-ერთი აქტიური ორგანიზატორი, რომელმაც „ცნობის ფურცლის“ რედაქციის გარშემო მოიყარა თავი და საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სა-

რევოლუციო პარტიად იქცა; პარტიის დაარსებიდან იყო მთავარი კომიტეტის უცვლელი თავმჯდომარე.

1904 წელს მცირე ხნით მივლინებული იყო პარიზში სოციალისტ-ფედერალისტთა საზღვარგარეთული ჟურნალის „საქართველოს“ რედაქციის ხელმძღვანელობისა და სოციალისტური პარტიების საერთაშორისო კონფერენციაზე დასასწრებად.

1907 წლის აპრილში მონაწილეობდა ფინეთში გამართულ რევოლუციურ პარტიათა კონგრესში.

1910 წლის 2 მაისს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის მთავარი კომიტეტის და პარტიის სხვა წევრებთან ერთად; სასამართლომ 5 წლის ვადით კავკასიიდან გაძევება გადაუწყვიტა. ცხოვრობდა ქალაქ ხარკოვში, 3 წლის შემდეგ კი ბაქოში გადასვლის უფლება მისცეს. 1913 წელს ამნისტიის შემდეგ დაბრუნდა ტფილისში; მუშაობდა ტფილისის საადგილმამულო ბანკის ზედამხედველი კომიტეტის მდივნად.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი. რესპუბლიკის პირველ მთავრობაში იყო განათლების მინისტრი.

1919 წელს, აირჩიეს თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო საკონსტიტუციო კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამეს დააპატიმრეს პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავისათვის დაგეგმილი საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით. მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, იზოლაციის წესით.

მეორედ დააპატიმრეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს; დახვრეტას გადაარჩინა მისი ოჯახში მომხდარმა ტრაგედიამ: მეუღლემ ჩათვალა, რომ ბოლშევიკურმა რეჟიმმა გიორგი ლასხიშვილიც სხვებთან ერთად დახვრეტა და თავი მოიკლა; ამ ფაქტის შემდეგ გიორგი ლასხიშვილი საპატიმროდან გაათავისუფლეს.

შემდგომ წლებში მუშაობდა სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებაში – კოოპერატიულ ბანკში, საგარეო ვაჭრობის სახალხო კომისარიატსა და სოციალური უზრუნველყოფის სახალხო კომისარიატში.

გიორგი ლასხიშვილი გარდაიცვალა 1931 წლის 15 მარტს, ლამის თერთმეტ საათზე.

დაკრძალულია თბილისში, მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

გიორგი ლასხიშვილი

ლომთათიძე ალექსანდრე სპირიდონის ძე

ალექსანდრე სპირიდონის ძე ლომთათიძე დაიბადა 1882 წლის 25 მაისს (ძვე-ლი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის ბახვის თემის სოფელ შვიდაბურში, ღარიბი გლეხის (ნარმოშობით სასულიერო წოდებიდან) ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

14 წლამდე სწავლობდა ბახვის „სამინისტრო“ სკოლაში.

სკოლის დასრულების შემდეგ მშობლებმა გაგზავნეს ტფილისში, სადაც მსახურობდა ექიმის ოჯახში და პარალელურად სწავლობდა ტფილისის მეორე გიმნაზიაში; უფროს კლასებში სწავლისას რეპეტიტორობდა.

გიმნაზიაში სწავლის პერიოდში ჩაება მარქსისტული წრეების მუშაობაში.

სწავლა განაგრძო ხარკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე; ხარკოვში ცხოვრებისას იყო ადგილობრივი სტუდენტური სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ლიდერი.

თანამშრომლობდა ქართულ პერიოდულ გამოცემებში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

1912 წელს პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს და გადაასახლეს ვოლოგდის გუბერნიაში.

1913 წელს გაემგზავრა საზღვარგარეთ, ცხოვრობდა ლაიფციგში.

1913 წელსვე დაბრუნდა ტფილისში და მუშაობდა პედაგოგად.

არჩეული იყო ტფილისის საბჭოს ხმოსნად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ტფილისიდან გაგზავნილი იყო დელეგატად სრულიად რუსეთის საბჭოების ყრილობაზე.

იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით არჩეული იყო რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

ლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად; იყო თბილისის საბჭოს თავმჯდომარე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წევრი და დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის უფროსი ამხანაგი.

დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის – კარლო ჩხეიძის საქართველოში არყოფნის პერიოდში თავმჯდომარეობდა დამფუძნებელი კრების სხდომებს.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

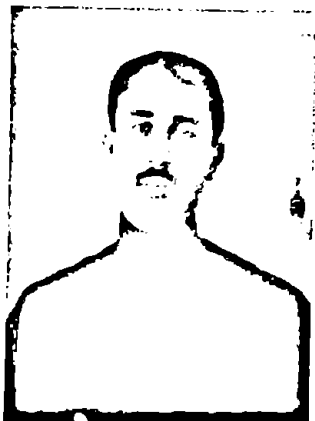
საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს 1921 წლის 13 ივლისს, მას შემდეგ, რაც ნაძალადევაში, პლენაროვის სახელობის მუშათა კლუბში იოსებ სტალინის მოხსენების საპასუხოდ დარბაზში მძაფრი დისკუსია და მუშათა საპროტესტო დემონსტრაცია გაიმართა. მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

მძიმე ავადმყოფობის მიუხედავად ალექსანდრე ლომთათიძე სხვა პოლიტპატიმრებთან ერთად 1923 წლის 20 მარტს ეტაპით გაგზავნეს სუზდალის პოლიტიზოლატორში, საიდანაც გადაასახლეს მარიის ავტონომიურ ოლქში – სოფელ ლაპაშინოში.

შემდგომ გადასახლებული იყო ჩუვაშეთის ავტონომიურ ოლქში, საიდანაც მძიმე ავადმყოფობის გამო საშუალება მისცეს, ტაშკენტში გადასულიყო საცხოვრებლად.

საქართველოში 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების შემდეგ ალექსანდრე ლომთათიძე კვლავ დააპატიმრეს ტაშკენტში და მოათავსეს ციხეში, სადაც მალევე გარდაიცვალა.

დაკრძალეს ტაშკენტის ქრისტიანთა სასაფლაოზე.

ივანე ნესტორის ძე

ლორთქიფანიძე ივანე ნესტორის ძე

ივანე ნესტორის ძე ლორთქიფანიძე დაიბადა 1890 წლის 30 ივლისს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სოფელ მარანში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1900 წლიდან სწავლობდა ტფილისის ვაჟთა გიმნაზიაში; სწავლის დროს ჩაერთო სოციალისტ-რევოლუციონერთა ახალგაზრდული წრის მუშაობაში.

1905 წელს პარტიული საქმიანობის გამო დააპატიმრეს და გიმნაზიის მე-7 კლასიდან გარიცხეს „მგლის ბილეთით“ – სწავლის გაგრძელების უფლების მოსპობით.

პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ აგრძელებდა ესერთა ორგანიზაციაში მუშაობას.

ცოტა ხნის შემდეგ შეძლო სწავლის გაგრძელება ტფილისის ვაჟთა პირველ გიმნაზიაში, სადაც 1907 წელს, გიმნაზიის დამთავრებისას ესერთა ამიერკავკასიის ორგანიზაციის დავალებით ხელმძღვანელობდა პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციების მუშაობას; ასევე პროპაგანდისტობდა მუშათა და გლეხთა შორის.

1907 წელს სწავლა განაგრძო ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე; სწავლის დროს აგრძელებდა სტუდენტთა ესერების ორგანიზაციაში მუშაობას, არჩეული იყო კურსის „მამასახლისად“ და ხელმძღვანელობდა ქართველი სტუდენტების სათვისტომოს.

ესერთა ხარკოვის კომიტეტის დავალებით ჩამოაყალიბა მოსწავლეთა წრეები, სადაც კითხულობდნენ ლექციებს და ემზადებოდნენ რევოლუციური მუშაობისათვის.

1913 წელს დააპატიმრეს და 3 თვით ციხეში ყოფნის შემდეგ გადაასახლეს სარატოვის მხარის ქალაქ ვოლსკში.

1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, მობილიზაციით გაიწვიეს არმიაში და ექიმად გაამწესეს 480-ე საველე ჰოსპიტალში, რუმინეთის – სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტზე.

არმიაში სამსახურისას აგრძელებდა არალეგალური პარტიული ორგანიზაციების ჩამოყალიბებას.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ რუმინეთის ქალაქ იასში აირჩიეს გარნიზონის ჯარისკაცთა და მუშათა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარედ, შემდგომ გახდა არმიის კომიტეტის წევრი და დელეგატად გაიზავნა ოდესის შავი ზღვის ფლოტის ფრონტის და ოდესის ოკრუგის გაერთიანებულ ყრილობაზე, შეიყვანეს ყრილობის პრეზიდიუმში და თავმჯდომარეობდა „რუმინეთის ფრონტის კომიტეტს“; ამავე დროს აირჩიეს ოდესის საქალაქო სათათბიროს თავმჯდომარედ.

აირჩიეს სრულიად რუსეთის მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცთა დეპუტატების პირველი და მეორე ყრილობების დელეგატად; იყო სრულიად რუსეთის ცენტრა-

ლური აღმასრულებელი კომიტეტის პირველი მოწვევის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად;

1917 წელსვე – რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით.

დამფუძნებელი კრების გარეკვის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის მარტში, რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ამიერკავკასიის ორგანიზაციაში მომხდარი განხეთქილების შემდეგ, გახდა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრი და შედიოდა მის მთავარ კომიტეტში.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი. რესპუბლიკის პირველ მთავრობაში ასრულებდა გზათა მინისტრის მოვალეობას.

ამავე პერიოდში იყო აფხაზეთის ჯანმრთელობის და განათლების კომისარი.

1919 წელს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით. იყო ტექნიკური კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; აგრძელებდა კერძო საექიმო პრაქტიკას.

1922 წლის დასაწყისში, საქართველოში პარტიათა მოლაპარაკებების ფონზე, რომელიც იმ მიზნით დაიწყო, რომ ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან საბრძოლველად საერთო ფრონტი შეექმნათ, საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში განხეთქილება მოხდა; 1922 წლის 20 მარტს თბილისში გაიმართა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მესამე ყრილობა, რომელიც მოაწყო ე. წ. „მემარცხენეთა“ ფრთამ. მათ პარტიიდან გარიცხულად გამოცხადეს იოსებ გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე და ილია ნუცუბიძე. აირჩიეს ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ – ლეო შენგელაია და ივანე გობეჩია. თავის მხრივ, განხეთქილების შედეგად, პარტიის მეორე ნაწილმა იოსებ გობეჩიას და ივანე ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით პარტიიდან გარიცხულად ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია და მათი მხარდამჭერები გამოაცხადეს.

1922 წლის 10 მაისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) ივანე ლორთქიფანიძე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის, ძირითადად „მემარჯვენე“ ნაწილის, სხვა ლიდრებთან და წევრებთან ერთად კონტრრევოლუციის ბრალდებით დააპატიმრა.

1922 წლის 20 ივლისს საქართველოს სსრ „ჩეკას“ პრეზიდიუმმა ივანე ლორთქიფანიძეს გადაუწყვიტა იზოლაციის წესით დაპატიმრება განუსაზღვრელი ვადით.

1922 წლის 1 ნოემბერს პატიმრობა კვლავ გაურკვეველი ვადით გაუხანგრძლივეს.

1923 წლის 10 ივლისს საქართველოს სსრ „ჩეკას“ პრეზიდიუმმა მას 3 წლით ბანაკში გადასახლება დაუდგინა, თუმცა ავადმყოფობის გამო ეტაპით არ გაგზავნეს და დატოვეს ციხის საავადმყოფოში; ჯანმრთელობის მძიმე მდგომარეობის მიუხედავად ივანე ლორთქიფანიძე ორთაჭალის (ყოფილ საგუბერნიო) №1 „გამასწორებელ სახლში“ დატოვეს 1924 წლის 25 ივნისამდე. პატიმრობიდან გაათავისუფლეს მას შემდეგ, რაც საქართველოს კომპარტიის ცეკას მდივნის მიხეილ კახიანის და საქართველოს ჩეკას საიდუმლო ოპერატიული განყოფილების უფროსის ლავრენტი ბერიას დასკვნით, მისგან სასარგებლო ინფორმაციის მიღების ყოველგვარი იმედი ამოწურეს.

ისევე დააპატიმრეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს.

1925 წლის 15 ივლისს – 3 აგვისტოს საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ – 1924 წლის აგვისტოს ანტი-საბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით – ივანე ლორთქიფანიძე სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად გაასამართლა.

სასამართლომ ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო ივანე ლორთქიფანიძე პასუხისმგებისგან გაათავისუფლა.

შემდგომ წლებში იგი ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის სოციალური პიგიენის კათედრაზე უფროს ასისტენტად; აქვეყნებდა სამედიცინო ნაშრომებს; იყო სამედიცინო სტატისტიკის განვითარების ინიციატორი.

1929 წლიდან დაინიშნა საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარი-ატის სანიტარულ-პიგიენური სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა და სხვა მოწინააღმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის – დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების...“), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

ივანე ლორთქიფანიძე „ესერთა კონტრრევოლუციური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს 1937 წელს.

1937 წლის 13 სექტემბერს, სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრეტეს 14 სექტემბრის ღამეს.

ლორია ფილიპე გლახუნას ძე

ფილიპე გლახუნას ძე ლორია დაიბადა 1878 წლის 19 აგვისტოს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ნოლაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა სოფელ ნოლის სამრევლო სკოლა.

1903 წელს მუშაობა დაიწყო ქალაქ ტფილისის თვითმმართველობაში, სადაც იმსახურა რამდენიმე წლის განმავლობაში და გაეცნო ტფილისის ტრამვაის მუშა-მოსამსახურეთა ყოფას და პრობლემებს; აქვე ჩაერთო მუშათა მოძრაობაში.

1903 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1905 წელს, როცა ტრამვაის დაწესებულება ქალაქის მმართველობამ იჯარით გასცა, სამსახურიდან დაითხოვეს.

უმუშევრად დარჩენილს სოფელში დაბრუნება მოუხდა, სადაც 1905 წლის განმავლობაში აქტიურად იყო ჩართული რევოლუციურ გამოსვლებში სოფლად. რევოლუციური აქტიურობის გამო რეაქციის დაწყების შემდეგ სოფლად აღარ დაედგომებოდა და თბილისში დაბრუნდა, სადაც კვლავ ტრამვაის სისტემაში დაიწყო მუშაობა.

1913 წლის აგვისტოს ბოლოს, ტფილისის ტრამვაის სამსახურში ეკონომიკური ხასიათის მოთხოვნებით გაფიცვის ორგანიზებისათვის სხვა ამხანაგებთან ერთად დააპატიმრეს. ტრამვაის დირექციამ ყველა გაათავისუფლა თანამდებობებიდან, ხელისუფლებამ კი პასუხისგებაში მისცა, როგორც პოლიტიკური დამნაშავეები. მაგრამ გაფიცვის გამარჯვების შემდეგ საოლქო სასამართლომ პატიმრებს გამამართლებელი განაჩენი გამოუტანა და ერთთვიანი პატიმრობის შემდეგ მეტეხის ციხიდან გაათავისუფლეს.

ფილიპე ლორია მეორედ 1914 წლის 25 ივლისს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს – ისევ გაფიცვის ორგანიზებისათვის; ოქტომბრის ბოლომდე მეტეხის ციხეში იჯდა, შემდეგ გადაასახლეს რუსეთში, სარატოვის გუბერნიაში, ქალაქ ცარიცინში, ტფილისში „სამხედრო წესების“ მოხსნამდე.

ფილიპე ლორიას დიდხანს არ მოუწია გადასახლებაში ყოფნა; 1915 წლის მაისში გაათავისუფლეს რუსეთის სახელმწიფო სათათბიროს წევრის, კარლო ჩხეიძის შუამდგომლობით კავკასიის უმაღლესი მმართველობის ნინამე.

გადასახლებიდან თბილისში დაბრუნდა და კვლავ ტრამვაიში განაგრძო მუშაობა.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ აირჩიეს ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს აღმასკომის წევრად, ტრამვაის საავადმყოფოს გამგეობის წევრად, პროფკავშირების გამგეობის წევრად.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წელს მუშაობდა ტფილისის ტრამვაის სადგურის უფროსის თანამშემედ.

ფილიპე გლახუნაძე

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო გზათა და შრომის კომისიების წევრი.

1919 წლიდან იყო თბილისის საბჭოს ხმოსანი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა ჩეხეთში.

გარდაცვალა 1962 წლის 17 ნოემბერს. დაკრძალულია პრაღაში.

Handwritten signature of Akaki Vasiliashvili.

ლოსკუტოვი ანდრეი ვასილის ძე

ანდრეი ვასილის ძე ლოსკუტოვი დაიბადა 1892 წელს ტფილისის გუბერნიის ქალაქ ტფილისში, მაღაკანი მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით რუსი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო შრომის კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოშორდა.

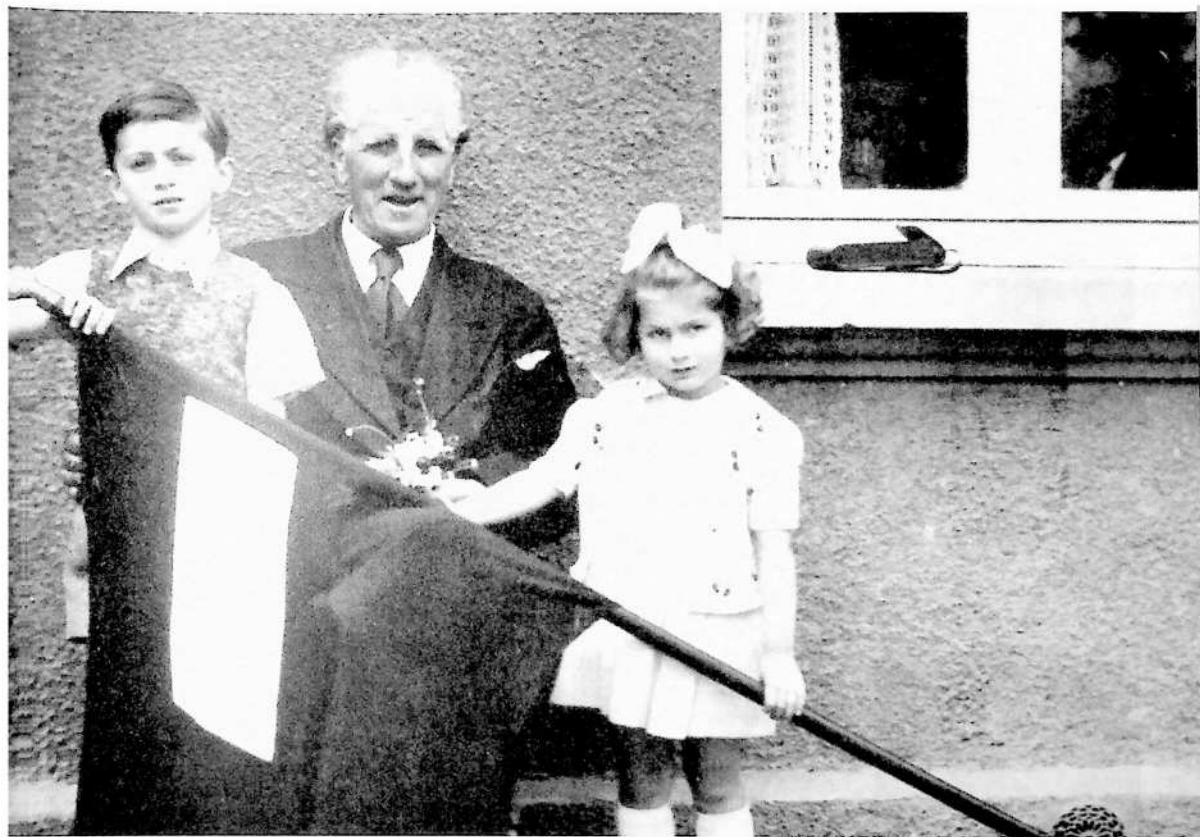
შემდგომ წლებში მუშაობდა სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებებში: იყო „ცეკავშირის“ საანგარიშო განყოფილების გამგე.

1923 წელს დაპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით.

1930-იანი წლების მეორე ნახევარში მუშაობდა საქართველოს სსრ ადგილობრივი მრეწველობის სახალხო კომისარიატში ეკონომისტ-ფინანსისტად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს ანდრეი ლოსკუტოვი დააპატიმრეს 1937 წლის 25 ოქტომბერს, თბილისში „მემარჯვენეთა კონტრრევოლუციური ტერორისტული ორგანიზაციის და ადგილობრივი მრეწველობის სახალხო კომისარიატის სისტემაში მავნებლობის“ ბრალდებით.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 28 დეკემბერს ანდრეი ლოსკუტოვს დახვრეტა მიუსაჯა. დახვრიტეს 29 დეკემბრის ღამეს.

ვლასა მგელაძე, და-ძმა მაკარაშვილებთან ერთად,
საფრანგეთი, სოზო, 26 მაისი, 1939 წელი.

მ

მამუკა ტყეშელაშვილი

მამედოვი ჰუსეინ ყული-მამედ ოღლი

ჰუსეინ (სოინ) ყული-მამედ-ოღლი (მამედოვი) დაიბადა 1875(?) წელს ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის სოფელ იორმულანლოში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით აზერბაიჯანელი თურქი.

მიღებული ჰქონდა დაწყებითი საშინაო განათლება.

1899 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1904 წლიდან იყო მუსლიმური სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „ჰუმმეტის“ (ენერგია) ერთ-ერთი დამაარსებელი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

აქტიურად მუშაობდა საქართველოს მუსლიმების პრობლემებთან დაკავშირებული საკითხების გადასაჭრელად ჩამოყალიბებულ სხვადასხვა კომისიაში.

აირჩიეს იორმულანლოს თემის თავმჯდომარედ; მისდევდა სოფლის მეურნეობას.

თანამშრომლობდა ქართულ პრესასთან.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

შემდგომი ბედი უცნობია.

ი. მაჭავარიანი

მაჭავარიანი იოსებ ივანეს ძე

იოსებ (სოსო) ივანეს ძე მაჭავარიანი დაიბადა 1877 წელს ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის სოფელ ახაშენში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში.

1898 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1900 წლიდან მუშაობდა ტფილისის ორგანიზაციაში, მოწყობილი ჰქონდა სადურგლო სახელოსნო.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში; იყო ტფილისის კომიტეტის წევრი, შედიოდა სასოფლო კომისიის შემადგენლობაში.

თანამშრომლობდა პრესაში „კახელი სოსოს“ ფსევდონიმით.

თარგმნიდა და გამოსცემდა სოციალური პოლიტიკური ხასიათის ლიტერატურას.

1908 წელს დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით – პოლემიკური ხასიათის ბროშურის – „ვინ არიან ხალხის მტრები – სოციალ-დემოკრატები თუ ფედერალისტები?“ დაბეჭდვის გამო, სადაც ბრალდების მტკიცებით გამოთქმული იყო მთავრობის სანინალმდევო მოსაზრებები, თუმცა ტფილისის სასამართლო პალატამ ბრალდება დაუსაბუთებლად ცნო და მაჭავარიანი პატიმრობიდან გა-

ათავისუფლა.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თელავის სამაზრო კომიტეტის თავმჯდომარე; თელავის სამაზრო ერობის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო აგრარული კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

მუშაობდა დამცველთა (შემდგომში – ადვოკატთა) კოლეგიაში.

იოსებ მაჭავარიანი 1920-იანი წლების განმავლობაში სამჯერ იყო დაპატიმრებული პოლიტიკური საბაბით.

პენსიაზე გასვლის შემდეგ ცხოვრობდა ყვარელში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო აღიარებითი ჩვენებები საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, რომელთა თანახმადაც, საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც იყო საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

პენსიონერი იოსებ მაჭავარიანი „კონტრრევოლუციური მუშაობის“ ბრალდებით დააპატიმრეს ყვარელში.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1938 წლის 20 აპრილს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 21 აპრილის ღამეს.

იოსებ კონსტანტინეს ძე

მაჭავარიანი

მაჭავარიანი იოსებ კონსტანტინეს ძე

იოსებ კონსტანტინეს ძე მაჭავარიანი დაიბადა 1873 წლის 3 ნოემბერს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ ილემში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი.

შემდგომ წლებში მუშაობდა ტფილისში ნაფიც ვეჟილად.

თანამშრომლობდა ეროვნულ-დემოკრატიული მმართველების პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „კეიმატი“; „მ-ანი, ი.“.

მეფის რეჟიმის დროს, 1908 (?) წელს დაპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით.

1917 წლიდან – პარტიის დაარსებიდანვე – იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი; პარტიის მთავარი კომიტეტის თავმჯდომარის ამხანაგი.

1917 წელს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მიერ წარგზავნილი იყო მოსკოვის „სახელმწიფო თათბირზე“ და რუსეთში მცხოვრებ ეროვნებათა ყრილობაზე კიევში.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით; იყო იურიდიული, სარედაქციო და სახალხო ჯანმრთელობის კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; იყო დამცველთა (შემდგომში – ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1923 წელს ბოლშევიკური რეჟიმისა და მისი უშიშროების ორგანოების მხრიდან ზეწოლით და ტერორის გამოყენებით მიმდინარე პარტიების „თვითლიკვიდაციის“ კამპანიის დროს იოსებ მაჭავარიანი ხელმძღვანელობდა საქართველოს გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის „თვითლიკვიდაციის“ პროცესს.

1925 წლის ივლის-აგვისტოში იცავდა ბრალდებულთა ჯგუფს ე. წ. „პარტიტული კომიტეტის“ პროცესზე, სადაც 47 პოლიტპატიმარი გაასამართლეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

იოსებ მაჭავარიანი პოლიტიკური საბაბით იყო დაპატიმრებული 1928 და 1934 წელს, თუმცა ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო გაათავისუფლეს.

შემდგომ წლებში აგრძელებდა მუშაობას ადვოკატთა კოლეგიაში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს „კონტრრევოლუციონერობის“ ბრალდებით იოსებ მაჭავარიანი დააპატიმრეს თბილისში.

1937 წლის 17 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ იოსებ მაჭავარიანს დახვედრა მიუსაჯა.
დახვედრეს 18 სექტემბრის ღამეს.

მახარაძე გერასიმე თომას ძე

გერასიმე თომას ძე მახარაძე დაიბადა 1881 წელს ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ გომში; მამა იყო მღვდლის შვილი, მაგრამ მეურნეობას მისდევდა; ეროვნებით ქართველი.

1888 წელს შევიდა ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელში, რომლის დამთავრების შემდეგ, 1894 წლიდან, სწავლა განაგრძო ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში.

იმის გამო, რომ ქუთაისის სასულიერო სემინარია 1893 წელს იყო დაარსებული, იქ ჯერაც არ იყო ჩამოყალიბებული მკაცრი რეჟიმი და სემინარისტები შედარებით თავისუფლებით სარგებლობდნენ; მათ პირველსავე წელს ჩამოაყალიბეს თვითგანვითარების წრე ქუთაისის გიმნაზისტებთან ერთად.

გერასიმე მახარაძე ღვთისმსახურებისას წესების დარღვევის გამო მესამე კურსიდან წელიწად-ნახევრით გარიცხეს სემინარიიდან, მაგრამ მის მხარდასაჭერად სემინარისტებმა უწესრიგობა მოაწყეს და იგი ისევ დააბრუნეს.

1901 წელს, სემინარიის დამთავრების შემდეგ, სახელმწიფოს ხარჯზე გაგზავნეს სასულიერო აკადემიაში, მაგრამ მან აკადემიაში სწავლაზე უარი თქვა და ჩააბარა პეტერბურგის უნივერსიტეტში აღმოსავლური ენების ფაკულტეტზე, სადაც ჩაერთო სტუდენტურ მოძრაობაში; სწავლის პარალელურად დაიწყო მარქსიზმის საფუძვლების შესწავლა და არაღეგალურ ორგანიზაციაში მუშაობა, რომელსაც „რადიკალების სალარო“ ერქვა და მართალია, პარტიულ ორგანიზაციას არ წარმოადგენდა, მაგრამ უნივერსიტეტში სტუდენტურ მოძრაობას ხელმძღვანელობდა.

სტუდენტურ დემონსტრაციასა და ობსტრუქციაში მონაწილეობის გამო გერასიმე მახარაძე 1902 წელს 3 თვით იყო დაპატიმრებული, უნივერსიტეტიდან გარიცხეს და პეტერბურგიდან გაასახლეს.

იმავს წელს შევიდა იურიევის უნივერსიტეტში იურიდულ ფაკულტეტზე. ამ დროისათვის უნივერსიტეტში არსებობდა ორგანიზაცია „გაერთიანებული სათვისტომოებისა და ორგანიზაციების საკავშირო საბჭო“, სადაც განეწერდა ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს სახელით. რუსეთ-იაპონიის ომის დაწყების შემდეგ ორგანიზაციამ დიდი საპროტესტო დემონსტრაცია მოაწყო, რის გამოც გერასიმე მახარაძე მეორედ დააპატიმრეს და შვიდთვიანი პატიმრობის შემდეგ კავკასიაში დააბრუნეს პოლიციის ღია მეთვალყურეობის ქვეშ.

1904 წელს ჩავიდა ბაქოში და მუშაობდა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიის

გერასიმე მახარაძე

ადგილობრივ ორგანიზაციაში პროპაგანდისტად.

1905 წლისთვის მუშაობდა გურიაში, რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის გურიის კომიტეტის წევრად; მონაწილეობდა რევოლუციასა და გურიის რესპუბლიკის ჩამოყალიბებაში.

რევოლუციის დამარცხების და რეაქციის დაწყების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაში.

1906 წლიდან მუშაობდა ტფილისში, რსდმპ ტფილისის კომიტეტში, პარალელურად თანამშრომლობდა ლეგალურ სოციალ-დემოკრატიულ პრესაში.

1907 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ლონდონის ყრილობის დელეგატი.

1907 წელს გერასიმე მახარაძე აირჩიეს მეორე სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად.

1907 წლის 3 ივნისს მეორე სახელმწიფო სათათბირო დაშალეს და სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის დეპუტატები პასუხისგებაში მისცეს სისხლის სამართლის დებულების 100-ე და 102-ე მუხლებით, ტერორისტული აქტის მოწყობის მცდელობის ბრალდებით.

გერასიმე მახარაძეს ოთხი წლით კატორღა მიუსაჯეს, მაგრამ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო შეუცვალეს ქვესი წლით ციხეში პატიმრობით.

სასჯელს იხდიდა ნიკოლაევში, ხერსონის საგუბერნიო ციხეში 1908-1910 წლებში.

1911-1913 წლებში იმყოფებოდა ვილენის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში.

1913 წელს გადასახლეს ციმბირში ტასეევოში (კანის მაზრა, ბიისკის გუბერნია), ორ-ნახევარ წელს იყო გადასახლებულთა კოლონიის თავჯდომარე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამდე არალეგალურად გადავიდა ირკუტსკში; იქ მიუსწრო რევოლუციამ.

მარტში დაბრუნდა პეტერბურგში, მეორე სახელმწიფო სათათბიროს გადასახლებულ წევრებთან ერთად. მაისამდე მუშაობდა პეტერბურგის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასკომში.

1917 წლის მაისში დაბრუნდა ტფილისში, სადაც მუშაობდა ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოში თავმჯდომარის მოადგილედ.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის, შემდგომში სახალხო გვარდიის, ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძ-

ნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გარეშე საქმეთა და შრომის კომისიების წევრი.

1919 წლიდან იყო შინაგან საქმეთა მინისტრის ამხანაგი.

1921 წლის 7 მაისიდან, საქართველოსა და რსფსრ-ს შორის სამშვიდობო ხელშეკრულების გაფორმების და რუსეთის მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარების შემდეგ, იყო საქართველოს წარმომადგენელი რსფსრ-ში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში და ჩამოშორდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიას.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) გერასიმე მახარაძე 1921 წლის 14 ივნისს დააპატიმრა, თუმცა რამდენიმე ხნის შემდეგ გაათავისუფლეს.

მომდევნო წლებში დააარსა და მუშაობდა „პოლიტკატორელთა საზოგადოების“ არტელში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა და სხვა მონინალმდევე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“ ...), რომლებიც კელავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს შეიარაღებული გადატრიალება და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა.

გერასიმე მახარაძე დააპატიმრეს 1937 წლის 4 მარტს „კონტრრევოლუციური მენშევიკური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით. ძიებისას ზენოლის შედეგად 13 ივნისს მისგან სასურველი ჩვენება მოიპოვეს.

1937 წლის 13 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ გერასიმე მახარაძეს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 14 სექტემბრის ღამეს.

ვლასა ჯარისმანის ძე

მგელაძე ვლასა ჯარისმანის ძე

ვლასა ჯარისმანის ძე მგელაძე დაიბადა ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ზომლეთში 1871 წლის დეკემბერში (?), გლეხის ოჯახში (დედა მღვდლის შვილი იყო); ეროვნებით ქართველი.

წერა-კითხვა შეასწავლეს მთავარდიაკონ ექვთიმე მეგრელიძის ოჯახში.

სწავლობდა აკეთის ერთკლასიან სკოლაში, სადაც ასწავლიდნენ არსენ ნით-ლიძე (სოციალისტური მოძრაობის ერთ-ერთი დამფუძნებელი) და ირაკლი შე-ვარდნაძე.

სკოლის დასრულება ვერ შეძლო, რადგან ბიძამ – ლუკა წულაძემ შეგირდად მიაბარა ქუთაისში, პეტრე წულუკიძის სტამბაში, სადაც სამი წლის განმავლო-ბაში მუშაობდა.

შემდეგ გადავიდა ტფილისში, სადაც ჯერ მუშაობდა ექვთიმე ხელაძის სტამ-ბაში, ხოლო შემდგომ მაქსიმე შარაძის სტამბაში – „ივერიის“ და მატინიანცის სტამბაში – „კვალის“ ასოთამწყოებად; გაზეთების რედაქციებში გაიცნო ეგნატე ნინოშვილი (ინგოროყვა) და სილიბისტრო ჯიბლაძე, რომელთაც დაიახლოვეს და სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში ჩართეს; ვლასა მგელაძემ 1894 წელს დაბეჭდა პირველი არალეგალური წიგნაკი სემინარიის ბუნტზე და დეკა-ნოზ ჭუდეცკის მკვლელობაზე და ამ დროიდან აქტიურად ჩაება არალეგალური ორგანიზაციების მუშაობაში.

ამავე დროიდან დაიწყო თანამშრომლობა ლეგალურ პრესაში: გამოაქვეყნა პირველი წერილი სტამბის მუშების ცხოვრების შესახებ; 1895 წელს „კვალში“ დაიბეჭდა მისი დიდი წერილი მცხეთობის დღესასწაულის შესახებ.

იყენებდა ლიტერატურულ ფესვდონიმებს: „მკვიდრი“, „ვ.მ.“, „ბიქ-ტორი“, „ვლ. მგ-ძე“, „ვლ. დ. მგელაძე-ტრია“, „ტრია“, „იტრია“, „ვ. ხალხიშვილი“, „ხალხის შვილი“, „ლასა“, „ლას-მანი“, „ვ. გურჯი“ და „ფიდაი-ლასსალი“.

1900 წელს იყო ტფილისის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების მიერ ქალაქგარეთ, მლაშე ტბებთან მოწყობილი პირველმაისობის ზეიმის მონაწილე; იმავე წელს რკინიგზის გაფიცვის დროს ბეჭდავდა პროკლამაციებს.

მცირე ხნით იყო დაპატიმრებული 1900 წელს. 1901 წელს ტფილისში პირ-ველმაისობის საჯარო დემონსტრაციაში მონაწილეობის შემდეგ, რამდენიმე დღეში კვლავ დააკავეს და სამი თვის პატიმრობის შემდეგ ჟანდარმთა შეფის, როტმისტრ ლავროვის განკარგულებით ტფილისიდან გააძევეს.

გასახლების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა ბათუმში, სადაც აქტიურად ჩაერთო ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტის მუშაობაში – მო-აწყო არალეგალური სტამბა.

ცნობილი იყო პარტიული მეტსახელებით: „ტრია“ და „ტრიაძე“.

1901 წელს ვლასა მგელაძე დაეხმარა ლადო კეცხოველს შრიფტის შოვნაში და ბაქოში არალეგალური სტამბის ორგანიზებაში პირველი ქართული არალ-

ეგალური სოციალ-დემოკრატიული ჟურნალის „ბრძოლის“ გამოსაცემად; მასვე ეკუთვნის ჟურნალის პირველი მენინავე სტატია „მიძღვნა“, „ერთი მუშათაგანის“ ფსევდონიმით.

ვლასა მგელაძე 1901 წელს დააპატიმრეს ტფილისის რკინიგზის სადგურზე და 17 თვეს იჯდა მეტეხის ციხეში, შემდეგ კი ადმინისტრაციული წესით სამი წლის ვადით გადაასახლეს ირკუტსკში, საიდანაც გაიქცა 1904 წელს.

1904 წელს იყო ბაქოში და მუშაობდა არალეგალურ სტამბა „ნინაში“.

1905 წელს მუშაობდა ბათუმში, პარალელურად – ტფილისში; ხელმძღვანელობდა ბომბების სახელოსნოს მოწყობას; აქტიურად მონაწილეობდა რევოლუციურ გამოსვლებში, სომეხ-თათართა შეტაკებების განმუხტვაში.

1906 წელს ტფილისის ორგანიზაციის დელეგატის სტატუსით და „ტრიას“ ფსევდონიმით ესწრებოდა რსდმპ სტოკჰოლმის ყრილობას, სადაც წარმოთქვა საყურადღებო სიტყვა.

1906 წელს ტფილისის თვითმმართველობაში წარმოთქვა სიტყვა სახელმწიფო სათათბიროს – „დუმის“ არჩევნების შესახებ; ასევე, სათავე დაუდგინა გიმნაზიის დარბევის დროს მოკლული პედაგოგის და სოციალ-ფედერალისტთა პარტიის წევრის შიო ჩიტაძის დაკრძალვაზე.

1907 წელს აქტიურად მონაწილეობდა მეორე სახელმწიფო სათათბიროს 1907 წლის საარჩევნო კამპანიაში.

1907 წელს იყო რსდმპ ლონდონის ყრილობის დელეგატი ტფილისის ორგანიზაციიდან.

1907 წელს მუშების სახელით სიტყვა წარმოთქვა ილია ჭავჭავაძის დაკრძალვაზე.

1908 წელს ვლასა მგელაძე არალეგალურად გაემგზავრა ევროპაში, სადაც გაეცნო გიორგი პლехანოვს და რუსეთის და ევროპის სოციალისტური, წაროდნიკული და ანარქისტული მოძრაობის სხვა ლიდერებს – პეტრე კროპოტკინს, სერგეი სტეპნიაკ-კრაჩევსკის, მაქსიმ გორკის, ჟან ჟორესს.

ამავე წელს წავიდა სპარსეთში და იყო „თავრიზის რევოლუციის“ მონაწილე; კავკასიიდან სპარსეთში დასახმარებლად ჩასული სოციალ-დემოკრატიული „წითელი რაზმების“ მეთაური და რევოლუციონერების მიერ ჩამოყალიბებული ადგილობრივი მთავრობის წევრი.

ბრძოლისათვის მზადებისას ხელში აუფეთქდა ყუმბარის დეტონატორი, რის გამოც დასახიჩრებული ჰქონდა მარჯვენა ხელი.

1909 წელს თეირანში მონაწილეობდა პარლამენტის გახსნაში, სადაც წარმოთქვა მისასალმებელი სიტყვა.

სპარსეთში ცნობილი იყო „გურჯი-ლასას“ და „ფიდაი-ლასას“ მეტსახელებით.

1910 წელს ვლასა მგელაძე გაემგზავრა ევროპაში, სადაც მართავდა სალამოებს და აკეთებდა საჯარო მოხსენებებს სპარსეთის რევოლუციის შესახებ, რასაც დიდი ინტერესით ეცნობოდა საზოგადოება; მაქსიმ გორკიმ იგი სტუმრად მიიწვია

კუნძულ კაპრიზე, სადაც ასევე სტუმრობდნენ ელადიმერ ლენინი და მიხაილო კოცეპოვისკი, რომლებიც ვლასა მგელაძემ პირადად გაიცნო.

1910 წელს რსდმპ ცენტრალური კომიტეტის სპეციალური დავალებით ვლასა მგელაძე დაბრუნდა საქართველოში კავკასიის საოლქო კომიტეტთან – ნოე ჟორდანიასა და სილიბისტრო ჯიბლაძესთან მოსალაპარაკებლად; თუმცა 1910 წლის მარტში ჟანდარმერიამ ბათუმში დააპატიმრა და 1911 წელს ადმინისტრაციული წესით როსტოვში გადაასახლეს.

გადასახლებიდან გაიქცა ფინეთში, მაგრამ სპარსეთში მდგომარეობის გართულების ცნობის მიღების შემდეგ, კვლავ სპარსეთში დაბრუნება გადაწყვიტა; თუმცა 24 ოქტომბერს (ძველი სტილით) გზად ბაქოში დააპატიმრეს და 6 თვის შემდეგ ისევ როსტოვში გადაასახლეს ადმინისტრაციული წესით.

კვლავ გაიქცა როსტოვიდან და არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში.

1912 წელს კავკასიის საოლქო კომიტეტმა ვლასა მგელაძე გაგზავნა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიასთან საიდუმლო მოლაპარაკებისათვის – „დუმის“ არჩევნებისთვის ფინანსური დახმარების თხოვნით.

ევროპაში ყოფნისას ვლასა მგელაძემ ჩინეთში რევოლუციური მოძრაობის დაწყების ამბავი გაიგო და მასში მონაწილეობა გადაწყვიტა, მაგრამ გზად კვლავ სპარსეთში მდგომარეობის გართულების შესახებ შეიტყო და იქ გამგზავრება არჩია.

ევროპაში დაბრუნების შემდეგ მონაწილეობა მიიღო ვენის „მენშევიკურ“ კონფერენციაში („ავვისტოს ბლოკი“); 1912 წელს გერმანიაში დაესწრო ჰემნიცის პარტიატაგს, მოახერხა მოთხოვნილი დახმარების მიღება გერმანიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიისაგან და დაბრუნდა ტფილისში.

დაბრუნების შემდეგ 1913 წლის 17 იანვარს (ძველი სტილით) კვლავ დაპატიმრეს და 5 წლით გადაასახლეს ნარიშის მხარეში, საიდანაც მალევე გაიპარა, მაგრამ ისევ დააპატიმრეს ტომსკში, თუმცა კიდევ ერთხელ მოახერხა გაქცევა და არალეგალურად ცხოვრობდა პეტერბურგში, შემდეგ კი ბაქოსა და გურიაში.

1914 წელს ვლასა მგელაძე ყალბი პასპორტით (შლობა იანკელის ძე ებშტეინის გვარით) გურიიდან გაგზავნეს ვენის სოციალისტური ინტერნაციონალის კონგრესზე, სადაც წარმოთქვა სიტყვა, რომელიც ფრანგულად თარგმნა კოტე ანდრონიკაშვილმა და დაიბეჭდა საზღვარგარეთულ გამოცემებში.

1914 წლის მაისში იყო ბრიუსელის კონგრესის დელეგატი.

1915 წლისათვის ცხოვრობდა ვენაში – თანამშრომლობდა უკრაინულ ორგანიზაცია „უკრაინის გაერთიანებულ ინტერპარტიულ მთავრობასთან“.

1915-1916 წლებში რამდენჯერმე იყო სტამბოლში, სადაც მოლაპარაკებები პქონდა „საქართველოს გათავისუფლების კომიტეტთან“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ გერმანიის ხელშეწყობით ვლასა მგელაძე ბოლშევიკ ემიგრანტებთან ერთად ე. წ. „დაპლომბილი ვაგონით“ დაბრუნდა პეტროგრადში, საიდანაც მალევე გაემგზავრა ტფილისში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა თბილისში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის აპრილში სიტყვა წარმოთქვა სამხედრო ტაძრის გაღებაში 9 მარტს დაკრძალული უცნობი ჯარისკაცების დაღუპვიდან მეორმოცე დღის აღსანიშნავ სამგლოვიარო დემონსტრაციაზე, რის გამოც საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) მისი დაპატიმრება სცადა, თუმცა ვლასამ მიმალვა მოახერხა; 1921 წელსვე კვლავ სამგლოვიარო დემონსტრაციაზე – ყოფილი სამხედრო მინისტრის, პარმენ ჭიჭინაძის დაკრძალვაზე – წარმოთქვა სიტყვა, ისევე დააპატიმრეს, მაგრამ მალევე გაათავისუფლეს ავადმყოფობის გამო, ამის შემდეგ კვლავ არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა.

1922 წელს ვლასა მგელაძე საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტმა („დამკომმა“) გენუში გაგზავნა დელეგატად და ემიგრაციაში მყოფ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობასთან მოსალაპარაკებლად.

1923 წელს მონაწილეობდა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ გაერთიანებულ ყრილობაში აუგსბურგსა და ნიურნბერგში.

1924 წლის დასაწყისში ვლასა მგელაძე არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში და შეიარაღებული აჯანყების სამზადისში ჩაება; 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყებისას ხელმძღვანელობდა შეიარაღებულ გამოსვლას ქუთაისის მაზრაში.

აჯანყების დამარცხებისა და საბჭოთა ხელისუფლების მიერ მასობრივი რეპრესიების დაწყების შემდეგ თავს აფარებდა გურიას.

1925 წლის სექტემბერში ვლასა მგელაძე არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა ნიცაში; მუშაობდა მემუარებზე, ბექდავდა პოეტურ ნაწარმოებებსა და პუბლიცისტურ წერილებს ქართულ ემიგრანტულ გამოცემებში.

გარდაიცვალა 1943 წელს.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

სიმონ მდივანი

მდივანი სიმონ გურგენის ძე

სიმონ (სვიმონ, სოსიკო) გურგენის ძე მდივანი დაიბადა 1876 წლის 20 ოქტომბერს ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის დაბა ხონში, აზნაური ინტელიგენციის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლება მიიღო ხონის დაწყებით სკოლაში.

საშუალო განათლების კურსი დაასრულა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, სადაც მონაწილეობდა მოსწავლეთა თვითგანვითარების წრეებში და დაინტერესდა სოციალისტური იდეოლოგიით.

უმაღლესი განათლება მიიღო ნოვოროსიის (ოდესის) უნივერსიტეტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის საბუნებისმეტყველო განყოფილებაზე; აქტიურად მონაწილეობდა სტუდენტურ მოძრაობაში; სწავლის დასრულების შემდეგ ოდესის თვითმმართველობაში მუშაობდა ქიმიკოსად.

1905 წელს დაბრუნდა საქართველოში და აქტიურად ჩაერთო რევოლუციურ მოძრაობაში. მისი ძმა ბუდუ (პოლიკარპე) მდივანი ამ დროისათვის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „ბოლშევიკების“ ფრაქციის წევრი და პარტიის იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის ერთ-ერთი ლიდერი იყო.

სიმონ მდივანი 1905 წლიდან გახდა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა რევოლუციური პარტიის წევრი; შემდგომ წლებში მუდმივად იყო პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი.

რევოლუციის დამარცხების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა ქალაქ ბათუმში, სადაც არჩეული იყო „საურთიერთო ნდობის საზოგადოების“ ბანკის თავმჯდომარედ.

1906 წლის დეკემბერში, სიმონ მდივანი როგორც – გაზეთ „Черноморское зно“-ს რედაქტორი პასუხისგებაში მისცეს 14 დეკემბრის (ძველი სტილით) ნომერში დაბეჭდილი საგაზეთო სტატიის გამო სისხლის სამართლის დებულების 129-ე მუხლის ძალით, გაზეთის გამოცემა კი აიკრძალა.

არჩეული იყო ბათუმის ქალაქის თვითმმართველობის ხმოსნად.

რედაქტორობდა პარტიის ყოველდღიურ გაზეთს.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლიდან დაინიშნა საქართველოს სრულუფლებიან წარმომადგენლად სომხეთის რესპუბლიკაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით. იყო გარეშე საქმეთა კომისიის თავმჯდომარე, სამხედრო და საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიების მდივანი, გზათა კომისიის წევრი.

არჩეული იყო დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ამხანაგად.

1921 წლის დასაწყისში დაინიშნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სრულუფლებიან წარმომადგენლად ოსმალეთში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა სტამბოლში და აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საბრძოლველად ერთიანი ფრონტის შესაქმნელად პარტი-ათა შორის მოლაპარაკებების პროცესში.

1922 წლის გაზაფხულიდან იყო ინტერპარტიული კომიტეტის წევრი.

1922 წლის გაზაფხულზე იყო წევრი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციისა, რომელიც გაემგზავრა გენუის კონფერენციაზე საქართველოს დეოკუპაციის საკითხის დასაყენებლად.

ამავე პერიოდიდან მუშაობდა „სტამბოლის პოლიტიკურ კომისიაში“ – აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს იატაკქვეშა წინააღმდეგობის მოძრაობისა და ემიგრანტული მთავრობის მოქმედებათა კოორდინირებაში.

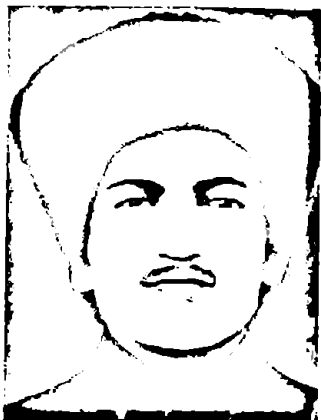
1924 წლიდან სტამბოლში მონაწილეობდა კავკასიის დაპყრობილი ერების წარმომადგენლებს შორის მოლაპარაკებებში ბოლშევიკური ოკუპაციის წინააღმდეგ საბრძოლველად ერთიანი ორგანიზაციის ჩამოსაყალიბებლად.

1926 წლიდან პოლონეთის აქტიური მხარდაჭერით ჩამოყალიბდა კავშირი საქართველოს, აზერბაიჯანის, მთიელთა და უკრაინის ემიგრანტულ მთავრობებსა და პარტიებს შორის, შეიქმნა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტი“, სადაც ქართული მხარის წარმომადგენლად, სხეებთან ერთად, სიმონ მდივანიც მუშაობდა; მონაწილეობდა კომიტეტის ჟურნალ „პრომეთეს“ ფრანგულ ენაზე გამოცემაში; იყო ვარშავის „პრომეთეს“ კლუბის წევრი.

1928 წელს საბჭოთა კავშირის წარმომადგენლების თხოვნით თურქეთის მთავრობამ სიმონ მდივანი სტამბოლიდან არაოფიციალურად გააძევა, რის შემდეგაც იგი პარიზში გადასახლდა და აგრძელებდა პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ საქმიანობას.

აქტიურად მონაწილეობდა „კავკასიის კონფედერაციის საბჭოს“ ფორმირებაში. გარდაიცვალა ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, პარიზთან ახლოს სოფოში 1937 წლის 13 დეკემბერს, ნაშუადღევს.

დაკრძალეს 18 დეკემბერს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

მიქელაძე ოსმან

მიქელაძე ოსმან შავყი ეფენდი

ოსმან ეიუბის ძე მიქელაძე (ოსმან ეიუბ ოღლი შავყი ეფენდი მიქელაძე) დაიბადა 1894(?) წელს ბათუმის ოლქის სოფელ დანისპირაულში. გლეხის ოჯახში. ეროვნებით – ქართველი. აღმსარებლობით – მუსლიმი.

დაწყებითი და საშუალო სასულიერო განათლება მიიღო ახალციხის და სტამბლის მედრესეებში, ქართულ და თურქულ ენებზე.

დაამთავრა სტამბოლის უნივერსიტეტის თეოლოგიის ფაკულტეტი.

16 წლის ასაკიდან მუშაობდა მეურნედ ახალციხის მაზრაში.

18 წლის შესრულების შემდეგ, რამდენიმე წელს იყო მოლა და მასწავლებელი ახალციხეში.

1919 წლის აგვისტოდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

იყო „სამუსლიმანო საქართველოს განთავისუფლების კომიტეტის“ წევრი.

1919 წლის სექტემბრიდან (?) საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად.

ხშირად იყო მივლენილი სოფლად გლეხთა მდგომარეობის შესასწავლად.

არჩეული იყო ახალციხის სამაზრო ერობის ხმოსნად.

რედაქტორობდა ახალციხეში გამოცემულ ქართულ-თურქულ ენოვან გაზეთს „განახლებული მესხეთი“.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ცხოვრობდა ბათუმის ოლქის ხულოს საზოგადოების სოფელ დანისპირაულში ოჯახთან ერთად.

ოკუპაციის პირველ თვეებში მიიწვიეს ხულოს რევოლუციური კომიტეტის მდივნად, სადაც იმუშავა 1921 წლის ნოემბრამდე, შემდგომ კი არჩეული იყო ხულოს ღარიბთა კომიტეტის წევრად.

მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში ეწეოდა გლეხურ მეურნეობას.

ოსმან მიქელაძე 1923 წლის 17 იანვარს დააპატიმრეს საქართველოს სსრ ბათუმის სამხარეო საგანგებო კომისიის („ბათობჩეკა“) ორდერით, სხვა აჭარელი პოლიტიკური ლიდერების, „ბეგების“ და გლეხების ჯგუფთან ერთად „აქტიური ანტისაბჭოთა აგიტაცია-პროპაგანდის“ ბრალდებით.

1923 წლის 17 ივნისს ბათუმის სამხარეო „ჩეკას“ კოლეგიამ ოსმან მიქელაძეს, როგორც ყველაზე აქტიური ანტისაბჭოთა ჯგუფის წევრს, 3 წლით ამიერკავკასიის საზღვრებიდან გაძევება გადაუწყვიტა; 12 ივლისს ოსმან მიქელაძე სხვებთან ერთად თბილისში საქართველოს სსრ „ჩეკას“ განკარგულებაში გადაგზავნეს, სადაც, მიუხედავად ჯანმრთელობის მძიმე მდგომარეობისა და არაერთგზისი წერილობითი მიმართვისა უდანაშაულობის შესახებ, 1923 წლის დეკემბრამდე დატოვეს ციხეში.

1923 წლის 2 დეკემბერს ოფიციალურ პრესაში გამოქვეყნდა ოსმან მიქელაძის განცხადება, რომ იგი 1921 წლიდან აღარ მუშაობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში, ეთანხმებოდა „ყოფილი მენშევიკების“ კონფერენციის გადაწყვეტილებას და მხარს უჭერდა საბჭოთა ხელისუფლებას, რის შემდეგაც პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა სოფელ დანისპირაულში და მუშაობდა მეურნეობაში; იყო „მინის ერთობლივად დამუშავების ამხანაგობის“ (ТОЗ) წევრი.

1928 წელს სოფელ დანისპირაულში გაიხსნა პირველი დაწყებითი სკოლა; მისი ქალიშვილი – შადიე მიქელაძე ამ სკოლის პირველი მოსწავლე გოგონა იყო. თავად ოსმან მიქელაძეც ამ სკოლაში მასწავლებლობდა.

ოსმან მიქელაძის სახლი იყო სოფლის კულტურული კერა.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მონინალმდგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით დამხობა.

1937 წელს ოსმან მიქელაძე „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს; ძიების მტკიცებით იგი ორგანიზაციაში ახალ წევრებს იბირებდა, ავალებდა მათ „მავნებლობას“ კოლმეურნეობებში და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსთან დასაკავშირებლად საზღვარზე არალეგალურად გადაჰყავდა ცენტრის „ემისრები“.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) ოსმან მიქელაძეს 1937 წლის 15 ოქტომბერს დახვერტა მიუსაჯა. დახვერტეს 16 ოქტომბრის ღამეს.

ოჯახს ქონება ჩამოართვეს – საგვარეულო სახლი კი დაანგრეს.

რეაბილიტირებულია 1973 წელს (?).

გიორგი ექვთიმეძე
ზეკანიძე

მურვანიძე გიორგი ექვთიმეს ძე

გიორგი ექვთიმეს ძე მურვანიძე დაიბადა 1883 წლის იანვარში (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ჩოჩხატში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ფოთის სამოქალაქო სასწავლებლის 6 კლასი.

1902 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი. მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში; 1905 წლისათვის იყო რსდმპ გურიის კომიტეტის სუფსის რაიონული კომიტეტის წარმომადგენელი; პროფესიით პედაგოგი.

1906 წლის თებერვლიდან მუშაობდა რსდმპ ბაქოს ორგანიზაციაში.

1907 წელს გიორგი მურვანიძე ბაქოში ჟანდარმერიამ დააპატიმრა.

1909 წელს სისხლის სამართლის დებულების 102-ე მუხლით მას სამუდამო გადასახლება მიუსაჯეს ციმბრში; გადასახლებაში აგრძელებდა პარტიულ საქმიანობას; პარალელურად – 1914 წლიდან მუშაობდა კოოპერატორად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ აირჩიეს ბაიკალისპირა რკინიგზის კომისრად.

სამშობლოში დაბრუნდა 1918 წელს.

არჩეული იყო ოზურგეთის ქალაქისთავად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

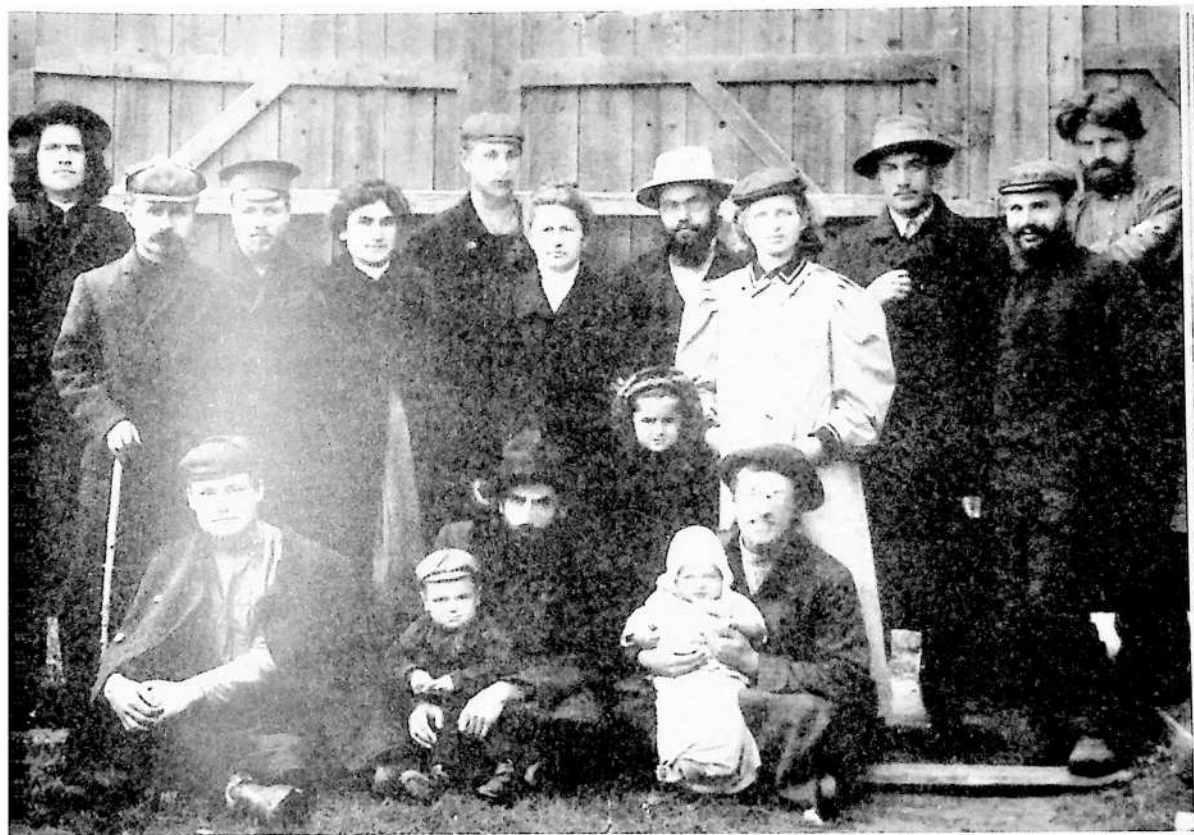
მუშაობდა საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს ოზურგეთის სამაზრო კოლეგიის წევრად.

გიორგი მურვანიძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის („ჩეკა“) ოზურგეთის პოლიტიურომ დააპატიმრა 1921 წლის 5 ივნისს, ოზურგეთში, 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავად გამართული დემონსტრაციის ხელმძღვანელობის გამო.

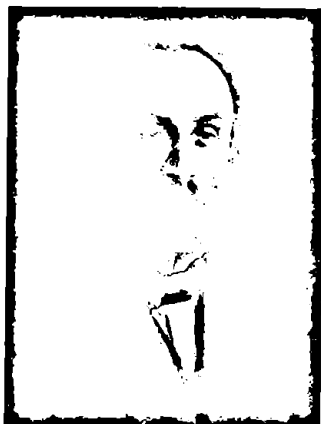
23 ივნისს დაპატიმრებულთა ჯგუფთან ერთად გადაგზავნეს ქუთაისის საგუბერნიო საგანგებო კომისიის („ქუთაისის გუბჩეკას“) განკარგულებაში, რომლის კოლეგიაშიც 3 თვით პატიმრობა მიუსაჯა.

ამავე კოლეგიამ 1921 წლის 17 ნოემბერს პატიმრობიდან გაათავისუფლა.

შემდგომი ბედი უცნობია.

კირილე ნინიძე (პირველ რიგში, მარცხნიდან მეორე)
ოჯახთან ერთად გადასახლებაში. 1910-იანი წლები.

გ. გოგოლაშვილი

ნათაძე გრიგოლ იასონის ძე

გრიგოლ (გიგო) იასონის ძე ნათაძე დაიბადა 1878 წლის 16 იანვარს ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ კასპში, ტფილისის მოქალაქის – „ხალხოსანი“ იასონ ივანეს ძე ნათაძის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ტფილისის ქართულ სათავადაზნაურო გიმნაზიაში, საიდანაც 1892 წელს გადავიდა ვაჟთა მეორე გიმნაზიაში.

1898 წელს შევიდა კიევის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე; 1901 და 1902 წლებში სტუდენტურ დემონსტრაციებში მონაწილეობის გამო ორჯერ გარიცხეს უნივერსიტეტიდან.

1902 წელს სწავლა განაგრძო ჟენევის უნივერსიტეტში, თუმცა ერთი კურსის დასრულების შემდეგ უსახსრობის გამო სწავლა მიატოვა და სამშობლოში დაბრუნდა.

ატარებდა კერძო გაკვეთილებს, თანამშრომლობდა პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმს – „გან-ბარიძე“.

იყო რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრი.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში; 1905 წელს პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს; ციხიდან გაათავისუფლეს ამნისტიით, 1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის გამოცემის შემდეგ.

1907 წელს ექსტერნად დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულტეტი.

ამავე წლიდან მუშაობდა პედაგოგად ტფილისის ქართულ სათავადაზნაურო გიმნაზიაში; მცირე ხნის შემდეგ, როგორც „პოლიტიკურად არასაიმედო“ პირს, არ მისცეს მასწავლებლობის საშუალება ტფილისში და გადავიდა ქუთაისის ქართულ სათავადაზნაურო გიმნაზიაში.

პარალელურად კითხულობდა ლექციებს „სახალხო უნივერსიტეტში“; იყო ქუთაისის დრამატული წრის გამგეობის წევრი.

1912 წელს დაბრუნდა ტფილისში, სადაც აგრძელებდა ლექციების კითხვას „სახალხო უნივერსიტეტში“ და მუშაობდა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს.

1918 წლიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი.

მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის განათლების სამინისტროში უმაღლეს და საშუალო სასწავლებელთა მთავარ გამგედ.

1919 წლიდან კითხულობდა ისტორიის კურსს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით; იყო სარედაქციო კომისიის მდივანი, განათლების, სამანდატო, სარედაქციო და საფინანსო კომისიების წევრი.

არჩეული იყო დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის წევრად.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას.

1924 წლის 8 ივნისს დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში; 1926 წლის 15 დეკემბერს აირჩიეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორად, მუშაობდა მსოფლიო ისტორიის და პედაგოგიურ ფაკულტეტებზე.

შემდგომ წლებში სხვადასხვა დროს მუშაობდა ამიერკავკასიის და საქართველოს კომუნისტურ უნივერსიტეტში, პედაგოგიურ ინსტიტუტში, ცენტრალურ არქივში, მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის თბილისის ფილიალში; იყო საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრი.

1941 წელს მიენიჭა მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის სტატუსი.

ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა თბილისში, 1951 წლის 24 მაისს.

ნათაძე ლევან იასონის ძე

ლევან (ლეო) იასონის ძე ნათაძე დაიბადა 1880 წლის 16 ივნისს (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ კასპში (სხვა ვერსიით – დუშეთის მაზრის სოფელ ალევში), ტფილისის მოქალაქის – „ხალხოსანი“ იასონ ივანეს ძე ნათაძის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

მე-4 კლასამდე სწავლობდა ტფილისის სათავადაზნაურო სკოლაში, შემდგომ თბილისის მესამე გიმნაზიაში – მე-8 კლასამდე.

სწავლობდა მოსკოვის უნივერსიტეტში; სტუდენტობის განმავლობაში სამჯერ იყო დაპატიმრებული სტუდენტურ მოძრაობაში მონაწილეობისათვის და ამავე მიზეზის გამო გარიცხეს უნივერსიტეტიდან.

მოგვიანებით დაამთავრა პეტროგრადის უნივერსიტეტის პედაგოგიური (?) ფაკულტეტი.

პარტიულ მუშაობაში ჩაერთო 1902 წლიდან; იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; პროპაგანდისტი – მუშათა წრეებში; აერცელებდა პროკლამაციებს, ორგანიზებას უწევდა გაფიცვებსა და მანიფესტაციებს, წერდა მარქსისტული პრესისათვის (თავდაპირველად ჟურნალ „კვალში“) პუბლიცისტურ, კრიტიკულ და სამეცნიერო-პოპულარულ წერილებს „გეორგიელი ლეოს“,

ნათაძე

„ბას“ და „L“-ის ფსევდონიმებით.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1902 წლის შემდეგ კიდევ სამჯერ იყო პოლიტიკური საბაბით დაპატიმრებული და ორჯერ – თბილისიდან გასახლებული.

პარალელურად მუშაობდა მასწავლებლად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ კავკასიის დროებითმა მთავრობამ დანიშნა სამოსწავლო ოლქის კომისრად.

ამავე პერიოდიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური ბეჭდვითი ორგანოების – გაზეთ „ნიცხნა“-ს და „ერთობის“ რედაქტორი.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო განათლების კომისიის თავმჯდომარე, საკონსტიტუციო, სარეგლამენტო და ხელოვნების კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

ლეო ნათაძე ტიფით გარდაიცვალა 1922 წლის 3 თებერვალს, დილის 6 საათზე, თბილისში, ტიფის ეპიდემიის გამო.

დაკრძალეს 6 თებერვალს საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში; ლეო ნათაძის დაკრძალვა დიდ ანტისაბჭოთა დემონსტრაციად იქცა.

1930-იან წლებში ქალაქის ხელისუფლებამ ლეო ნათაძის ოჯახს მოსთხოვა მისი ნეშტის პანთეონიდან გადასვენება. ოჯახმა საფლავის კვალი მოშალა და დაარწმუნა ხელისუფლება, რომ მოთხოვნა შეასრულა.

ლეო ნათაძის ვაჟის გარდაცვალების შემდეგ, როდესაც მისი დიდუბის საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში დაკრძალვა გადაწყდა, შთამომავლებმა მამის საფლავიც ხელახლა აღადგინეს.

ნიკოლაძე ნიკოლოზ იაკობის ძე

ნიკოლოზ (ნიკო) იაკობის ძე ნიკოლაძე დაიბადა 1843 წლის 14 სექტემბერს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში, მოქალაქის, ვაჭრის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

მოსამზადებელი და დაწყებითი განათლება მიიღო ქალაქის სკოლასა და „ნადეჟდინის“ რუსულ კერძო პანსიონში. გადიოდა კერძო გაკვეთილებსაც.

1860 წელს დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია.

1861 წელს სწავლა განაგრძო პეტერბურგის უნივერსიტეტში; ამავე წელს უნივერსიტეტში დაიწყო სტუდენტთა მღელვარება ახალი სასწავლო წესების წინააღმდეგ, რომელიც აკადემიურ თავისუფლებას არღვევდა და უნივერსიტეტს გასამხედროებულ რეჟიმში აყენებდა. საპროტესტო გამოსვლის დარბევის დროს ნიკო ნიკოლაძეც დააპატიმრეს და მოათავსეს „პეტრე-პავლეს ციხეში“ (ე. წ. „კრეპოსტი“).

პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ მცირე ხნით არალეგალურად ცხოვრობდა აკაკი წერეთელთან პეტერბურგში.

იმყოფებოდა პოლიციის ფარული მეთვალყურეობის ქვეშ.

ამ დროიდან დაიწყო თანამშრომლობა რუსულ პრესასთან. შედგომ წლებში პუბლიცისტური საქმიანობისას იყენებდა ფსევდონიმებს: „NN“, „-“, „Г. Никифор“, „Н. Аравин“, „Рио-Нели“, „Рионели“, „გ. ჯიოვანი“, „ი. სკანდელი“, „რიონელი“, „ერთი მეტუქეთაგანი“, „ნ.ს.“, „ნ. სკანდელი“, „სკანდელი“ და „ქუთაისის მეჭორე“.

1862 წლიდან თანამშრომლობდა ჟურნალებთან: „Современник“ და „Искра“, თუმცა რედაქტორის – ნ. ჩერნიშევსკის დაპატიმრებისა და გამოცემის დახურვის შედეგ ნიკო ნიკოლაძე იძულებული გახდა, საქართველოში დაბრუნებულიყო.

მაღლეე გაემგზავრა უკან, პეტერბურგში. მისი ხელმძღვანელობით გამოიცა გაზეთი „Народное богатство“, რომელიც ცენზურამ ცოტა ხანში დახურა.

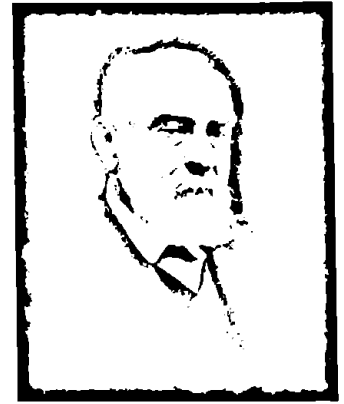
1864 წლიდან ცხოვრობდა ევროპაში, საიდანაც თანამშრომლობდა გერცენის ჟურნალთან „Колокол“; ლ. მეჩნიკოვთან ერთად ჟენევაში გამოსცემდა ჟურნალს „Современность“.

1868 წელს დაამთავრა ციურიხის უნივერსიტეტი; დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია: „განიარლება და მისი სოციალ-ეკონომიკური შედეგები“.

1869 წელს დაბრუნდა საქართველოში. გიორგი წერეთელთან, სერგეი მესხთან და კირილე ლორთქიფანიძესთან ერთად გამოსცემდა გაზეთებს: „დროება“ და „კრებული“.

1873 წელს კვლავ ევროპაშია და ხელმძღვანელობს ჟურნალ „დროშის“ გამოცემას დათა მიქელაძესა და პავლე იზმაილოვთან ერთად.

1873 წელს დაბრუნდა სამშობლოში. საზღვარზე ჩხრეკისას მას აღმოუჩინეს საბეჭდი მონყობილობები და რუსეთის იმპერიის საცენზურო კომიტეტის მი-

ნიკოლოზ იაკობის ძე
ნიკააძე

ერ აკრძალული საზღვარგარეთული გამოცემები. ჟანდარმერიას ასევე ჰქონდა ცნობები მის მიერ საზღვარგარეთ მეფის რეჟიმის წინააღმდეგ დაბეჭდილი წარმოებების შესახებ („მთავრობა და ახალი თაობა“, „იატაკქევეთის სიტყვა“, „თანამედროვეობა“ და სხვა), რაც ნიკო ნიკოლაძეზე პოლიციის ფარული ზედამხედველობის კვლავ დაწესების საფუძველი გახდა.

1873 წელს დაქორწინდა ბოგუმილა ზემიანსკაიაზე.

1874-1877 წლებში მუშაობდა გაზეთებში: „Тифлисский вестник“ და „დროება“. იყო კავკასიაში მოქმედი ხალხსონური („ნაროდნიკული“) იატაკქვეშა ორგანიზაციების ერთ-ერთი ლიდერი.

1875 წელს აირჩიეს ქალაქ ქუთაისის საკრებულოს ხმოსნად.

1877 წელს, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს, იყო „Тифлисский вестник“-ის, „პავასის სააგენტოს“ და „Голос“-ის სამხედრო კორესპონდენტი კავკასიის ფრონტზე.

ნიკო ნიკოლაძეს 1878 წელს მოუხსნეს პოლიციის ზედამხედველობა და 1 იანვრიდან ნება დართეს, გამოეცა გაზეთი „Оნაიპ“.

აირჩიეს ქალაქ ტფილისის საკრებულოს ხმოსნად.

1880 წელს საკრებულოს სხდომაზე მწვავე გამოსვლებისა და გაზეთის კრიტიკული სარედაქციო პოლიტიკის გამო „Оნაიპ“ მთავრობის განკარგულებით დახურეს და ნიკო ნიკოლაძე ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს სტავროპოლის მხარეში, კვლავ პოლიციის მეთვალყურეობის ქვეშ. 1881 წელს მან მოახერხა, რუსეთის იმპერატორის ალექსანდრე მეორის მკვლელობის შედეგად შექმნილი არეულობით ესარგებლა და არალეგალურად დაბრუნებულიყო ტფილისში, საიდანაც პეტერბურგში გაემგზავრა.

პეტერბურგში გრაფ ვორონცოვ-დაშკოვის მიერ ჩამოყალიბებულმა „წმინდა რაზმმა“ ნიკო ნიკოლაძეს სთხოვა, საიდუმლო მოლაპარაკებებში რევოლუციურ იატაკქვეშა ორგანიზაცია „ნაროდნაია ვოლიას“ წევრებთან ეშუამდგომლა, რათა მათ ტერორი შეეწყვიტათ და იერიში არ მიეტანათ ახალ იმპერატორ ალექსანდრე მესამეზე კორონაციის დროს. მოლაპარაკება უშედეგოდ დასრულდა, თუმცა ნიკოლაძემ მოახერხა, ჩერნიშევსკის გათავისუფლებისთვის მიეღწია.

ნიკომ მინისტრ ლორის-მელიქოვის დახმარებით გადასახლების ადგილად ნევის კუნძულის შეცვლა და სასჯელის ვადის 5 წლამდე შემცირება მოახერხა; პეტერბურგში მუშაობა დაიწყო ჟურნალ „Отечественные записки“-ში, რომელიც ასევე მალე დახურეს. შემდგომ წლებში მუშაობდა პეტერბურგში, რკინიგზის სამმართველოში, სადაც დაამუშავა ნავთობგადაზიდვის სტრატეგია, რომელიც მალევე დაინერგა და დიდი წარმატებით განვითარდა.

1883 წელს დაქორწინდა ოლღა გურამიშვილზე.

1884 წელს გაემგზავრა საზღვარგარეთ, დაბრუნდა ამავე წელს.

1886 წელს, გადასახლების ვადის ამოწურვის შემდეგ, მცირე ხნით წავიდა საზღვარგარეთ, საიდანაც მალევე დაბრუნდა და საქართველოში გადმოსახლდა. ამ ხნის განმავლობაში პოლიცია განაგრძობდა მასზე ფარულ მეთვალყურეობ-

ას. ნიკო ნიკოლაძემ დიდ ჯიხაიმში საკუთარი მამულის სანიმუშო მეურნეობად მოწყობა დაიწყო და აქტიურად ჩაება მიმდებარე ზონის სოფლების სამეურნეო და კულტურული განვითარების პროცესებში.

1887 წლიდან 1891 წლამდე ტფილისში ხელმძღვანელობდა გაზეთ „Новое обозрение“-ს, ხოლო 1894 წლიდან იყო ჟურნალ „მოამბის“ პოლიტიკური განყოფილების ხელმძღვანელი.

1888 წელს ქუთაისში რუსეთის იმპერატორის ალექსანდრე მესამის სტუმრობის დროს ნიკო ნიკოლაძეს, როგორც რეჟიმისათვის „უკიდურესად მაგნე და საშიშ“ პიროვნებას, აუკრძალეს ქუთაისის ტაძარში იმპერატორის მიღებაზე დასწრება. მან მაინც შეაღწია შეხვედრაზე, მაგრამ ძალის გამოყენებით შეხვედრიდან გააძევეს.

1889 წელს იყო ტყიბულის ქვანახშირის მწარმოებელი სააქციო საზოგადოება „ნახშირის“ დაარსების ინიციატორი და გამგეობის წევრი.

ჭიათურის მანგანუმის საექსპორტოდ ჭიათურა-შორაპნის ვიწროლიანდაგიანი რიკინგზის მშენებლობის საქმეს ხელმძღვანელობდა. აქტიურად იყო ჩაბმული ჭიათურის მანგანუმის ექსპორტის ნახალისებაში.

1894 წლის ოქტომბრიდან 1914 წლამდე უცვლელად ხელმძღვანელობდა ქალაქ ფოთის თვითმმართველობას.

1894-1897 წლებში თანამშრომლობდა გაზეთ „Новое обозрение“-ში.

ფოთის ქალაქისათვის მუშაობის პერიოდში ადგილობრივი საზოგადოების ეკონომიკურ და კულტურულ განვითარებაზე ზრუნვას განაგრძობდა. ხელმძღვანელობდა მრავალ სამეურნეო, საგანმანათლებლო და კულტურულ ინიციატივას.

მისი ძალისხმევით აშენდა ფოთის პორტი და განვითარდა საქალაქო და სამრეწველო ინფრასტრუქტურა. ნიკო ნიკოლაძემ ააშენა ქალაქის დამცავი ჯებირები, მოაწყო არხები, ხიდები, სატელეფონო ქსელი, ელექტროსადგური, წყალსადენი, საქალაქო ტრანსპორტი, მოაწესრიგა ქალაქგეგმარებითი საკითხები.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დამარცხების შემდეგ დასაუფლეთ საქართველოში რუსული არმიის სადამსჯელო ოპერაციისას ნიკო ნიკოლაძემ გენერალ ალიხანოვ-ავარსკის სადამსჯელო რაზმისაგან ქალაქ ფოთის დაცვა მოახერხა. ზეპირი გადმოცემის თანახმად, ნიკო ქალაქის შესასვლელში შეეგება რაზმს და ალიხანოვი გააფრთხილა, რომ ფოთის საქალაქო ქონების დიდი ნაწილი საზღვარგარეთული კომპანიების კუთვნილებაა და დაზღვეულია. შესაბამისად, მათი დაზიანება მძიმე შედეგებს გამოიწვევს და ზარალის ანაზღაურება რუსეთის იმპერიის ხაზინას მოუწევს. შედეგად, ალიხანოვმა ფოთს გვერდი აუარა.

1914 წელს სამსახურებრივი მოვალეობის ბოროტად გამოყენების (ფოთის პორტის მშენებლობისას ბუნგე-პალაშოვსკის ფირმისაგან ქრთამის აღების შედეგად მათთვის სამშენებლო დაკვეთის მიცემის) ბრალდებით თანამდებობას ჩამოაშორეს; სასამართლომ მთავარი ბრალი დაუსაბუთებლად ცნო, თუმცა ნიკოს 4000 მანეთის საჩუქრად მიღების ბრალდება დაუდასტურა. მას 8000 მანეთის

გადახდა და ერთნლიანი პატიმრობა დაუდგინა.

პროცესის დასრულების შემდეგ ნიკო ნიკოლაძე პეტერბურგში გადასახლდა. თანამშრომლობდა გაზეთ „Русская воля“-ში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი; დამფუძნებელი ყრილობის პრეზიდიუმის საპატიო თავმჯდომარე და პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად. იყო საბჭოს საფინანსო-ეკონომიკური სექციის, შემდგომ საფინანსო-ეკონომიკური და გზათა კომისიის თავმჯდომარე და წევრი; ეროვნული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრობის კანდიდატი.

არჩეული იყო თბილისის საბჭოს ხმოსნად.

1917 წელს გახდა „ჭიათურის შავი ქვის სააქციონერო საზოგადოების“ ორგანიზატორი, შემდგომ ჭიათურის მანგანუმის საექსპორტო საზოგადოების – „ჩემოს“ ერთ-ერთი ხელმძღვანელი.

1918 წლის აპრილ-მაისში ამიერკავკასიისა და ოსმალეთის საზავო მოლაპარაკებებში იყო ამიერკავკასიის დელეგაციის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ ნიკო ნიკოლაძე ფოთში გერმანიის წარმომადგენლებთან შეთანხმებების პაქეტის გაფორმებაში მონაწილეობდა.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს პარლამენტის წევრი.

გაგზავნილი იყო გერმანიაში საქართველოს სახელმწიფო დელეგაციის წევრად. საქართველოში დაბრუნდა 1918 წლის ოქტომბერში.

1919 წლის თებერვალში აირჩიეს თბილისის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით; იყო გზათა კომისიის წევრი.

1920 წლის აპრილიდან ნიკო ევროპაში საქართველოს ეკონომიკური მისიის წევრად და „ჩემოს“ საგარეო წარმომადგენლად მიაღწინეს. ნიკო ნიკოლაძე ასევე ითავსებდა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ოფიციალური წარმომადგენლის ფუნქციას.

ნიკო ნიკოლაძემ 1920 წლის ოქტომბრიდან დატოვა დამფუძნებელი კრების დეპუტატის მანდატი (ჩაანაცვლა შალვა ამირეჯიბმა), რადგან მივლინების ხანგრძლივობის გამო ვეღარ მონაწილეობდა საკანონმდებლო საქმიანობაში.

1921 წლის თებერვალ-მარტში, საქართველოს რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ, ნიკო ნიკოლაძე განაგრძობდა ევროპაში მუშაობას; ბოლშევიკური ოკუპაციის წინააღმდეგ საბრძოლველად გაერთიანებული ფრონტის შექმნისათვის ჩაბმული იყო საზღვარგარეთ ქართული პოლიტიკური პარტიების მოლაპარაკებებში.

1922 წლის 3 მარტს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სახელით ხელი მოაწერა საზღვარგარეთის ინტერპარტიული კომიტეტის შეთანხმებას.

ნიკო ნიკოლაძე საქართველოში ლეგალურად დაბრუნდა 1924 წლის მარტში. მან საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციიდან პარტიის ცენტრალური კომიტეტისათვის საიდუმლო წერილები ჩამოიტანა აჯანყების შესახებ დადებითი და უარყოფითი მოსაზრებების შესაჯერებლად. თავად ნიკო მომავალი აჯანყების შესაძლებლობის მიმართ უარყოფითად იყო განწყობილი.

ნიკო ნიკოლაძე გარდაიცვალა 1928 წლის 1 აპრილს, თბილისში.

დაკრძალეს მთაწმინდის მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

ნინიძე კირილე იესეს ძე

კირილე იესეს ძე ნინიძე დაიბადა 1878 წლის 17 იანვარს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის, ოზურგეთის მაზრის სოფელ ასკანაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სემინარია.

1901 წლის 5 მაისს (ძველი სტილით) ქუთაისის თეატრში რუსეთიდან ჩამოსულმა დასმა დადგა ანტისემიტური ხასიათის სპექტაკლი - „შვილნი ისრაილისა“, რასაც მოჰყვა დამსწრე ახალგაზრდობის პროტესტი, რომლებმაც სპექტაკლის ჩაშლა სცადეს (ანალოგიური სკანდალი მოხდა 16 აპრილს სპექტაკლ „კონტრბანდისტების“ გამო). პოლიციამ არეულობის მოთავეები, მათ შორის - კირილე ნინიძეც დააპატიმრა და პასუხისგებაში მისცა.

კირილე ნინიძემ სწავლა განაგრძო დორპატის უნივერსიტეტში იურიდიულ ფაკულტეტზე, სადაც სამი კურსი დაასრულა.

ამ პერიოდიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; სტუდენტურ მღელვარებაში მონაწილეობის გამო დააპატიმრეს და უნივერსიტეტიდან გარიცხეს (?).

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ აქტიურად ჩაერთო რევოლუციურ მოძრაობაში ტფილისში; იყო რსდმპ ტფილისის ორგანიზაციების ხელმძღვანელი კოლექტივის წევრი.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

თანამშრომლობდა პრესაში „გვარათელისა“ და „კ. ნ-ძეს“ ფსევდონიმებით.

„ოხრანკის“ თვალთვალის ჟურნალებში გატარებულია მეტსახელ „Козел“-ით.

კიდე რამდენჯერმე - 1903 და 1908 წწ. - დააპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით; გადასახლებული იყო სარატოვის მხარის ქალაქ ვოლსკში.

გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ მუშაობდა პედაგოგად სხვადასხვა სასწავლებლებში.

ქილიე იესეს ძე ნინიძე

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო აგრარული კომისიის თავმჯდომარე, იურიდიული და საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ „სხიველთა“ ჯგუფმა, 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია – სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე – ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ „სხიველები“ დარჩნენ საქართველოში და აგრძელებდნენ საკუთარი გაზეთის „ახალი სხივის“ გამოცემას, რომელიც 1921 წლის ივნისში ბოლშევიკურმა რეჟიმმა დახურა კრიტიკის გამო და კირილე ნინიძე „სხიველთა“ ჯგუფის ლიდერებთან – ნიკიფორე იმნაიშვილსა და მუხრან ხოჭოლავასთან ერთად მცირე ხნით დააპატიმრა.

1922 წლის 15 თებერვალს მეორედ დააპატიმრეს ხაშურში, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავზე საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მასობრივი დაპატიმრების ოპერაციის დროს.

მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იზოლაციის წესით. პატიმრობიდან გაათავისუფლეს 1922 წლის 1 მაისს.

შემდგომ პერიოდში რამდენჯერმე დააპატიმრეს მცირე ხნით.

1922 წლის პირველი ნახევრიდან „სხივის“ წარმომადგენლის სტატუსით მონაწილეობდა ბოლშევიკურ რეჟიმთან საბრძოლველად საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათაშორისი მოლაპარაკებების პროცესში. 1922 წლის ბოლოდან – მუხრან ხოჭოლავას გარდაცვალების შემდეგ – იყო „სხივის“ წარმომადგენელი „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტში“.

მუშაობდა დამცველთა (შემდგომში – ადვოკატთა) კოლეგიაში.

კირილე ნინიძე დამფუძნებელი კრების დეპუტატებთან – ოსიკო ბარათაშვილსა და სამსონ დადიანთან ერთად 1924 წლის მარტში იცავდა საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის სამღვდელთა პირთა ჯგუფს და კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსის, რომელთაც საბჭოთა რეჟიმი ანტისაბჭოთა პროპაგანდასა და საეკლესიო განძეულობის გადამალვაში სდებდა ბრალს.

კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე, კირილე ნინიძე სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარტიტეტული კომიტეტის პროცესზე“, 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით; სასამართლომ ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო პატიმრობიდან გაათავისუფლა.

შემდგომ წლებში განაგრძობდა ადვოკატთა კოლეგიაში მუშაობას და პოლიტიკურ პროცესებზე დამცველად გამოდიოდა.

1928 წელს კვლავ დააპატიმრეს არალეგალური ანტისაბჭოთა მუშაობის ეჭვით.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზეწოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც იყო საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

კირილე ნინიძე დააპატიმრეს 1937 წლის 15 აპრილს, თბილისში, „მენშევიკური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით.

1937 წლის 13 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 14 სექტემბრის ღამეს.

რეაბილიტირებულია სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის მიერ 1960 წლის 29 სექტემბერს.

ნოდია ვასილ გიორგის ძე

ვასილ მარკოზის ძე ნოდია დაიბადა 1891 წელს ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ფოთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქალაქ ფოთის სამოქალაქო ორკლასიანი სასწავლებელი; სწავლის დროს ჩაება მარქსისტული წრეების მუშაობაში.

სწავლის დამთავრების შემდეგ 1912 წლამდე მუშაობდა ფოთის ნავსადგურში შავ მუშად.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში – ფოთის ნავსადგურის მუშათა ორგანიზაციასა და სამეგრელოს სოფლებში.

მეფის რეჟიმის დროს სამჯერ იყო დაპატიმრებული პოლიტიკური საბაბით; უკანასკნელად დააპატიმრეს 1911 წლის მარტში (ძველი სტილით)

1912 წელს გაიწვიეს არმიაში, სადაც მსახურობდა სამედიცინო-საფერშლო ნაწილში.

1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, გაიგზავნა ავსტრიის ფრონტზე, სადაც ტყვედ ჩავარდა და ორი წელი გაატარა ტყვეობაში.

გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში და განაგრძო პარტიული მუშაობა.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად. იყო იურიდიული, შრომის და სახალხო ჯანმრთელობის კომისიების წევრი.

საქართველოს პროფკავშირთა პირველ ყრილობაზე აირჩიეს პროფკავშირების ცენტრალური საბჭოს პრეზიდიუმის წევრად; იყო რუსეთში გასაგზავნი პროფკავშირების დელეგაციის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს, რიგით ჯარისკაცად იბრძოდა თბილისის დასაცავად და 24 თებერვალს ტყვედ ჩავარდა; ტყვეების სხვა ჯგუფებთან ერთად ბაქოში გადაგზავნისას გზიდან გაიქცა და კვლავ დაბრუნდა თბილისში.

1921 წლის 10 აპრილს თავმჯდომარის მოადგილედ მონაწილეობდა თბილისის სახაზინო თეატრში გამართულ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაში, სადაც მიიღეს 7-პუნქტიანი რეზოლუცია, რომელშიც ჩამოყალიბებული იყო საბჭოთა რეჟიმთან დამოკიდებულების იდეური საფუძვლები („დემოკრატიის გზით სოციალიზმისკენ“) და წინადადებით მიმართეს საქართველოს სსრ რევკომს – საქართველოში მონყობილიყო რეფერენდუმი საბჭოთა ხელისუფლების სასურველობის შესახებ.

ვასილ ნოდია მალევე, 1921 წლის 22 მაისს, დააპატიმრეს თბილისში, როდესაც საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის – 26 მაისის აღსანიშნად დაგეგმილი ანტისაბჭოთა დემონსტრაციების აღსაქვეთად საქართველოს საგანგებო

კომისიამ იზოლაციის მიზნით დაიწყო ანტისაბჭოთა პარტიების ლიდერების და აქტიური წევრების დაპატიმრება.

1921 წლის 25 აგვისტოს საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა სამი თვით პატიმრობა მიუსაჯა იზოლაციის წესით; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 12 და 25 აგვისტოს 6 თვით გაუხანგრძლივეს პატიმრობის ვადა.

1922 წლის ოქტომბერში საქართველოს ჩეკას პრეზიდიუმმა დაუდგინა პოლიტ-პატიმართა დიდ ჯგუფს მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა, მათი რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად, რასაც მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა, რადგან თავად საბჭოთა რიტორიკით საქართველოს სსრ დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა იყო და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებულ ციხეში გადასახლება საბჭოთა კანონებისვე აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა; პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტის და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისად“ მათი საზღვარგარეთ გასახლება დაადგინა და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62-კაციანი ჯგუფი, მათ შორის – ვასილ ნოდიაც, მოსკოვის გავლით პოლონეთში გააძევა, საიდანაც გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის ლადო ახმეტელის დახმარებით ისინი გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

მალევე, 1922 წელს, ვასო ნოდია არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში და აქტიურად დაიწყო მუშაობა ნოე ხომერიკთან ერთად ბოლშევიკურ ოკუპაციასთან საბრძოლველად ორგანიზაციების ჩამოყალიბებისა და ძალების კოორდინირებისათვის; იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტთან ჩამოყალიბებული სამხედრო კომისიის წევრი.

1924 წელს, ვასილ ნოდია დამოუკიდებლობის კომიტეტმა არალეგალურად მიაღწინა პარიზში – ემიგრაციაში მყოფ მთავრობასთან, ინფორმაციის გაცვლის და სამომავლო მოქმედების გეგმის შეთანხმების მიზნით.

მარსელში მთავრობის წარმომადგენლებთან შეხვედრის შემდეგ ვასილ ნოდია 1924 წლის მაისში არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში ბენია ჩხიკიშვილთან, ვალიკო ჯუღელთან, გრიგოლ ცინცაბაძესა და ვიქტორ ცენტერაძესთან ერთად და შეიარაღებული აჯანყების სამზადისში ჩაერთო.

დააპატიმრეს 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დაწყებამდე რამდენიმე კვირით ადრე.

ვასილ ნოდია მალევე გადაგზავნეს მოსკოვში სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში, რომელმაც სუზდალის პოლიტიზოლატორში დაპატიმრება გადაუწყვიტა.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების

შემდეგ, 30 აგვისტოს ამერკაეკასიის სფსრ-ს მთავრობის მოთხოვნით სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს თავმჯდომარემ ფელიქს ძერჟინსკიმ სანქცია გასცა გადასახლებაში მყოფი საქართველოს წინააღმდეგობის მოძრაობის ლიდერების – ბენია ჩხიკვიშვილის, ნოე ხომერეკის, გოგიტა ფალავას, ვასილ ნოდისა და გიორგი წინამძღვრიშვილის დახვეწებაზე.

ისინი დახვეწილ სუბდალის პოლიტიზოლატორიდან ეტაპით გადაყვანისას, გაურკვეველ სადგურზე; დასაფლავების ადგილი უცნობია.

ნუცუბიძე შალვა ისაკის ძე

შალვა (ვარლამ) ისაკის ძე ნუცუბიძე დაიბადა 1888 წლის 1 დეკემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ფარცხანაყანეში, სასულიერო წოდების წარმომადგენლის ოჯახში; მისი მამა ისაკი სახალხო მასწავლებლად მუშაობდა ხონში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლება მიიღო დაბა ხონის „ნორმალურ“ სასწავლებელში, მესამე განყოფილების დამთავრების შემდეგ. 1897 წლიდან სწავლა განაგრძო ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში.

1904 წლიდან დაიწყო პოლიტიკური საქმიანობა – იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; გიმნაზიაში რედაქტორობდა არალეგალურ ჟურნალ „განთიადს“.

1905 წელს ხონში ესწრებოდა ალექსანდრე (საშა) ნულუკიძის დაკრძალვას, რომელიც დიდ დემონსტრაციად იქცა, სადაც სხვა ორატორებთან ერთად შალვა ნუცუბიძემაც წარმოთქვა სიტყვა სამტრედიის ორგანიზაციის სახელით.

1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „ბოლშევიკების“ ფრაქციაში პროპაგანდისტად.

1906 წელს დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია.

1907 წელს სწავლა განაგრძო პეტერბურგის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულტეტის ფილოსოფიის მიმართულებაზე.

1908 წლიდან კითხულობდა საჯარო ლექციებს მარქსიზმის ფილოსოფიის შესახებ.

თანამშრომლობდა პრესაში „შ.ნ.ს“ ფსევდონიმით.

1910 წელს დაამთავრა პეტერბურგის უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტი, რის შემდეგაც მასწავლებლად გაგზავნეს ყუბანის ოლქში.

1911 წლიდან ჩამოშორდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიას.

1911-1913 წლებში სწავლობდა და მუშაობდა ლაიფციგის უნივერსიტეტში. ამ პერიოდში დაიბეჭდა მისი შრომა – Теория науки. აქედან დაიწყო მისი მუშაობა „ალეთოლოგიის საფუძვლებზე“ (ჭეშმარიტების თეორია).

დაბრუნების შემდეგ პეტერბურგის უნივერსიტეტის პროფესორების შუამდგომლობით 1913 წელს ყუბანიდან გადაიყვანეს პეტერბურგის „ალექსანდრეს“

გიმნაზიაში.

1915 წლიდან მუშაობა დაიწყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიაში.

1917 წელს ჩააბარა სამაგისტრო გამოცდები და მიიღო პეტერბურგის უნივერსიტეტის დოცენტობის უფლება.

1917 წელს აირჩიეს სრულიად რუსეთის ეროვნული სოციალისტური პარტიების ცენტრალურ საბჭოში, რომლის წარმომადგენლადაც გაიგზავნა პეტერბურგში „დემოკრატიულ თათბირზე“, სადაც მიღებულ იქნა სრულიად რუსეთის ეროვნებათა დეკლარაცია. ამავე ფრაქციას წარმოადგენდა „დროებითი რესპუბლიკის საბჭოს“ პრეზიდიუმში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წელს იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის მთავრი კომიტეტის წევრი.

იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დამფუძნებელი საზოგადოების წევრი; ხელმძღვანელობდა ქართულ უნივერსიტეტში სამუშაოდ ქართველი პროფესორების მოზიდვის საქმეს.

1918 წელს მიიწვიეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ფილოსოფიის კათედრაზე; პარალელურად იყო პრორექტორი, დეკანი და ფუნდამენტური ბიბლიოთეკის დირექტორი.

1918 წლის 26 მაისს ქართული ფილოსოფიური ძეგლების შეგროვებისა და ფილოსოფიური ცოდნის პოპულარიზაციის მიზნით შალვა ნუცუბიძემ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დააარსა „პეტრინის სახელობის საფილოსოფიო საზოგადოება“, რომელიც აწყობდა სემინარებს და დისკუსიებს. 1919 წელს შალვა ნუცუბიძემ მოამზადა „ლოგიკის ელემენტარული კურსი“, ხოლო შემდგომ – „ფილოსოფიის შესავალი, შემეცნების პრობლემა“.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო განათლების და საბიბლიოთეკო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ, დარჩა საქართველოში და თედო ლლონტის მიერ რევკომის ნებართვით გამოცემულ გაზეთ „სოციალისტ-ფედერალისტში“ დაიწყო თანამშრომლობა, სადაც თანამოაზრეებთან ერთად საზოგადოებას მოუწოდებდა ბოლშევიკურ რეჟიმთან კომპრომისის მიღწევისა და თანამშრომლობისაკენ.

1922 წლიდან იყო ამიერკავკასიის საბჭოთა სოციალისტური ფედერაციული რესპუბლიკის და საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი, საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარიატის უცხოეთთან კულტურული კავშირის საზოგადოების ხელმძღვანელი.

1929 წლამდე მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პრორექტორად. მისი ინიციატივით გაიხსნა იურიდიული, ეკონომიკის, დასავლეთ ევროპის

ენებისა და ლიტერატურის ფაკულტეტები, იყო მსოფლიო ლიტერატურის კათედრის ხელმძღვანელი, კითხულობდა სალექციო კურსებს: დასავლეთ ევროპის ლიტერატურა, სოციალურ და პოლიტიკურ მოძღვრებათა ისტორია, სამეცნიერო მუშაობის მეთოდთა, მტკიცებითი სამართალი.

1926 წელს სამეცნიერო მივლინებით მუშაობდა გერმანიაში, ბერლინის უნივერსიტეტში, სადაც გამოიცა მისი ფილოსოფიური ნაშრომები.

1927 წლის 17 აპრილს შალვა ნუცუბიძემ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაიცვა სადისერტაციო ნაშრომი „ჭეშმარიტება და შემეცნების სტრუქტურა“ და მიენიჭა ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი.

1930 წელს, გერმანიაში ქართული ხელოვნების ძეგლების გამოყენიდან დაბრუნების შემდეგ, შალვა ნუცუბიძეს აღარ მიეცა საშუალება ფილოსოფიის ლექციების კურსი გაეგრძელებინა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

1938 წლის ზაფხულში დააპატიმრეს ტაშისკარში; თბილისში, შინსახკომის შიდა ციხეში ხანგრძლივი ძიებისა და წამების შემდეგ (მისივე მოგონებების მიხედვით – საკანში თვითმკვლელობაც სცადა) გადაგზავნეს მოსკოვში საკავშირო შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის განკარგულებაში, სადაც იძულებული გახდა, საიდუმლო თანამშრომლობაზე დათანხმებულიყო.

1939 წელს, პატიმრობისას, იოსებ სტალინის დაკვეთით და ხელშეწყობით დაიწყო „ვეფხისტყაოსნის“ რუსულ თარგმანზე მუშაობა, რის გამოც მალევე გაათავისუფლეს პატიმრობიდან; 1940 წლის 23 ოქტომბერს პირადად სტალინთან შეხვედრის შემდეგ შალვა ნუცუბიძის თარგმანი მოიწონეს და დაიწყო მისი დასაბეჭდად მზადება – პოემა 1941 წელს დაიბეჭდა.

1940-1941 წლებში მუშაობდა მოსკოვში, მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტში. 1942 წლიდან დაბრუნდა თბილისში და განაგრძო ლექციების კურსის კითხვა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

1944 წელს აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსად; ამ პერიოდიდან მუშაობდა კვლევებზე „აღმოსავლური რენესანსის“ თეორიის დასაბუთებისათვის.

1945 წელს შალვა ნუცუბიძე სპეციალური დავალებით გაგზავნეს ბერლინში. არსებული ვერსიის მიხედვით, მას დავალებული ჰქონდა იოსებ სტალინის შვილის – იაკობ ჯუღაშვილის ბედის გამოკვლევა, თუმცა შალვა ნუცუბიძის ბერლინში ყოფნა და მუშაობა საბჭოთა უშიშროების ორგანოებმა გამოიყენეს მისი ნაცნობი ქართველი ემიგრანტების აყვანის სპეცოპერაციების ჩასატარებლად.

1946 წლიდან მუშაობდა საქართველოს სსრ ფილოსოფიის ინსტიტუტში; პარალელურად დაიწყო ქართული ფილოსოფიის ისტორიის კურსის კითხვა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

1948 წელს ფილოსოფიის ინსტიტუტში მოწყობილ განხილვაზე შალვა ნუცუბიძის ნაშრომი „რუსთაველი და აღმოსავლური რენესანსი“ მკაცრად გააკრიტიკეს პარტიული ნომენკლატურის წარმომადგენლებმა პეტრე შარიამ და ილარიონ

ტალახაძემ, შედეგად 1949 წლის 25 აპრილს შალვა ნუცუბიძე ფილოსოფიის ინსტიტუტიდან დაითხოვეს.

1940-იანი წლების ბოლოს შალვა ნუცუბიძის ძველი – 1942 წლის კვლევა „ფსევდო-დიონისე არეოპაგელის“ ვინაობის შესახებ, გარკვეულწილად დადასტურდა, რადგან 1946 წელს ბელგიელი ბიზანტინისტი ერნესტ ჰონიგმანიც დამოუკიდებლად მივიდა იმავე დასკვნამდე. მისი კვლევის გამოქვეყნებამ დიდი ინტერესი გამოიწვია და ეს ვერსია ნუცუბიძე-ჰონიგმანის სახელით დამკვიდრდა მეცნიერებაში.

1953 წელს, სტალინის სიკვდილის და ბერიას ხელისუფლებიდან ჩამოცილების შემდეგ დაწყებული წმენდის კვალდაკვალ, შალვა ნუცუბიძეს გაუხსნეს 1938 წლის პატიმრობისას წაყენებული ბრალდებები და 1953 წლის 22 დეკემბერს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კრებაზე მას აკადემიკოსის ხარისხი ჩამოართვეს, ხოლო 25 დეკემბერს უნივერსიტეტიდან დაითხოვეს და შუამდგომლობა აღძრეს მისთვის პროფესორის ხარისხის ჩამოსართმევად, თუმცა საკავშირო საატესტაციო კომისიამ ამ მოთხოვნაზე უარი თქვა.

1960 წელს შალვა ნუცუბიძემ სსრკ პროკურატურისაგან მიიღო სრული რეაბილიტაცია

1960 წლამდე, შევინროების მიუხედავად, მაინც დაიბეჭდა შალვა ნუცუბიძის ნაშრომები – „ქართული ფილოსოფიის ისტორია“ და „რუსთაველი და აღმოსავლური რენესანსი“, თუმცა მას მაინც უზღუდავდნენ სრულფასოვანი სამეცნიერო და საგანმანათლებლო საქმიანობის საშუალებას.

1967 წელს შალვა ნუცუბიძემ განაგრძო ლექციების კითხვა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში; მუშაობდა „შუა საუკუნეების ევროპული ფილოსოფიის ისტორიაზე“.

შალვა ნუცუბიძე გარდაიცვალა 1969 წლის 6 იანვარს.

დაკრძალულია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეზოში.

ილია დ. დავითიშვილი

ნუცუბიძე ილია დავითის ძე

ილია დავითის ძე ნუცუბიძე დაიბადა 1883 წლის 20 ივლისს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ფარცხანაყანევში, სასულიერო წოდების (მედავითნის) ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი.

საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში.

სწავლობდა კიევის კომერციული ინსტიტუტის ეკონომიკურ განყოფილებაზე; დაასრულა სამი კურსი.

იყო რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრი.

1907 წლის 13 ივნისს (ძველი სტილით) ესერთა სამხედრო ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს ტფილისში.

მეორედ დაპატიმრებული იყო 1909 წელს.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის სიით; იყო სარეგლამენტო კომისიის მდივანი, საბიბლიოთეკო, სამხედრო, საბიუჯეტო-საფინანსო და მომარაგების კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში.

აქტიურად მონაწილეობდა ემიგრაციის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

გარდაცვალების თარიღი უცნობია.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

მარცხნივ - დავით ონიასვილი, 1910-იანი წლები.

ო

პ. ზნისაძე

ონიაშვილი დავით ეფრემის ძე

დავით ეფრემის ძე ონიაშვილი დაიბადა 1883 წლის 22 დეკემბერს (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ ხიდისთავში, გლეხის ოჯახში: ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო გორის სასულიერო სასწავლებელში (?).

1904 წელს, დაამთავრა ტფილისის სასულიერო სემინარია, პირველი ხარისხით.

სწავლა განაგრძო იურიევის (დღევანდელი ტარტუს) უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე. ბოლო ორი კურსის განმავლობაში სწავლობდა ლაიპციგის უნივერსიტეტში.

1904 წლიდან იყო იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა რსდმპ „მენშევიკების“ ფრაქციაში; თანამშრომლობდა პრესაში „დ-ლის“ და „ოს“ ფსევდონიმებით.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში გორის მაზრაში.

მეფის რეჟიმის დროს რამდენჯერმე დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით (რევოლუციის დამარცხების შემდეგ, 1906 წლის იანვარში დააპატიმრეს გორში და ციხეში იჯდა ამავე წლის მარტამდე).

მომდევნო წლებში მუშაობდა ადვოკატად, თარგმნიდა დასავლეთევროპულ ლიტერატურას; 1913 წელს გამოაქვეყნა ნაშრომი „ბაირონიზმი და მსოფლიო მწუხარება“.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად. იყო იურიდიული კომისიის თავმჯდომარე, საბიუჯეტო-საფინანსო და თვითმმართველობის კომისიების წევრი.

1919 წელს აირჩიეს თბილისის სამაზრო ერობის ხმოსნად; იყო სამაზრო ერობის თავმჯდომარე.

1920 წელს დაინიშნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მინათ-მოქმედების მინისტრად.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; ცხოვრობდა არალეგალურად.

არჩეული იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრად.

1924 წლისათვის, როგორც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალური ბიუროს თავმჯდომარე, მონაწილეობას იღებდა დამოუკიდებლობის კომიტეტის მუშაობაში, ჩართული იყო ანტისაბჭოთა აჯანყების მომზადებაში.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს დააპატიმრა საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა); 16 სექტემბერს ოფიციალურ პრესაში დაიბეჭდა მისი განცხადება, სადაც გმობდა აჯანყებას და მას შეცდომად მიიჩნევდა. მძიმე ფსიქოლოგიური მდგომარეობის გამო ხელწერილით მისცეს თბილისის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში განთავსების უფლება დაცვის თანხლებით. იქიდან გაქცევა მოახერხა 1924 წლის ბოლოს.

ხელმოწერა დააპატიმრეს რამდენიმე ხნის შემდეგ, ბათუმში საზღვრის არალეგალურად – ყალბი პასპორტითა და გადაცემულად გადაკვეთის მცდელობისას.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე დავით ონიაშვილი სხვა 46 პოლიტპატიმართან ერთად გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარტიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ – 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

სასამართლომ იგი დამნაშავედ მიიჩნია, მაგრამ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო პირობითი პატიმრობა მიუსაჯა.

შემდგომ წლებში აგრძელებდა ლიტერატურულ საქმიანობას; იყო საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი; მუშაობდა სხვადასხვა დაწესებულებებში იურისკონსულტად. იყო დამცველთა (შემდგომში – ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1920-იანი წლების ბოლოდან მალაქია ტოროშელიძესთან ერთად მუშაობდა მარქსის „კაპიტალის“ 1-ლი ტომის პირველ ქართულ თარგმანზე (თარგმანზე მუშაობა ჯერ კიდევ 1910-იან წლებში ჰქონდა დაწყებული); გერმანიიდან პირველმა თარგმანს გოეთეს ფაუსტი.

კითხულობდა ევროპული ენების კურსს თბილისის თეატრალური კურსების სტუდენტებისათვის.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მონაწილედგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარტიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს შეიარაღებული გადატრიალების და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა.

დავით ონიაშვილი „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს 1937 წლის 14 აპრილს; ძიებამ 10 ივლისს მოახერხა მისგან სასურველი ჩვენების გამოძალვა.

1937 წლის 13 ივლისს, სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის

გამსვლელმა სესიამ დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 14 ივლისის ღამეს.

რეაბილიტირებულია სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის მიერ 1959 წლის 3 მარტს.

1962 წელს დაიბეჭდა მის მიერ ქართულად თარგმნილი „ფაუსტი“.

ნოე ჟორდანია (მარჯვნივ) ფრონტზე, 1918 წლის
აპრილი.

ნ. ანდრონიკი

შორდანია ნოე ნიკოლოზის ძე

ნოე ნიკოლოზის ძე შორდანია დაიბადა 1868 წლის 2 იანვარს (მეტრიკის ჩანაწერის მიხედვით დაიბადა 1869 წლის 9 იანვარს (ძველი სტილით), მოინათლა 16 იანვარს) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლანჩხუთში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ლანჩხუთის სოფლის ორკლასიანი სკოლა.

1879 წელს სწავლა განაგრძო ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელში.

სასწავლებლის დასრულების შემდეგ 1884 წელს სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში. სწავლის განმავლობაში ეწეოდა თვითგანვითარებას – კითხულობდა სემინარიაში აკრძალულ ლიტერატურასა და სამეცნიერო ნაშრომებს, რომელთა საშუალებით ცდილობდა ჩამოეყალიბებინა შეხედულებები სოციალურ და პოლიტიკურ საკითხებზე. სემინარიისტებთან ერთად მონაწილეობდა არალეგალური თვითგანვითარების წრის მუშაობაში; გამოსცემდნენ ხელნაწერ ჟურნალებს: „სინათლე“ და „ყვავილი“.

1889 წელს სემინარიაში ყოფით ნიადაგზე დაიწყო სტუდენტების გაფიცვა. ნოე შორდანიამ თედო კიკვაძესა და ფილიპე მახარაძესთან ერთად დაარწმუნა სტუდენტები, საგაფიცვო მოთხოვნებისთვის ნაციონალური საკითხები – ქართული ენის, ლიტერატურისა და ისტორიის სწავლება დაემატებინათ. გაფიცვა ნაწილობრივ წარმატებით დასრულდა, მაგრამ ბევრი მოთავე ადმინისტრაციამ სემინარიიდან გარიცხა.

1890 წელს ნოე შორდანიამ წარჩინებით დაამთავრა სემინარია და სწავლის გაგრძელება ვარშავის ვეტერინარულ ინსტიტუტში გადაწყვიტა; იმედოვნებდა, რომ იქ პროგრამის გარდა, მისთვის საინტერესო საზოგადოებრივ მეცნიერებებში ფართო განათლების მიღებას შეძლებდა.

ინსტიტუტში სწავლისას გაეცნო მარქსიზმის საფუძვლებს, რამაც მის „ხალხოსნურ“ შეხედულებებს ბოლო მოუღო და ევროპული სოციალიზმის მიმდევრად აქცია. ამავე დროს პოლონური საზოგადოების მასობრივი ნაციონალური მოძრაობის მაგალითზე ეროვნული საკითხის და იმპერიის წინააღმდეგ ეროვნული ბრძოლის პრობლემითაც დაინტერესდა.

ხელმძღვანელობდა ვარშავის ქართველი სტუდენტების თვითგანვითარების წრეებს.

1892 წელს ნოე შორდანია ავადმყოფობის გამო საქართველოში დაბრუნდა. მან ვარშავაში ფილიპე მახარაძეს წრის შეკრებაზე განსახილველად მის მიერ დამუშავებული „ქართველი ნაციონალ-დემოკრატიების პროგრამა“ გაუგზავნა. პროგრამის განხილვამ ნაციონალური და კლასობრივი საკითხის პრიორიტეტების გარშემო ქართველ სტუდენტებში დიდი დისკუსია გამოიწვია.

დისკუსიის გაფართოებამ რუსეთისა და პოლონეთის უნივერსიტეტების ქართველ სტუდენტებს უბიძგა, 1892 წელსვე ჩამოეყალიბებინათ სტუდენტთა არალ-

ეგალური კავშირი „საქართველოს თავისუფლების ლიგა“, რომელმაც განაგრძო დისკუსია მოქმედების პროგრამის შესაშუშავებლად ქუთაისსა და ვარშავაში, რაც საბოლოოდ 1893 წელს მოახერხა, თუმცა ამავე წელს ვარშავის ჟანდარმერიამ წრე აღმოაჩინა, წევრები დააპატიმრა და პასუხისმგებში მისცა.

1892 წელს ნოე ჟორდანიამ ახალგაზრდათა შორის მარქისტული მსოფლმხედველობის დამკვიდრებისათვის დაიწყო მუშაობა. 1892 წლის 25 დეკემბერს იგი მონაწილეობდა ზესტაფონში გამართულ არალეგალურ ყრილობაში, სადაც მისმა შეხედულებებმა მხარდაჭერა ვერ მოიპოვა, თუმცა ეს ყრილობა იქცა სოციალ-დემოკრატიული პროგრამის წამოყენების სათავედ. ნოე ჟორდანიამ თავისი პროგრამა ჩამოაყალიბა წერილობით – „ეკონომიური წარმატება და ეროვნება“ და წარადგინა 1893 წლის თებერვალში ტფილისში გამართულ მომდევნო კონფერენციაზე.

„თავისუფლების ლიგის“ საქმეზე დაწყებული დაპატიმრებების გამო ნოე ჟორდანიამ დატოვა საქართველო და ჟენევაში გაემგზავრა.

1894 წელს ქუთაისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს მიერ „საქართველოს თავისუფლების ლიგის“ ბრალდების საქმეზე ნოე ჟორდანიაც იყო პასუხისმგებში მიცემული, მაგრამ საქმე იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროების შეთანხმებით შეწყდა და ნოე ჟორდანია პოლიციის ფარულ მეთვალყურეობას დაექვემდებარა.

ნოე ჟორდანიამ ჟენევაში განაგრძო მარქსიზმის შესწავლა. გაეცნო რუსეთის იმპერიიდან ემიგრირებული პოლიტიკოსი მოღვაწე მარქსისტების ჯგუფს გიორგი პლესანოვის ხელმძღვანელობით. კვლევის პარალელურად ისმენდა ლექციებს ჟენევის უნივერსიტეტში, ფილოსოფიის ფაკულტეტზე, მოგზაურობდა შეიქცარიის სოფლებში და შთაბეჭდილებებს კორესპონდენციებად აქვეყნებდა ჟურნალ „კვალში“.

1895 წელს გადავიდა პარიზში, სადაც განაგრძო თვითგანვითარება. ისმენდა ლექციებს სორბონის უნივერსიტეტში; გაეცნო ფრანგ სოციალისტთა ლიდერებს – ჟიულ გედს, პოლ ლაფარგს და სხვებს.

რამდენიმე თვის შემდეგ ნოე ჟორდანია გაემგზავრა გერმანიაში, სადაც ანალოგიურად განაგრძო კვლევითი მუშაობა და ქვეყნის ყოფა-ცხოვრებაზე დაკვირვება. შტუტგარდტში გაეცნო კარლ კაუცკის. ისმენდა ლექციებს მიუნხენისა და ბერლინის უნივერსიტეტებში.

1897 წლის მარტიდან ცხოვრობდა ლონდონში, სადაც განაგრძობდა საზოგადოებრივი ურთიერთობებისა და ეკონომიკური ცხოვრების შესახებ კორესპონდენციების მომზადებას; მუშაობდა ბრიტანეთის მუზეუმში საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული წყაროების შესწავლაზე.

ამავე წელს დაბრუნდა საქართველოში. ლანჩხუთში გამართულ არალეგალურ შეკრებაზე სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობის ლიდერებს გააცნო ევროპული სოციალიზმის ტენდენციები და თავისი მოსაზრებები საქართველოში პარტიული

მუშაობის განვითარების შესახებ. ტფილისში გამართულ შეკრებაზე შეკავშირდა მუშათა სოციალ-დემოკრატიული წრეები, გადაწყდა ლეგალური პრესის გამოცემა პარტიული პროპაგანდისათვის. პარტიის ლიდერები მოელაპარაკნენ ანასტასია და გიორგი წერეთლებს და ჟურნალი „კვალი“ გადაიბარეს, რომლის რედაქტორადაც ნოე ჟორდანიას აირჩიეს.

ამ დროიდან „კვალი“ იქცა მწყობრი სოციალისტური სარედაქციო პოლიტიკის მქონე ჟურნალად. ნოე ჟორდანიას თავად აქვეყნებდა პუბლიცისტურ ნაწარმოებებს ჟურნალში. ამ დროიდან იყენებდა ფსევდონიმებს: „ამი“, „ან“, „ან.“, „ანი“, „გ. მა-ძე“, „გ. მარმალაძე“, „დევიანი“, „კასტროვი“, „კოსტროვი“, „ნ. ჟ-ია“, „ნ. ჟ.“, „ნოე ჟ-ია“, „ნარი“, „ძველი მოკამათე“ და „წითელფერაძე“.

ნოე ჟორდანიას ცნობილი იყო პარტიული ფსევდონიმებით: „ჯორჯი“, „ჟორჟი“, „Кавказец“, „Костров“, „ანი“, „ანდრეი“.

ჟანდარმერიისა და მეფის საიდუმლო პოლიციის – „ოხრანკის“ მასალებში ასევე ცნობილი იყო მეტსახელით „პატრიარქი“.

ჟურნალ „კვალის“ გადაბარების სამზადისას გაზეთ „ივერიის“ გამომცემელმა ილია ჭავჭავაძემ ნოე ჟორდანიას საკუთარი გაზეთის რედაქტორობა შესთავაზა, რაზეც ნოემ უარით უპასუხა.

„კვალის“ მუშათა მასაში პოპულარობის ზრდისა და ნოე ჟორდანიას კრიტიკული სტატიების გამოქვეყნების კვალდაკვალ, 1900 წელს „კვალის“ პუბლიცისტებსა და „ივერიის“ ბანაკს შორის სოციალური და პოლიტიკური საკითხების გარშემო მწვავე პოლემიკა გაჩაღდა, რამაც დროთა განმავლობაში პოლიტიკური დაპირისპირების სახე მიიღო სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობასა და ნაციონალისტურ ჯგუფებს შორის.

სოციალისტური მოძრაობის სხვა ლიდერებთან ერთად ნოე ჟორდანიას ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ორგანიზაციებისა და კომიტეტების ჩამოყალიბებას ტფილისსა და საქართველოს სხვადასხვა მხარეში.

1901 წელს ნოე ჟორდანიამ მოამზადა საპირველმაისო პროკლამაცია. ტფილისში, სალდათის ბაზარში, 22 აპრილს (ძველი სტილით) გამართული მუშათა საპირველმაისო დემონსტრაციის დარბევისა და რეპრესიების შემდეგ ჟანდარმერიამ ნოე ჟორდანიას დევნაც დაიწყო. გაჩხიკეს მისი სახლი ლანჩხუთში. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კომიტეტის გადაწყვეტილებით ნოეს უნდა დაეტოვებინა საქართველო და ევროპაში ნასულიყო ემიგრაციაში, თუმცა მალევე – 6 ივლისს (ძველი სტილით), დააპატიმრეს ლანჩხუთში და 27 ოქტომბერს ტფილისში გადაგზავნეს, სადაც ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველომ პასუხისმგებლობა მისცა სოციალ-დემოკრატიული წრის ბრალდების საქმეზე, ბრალდებულის სტატუსით. მოთავსებული იყო მეტეხის ციხეში.

1902 წლის ივნისში განაჩენის გამოტანამდე გაათავისუფლეს პოლიციის საგანგებო ზედამხედველობის ქვეშ და საცხოვრებლად ლანჩხუთი განუსაზღვრეს. მალე კვლავ დააპატიმრეს და ქუთაისის ციხეში მოათავსეს, სადაც ოქტომბრამ-

დე იჯდა, გათავისუფლების შემდეგ კი საცხოვრებლად ქალაქი ელისავეტპოლი (განჯა) გადაუწყვიტეს.

განჯიდან ხშირად ახერხებდა ტფილისში არალეგალურად ჩასვლას, სადაც 1902 წლის ზამთარში მისი ინიციატივით ამიერკავკასიის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების არალეგალური კონფერენცია გაიმართა, საერთო პროგრამის და ორგანიზაციული ნიშნის შესამუშავებლად. კონფერენციამ ჩამოაყალიბა პოლიტიკური ცენტრი – „კავკასიის საკავშირო კომიტეტი“. მისი პროგრამის პროექტი ნოე ჟორდანიამ შეიმუშავა.

1903 წლის 30 აპრილს შინაგან საქმეთა მინისტრის მიერ დამტკიცებული განსაკუთრებული სათათბიროს დადგენილებით უკვე გადანაცვლები იყო მისი გადასახლება ვიატკის გუბერნიაში პოლიციის ღია მეთვალყურეობის ქვეშ, ბრალდების საქმის დასრულებამდე. განჯის ჟანდარმერიამ ეს გამოუცხადა და ორი კვირის ვადა მისცა ვიატკაში საკუთარი ხარჯით გასამგზავრებლად. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ტფილისის კომიტეტის გადანაცვლებით ნოე ჟორდანიას მოსთხოვეს საზღვარგარეთ ემიგრაციაში წასვლა. 1903 წლის 9 ივლისის (ძველი სტილით) უმაღლესი ბრძანებულების საფუძველზე ნოე ჟორდანია დაექვემდებარა 3 წლით გადასახლებას ვიატკის გუბერნიაში, პოლიციის ფარული ზედამხედველობის ქვეშ; თუმცა 1903 წლის 22 ივნისს (ძველი სტილით) ნოე ქალაქ განჯიდან მიიმალა და ბათუმიდან არალეგალურად გაემგზავრა ლონდონში.

ლონდონიდან მცირე ხნით გადავიდა პარიზში, საიდანაც ჟენევაში გაემგზავრა. ჟენევიდან ნოე ჟორდანია სათათბირო ხმით მიიწვიეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მეორე, ბრიუსელის, ყრილობაზე. ბრიუსელიდან ყრილობა ლონდონში გაგრძელდა, სადაც პარტიული ორგანიზაციის მონაწილეთა და ტაქტიკის საკითხების განხილვისას განხეთქილების შედეგად გაიყვნენ ბოლშევიკებად (უმრავლესობად) და მენშევიკებად (უმცირესობად). რსდმკ კავკასიის საკავშირო კომიტეტის დელეგატებიდან ნოე ჟორდანიამ დიომიდე თოფურიძესთან ერთად „მენშევიკების“ მხარე დაიჭირა და დაიწყო მზადება საქართველოსა და კავკასიის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების „ბოლშევიკთა“ ზემოქმედებისაგან დასაცავად. ნოე ჟორდანიამ კავკასიის ორგანიზაციების მოსამარაგებლად პარტიული ლიტერატურის გავრცელების არალეგალური არხის ამოქმედება დაიწყო.

1904 წელს ჟენევაში ნოე ჟორდანიამ რამდენიმე წერილი დაბეჭდა სოციალისტ-ფედერალისტთა ახლად დაარსებული საზღვარგარეთულ ჟურნალ „საქართველოში“, თუმცა იდეური უთანხმოების გაღრმავების შემდეგ ჟურნალთან თანამშრომლობა შეწყვიტა.

1905 წლის 9 იანვარს, პეტერბურგში დემონსტრაციის დახვედრისა და მღელვარების შესახებ ცნობების გავრცელების შემდეგ ნოე ჟორდანია სხვა ემიგრანტი პოლიტიკურ ლიდერების მსგავსად არალეგალურად დაბრუნდა რუსეთის იმპერიაში. მცირე ხნით არალეგალურად ცხოვრობდა ბაქოში, შემდეგ საიდუმლოდ

დაბრუნდა ტფილისში, სადაც შეუდგა პარტიულ ორგანიზაციებში „ბოლშევიკთა“ გავლენის განეიტრალებას. არალეგალურ შეხვედრებზე იგი განუმარტავდა მუშათა ორგანიზაციების წარმომადგენლებს ლონდონის ყრილობაზე მომხდარი განხეთქილების არსს და უსაბუთებდა პარტორგანიზაციების მოწყობის „ბოლშევიკური“ მოდელის არადემოკრატიულობასა და ავტორიტარულობას. შედეგად, ორგანიზაციათა უმრავლესობამ ბოიკოტი გამოუცხადა კავკასიის საკავშირო კომიტეტს, რომლის ხელმძღვანელი „ბოლშევიკები“ ცდილობდნენ არჩეული კომიტეტების მათ მიერ დანიშნულით ჩანაცვლებას და ისინი პარტიული მუშაობიდან, ფაქტობრივად, გარიყეს. ნოე ჟორდანიას ორგანიზებით დაიწყო ტფილისის კომიტეტის არალეგალური ჟურნალის – „სოციალ-დემოკრატიის“ ბეჭდვა. მალევე საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების უმრავლესობაში „ბოლშევიკთა“ გავლენა განეიტრალდა და ორგანიზაციებმა გაააქტიურეს პოლიტიკური და საპროტესტო მოძრაობა, რაც 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში გადაიზარდა.

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობისას ტფილისში ნოე ჟორდანია იყო სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლიდერი და საგაფიცვო და შეიარაღებული აქციების მთავარი ორგანიზატორი; ხელმძღვანელობდა პროპაგანდისტთა მოქმედებას და იყო „სამხედრო საბჭოს“ წევრი.

1906 წელს იყო დელეგატად რსდმპ სტოკჰოლმის გამაერთიანებელ ყრილობაზე. აირჩიეს რსდმპ ცეკას წევრად.

1906 წელს ნოე ჟორდანია რუსეთის იმპერიის პირველი სახელმწიფო სათაბიროში ტფილისის გუბერნიიდან დეპუტატად აირჩიეს. იყო სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის თავმჯდომარე.

ამავე წელს, სახელმწიფო სათაბიროს გარეკვის შემდეგ, სხვა დეპუტატებთან ერთად ხელი მოაწერა „ვიბორგის მონოდებას“. შემდგომ თვეებში არალეგალურად ცხოვრობდა და მუშაობდა პეტერბურგში, რსდმპ ცეკაში.

1907 წელს იყო რსდმპ ლონდონის ყრილობის დელეგატი, სადაც ბოლშევიკებსა და მენშევიკთა შორის მორიგი განხეთქილების შემდეგ აირჩიეს მენშევიკური ცენტრალური კომიტეტის წევრად. ყრილობიდან დაბრუნების შემდეგ მონაწილეობდა ფინეთში – ტერიოკში გამართულ რსდმპ კონფერენციაში. კონფერენციის დასრულების შემდეგ საცხოვრებლად დარჩა ტერიოკში, საიდანაც საიდუმლოდ გადადიოდა პეტერბურგსა და სხვა ქალაქებში პარტიის არალეგალური საორგანიზაციო საქმეების მოსაწყობად.

1907 წელს, მეორე სახელმწიფო სათაბიროს გარეკვის და სოციალ-დემოკრატი დეპუტატების დაპატიმრების შემდეგ, ნოე ჟორდანიამ დატოვა ტერიოკი და არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში.

მონაწილეობდა მესამე სახელმწიფო სათაბიროსათვის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საარჩევნო კამპანიის ორგანიზებაში.

1908 წლის 11 სექტემბრს (ძველი სტილით) ნოე ჟორდანია ტფილისში, ქუჩა-

ში დააპატიმრეს ყალბი პასპორტით – თავად ლევან რევაზის ძე ვახვახიშვილის სახელით. ამავე წლის 4 ოქტომბერს ჟანდარმერიამ იგი სანქტ-პეტერბურგის სა-ოლქო სასამართლოს გამომძიებლის განკარგულებაში გადაგზავნა, რადგან მასზე პეტერბურგში უკვე იყო საქმე აღძრული სისხლის სამართლის დებულების 129-ე სტატიის 1 პარაგრაფის 1 ნაწილით, რუსეთის მოსახლეობას შორის „ვიბორგის მოწოდების“ გავრცელების გამო და ცირკულარით იძებნებოდა. პეტერბურგის სასამართლო პალატამ ნოე ჟორდანიას პატიმრობა მიუსაჯა, მაგრამ წინასწარი პატიმრობის ვადა 8 თვე, რომელიც მან პეტერბურგის ციხეში გაატარა, მოხდილად ჩაუთვალა და 1909 წლის ივნისში გაათავისუფლა.

გათავისუფლებული ნოე დაბრუნდა ბაქოში, სადაც მონაწილეობდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მეოთხე სახელმწიფო სათათბიროს საარჩევნო კამპანიაში.

1909 წელს ნოე ჟორდანია გაემგზავრა იტალიაში, სადაც ცხოვრობდა და მუშაობდა დავით სარაჯიშვილისა და ლევან ზუბალაშვილის მიერ დანიშნული სტიპენდიით, რომელიც ფორმალურად მას საქართველოს ისტორიის შესახებ ნაშრომის მოსამზადებლად დაენიშნა, რეალურად კი სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობის ირიბი დაფინანსება იყო.

1910 წელს ნოე ოჯახთან ერთად საქართველოში დაბრუნდა და განაგრძო პარტიული ორგანიზაციების განახლება და სხვადასხვა მხარეში პროპაგანდა.

1910 წლის 16 სექტემბერს (ძველი სტილით) ტფილისში ჟანდარმერიამ გაჩხრიკა სოციალ-დემოკრატიული გაზეთის – „ახალი აზრის“ რედაქცია და დააპატიმრა მისი წევრები. ჩხრეკისას აღმოაჩინეს ნოე ჟორდანიას ბროშურა „ანარქიზმი“ და „გერმანიის ახალი ისტორიიდან“, რომლებიც 1907 წელს ქუთაისში კილაძისა და ხელაძის სტამბაში დაიბეჭდა გამომცემლობა „კოლხიდას“ (ხელმძღვანელი ისიდორე კვიცარიძე) მიერ. იმავე ნაშრომის შავი ვარიანტი – ხელნაწერები და დამატება „ანარქიზმი და სინდიკალიზმი“ იპოვეს 1909 წლის 11 დეკემბერს ბაქოს ქუჩაზე ჩხარტიშვილის ქვრივის სახლის ჩხრეკისას. ეს ნიგნები გახდა საფუძველი ნოე ჟორდანიას წინააღმდეგ საქმის განსახილველად, რადგან, ბრალდების მტკიცებით, ბროშურა შეიცავდა ხელისუფლების წინააღმდეგ შეიარაღებული ბრძოლის მოწოდებებს და მოსახლეობას აქეზებდა აჯანყებისაკენ.

ნოე ჟორდანია ჟანდარმერიამ 1910 წლის 13 ნოემბერს (ძველი სტილით) დააპატიმრა ლანჩხუთში, საკუთარ სახლში.

ტფილისის სასამართლო პალატამ მიუსაჯა 3 წლით ციმბირში გადასახლება. განაჩენის გამოტანამდე ნოე ჟორდანიას ციხიდან გასათავისუფლებლად ბაქოელმა მენავთობე მანსვეტაშვილმა 3 000 მანეთი გადასცა ნოე ჟორდანიას მეუღლეს – ინა კორენევას. ეს თანხა იოსებ კაკაბაძემ შეიტანა გირაოდ. პროცესის დასრულებამდე ნოე ჟორდანიას რომანოვების სამეფო გვარის 300 წლის იუბილეს გამო გამოცხადებულმა ამნისტიამ მოუსწრო და სასჯელისგან გაათავისუფლდა.

1914 წელს ნოე ჟორდანია გაემგზავრა საზღვარგარეთ. პირველმა მსოფლიო

ომმა მას შვეიცარიის კურორტ მონტროში მოუსწრო. იგი სასწრაფოდ დაბრუნდა მოსკოვში, სადაც მონაწილეობდა დისკუსიაში ომის შესახებ პარტიის ტაქტიკის შესამუშავებლად. შემდგომ დაბრუნდა საქართველოში, ცხოვრობდა ლანჩხუთში და განაგრძობდა პარტიულ პრესაში მუშაობასა და არალეგალური ორგანიზაციების ხელმძღვანელობას.

1916 წლისათვის ხელმძღვანელობდა ლანჩხუთის გარეუბან ჯონჯუათში გამართულ სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალურ კონფერენციას, სადაც შეიმუშავეს პარტიის სამოქმედო სტრატეგია იმ მომენტისათვის, თუ რუსეთი მსოფლიო ომში დამარცხდებოდა და რუსული არმია კავკასიას დატოვებდა. ამ კონფერენციაზე გადაწყდა, რომ მსგავს სიტუაციაში საქართველოს დამოუკიდებლობა შეიძლებოდა გამოცხადებულიყო.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ნოე ჟორდანიას ტფილისში სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მიერ ძალაუფლების მობილიზებასა და მმართველობის სადავეების ხელში აღებას ხელმძღვანელობდა. არჩეული იყო ტფილისის მუშათა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარედ; ამიერკავკასიის გლეხთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარედ; ტფილისის მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცების დეპუტატთა საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ.

1917 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად; იყო საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე.

1917 წლის დეკემბერიდან იყო საქართველოს სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის საპატიო წევრი.

1917 წელს ნოე ჟორდანიას ჩასული იყო პეტროგრადში და მონაწილეობდა ე. წ. „დემოკრატიულ თათბირში“, სადაც არჩეული იყო რუსეთის ე. წ. „პრედ-პარლამენტის“ წევრად. პეტროგრადში ყოფნისას იგი დარწმუნდა, რომ სოციალ-დემოკრატი მენშევიკები რუსეთში ვერ შეძლებდნენ ძალაუფლების მოპოვებას, პოლიტიკურ პროცესებზე ზემოქმედებას და დაბრუნდა საქართველოში.

ნოე ჟორდანიას აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების წევრად რსდმპ მენშევიკების სიით, თუმცა დამფუძნებელი კრების გახსნაზე პეტროგრადში არ წასულა.

1918 წლის თებერვალში აირჩიეს ამიერკავკასიის სეიმის წევრად.

კავკასიაზე ოსმალთა არმიის შეტევის დროს ბათუმში ამიერკავკასიის ფედერაციისა და ოსმალეთის საზავო მოლაპარაკებებში მონაწილეობდა.

1918 წლის 26 მაისს ნოე ჟორდანიამ, როგორც საქართველოს ეროვნული საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ, წაიკითხა საქართველოს დამოუკიდებლობის დეკლარაცია.

1918 წლის ივნისში ნოე ჟორდანიას გახდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე.

1919 წლის თებერვალში აირჩიეს თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. დამფუძნებელმა კრებამ იგი კვლავ მთავრობის თავმჯდომარედ აირჩია.

1921 წლის თებერვალ-მარტში, საქართველოს რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ, საქართველოს დამფუძნებელი კრების 16 მარტის გადაწყვეტილების თანახმად მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანია, მთავრობის წევრებთან და დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის წევრების ნაწილთან ერთად, ემიგრაციაში გაემგზავრა სამუშაოდ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

1921 წლიდან ნოე ჟორდანია საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარის სტატუსით მუშაობდა და ცხოვრობდა პარიზში – დასავლურ პრესაში აქვეყნებდა სტატიებს, რომლებშიც აღწერდა საქართველოს ოკუპაციას და აქარწყლებდა საბჭოთა რუსეთის პროპაგანდას; მოგზაურობდა ევროპის ქვეყნებში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პარტნიორი სოციალისტური პარტიების მიწვევით და საჯარო გამოსვლებში განუმარტავდა პუბლიკას საქართველოს მდგომარეობას საბჭოთა ოკუპაციის შემდეგ.

მონაწილეობდა სოციალისტური ინტერნაციონალის ჰამბურგის (1923 წელი) და მარსელის კონგრესებში (1925 წელი).

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს თავმჯდომარე.

ბეჭდავდა ნაშრომებს სოციალიზმის თეორიის, საბჭოთა პოლიტიკის, საქართველოს დამოუკიდებლობისა და საბჭოთა ოკუპაციის, საქართველოს ისტორიისა და ლიტერატურის შესახებ. მუდმივად იყო ქართული გაერთიანებული ემიგრანტული პრესისა და სოციალ-დემოკრატიული გამოცემების რედაქციების წევრი; აქვეყნებდა პუბლიცისტურ სტატიებს მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენების შესახებ.

1938 წლიდან ნოე ჟორდანია ფორმალურად ჩამოშორდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს ხელმძღვანელობას.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, ნაცისტური გერმანიის მიერ საფრანგეთის ოკუპაციის შემდეგ, კვლავ ლევილში ცხოვრობდა. მუშაობდა ომის პირობებში სახელმძღვანელო სამოქმედო სტრატეგიული მითითებებით საქართველოს საზოგადოების საიდუმლოდ მოსამარაგებლად.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, 1940-იანი წლების მიწურულს, „ცივი ომის“ პირველი ნიშნების გამოკვეთის შემდეგ ნოე ჟორდანია კვლავ სათავეში ჩაუდგა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთული ორგანიზაციების მცდელობებსა და საინფორმაციო კამპანიას, რათა საქართველოს ოკუპაციის პრობლემა სხვა ერების საკითხთან ერთად კვლავ დამდგარიყო საერთაშორისო პოლიტიკის დღის წესრიგში და საბჭოთა რეჟიმის მოწინააღმდეგე

სახელმწიფოებს გაეთვალისწინებინათ „დაპყრობილი ერების“ დამოუკიდებლობის აღდგენის კანონიერი მოთხოვნები და საჭიროებები.

ნოე ჟორდანია ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1953 წლის 11 იანვარს, ლევილში.

დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

შალვა (ნ.წ.წ.)
თეიმურაზის ძე

ჟღენტი ვიქტორ ალმასხანის ძე

ვიქტორ (ლევონტი) ალმასხანის ძე ჟღენტი დაიბადა 1884 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ჯვარცმადი, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ბათუმის სახელოსნო სასწავლებელი და საბუხპალკრო კერსები. პროფესიით – ფეიქარი და მოანგარიშე.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

1900-იანი წლების ბოლოს მუშაობდა ბაქოში და აქტიურად იყო ჩართული ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების საქმიანობაში. 1910 წელს იყო ბაქოში „ქართული სალიტერატურო-სამხატვრო წრის“ დამაარსებელი და გამგეობის თავმჯდომარე – გამოსცემდნენ ჟურნალ „წყაროს“.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო და ცენტრალური საარჩევნო კომისიების წევრი.

1921 წლამდე იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგანგებო რწმუნებული ცხინვალში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს, თებერვალ-მარტში დანიშნული იყო სამხედრო-საველე სასამართლოს თავმჯდომარედ;

1921 წლის მარტში დატოვა სამშობლო და ემიგრაციაში ცხოვრობდა საფრანგეთში.

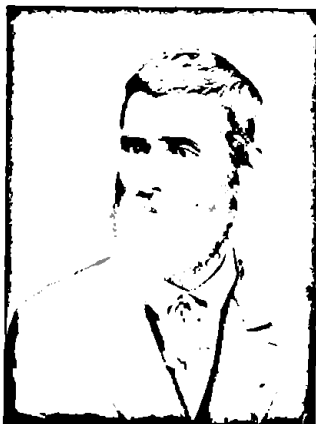
გარდაიცვალა 1969 წლის 8 აპრილს, საფრანგეთში, აბონდანის მოხუცთა თავშესაფარში;

დაკრძალულია ლევილის ქართულ სასაფლაოზე.

„მეორე ინტერნაციონალის“ დელეგაციის სტუმრობა
საქართველოში, 1920 წლის სექტემბერი. მარჯვნიდან
მეორე – ლეო რუხაძე.

რ

რამიშვილი ისიდორე ივანეს ძე

ისიდორე ივანეს ძე რამიშვილი დაიბადა 1859 წლის 7 ივნისს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ სურების თემში დიდ ვანში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

ოჯახს არ ჰქონდა საშუალება, რომ ისიდორესათვის განათლება მიეცა და 10 წლამდე მუშაობდა საკუთარი ოჯახის მეურნეობაში.

ნათესავმა მღვდელმა კეკელიძემ საკუთრი შვილის სტატუსით (კეკელიძის გვარი) მიაბარა ოზურგეთის ორკლასიან სასულიერო სასწავლებელში, თუმცა მისი დამთავრება ვერ შეძლო, რადგან გამჟღავნდა, რომ ისიდორე მღვდლის შვილი არ იყო და სასწავლებლიდან გარიცხეს. ისიდორეს სწავლის იმდენად დიდი სურვილი ჰქონდა, რომ გარიცხვიდან რამდენიმე ხნის შემდეგ სახლიდან ოზურგეთში გაიპარა და ფეხებში ჩაუვარდა სკოლის ზედამხედველ დეკანოზ ქიქოძეს, რათა სკოლაში დაებრუნებინათ, რაც შეუსრულეს კიდეც.

სასწავლებელი საუკეთესო მოსწავლის სტატუსით დაამთავრა და 1878 წელს სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში, რომელიც 1885 წელს დაასრულა.

1886-1887 წლებში მუშაობდა მასწავლებლად წინამძღვრიანთკარის სამეურნეო სკოლაში.

ისიდორე სემინარიაში სწავლის პერიოდიდან გატაცებული იყო ხალხოსნური იდეებით, რამაც გადაწყვეტინა, რომ სემინარიის დამთავრების შემდეგ დაბრუნებულიყო სოფლად და გლეხთა განათლებაზე ეზრუნა. მისი ინიციატივით სურებში მოეწყო სკოლა, სადაც მასწავლებლად მუშაობდა.

1891 წელს იყო გურიის სახალხო ბიბლიოთეკის ერთ-ერთი დამაარსებელი.

თანამშრომლობდა ქართულ პრესაში, იყენებდა ფსევდონიმებს „ი. რ.“ და „ისრამიშვილი“.

მისი სემინარიელი მარქსისტი ამხანაგები ცდილობდნენ, ისიდორე ნაროდნიკობიდან ჩამოეცილებინათ და თავიანთ მუშაობაში ჩაერთოთ, თუმცა უშედეგოდ.

1892 წელს იყო ზესტაფონში სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი კონფერენციის მონაწილე.

1893 წელს მუშაობდა სენაკის სათავადაზნაურო სკოლაში.

ისიდორე რამიშვილი მუშათა სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში 1897 წლიდან ჩაერთო, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების სკოლის გამგედ მისი გადაყვანის შემდეგ. მან სახალხო მასწავლებლად სხვადასხვა სკოლებში საერთო ჯამში 20 წელი იმუშავა.

იყო სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრი; იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმებს – „სტარკი“ და „ბერიევი“.

1903 წელს პასუხისმგებლობა მისცეს „ბათუმის სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტის“ საქმეზე სისხლის სამართლის 250-ე და 318-ე მუხლებით, თუმცა საქმის

შენწყვეტამდე მან მიმალვა მოახერხა და იძებნებოდა პოლიციის დეპარტამენტის ცირკულარით.

1905 წლის 14 აგვისტოს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს ტფილისში, ტრაქტირ „მოსკოვში“, კახეთის მოედანზე სამეგრელოს მე-16 პოლკის უმცროს ოფიცერთა შორის აგიტაციისას; დაკავებისას ჩამოართვეს არალეგალური ლიტერატურა; მოათავსეს მეტეხის ციხეში; 1905 წლის 21 ოქტომბრის უმაღლესი ბრძანებით მისი ბრალდების საქმე შეწყდა და ციხიდან გაათავისუფლეს.

1905 წლის დეკემბერში აქტიურად მონაწილეობდა ტფილისში რევოლუციურ მოძრაობაში – იყო სოციალ-დემოკრატიული პარტიის „მენშევიკური“ ფრაქციის ერთ-ერთი ლიდერი და გამორჩეული ორატორი; საგანგებო საგაფიცვო კომიტეტის ბიუროს თავმჯდომარე; ხელმძღვანელობდა მოლაპარაკებას, რომლის შედეგადაც ტფილისის სოციალ-დემოკრატიულმა კომიტეტმა მეფისნაცვლის ადმინისტრაციის თანხმობით წითელრაზმელების შესაიარაღებლად იარაღი მიიღო. შედეგად მათ შეძლეს სომეხ-თათართა შეტაკებების შეჩერება ტფილისში.

რევოლუციის დამარცხების შემდეგ კვლავ არალეგალურ მდგომარეობაზე გადავიდა.

1906 წლის აპრილში იყო რსდმპ-ის სტოკჰოლმის ყრილობის დელეგატი თბილისის ორგანიზაციიდან.

1906 წელს ისიდორე რამიშვილი აირჩიეს პირველი სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ქუთაისის გუბერნიიდან; იყო „დუმის“ სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის წევრი.

სათათბიროს დაშლის შემდეგ, 1906 წლის 10 ივლისს ხელი მოაწერა „ვიბორგის მოწოდებას“, რის გამოც დააპატიმრეს და გაასამართლეს სხვა ხელმომწერ ყოფილ დეპუტატებთან ერთად და სამი თვით პატიმრობა მიუსაჯეს, თუმცა მან მიმალვა მოახერხა. მომდევნო პერიოდში მუშაობდა ქალაქ ბაქოს პარტიულ ორგანიზაციებში, ასევე კავკასიის სხვა სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში.

1907 წელს იყო რსდმპ-ის ლონდონის ყრილობის დელეგატი ბაქოს ორგანიზაციიდან.

პეტერბურგში დაბრუნების შემდეგ დააპატიმრეს. გაასამართლა პეტერბურგის სასამართლო პალატამ ვიბორგის მოწოდების თანაავტორობისა და შლისელბურგის ციხეში მეფის სანინალმდევო სიტყვის წარმოთქმის ბრალდებით. სასამართლომ საარჩევნო ხმის უფლება ჩამოართვა, თუმცა წინასწარი პატიმრობის ვადა მოხდილად ჩაუთვალა და გაათავისუფლა.

ისიდორე რამიშვილი დაბრუნდა გურიაში. მალევე გადავიდა ტფილისში და მონაწილეობდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მორიგი კონფერენციის ორგანიზებაში.

1908 წლის 28 იანვარს (ძველი სტილით) ისიდორე რამიშვილი ტფილისში დააპატიმრეს და გადასახლეს ასტრახანის გუბერნიაში – კრასნი იარში, შემდგომ ქალაქ ასტრახანში.

1913 წელს კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს და სამარის გუბერნიაში გადაასახლეს.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ სამარაში ყოფნისას მოუსწო და იქვე დაიწყო ადგილობრივ რევოლუციურ ორგანიზაციებში მუშაობა. მალე გადაიყვანეს პეტროგრადის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს აღმასკომში, შემდგომ კი მიაღწინეს კავკასიაში სამუშაოდ – ბაქოში შრომის კომისიის მოვალეობას ასრულებდა.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

დანიშნული იყო რესპუბლიკის წარმომადგენლად აფხაზეთში.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესის აქტიური მონაწილე.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს 1921 წლის 13 ივლისს, მას შემდეგ, რაც ნაძალადევაში, პლეხანოვის სახელობის მუშათა კლუბში, იოსებ სტალინის მოხსენების საპასუხოდ დარბაზში მძაფრი დისკუსია და მუშათა საპროტესტო დემონსტრაცია გაიმართა, სადაც ერთ-ერთი მთავარი ორატორი ისიდორე რამიშვილი იყო. მოათესეს მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერთად ეტაპით გაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ის საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. სსრკ შინსახუმოს კომისიის გადანაცვეტილებით 1923 წლის 12 იანვარს ისიდორე რამიშვილს არხანგელსკის საკონცენტრაციო ბანაკში 3-წლიანი პატიმრობა მიუსაჯეს, თუმცა განაჩენი შეუცვალეს და ქალაქ კამინში გადაასახლეს.

სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს გადანაცვეტილებით 1926 წლის 15 იანვარს ისიდორე რამიშვილი გადასახლებიდან გაათავისუფლეს, თუმცა 3 წლის განმავლობაში სსრკ-ის დიდ ქალაქებსა და კავკასიაში ცხოვრების უფლება შეუზღუდეს.

გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა ასტრახანში, სადაც 1930 წლის 10 დეკემბერს კვლავ დააპატიმრეს და რამდენიმე თვიანი პატიმრობის შემდეგ, 1931 წლის 17 მაისს, შუა აზიაში – ტაშკენტში გადაასახლეს.

1931 წლის 10 დეკემბერს კვლავ დააპატიმრეს ტაშკენტში და გადაასახლეს ტაჯიკეთში, ქალაქ ხოჯენტში, სადაც 1933 წლის 31 იანვარს კვლავ დააპატიმრეს და ტაშკენტში გადაგზავნეს. ციხიდან გაათავისუფლეს 1933 წლის 11 მაისს.

1934 წლის 11 მაისს „პოლიტიკური წითელი ჯერის“ შუამდგომლობის შედეგად ისიდორე რამიშვილს მისცეს საშუალება, საქართველოში დაბრუნებულიყო, თუმცა საბჭოთა რეპრესიული ორგანოების მიერ დევნა-შევიწროების გამო 1935 წლის აპრილში ჯერ ცხინვალში გადასახლდა, იქიდან კი მალევე ჩრდილოეთ ოსეთში – ვლადიკავკაზში გადასახლება აიძულეს.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა, რომ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიისა და სხვა მონინალმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, მიეღო აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა „მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“, რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარიტეტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციით.

ისიდორე რამიშვილი „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს ვლადიკავკაზში.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 14 ნოემბერს ისიდორე რამიშვილს დახვედრა მიუსაჯა. დახვედრის თბილისში, იმავე ღამით.

რეაბილიტირებულია 1989 წელს ასტრახანის მხარის სასამართლო ორგანოების მიერ.

რამიშვილი ნოე ბესარიონის ძე

ნაუმ (ნოე) ბესარიონის ძე რამიშვილი დაიბადა 1881 წლის 5 აპრილს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სურების თემის სოფელ დიდ ვანში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1887 წელს შევიდა სურების დანყებით სასწავლებელში, სადაც პედაგოგად მუშაობდა ისიდორე რამიშვილი.

1890 წელს სწავლა განაგრძო ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელში, რომელიც დაასრულა 1894 წელს და გადავიდა ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში; იქ მოსწავლეთა სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში ჩაება.

1900 წელს ჩაირიცხა იურიევის (დორპატის, ტარტუს) უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

1901 წლის 3 მარტს დაწყებულ სტუდენტურ გამოსვლებში მონაწილეობის გამო უნივერსიტეტიდან დაითხოვეს, თუმცა 1902 წლის თებერვალში ისევ აღადგინეს; იმავე წელს სტუდენტური მოძრაობა კვლავ განახლდა და აქტიურობის გამო საბოლოოდ გარიცხეს უნივერსიტეტიდან და ადმინისტრაციული წესით გაასახლეს – დააბრუნეს სამშობლოში.

1901 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი. დაბრუნების შემდეგ ცხოვრობდა ბათუმში და ატარებდა კერძო გაკვეთილებს; პარალელურად ჩაერთო ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის მუშაობაში; არჩეული იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრად.

1903 წელს იყო ბათუმის კომიტეტის დელეგატი ტფილისში რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის კავკასიის საკავშირო კომიტეტის დაარსებისას.

1903 წლის ივნისში მისი ხელმძღვანელობით დაარსდა გურიის სოფლის მუშათა სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტი და ნოე რამიშვილი იქცა ბათუმისა და გურიის რევლუციური მოძრაობის ერთ-ერთ ლიდერად.

თანამშრომლობდა პარტიულ პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს - „ნ.რ.“, „რ.ნ.“, „ნ.რ.-ი“ და „ნ. სემიონოვი“.

1903 წელს მოამზადა არალეგალური წიგნაკი „საღდათობა“.

1904 წელს დატოვა ბათუმი, რადგან ჟანდარმერია სდევნიდა და გადავიდა ტფილისში ყალბი პასპორტით – აპოლონ სოფრომის ძე ლომაძის სახელზე; შევიდა ტფილისის კომიტეტის წევრად. 3 ოქტომბერს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს და ბათუმში გადაგზავნეს; 18 ოქტომბერს საბარგო სადგურზე მგზავრების დახმარებით ბადრაგს გაექცა. არალეგალურად ცხოვრობდა და პარტიულ მუშაობას განაგრძობდა ნოვოროსიისკსა და დონის როსტოვში, სადაც იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დონის კომიტეტის წევრი; პარტიაში განხეთქილების დაწყების შემდეგ მიემხრო მენშევიკებს.

1905 წლის თებერვალში დაბრუნდა ტფილისში; გაზაფხულზე ჩატარებულ

„მენშევიკთა“ ორგანიზაციების არალეგალურ ყრილობაზე იგი ხელმძღვანელი ბიუროს წევრად აირჩიეს; იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის (მენშევიკების) კავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი; აქტიურად გამოდიოდა დისკუსიებზე „ბოლშევიკების“ წინააღმდეგ და ცნობილი იყო ორატორული ნიჭით. მონაწილეობდა დისკუსიებში პროვინციებში, „ბოლშევიკთა“ გავლენის დასამარცხებლად.

ნოე ჟორდანიასთან ერთად ხელმძღვანელობდა „მენშევიკების“ არალეგალურ ჟურნალ „სოციალ-დემოკრატს“.

ცნობილი იყო პარტიული ფსევდონიმებით: „პეტრე“, „ტფილისელი პეტრე“, „ბორცოვი“ და „სემიონოვი“.

1905 წლის რევოლუციის დროს იყო სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების ერთ-ერთი ლიდერი და მთავარი ორგანიზატორი ტფილისში; აქტიურად იყო ჩართული შეიარაღებული რაზმების – „ნითელი რაზმების“ ფორმირებაში: იყო სამხედრო-ტექნიკური კომისიის წევრი. „ოხრანკის“ მასალებში მოიხსენიებენ რევოლუციური „ტერორის მამად“. რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული, თუმცა ახერხებდა საპატიმროდან თავის დახსნას და იატაკქვეშა მოძრაობაში დაბრუნებას.

რევოლუციის დამარცხების და „რეაქციის“ დაწყების შემდეგ ხელმძღვანელობდა დასუსტებული ორგანიზაციების აღდგენას და კოორდინაციას; იყო არალეგალური პარტიული გამოცემების ორგანიზატორი, რუსეთის სახელმწიფო სათათბიროსათვის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საარჩევნო კამპანიების ხელმძღვანელი.

1907 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ლონდონის ყრილობის დელეგატი ტფილისის ორგანიზაციიდან; აირჩიეს რსდმპ ცენტრალური კომიტეტის წევრად „მენშევიკებიდან“.

1908-1910 წლებში ცხოვრობდა გერმანიაში, ლაიფციგში, სადაც ეცნობოდა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობას, სწავლობდა მარქსიზმს და თვითგანვითარებას ეწეოდა. იყო ლაიფციგის უნივერსიტეტის თავისუფალი მსმენელი (?). ამ პერიოდში მოამზადა ნაშრომი „ისტორიული მატერიალიზმი“.

1910 წელს დაბრუნდა საქართველოში, 2 ნოემბერს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს და კავკასიის საზღვრებიდან გაასახლეს. ცხოვრობდა დონის როსტოვში; იყო როსტოვში ქართველ გადასახლებულთა კოლონიის ხელმძღვანელი.

1913 წელს რამდენიმე თვით მუშაობდა პეტროგრადში სახელმწიფო სათათბიროს სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციაში, შემდეგ კი კვლავ არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში და ხელმძღვანელობდა არალეგალური პარტიული პრესის გამოცემას ქუთაისში, ხოლო 1914 წლიდან - ტფილისში.

არჩეული იყო ტფილისის ქალაქის საბჭოს წევრად.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ იყო პარტიაში ნაციონალური საკითხის გადაჭრის მიზნით დისკუსიისთვის მზადების ერთ-ერთი ინიციატორი.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაინიშნა ტფილისის მაზრის კომისრად.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1917 წელს რსდმპ-ს „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად, თუმცა პეტროგრადში გამგზავრებამდე ბოლშევიკურმა რეჟიმმა დამფუძნებელი კრება გარეკა და ნ. რამიშვილს მონაწილეობა არ მიუღია მის მუშაობაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

იყო ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა მინისტრი. იყო ბათუმის სამშვიდობო დელეგაციის თავმჯდომარე ოსმალეთთან მოლაპარაკებისას.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს.

ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციას პარლამენტში.

1918 წლის 26 მაისიდან 24 ივლისამდე იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე; შემდეგ დაინიშნა შინაგან საქმეთა, განათლების და სამხედრო მინისტრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

პარალელურად იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარის ამხანაგი.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. მთავრობაში ეკავა შინაგან საქმეთა მინისტრის თანამდებობა.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ, დამფუძნებელი კრების დადგენილებით დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში.

იყო ევროპის საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ წრეებში საქართველოს ოკუპაციის საკითხის პროპაგანდისტის შექმნილი კომისიის წევრი.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესის აქტიური მონაწილე.

შევიდა 1922 წლის 3 მარტს დაარსებული ინტერპარტიული კომიტეტის შემადგენლობაში.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს წევრი.

აქტიურად მუშაობდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად – ევროპის პოლიტიკურ წრეებში მოკავშირეების შესაძენად და საქართველოში წინააღმდეგობის მოძრაობასთან კოორდინირებული მოქმედებებით ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის დასამხობად.

1926 წლიდან პოლონეთის აქტიური მხარდაჭერით ჩამოყალიბდა კავშირი - საქართველოს, აზერბაიჯანის, მთიულთა და უკრაინის ემიგრანტულ მთავრობებსა და პარტიებს შორის და შეიქმნა „კავკასიის გათავისუფლების კომიტეტი“, სადაც ქართული მხრიდან რესპუბლიკის მთავრობის წარმომადგენლად მუშაობდა ნოე რამიშვილი; მონაწილეობდა აგრეთვე კომიტეტის ჟურნალ „პრომეთეს“ ფრანგულ ენაზე გამოცემაში.

1930 წლის 7 დეკემბერს, სამის ნახევარზე პარიზში, პარტიულ კრებაზე მიმავალ ნოე რამიშვილს იტალიის მოედანზე ესროლა ემიგრანტმა, ყოფილმა გვარდიელმა და წინააღმდეგობის მოძრაობის მონაწილემ პარმენ ჭანუყვაძემ. ნოე რამიშვილი ადგილზევე გარდაიცვალა. მკვლელმა მიმალვა სცადა, თუმცა ნოე რამიშვილის თანმხლებმა სანდრო მენაღარიშვილმა შებოჭა, ხოლო პოლიციამ დააპატიმრა. ჭანუყვაძის სასამართლო პროცესზე ვერ მოხერხდა მკვლელობის რეალური მოტივის გამოვლენა (მკვლელი მას პირადი შურისძიებით ხსნიდა, თითქოს მისი დეენის გამო იძია შური); არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ მკვლელობა საბჭოთა სპეცსამსახურების მიერ იყო ორგანიზებული.

ნოე რამიშვილი დაკრძალეს 1930 წლის 14 დეკემბერს, პარიზში, ბანიოს სასაფლაოზე. მოგვიანებით გადასვენეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

რუსია მელიტონ ივანეს ძე

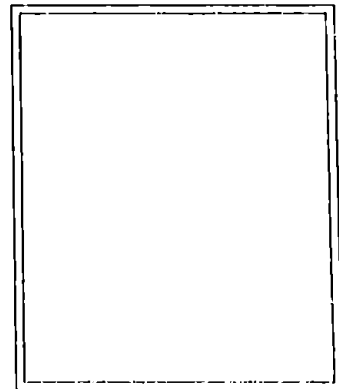
მელიტონ ივანეს ძე რუსია დაიბადა 1878 წელს ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლანჩხუთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ლანჩხუთის სამოქალაქო სასწავლებელში. შემდგომ წლებში კერძო გაკვეთილებით ირჩენდა თავს და ემზადებოდა საშუალო სასწავლებელში შესასვლელად. სწავლა განაგრძო სამეურნეო სასწავლებელში, თუმცა მალევე გადავიდა ხარკოვის ტექნოლოგიურ ინსტიტუტში, საიდანაც 1903 წელს სტუდენტურ გამოსვლებში მონაწილეობის გამო გარიცხეს და აუკრძალეს რუსეთის უმაღლეს საგანმანათლებლო დანესებულებებში სწავლა.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

მელიტონ რუსიამ მოახერხა სწავლის გაგრძელება კიევის უნივერსიტეტში, სადაც დაამთავრა იურიდიული ფაკულტეტი ნაფიცი ვეჩილის პროფესიით.

1904 წელს, როგორც ტფილისის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა ორგანი-

მ. ლეჟა

ზაციის წევრი, აქტიურად იყო ჩაბმული რევოლუციურ მოძრაობაში (მუშაობდა პროპაგანდისტად), რის გამოც რამდენჯერმე დააპატიმრეს და 1905 წელს ამიერკავკასიის მმართველობამ 5 წლის ვადით გაასახლა უფის გუბერნიაში.

ოხრანკის თვალთვალის ყურნალებში გატარებულია მეტსახელით - „Переводчик“.

გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ მუშაობდა თვითმმართველობებსა და საერო ინიციატივებში.

1917 წლის თებერლის რევოლუციის შემდეგ იყო მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრი, პროპაგანდისტთა კოლეგიის თავმჯდომარე, ქალაქ ტფილისის საბჭოს ხმოსანი. საქართველოს ქალაქთა კავშირების თავმჯდომარის ამხანაგი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო თვითმმართველობის კომისიის თავმჯდომარე, იურიდიული, ტექნიკური, ცენტრალური საარჩევნო და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში. გარდაიცვალა 1951 წლის აგვისტოში.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ლევან ლეო პორფირე

რუხაძე ლევან პორფირეს ძე

ლევან (ლეო) პორფირეს ძე რუხაძე დაიბადა 1884 წელს, ქუთაისის გუბერნიის, ქუთაისის მაზრის დაბა ხონში (სხვა ცნობის მიხედვით - ქალაქ ახალციხეში); ეროვნებით ქართველი.

მიიღო საშუალო განათლება საოსტატო სემინარიაში. პროფესიით პედაგოგი. იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1915 წელს იყო რსდმპ კავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

თანამშრომლობდა პარტიულ პრესაში, იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური ბეჭდვითი ორგანოს „ერთობის“ თანამშრომელი.

აქტიურად მუშაობდა ახალციხის მხარეში და „სამუსლიმანო საქართველოში“

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების განმტკიცებისათვის.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო საბიბლიოთეკო კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

საგარეოდ, 1922 წელს დააპატიმრეს.

1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერთად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. ლეო რუხაძე სსრკ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის კომისიის გადაწყვეტილებით 1923 წლის 12 იანვრიდან, 3 წლით მოთავსებული იყო სუზდალის სამონასტრო საპყრობილეში; იჯდა №32 კამერაში - მამობილთან, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ყოფილ განათლების და სამხედრო მინისტრ გრიგოლ ლორთქიფანიძესთან ერთად.

სასჯელის ვადის გასვლის შემდეგ 1926 წლის 15 იანვარს ხელახლა გადაასახლეს ქალაქ ორიოლში; 1928 წლის 31 დეკემბერს კი კვლავ 3 წლით გაუხანგრძლივეს გადასახლების ვადა.

1931 წლის 14 დეკემბერს გაათავისუფლეს „სსრკ 12 პუნქტში ცხოვრების უფლების აკრძალვით“ და დატოვეს გადასახლების ადგილას 3 წლის ვადით.

სასჯელის ვადის დასრულების შემდეგ ცხოვრობდა აღმოსავლეთ ყაზახეთის მხარეში, ქალაქ სემიპალატინსკში.

აღმოსავლეთ ყაზახეთის მხარის შინსახკომის რაიონულმა განყოფილებამ ლეო რუხაძე დააპატიმრა 1937 წლის 16 აპრილს.

1937 წლის 23 ოქტომბერს აღმოსავლეთ ყაზახეთის მხარის შინსახკომის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) ლეო რუხაძეს დახვრეტა მიუსაჯა.

რეაბილიტირებულია 1989 წლის 25 აპრილს, სემიპალატინსკის მხარის პროკურატურის მიერ.

გიორგი რცხილაძე

რცხილაძე გრიგოლ სიმონის ძე

გრიგოლ სიმონის ძე რცხილაძე დაიბადა 1876 წელს, ტფილისის გუბერნიის, თელავის მაზრის სოფელ შაშიანში, მღვდლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1895 წელს დაამთავრა ტფილისის მე-3 გიმნაზია.

1900 წელს დაასრულა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. სწავლის დამთავრების შემდეგ დაბრუნდა ტფილისში და მუშაობდა ადვოკატად.

პარალელურად აქტიურად ჩაერთო საზოგადოებრივ საქმიანობაში - თანამშრომლობდა ქართულ პრესასთან, აქვეყნებდა პუბლიცისტურ ნაწარმოებებს, ფელეტონებს და ლიტერატურულ კრიტიკას „ზ-გის“, „ზ-გ-ის“, „ზანგის“, „ზანგი ხიხოს“ და „რანგის“ ფსევდონიმებით.

ამავე პერიოდში შევიდა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიაში და მისი ერთ-ერთი ლიდერი გახდა. 1906 წელს მან შეიმუშავა პარტიის პროგრამა, რომელიც სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიამ 1907 წელს დაამტკიცა.

1908 წელს თბილისში გრიგოლ რცხილაძის ინიციატივით დაარსდა „ქართული სიტყვაკაზმული მწერლობის საზოგადოება“, რომლის საბჭოს თავმჯდომარედაც აირჩიეს; მისი რედაქტორობით გამოდიოდა ლიტერატურული კრებული „გრდემლი“.

იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი.

1910 წელს გრიგოლ რცხილაძე სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს და ათი თვის განმავლობაში მოთავსებული იყო მეტეხის ციხეში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წელს დანიშნული იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლად მოკავშირეთა არმიის სარდალსა და ოსმალეთის მთავრობასთან.

1917 წლიდან იყო „საუნივერსიტეტო საზოგადოების“ წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. 1922 წლის მაისიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის (მემარჯვენეების) წარმომადგენელი საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტში.

1923 წლიდან მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სამოქალაქო სამართლის ლექტორად.

1924 წლის აგვისტოს აჯანყებისას დააპატიმრეს.

1925 წლის 15 ივლისს – 3 აგვისტოს გრიგოლ რცხილაძე სხვა 46 პოლიტიკართან ერთად გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარიტეტული კომიტეტის პროცესზე“ – 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

სასამართლომ გაათავისუფლა ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო.

შემდგომ წლებში მუშაობდა იურისკონსულტად.

გარდაიცვალა 1934 წლის 8 ნოემბერს, თბილისში.

დაკრძალეს 12 ნოემბერს, თბილისში, დიდუბის საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

დიდი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისრის - სერ
ოლივერ უორდროპის მიღება თბილისის სადგურში,
1919 წლის 30 აგვისტო. პირველ რიგში - სერ ოლივერ
უორდროპი, ევგენი გეგეჭკორი, უკანა პლანზე,
ცენტრში - კონსტანტინე საბახტარაშვილი.

საბახტარაშვილი კონსტანტინე ბეჟანის ძე

კონსტანტინე (კონია) ბეჟანის ძე საბახტარაშვილი დაიბადა 1884 წლის თებერვალში (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ფოთში, შეძლებული მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

გიმნაზიაში სწავლის პერიოდიდან ჩაერთო სოციალისტურ მოძრაობაში.

გიმნაზიის დასრულების შემდეგ სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1905 წლის რევოლუციის დროს მოსკოვის აჯანყებაში მონაწილეობის გამო პოლიცია დევნიდა და ამიტომ იძულებული გახდა სწავლა მიეტოვებინა და ფოთში დაბრუნებულიყო.

ფოთში განაგრძობდა სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში მუშაობას, თუმცა პოლიციამ მის კვალს მიაგნო; დაპატიმრების თავიდან ასაცილებლად იგი არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ.

ცხოვრობდა შვეიცარიაში, ჟენევაში; დაამთავრა ჟენევის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი; მიიღო მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი; მონაწილეობდა რუსეთის იმპერიიდან დევნილი სოციალისტი ემიგრანტების ორგანიზაციის მუშაობასა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში.

თავდაპირველად მუშაობდა ფოთში, ადგილობრივ პარტიულ ორგანიზაციაში, საიდანაც მალევე მიიწვიეს ბათუმის თვითმმართველობის ხელმძღვანელად – არჩეული იყო ბათუმის ქალაქისთავად.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წელს, ოსმალთა არმიის მიერ ბათუმის ოკუპირებისას დარჩა ქალაქში და ზრუნავდა ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების დაცვაზე.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

მცირე ხნით მუშაობდა შინაგან საქმეთა მინისტრის ამხანაგად, შემდგომ დაინიშნა გარეშე საქმეთა მინისტრის ამხანაგად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

ხელმძღვანელობდა ქვეყნებს შორის ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარების მიზნით იტალიაში წარგზავნილ დიპლომატიურ მისიას.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში; აქტიურად მონაწილეობდა ევროპის ქვეყნების პოლიტიკურ წრეებთან არაოფ-

იციალურ დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში საქართველოს ოკუპაციის საკითხის შესახებ.

კონსტანტინე საბახტარაშვილი ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1938 წლის 21 ივლისის დილით, ლევილის ქართულ მამულში.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

სალაყაია იოსებ ბეჟანის ძე

იოსებ ბეჟანის ძე სალაყაია დაიბადა 1881 წელს ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის, სოფელ თეკლათში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

პოლიტიკური საბაბით დევნის გამო იძულებული გახდა ეცხოვრა ემიგრაციაში – შვეიცარიასა და ბელგიაში.

დაამთავრა ელექტროტექნიკის ინსტიტუტი ბელგიაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო თვითმმართველობის, საბიუჯეტო-საფინანსო და გარეშე საქმეთა კომისიების წევრი.

იყო ერობათა ცენტრალური ბიუროს თავმჯდომარის ამხანაგი; სენაკის მაზრის ერობის გამგეობის თავმჯდომარე.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში.

1920-იანი წლების მეორე ნახევრიდან დანიშნული იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის წარმომადგენლად პოლონეთში.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისა და პოლონეთის ოკუპირების შემდეგ დაბრუნდა პარიზში.

1940 წელს იოსებ სალაყაია მიაღწინეს საფრანგეთში მყოფ პოლონეთის დევნილ მთავრობასთან საქართველოს რესპუბლიკის წარმომადგენლად.

1940 წლის 14 ივნისს, გერმანული არმიის მიერ პარიზის დაკავების შემდეგ, იოსებ სალაყაია არ გაჰყვა პოლონეთის დევნილ მთავრობას ინგლისში და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა.

1948 წელს მისი ნეშტი გადაასვენეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

იოსებ ბეჟანის ძე

სალუქვაძე ანანია მაქსიმეს ძე

ანანია მაქსიმეს (მაქსიმელის) ძე სალუქვაძე დაიბადა 1889 წლის 4 მარტს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის ქალაქ ოზურგეთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

ადრეულ ასაკში დაობლდა, ზრდიდა მამინაცვალში, ვაჭარი ჯამულეთ ქარცხვამში.

სკოლაში არ უწვლია, წერა-კითხვა შინ შეისწავლა.

ბავშვობაში მუშაობდა ნოქრად, შემდეგ მიიღეს ბათუმის მანთაშოვის ქარხანაში ტექნიკური განყოფილების მონაწილე, მაგრამ ქარხნის დახურვის გამო სწავლა ვეღარ გააგრძელა.

ბავშვობიდანვე იყო ჩართული გურიაში რევოლუციური ორგანიზაციების მუშაობაში.

პირველად დააპატიმრეს 16 წლის ასაკში, 1904 წლის 7 თებერვალს; პოლიციამ გაჩხრიკა მისი კუთვნილი დუქანი და აღმოუჩინა არალეგალური ლიტერატურა: „ოთხი ძმა“ (60 ცალი), „სარატოვის მუშების სიტყვა სასამართლოში“ (100 ცალი) და ბათუმის კომიტეტის მოწოდება გურიის გლეხებისადმი, ხევრბეთის რაიონისთვის გადასაცემად. გამოტყვის მიზნით სამჯერ გაროზგა მაზრის უფროსმა ჯაფარიძემ. 2 თვისა და 20 დღის შემდეგ გაათავისუფლეს, როგორც არასრულწლოვანი.

17 წლისა, 1905 წელს, შევიდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციაში“, წევრად.

მონაწილეობდა სხვადასხვა კულტურულ-საგანმანათლებლო და ეკონომიკური ორგანიზაციების დაარსებაში; იყო სოციალ-დემოკრატიული გამოცემების მუდმივი კორესპონდენტი და „პროფესიონალი რევოლუციონერი“ (ორგანიზაციის პროფესიული მომუშავე).

გურიაში აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში.

მეორედ დააპატიმრეს 1907 წელს, პოლიციამ დააპატიმრა მამინაცვალში და ანანიას ჩაბარება მოსთხოვა; მას შემდეგ, რაც ანანია სალუქვაძე პოლიციაში გამოცხადდა, პოლიციის უფროსმა ვერ დაიჯერა, რომ ასეთი ახალგაზრდა იყო გურიის რევოლუციური ორგანიზაციების ლიდერი; გაათავისუფლა და მამინაცვალში დააპატიმრა ტყუილისათვის.

1908 წელს 2 თვე და 9 დღე გაატარა ციხეში.

1908 წლიდან 1910 წლის ნოემბრამდე იყო სოციალ-დემოკრატიული პარტიის გურიის კომიტეტის ხელმძღვანელი.

1909 წელს თავს დაესხნენ და იძულებული გახდა არალეგალურ მდგომარეობაზე გადასულიყო. 1910 წლის ნოემბრამდე დევნიდნენ, გაჩხრიკეს მისი სახლი, ჟანდარმერიამ ამოიღო მისი კუთვნილი ბიბლიოთეკა და დაუბეჭდავი ნაწარმოებები: „ობოლი სული“ და „დევნილი“, რომლებიც დაიკარგა.

მისი ორგანიზაციული მუშაობის მთავარი მიმართულებები იყო: ორგანიზაციების მოწყობა, მუშათა მონიწივე ჯგუფების პარტიულ ორგანიზაციებთან დაკავშირება, აგიტაცია-პროპაგანდა და დემოკრატიული რესპუბლიკის იდეების გავრცელება.

1910 წელს გამოცხადდა სამხედრო ბეგარის მოსახდელად, მსახურობდა ვოლნის გუბერნიის ქალაქ ოსტრიგში. სამხედრო სამსახურში ყოფნის დროს, სხვადასხვა ეროვნების ჯარისკაცებთან ერთად, ჩამოაყალიბა მეთერთმეტე კორპუსის ჯარისკაცთა საორგანიზაციო საიდუმლო წრე, რომლის პირველი კრება გამართეს ბუჰკოვში.

1914 წლის 24 იანვარს, პეტროგრადის 9 იანვრის (?) ამბების გამო, ჟიტომირის ჟანდარმერიამ მოაწყო ოსტრიგის ფოსტის ჩხრეკა, საიდანაც ამოიღეს პეტროგრადიდან გადმოგზავნილი არალეგალური ლიტერატურა: „ნაშა ზარია“, „პრავედა“, „რაბოჩაია გაზეთა“, ამის გამო ამხანაგებთან ერთად დააპატიმრეს და 8 კვირა გაატარა კარცერში, სადაც დაავადმყოფდა და გადაგზავნეს სამხედრო საავადმყოფოში; თუმცა ომის დაწყების გამო სასამართლომ საქმე აღარ განიხილა და გაათავისუფლეს.

საქართველოში დაბრუნდა 1915 წლის დეკემბერში.

ჯარში ყოფნის დროს დაწერა მოთხრობები: „პანი“ (რომელიც წაართვა პოლკის უფროსმა მიშაკოვმა), „ტყის ძმები“ – გურიის ცხოვრების შესახებ და „შრომის სამეფოში“, რომლებიც მოგვიანებით, 1917 წლიდან, იბეჭდებოდა ქართულ ჟურნალებში და წიგნებად გამოიცა.

1916 წლიდან მუშაობდა ტფილისის ორგანიზაციებში, აწყობდა მუშათა წრეებს ფაბრიკა-ქარხნებში, ხელმძღვანელობდა ეკონომიკურ გაფიცვებს.

იყო რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი და სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის კომიტეტის პასუხისმგებელი ორგანიზატორი. ჰქონდა ბევრი პარტიული მეტსახელი; ყველაზე ხშირად სარგებლობდა „პერ-კულესის“ და „თფილისელი მუშის“ სახელებით; იყენებდა ასევე ლიტერატურულ ფსევდონიმებს: „ანანია“, „ა. ჟუჟისპირელი“, „ჟუჟისპირელი“, „ჟიუნ-შავრი“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ასრულებდა სხვადასხვა პარტიულ დავალებას, აწყობდა სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებსა და შეიარაღებულ რაზმებს.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამეურნეო-საგამგეო და სამხედრო კომისიების წევრი.

მუშაობდა საქართველოს სახლახო გვარდიის საგანმანათლებლო ნაწილში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

ლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური და თბილისის კომიტეტების წევრი. მისი ძალისხმევით დამყარდა არალეგალური საინფორმაციო კავშირი პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსა და ემიგრაციაში მყოფ მთავრობასთან.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესის აქტიური მონაწილე.

აწყობდა არალეგალურ ტიპოგრაფიებსა და სამხედრო ორგანიზაციებს.

დამიფრული მიმონერისას იყენებდა „მადონერის“ ფსევდონიმს.

ოკუპაციის შემდეგ პირველად დააპატიმრეს 1921 წლის 22 მაისს, გოგოლის ქუჩაზე. 26 მაისის დემონსტრაციისთვის მზადების და ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით, რაც უარყო დაკითხვებზე. 3 ივნისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) მე-5 განყოფილების გამგის თანაშემწემ სოლოვიანმა განიხილა საქმე და დაასკვნა, რომ ბრალდების დაუსაბუთებლობის და ავადმყოფობის გამო გაეთავისუფლებინათ თბილისიდან გაუსვლელი ხელწერილით.

6 ივნისს ხელწერილის მიცემის შემდეგ გაათავისუფლეს. 1921 წლის 10 ივნისს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულის თანაშემწე გიორგაძემ განიხილა სალუქვაძის საქმე და რამდენადაც მან დაარღვია პირობა და მიიმალა, მასზე ძებნა გამოცხადდა.

1922 წელს ხელმძღვანელობდა გენუის კონფერენციისათვის წარსადგენი მე-მორანდუმის გაფორმებისა და არალეგალურად გადაგზავნის პროცესს.

მეორედ დააპატიმრეს 1922 წლის 1 აგვისტოს, ანტონოვის ქ. №3 სახლში, კალანდაძის ბინაზე.

8 აგვისტოს დაკითხვისას განმარტა, რომ გურიიდან ჩასული იყო ბათუმში, მარიას ქუჩაზე მცხოვრებ ექიმ კოზლოვსკისთან, რომელმაც ურჩია აბაზანებით მკურნალობა და მთის ჰაერი, რის გამოც აპირებდა აბასთუმანში გამგზავრებას. თბილისში ჩავიდა 31 ივლისს, რადგან ფული არ ჰყოფნიდა და ეძებდა ნაცნობებს სასესხებლად (დაკავებისას ჩამორთმეული 1 მილონი ქართული ბონი საკუთრივ ჰქონდა, 1 გირვანქა სტერლინგი 1921 წელს მთავრობის ევაკუაციიდან დარჩა, 10 ლირა კი ბიძამ – კირილე აბაშიძემ ასესხა). დღისით სადგურსა და ბაზარში ნაცნობები ვერ ნახა, რადგან მათი უმეტესობა დაპატიმრებული აღმოჩნდა (დამფუძნებელი კრების დეპუტატები გოგილო ცინცაძე და ალექსანდრე დგებუაძე). ღამე გაათია სადგურში, მეორე დღეს ქუჩაში ნახა გრიგოლ ცინცაბაძე და ვიქტორ ცენტერაძე (რომელსაც შორიდან იცნობდა) და გაჰყვა მათ კალანდაძის სახლში, სადაც დახვდნენ უცნობი ადამიანები და ვახშობისას საუბრობდნენ სხვადასხვა ყოფით თემაზე.

სალუქვაძის განმარტებით, იგი არალეგალურად (მიმალვაში) ცხოვრობდა 1921 წლის დეკემბრიდან, თუმცა რეალურად უფრო 1922 წლის 4 თებერვლიდან – მასობრივი დაპატიმრებების დაწყების შემდეგ; მან კატეგორიულად უარყო

პარტიის არალეგალურ საქმიანობაში ჩართულობა.

ძიების მასალების მიხედვით (საიდუმლო-ოპერატიული განყოფილების უფრო-სის თანაშემწის კოუვენიკოვის მოხსენება), ჯგუფი დააპატიმრეს შემდეგ გარემო-ებებში – აგენტმა „წერეთელმა“ გამოარქვია, რომ ვინმე გიორგი სულაქველიძე იყო „მენშევიკური“ ცეკას წევრი, რკინიგზელების ცეკას წარმომადგენელი და განსაკუთრებით აქტიურად მუშაობდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ; ახალი ცნობის მიხედვით კი თბილისში 1-ლ აგვისტოს უნდა გამართულიყო თბილისის კომიტეტის სხდომა ცეკას 2 წევრთან ერთად. სულაქველიძის ხან-გრძლივი თვალთვალის შემდეგ 1 აგვისტოს ღამით მოახერხეს მისი დაფიქსი-რება ანტონოვის ქუჩის №3 სახლში, სადაც სხვა საეჭვო პირებიც შევიდნენ და ყველანი მოულოდნელად დააპატიმრეს.

1922 წლის 7 ოქტომბერს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების უფროსმა სო-ლოვიანმა განიხილა საქმე და ჩათვალა რა დანაშაულის (ტფილისის კომიტეტის არალეგალური შეკრება) ფაქტი დადასტურებულად, 5 პატიმარს (კალანდაძე აროშიძე, წილოსანი, ორაგველიძე), მათ შორის ანანია სალუქვაძეს, 3 წლით სასტიკი იზოლაციით პატიმრობა დაუდგინა, ხოლო 7-ის, მათ შორის გრიგოლ ცინცაბაძის, შესახებ თავი შეიკავა, რამდენადაც ეს უკანასკნელები უკვე გაძე-ვებული იყვნენ რსფსრ-ს საზღვრებიდან; ხოლო ოლლა კალანდაძეს სასჯელი მოხდილად ჩაეთვალა და გაათავისუფლეს.

საქჩეკას პრეზიდიუმმა 1 ნოემბრის სხდომაზე პირველი ჯგუფიდან 3 კაცს: ანანია სალუქვაძეს, იოსებ კალანდაძესა და ივანე ორაგველიძეს იზოლაციის წესით დაპატიმრება გადაუწყვიტა განსაზღვრული ვადის გარეშე, ხოლო და-წარჩენებს რსფსრ-ს საზღვრებიდან გაძევება.

ანანია სალუქვაძე 1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერ-თად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. 1923 წლის 12 იანვარს სსრკ შინსახკომის კომისიის გა-დანწყვეტილებით გაგზავნეს სუზდალის პოლიტიზოლატორში 3 წლის ვადით, სასჯელის ამონ-ურვის შემდეგ კი გაათავისუფლეს „5 პუნქტში“, კავკასიასა და ყირიმში ცხოვრების უფლების აკრძალვით; ეს აკრძალვა გაუგრძელეს 1928 წლის 21 დეკემბერს ყირიმში ცხოვრების უფლების გამოკლებით.

რამდენადაც ახალგაზრდობიდან დაავადებული იყო ტუბერკულოზით, გა-დასახლდა ყირიმში, ლივადიაში, თუმცა საზღვარგარეთთან არალეგალური მიმონერის გამო კვლავ დააპატიმრეს და 1931 წლის 14 დეკემბერს 3 წლით გადაასახლეს შუა აზიაში.

ცხოვრობდა ქალაქ ალმა-ათაში.

დაქორწინდა გადასახლებაში, სადაც საცოლემ ჩააკითხა საქართველოდან.

გარდაიცვალა 1935 წლის 25 ოქტომბერს, ქალაქ ალმა-ათაში; დაკრძალეს იქვე.

1960-იან წლებში შეიღმა, შოთა სალუქვაძემ, მოახერხა მისი ნახევრად ლე-გალურად გადმოსვენება სამშობლოში.

დაკრძალულია საბურთალოს სასაფლაოზე.

ს. ს. ს. ს.

საყვარელიძე პავლე დავითის ძე

პავლე დავითის ძე საყვარელიძე დაიბადა 1882 წელს, ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ საქარაში, გლეხის (?) ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაწყებითი და საშუალო განათლება მიიღო ქალაქ ქუთაისში.

უმაღლესი განათლება მიიღო რუსეთისა და შვეიცარიის უნივერსიტეტებში. პროფესიით იურისტი.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი. პარტიის იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის წევრი და ორგანიზატორი; პარტიული ფესვდონიმი – „დიდი პავლე“; აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში იმერეთში.

1906 წლიდან მუშაობდა ბაქოში; გარკვეული პერიოდის განმავლობაში შედიოდა „ბოლშევიკების“ ფრაქციაში.

მეფის რეჟიმის დროს პოლიტიკური საბაბით იყო დაპატიმრებული და გადასახლებული.

1910-იანი წლების მეორე ნახევარში შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში არსებულ „ალიონის“ ჯგუფში.

თანამშრომლობდა პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „პ-ნი“, „პ. ს-მე“, „პ. ს-ძე“ და „პ.ს.ნ – ს – ლი“.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 27 აპრილამდე იყო გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ რედაქტორი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სარეგლამენტო, სახელოვნებო, ტექნიკური და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენეციტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ, „სხიველთა“ ჯგუფმა, 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადეს საქართვე-

ლოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია – სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე – ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას.

1925 წლისათვის იყო ამიერკავკასიის საბჭოთა სოციალისტური ფედერაციული რესპუბლიკის შინაგარეობის სახალხო კომისარიატის სტატისტიკურ-ეკონომიკური სამმართველოს უფროსის მოადგილე.

გარდაიცვალა 1937 წლის 10 აგვისტოს. არსებობს ვერსია რომ მკურნალობისას მონამლეს.

დაკრძალეს ვაკის სასაფლაოზე.

სირბილაძე ერმალოზ ივანეს ძე

ერმალოზ (ემილ) ივანეს ძე სირბილაძე დაიბადა 1875 წლის ივლისში (ძველი სტილით), თბილისის გუბერნიის თელავის მაზრის ქალაქ თელავში, ღარიბი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დამთავრა თელავის ოთხკლასიანი სასწავლებელი.

შემდეგ სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში.

1893 წელს მონაწილეობა მიიღო სემინარისტების „ბუნტში“, რის გამოც სემინარია 1 წლით დახურეს და სემინარისტები სხვადასხვაგვარად დასაჯეს.

სწავლის განახლების შემდეგ პარალელურად მონაწილეობდა თვითგანვითარების წრეში, სადაც ეცნობოდა როგორც აკრძალულ ლიტერატურულ ნაწარმოებებს, ასევე სამეცნიერო ნაშრომებს ეკონომიკაში, ისტორიასა და პოლიტიკურ მეცნიერებებში.

არალეგალური საქმიანობისა და რეჟიმის დარღვევის გამო ხშირად ისჯებოდა, თუმცა მაინც მოახერხა სემინარიის დამთავრება (სიკვდილით დაემუქრა ინსპექტორ დიმიტრი აბაშიძეს, რომ თავი დაენებებინა მისი დევნისათვის).

ერმალოზ სირბილაძემ სემინარიის დამთავრების შემდეგ დაიწყო მასწავლებლობა, რათა აქტიურად ჩართულიყო საზოგადოების განათლებაში და „ხალხთან ახლოს ყოფილიყო“.

1900 სასწავლო წლიდან დანიშნეს მასწავლებლად დუშეთის მაზრის სოფელს სნოს სკოლაში.

მასწავლებლობასთან ერთად ცდილობდა, პოლიტიკურად ემუშავა გლეხებს შორის, რის შედეგადაც ზოგან გლეხებმა შეწყვიტეს დრამის (საეკლესიო გადასახადი) გადახდა და შესანიშნავი მიტანა ეკლესიებში; გამოდიოდა ასევე სოფლის მასახლისების თვითნებობის წინააღმდეგ და მოახერხა საზოგადოების მიმხრობა.

*ერმალოზ ივანეს ძე
სირბილაძე*

ამ პერიოდში ხევში მასთან ერთად მუშაობდა დათიკო ხართიშვილი („მოხვეე“).

ორი წლის შემდეგ შეატყობინეს, რომ დაპატიმრებას უპირებდნენ. დატოვა სნო და გაემგზავრა რუსეთში, სადაც სწავლის გასაგრძელებლად საბუთები შეიტანა ყაზანის საბეითლო ინსტიტუტში; რამდენიმე ხნის შემდეგ ინსტიტუტის რექტორმა გაიგო, რომ სირბილაძე ტფილისის სემინარიიდან იყო და სასწავლებლიდან გარიცხა.

ამავე წლის სექტემბრიდან მუშაობა დაიწყო მასწავლებლად ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ალაგირის ქართულ სკოლაში, სადაც საზოგადოების დიდი სიყვარული დაიმსახურა, ადმინისტრაცია კი მის წინააღმდეგ განაწყო; დაპატიმრების შიშით კვლავ დატოვა სკოლა და კახეთში გაემგზავრა. თელავში მაზრის უფროსს უკვე გაცემული ჰქონდა განკარგულება მის დასაპატიმრებლად, ამიტომ სექტემბრის ბოლოს ყალბი საბუთებით საზღვარგარეთ გაემგზავრა.

ერმლოზ სირბილაძე პარიზში ცხოვრობდა წელიწადსა და რვა თვეს; მუშაობდა ემიგრანტთა პოლიტიკურ წრეებში, ისმენდა პლენაროვის, ლენინის, მარტოვის, ტროცკის და სხვ. ლექციებსა და რეფერატებს.

სწავლობდა ფრანგულ ენას და მონაწილეობდა პოლიტიკურ გამოსვლებში – საპირველმაისო დემონსტრაციებსა და საპროტესტო მიტინგებში, რის გამოც ხშირად ჰქონდა შეტაკებები პარიზის პოლიციასთან. ამ პერიოდიდან იყენებდა ფსევდონიმებს – „პარიზელი“ და „№1“; ასევე იყენებდა ლიტერატურულ ფსევდონიმს „ე-ზი“.

1905 წლის 9 იანვრის მოვლენების შემდეგ ამხანაგებთან ერთად დაბრუნდა სამშობლოში.

1908 წლამდე პროპაგანდისტად მუშაობდა ტფილისში რსდმპ ტფილისის კომიტეტის ორგანიზაციებსა და სხვადასხვა კომისიაში ზაქრო ჩოდრიშვილთან ერთად.

რეაქციის დანაშაულის შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე, მუშაობდა ხაშურში, ზესტაფონში, ჭიათურაში; იძებნებოდა „ყვირილის პროცესის“ საქმეზე, მაგრამ პოლიციამ ვერ შეძლო მისი ვინაობის დადგენა და დაპატიმრება.

შემდგომ პერიოდში ორჯერ იყო დაპატიმრებული ტფილისისა და ბათუმში, თუმცა ვერ შეძლეს ბრალდების დასაბუთება და გაათავისუფლეს.

1908 წლის 15 აპრილს დააპატიმრეს ტფილისში, პარტიის მე-7 რაიონის ორგანიზაციის წევრებთან: ევგენი არჩვადეს, გ. შალამბერიას, ვაშაკიძეს, ქვლივიძეებს, ნ. კიკნაძესა და ნატო გაბუნიასთან ერთად.

ერთი წლის მანძილზე იჯდა მეტეხის ციხეში.

1909 წლის სექტემბერში გაასამართლა ტფილისის სამხედრო-საოლქო სასამართლომ და 102-ე მუხლის პირველი ნაწილით მიუსაჯა სამუდამო გადასახლება ციმბირში, ენისეის გუბერნიაში.

გადასახლებული იყო სადგურ კანარაიში (ტასეევოს თემი, კანსკის მაზრა, ენისეის გუბერნია). რვა თვის შემდეგ გადაიყვანეს ტასეევოში, სადაც ჩააკეთხა

მეუღლემ 2 წლის ქალიშვილთან ერთად. ამ პერიოდიდან მოყოლებული, გადასახლებულებთან ერთად მუშაობდა ტყის ჭრაზე და ოჯახს არჩენდა ნადირობით. მის ბინაში ცხოვრობდა გადასახლებული ბოლშევიკი კარპე მოდებაძე.

1912 წლის ბოლოს გადასახლდა ქალაქ კანსკში. 1913 წელს რომანოვების სახლის 300 წლის იუბილესთან დაკავშირებული ამნისტიით პოლიტგადასახლებულებს მისცეს თავისუფლად ცხოვრების უფლება აღმოსავლეთ ციმბირიდან ჩელიაბინსკამდე.

ერმალოვ სირბილაძე ამ დროიდან ცხოვრობდა ციმბირის სხვადასხვა ქალაქში – გადასახლების პირველივე ხანიდან დაინტერესებული იყო კოოპერაციით და პრაქტიკულად მუშაობდა ამ მიმართულებით, რის შედეგადაც ციმბირის სამ გუბერნიაში – ენისეის, ტობოლსკის და ტომსკის გუბერნიებში 270-ზე მეტი კოოპერატივი დააარსა (ერბოსა და კარაქის მომხმარებელთა არტელები); მისივე ინიციატივით მოეწყო სამი დიდი კოოპერაციული კავშირი – ორი ტომსკის გუბერნიაში და ერთიც ომსკში.

კოოპერაციული მუშაობის პარალელურად მონაწილეობდა მცირე პოლიტიკურ წრეებში, რომელთაც, გარდა პოლიტიკურ საკითხებზე დისკუსიისა, მთავარ მიზნად გადასახლებულთა დახმარება ჰქონდათ დასახული.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ მიუსწრო ქალაქ ნოვო-ნიკოლაევსკში (ნოვოსიბირსკი), სადაც აირჩიეს მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს პრეზიდიუმის წევრად; მუშაობდა არმიაში კულტურის მიმართულებით, აარსებდა ბიბლიოთეკებსა და მართავდა წარმოდგენებს.

1917 წლის შემოდგომაზე ამხანაგებთან ერთად დაბრუნდა საქართველოში და 2 თვის შემდეგ კვლავ განაგრძო მუშაობა; 6 თვის განმავლობაში იყო ამიერკავკასიის სეიმის რწმუნებული ზაქათალაში, სადაც ხელმძღვანელობდა ადგილობრივ გლეხთა კომიტეტების დაარსებას.

შემდგომ ერთი წლის განმავლობაში იყო სილნალის ქალაქის თავი.

პარალელურად მუშაობდა მინათმოქმედების სამინისტროში საქართველოს სახელმწიფო მამულების რევიზორად, იყო სამინისტროს საბჭოს წევრი.

1919 წლიდან ერმალოვ სირბილაძე იყო საქართველოს სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრი.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად ჩაირიცხა 1919 წლის 9 მაისიდან, ერთ-ერთი გარდაცვლილი დეპუტატის ადგილას, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის თავმჯდომარის ამხანაგი.

ამავე წლის სექტემბერში ამოირიცხა წევრობიდან დამატებითი არჩევნების შემდეგ ხმების გადაანგარიშების შედეგად, სოციალ-დემოკრატიული პარტიისათვის დეპუტატთა მანდატების შემცირების გამო.

1919 წლიდან იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსანი.

1920 წელს „გაუგებრობის“ გამო დატოვა სილნალის ქალაქისთავობა და მუ-

შაობდა თბილისში კოოპერატივ „ვოზროჟდენიემი“.

1921 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ გაჰყვა მთავრობას სტამბოლში, მაგრამ 3-4 თვის შემდეგ დაბრუნდა. ბათუმში 2-3 დღით იყო დაპატიმრებული, შემდეგ კი თბილისში 1 დღით.

1922-1923 წლებში მუშაობდა საქართველოს ცენტრალურ კოოპერატიულ კავშირში („ცეკავშირი“) ინსტრუქტორად.

სამსახურიდან გათავისუფლების შემდეგ ცდილობდა სამუშაოს შოვნას;

1923 წლის 19 თებერვალს დააპატიმრეს ქუჩაში, სახკომსაბჭოს წინ. მაშინვე გადაიყვანეს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) კომენდატურაში.

ერმალოზ სირბილაძემ დაკითხვისას განაცხადა, რომ ციმბირში გადასახლებისთანავე რეალურად ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ არ მუშაობდა და „მენშევიკურ“ პარტიასთან კავშირი განწყვეტილი ჰქონდა.

საქართველოს ჩეკას პრეზიდიუმის 1923 წლის 3 მაისის დადგენილებით ერმალოზ სირბილაძე, როგორც „მავნე ანტისაბჭოთა ელემენტი“ 5 მაისს პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფთან ერთად 5 წლის ვადით გადასახლეს ციმბირში – პერმის გუბერნიის ჩერდინის მაზრის სოფელ ნირუბში.

1923 წლის 9 ივლისს მეუღლემ თხოვნით მიმართა საქართველოს სსრ სახკომსაბჭოს, ნება მიეცათ ერმალოზ სირბილაძისათვის, რომელიმე საქალაქო პუნქტში გადასულიყო საცხოვრებლად – პერმში, ნოვონიკოლაევსკში, ბარნაულში ან ომსკში. მას უფლება მისცეს, ქალაქ ანდიჟანში გადასახლებულიყო, სადაც ოჯახმა ჩააკითხა საცხოვრებლად.

1924 წლის ბოლოს, საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასკომის განკარგულებით ერმალოზ სირბილაძე პოლიტგადასახლებულთა ჯგუფთან ერთად გაათავისუფლეს და სამშობლოში დაბრუნების ნება მისცეს მას შემდეგ, რაც მათ განცხადებით მიმართეს ცაკს, რომ ანტისაბჭოთა მუშაობას შეწყვეტდნენ.

დაბრუნების შემდეგ, 1925 წლის სექტემბრიდან ერმალოზ სირბილაძე კვლავ ცეკავშირის სისტემაში, „ბალბოსტანკავშირის“ ინსტრუქტორად მუშაობდა 1927 წლამდე – დანესებულების ლიკვიდაციამდე.

მომდევნო წლებში მუშაობდა „პოლიტკატორელთა“ საზოგადოების გამომცემლობის №2 მაღაზიაში. საზოგადოების ლიკვიდაციის შემდეგ პენსიაზე გავიდა.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც შეიარაღებული გადატრიალება და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა იყო.

საქართველოს სსრ შინსახკომმა ერმალოზ სირბილაძე ამ ორგანიზაციაში მუშაობის ბრალდებით დააპატიმრა ქალაქ წყალტუბოში.

1937 წლის 26 დეკემბერს საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა გან-საკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) ერმალოზ სირბილაძეს დახვერტა მიუსაჯა.

დახვერტეს იმავე ღამეს.

სოლოლაშვილი ანა ილიას ასული

ანა (ოლა) ილიას ასული სოლოლაშვილი დაიბადა 1882 წელს, ტფილისის გუ-ბერნიის გორის მაზრის სოფელ მეჯვრისხევში, ქალაქ გორის მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ხარკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულ-ტეტი.

პროფესია – პედაგოგი; მუშაობდა მასწავლებლად 1917 წლამდე.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი 1903 წლიდან.

1912 წლის 26 აგვისტოს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს არსებული წეს-წყობი-ლების საწინააღმდეგო აგიტაცია-პროპაგანდის ბრალდებით (102-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) და გადასცეს სამხედრო-საოლქო სასამართლოს, თუმცა სასამართლომ ბრალდება დაუსაბუთებლად ცნო.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

იყო გორის ქალთა ინტერნაციონალური კავშირის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და გამგეობის წევრი.

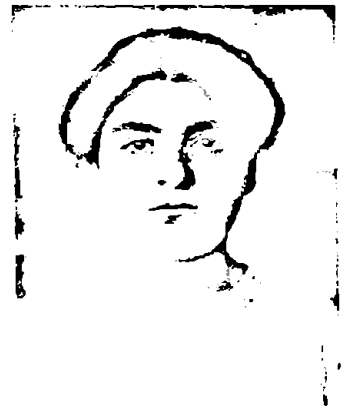
1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძ-ნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო სარედაქციო და საპენსიო და ცენტრალური საარჩევნო კომისიების წევრი და საბიბლიოთეკო კომისიის მდივანი.

1921 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდე-გობის მოძრაობაში.

შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქალთა კომიტეტში, რომელიც არალეგალურად მუშაობდა პოლიტიკური პატიმრების და მათი ოჯახების დასახმარებლად; 1922 წლიდან კომიტეტი გარდაიქმნა ბოლშე-ვიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან მებრძოლი პარტიების ერთიან ორგანიზაციად – „საქართველოს პოლიტიკური წითელი ჯვარი“.

ანა (ოლა)
სოლოლაშვილი

1925 წლიდან ცხოვრობდა და მუშაობდა მასწავლებლად სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში.

1937 წელს დააპატიმრა შინსახკომის სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის რაიონულმა განყოფილებამ. 1937 წლის 27 ნოემბერს, საქართველო სსრ-ს შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) ანა სოლოლაშვილს ანტისაბჭოთა და ანტისაკოლმეურნეო პროპაგანდისა და შოვინისტური განწყობების, აგრეთვე „მენშევიკთა“ ლიდერ ისიდორე რამიშვილთან კავშირის ბრალდებით დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 28 ნოემბრის ღამით.

სულაშვილი აპოლონ ალმასხანის ძე

სულაშვილიძე აპოლონ ალმასხანის ძე

აპოლონ ალმასხანის ძე სულაქველიძე დაიბადა 1871 წელს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ სვირში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. მიიღო სოფლის სკოლის ორი კლასის განათლება.

1905 წლიდან მუშაობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში – პარტიის იმერეთის კომიტეტში ბუდე მდივანთან, ნოე რამიშვილსა და რაფიელ ჩიხლაძესთან ერთად.

მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში.

1906 წელს, რეაქციის დაწყებისას, გენერალ ალიხანოვის სადამსჯელო ოპერაციის შემდეგ მიატოვა პოლიტიკური საქმიანობა და მისდევდა სოფლის მეურნეობას.

1918 წლიდან კვლავ მიიღო მონაწილეობა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ყრილობებში და იგი, როგორც ძველი მუშა, მთავრობის მოთხოვნით წარადგინეს საქართველოს დამფუძნებელი კრების დეპუტატობის კანდიდატად.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც პარტიას აკრიტიკებდა იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეეწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ „სხიველთა“ ჯგუფმა 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვებისა და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია – სხივის“ შექმნის შესახებ; მათ ცალკე ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინეს დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

ცხოვრობდა და მეურნეობას უძღვებოდა საკუთარ სოფელში.

აპოლონ სულაქელიძე რამდენიმე თანასოფელელთან ერთად საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) განკარგულებით დააპატიმრეს 1923 წლის 12 მაისს, სვირში.

1923 წლის 8 ივლისს ქუთაისის პოლიტბიუროს (ჩეკას რაიონული განყოფილება) პოლიტპარტიათა რწმუნებულის თანაშემწის კიკაღეიშვილის დასკვნით, აპოლონ სულაქელიძე სხვა 14 დაპატიმრებულ პირთან ერთად, „უტყუარი აგენტურული ცნობების თანახმად“, სვირში არალეგალური „მენშევიკური“ ორგანიზაციის წარმომადგენელი იყო, ხოლო სვირი წარმოადგენდა კონტრრევოლუციის ბუდეს; შესაბამისად, კიკაღეიშვილმა რეკომენდაცია გასცა, დაეპატიმრებინათ იზოლაციის წესით.

პატიმრები მოათავსეს ქუთაისის „გამასწორებელ სახლში“.

1923 წლის 15 აგვისტოს დამფუძნებელი კრების დეპუტატებმა, „სხიველებმა“ – ერმალოზ კალაძემ და აპოლონ სულაქელიძემ პრესაში განაცხადეს, რომ მათ დიდი ხანია განწყვიტეს კავშირი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიასთან და დადებითი შეფასება მისცეს „ყოფილი მენშევიკების“ მოძრაობას.

ამ განცხადების გაკეთებიდან რამდენიმე კვირის შემდეგ აპოლონ სულაქელიძე გაათავისუფლეს პატიმრობიდან.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა მშობლიურ სოფელში.

1930-იანი წლების დასაწყისში მეორედ დააპატიმრეს „ტროცკისტობის“ ბრალეობით.

გარდაიცვალა 1936 წელს.

დაკრძალულია სოფელ სვირში.

საოჯახო გადმოცემით, 1937 წელს, დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, შინსახკომის თანამშრომლები აპოლონ სულაქელიძის დასაპატიმრებლად გამოცხადდნენ სვირში.

პეტრე როსტომის ძე

სურგულაძე პეტრე როსტომის ძე

პეტრე როსტომის ძე სურგულაძე დაიბადა 1873 წლის ოქტომბერში (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ჩიბათში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანეებითი განათლება მიიღო ოზურგეთის სამოქალაქო სასწავლებელში, ხოლო საშუალო განათლება – ტფილისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში (ე. წ. საოსტატო სემინარია?).

1890-იანი წლებიდან მუშაობდა პედაგოგად ქუთაისის სათავადაზნაურო პროგიმნაზიაში; ამავე პერიოდიდან ჩაბმული იყო „მესამედასელთა“ წრეების საქმიანობაში.

პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს 1900-იანი წლების დასაწყისში; ამავე მიზეზით დაითხოვეს სამსახურიდან.

მონაწილეობდა სოციალ-დემოკრატიული პრესის გამოცემაში.

1905 წლის რევოლუციის შემდეგ ჩამოშორდა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას; მუშაობდა ტფილისის ქართულ სათავადაზნაურო გიმნაზიაში მასწავლებლად.

1906 წლიდან მუშაობდა სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიაში.

1900-იანი წლების ბოლოს თანამაზრეებთან ერთად ჩამოაყალიბა საიდუმლო ჯგუფი, რომელიც მიზნად ისახავდა საქართველოს სრული დამოუკიდებლობის იდეის პროპაგანდას და ამ მიზნის განსახორციელებლად იატაკქვეშა ჯგუფების ჩამოყალიბებას.

1908 წლიდან ჯგუფი გამოსცემდა ჟურნალ „ერს“, რომელიც 1909 წელს ხელისუფლებამ დახურა და პასუხისმგებელი რედაქტორი დააპატიმრა; გამოცემა „საქართველოს მოამბის“ სახელით განაგრძო არსებობა.

მეორედ დააპატიმრეს 1910 წლის 7 აგვისტოს (ძველი სტილით), 1910 წელს, პეტრე სურგულაძის რედაქტორობით გამომავალ გაზეთ „ერში“ გიორგი გვაზავას სტატიის – „ჩეხეთის“ გამოქვეყნების გამო ავტორთან ერთად პასუხისმგებლობა მისცეს სისხლის სამართლის დებულების 129-ე მუხლის მე-2 პუნქტის ძალით; ტფილისის სასამართლო პალატამ 1910 წლის 18 ოქტომბერს (ძველი სტილით) მათ ერთწლიანი პატიმრობა მიუსაჯა.

მოსალოდნელი სასჯელის თავიდან ასაცილებლად პეტრე სურგულაძე არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ.

1910 წელს ყენევაში მან დააარსა „ქართველ სეპარატისტთა ჯგუფი“; გამოსცემდნენ ჟურნალს „თავისუფალი საქართველო“.

1913 წელს საქართველოში არალეგალურად დაბრუნების მცდელობისას კვლავ დააპატიმრეს.

1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ „სეპარატისტთა ჯგუფის“ ინიციატივით ჩამოყალიბდა „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“, რომ-

ლის თავმჯდომარეც პეტრე სურგულაძე გახდა; იგი აქტიურად მონაწილეობდა ქართული ლეგიონის ფორმირებასა და საქართველოში იარაღის არაღებულად შეტანაში.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი; პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

აქტიურად მონაწილეობდა სამუსლიმანო საქართველოში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლების განმტკიცებაში.

1921 წლის დასაწყისში სტამბოლში გაემგზავრა კომერციული საქმიანობის წამოსაწყებად.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ აქტიურად იყო ჩაბმული სტამბოლის ქართული ემიგრაციის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

1922 წლის გაზაფხულიდან მუშაობდა „სტამბოლის პოლიტიკურ კომისიაში“.

1931 წლის 6 სექტემბერს პეტრე სურგულაძე მოულოდნელად გარდაიცვალა გულის შეტევით.

დაკრძალულია სტამბოლში.

სიმონ ელიშვილი
სურგულაძე

სურგულაძე სიმონ ელიშვილის ძე

სიმონ ელიშვილის ძე სურგულაძე დაიბადა 1885 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლიხაურში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. მიიღო საშინაო განათლება.

მუშაობდა ბათუმში, სადაც ჩაება სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

მონაწილეობდა ბათუმში გამართულ მუშათა ორგანიზებულ გაფიცვებსა და დემონსტრაციებში.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში გურიაში.

რევოლუციის დამარცხების და მეფის ხელისუფლების მიერ „შავი რეაქციის“ დაწყების და რეპრესიების პერიოდში – 1906-1908 წლებში აგრძელებდა იატაკქვეშა საქმიანობას აჭარა-გურიაში. იყო ლიხაურის შეიარაღებული წითელი რაზმის მეთაური, გურიის საიდუმლო სამხედრო ორგანიზაციის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

გარდაიცვალა 1920 წლის 23 იანვარს.

დაკრძალეს ლიხაურის სასაფლაოზე.

მინადორა და მალაქია ტოროშელიძეები.
1920-იანი წლები.

გიორგი (ვანო)
ჭიჭიშვილი

თატიშვილი ივანე ალექსის ძე

ივანე (გიორგი) ალექსის ძე თატიშვილი დაიბადა 1878 წელს ტფილისის გუბერნიის დუშეთის მაზრის სოფელ გალავანში, ხიზანი (გორის მაზრის სოფელ მეჯვრისხევიდან; მეორე ვერსიით – დაიბადა მეჯვრისხევშივე) გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

ბავშვობიდან მუშაობდა მოჯამაგირედ სხვადასხვა მემამულეებთან.

გარკვეული ხნის შემდეგ მოჯამაგირეობას თავი დაანება და გაიქცა გორში, სადაც მუშაობდა კალატოზის შეგრიდად, ღვინის სარდაფში; ძმის გარდაცვალების შემდეგ კი კვლავ სოფელში დაბრუნდა და მუშაობდა მეურნეობაში.

მალევე სამუშაოდ გადავიდა ტფილისში, იარაღოვის ლითონის ქარხანაში, სადაც ჩაება სოციალ-დემოკრატიული მუშათა წრეების საქმიანობაში; 1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში, ესწრებოდა მუშათა დემონსტრაციას ქალაქის საბჭოს შენობაში 1905 წლის 25 აგვისტოს, რომელიც ჯარის ნაწილებმა დაარბიეს.

1905 წელს პარტიული ორგანიზაციის დავალებით მონაწილეობდა გლეხთა რევოლუციურ გამოსვლებში გორის მაზრასა (იყო რსდმპ გორის სამაზრო კომიტეტის წევრი) და დუშეთის მაზრაში.

1906 წლისთვის სხვა ადგილობრივ რევოლუციონერებთან ერთად შექმნა ტერორისტული ჯგუფი მეფის რეჟიმის ჯაშუშების და „ხულიგნების“ გასანადგურებლად; პარალელურად ჩაბმული იყო გაყაჩაღებული ყოფილი „წითელი რაზმების“ დევნა-განადგურებაში.

1907 წელს დაპატიმრეს და გადაასახლეს ასტრახანში; პოლიტპატიმრების ორგანიზაციის დადგენილებით ერთ ამხანაგთან ერთად გაიქცა იქიდან და არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში გორის მაზრის დაშლილი პარტიული ორგანიზაციების აღსადგენად.

1907 წლის სექტემბერში, ტფილისში დაბრუნების შემდეგ, რსდმპ ტფილისის კომიტეტის ხელმძღვანელის – ვასო ცაბაძის დავალებით ჩაბმული იყო ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის საქმის პარტიულ ძიებაში.

1908 წლიდან ტფილისის კომიტეტის დავალებით მუშაობდა დაიწყო დუშეთის მაზრაში.

1909 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენ-შევიკების“ ფრაქციის საგურამოს ორგანიზაციის ხელმძღვანელი; სოფლის „ასის-თავი“ და ტერორისტული ჯგუფის წევრი; ასევე, იყო პარტიული ინფორმატორი დუშეთის მაზრიდან.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ აგრძელებდა რევოლუციურ ორგანიზაციებში მუშაობას დუშეთის მაზრაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი

კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო აგრარული და სამეურნეო-საგამგეო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში, რის გამოც საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) დააპატიმრა და მოათავსა მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იზოლაციის წესით.

1922 წლის ბოლოდან ბოლშევიკურმა რეჟიმმა საკუთარ სპეცსამსახურზე დაყრდნობით დაიწყო მონინალმდეგე პარტიების წევრებზე მასობრივი ზენოლა მათ მიერ პარტიიდან გასვლის შესახებ პრესით დეკლარაციის გაკეთებისა და პარტიის თვითლიკვიდაციის პროცესის დაწყების იძულების მიზნით, რაც ფართოდ გამოიყენებოდა პროპაგანდისათვის.

1924 წლის 17 იანვარს პრესაში გამოქვეყნდა მეტეხის ციხეში მყოფი 239 სოციალ-დემოკრატი პოლიტპატიმრის, მათ შორის – ივანე ტატიშვილის განცხადება, სადაც ისინი გმობდნენ ილარიონ გიორგაძის მკვლელობას (არალეგალური პროფკავშირების ყოფილი ლიდერი, რომელიც დაპატიმრების შემდეგ დათანხმდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის თვითლიკვიდაციის პროცესში მონაწილეობის მიღებას, გათავისუფლების შემდეგ კი, 29 დეკემბრის ღამეს გაურკვეველ ვითარებაში მოკლეს. ბოლშევიკურმა რეჟიმმა მკვლელობის ორგანიზატორად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ცეკა გამოაცხადა) და პარტიიდან გასვლის შესახებ იუწყებოდნენ.

საპატიმროდან გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა სოფელ გალავენში.

1941 წელს ივანე ტატიშვილი მონაწილეობდა თბილისში, ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის ბრალდების საქმეზე გიგლა ბერბიჭაშვილის სასამართლო პროცესში.

გარდაიცვალა 1963 წლის 23 აპრილს.

დაკრძალულია სოფელ გალავნის სასაფლაოზე.

გარეგინ ტერ-სტეფანიანი

თერ-სტეფანიანი გარეგინ არზაღის ძე

გარეგინ არზაღის (არშაკის) ძე ტერ-სტეფანიანი დაიბადა 1876 წლის 14 იანვარს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის სიღნაღის მაზრის ქალაქ სიღნაღში, მღვდლის ოჯახში; ეროვნებით სომეხი.

საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის და ალექსანდროპოლის პედაგოგიურ ინსტიტუტებში.

იყო სომხური რევოლუციური ფედერაციის – პარტია „დაშნაკცუტიუნის“ წევრი; თანამშრომლობდა პრესაში „სლეპცოვის“ ფსევდონიმით.

მეფის რეჟიმის დროს, 1908 წლის 14 ოქტომბერს დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით.

1910-იან წლებში მუშაობდა რკინიგზაზე, საქმის მწარმოებლად.

არჩეული იყო ტფილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად „დაშნაკცუტიუნის“ სიით. მუშაობდა პედაგოგად ანანიევის ქალთა გიმნაზიაში.

1918 წლიდან იყო „დაშნაკცუტიუნის“ საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის „აშხატავორის“ წევრი.

1919 წლის სექტემბრიდან დამატებითი არჩევნების შედეგად „დაშნაკცუტიუნის“ სიით ჩაირიცხა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო სამეურნეო-საგამგეო, ტექნიკური და საპენსიო კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ გარეგინ ტერ-სტეფანიანი თანაპარტიელებთან ერთად მე-11 წითელი არმიის საგანგებო განყოფილებამ 17 მარტს დააპატიმრა.

დაპატიმრებულმა „აშხატავორის“ წევრებმა, მათ შორის გარეგინ ტერ-სტეფანიანმაც, აპრილში საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ ლოიალობა გამოაცხადეს; გათავისუფლების შემდეგ მუშაობდა თბილისის რევკომის კომუნალური განყოფილების სამეურნეო და საადგილმამულო ქვეგანყოფილებაში.

გარეგინ ტერ-სტეფანიანი მეორედ დააპატიმრეს 1921 წლის 5 ნოემბერს, თბილისში.

ძიებამ მხედველობაში მიიღო მისი მხარდაჭერა „აშხატავორის“ კურსისადმი და მამხილებელი მასალების არარსებობა; შედეგად საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის („ჩეკა“) პრეზიდიუმის 1922 წლის 6 იანვრის დადგენილებით პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

გათავისუფლების შემდეგ აგრძელებდა მუშაობას ქალაქ თბილისის აღმასკომის კომუნალური განყოფილების, მინის განყოფილების საარენდო მაგიდის გამგედ.

1922 წლის 21 ივლისს, თბილისში ქუჩაში მოკლეს ახმედ ჯემალ-ფაშა, ოს-მალეთის იმპერიის ყოფილი სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე, რომელსაც პირველი მსოფლიო ომის დროს ოსმალეთში სომხური ეთნოსის მასობრივი განადგურების ერთ-ერთ დამნაშავედ მიიჩნევდნენ; საბჭოთა ხელისუფლებამ მკვლელობის ორგანიზებაში იმავე დღეს დაადანაშაულა „დამნაკცუტიუნის“ პარტია და მისი წევრების მასობრივი დაპატიმრება დაიწყო; დაპატიმრებულთა შორის იყო გარეგინ ტერ-სტეფანიაწიკ.

შემდგომი ბედი უცნობია.

იერ-ფარსეგოვა-მახვილადისა ელეონორა მიხეილის ასული

ელეონორა (ლოლა) მიხეილის ასული ტერ-ფარსეგოვა-მახვილადი დაიბადა 1875 წლის 18 აგვისტოს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის ქალაქ ტფილისში, აზნაურის, „კოლესკი ასესორის“ მიხეილ ოსეფის ძე ტერ-ფარსეგოვის და მათილდა ვასილის ასულ ბარტოლდის ოჯახში; ეროვნებით სომეხი.

დაამთავრა ქალთა გიმნაზია ქალაქ ტფილისში.

1902 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1905 წელს მეუღლესთან – ექიმ ვლადიმერ მახვილადესთან ერთად ცხოვრობდა ქალაქ სოხუმში და ასწავლიდა კერძო სკოლაში.

ტფილისის სასამართლო პალატის ე. წ. „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის სოხუმის ჯგუფის“ საქმიდან ირკვევა, რომ ელეონორა მახვილადე დიმიტრი კონსტანტინეს ძე ემხვართან, რაუდენ ტიმოტეს ძე კილურაძესთან, სამსონ დავითის ძე მალრანაძესთან, ვასო გორდელაძესა და ლევან გოთოშიასთან ერთად ხსენებული ჯგუფის ხელმძღვანელობაში შედიოდა; 1905 წლის 17 ოქტომბრის მანიფესტის შემდეგ, ორგანიზაციამ რეალურად აიღო ხელში ქალაქ სოხუმის მმართველობა და ჩაანაცვლა მეფის ხელისუფლების თითქმის ყველა სტრუქტურა: ჩამოაყალიბა სახალხო მილიცია, ქალაქი უზნებად დაყო და ბოიკოტი გამოუცხადა ქალაქის თვითმმართველობას. 1905 წლის ნოემბერში, დემონსტრაციამ შეიმუშავა მოთხოვნა, რომ სოხუმის ქალაქის სათათბირო უნდა დაშლილიყო და საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით არჩეულიყო ახალი სათათბირო, რისთვისაც უნდა ჩატარებულიყო მოსახლეობის ხელახალი აღწერა; ამ მიზნისთვის კი თვითმმართველობას 2000 მანეთი უნდა გამოეყო. ქალაქის თავმა თანხის გაცემაზე უარი თქვა, რევოლუციურმა ორგანიზაციამ მას ბოიკოტით უპასუხა; შეწყდა გადასახადების გადახდა და სათათბიროს ხმოსნებს გამოუცხადეს, რომ, თუკი არ გადადგებოდნენ, საყოველთაო გაფიცვა გამოცხადდებოდა ყველა სავაჭრო დაწესებულებაში.

მ. მახვილადე
თავმჯდომარე

ხმოსნებმა გადადგომის განცხადებები გაუგზავნეს ქუთაისის გუბერნატორს – სტაროსელსკის და საათბირო მუშაობა შეწყვიტა. ხსენებული კონფლიქტისას რევოლუციონერთა ორგანიზაციის მხრიდან მოლაპარაკებებში რწმუნებულის სტატუსით ელეონორა მახვილაძეც მონაწილეობდა.

საბრალდებო დასკვნაში მითითებულია:

«...დანაშაულებრივი საზოგადოების საქმიანობა სასწავლო დაწესებულებებში მეცადინეობების ნორმალურად წარმართვის პროცესზეც აისახა. 1905 წლის ნოემბრისა და დეკემბრის განმავლობაში სოხუმის ყველა სასწავლო დაწესებულება დაკეტილი იყო. ამ მხრივ ყველაზე თვალსაჩინო როლი ითამაშა კერძო სკოლის მასწავლებელმა, ექიმის ცოლმა ელეონორა მიხეილის ასულმა მახვილაძემ. ის კრებდა საქალაქო და რეალური სკოლის მოსწავლეებს და ასწავლიდა მათ „მარსელიზას“ სიმღერას; მაგრამ იმ ადგილას სადაც ნათქვამია: „ვამპირი – მეფე“, იგი ასწავლიდა, სიტყვა „მეფისათვის“ „ნიკოლოზი“ დაემატებინათ. იგი მოსწავლეებს ეუბნებოდა, რომ არ დამორჩილებოდნენ ხელმძღვანელობას და არ ესმინათ დირექტორისათვის – „ბებერი, დრომოჭმული სულელისათვის... იგივე მახვილაძე ბულვარში სიტყვით მიმართავდა ხალხის ტალღას, სადაც ამბობდა, რომ საჭიროა ხალხმა შეამჭიდროვოს თავისი ძალები, რათა ერთიანი ძალით „არ მივცეთ მომაკედავ მთავრობას ფეხზე წამოდგომის საშუალება... სახალხო პროცესებისას ელენა მახვილაძე ხშირად მიუძღოდა მათ წითელი დროშით...

ელეონორა მახვილაძემ ძიებისას უარი თქვა რაიმე სახის ახსნა-განმარტების მიცემაზე.

ძიებისას იგი დაპატიმრებული არ ყოფილა სოხუმის ციხის გადატვირთულობის და იქ ქალთა განყოფილების არარსებობის გამო.

1908 წლის 28 აპრილს ტფილისის სასამართლო პალატამ მას 1 წლით დაპატიმრება მიუსაჯა; მაგრამ პატიმრობისა და შემდგომ კავკასიის ფარგლებიდან ადმინისტრაციული წესით გადასახლებისგან იგი ორსულობის გამო გაათავისუფლეს.

1917 წლამდე ელეონორა მახვილაძე კიდევ სამჯერ იყო დაპატიმრებული.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად; იყო მკერავთა პროფკავშირის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. არჩეული იყო თბილისის საპატოო მომრიგებელ მოაბმართლედ.

ელეონორა მახვილაძე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით 1919 წლის 12 მარტიდან; იყო შრომის, საპენსიო და სახალხო ჯანმრთელობის კომისიების წევრი.

1921 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩართული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. მისი ოჯახის ბინა ქალაქ ტფილისში უდელის (ამჟამინდელი პეტრიაველის) ქუჩაზე, №14-ში მუდმივი თვალთვალის ქვეშ იყო.

შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქალთა კომიტეტში, რომელიც არალეგალურად მუშაობდა პოლიტიკური პატიმრების და მათი ოჯახების დასახმარებლად; 1922 წლიდან კომიტეტი გარდაიქმნა ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან მებრძოლი პარტიების ერთიან ორგანიზაციად – „საქართველოს პოლიტიკური წითელი ჯვარი“.

1922 წლის 10 თებერვალს, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავის აღნიშვნისას დაგეგმილი ანტისაბჭოთა დემონსტრაციების აღსაკვეთად საქართველოს საგანგებო კომისიამ იზოლაციის მიზნით დაიწყო ანტისაბჭოთა პარტიების ლიდერების და აქტიური წევრების დაპატიმრება. ელენორა მახვილაძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) ორდერით დააპატიმრეს საკუთარ სახლში, 13 თებერვლის ღამეს. დააპატიმრეს ასევე მისი ძმა – კონსტანტინე მიხეილის ძე ტერ-ფარსეგოვი (პროფესორი ქიმიკოსი, მსახურობდა ქართული წითელი არმიის საარტილერიო ნაწილში). 1922 წლის 19 მარტს საქართველოს საგანგებო კომისიის კოლეგიის პრეზიდიუმმა ელენორა მახვილაძეს 3 თვით იზოლაციის წესით დაპატიმრება მიუსაჯა, წინასწარი პატიმრობის ვადის ჩათვლელად. №2 გამასწორებელი სახლიდან (მეტეხის ციხე) ელენორა მახვილაძე 1922 წლის 14 ივლისს გაათავისუფლეს ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამო.

ელენორა მახვილაძე აქტიურად მონაწილეობდა 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების შემდეგ განადგურებული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის არალეგალური ორგანიზაციების აღდგენის პროცესში.

1925 წელს იგი აირჩიეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის შემადგენლობაში, ხოლო თავმჯდომარის – სოლომონ თელიას დაპატიმრების შემდეგ ცეკას თავად ხელმძღვანელობდა. მონაწილეობდა პარტიის ახალი ტაქტიკის შემუშავებასა და საორგანიზაციო საქმიანობის გამოცოცხლებაში.

იყენებდა პარტიულ მეტსახელს – „ლუბა“.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ ელენორა მახვილაძე 1926 წლის 22 თებერვალს დააპატიმრა და ამიერკავკასიის ფარგლებიდან გაასახლა.

გადასახლებიდან დაბრუნდა 30-იან წლებში; ეწეოდა კერძო პედაგოგიურ საქმიანობას.

გარდაიცვალა საკუთარ სახლში, თბილისში, 1930-იანი წლების პირველ ნახევარში, ზუსტი თარიღი უცნობია.

2. ქ. ჯ. ა.

მინდორა ეფრემის ასული ტოროშელიძე მინადორა

მინადორა ეფრემის ასული ორჯონიკიძე-ტოროშელიძე დაიბადა 1879 წლის 14 მარტს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის, შორაპნის მაზრის სოფელ ლორეშაში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის წმინდა ნინოს ქალთა გიმნაზია; ამავე პერიოდიდან ჩაება მარქსისტული წრეების მუშაობაში.

1901 წელს სწავლა განაგრძო ჟენევის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე. აქტიურად მუშაობდა ჟენევის სოციალისტურ წრეებში, „ისკრის“ დამხმარე ჯგუფში; გიორგი ვალენტინის ძე პლехანოვის ხელმძღვანელობით ეუფლებოდა მარქსიზმის თეორიას.

ჟენევაში დაქორწინდა მალაქია გიორგის ძე ტოროშელიძეზე.

1905 წელს დაბრუნდა თბილისში და ჩაება რევოლუციურ მოძრაობაში: საპროპაგანდოდ ჰქონდა ჩაბარებული რამდენიმე მუშათა წრე. 1905 წლიდან, ამიერკავკასიაში სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში განხეთქილების დაწყების შემდეგ, იყო აქტიური „მენშევიკი“; მისი მეუღლე მალაქია ტოროშელიძე კი – „ბოლშევიკი“. 1906 წლის დასაწყისში რევოლუციური მოძრაობის ჩახშობის და რეაქციის გამძაფრების გამო პარტიულ სამუშაოზე გაგზავნეს ქალაქ ბაქოში.

1906 წელს ორსულობის გამო ბაქოდან კვლავ ჟენევაში დაბრუნდა, დარჩა იქ და დაასრულა სასწავლო კურსი. პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, 1914 წელს ევაკუაციის წესით დაბრუნდა რუსეთის იმპერიაში. დროებით მუშაობდა სამტრედიიაში, ხოლო შემდეგ თბილისში, ქალაქთა კავშირში.

1917 წლიდან იყო ტფილისის ქალთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის ხელმძღვანელი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლიდან არჩეული იყო საქართველოს წითელი ჯვრის გამგეობის წევრად.

მინადორა ტოროშელიძე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო შრომის კომისიის მდივანი და სახალხო ჯანმრთელობის კომისიის თავმჯდომარის ამხანაგი.

პარალელურად იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქალთა ორგანიზაციების ბიუროს თავმჯდომარე; ბიურო ზედამხედველობდა ქალთა პოლიტიკურ კლუბს და დედათა და ბავშვთა დამცველ საზოგადოებას.

მინადორა ტოროშელიძე 1921 წლის თებერვალში საბჭოთა რუსეთის მე-11 წითელი არმიის თავდასხმისას მუშაობდა ფრონტზე, საქართველოს წითელ ჯვარში.

საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპირების შემდეგ დარჩა თბილისში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში. მუშაობდა ე. წ. „არა“-ში („ამერიკული დახმარების ადმინისტრაცია“ – American Relief Administration), პარალელურად შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქალთა კომიტეტში, რომელიც არალეგალურად მუშაობდა პოლიტიკური პატიმრების და მათი ოჯახების დასახმარებლად; 1922 წლიდან კომიტეტი გარდაიქმნა ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმთან მებრძოლი პარტიების ერთიან ორგანიზაციად – „საქართველოს პოლიტიკური წითელი ჯვარი“. ორგანიზაციის პირველი ხელმძღვანელის – ელენე მაისურაძის დაპატიმრების შემდეგ, მინადორა ტოროშელიძე გახდა მისი ხელმძღვანელი.

1924 წლის დასაწყისში მინადორა ტოროშელიძე დააპატიმრეს და იძულების წესით გაასახლეს მოსკოვში. 1925 წელს თვითნებურად დაბრუნდა თბილისში, მაგრამ კვლავ მოსკოვში გაგზავნეს. 1925 წელს, სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში მუშაობაზე უარის თქმის შემდეგ, მისცეს თბილისში დაბრუნების უფლება.

1936 წლის 9 ოქტომბერს საქართველოს სსრ შინსახკომმა დააპატიმრა მალაქია ტოროშელიძე, 13 ოქტომბერს – მინადორა ტოროშელიძე, 26 ოქტომბერს კი უფროსი ვაჟი – გიორგი.

მინადორა ტოროშელიძეს ბრალად დასდეს ანტისაბჭოთა საუბრები და გადასახლებულ „მენშევიკთან“ გრიგოლ სპირიდონის ძე ლორთქიფანიძესთან კავშირი 1936 წელს, ქალაქ კისლოვოდსკიში ყოფნისას. მან კატეგორიულად უარყო ბრალდებები და თავი დამნაშავედ არ ცნო.

1936 წლის 17 დეკემბერს სსრკ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა მინადორა ტოროშელიძეს 5 წლით ყაზახეთის სსრ-ში გადასახლება მიუსაჯა.

გადასახლებული მინადორა ტოროშელიძე მუშაობდა ქალაქ ჩიმკენტის პოლიკლინიკაში, სადაც დააპატიმრეს 1937 წლის 5 ივნისს.

მეუღლეს – მალაქია ტოროშელიძეს 1937 წლის 9 ივლისს საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ დახვრეტა მიუსაჯა.

1937 წლის 13 სექტემბერს დააპატიმრეს მათი უმცროსი ვაჟი ლევან ტოროშელიძე.

ყაზახეთის სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 29 ოქტომბერს მინადორა ტოროშელიძეს 8 წლით შრომა-გასწორების კოლონიაში პატიმრობა მიუსაჯა.

1938 წლის 17 იანვარს ვოლოგდის მხარის შინსახკომთან არსებული სამეულის გადაწყვეტილებით ვოლოგდის ციხეში დახვრიტეს გიორგი ტოროშელიძე. 1938 წლის 25 მარტს კი საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა დახვრეტა მიუსაჯა ლევან ტოროშელიძეს.

1937 წლის დეკემბრიდან მინადორა ტოროშელიძე იმყოფებოდა „ტაიშეტ ლაგში“ (ტაიშეტის შრომა-გასწორების ბანაკი), სადაც მუშაობდა ექიმად. 1942

წლის აპრილში გადაგზავნეს „ყარლაგში“ (ყარაგანდის შრომა-გასწორების ბანაკში), სადაც 1942 წლის 7 მაისიდან მუშაობდა დასახლება ბიდაიკის სა ავადმყოფოში. მინდორა ტოროშელიძეს სასჯელის ვადა დაუმთავრდა 1945 წლის 5 ივნისს, მაგრამ მას არ მისცეს სამშობლოში დაბრუნების საშუალება და სსრკ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სათათბიროს 1947 წლის 28 თებერვლის დადგენილებით 3 წლით გაუგრძელეს გადასახლების ვადა.

გათავისუფლდა 1950 წელს და დაბრუნდა თბილისში.

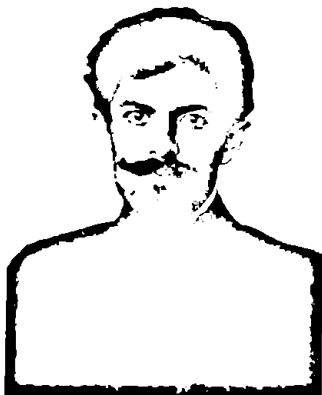
რეაბილიტირებულია 1956 წელს.

გარდაიცვალა 1967 წლის 17 ოქტომბერს, თბილისში.

ნოე ჟორდანიას იუბილე, საფრანგეთი, პარიზი,
1930-იანი წლები.
მეორე რიგში, მარცხნიდან მეორე – გრიგოლ ურატაძე.

შრატაძე გრიგოლ ილარიონის ძე

გ. ი. ცხელიძე

გრიგოლ (გრიშა) ილარიონის ძე ურატაძე დაიბადა 1878 წლის 10 თებერვალს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ აცანაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სოფლის ოთხკლასიანი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო სამასწავლებლო სემინარიაში, რომლის დასრულებაც ვერ შეძლო.

სწავლობდა პეტერბურგის ფსიქონევროლოგიურ ინსტიტუტში, თუმცა კურსი იქაც არ დაუსრულებია.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1900-იანი წლების დასაწყისიდან ცხოვრობდა გურიაში და მუშაობდა სახალხო მასწავლებლად ლანჩხუთის სკოლაში; პარალელურად ჩართული იყო რევოლუციურ მოძრაობაში.

პირველად დააპატიმრეს 1903 წელს და იჯდა ქუთაისის ციხეში; გადაასახლეს ორენბურგში, საიდანაც გაიქცა და საქართველოში დაბრუნდა.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში გურიაში; იყო გლეხთა მოძრაობის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი.

რევოლუციის დამარცხების და „რეაქციის“ დაწყების შემდეგ აგრძელებდა პარტიულ და საზოგადოებრივ საქმიანობას გურიაში, ქუთაისსა და ტფილისში; ცნობილი იყო პარტიული ფსევდონიმებით „გრიშა“, „გრიშინი“, „ვანო“; თანამშრომლობდა პარტიულ პრესაში ფსევდონიმებით „გალიორკა“, „გან“, „გრ. ურ.“ და „გრ. აცანელი“.

ოხრანკის თვალთვალის უფრნალებში გატარებული იყო მეტსახელით „Саташ“.

გრიგოლ ურატაძე იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სტოკჰოლმის ყრილობის (1906 წ.) დელეგატი პარტიის ტფილისის ორგანიზაციიდან და ლონდონის ყრილობის (1907 წ.) დელეგატი ფოთის ორგანიზაციიდან.

მეორედ დააპატიმრეს 1909 წლის 6 მაისს (ძველი სტილით).

1911 წელს არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ; ცხოვრობდა შვეიცარიაში, ჟენევაში. მონაწილეობდა პარიზის „პარტიული სკოლის“ მუშაობაში; აქტიურად იყო ჩართული რუსეთის იმპერიიდან დევნილი სოციალისტების პარტიულ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

1912 წლის აგვისტოში გრიგოლ ურატაძე მონაწილეობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ვენის კონფერენციაში.

მეფის რეჟიმის დროს გრიგოლ ურატაძე კიდევ სამჯერ იყო დაპატიმრებული პოლიტიკური საბაბით; ორჯერ გააძევეს კავკასიის საზღვრებიდან; ბოლოს დააპატიმრეს 1912 წელს პეტერბურგში (?) და გადაასახლეს პერმის გუბერნიის ჩერდინის მაზრაში.

გადასახლებიდან დაბრუნდა 1915 წელს და გამოსცემდა ჟურნალს „ახალი

კვალი“.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წელს იყო ქუთაისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე, ქუთაისის საგუბერნიო აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე, ქუთაისის საქალაქო საბჭოს თავმჯდომარის ამინაგო და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქუთაისის კომიტეტის წევრი; პარტიის ქუთაისის ბეჭდვითი ორგანოს – „სოციალ-დემოკრატია“ რედაქტორი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული ბლუზის პარტიის სიით; იყო სამანდატო კომისიის თავმჯდომარე, საბიუჯეტო-აღმწერო, საპროპაგანდო და ხელოვნების კომისიების წევრი.

1920 წელს დაინიშნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგანგებო რწმუნებულად რუსეთის საბჭოთა სოციალისტური ფედერაციული რესპუბლიკის მთავრობასთან დიპლომატიური მოლაპარაკების გასამართად, რაც 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებით და საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარებით დასრულდა.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

გრიგოლ ურატაძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დააპატიმრა 1921 წლის 22 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის – 26 მაისისათვის მოსალოდნელი დემონსტრაციების თავიდან ასაცილებლად; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იზოლაციის წესით.

ავადმყოფობის გამო გრიგოლ ურატაძე ციხიდან გაათავისუფლეს 1921 წლის იელისში; გურიაში დაბრუნების შემდეგ კვლავ დააპატიმრეს და იჯდა ოზურგეთის ციხეში; რამდენიმე თვის შემდეგ გაათავისუფლეს და გურიიდან გააძევეს. თბილისში დაბრუნების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე და 1922 წლის დასაწყისისათვის არალეგალურად გაემგზავრა საზღვარგარეთ ემიგრაციაში.

1922 წელს ესწრებოდა სოციალისტური ინტერნაციონალის ჰამბურგის კონგრესს დელეგატის სტატუსით.

ემიგრაციაში თავდაპირველად ცხოვრობდა პრალაში, შემდგომ საფრანგეთში – პარიზში; აქტიურად იყო ჩართული ემიგრაციის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, თანამშრომლობდა პრესაში; 1929-1936 წლებში რედაქტორობდა ქართული პოლიტიკური პარტიების „ერთიანი ფრონტის“ პერიოდულ ორგანოს – გაზეთ „დამოუკიდებელ საქართველოს“.

გამოაქვეყნა რამდენიმე ნაშრომი საქართველოში სოციალისტური მოძრაობის

და საზოგადოებრივი პროცესების განვითარების ისტორიის შესახებ.

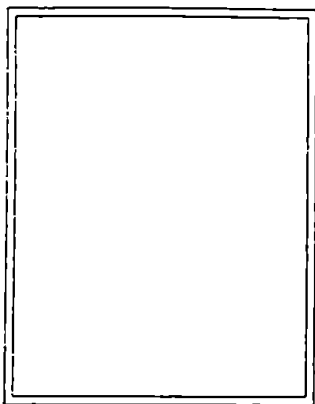
გრიგოლ ურატაძე გარდაიცვალა 1959 წლის 12 თებერვალს, საღამოს 5 საათზე, პარიზში.

დაკრძალეს 14 თებერვალს, ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

მარჯენიდან მეორე – სამსონ ფირცხალავა.
საფრანგეთი, 1923 წელი.

ფ

A. A. Mani

ფანიანცი კონსტანტინე აბგერის ძე

კონსტანტინე აბგერის ძე ფანიანცი (ფანიევი) დაიბადა 1890 წლის სექტემბერში (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის ქალაქ გორში (მეორე ვერსიით ქალაქ სოხუმში), მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით სომეხი.

1904 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1910-1913 წლებში პოლიტიკური საბაბით – რსდმპ „ბოლშევიკების“ ფრაქციის მოსკოვის ორგანიზაციის წევრობის გამო გადასახლებული იყო ეოლოგდის გუბერნიაში.

1915 წელს დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი ნაფიცი ვეჟილის პროფესიით.

1915 წლიდან 1918 წლის აპრილამდე მუშაობდა მოსკოვში, სრულიად რუსეთის ერობების და ქალაქთა კავშირების არმიის მომარაგების კომიტეტში განყოფილების გამგედ.

1918 წლის ივნისიდან არჩეული იყო სოხუმის ქალაქის გამგეობის წევრად.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო თვითმმართველობისა და საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიების წევრი.

1919 წლის თებერვლიდან იყო თბილისის ქალაქის გამგეობის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის აპრილიდან ივნისამდე მუშაობდა საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მომარაგების საბჭოს თავმჯდომარედ, 19 ივნისიდან კი საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატის საქმეთა მმართველად.

1921 წლის 5 ნოემბერს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) კონსტანტინე ფანიევი დააპატიმრა კონტრრევოლუციისა და ანტისაბჭოთა აგიტაციის ბრალდებით, თუმცა ბრალდების დაუსაბუთებლობის გამო 1921 წლის 6 დეკემბერს გაათავისუფლა.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა თბილისში და მუშაობდა საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატის ფინანსური განყოფილების გამგედ.

1935 წელს საქართველოს სსრ შინსახკომმა გადაიბირა საიდუმლო ინფორმაციორად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა კონსტანტინე ფანიევი კვლავ დააპატიმრა – „მენშევიკთა“ ლიდერებთან – ისიდორე რამიშვილთან, ნიკოლოზ ქარცივაძესა და დავით ონიაშვილთან კავშირის ბრალდებით; აგრეთვე, იმ მოტივით, რომ საიდუმლო თანამშრომლად გადაბირების შემდეგ არ ასრულებდა დავალებას, არანაირ ინფორმაციას არ

ატყობინებდა შინსახკომს და იყო ორმაგი აგენტი.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 14 ნოემბერს კონსტანტინე ფანიევს მიუსაჯა 10 წლით გადასახლება შრომა-გასწორების კოლონიაში.

შემდგომი ბედი უცნობია.

ფარნიევი ალექსანდრე ივანეს ძე

ალექსანდრე (სანდრო) ივანეს ძე ფარნიევი დაიბადა 1883 წლის 14 სექტემბერს (ძველი სტილით) ტფილისის გუბერნიის დუშეთის მაზრის სოფელ ქვითკირის-წყაროში, ღარიბი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ოსი (წარმოშობით ქართველი).

მშობლები მუხრან-ბატონის ყმები იყვნენ; მცირე ასაკიდან სანდრო ღორების მწყემსად ჰყავდათ გამწესებული.

13 წლის ასაკში სოფელი დატოვა და ტფილისში გადმოსახლდა.

შეგირდად მიაბარეს კერძო სახელოსნოებში; შემდგომ იყო საზეინკლო საქმის მუშა პოპოვიჩის და მერე კი – რუქასა (?) მექანიკურ ქარხნებში.

1896 წლიდანვე ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში; 1898 წლიდან იყო მუშების შორის ჩამოყალიბებული პირველი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის წევრი.

ცნობილი იყო პარტიული მეტსახელით „ოსი“.

საბაზისო განათლება მიიღო 1900 წლიდან საკუთარ სკოლაში და ე. წ. „ნაძა-ლადევის უნივერსიტეტში“ – სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მუშათა წრეში.

მუშაობდა ზეინკლად; იყო საავტომობილო საქმის სპეციალისტი.

ლადო კეცხოველთან ერთად მონაწილეობდა ტფილისის „კონკის“ (ცხენის ტრამვაი) მუშების პირველი გაფიცვის ორგანიზებაში 1901 წლის 1 იანვარს.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში, ტფილისში; 1905 წლის 29 აგვისტოს (ძველი სტილით) დაიჭრა კაზაკების რაზმის მიერ ქალაქის საბჭოს შენობაში მუშათა და მოქალაქეთა დემონსტრაციის დარბევისას.

პარტიის მიერ გაგზავნილი იყო „მთის ოსეთში“ გლეხთა შორის პროპაგანდისტად.

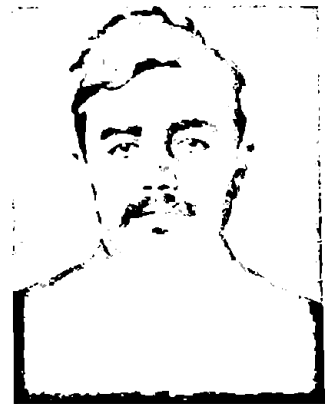
მეფის რეჟიმის დროს რამდენჯერმე დაპატიმრებული იყო პოლიტიკური საბაბით.

1907 წლიდან დაიწყო მუშაობა ტფილისის ტრამვაიში ზეინკლად.

იყო ტრამვაის მუშათა პროფკავშირის და საამხანაგო კომისიის წევრი.

მუშათა გაფიცვების ორგანიზების გამო ტრამვაიდან დაითხოვეს 1911 წლის 4 იანვარს (ძველი სტილით).

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ მუშაობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტში.

ა. ფარნიევი

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში – სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

სანდრო ფარნიევი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს 1921 წლის 13 ივლისს, მას შემდეგ, რაც ნაძალადევაში, პლესანოვის სახელობის მუშათა კლუბში იოსებ სტალინის მოხსენების საპასუხოდ დარბაზში მძაფრი დისკუსია და მუშათა საპროტესტო დემონსტრაცია გაიმართა. მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

მეორედ დააპატიმრეს 1922 წლის 26 მაისს „დეზერტირების ბაზართან“, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავი დემონსტრაციის მედროშეობისას; იჯდა კვლავ მეტეხის ციხეში.

1922 წლის ბოლოდან ბოლშევიკურმა რეჟიმმა საკუთარ სპეცსამსახურზე დაყრდნობით დაიწყო მასობრივი ზეწოლა მონიწილემდეგე პარტიების წევრებზე იმ მიზნით, რომ ეიძულებინა პარტიიდან გასვლის შესახებ პრესაში დეკლარაციის გაკეთება და პარტიის თვითლიკვიდაციის პროცესის დაწყება, რაც ფართოდ გამოიყენებოდა პროპაგანდისათვის.

სანდრო ფარნიევმა 1923 წლის 6 ივლისს პრესაში განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების შესახებ; იგი მალევე შეუერთდა „ყოფილი მენშევიკების“ მოძრაობას – მონაწილეობდა რეგიონულ კონფერენციებში და მოუწოდებდა პარტიის წევრებს, დაეტოვებინათ „მენშევიკური“ პარტია და შერიგებოდნენ საბჭოთა ხელისუფლებას.

1923 წლის 29 აგვისტოს „ყოფილი მენშევიკების“ სრულიად საქართველოს კონფერენციამ, რომლის პრეზიდიუმის წევრიც აღექვანდრე ფარნიევი იყო, საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია დაშლილად გამოაცხადა. კონფერენციამ წერილით მიმართა ნოე ჟორდანიას და სამშობლოში დაბრუნებისაკენ მოუწოდა.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში; 1924-1927 წლებში – ტრამვაის სამმართველოს უფროსად.

შემდგომი ბედი უცნობია.

ფალავა გიორგი აქვსენის ძე

გიორგი (გოგიტა) აქვსენის ძე ფალავა დაიბადა 1895 წლის დეკემბერში (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ქალაქ ქუთაისში, თავადის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის სათავადაზნაურო ქართული გიმნაზია.

სწავლის პერიოდიდან ჩაბმული იყო სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში.

1913 წლიდან (ფორმალურად) იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

1913 წელს სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

პოლიტიკური საბაზით დააპატიმრეს 1914 წელს ქუთაისში, ასევე, რამდენჯერმე – მომდევნო წლებში, ადმინისტრაციული წესით.

პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ სწავლა განაგრძო; 1917 წლისათვის მუშაობდა მოსკოვის სამხედრო-სამრეწველო კომიტეტში და ჩაბმული იყო ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების საქმიანობაში.

1917 წლის მარტში გოგიტა ფალავამ და ვიქტორ ნოზაძემ მოსკოვიდან დაშიფრული დეპეშით შეატყობინეს თბილისელ თანამოაზრეებს ნიკოლოზ მეორის ტახტიდან გადადგომისა და რევოლუციის დაწყების შესახებ.

რევოლუციის შემდეგ გოგიტა ფალავა მალევე დაბრუნდა საქართველოში; მცირე ხნით მუშაობდა ამიერკავკასიის განსაკუთრებულ კომიტეტში („ოზაკომში“) აკაკი ჩხენკელის მდივნად; შემდეგ ქუთაისში გადავიდა ადგილობრივი პარტიული ორგანიზაციების ერთ-ერთ ხელმძღვანელად; აქტიურად მონაწილეობდა დასავლეთ საქართველოში სახალხო გვარდიის სისტემის ფორმირებაში; შემდგომ წლებში აირჩიეს სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

1919 წლის 12 მარტს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო საკონსტიტუციო კომისიის წევრი.

სპეციალური მისიით გაიგზავნა ჩრდილოეთ კავკასიაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირებისას მონაწილეობდა წითელი არმიის წინააღმდეგ ბრძოლებში; ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაება წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წლის 29 აპრილს საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მასობრივი დაპატიმრების პირველი ტალღისას საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს ქუთაისში და გადაგზავნეს ტფილისში, საქართველოს „ჩეკაში“, შემდეგ კი მეტეხის №2 „გამანსწორებელ სახლში“, სადაც 1921 წლის აგვისტომდე იმყოფებოდა.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) პრეზიდიუმის დადგენილებით

გიორგი აქვსენის ძე
ფალავა

1921 წლის 26 აგვისტოს გოგიტა ფალავა ავადმყოფობის გამო პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

გათავისუფლების შემდეგ არალეგალურ მდგომარეობაში გადავიდა და იატაკ-ქვეშა ორგანიზაციებში მუშაობა განაგრძო თავდაპირველად რეგიონებში, ხოლო შემდეგ – თბილისში, სადაც შეიყვანეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტში წევრად.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის გაზაფხულზე აპრილში გოგიტა ფალავა იყო საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი და წევრი.

1922 წლის ნოემბერში, საზღვარგარეთიდან ნოე ხომერიკის არალეგალურად დაბრუნების შემდეგ გოგიტა ფალავა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტთან დაარსებული სამხედრო კომისიის წევრი გახდა.

შემდგომ პერიოდში გოგიტა ფალავა იატაკქვეშა საქმიანობის ერთ-ერთ საკვანძო ფიგურად იქცა – ცნობილი იყო „ავთანდილის“ ფსევდონიმით.

1923 წლის ნოემბერში ნოე ხომერიკის დაპატიმრების შემდეგ გოგიტა ფალავა გახდა წინააღმდეგობის მოძრაობის მთავარი ორგანიზატორი.

გოგიტა ფალავა მეორედ დააპატიმრეს 1924 წლის 15 თებერვალს თბილისში, ალექსანდრეს ქუჩის №41-ში, აზერბაიჯანის ანტისაბჭოთა მოძრაობასთან დაკავშირების მცდელობისას. პარტია „მუსავათის“ ლიდერი მირზა-ბალა მამედზადეს მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტთან დასაკავშირებლად მოვლენილი რწმუნებულის ალა-ალი-იუსუფ-ზადეს თვალთვალის შედეგად აღმოაჩინეს გოგიტა ფალავას ადგილსამყოფელი – დამფუძნებელი კრების დეპუტატის, გადასახლებული პოლიტპატიმრის სიმონ ახმეტელაშვილის ბინა, სადაც იგი იუსუფ-ზადეს ელოდებოდა.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ ვერ შეძლო გოგიტა ფალავასაგან სასურველი ინფორმაციის მიღება; 1924 წლის 23 მარტს, საგანგებო კომისიის საიდუმლო-ოპერატიული განყოფილების უფროსმა ლავრენტი ბერიამ გაზეთ „კომუნისტთან“ ინტერვიუში მოიყვანა გოგიტა ფალავას წერილის ფრაგმენტი, სადაც თითქოს იგი საკუთარ წარსულ საქმიანობას შეცდომას უწოდებდა, თუმცა დოკუმენტის რეალურობა არ დასტურდება.

1924 წლის ივლისში გოგიტა ფალავა ბენია ჩხიკვიშვილთან, ნოე ხომერიკთან და ვასილ ნოდისთან ერთად გადაგზავნეს მოსკოვში, სსრკ გაერთიანებული პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში, იქიდან კი – სუზდალის პოლიტიზოლატორში.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების შემდეგ, 30 აგვისტოს ამიერკავკასიის სფსრ-ს მთავრობის მოთხოვნით სსრკ

გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს თავმჯდომარემ ფელიქს ძერუინსკიმ გადასახლებაში მყოფი საქართველოს წინააღმდეგობის მოძრაობის ლიდერების – ბენია ჩხიკვიშვილის, ნოე ხომერიკის, გოგიტა ფალავას, ვასილ ნოდუას და გიორგი წინამძღვრიშვილის დახვრეტის სანქცია გასცა.

ისინი დახვრეტის სუბდალის პოლიტიზოლატორიდან ეტაპით გადაყვანისას, გაურკვეველ სადგურზე; დასაფლავების ადგილი უცნობია.

ფაშალიდისი იოანის გეორგის ძე

იოანის (ივანე) გეორგიოს (გიორგის ძე) ფაშალიდისი (ფაშალიდი) დაიბადა 1885 წლის 25 ოქტომბერს ოსმალეთში, სოფელ სანტა პონტოსში (თანამედროვე დუშანლი, გუმუშაჯიქოი, ამასიას პროვინცია, თურქეთი), გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ბერძენი.

1896 წლიდან სწავლობდა ტფილისის რუსულ გიმნაზიაში.

1903 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

სწავლობდა ოდესის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, საიდანაც გარიცხეს სტუდენტთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის წევრობის გამო.

1909 წელს ცხოვრობდა და სწავლობდა ბერლინში.

1910 წელს ძმის დახმარებით შეძლო მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის დასრულება ქირურგის პროფესიით.

1910-იანი წლებიდან ოჯახთან ერთად გადასახლდა სოხუმში, სადაც მუშაობდა ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციაში და ეწეოდა სამედიცინო პრაქტიკას; როგორც ექიმი, მთელ დასავლეთ საქართველოში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა.

1917 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

არჩეული იყო აფხაზეთის ეროვნულ საბჭოში. აქტიურად მუშაობდა საბჭოში ეროვნებათაშორისი ურთიერთობების საკითხების გადაჭრისათვის.

აფხაზეთის ეროვნული საბჭოს მიერ აღჭურვილი იყო „საგარეო ურთიერთობებში“ წარმომადგენლის მანდატით.

იყო ბერძნული გაზეთის „Νέα Ζωή“(ახალი ცხოვრება) რედაქციის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა საქართველო და ემიგრაციაში გაემგზავრა სტამბოლში.

1922 წელს მცირე ხნით ცხოვრობდა ბერლინში, სადაც განაგრძობდა სამე-

ი. ფაშალიძე

დიცინო ცოდნის მიღებას.

1922 წლის თებერვალში მოხსენებით გამოვიდა სოციალისტური პარტიების პანევროპულ კონფერენციაზე, სადაც ისაუბრა ბოლშევიკების მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შესახებ, მწვავედ გააკრიტიკა საბჭოთა რუსეთის ქმედებები და დელეგატებს საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის მხარდაჭერისაკენ მოუწოდა.

1923 წელს გადავიდა თესალონიკში, სადაც დასახლდა გარეუბან „ხარილაუმი“ და მუშაობა დაიწყო „რუსულ პოსპიტალში“, რომელიც მალე „მაკედონიის კლინიკად“ გადაკეთდა და გარდა ადგილობრივი მოსახლეობისა, მრავალრიცხოვან ლტოლვილსაც ემსახურებოდა.

კლინიკის გარეთ ფაშალიდისი დამატებით იღებდა ავადმყოფებს; მალე პროფესიონალიზმისა და ავადმყოფებისათვის უანგაროდ დახმარების გამო მისი სახელი იმ მხარეში ცნობილი გახდა და მას „ლარიბთა ექიმი“ შეარქვეს.

დააარსა „კავკასიელთა კავშირი“.

1923 წელს კოსტას პაპატანასიუს დემოკრატიულ კავშირთან ალიანსით არჩეული იყო თესალონიკის საქალაქო საბჭოს წევრად; ამავე წელს შეუერთდა საბერძნეთის მეოთხე პარლამენტის 7 სოციალისტი დეპუტატის პოლიტიკურ ჯგუფს.

1926 წელს მონაწილეობდა არჩევნებში საკუთარი პარტიით – „სოციალისტ მუშათა, გლეხთა და ლტოლვილთა კავშირი“, თუმცა წარუმატებლად.

1931 წელს იოანის ფაშალიდისი საბერძნეთის სოციალისტური პარტიების ლიდერებთან ერთად გახდა „საბერძნეთის სოციალისტური პარტიის“ (ΣΚΕ) დამფუძნებელი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, ნაცისტური გერმანიის მიერ საბერძნეთის ოკუპირების შემდეგ, დაპატიმრებული იყო ეპტაპურგიონის (იედიყულეს) ციხეში. გათავისუფლების შემდეგ შედიოდა ოკუპაციის მონინალმდევე პოლიტიკური პარტიების კოალიციის ცენტრალურ კომიტეტში.

1945 წლის 28 აგვისტოს მისი მოკვლა სცადეს, თუმცა ტერორისტულ შეტევას გადაურჩა და განაგრძო პოლიტიკური საქმიანობა.

1951 წელს, როგორც „საბერძნეთის სოციალისტური პარტიის“ წარმომადგენელი, EDA-ს (ΕΔΑ) „გაერთიანებული მემარცხენე დემოკრატების“ (მანვე უწოდა ალტერნატიული სახელი αυσή – „აისი“) ერთ-ერთი დამფუძნებელი და თავმჯდომარე გახდა.

1952 წლიდან 1964 წლამდე ამავე პარტიის სიით იყო საბერძნეთის პარლამენტის რიგი მოწვევების წევრი.

1967 წლის 21 აპრილს საბერძნეთში სამხედრო გადატრიალებისა და „შავი პოლკოვნიკების“ შეიდწლიანი დიქტატორული რეჟიმის დამყარების შემდეგ იოანის ფაშალიდისი შინაპატიმრობაში ცხოვრობდა თესალონიკში.

იოანის ფაშალიდისი გარდაიცვალა 1968 წლის 14 მარტს, საკუთარ სახლში. დაკრძალულია თესალონიკში.

ფირცხალავა სამსონ გიორგის ძე

სამსონ გიორგის ძე ფირცხალავა დაიბადა 1872 წლის 4 მარტს (ძველი სტილით; სხვა ვერსიით იანვარში), ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ მათხოჯში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განათლება მიიღო ხონის „ნორმალურ“ (ორკლასიან) სკოლაში.

შემდეგ სწავლობდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში; მონაწილეობდა გიმნაზისტების თვითგანვითარების წრეების მუშაობაში. ამ პერიოდიდან დაიწყო ქართულ გამოცემებთან თანამშრომლობა „სან-ვინის“ ფსევდონიმით.

1893 წელს შევიდა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე; მონაწილეობდა სტუდენტურ მღელვარებაში, რის გამოც რამდენიმე დღით იყო დაპატიმრებული. იყო ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს წევრი.

უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში და ორი თვე მსახურობდა ქუთაისის სახაზინო პალატაში.

ამდენივე ხანს იმუშავა ჭიათურაში მანგანუმის მრეწველთა ერთ-ერთ კანტონარში, სადაც წვრილი მრეწველების ინტერესების დასაცავად აქტიურობის გამო იძულებული გახდა, სამუშაო დაეტოვებინა.

1901 წლიდან საცხოვრებლად გადავიდა ტფილისში და მუშაობა დაიწყო გაზეთ „ივერიის“ კორექტორად. 1901 წლის 29 დეკემბრიდან სისტემატურად ათავსებდა სტატიებს „ივერიაში“; მანამდე რამდენიმე წერილი ჰქონდა გამოქვეყნებული გაზეთ „კვალში“ – თეატრალური კრიტიკა და შთაბეჭდილებები ჭიათურის შესახებ.

„ივერიაში“ ძირითადად აქვეყნებდა პუბლიცისტურ წერილებსა და ფელეტონებს – ამ პერიოდიდან მოყოლებული, იყენებდა ფსევდონიმებს: „კალამი“, „სიტყვა“, „ქლიბი“, „იგივე“, „შ-ონ“, „შონ“, „?!“, „№“, „სამსონი“, „არჩ.-იანი“, „კ.ი.“, „კალამი ნახე“, „კალე“, „სა-ფარი“, „საფარი“, „სანფარი“, „სანეინი“ და „ტოროლა“.

1902 წლის 14 აპრილს სამუშაოდ გადავიდა „ცნობის ფურცლის“ რედაქციაში და შეუერთდა რედაქციის ირგვლივ თავმოყრილ ჯგუფს, რომელიც შემდგომ საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის დამფუძნებლად იქცა.

1902 წლიდან იყო საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის მთავრი კომიტეტის წევრი.

„ოხრანკის“ თვალთვალის ჟურნალებში გატარებულია მეტსახელით – „Секретарь“.

1902 წელს აირჩიეს ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობის წევრად და მდივნად; იქ 1910 წლამდე მუშაობდა.

1905 წლის თებერვალში სამსონ ფირცხალავა, როგორც „ცნობის ფურცლის“ კორესპონდენტი, თან ახლდა სულთან კრიმ-გირეის მისიას გურიაში.

1906 წლის იანვრის პირველ რიცხვებში დააპატიმრეს და მეტეხის ციხეში

სამსონ ფირცხალავა

იჯდა ერთი თვით.

გათავისუფლების შემდეგ, ხელახლა დაპატიმრებისთვის თავიდან ასარიდებლად პეტერბურგში გადავიდა.

1906 წლის მეორე ნახევარში დაბრუნდა ტფილისში და განაგრძო მუშაობა დახურული „ცნობის ფურცლის“ მემკვიდრე გაზეთ „შრომაში“.

1906-1907 წლებში, მისი ხელმძღვანელობით გამოდიოდა ყოველკვირეული ჟურნალები „გლეხი“ და „მინა“, 1908-1909 წლებში კი სალიტერატურო გაზეთები „მზე“ და „ფასკუნჯი“.

გამოცემების დახურვის შემდეგ მუშაობდა ტფილისის საოლქო სასამართლოს ნაფიც ვეჟილად.

1910 წლის 1-ლ მაისს (ძველი სტილით) სამსონ ფირცხალავა ჟანდარმერიამ კვლავ დააპატიმრა სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის წევრობის გამო; ამავე წლის დეკემბერში გადაასახლეს რუსეთში, ქალაქ ტვერში, საიდანაც საქართველოში 1913 წელს დაბრუნდა.

დაბრუნების შემდეგ განაგრძობდა პარტიაში მუშაობას.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს; 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; თანამშრომლობდა სოციალისტ-ფედერალისტთა გაზეთ „სახალხო საქმესთან“.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით. იყო ადგილობრივი თვითმმართველობის, საპროპაგანდო, სარედაქციო და ხელოვნების კომისიების წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; მუშაობდა „ახლო აღმოსავლეთის დახმარების ამერიკულ კომიტეტში“ (ე. წ. „არა“-ში, „ამერიკული დახმარების ადმინისტრაცია“ – American Relief Administration); იყო საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის 10 თებერვლის ღამით დააპატიმრეს პარტიების სხვა ლიდერებთან ერთად, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავთან დაკავშირებულ საპროტესტო მანიფესტაციების თავიდან არიდების მიზნით.

1922 წლის 1 აპრილს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკას) პრეზიდენტმა ექვსი თვით იზოლაციის წესით პატიმრობა მიუსაჯა.

მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 2 სექტემბერს სამსონ ფირცხალავამ მეტეხის ციხეში შიმშილობა

გამოაცხადა ციხის საავადმყოფოში გადაყვანის მოთხოვნით.

1922 წლის 15 სექტემბერს საქართველოს მწერალთა კავშირმა შუამდგომლობით მიმართა საქართველოს სსრ „ჩეკას“, რათა სამსონ ფირცხალავა პატიმრობიდან გაეთავისუფლებინათ და თავდებადაც დაუდგა.

1922 წლის 26 სექტემბერს საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა დაადგინა, სამსონ ფირცხალავა საპატიმროდან გაეთავისუფლებინათ და ათი დღის ვადა მიეცათ საქართველოს დასატოვებლად.

ემიგრაციაში ცხოვრობდა საფრანგეთში, პარიზთან ლევილის ქართველთა მამულში.

აქტიურად იყო ჩაბმული ქართული ემიგრაციის პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში; მუდმივად თანამშრომლობდა ქართული პოლიტიკური პარტიების „ერთიანი ფრონტის“ გაზეთ „დამოუკიდებელ საქართველოში“ და სოციალისტ-ფედერალისტთა საზღვარგარეთის ორგანიზაციის ჟურნალ „სოციალისტ-ფედერალისტში“.

იყო საფრანგეთის ქართველ ჟურნალისტთა კავშირის წევრი.

წლების მანძილზე ასწავლიდა ქართულ ენასა და ლიტერატურას ქართველი ემიგრანტების შვილებს.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ საბჭოთა სპეცსამსახურების წარმომადგენლები ცდილობდნენ დაერწმუნებინათ ქართული ემიგრაციის ლიდერები, დაბრუნებულიყვნენ საქართველოში; ლიდერების უმრავლესობამ ამ შემოთავაზებაზე უარი თქვა. სამსონ ფირცხალავამ 1947 წელს გადაწყვიტა, დათანხმებოდა წინადადებას. 1947 წლის ოქტომბერში მან საქართველოს სსრ-ში დაბრუნების ნებართვა მიიღო.

1948 წლის 19 იანვარს სამსონ ფირცხალავა პარიზიდან მოსკოვის გავლით გამოემგზავრა სამშობლოში.

დაბრუნების შემდეგ ცხოვრობდა თბილისში, ძმისშვილის ოჯახში.

მუშაობდა საქართველოს სსრ სახელმწიფო მუზეუმის ბიბლიოთეკის გამგედ. საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტმა სამსონ ფირცხალავა დააპატიმრა 1951 წლის 24 დეკემბერს, სამსახურში ყოფნისას.

25 დეკემბერს მისი ოთახის ჩხრეკისას და შემდგომ დღეებში დაიკარგა სამსონ ფირცხალავას პირადი ბიბლიოთეკის იშვიათი გამოცემები; ბიბლიოთეკის დიდი ნაწილი გადაეცა საჯარო ბიბლიოთეკას.

1952 წლის 7 იანვარს სამსონ ფირცხალავას ბრალი წარუდგინეს ანტისაბჭოთა საქმიანობაში (სსრკ სისხლის სამართლის კოდექსის 58-1ა; 58-10 ნაწილი 1; 58-11 მუხლებით).

ბრალდებას საფუძვლად დაუდეს 1937 წელს დახვეტილი სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის წევრების ჩვენებები, სადაც სამსონ ფირცხალავა დასახელებლი იყო პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციის ლიდერად.

ძიების პროცესში სამსონ ფირცხალავა მოთავსებული იყო საქართველოს სსრ

სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის შიდა ციხის ცალკე საკანში, სარდაფში.

1952 წლის 5 ივლისს, საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის ჯარების სამხედრო ტრიბუნალმა სამსონ ფირცხალავას ბრალი დადასტურებულად ცნო და მას შრომა-გასწორების კოლონიაში 25 წლით პატიმრობა მიუსაჯა.

სამსონ ფირცხალავა 1952 წლის 15 ივლისს გადაიყვანეს თბილისის ციხის საავადმყოფოში, სადაც 26 ივლისს, სამის ნახევარზე გარდაიცვალა გამოფიტვის, მწვავე დიზენტერიის და არტერიოკარდიოსკლეროზის დიაგნოზით.

სავარაუდოდ დაასაფლავეს ციხის სასაფლაოზე.

ილია გიორგაძე

ფირცხალაიშვილი ილია გიორგის ძე

ილია (ილიკო) გიორგის ძე ფირცხალაიშვილი დაიბადა 1885 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის ქალაქ ოზურგეთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ 1905 წელს შევიდა ოდესის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე.

1908 წლის 2 აპრილს დააპატიმრეს და პასუხისგებაში მისცეს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრობის (სისხლის სამართლის კოდექსის 102-ე მუხლის 16-ე ნაწილი) და „ნოვოროსიის“ უნივერსიტეტის ცენტრალური ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით. 1 წლის და 4 თვის პატიმრობის შემდეგ ოდესის სამხედრო სასამართლომ გაასამართლა და სხვა 8 სტუდენტთან ერთად გაამართლა, თუმცა ოდესის უნივერსიტეტში აღარ დააბრუნეს.

1909 წელს ჩააბარა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდულ ფაკულტეტზე, რომელიც 1913 წელს დაამთავრა.

შემდგომ წლებში მუშაობდა ნაფიც ვეჟილად.

1917 წლის რევოლუციის შემდეგ იყო ქალაქ ქუთაისის კომისარი, ქუთაისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი, ქუთაისის საგუბერნიო აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი, ქუთაისის ქალაქის თვითმმართველობის ხმოსანი. 1917 წლის ნოემბრიდან იყო ამიერკავკასიის მთავრობის შრომის კომისიის ამხანაგი (მოადგილე); 1917 წლის ნოემბერშივე აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; პარალელურად კი – საქართველოს რესპუბლიკის შრომის მინისტრის ამხანაგი – 1918 წლის 24 ივნისამდე.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი

კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო იურიდიული, საპენსიო, ცენტრალური საარჩევნო და შრომის კომისიების წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარშივე საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე უმრავლესობამ „სხივის“ ჯგუფს მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენწყვიტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ, „სხიველთა“ ჯგუფმა 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია – სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე – ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1924 წლიდან ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში – იყო საქართველოს სსრ დამცველთა (შემდგომში ადვოკატთა) კოლეგიის წევრი.

1930-იან წლებში მუშაობდა აბრეშუმის მრეწველობის სამმართველოს (?) იურისკონსულტად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მოწინააღმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან აღიარებითი ჩვენებები, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“...), რომლებიც კელავ გაერთიანდნენ „პარტიტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

ილია ფირცხალაიშვილი „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს 1937 წლის 14 ივნისს.

1937 წლის 17 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელობა სესიამ დახვრეტა მიუსაჯა.

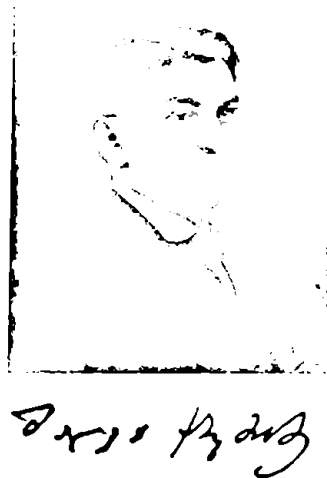
დახვრიტეს 18 სექტემბრის ღამით.

რეაბილიტირებულია 1957 წლის 9 ივლისს, სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის მიერ.

გერონტი ქიქოძე (პირველ რიგში, მარჯვნიდან მეორე)
საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის
ლიდერთა ჯგუფში. მარცხნიდან – გრიგოლ ვეშაპელი,
ვასილ წერეთელი, ტიტუ მარგველაშვილი.

ძარუმიძე შალვა ალექსანდრეს ძე

შალვა ალექსანდრეს ძე ძარუმიძე დაიბადა 1887 წელს ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ თორტიზაში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ტფილისის ქართულ გიმნაზიაში.

1912 წელს დაასრულა მოსკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიური ფაკულტეტი.

შემდეგ მუშაობდა პედაგოგად ტფილისის ქართულ გიმნაზიასა და ქალთა საოსტატო სემინარიაში. 1913 წელს მიიწვიეს ლექტორად სახალხო უნივერსიტეტში, სადაც 3 წლის განმავლობაში კითხულობდა მსოფლიო ისტორიის კურსს. იმავე წელს აირჩიეს საქართველოს საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების გამგეობის წევრად.

1914 წელს „ამიერკავკასიის მომხმარებელ საზოგადოებათა კავშირის“ პირველმა ყრილობამ აირჩია საბჭოს წევრად, სადაც პირველ პერიოდში ასრულებდა მდივნის მოვალეობას.

პირველი მსოფლიო ომის წლებში იყო „საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის“ ადგილობრივი განყოფილების დამაარსებელი და აქტიური წევრი-მოკავშირე; მისი ფუნქცია იყო მეზობელ ერებთან კავშირის დამყარება; დაჯილდოვდა თამარ მეფის ორდენით.

1915 წელს საქველმოქმედო საზოგადოებამ რწმუნებულად დანიშნა ხევსურეთის საქმეებში. ამ საზოგადოების თავმჯდომარესთან – მიხეილ მაჩაბელთან ერთად იზუამდგომლა დიდ მთავართან და აარიდა ხევსურეთი ეგზეკუციის ჩაყენებას და სამხედრო ბეგარას.

იყო გაზეთების – „კლდის“, „საქართველოს“ და „ქართული გაზეთის“ (ბერლინი) თანამშრომელი.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და მთავარი კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

მონაწილეობდა ქართული არმიისთვის რაზმების ფორმირებაში.

იყო მეცხვარეთა კოოპერატიული ამხანაგობის „მწყემსის“ გამგეობის თავმჯდომარე.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1918 წლის შემოდგომაზე, საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიაში მომხდარი განხეთქილების შემდეგ გახდა „ეროვნული პარტიის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი.

1920 წლის მაისში, დამატებითი არჩევნების შემდეგ ჩაირიცხა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს მინის მესაკუთრეთა

ეროვნული პარტიის სიით; იყო ტექნიკური კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს მონაწილეობდა წითელი არმიის წინააღმდეგ ბრძოლებში; ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში.

1921 წლის ბოლოს შალვა ქარუმიძემ „მწყემსის“ კუთვნილი მატყლის პარტია სარეალიზაციოდ წაიღო საზღვარგარეთ; 1922 წლის ზაფხულში, სავაჭრო ოპერაციების დასრულების შემდეგ, აღარ დაბრუნდა საქართველოში და დარჩა სტამბოლში.

ემიგრაციაში აქტიურად მონაწილეობდა ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ ერთიანი ფრონტის შექმნის საკითხებზე პოლიტიკურ პარტიათა შორის მოლაპარაკებების პროცესში.

1924 წლის დასაწყისში შალვა ქარუმიძე თურქეთის ხელისუფლებამ დააპატიმრა და ქვეყნიდან გააძევა; ოფიციალური ვერსიით მან დაუდგენელი პირისაგან შეიძინა ბრილიანტის საყურე, რომელიც რამდენიმე დღით ადრე მოქალაქეს ქუჩაში მოსტაცეს; თუმცა, სავარაუდოდ, ქარუმიძის გაძევების მიზეზი მისი სხვადასხვა ქვეყნების სპეცსამსახურებთან კავშირები გახდა. ამ ინციდენტის გამო შალვა ქარუმიძე გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადეს.

1924 წლის მეორე ნახევრიდან საბჭოთა სპეცსამსახურები ცდილობდნენ შალვა ქარუმიძის გამოყენებას ქართული ემიგრაციის წინააღმდეგ.

1925 წლიდან შალვა ქარუმიძე შეუერთდა სპირიდონ კედიას ჯგუფს, რომელიც გამოეყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციას და დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარება დაიწყო.

1925 წლის დეკემბერში გაიმართა საიდუმლო მოლაპარაკებები სპირიდონ კედიას და შალვა ქარუმიძის „როიალ-დაჩ-შელლის“, ნობელების ნავთობკომპანიის და „კომინტერნის წინააღმდეგ მებრძოლ ლიგის“ წარმომადგენლებთან თანამშრომლობის შესახებ. შალვა ქარუმიძემ წამოაყენა წინადადება ყალბი საბჭოთა ფულის დაბეჭდვა-გავრცელებით საბჭოთა ეკონომიკის დასუსტების შესახებ, რაც მოწონებულ იქნა და მალევე შალვა ქარუმიძემ ვასილ სადათიერაშვილთან და გერმანელების ჯგუფთან ერთად გერმანიაში დაიწყო ყალბი საბჭოთა „ჩერვონელების“ მოჭრა და გავრცელება.

1927 წლის ზაფხულში ყალბი „ჩერვონეების“ დამზადებისათვის გერმანიაში დააპატიმრეს ვასილ სადათიერაშვილი; მან გამომძიებელს ჩვენება მისცა, რომ ამ საქმეს შალვა ქარუმიძე და სპირიდონ კედია ხელმძღვანელობდნენ. ქარუმიძეზე გერმანიაში ძებნა გამოაცხადა.

სადათიერაშვილის, შალვა ქარუმიძის და სხვების სასამართლო პროცესი მიმდინარეობდა 1930 წლის იანვარ-თებერვალში, ბერლინში; სასამართლომ შალვა ქარუმიძე დამნაშავედ ცნო, მაგრამ დანაშაულის პოლიტიკური სარჩულიც აღიარა, თუმცა იგი აღარ დაელოდა განაჩენის აღსრულებას და შევიცარიამ გაიქცა.

1934 წელს იგი ბერლინში დაბრუნდა და ქართულ და ჩრდილოკავკასიურ პოლიტიკურ ჯგუფებთან ერთად დააარსა ნაციონალისტური მიმართულების ორგანიზაცია „კავკაზი“; გამოსცემდა გაზეთ „კლდეს“. მცირე ხნის შემდეგ პოლიტიკური დევნის გამო კვლავ დატოვა გერმანია და შვეიცარიაში დაბრუნდა.

შალვა ქარუმიძე გარდაიცვალა 1952 წლის 1 მარტს, დილის ცხრა საათზე ბერნის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში.

დაკრძალულია ბერნში.

გერონტი ქიქოძე

ქიქოძე გერონტი დიმიტრის ძე

გერონტი დიმიტრის ძე ქიქოძე დაიბადა 1886 წლის 8 სექტემბერს (ძველი სტილით. მეორე ვერსიით – 1885 წლის 21 აგვისტოს) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ბახვში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანეშებითი განათლება მიიღო ბახვის ორკლასიან სკოლაში.

შემდეგ დაამთავრა ქუთაისის რეალური სასწავლებელი.

სწავლის პერიოდში მონაწილეობდა არაღვრიგალური ხელნაწერი ჟურნალების გამოცემაში.

სასწავლებლის ბოლო კლასებში ამხანაგებთან ერთად ჩაება სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების არაღვრიგალური წრეების მუშაობაში.

1903 წელს დაასრულა რეალური სასწავლებელი და სწავლის გასაგრძელებლად გაემგზავრა გერმანიაში, სადაც შევიდა ლაიფციგის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; შედიოდა „ბოლშევიკების“ ფრაქციაში.

პარალელურად იყო ლაიფციგის რსდმპ „დამხმარე ჯგუფის“ წევრი

1905 წლის დასაწყისში დაბრუნდა საქართველოში და ჩაება რევოლუციურ მოძრაობაში.

1905 წლიდან თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ ჟურნალ-გაზეთებში – „მოგზაური“, „დროება“ და „ახალი ცხოვრება; მცირე ხნით იყო „Кавказский рабочий листок“-ის ფაქტობრივი რედაქტორი.

ქართულ ენაზე თარგმნიდა მარქსისტულ ლიტერატურას.

იყენებდა ფსევდონიმებს – „ლეილიანი“, „გ. ლეილიანი“, „გერონტი“ და „Г.К.“

„ოხრანკის“ თვალთვალის მასალებში გატარებულია მეტსახელით „Горнило“.

1906 წელს სამი კვირით დაპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით.

გათავისუფლების შემდეგ კვლავ დაბრუნდა ლაიფციგში და სწავლა განაგრძო.

1910 წლის გაზაფხულზე ავადმყოფობის გამო სამშობლოში დაბრუნდა; მალევე გერონტი ქიქოძე დათანხმდა, „სახალხო გაზეთის“ რედაქციის მუშაობაში

მიელო მონაწილეობა, რომელიც ჟანდარმერიის მიერ სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის წევრების მასობრივი დაპატიმრებების გამო დასუსტდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ იგი პარტიის წევრ სვიმონ მაჭავარიანთან ერთად ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და მეტეხის ციხეში მოათავსა.

გერონტი ქიქოძეს ადმინისტრაციული წესით შიდა რუსეთის გუბერნიებში გადასახლება მუსაფეს, თუმცა გენერალ მაყაშვილის შუამდგომლობის შემდეგ გერმანიაში დაბრუნების საშუალება მისცეს.

ემიგრაციაში ცხოვრების დროს, 1910-1913 წლებში, სწავლობდა ლაიფციგის და ბერნის უნივერსიტეტების ფილოსოფიის ფაკულტეტებზე; ცხოვრობდა და მუშაობდა ბელგიაში, ბრიუსელში.

1910-იან წლებში ჩამოსცილდა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას და დაუახლოვდა ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფებს.

ათავსებდა წერილებს გაზეთებში „სახალხო ფურცელი“ და „საქართველო“.

1914 წლის გზაფხულზე დაბრუნდა საქართველოში.

1917 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და მისი მთავარი კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; ეროვნულ-დემოკრატიული ფრაქციის პრეზიდიუმის წევრი.

1918 წელს იყო საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გაზეთ „საქართველოს“ რედაქტორი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სიით; იყო ხელოვნების კომისიის მდივანი, საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის წევრი.

1919 წლის 21 მაისს დატოვა პარტია და ფრაქცია და იყო დამოუკიდებელი დეპუტატი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა თბილისში; 1921 წლის მარტის დასაწყისში „საქართველოს სსრ რევოლუციურმა კომიტეტმა“ გერონტი ქიქოძე პარლამენტი-ორად გაგზავნა დასავლეთ საქართველოში მყოფ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობასთან მოლაპარაკებების დაწყების შეთავაზებით, თუმცა ეს მისია უშედეგოდ დასრულდა.

შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში; 1922 წლიდან მცირე ხნით იყო მიწათმოქმედების სახალხო კომისიის მოადგილე; 1924-1926 წლებში – გაზეთ „კომუნისტის“ სტილისტი.

იყო საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი; ევროპული ენციკლადან თარი-გმნიდა ლიტერატურულ ნაწარმოებებს.

1928 წელს იყო ლიტერატურული დაჯგუფების „არიფიონის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი.

1931-1932 წლებში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში კითხულობდა ლექციების კურსს დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის შესახებ.

დაჯილდოებული იყო შრომის წითელი დროშის ორდენით და მედლებით – „კავკასიის დაცვისათვის“ და „მამაცური შრომისათვის“.

გარდაიცვალა 1960 წლის 1 აგვისტოს.

დაკრძალულია მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

ნიკოლოზ ჭიჭიშვილი
ნიკოლოზ ჭიჭიშვილი

ქუმსიაშვილი ნიკოლოზ გიორგის ძე

ნიკოლოზ გიორგის ძე ქუმსიაშვილი დაიბადა 1891 წელს ტფილისის გუბერნიის დუშეთის მაზრის სოფელ ორხევეში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაამთავრა თიანეთის ორკლასიანი სასწავლებელი.

1908 წელს შევიდა წინამძღვრიანთკარის სამეურნეო სკოლაში, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა და სწავლა განაგრძო ყირიმში, ნიკიტის საბაღოსნო სკოლაში.

ინსტიტუტის დასრულების შემდეგ მუშაობდა პედაგოგად წინამძღვრიანთკარის სამეურნეო სკოლაში. მუშაობდა ასევე აგრონომად თიანეთში, გურჯაანსა და სხვა მხარეებში.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

ნიკო ქუმსიაშვილი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან; იყო აგრარული და თვითმმართველობის კომისიების წევრი.

ნიკო ქუმსიაშვილი იყო მეცხვარეთა კოოპერატიული ამხანაგობა „მწყემსის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი და გამგეობის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპირების დროს იბრძოდა ფრონტზე წითელი არმიის წინააღმდეგ. ოკუპაციის დასრულების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

1920-იან წლებში შევიდა თბილისის კონსერვატორიაში; დაიწყო საოპერო მომღერლობა. 1924 წელს გახდა თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის სოლისტი. ლირიკულ-დრამატული ტენორი.

1941 წელს მიენიჭა საქართველოს სსრ სახალხო არტისტის წოდება.

გარდაიცვალა 1942 წლის 20 სექტემბერს.

იოსებ სტალინი (ცენტრში) სტუმრად ზაპეხის მშენებ-
ლობაზე, 1926 წლის 2 ივნისი.
მარჯვნიდან პირველი – თედო ლლონტი.

მ

აქვანის მკვლევარი
ს. მ. მ. მ.

ლლონტი თევდორე ზურაბის ძე

თევდორე (თედო) ზურაბის ძე ლლონტი დაიბადა 1888 წლის აპრილში, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლანჩხუთში, გლეხის ოჯახში. ეროვნებით ქართველი.

ლანჩხუთის ორკლასიანი სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლობდა ფოთის საქალაქო სასწავლებელში.

1903-1904 წლებში თედო ლლონტი ექსტერნად სწავლობდა ბათუმის გიმნაზიაში. სწავლის პერიოდში დაინტერესებული იყო პოლიტიკური ეკონომიით და ეცნობოდა ყელეზნოვის, ბოგდანოვის და ჩუპროვის ნაშრომებს.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის მენშევიკების ფრაქციის წევრი.

1905-1906 წლებში, რევოლუციური მოძრაობის დროს სოფელ ლანჩხუთში ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მიერ დაარსებულ მკითხველთა წრეებს. თანამშრომლობდა სოციალ-დემოკრატიულ პრესასთან – თავდაპირველად, რუსულ გაზეთებთან; მისი პირველი ქართული ფელეტონი – „დამარცხდება თუ არა მოძრაობა?“ – დაიბეჭდა გაზეთ „ელვაში“.

1906 წელს ადმინისტრაციული წესით განდევნეს სოფლიდან სოციალ-დემოკრატიულ პრესასთან თანამშრომლობის გამო.

მოგვიანებით სწავლობდა პეტერბურგის უმაღლეს კომერციულ კურსებზე; მუშაობდა ს. ნ. პოკროვსკის ხელმძღვანელობით. კლასიკურ ეკონომიკურ მეცნიერებათა შესწავლის პარალელურად გატაცებული იყო ფრ. ლისტის მოძღვრებით და დაიწყო ქართული ეკონომიკის შესწავლა. პეტროგრადში წაიკითხა რამდენიმე საჯარო ლექცია ევროპის სოფლის ეკონომიკაზე. თანამშრომლობდა „Экономист России“-სთან და მიწათმოქმედების სამინისტროსთან არსებულ სტატისტიკურ გამოცემებთან, რომელთა საპატიო თანამშრომლადც ითვლებოდა 1917 წლამდე.

1909 წელს, პეტერბურგიდანვე დაიწყო თანამშრომლობა ქართულ გაზეთებთან – წერდა აკადემიურ საკითხებზე და თავის მონოგრაფიებს ათავსებდა ყველა მიმართულების ჟურნალ-გაზეთებში – „ახალ გზაში“, „მერცხალში“, „კოოპერაციაში“, „კლდეში“, „სახალხო ფურცელში“; იყენებდა ფსევდონიმებს – „თ.ლ.“, „ფედკა“, „ლანჩხუთელი ფედკა“, „მაგარი“, „მოუსვენარი“, „მტკიცე“, „სპეტაკი“.

სწავლის დასრულების შემდეგ პეტერბურგი დატოვა და მუშაობდა ბაქოში.

1911 წელს, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, პოლიტიკურ საკითხებზე წერამ დააკავშირა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიასთან; 1912 წლიდან გახდა პარტიის წევრი, 1913-1914 წლებიდან თანამშრომლობდა მხოლოდ სოც-ფედერალისტთა პრესასთან; იყო „სახალხო საქმის“ მთავარი თანამშრომელი.

მეფის რეჟიმის მიერ რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული პოლიტიკური საბაბით.

1918 წელს იყო სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის მთავარი გამგეობის წევრი, თბილისის კოოპერატივ „მეურნეს“ თავმჯდომარე, ამიერკავკასიის საკოოპერაციო კავშირის საზედამხებდევლო საბჭოს წევრი.

გამოქვეყნებული აქვს შემდეგი მონოგრაფიები:

„თავადაზნაურობის მიწისმფლობელობა საქართველოში“, „გლეხკაცობის მდგომარეობა საქართველოში“, „მუშა ქალი საქართველოში“, „ქალი და კოოპერაცია“, „აგრარული საკითხი საქართველოში“, „ქართველი ერის სტატისტიკა“, „რუსული იმპერიალიზმი საქართველოში“, „ეროვნული საკითხი და სოციალ-დემოკრატია“, „ომი და ფედერალიზმი, ერობა საქართველოში“.

ასევე, წერდა ირიგაციის, მელიორაციის, კრედიტის, მუნიციპალური და სახელმწიფოებრივი საკითხების შესახებ.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 15 აპრილიდან ჩაირიცხა საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის სიით, იოსებ გედევანიშვილის ნაცვლად. იყო გზათა, ტექნიკური, მომარაგების და აგრარული კომისიების წევრი.

1919 წელს დააარსა და რედაქტორობდა გაზეთ „ზვირთს“.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა თბილისში და რამდენიმე დღეში, რევკომის ნებართვით დაიწყო გაზეთ „სოციალისტ-ფედერალისტის“ ბეჭდვა, სადაც თანამოაზრეებთან ერთად საზოგადოებას მოუწოდებდა ბოლშევიკურ რეჟიმთან კომპრომისის მიღწევისა და თანამშრომლობისაკენ.

1922 წლიდან იყო საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი; თბილისის ქალაქის საბჭოს აღმასკომის საფინანსო განყოფილების უფროსი; იყო ზემო-აეჭალის პიდროელექტროსადგურის მშენებლობის საფინანსო განყოფილების გამგე.

1922 წლიდან რედაქტორობდა მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის გაზეთ „ტრიბუნას“. 1923 წლის ნოემბერში პარტიამ თვითლიკვიდაცია გამოაცხადა და საქართველოს კომუნისტურ პარტიას შეუერთდა.

1923 წელს დაინიშნა სსრკ ფინანსთა სახალხო კომისრის რწმუნებულად საქართველოს სსრ-ში.

1924 წელს შევიდა საქართველოს კომუნისტურ პარტიაში. 1925 წელს მუშაობდა ამიერკავკასიის სფსრ-ს წარმომადგენლის მოადგილედ რსფსრ-ში.

1926-1928 წლებში იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი.

1928 წლიდან იყო ამიერკავკასიის სფსრ-ს მუდმივი წარმომადგენელი რსფსრ-ში, შემდეგ მიაღწიეს ბერლინში მარგანეცის საექსპორტო საზოგადოების გამგეობის წევრის რანგში.

1930 წლიდან დაბრუნდა თბილისში, მუშაობდა ცეკაეშვირის გამგეობის წევრად, შემდეგ – ამიერკავკასიის სფსრ კომუნალური მეურნეობის სახალხო კომისრად, 1932 წლიდან კი საქართველოს სსრ კომუნალური მეურნეობის სახალხო კომისრად.

პარალელურად აგრძელებდა პუბლიცისტურ საქმიანობას, იბეჭდებოდა მისი კრიტიკული ნაშრომები საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ისტორიის შესახებ.

თედო ლლონტი 1930-იანი წლების მეორე ნახევარში მუშაობდა კომუნალური ბანკის დირექტორად, შემდეგ კი საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისრად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, თედო ლლონტი დააპატიმრეს 1937 წლის 15 ივნისს, კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის წევრობის ბრალდებით.

1937 წლის 10 ივლისს, სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ თედო ლლონტს დახვერეთა მიუსაჯა.

დახვერიტეს 11 ივლისის ღამით.

რუბენ ყიფიანი (ცენტრში), საფრანგეთი, აბონდანის მოხუც-
თა თავმესაფარი.

იყფიანი ლუარსაბის ძე
ყიფიანი

ყიფიანი რუბენ ლუარსაბის ძე

რუბენ ლუარსაბის ძე ყიფიანი დაიბადა 1883 წლის 16 დეკემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ლეჩხუმის მაზრის სოფელ ჟომხაში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო დაბა ლაილაშის ორკლასიან სასწავლებელში.

შემდგომ წლებში საშინაო განათლებას იღებდა ლეჩხუმის თავადაზნაურთა წინამძღოლის იასონ გელოვანის ოჯახში, სადაც მის ვაჟთან – შამშე გელოვანთან დამეგობრების შემდეგ გაეცნო სოციალ-დემოკრატიულ იდეებს და ჩაერთო არალეგალური წრის მუშაობაში.

შამშე გელოვანთან, სოსიპატრე (ჭიჭიკო) ასათიანთან, ლევან დადეშქელიანთან, ვიქტორ და პლატონ ახვლედიანებთან და არტემ ბოჭოროშვილთან ერთად 1905 წელს რუბენ ყიფიანი ხელმძღვანელობდა რევოლუციურ მოძრაობას რაჭა-ლეჩხუმში, სადაც აჯანყებულებმა მოახერხეს ადმინისტრაციის განდევნა და ძალაუფლების ხელში აღება. რევოლუციის დამარცხებისა და 1906 წელს მეფის ხელისუფლების მიერ აქტიური სადამსჯელო ღონისძიებების (ე. წ. „რეპრესიის“) დანწყების შემდეგ მათ შეიარაღებული რაზმები დაშალეს და ტყვეს შეაფარეს თავი.

შემდგომ წლებში რუბენ ყიფიანი გადავიდა ტფილისში და განაგრძო სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში მუშაობა, პარალელურად თანამშრომლობდა პრესასთან; იყენებდა ფსევდონიმებს: „ასკრიონელი“, „ლეჩხუმელი“, „რ. ლეჩხუმელი“, „მონაფე“, „რუბენა ლეჩხუმელი“, „Р. Кинварш“ და „რალფი“.

1907 წლიდან დაინტერესებული იყო ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის საქმით და ცდილობდა დამოუკიდებელი გამოძიების ჩატარებას.

ცოტა ხნის შემდეგ დააპატიმრეს და გადაასახლეს ვიატიკის გუბერნიის მალმი-ჟის მაზრის სოფელ სელტაში, საიდანაც გაიქცა და არალეგალურად დაბრუნდა ტფილისში.

მუშაობდა გაზეთ „სახალხო საქმის“ რედაქციის კონტროლიორად.

1911 წლის 27 აპრილს (ძველი სტილით) ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და კვლავ ციმბირში გადაასახლა.

შემდგომ წლებში კიდევ რამდენჯერმე დააპატიმრეს და გადაასახლეს პოლიტიკური საბაბით.

1918 წელს, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, ლეჩხუმის მაზრაში ბოლშევიკური აჯანყების დროს, რუბენ ყიფიანი დანიშნული იყო რესპუბლიკის მთავრობის წარმომადგენლად რაჭა-ლეჩხუმში და აქტიურად მონაწილეობდა მოსახლეობასთან მოლაპარაკებებში, წესრიგის აღდგენასა და ბოლშევიკების მომხრე რაზმების დევნაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

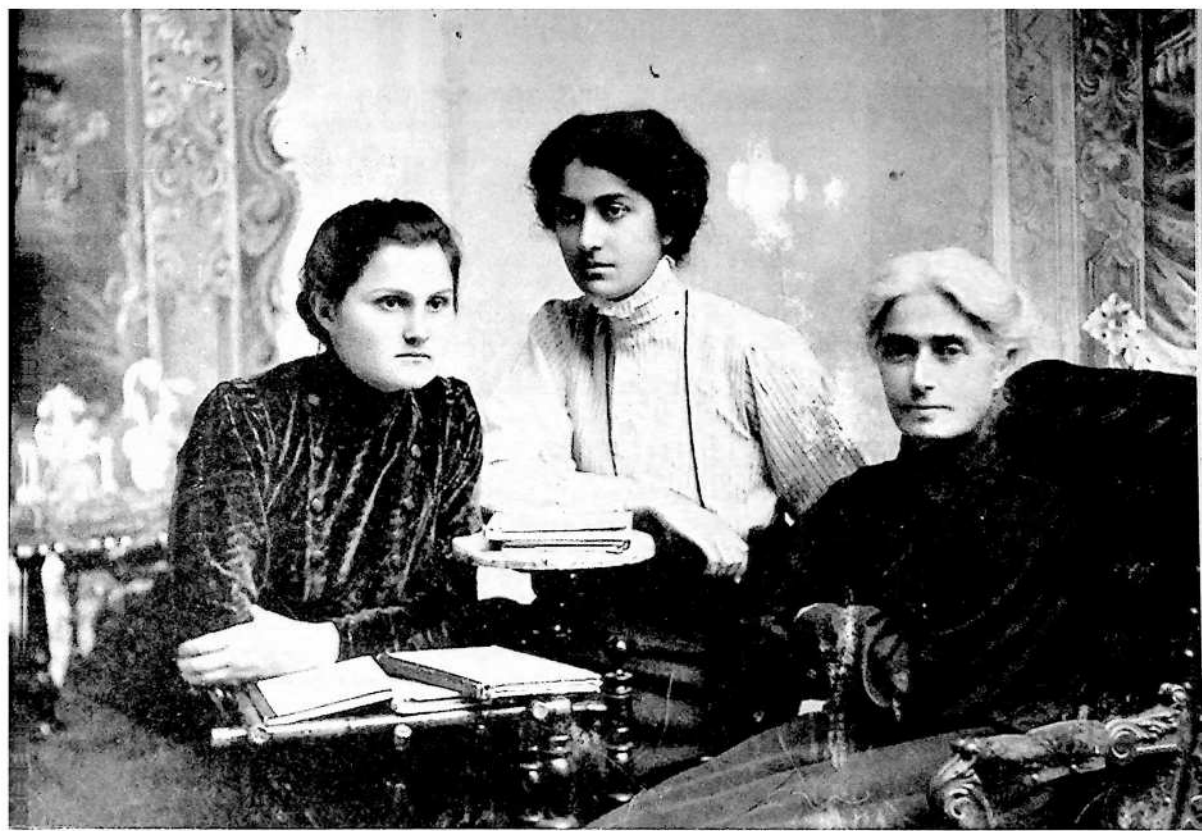
1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

ლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა საფრანგეთში – თავდაპირველად ქალაქ სოშოში; ჩართული იყო ემიგრაციის პოლიტიკურ და კულტურულ საქმიანობაში. სოშოში შექმნა საკუთარი ბიბლიოთეკა.

1962 წელს საცხოვრებლად გადასახლდა ლევილის ქართულ მამულში.

1965 წლის 16 თებერვალს რუბენ ყიფიანი დაიღუპა ავტოსაგზაო შემთხვევის გამო – ქუჩაზე გადასვლისას ავტომობილი დაეჯახა. იგი ადგილზევე გარდაიცვალა.

27 თებერვალს დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ქრისტინე შარაშიძე (ცენტრში), 1910-იანი წლები.

შ

მ. შაშავაძე

შარაშიძე დავით გიორგის ძე

დავით გიორგის ძე შარაშიძე დაიბადა 1886 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ბახეში, სახალხო მასწავლებლების გიგო შარაშიძის და ნინო ქიქოძის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშინაო განათლების მიღების შემდეგ დაამთავრა ბახეის სოფლის სკოლა და სწავლა განაგრძო ქუთაისის რეალურ სასწავლებელში, საიდანაც გადავიდა ოდესის რეალურ სასწავლებელში.

1904 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი, მუშაობდა „ბოლშევიკების“ ფრაქციაში; თანამშრომლობდა პრესაში „დ. შ-ძის“ ფსევდონიმით.

1905 წლის რევოლუციის დროს აქტიურად მუშაობდა ახალგაზრდებს შორის, რის გამოც დააპატიმრეს. ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ იძულებული გახდა, ემიგრაციაში წასულიყო საზღვარგარეთ; ცხოვრობდა შვეიცარიაში, ჟენევაში, სადაც დაამთავრა ჟენევის უნივერსიტეტი.

სწავლის დასრულების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში, სადაც 1907 და 1912 წლებში პოლიტიკური საბაბით დაპატიმრეს.

დენის გამო იძულებული გახდა, ისევ საზღვარგარეთ წასულიყო, სადაც ცხოვრობდა 1917 წლამდე.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში.

რედაქტორობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალურ რუსულენოვან ორგანოს „ნოვნა“-ს.

1918 წლის გაზაფხულზე გურიაში რიგით ჯარისკაცად იბრძოდა ოსმალეთის ჯარების თავდასხმის წინააღმდეგ.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

აქტიურად იყო ჩართული საერთაშორისო საზოგადოებისათვის საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის საკითხის პროპაგანდაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო საბიუჯეტო-საფინანსო და ხელოვნების კომისიების წევრი.

მუშაობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1921 წელს დაპატიმრებული იყო რამდენიმე თვით. გათავისუფლების შემდეგ, 1921 წლის სექტემბერში საზღვარგარეთ წავიდა.

1921 წლიდან ცხოვრობდა სტამბოლში; იყო ინტერპარტიული კომიტეტის სა-

ინფორმაციო განყოფილების ხელმძღვანელი, აკონტროლებდა არალეგალური არხებით ინფორმაციის გადაცემას საქართველოში მოქმედ იატაკქვეშა ორგანიზაციებსა და საზღვარგარეთ ემიგრაციაში მყოფი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობასა და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს შორის.

აქტიურად თანამშრომლობდა ემიგრანტულ პრესასთან.

1925 წლიდან გადასახლდა საფრანგეთში, პარიზში, სადაც აგრძელებდა პოლიტიკურ და პუბლიცისტურ საქმიანობას, იყო სოციალ-დემოკრატიული გამოცემების სარედაქციო კოლეგიების წევრი.

გარდაიცვალა ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, 1935 წლის 5 ნოემბერს დღის პირველის ნახევარზე.

9 ნოემბერს დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

შარაშიძე ქრისტინე გიორგის ასული

ქრისტინე (ჩიტო) გიორგის ასული შარაშიძე დაიბადა 1889 წლის დეკემბერში, ქუთაისის გუბერნიის, ოზურგეთის მაზრის სოფელ ბახეში, სახალხო მასწავლებლების გიგო შარაშიძის და ნინო ქიქოძის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაწყებითი განათლება მიიღო ბახეის სოფლის სკოლაში.

1899 წლიდან სწავლობდა ქუთაისის წმინდა ნინოს ქალთა გიმნაზიაში, საიდანაც გარიცხეს 1904 წელს მოსწავლეთა რევოლუციურ მოძრაობაში მონაწილეობის გამო.

1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1905-1906 წლებში აქტიურად მონაწილეობდა ტფილისში რევოლუციურ გამოსვლებში; ამზადებდა საგაზეთო ინფორმაციებს; 1905 წლის ნოემბერში, ტფილისში სომეხ-თათართა შეტაკებების განმუხტვისას მონაწილეობდა ე. წ. „მფრინავ რაზმში“, რომელიც სამედიცინო დახმარებას უწევდა დაშავებულებს.

1907 წლიდან მასწავლებლად მუშაობდა ქუთაისში, მარიამ ყაუხჩიშვილის კერძო გიმნაზიაში.

1910-1911 წლებში იყო ქუთაისის სახალხო უნივერსიტეტის გამგეობის წევრი.

1916 წლიდან იყო საბავშვო ჟურნალ „ჯეჯილის“ სარედაქციო კოლეგიის წევრი.

1917 წელს იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობისა და თბილისის უნივერსიტეტის დამფუძნებელი საზოგადოების წევრი.

ქრისტინე შარაშიძე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან. იყო დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმის უმცროსი მდივანი, ასევე – საბიბლიოთეკო, სარედაქციო და სახალხო განათლების კომისიების წევრი.

ქრისტინე შარაშიძე

1921 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

შედიოდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ქალთა კომიტეტში, რომელიც არალეგალურად მუშაობდა პოლიტიკური პატიმრების და მათი ოჯახების დასახმარებლად; 1922 წლიდან კომიტეტი გარდაიქმნა ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან მებრძოლი პარტიების ერთიან ორგანიზაციად – „საქართველოს პოლიტიკური წითელი ჯვარი“.

პირველად დააპატიმრეს რამდენიმე დღით, ოზურგეთში, 1921 წლის აგვისტოში.

1922 წლის თებერვალში, საქართველოს ოკუპაციის წლისთავის აღნიშვნისას დაგეგმილი ანტისაბჭოთა დემონსტრაციების აღსაკვეთად საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) იზოლაციის მიზნით დაიწყო ანტისაბჭოთა პარტიების ლიდერებისა და აქტიური წევრების დაპატიმრება; ქრისტიანე შარაშიძე დააპატიმრეს 1922 წლის 17 თებერვალს, ქუჩაში, მე-10 პედაგოგიურ ტექნიკუმში (სადაც იგი მასწავლებლად მუშაობდა) მოსწავლეთა გაფიცვის გამო. დაკითხვაზე მან განაცხადა:

„...სასწავლებელში იყო გაფიცვა მოსწავლეებისა და თუ ვინ ხელმძღვანელობდა ამ გაფიცვას არ ვიცი და პირადად მე არანაირი დამოკიდებულება ამ გაფიცვასთან არ მქონია. საქართველოში არსებულ წეს-წყობილების წინააღმდეგ მე არ ვმუშაობ იმიტომ, რომ არსებული რეჟიმი პოლიტიკურ მუშაობას შეუძლებლათ ხდის. მე არც ის ვიცი, არსებობს თუ არა ცენტრალური კომიტეტი მენშევიკურ პარტიისა და ეწევა თუ არა რაიმე მუშაობას. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცებაზე შემოძლია ვსთქვა, რომ აქ არის ხსენებული ძალაუფლება შემოსული რუსეთის წითელი ჯარის საშუალებით, რომელიც წარმოადგენს რეალურ ძალას და მთავრობა შემდგარი ქართველებისაგან წარმოადგენს მხოლოდ ფიქციას და ბატონობა საქართველოში არის უცხო ხალხისა.

საბრალდებო დასკვნაში ნათქვამია:

„...ძიების მიერ დადგინდა, რომ ბრალდებული წარმოადგენს არსებული წყობილების შეურიგებელ მტერს და ყოველგვარ ღონეს ხმარობს საბჭოთა წყობილების დასამხობად და მენშევიკების ბატონობის აღსადგენად. თავის ჩვენებებში გარკვევით ამბობს, რომ საბჭოთა წყობა და მთავრობა საქართველოში ფიქციაა.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმმა ქრისტიანე შარაშიძეს 1922 წლის 23 მარტს 6 თვით იზოლაციის წესით დაპატიმრება მიუსაჯა, წინასწარი პატიმრობის ვადის ჩათვლელად. №2 „გამასწორებელი სახლიდან“ (მეტეხის ციხე) ქრისტიანე შარაშიძე 1922 წლის 6 მაისს გაათავისუფლეს ავადმყოფობის გამო, მისი, შალვა შარაშიძის, თავდებობით.

ამავე წლებში ორჯერ იყო დაპატიმრებული მისი მამა – გიგო შარაშიძე; 1922 წელს დააპატიმრეს მისი სიძე – ნიკოლოზ იოთამის ძე ქარცივაძე, რომელიც

„საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ თავმჯდომარე იყო; 1924 წლის სექტემბერში კი მისი ძმა, მწერალი-სატირიკოსი შალვა შარაშიძე (ფსევდონიმი „თაგუნა“). 1937 წელს ნიკოლოზ ქარცივაძე ხელმოწერედ დააპატიმრეს და დახვრიტეს, ხოლო მისი მეუღლე – თამარ შარაშიძე შუა აზიაში გადაასახლეს.

ქრისტიანე შარაშიძე 1927-1931 წლებში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე.

1924-1925 წლებში იყო მასწავლებელთა სახლის ქართული ენის კაბინეტის გამგე; საისტორიო-საეთნოგრაფიო მუზეუმის თანამშრომელი – 1917-1931 წლებში.

1934 წელს საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების ბიბლიოთეკის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გადატანის გამო ჩაირიცხა უნივერსიტეტის შტატში, ხოლო 1935 წელს გაათავისუფლეს ბიბლიოთეკის გარშემო წარმოქმნილი კონფლიქტის გამო რექტორის – ლევან აღნიაშვილის ბრძანებით.

1936-1937 წლებში მუშაობდა შოთა რუსთაველის საიუბილეო გამოფენის მონაწილად.

1938-1941 წლებში საქართველოს სსრ წიგნის პალატის დავალებით მუშაობდა „ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიის“ პირველი ტომის შედგენაზე. მივლენილი იყო სამუშაოდ ლენინგრადში (სანქტ-პეტერბურგი).

1940-1945 წლებში მუშაობდა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაერთა განყოფილებასა და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიაში. 1945-1958 წლებში იყო საქართველოს სსრ სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაერთა განყოფილების მეცნიერ-თანამშრომელი; მოამზადა მნიშვნელოვანი შრომები ქართული ბეჭდვითი სიტყვის ისტორიის შესახებ. იყო უმნიშვნელოვანესი გამოკვლევების ავტორი ხევისა და სამხრეთ საქართველოს ისტორიის შესახებ. დაამუშავა და შეისწავლა IX-XIX საუკუნეების 1500-ზე მეტი ხელნაწერი.

1953 წლის თებერვალში გამოსათხოვარი სიტყვა წარმოთქვა ექვთიმე თაყაიშვილის დაკრძალვაზე.

არაღეგალურად განაგრძობდა პოლიტპატიმართა და მათი ოჯახების დახმარებას თანამოაზრეებთან ერთად.

1958 წლიდან 1964 წლამდე იყო საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაერთთა ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომელი.

1964 წლიდან იყო რესპუბლიკური მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი.

გარდაიცვალა 1973 წლის 10 ნოემბერს, თბილისში.

დაკრძალეს 13 ნოემბერს, ვაკის სასაფლაოზე.

T. Melikishvili

შეჩხუპი გერასიმე დიმიტრის ძე

გერასიმე დიმიტრის ძე შეჩხუპი დაიბადა 1884 წელს, ტფილისის გუბერნიის ქალაქ ტფილისში; ეროვნებით რუსი.

მიიღო საშინაო განათლება.

შემდგომ სწავლობდა ტფილისის სამოქალაქო სკოლის მე-3 განყოფილებაში. იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

პროფესიით მეუნაგირე.

1910-იან წლებში მუშაობდა ტფილისის ტრამვაიში; იყო ტრამვაის მუშებს შორის არსებული სოციალ-დემოკრატიული პარტიის უჯრედის მდივანი.

1917 წლისათვის მუშაობდა ტფილისის ტრამვაის მუშათა პროფკავშირის საბჭოს სამდივნოში.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო შრომის კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში.

შემდგომი ბედი უცნობია.

Shengelaia Leon

შენგელაია ლეონ ანდრიას ძე

ლეონ (ლეო, ლეონიდე?) ანდრიას ძე შენგელაია დაიბადა 1887 წელს, ქუთაისის გუბერნიის, ზუგდიდის მაზრის სოფელ ობუჯში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

ექსტერნად დაამთავრა გიმნაზია (?), შემდგომ დაასრულა იურიდიული ფაკულტეტი (უნივერსიტეტი გაურკვეველია).

რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში მუშაობდა 1908 წლიდან. მეფის რეჟიმის დროს ესერთა პარტიის წევრობის ბრალდებით რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული და იჯდა რუსეთის სხვადასხვა ციხეში.

ხელმძღვანელობდა პარტიულ პრესას; წერდა პუბლიცისტურ წერილებს სხვადასხვა ფსევდონიმით (სახელისა და გვარის თანხვედრის გამო მწერალ ლეო შენგელაია-ქიაჩელთან, გაურკვეველია, რომელი ფსევდონიმი რომელ მათგანს ეკუთვნის).

1917 წელს სხვა ამხანაგებთან ერთად დააარსა „თავისუფალი გიმნაზია“, რომლის გამგედაც თავად მუშაობდა.

1917 წლიდან იყო სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური ორგანოს „შრომის“ რედაქტორი; აქვეყნებდა ნაშრომებს აგრარულ საკითხებზე.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის მარტში, რუსეთის სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ამიერკავკასიის ორგანიზაციაში მომხდარი განხეთქილების შემდეგ გახდა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრი და შედიოდა მის მთავარ კომიტეტში. იყო საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარე.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო შრომის, აგრარული და სარეკომენდაციო კომისიების წევრი; ხელმძღვანელობდა ესერთა ფრაქციას.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად ცდილობდა კომპრომისის მიღწევას საოკუპაციო რეჟიმთან, ათავსებდა პუბლიცისტურ წერილებს დამფუძნებელი კრების დეპუტატის, სოციალ-ფედერალისტ თედო ლლონტის რედაქტორობით გამომავალ გაზეთ „სოციალ-ფედერალისტში“.

1922 წლიდან კვლავ რედაქტორობდა განახლებულ პარტიულ ბეჭდვით გამოცემა „შრომას“.

1922 წლის დასაწყისში, პარტიათა მოლაპარაკებების ფონზე, რათა საქართველოში საერთო ფრონტი შექმნილიყო ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან საბრძოლველად, საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიაში განხეთქილება მოხდა; 1922 წლის 20 მარტს თბილისში გაიმართა საქართველოს სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის მესამე ყრილობა, რომელიც მოაწყო ე. წ. „მემარცხენეთა“ ფრთამ. მათ პარტიიდან გარიცხულად გამოაცხადეს იოსებ გობეჩია, ივანე ლორთქიფანიძე და ილია ნუცუბიძე; აირჩიეს ახალი ცენტრალური კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაში შევიდნენ – ლეო შენგელაია და ივანე გობეჩია. თავის მხრივ, პარტიის მეორე ნაწილმა იოსებ გობეჩიასა და ივანე ლორთქიფანიძის ხელმძღვანელობით პარტიიდან გარიცხულად ლეო შენგელაია, ივანე გობეჩია და მათი მხარდამჭერები გამოაცხადა.

განხეთქილების შემდეგ ლეო შენგელაია აგრძელებდა პუბლიცისტურ საქმიანობას და, მიუხედავად კომპრომისული კურსისა საბჭოთა რეჟიმთან დამოკიდებულებაში, რაც მასთან აქტიური, შეიარაღებული დაპირისპირების დაგეგმვაში გამოიხატებოდა, პრესის ფურცლებზე აკრიტიკებდა საბჭოთა რეჟიმის ნაციონალურ და ეკონომიკურ პოლიტიკას.

1920-იანი წლების ბოლოდან მუშაობდა საქართველოს სსრ რევოლუციის მუზეუმში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს, საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლის გზით მოახერხა მიეღო საქართველოს

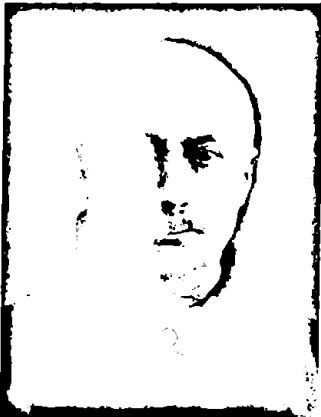
სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მონინალმდევე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან ალიარებითი ჩვენებები, რომლის თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ („მენშევიკების“, „ესერების“, „ფედერალისტების“...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარტიტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს შეიარაღებული გადატრიალების და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა.

ლეო შენგელაია დააპატიმრეს 1937 წლის 22 ივლისს, ესერთა ანტისაბჭოთა კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის ბრალდებით.

სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ დახვრეტის განაჩენი გამოუტანა 1937 წლის 2 ოქტომბერს.

დახვრეტეს 3 ოქტომბრის ღამით.

რეაბილიტირებულია საქართველოს სსრ უზენაესი სასამართლოს კოლეგიის მიერ 1957 წლის 8 თებერვალს.

ვჰჰა-პშაველა
შ.ი.პ.შ.

შერვაშიძე ვარლამ ალექსანდრეს ძე

ვარლამ (ძიკი) ალექსანდრეს (შირინ-ბეის) ძე შერვაშიძე (ჩაჩბა) დაიბადა 1888 წელს სოხუმის ოკრუგის სოფელ ბედიში (მეორე ვერსიით სოფელ ოხურეში), თავადის ოჯახში; ეროვნებით აფხაზი.

დაამთავრა სოხუმის (?) რეალური სასწავლებელი.

უმალესი განათლება მიიღო ხარკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე.

1910-1914 წლებში ირიცხებოდა სტუდენტთა მარქსისტულ ორგანიზაციაში. მეფის რეჟიმის დროს პოლიტიკური საბაბით ოთხჯერ (?) იყო დაპატიმრებული. პირველი მსოფლიო ომის დროს სანიტარულ ნაწილში იყო მობილიზებული ქირურგად სამხრეთ კავკასიის ოსმალეთის ფრონტზე.

1916 წლიდან მუშაობდა ქალაქ სოხუმის სამხედრო ჰოსპიტალში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო აფხაზეთის ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე.

იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

ირიცხებოდა საქართველოს რესპუბლიკის არმიის სამხედრო ექიმად; მუშაობდა ქალაქ სოხუმის სამხედრო ჰოსპიტლის უფროს ექიმად და ქალაქის საავადმყოფოს მთავარ ქირურგად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სახალხო ჯანმრთელობის კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

ლიკის ოკუპირების გამო საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების დეპუტატთა ნაწილის ემიგრაციაში წასვლისას უარი თქვა საზღვარგარეთ გამგზავრებაზე და დარჩა ბათუმში, სადაც მუშაობდა ბათუმის საავადმყოფოს უმცროს ექიმად.

1921 წლის 5 ივნისს ვარლამ შერვაშიძე ბათუმის საოლქო საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) დააპატიმრა და სოხუმში გადაგზავნა; პატიმრობიდან გაათავისუფლეს იელისის ბოლოს.

აგრძელებდა მუშაობას სოხუმის და ოჩამჩირეს საავადმყოფოებში; იყო აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ჯანმრთელობის განყოფილების გამგე.

1923 წლის 31 მარტს ვარლამ შერვაშიძე აფხაზეთის ასსრ საგანგებო კომისიამ დააპატიმრა საზღვარგარეთიდან არალეგალურად დაბრუნებულ წინააღმდეგობის მოძრაობის წარმომადგენლებთან კავშირისა და ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების მზადების ბრალდებით.

ვარლამ შერვაშიძის მტკიცებით, 1921 წლის მარტიდან იგი ჩამოშორდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას და პოლიტიკური საქმიანობა შეწყვიტა.

პატიმრობიდან გაათავისუფლეს აფხაზეთის ასსრ სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის ნესტორ ლაკობას მოთხოვნის შემდეგ, რომლის განმარტებითაც ვარლამ შერვაშიძე დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა აფხაზეთში და იმ დროსათვის მისი პატიმრობაში ყოფნა არ იყო სასარგებლო ბოლშევიკური ხელისუფლების იმიჯისათვის.

გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა სოხუმში; იყო მედიცინის მეცნიერებათა პროფესორი. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის მთავარი ქირურგი; აღზარდა ქირურგთა ახალი თაობა. ვარლამის, როგორც საუკეთესო ექიმის სახელი ცნობილი იყო მთელ მხარეში და ავადმყოფთა ნაკადი მუდმივად მიემართებოდა მისი სახლისკენ, სოხუმში, ჯანაშიას ქუჩა №23-ში.

1951 წელს იყო აფხაზეთის ასსრ სახალხო სასამართლოს თავმჯდომარე.

ვარლამ შერვაშიძე 1953 წელს კვლავ დააპატიმრეს საბჭოთა უშიშროების ორგანოების მიერ ხელოვნურად შეთხზული „ექიმების საქმის“ – ექიმთა შორის „მავნებელთა ორგანიზაციის“ გამოვლენის კამპანიის დროს და რამდენიმე თვის განმავლობაში მოთავსებული იყო თბილისში, სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს შიდა ციხეში. ძიება ფიზიკური ზენოლით ცდილობდა მისგან აღიარებითი ჩვენების მოპოვებას. პარალელურად სოხუმში მოახდინეს მისი კუთვნილ ქონების კონფისკაცია და ოჯახი ბინიდან გამოასახლეს.

ვარლამ შერვაშიძე პატიმრობიდან გაათავისუფლეს 1953 წლის აპრილში, სტალინის სიკედილის და „ექიმთა საქმის“ დახურვის შემდეგ; დაუბრუნეს ჩამორთმეული ქონება და მისცეს საშუალება, ეცხოვრა სოხუმში.

პატიმრობის გამო ჯანმრთელობაშერყეული ვარლამ შერვაშიძე ინფარქტით

გარდაიცვალა 1957 წლის 13 აპრილს.

დაკრძალულია სოხუმში.

მის სახელს ატარებს ქალაქ სოხუმის მეორე საავადმყოფო.

იული ტუშან-ბეგიშვილი

შერვაშიძე ყადირ თუფან-ბეგის ძე

ყადირ თუფან-ბეგის ძე შერვაშიძე დაიბადა 1887 წლის 29 ივნისს ბათუმის ოლქის სოფელ ქედაში, ბეგის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი; აღმსარებლობით მუსლიმი.

მიიღო საშინაო დაწყებითი და სასულიერო განათლება თალიზ-ალას მასწავლებლობით.

1897-1899 წლებში სწავლობდა ბათუმის ვაჟთა გიმნაზიის მოსამზადებელ განყოფილებაში, 1899 წლიდან კი – გიმნაზიაში.

სწავლის პერიოდში მონაწილეობდა მოსწავლეთა მოძრაობაში გიმნაზიის პოლიციური რეჟიმის წინააღმდეგ; იყო მოსწავლეთა ფარული წრეების წევრი.

1905 წლის რევოლუციის დროს ბათუმში აქტიურად მონაწილეობდა მოსწავლეთა გამოსვლებში, რის გამოც სხვებთან ერთად დააპატიმრეს და გიმნაზიიდან „მგლის ბილეთით“ (სხვა სასწავლებლებში შესვლის უფლების აკრძალვა) გარიცხეს.

ამის მიუხედავად ყადირ შერვაშიძემ სწავლა განაგრძო ტფილისის კლასიკურ გიმნაზიაში, რომელიც დაასრულა 1909 წელს.

1909 წელს ჩაირიცხა დორპატის (იურიევის, ტარტუს) უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე; იყო ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს წევრი, მონაწილეობდა სტუდენტთა მოძრაობაში, რის გამოც 1910 წელს დააპატიმრეს და სახელმწიფო სტიპენდია გაუუქმეს.

1914 წლის ოქტომბერში, ქალაქ ტალინის რეველის კათოლიკურ ეკლესიაში სარწმუნოების შეუცვლელად დაქორწინდა მართლმადიდებლური აღმსარებლობის ნადეჟდა ბახტაძეზე.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ, როგორც სამხედრო ექიმი, მობილიზებული იყო სამხრეთის ფრონტზე – ართვინ-ერზერუმის და ყარს-კაგიზმანის მიმართულებაზე; მიაღწია პოდპოლკოვნიკის წოდებას; 1916 წლიდან მუშაობდა „ავადმყოფ და დაჭრილ მებრძოლთა დახმარების სრულიად რუსეთის ერობათა კავშირის“ რწმუნებულად ბათუმში.

1917 წლის თებერვალში გახდა ბათუმში დაარსებული „ქართველ მუსლიმთა კომიტეტის წევრი“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაინიშნა ამიერკავკასიის ერობათა რწმუნებულად ბათუმის ოლქში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 1 აპრილს, ოსმალთა არმიის მიერ ბათუმის ოკუპირების შემდეგ, დატოვა აჭარა და 1918 წლის 15 მაისს ტფილისში „სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი გახდა.

იყო „სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის“ რწმუნებული ახალციხეში, აგრეთვე – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგანგებო რწმუნებული ახალციხეში, ზემო აჭარასა და ფოცხოვის მხარეში. ჩამოაყალიბა ქართველ მუსლიმთა ცხენოსანი დივიზია, რომელსაც თავადვე სარდლობდა; იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არმიის პოლკოვნიკი.

მონაწილეობდა სამცხე-ჯავახეთში ოსმალთა არმიისა და მათი მხარდამჭერი ადგილობრივი მოხალისეების წინააღმდეგ წარმოებულ სამხედრო ოპერაციებში; პარალელურად იყო სამედიცინო და სანიტარული ინფრასტრუქტურის მოწყობის ხელმძღვანელი.

დაჯილდოვდა ქართული ლეგიონის თამარ მეფის ორდენით.

1918 წელს იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიერ გერმანიაში გაგზავნილი დელეგაციის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

მოულოდნელად გარდაიცვალა 1919 წლის 8 მაისს, თბილისში; ოფიციალური ვერსიით პარტახტიანი ტიფით, თუმცა არსებობდა ეჭვები, რომ იგი მონაძლეს პროოსმალურად განწყობილი ძალების დაკვეთით.

ყადირ შერვაშიძის ნეშტი პატივით გადასვენეს ბათუმში, სადაც ბრიტანულმა საოკუპაციო ხელისუფლებამ ინიციატორებს მისი აზიზიეს მოედანზე დაკრძალვის საშუალება არ მისცა.

დაკრძალეს მშობლიურ სოფელ ქედაში.

აკაკი წერეთელი გემზე ოსმალეთთან საზავო მოლაპარაკებებზე
გამგზავრებისას, 1918 წლის აპრილ-მაისი.

ალექსანდრე

ხიჭავაძე

ჩიქავა ალექსანდრე ხიჭავაძე

ალექსანდრე ხიჭავაძე ჩიქავა დაიბადა 1882 წელს ზუგდიდის მაზრის სოფელ მამგონაში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა სამოქალაქო სასწავლებელი და სამეურნეო სკოლა ქუთაისში.

1902 წლიდან მუშაობდა მასწავლებლად.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი 1905 წლიდან; პარტიის სამეგრელოს კომიტეტის წევრი და აქტიური ორგანიზატორი.

მეფის რეჟიმის დროს, რევოლუციური საქმიანობის გამო დაპატიმრებული იყო 1905, 1906 და 1913 წლებში.

პატიმრობიდან გათავისუფლების შემდეგ, 1917 წლამდე ცხოვრობდა ზუგდიდში პოლიციის ლია ზედამხედველობის ქვეშ, რევოლუციური საქმიანობისა და ციხიდან გაქცევის გამო.

1917 წელს იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ზუგდიდის სამაზრო კომიტეტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო თვითმმართველობის კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; პარალელურად სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგიურ ფაკულტეტზე.

მუშაობდა პელაგია მეუნარგიას შრომის სკოლის გამგედ სოფელ წყნეთში; აგრეთვე – კერძო პედაგოგად.

1924 წელს, როდესაც ალექსანდრე ჩიქავა მეოთხე კურსის სტუდენტი იყო და ემზადებოდა სახელმწიფო გამოცდებისათვის, 15 აპრილს დააპატიმრეს ვერაზე, ლიდი ა ბოჯგუას ბინაში, რომელიც ასევე პედაგოგიური ფაკულტეტის სტუდენტი იყო და მონაწილეობდა წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

1924 წლის 24 აპრილს ჩიქავამ განცხადებით მიმართა საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის თავმჯდომარეს, ეპიფანე კვანტალიანს ახსნა-განმარტებით, რომ გასაბჭოების შემდეგ პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოსცილდა და მთლიანად სწავლით იყო დაკავებული. დაპატიმრების დღიდან მოყოლებული, მისთვის უცნობი იყო, თუ რა ბრალდება ჰქონდა წაყენებული და ითხოვდა საქმის გამოძიების დაჩქარებას; და ასევე, რამდენადაც გამოცდებისათვის ემზადებოდა, ითხოვდა, რომ მისი ნათესავებისთვის მიეცათ საშუალება, სამეცადინოდ საჭირო ლიტერატურა მიეწოდებინათ.

1924 წლის 17 მაისს ალექსანდრე ჩიქავა პირველად და უკანასკნელად დაკითხა ბესარიონ მელიქაძემ; მან კვლავ განაცხადა, რომ გასაბჭოების შემდეგ

პოლიტიკურ საქმიანობას ჩამოშორდა, მხოლოდ უნივერსიტეტში სწავლობდა და „დამკერეული ტემპებით“ აბარებდა გამოცდებს, რის დასტურადაც საგამოცდო მატრიკული გამოდგებოდა. ხოლო, მიუხედავად იმისა, რომ იგი პარტიას ჩამოშორდა, რწმენით კვლავ მარქსისტად დარჩა – არც „ბოლშევიკებთან“ თვლიდა თავს ახლო, არც „მენშევიკებთან“ – მხოლოდ იზიარებდა საზოგადოების განვითარების მარქსისტული თეორიის საფუძვლებს.

1924 წლის 19 მაისს, საქჩეკას 1-ლი ჯგუფის რწმუნებულმა, ბესარიონ მელიქაძემ განიხილა ალექსანდრე ჩიქავას საბრალდებო საქმე; მისი დასკვნით ჩიქავა დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა ზუგდიდის მაზრის გლეხობასა და სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტთა შორის. „გასაბჭოების“ შემდეგ ცხოვრობდა თბილისში და მის მიდამოებში და სწავლობდა უნივერსიტეტში; პარალელურად ჰქონდა უშუალო კავშირი „მენშევიკური“ პარტიის არალეგალურ მუშაკებთან, როგორც ადგილზე, ასევე მაზრებშიც (ზუგდიდის მაზრაში – ესტატე ლატარიასთან და სხვებთან) და სასურველი იყო, რომ ჩიქავა, რომელიც ოფიციალურად მენშევიკურ პარტიაში არ ირიცხებოდა, როგორც პარტიის ძეგლი და აქტიური წევრი და, საერთოდ, პოლიტიკურად არასაიმედო პირი, დაეპატიმრებინათ 3 წლის ვადით ციხეში, წინასწარი დაკავების ვადის ჩაუთვლელად.

ალექსანდრე ჩიქავა მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1924 წლის 28 აგვისტოს, ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების შემდეგ ალექსანდრე ჩიქავა სხვა პოლიტპატიმრებთან ერთად დახვრიტეს თბილისში, სავარაუდოდ, 30 აგვისტოს ღამით.

ჩიხლაძე რაფიელ ალექსის ძე

ეფრემ (რაფიელ, რაფო) ალექსის ძე ჩიხლაძე დაიბადა 1877 წელს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის კლდეეთის საზოგადოების სოფელ ცხრანყაროში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

წერა-კითხვა შეასწავლა მეზობელმა – ასლან ლურსმანაშვილმა.

1889 წელს დაამთავრა სოფლის სამრევლო სკოლა.

1891 წელს დაასრულა ამავე სოფლის ორკლასიანი „ნორმალური“ სკოლა.

1896 წელს რაფიელ ჩიხლაძეს სურდა, სწავლა გაეგრძელებინა გორის საოსტატო სემინარიაში, მაგრამ ოჯახმა სწავლის საფასურის გადახდა ვერ შეძლო.

1897 წელს სწავლა განაგრძო ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელში, საიდანაც 1900 წელს გარიცხეს საპროტესტო მოძრაობაში მონაწილეობის გამო. ქუთაისში სწავლის პერიოდში დაუკავშირდა „მესამე დასელებს“ და ჩაება მარქსისტული ორგანიზაციების მუშაობაში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

სასწავლებლიდან გარიცხვის შემდეგ თავდაპირველად ფიზიკური შრომით

რაფიელ ალექსის ძე
ჩიხლაძე

ეხმარებოდა ოჯახს საკუთარ სოფელში; მოსახლეობამ სცადა კლდეეთის მამა-სახლისად მისი არჩევა, მაგრამ რაფიელ ჩიხლაძემ ამ წინადადებაზე უარი თქვა და სამუშაოს საპოვნელად სოფლიდან წავიდა.

გარკვეულ ხანს მუშაობდა მიხაილოვოში (ხაშური), შემდეგ შავ მუშად მოენყო ჭიათურის მაღაროებში, სადაც პარალელურად დაიწყო პროპაგანდისტობა მანგანუმის მაღაროს მუშებს შორის.

ჭიათურიდან სამუშაოდ გადავიდა ბათუმის ქარხანაში, სადაც ასევე სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციებისა და მოძრაობის ლიდერად იქცა.

1904 წელს რაფიელ ჩიხლაძე ადმინისტრაციული წესით ბათუმიდან გურიაში გაასახლეს, სადაც იგი მალევე გურიის გლეხთა მოძრაობის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი გახდა.

1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში. განსაკუთრებული აქტიურობა გამოავლინა გურიაში სულთან კრიმ-გირეის ვიზიტისას, მასთან გლეხთა დელეგაციების შეხვედრების და მოთხოვნების წარდგენის ორგანიზების დროს.

1907 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ლონდონის ყრილობის დელეგატი პარტიის გურიის ორგანიზაციიდან.

რაფიელ ჩიხლაძე ცნობილი იყო, როგორც პოპულარული სახალხო ორატორი („სახალხო ტრიბუნი“); მუშაობდა პროპაგანდისტად საქართველოში, გლეხთა მოძრაობის ყველა მთავარ კერაში – ჭიათურის მაღაროს მუშებს შორის, იმერეთში, გურიაში, ფოთში, ქართლში, კახეთში, დუშეთსა და სხვა მხარეებში.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმს „ალექსიძე“; ყალბ სახელებს – იოსები, გიორგი და ნიკო.

1910 წლის 17 ოქტომბერს (ძველი სტილით) ტფილისში, გაზეთ „აზრის“ რედაქციაში პოლიტიკური საბაბით დააპატიმრეს და გადაასახლეს დონის როსტოვში, სადაც აგრძელებდა მუშაობას ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციაში.

1913 წელს გადასახლებაში, ორიოლში გარდაიცვალა მისი ძმა. 1914 წელს რაფიელ ჩიხლაძე გაიქცა როსტოვიდან და არალეგალურად ცხოვრობდა ტფილისში; შეიკედლა და ზრდიდა გარდაცვლილი ძმის შვილებს – სამ ქალ-ვაჟს.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო აგრარული და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

გარდაიცვალა 1919 წლის 27 აპრილს, თბილისში.

5 მაისს დაკრძალეს თბილისში, კუკიის სასაფლაოზე – რუსეთის მეორე სა-
ხელმწიფო სათათბიროს დეპუტატების, არჩილ (ჭოტი) ჯაფარიძისა და სევერიან
ჯუღელის გვერდით.

ჩხეიძე დავით ანდუყაფარის ძე

დავით ანდუყაფარის ძე ჩხეიძე დაიბადა 1888 წლის 3 მაისს (ძველი სტილით,
მეორე ვერსიით – 16 აპრილს) ტფილისის გუბერნიის თელავის მაზრის სოფელ
ვარდისუბანში, აზნაურის ოჯახში. მამა მუშაობდა თავად მაყაშვილის მენისქე-
ლედ; ეროვნებით ქართველი.

მამის გარდაცვალების შემდეგ ოჯახი – დედა და ხუთი მცირეწლოვანი ბავ-
ში გადასახლდა ტფილისში, სადაც დედამ მრეცხავედ დაიწყო მუშაობა ძმები
კი მოჯამაგირეობდნენ.

სწავლობდა ტფილისის ვაჟთა მეორე ტექნიკუმში.

ძმასთან – გიორგი ჩხეიძესთან (გიორგი ქუჩიშვილი) ერთად სწავლის პერიოდ-
იდან ჩაბმული იყო სოციალ-დემოკრატიული არალეგალური წრეების მუშაობაში.
რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული პოლიტიკური საბაბით.

1906 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

ამ პერიოდიდანვე აქვეყნებდა მხატვრულ ნაწარმოებებს „დავით თურდოსპი-
რელის“ ფსევდონიმით. მისი მოთხრობა „თავისუფლების მსხვერპლი“ ცენზურამ
ბეჭდვიდან ამოიღო. ტექნიკუმში სწავლისას დააარსა და ხელმძღვანელობდა
ჟურნალებს „მახვილი“, „ჩვენი დროშა“ და აღმანახს „პირველი ტალღა“, რომელ-
თა გამოცემაც აიკრძალა და რედაქციის წევრები დააპატიმრეს, დავით ჩხეიძემ
კი მიმალვა მოახერხა.

ტექნიკუმის დასრულების შემდეგ, 1911 წელს სწავლა განაგრძო კიევის უნ-
ივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე, სადაც პარალელურად
აგრძელებდა რევოლუციურ საქმიანობას; ემხრობოდა რსდმპ ბოლშევიკების
ფრაქციას; ამხანაგებთან ერთად სტუდენტთა შორის ჩამოაყალიბა ეგნატე ნი-
ნოშვილის სახელობის არალეგალური ჯგუფი.

1915 წელს, უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ, მუშაობდა პედაგოგად.

შემდგომ წლებში მუშაობდა სრულიად რუსეთის საეროთა კავშირში; საეროთა
კავშირის სკოლების ინსტრუქტორად.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდე, მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცთა
ყრილობის მიერ არჩეული იყო სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტის რევოლუციური
კომიტეტის წევრად.

კიევში ქართული სათვისტომოს წევრებთან ერთად გამოსცემდა ჟურნალ
„ზარიას“.

წავალი ჩხეიძე

1918 წელსიგი ტყვედ აიყვანა უკრაინაში მოქმედი გერმანული არმიის ნაწილ-მა, თუმცა მან გათავისუფლება მოახერხა.

1919 წლის დასაწყისში დაბრუნდა საქართველოში.

თანამშრომლობდა პრესაში: აქვეყნებდა პუბლიცისტურ და ბელეტრისტულ ნაწარმოებებს.

იყენებდა ფსევდონიმებს – „დავით თურდოსპირელი“, „დ. თურდოსპირელი“, „დ. თუ-ლი“, „დ.თ-ლი“, „დ. თე-ლი“, „არგუსი“, „დ.თ.ჟ.“, „სალომეშვილი“ და „ანდუყაფარის-ძე“.

1919 წლის 12 მარტს აირჩეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული, საბიბლიოთეკო და ხელოვნების კომისიათა წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში; მუშაობდა პედაგოგად თბილისის მეორე ტექნიკუმში.

დავით ჩხეიძე საქართველო სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დააპატიმრა 1922 წლის 11 თებერვალს – მას შემდეგ, რაც საქართველოს ოკუპაციის წლისთავზე მასობრივი საპროტესტო გამოსვლებისას მეორე ტექნიკუმის მოსწავლეებმა გაფიცვა გამოაცხადეს და სწავლას თავი დაანებეს.

1922 წლის 13 მარტს საქართველოს სსრ „ჩეკას“ პრეზიდიუმმა დავით ჩხეიძეს მიუსაჯა ექვსი თვით პატიმრობა იზოლაციის წესით; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

მეტეხის ციხეში პატიმრობისას დავით ჩხეიძემ დაწერა ლექსი, რომელიც წინააღმდეგობის მოძრაობის ერთგვარ პიმნადაც იქცა (სხვადასხვა ვარიაციებით):

„ჩვენ უბრძოლველად სამშობლოს
არვის მივცემთ გულსაკლავად,
თუნდ მთელი ქვეყნიერება,
გადაგვექცეს ცივ საფლავად,
თეთრი გიორგი ქართველებს,
მოუძღვის აბჯარ ჟღერიალით,
ჩვენც შევუერთდეთ მამაცებს
სამფერი დროშის ფრიალით,
ერთად წავიდეთ ბრძოლაში,
ჩაველწოთ ციხის კარები,
საქართველოდან ავგავოთ
ცივ ჩრდილოეთის ჯარები.“

გათავისუფლების შემდეგ მუშაობდა პედაგოგად საქართველოს სსრ რეგიონების სხვადასხვა სკოლებში.

იყო საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი.

1926 წლიდან მუშაობდა თელავის ათწლედის გამგის მოადგილედ და პედაგოგიური ტექნიკუმის პედაგოგიკის და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1927 წელს მისი ინიციატივით დაარსდა თელავის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი.

1930 წლამდე მუშაობდა კახეთის ოლქის განათლების განყოფილების ინსპექტორად; 1931 წლიდან – თბილისის მუშფაკში და საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარიატის სამეცნიერო სექციასთან არსებული მხარეთმცოდნეობის ცენტრალური ბიუროს თავმჯდომარედ.

1932 წელს საქართველოს სსრ განათლების სახალხო კომისარიატმა დანიშნა საქართველოს მხარეთმცოდნეობის საზოგადოების თავმჯდომარედ.

1933 წლიდან – ველისციხის საშუალო სკოლის დირექტორად.

1936 წლიდან – ლენტეხის საშუალო სკოლის, ხოლო 1939 წლიდან – ნაფარეულის საშუალო სკოლის დირექტორად.

1939 წელს მიენიჭა საქართველოს სსრ დამსახურებული პედაგოგის წოდება.

1948 წელს დაჯილდოვდა სახელმწიფო ჯილდოთი განათლების სფეროში მოღვაწეობისათვის.

მიღებული ჰქონდა მედლები „მამაცური შრომისათვის“ და „კაკეასიის დაცვისათვის“.

გარდაიცვალა 1948 წლის 23 დეკემბერს, თბილისში.

ჩხეიძე კარლო სიმონის ძე

ნიკოლოზ (კარლო) სიმონის ძე ჩხეიძე დაიბადა 1864 წლის 9 აპრილს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ ფუთში, აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო სოფლის სკოლაში.

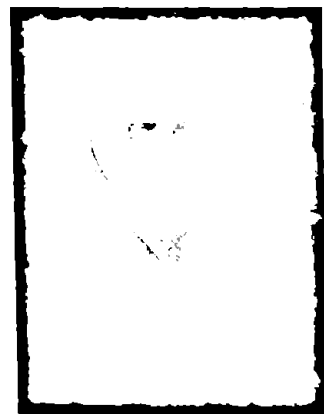
სწავლობდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში. გარიცხეს მერვე კლასიდან.

შემდგომ წლებში იყო ნოვოროსიის (ოდესის) უნივერსიტეტისა და ხარკოვის ეტერინარული ინსტიტუტის თავისუფალი მსმენელი, თუმცა ორივე სასწავლებლის დატოვება მოუხდა სტუდენტურ მღელვარებებში მონაწილეობის გამო.

სტუდენტობისას გაეცნო და შეისწავლა, როგორც „ნაროდნიკული“ იდეოლოგია, ისე მარქსიზმის საფუძვლები.

საქართველოში დაბრუნების შემდეგ, ჭიათურის მანგანუმის მალაროებში მუშაობისას გაიცნო ეგნატე ნინოშვილი (ინგოროყვა) და ჩაება ქართული სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების წრეების მუშაობაში.

1892 წლის დეკემბერში იყო ზესტაფონში სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დამფუძნებელი კონფერენციის მონაწილე.

ნიკოლოზ

სიმონის ძე

ამავე დროიდან გადასახლდა ბათუმში, სადაც კერძო გაკვეთილებს ატარებდა და მუშაობდა სხვადასხვა დაწესებულებებში.

კარლო ჩხეიძემ ისიღორე რამიშვილთან ერთად ბათუმის ნავთობის სარეწაო ქარხნების მუშებისათვის დააარსა საკვირაო სკოლა და არალეგალური სოციალ-დემოკრატიული წრეები და ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების ინტელიგენციის დახმარებით, ზოგადი განათლების მიცემისა და კულტურული განვითარების პარალელურად, მუშათა შორის ძლიერი პარტიული ორგანიზაციები ჩამოაყალიბა.

კარლო ჩხეიძე 1898-1901 წლებში აირჩიეს ბათუმის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად, სადაც აქტიურად გამოდიოდა მუშათა ინტერესების დასაცავად; პარალელურად მუშაობდა ქალაქის საავადმყოფოს გამგედ.

თანამშრომლობდა ჟურნალ „კეალში“ და შემდგომ სხვა სოციალ-დემოკრატიულ გამოცემებში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „ნ. ჩ.“ და „კ. ლოსიანთხეველი“.

1905 წლიდან მუშაობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციაში“. იყო რსდმპ ბათუმის კომიტეტის ხელმძღვანელი (?).

1905 წლის რევოლუციური მოძრაობის დროს ხელმძღვანელობდა გამოსვლებს ბათუმში.

რევოლუციის დამარცხების და „ფრაქციის“ დაწყების შემდეგ გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე, დატოვა ბათუმი და მუშაობდა გურიაში.

1907 წლისათვის გადავიდა ტფილისში, ნაძალადევიდან აირჩიეს ქალაქის საბჭოს ხმოსნად, სადაც მუშაობდა 1907-1911 წლების განმავლობაში.

1907 წელს კარლო ჩხეიძე აირჩიეს მესამე სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ტფილისის გუბერნიიდან.

1912 წელს ხელმწიფედ აირჩიეს (მეოთხე) სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად; იყო სათათბიროს სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის ლიდერი. 1913 წელს ფრაქციაში განხეთქილების შემდეგ იყო „მენშევიკური“ ფრაქციის თავმჯდომარე და მემარცხენე ჯგუფების – „ტრუდოვიკების“ გაერთიანების წევრი.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციისას იყო პეტროგრადის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე, შემდგომ – სრულიად რუსეთის საბჭოების ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1917 წლის 25 ოქტომბრის ბოლშევიკური სამხედრო გადატრიალების შემდეგ კარლო ჩხეიძე აქტიურად უპირისპირდებოდა მათ რეჟიმს; რის გამოც მალევე დატოვა პეტერბურგი და დაბრუნდა ტფილისში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის თავმჯდომარე.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს; 1918 წლის განმავლობაში იყო

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის თავმჯდომარე.

1919 წლის დასაწყისში კარლო ჩხეიძე ხელმძღვანელობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციას პარიზის საზავო კონფერენციაზე; 1920 წლამდე განაგრძობდა საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის საკითხის პოპულარიზაციას და დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში მონაწილეობას ევროპაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; 12 მარტსვე დაუსწრებლად აირჩიეს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარედ.

1920 წელს დაბრუნდა საქართველოში და თავმჯდომარეობდა დამფუძნებელ კრებას.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ, როგორც დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ, დატოვა საქართველო და ცხოვრობდა საფრანგეთში.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესის აქტიური მონაწილე.

შევიდა 1922 წლის 3 მარტს დაარსებული ინტერპარტიული კომიტეტის შემადგენლობაში.

კარლო ჩხეიძე მოგზაურობდა ევროპის ქვეყნებში და კითხულობდა საჯარო მოხსენებებს საქართველოს ოკუპაციის გასაშუქებლად და ბოლშევიკური პროპაგანდის გასაფანტად; მონაწილეობდა სოციალისტურ კონგრესებსა და კონფერენციებში, ასევე, მართვდა კერძო შეხვედრებს გაელენიან პოლიტიკოსებთან საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დამარცხების შემდეგ მთავრობისა და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს სხდომებზე აჯანყების დამარცხების შედეგად შექმნილი მდგომარეობის გათვალისწინებით კარლო ჩხეიძე გამოდიოდა პარტიისა და მთავრობის სამოქმედო კურსის გადასინჯვის მოწოდებით.

უკანასკნელ პერიოდში, ოჯახთან – მესამე მეუღლესა და ქალიშვილთან ერთად (მეორე მეუღლესთან შეძენილი ქალიშვილები ოკუპაციის შემდეგ საქართველოში დარჩნენ) ცხოვრობდა ლევილის ქართველთა მამულში.

1926 წლის 7 ივნისს დილის 8 საათზე კარლო ჩხეიძემ თვითმკვლელობა სცადა – სამზარეულოს დანით გამოიჭრა ყელი, თუმცა მეუღლემ და მეზობლებმა, მათ შორის ნოე რამიშვილმა მისი შეჩერება შეძლეს და იმავე დღეს გადაიყვანეს პარიზის საუნივერსიტეტო კლინიკაში, სადაც ოპერაცია გაუკეთდა. შემდეგ გადაიყვანეს ყელის სპეციალურ კლინიკაში. იქ აღმოჩნდა, რომ ჩაქცეული სისხლის გამო ფილტვების ანთება განუვითარდა და რამდენიმე დღეში – 1926 წლის 11 ივნისს, საღამოს ცხრის ნახევარზე კარლო ჩხეიძე გარდაიცვალა.

დაკრძალეს 15 ივნისს პარიზში, პერ-ლაშეზის სასაფლაოზე.

ა. ჩხეჩელი

ჩხენკელი აკაკი ივანეს ძე

აკაკი ივანეს ძე ჩხენკელი დაიბადა 1874 წლის 19 მაისს (ძველი სტილით) სოხუმის ოლქის სოფელ ოქუმში (სამურზაყანო), მღვდლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო ხონის სასწავლებელში.

1891 წელს სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც სემინარისტთა არალეგალურ წრეებში ეცნობოდა სოციალ-დემოკრატიულ იდეებს.

1893 წელს სემინარიაში ეროვნულ-პედაგოგიურ ნიადაგზე მოხდა არეულობა, რომელსაც გარედან ხელმძღვანელობდა საიდუმლო სოციალისტური ჯგუფი, მათ შორის – აკაკი ჩხენკელი (უკვე გარიცხული სემინარიიდან).

1894-1895 წლებში იგი უფრო საფუძვლიანად ეცნობოდა სოციალ-დემოკრატიულ ლიტერატურას და ემზადებოდა უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გასაგრძელებლად.

1896-1901 წლებში სწავლობდა იურიდიულ მეცნიერებას კიევის, მოსკოვის და პეტერბურგის უნივერსიტეტებში. მუშაობდა სტუდენტთა სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში, მონაწილეობდა სტუდენტურ მოძრაობაში. პარალელურად მუშაობდა ქართულ პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმებს – „პ. ოქუმელი“, „ა. ოქუმელი“, „ა.ჩ.“, „აკ. ჩხ.“, „აკ. ჩ-ლი“, „ანჩინი“, „ან-ჩინ“, „ან. ჩინ.“, „ანჩიკ“, „ანჩიკი“, „ვ. ხ.“ და „წინწყალი“.

1902-1904 წლებში მუშაობდა ვექილად აფხაზეთში; აქტიურად მონაწილეობდა საზოგადოებრივ პროცესებში – ებრძოდა რუსეთის ანტიქართულ პოლიტიკას, რის გამოც კავკასიიდან გაასახლეს.

1905-1910 წლებში იმყოფებოდა საზღვარგარეთ: სამი წლის განმავლობაში ბერლინში სწავლობდა მუშათა მოძრაობის თეორიას და პრაქტიკას; ვენაში – ეროვნულ საკითხს, პარიზში – პოლიტიკურ მოძრაობას, ლონდონში – ინგლისისა და რუსეთის მეტოქეობის საკითხებს აზიაში. ამ პერიოდში განუწყვეტლივ თანამშრომლობდა ქართულ სოციალ-დემოკრატიულ გამოცემებთან, ესწრებოდა სოციალისტურ კონგრესებს და კონფერენციებს.

1907 წელს დაამთავრა ლაიფციგის უნივერსიტეტი, შემდგომ წლებში სწავლობდა ჟენევის უნივერსიტეტში.

1909 წელს დაბრუნდა ტფილისში; ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიული გამოცემების რედაქციებს.

1910 წელს აკაკი ჩხენკელი ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და ამავე წლის აგვისტოში გადასახლეს კავკასიიდან დონის როსტოვში.

გადასახლებიდან გაიქცა და დაბრუნდა საქართველოში. მუშაობდა ბათუმში, სადაც 1912 წელს აირჩიეს მეოთხე სახელმწიფო სათათბიროს წევრად ბათუმის და სოხუმის ოლქებიდან; სათათბიროში იყო სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის წევრი. მისი საქმიანობის მთავარი მიმართულება იყო საგარეო

პოლიტიკის საკითხები. ხელმძღვანელობდა შეკითხვათა კომისიას. ამავდროულად იყო სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის წარმომადგენელი რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალურ ორგანოებში და სოციალისტურ ინტერნაციონალში.

1914 წელს აკაკი ჩხენკელმა სახელმწიფო სათათბიროში გაახმოვანა სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის უარი, მხარი დაეჭირა სამხედრო ბიუჯეტის დამტკიცებისათვის, რასაც მეფის ხელისუფლების მკაცრი რეაქცია მოყვა.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყებისა და ოსმალეთის წინააღმდეგ კავკასიაში ფრონტის გახსნის შემდეგ მეფის რეჟიმმა – სამხედრო მინისტრის ბრძანებით – ფრონტისპირა ზონაში მცხოვრები აჭარლების მასობრივად აყრა და გადასახლება გადაწყვიტა; აკაკი ჩხენკელმა, როგორც სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატმა, თხოვნით მიმართა ბათუმისა და ქუთაისის გენერალ-გუბერნატორებს და გადასახლების შეჩერება მოახერხა; მისი ინიციატივით დაარსდა „აჭარლების დამხმარე კომიტეტი“ (თავმჯდომარე – სიმონ მდივანი; წევრები – კონსტანტინე საბახტარაშვილი, აკაკი ჩხენკელი და მემედ აბაშიძე), რომელიც მთელ საქართველოში აგროვებდა შეწირულობებს გადასახლებით დაზარალებულებისათვის. ამის შედეგად აკაკი ჩხენკელი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა აჭარის მოსახლეობაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ რუსეთის დროებითმა მთავრობამ აკაკი ჩხენკელი დანიშნა წევრად ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტისა („ოზაკომი“), რომელმაც ჩაანაცვლა მეფისნაცვლის ხელისუფლება თბილისში და განაგებდა საშინაო საქმეებს.

ამავდროულად აკაკი ჩხენკელი იყო პეტროგრადის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასკომის წარმომადგენელი ამიერკავკასიის ანალოგიურ ორგანიზაციაში.

1917 წლის ოქტომბრის ბოლშევიკურ სამხედრო გადატრიალებამდე აკაკი ჩხენკელი არჩეული იყო რუსეთის წინასწარი პარლამენტის („პრედპარლამენტი“) წევრად.

1917 წლის ნოემბერში დაარსებულ საქართველოს ეროვნულ საბჭოში აკაკი ჩხენკელს ეჭირა საბჭოს თავმჯდომარის ამხანაგის პოსტი, მანვე გახსნა საბჭოს პირველი ყრილობა.

იყო ქართული უნივერსიტეტის დამფუძნებელი საზოგადოების წევრი.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1918 წლის 8 თებერვალს (ახალი სტილით) საქართველოს ეროვნული საბჭოს წარმომადგენლის სახელით თავმჯდომარეობდა თბილისის ქართული უნივერსიტეტის გახსნას.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

პარალელურად იყო ამიერკავკასიის კომისარიატის წევრი; იყო ჯერ შინაგან

საქმეთა, შემდგომ კი საგარეო საქმეთა გამგე.

ამედროულად არჩეული იყო ამიერკავკასიის დელეგაციის ხელმძღვანელად ოსმალეთთან საზავო მოლაპარაკებებისათვის ტრაპიზონსა და ბათუმში.

1918 წლის 22 აპრილს, ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადებისას, აირჩიეს მთავრობის თავმჯდომარედ და საგარეო საქმეთა მინისტრად.

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ იყო მისი პარლამენტის წევრი; არჩეული იყო საქართველოს გარეშე საქმეთა მინისტრად.

იყო ევროპაში მივლენილი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციის წევრი; საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენელი გერმანიაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო მომარაგების კომისიის წევრი.

1919 წელსვე დაინიშნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგანგებო წარმომადგენლად ევროპაში, სადაც მუშაობდა საქართველოს იურიდიული აღიარებისათვის; ამავე დროს, როგორც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის დელეგატი, ესწრებოდა სოციალისტური ინტერნაციონალის ომისშემდგომ პირველ ყრილობას, სადაც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია ცალკე სექციად აღიარეს და მიიღეს პირველი რეზოლუცია საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარების შესახებ.

1920 წლიდან მუშაობდა თბილისში, დამფუძნებელ კრებაში – იყო სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის თავმჯდომარე.

ამავე წელს აირჩიეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრად.

1921 წლის დასაწყისში დაინიშნა საქართველოს სრულუფლებიან წარმომადგენლად პარიზში, რომსა და ლონდონში, ასევე – საქართველოს წარმომადგენელთა ხელმძღვანელად დასავლეთ ევროპაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ აგრძელებდა თავისი მოვალეობის შესრულებას პარიზში: იყო ქართული საელჩოს – „ლეგაციის“ ხელმძღვანელი.

1921 წლიდანვე იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთული ბიუროს წევრი.

მონაწილეობდა დიპლომატიურ აქციებში საქართველოს ოკუპაციის საკითხის გასაშუქებლად, ბოლშევიკური პროპაგანდის გასანეიტრალებლად და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მოკავშირეების მოსაპოვებლად.

1922 წლის აპრილში ხელმძღვანელობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დელეგაციას, რომელიც ცდილობდა, გენუის კონფერენციაზე საქართველოს საკითხი დაეყენებინა.

შემდგომ წლებში აგრძელებდა საელჩოს ხელმძღვანელობას პარიზში; მონაწილეობდა დიპლომატიურ აქციებში, სხვადასხვა საერთაშორისო ფორუმებსა და კონფერენციებზე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელით წარმოადგენდა დელარაციებსა და მიმართვებს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის გასაპროტესტებლად.

1934 წელს, საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირის შორის გაფორმებული პაქტის პირობების თანახმად, საფრანგეთმა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საელჩოს სტატუსი გაუქმა.

აკაკი ჩხენკელი დიპლომატიური სტატუსის გარეშე აგრძელებდა პარიზში მუშაობას; თანამშრომლობდა ქართულ ემიგრანტულ გამოცემებში, გამოაქვეყნა რამდენიმე სამეცნიერო ნაშრომი.

მეორე მსოფლიო ომის დასრულებისა და „ცივი ომის“ დაწყების შემდეგ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ემიგრანტულ მთავრობასა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსთან ერთად აქტიურად იყო ჩართული საერთაშორისო ანტიკომუნისტური გაერთიანების შექმნის პროცესში.

1958 წლის 30 ნოემბერს პარიზში აკაკი ჩხენკელის თავმჯდომარეობით მოქმედი კომისიის მუშაობის შედეგად გაერთიანდნენ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთული ორგანიზაციები.

აკაკი ჩხენკელი გარდაიცვალა 1959 წლის 3 იანვარს ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, პარიზის ბუსიკოს საავადმყოფოში.

დაკრძალეს 1959 წლის 10 იანვარს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ჩხიკვიშვილი ბენიამინ გრიგოლის ძე

ბენიამინ (ბენია) გრიგოლის ძე ჩხიკვიშვილი დაიბადა 1879 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ციხეში (საყვავისტყე), აზნაურის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

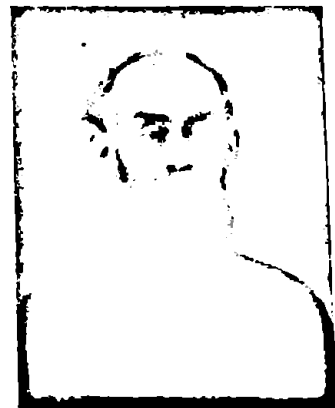
სწავლობდა ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო სკოლაში ბოლო კლასამდე.

სწავლისას დაუახლოვდა ქუთაისში მყოფ „მესამედასელებს“ და დაიწყო მარქსიზმის შესწავლა. 1900 წელს იგი სკოლიდან გარიცხეს არალეგალური ხელნაწერი ჟურნალის გამოცემაში მონაწილეობისათვის.

მუშაობა დაიწყო ბათუმის ერთ-ერთ ქარხანაში, ყუთების დამამზადებელი განყოფილების მუშად.

1901 წელს შევიდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიის ბათუმის ჯგუფში, სადაც იმ დროისათვის პარტიის ადგილობრივი ორგანიზაციის მმართველი კომიტეტი არ არსებობდა; ოთხი თვის შემდეგ კი იძულებული გახდა, დაეტოვებინა ბათუმი მასზე დაწყებული თვალთვალისა და დევნის გამო.

მოენყო სოფლის სამრეელო სკოლის მასწავლებლად სამეგრელოში, სადაც

ბენიამინ ჩხიკვიშვილი

მუშაობდა 1902 სასწავლო წლის ბოლომდე; პარალელურად გლეხებს შორის ეწეოდა პარტიულ საქმიანობას. 1902 წლის ზაფხულში, ქუთაისში, სამრევლო სკოლების მასწავლებელთა კურსებზე ავრცელებდა პროკლამაციებს, სადაც სოციალ-დემოკრატიული პარტია მოუწოდებდა პედაგოგებს, მხარი დაეჭირათ გლეხთა მოძრაობისათვის; ამის გამო დაასმინეს და კურსების ხელმძღვანელმა თედო ჟორდანიამ სამსახურიდან დაითხოვა პოლიტიკური არასაიმედოობის გამო. ბენია ჩხიკვიშვილს სურდა, გურიაში დაბრუნებულიყო, მაგრამ მოსალოდნელი რეპრესიების გამო იძულებული გახდა წასულიყო ჭიათურაში, სადაც სახალხო ორატორ სოციალ-დემოკრატ რაფიელ ჩიხლაძესთან ერთად მანგანუმის საბადოზე დაიწყო მუშაობა შავ მუშად, პარალელურად კი პარტიულ საქმიანობას ეწეოდა.

1903 წელს ახლად ჩამოყალიბებულმა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტმა ნევრად მიიწვია, პარალელურად მუშაობა დაიწყო მანთაშევის მეორე (რიხტერის) ქარხანაში ფოლადის საამქროს სამუშაოს უფროსად.

ბათუმში ყოფნის დროს თავი გამოიჩინა, როგორც საუკეთესო ორატორმა და ორგანიზატორმა – ცნობილი იყო „ბარცხანის გენერალ-გუბერნატორის“ მეტსახელით. პარალელურად იყო რსდმპ გურიის კომიტეტის წევრი და გლეხთა მოძრაობის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი.

1903 და 1904 წელს, თბილისის და გურიის კომიტეტების მიერ დელეგატად იყო მივლინებული რსდმპ მე-2 ყრილობაზე და კავკასიის ორგანიზაციების პირველ კონფერენციაზე.

ბენია ჩხიკვიშვილი იყო ბათუმში 1903 წლის მარტში, 1902 წელს მუშათა დემონსტრაციის დახვრეტის წლისთავისა და 1904 წელს რუსეთ-იაპონიის ომის დაწყების გამო მოწყობილი პირველი ანტისამთავრობო დემონსტრაციების ორგანიზატორი; პოლიციის დევნის გამო ბათუმის კომიტეტმა სამუშაოდ გაგზავნა თბილისში, სადაც მან განაგრძო პარტიული მუშაობა რსდმპ თბილისის კომიტეტის წევრის სტატუსით; იყო ტიპოგრაფიების და პროპაგანდისტთა ჯგუფების ორგანიზატორი; ააწყო ტფილისის კომიტეტსა და სოფლის ორგანიზაციებს შორის კავშირები.

1904 წლის დეკემბერში დააპატიმრეს ქალაქ თბილისში, ბათუმის დემონსტრაციის ორგანიზების და არალეგალური სტამბის საქმეზე, თუმცა, მალევე – 1905 წლის დასაწყისში გაათავისუფლეს.

1905 წელს იყო რევოლუციური მოძრაობის ლიდერი გურიაში – ცნობილი იყო „გურიის რესპუბლიკის პრეზიდენტის“ სახელით. მეფის ხელისუფლების მიერ რეპრესიების დაწყებისას კაზაკთა სადამსჯელო ექსპედიციაზე შეიარაღებული თავდასხმის წინააღმდეგი იყო, მაგრამ კომიტეტის მიერ გადანაცვეტილების მიღების შემდეგ ნასაკირალის ბრძოლისას თავად ხელმძღვანელობდა წითელი რაზმებს.

რევოლუციის დამარცხების შემდეგ დარჩა გურიაში და ცდილობდა დაზღვრული პარტიული ორგანიზაციების აღდგენასა და გამოცოცხლებას, მაგრამ მალევე დააპატიმრეს – ოდესის სასამართლო პალატამ „გურიის რესპუბლიკის საქმეზე“ გაასამართლა და მიუსაჯა ოთხწლიანი კატორღა ციმბირში და სამუდამო გადასახლება ციმბირშივე – ირკუტსკში.

1912 წლის ბოლოს გაათავისუფლეს ციხიდან და 1917 წლამდე ცხოვრობდა ციმბირში გადასახლებულის სტატუსით – ატარებდა კერძო გაკვეთილებს, მუშაობდა აგრონომად და კოოპერაციის ხაზით.

თბილისში დაბრუნდა 1917 წელს, რუსეთის რევოლუციის შემდეგ; მუშაობდა „მოგზაურ პროპაგანდისტად“.

1917 წელს იყო სოხუმის ქალაქის თავი და სოხუმის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე. სოხუმის ბოლშევიკურმა მთავრობამ გადაიყვანა ქუთაისის გუბერნიის კომისრად, საიდანაც 1918 წელს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არმიასა და სახალხო გვარდიასთან ერთად ისევ დაბრუნდა სოხუმში განსაკუთრებული კომისრის სტატუსით, ხოლო ოთხი თვის მუშაობის შემდეგ – კვლავ თბილისშია.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1919 წელს აირჩიეს ქალაქ თბილისის მოურავად.

პარალელურად, ინგლისის საოკუპაციო ჯარების ევაკუაციისა და საქართველოს იურისდიქციაში ბათუმის შესვლის მომენტიდან, მთავრობის განკარგულებით დაინიშნა ბათუმის ოლქის საგანგებო კომისრად. გადადგა თანამდებობიდან ბათუმის ოლქში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ მისი წინადადების უარყოფის შემდეგ.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპირებისას იყო აღმოსავლეთ საქართველოს გენერალ-გუბერნატორი, შემდეგ – საქართველოს რკინიგზების ხელმძღვანელი და შინაგან საქმეთა მინისტრის ამხანაგი.

ბათუმიდან მთავრობის ევაკუაციისას საქართველოს დამფუძნებელი კრების გაფართოებული პრეზიდიუმის წევრის სტატუსით წავიდა კონსტანტინოპოლში, საიდანაც მცირე ხნის შემდეგ გადავიდა საფრანგეთში, ქალაქ პარიზში; ერთხანს გერმანიაშიც ცხოვრობდა.

1921 წლის ბოლოდან და 1922 წლის დასაწყისში მონაწილეობდა ემიგრაციაში პარტიათაშორისი მოლაპარაკებების პროცესში, ბოლშევიკურ საოკუპაციო რეჟიმთან საბრძოლველად და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად ერთიანი ფრონტის შექმნის მიზნით. 1922 წლის 3 მარტს ხელი მოაწერა საზღვარგარეთ მყოფი ინტერპარტიული კომიტეტის შეთანხმების დეკლარაციას.

საფრანგეთში ყოფნისას მუდმივად ცხოვრობდა პარიზთან ახლოს, სოფელ ლევილში – ქართულ მამულში, უძღვებოდა საოჯახო მეურნეობას და მუშაობ-

და მძღოლად.

1924 წლის მაისში ბენია ჩხიკვიშვილი ვალიკო ჯუღელთან, გრიგოლ ცინცა-ბაძესთან, ვასილ ნოდისას და ვიქტორ ცენტერაძესთან ერთად არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) იმავე წლის 25 ივნისს, ვერაზე, ალექსანდრე ლანდიას ბინაზე დააკავა. ჩხრეკისას პირადი ნივთების და პატარა ლექსიკონის გარდა არაფერი აღმოუჩენიათ; იმავე დღეს მოათავსეს ჩეკას კომენდატურაში.

პირველად დაკითხეს 1924 წლის 11 ივლისს. დაკითხვისას ბენია ჩხიკვიშ-ვილმა კატეგორიულად უარყო მისი დაპატიმრებისას ბინაში აღმოჩენილ ნოე ჟორდანიას წერილთან რაიმე კავშირი, საქართველოს სოციალ-დემოკრატი-ული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცეკასთან კავშირი; მისი განმარტებით – აპირებდა გადასახლებას ჩეხოსლოვაკიაში, სასოფლო-სამეურნეო ფირმაში სამუშაოდ და სურდა ოჯახის გადაყვანაც, რომელიც ამ დროს ქალაქ ვლადი-ვოსტოკიდან დაბრუნდა თბილისში; საქართველოში ჩამოსული იყო მხოლოდ ამ საქმის მოსაწყობად და არავითარი პოლიტიკური მიზნები არ ჰქონია.

1924 წლის 30 ივლისს, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულმა ჯალალანიამ განიხილა ბენია ჩხიკვიშვილის საბ-რალდებო საქმე და მოითხოვა ჩხიკვიშვილის საქართველოდან გადასახლება და სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარ-გულებაში მყოფ რსფსრ-ის რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში მოთავსება ხუთი წლის ვადით, სასტიკ იზოლაციაში; ვადის ამოწურვის შემდეგ კი საქჩეკას კოლეგიისათვის შეტყობინება შემდგომი გადაწყვეტილებისათვის.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დანაშაულის შემდეგ, 30 აგვისტოს, ამერკავკასიის სფსრ მთავრობის მოთხოვნით, სსრკ გაერ-თიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს თავმჯდომარემ ფელიქს ძერჟინსკიმ გადასახლებაში მყოფი საქართველოს წინააღმდეგობის მოძრაობის ლიდერების – ბენია ჩხიკვიშვილის, ნოე ხომერიკის, გოგიტა ფალავას, ვასილ ნოდისას და გიორგი წინამძღვრიშვილის დახვერტის სანქცია გასცა.

ისინი დახვერტეს სუზდალის პოლიტიზოლატორიდან ეტაპით გადაყვანისას, გაურკვეველ სადგურზე; დასაფლავების ადგილი უცნობია.

გაბრიელ ცისკარიშვილი (ზის, მარცხნიდან პირველი)
მეგობრებთან ერთად.

მარცხნიდან მეორე - გოგიტა ფალავა, შალვა ჭიქოძე,
შალვა შალვაკელიძე. მეორე რიგში, მარჯვნიდან
- კიტა ჩხენკელი, ვიქტორ ნოზაძე, კონსტანტინე
ნერეთელი.

ც

ვასილ ზახარიას ძე

ვასილ (ვასო) ზახარიას ძე ცაბაძე დაიბადა 1872 წელს ტფილისის გუბერნიის გორის მაზრის სოფელ საციხურში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1884 წელს შევიდა ტფილისის სამოქალაქო სასწავლებელში, რომლის დასრულების შემდეგ 1887 წელს სწავლა განაგრძო ტფილისის სახელოსნო სასწავლებელში, რომელიც დაასრულა 1891 წელს.

სწავლის პეროდში გაეცნო და თანაუგრძნობდა „ნაროდნიკული“ პოლიტიკური ჯგუფების იდეოლოგიას.

1891 წელს ტფილისში, ეგნატე ნინოშვილის დროებით ბინაში მოწყობილ არალეგალურ წრეში გაეცნო და დაუახლოვდა „მესამე დასის“ ლიდერებს; 1893-1894 წლებში ვასო ცაბაძემ მუშაობა დაიწყო ე. წ. „ფილოქსერის პარტიაში“ (კავკასიის საფილოქსერო დასი/კომიტეტი; ვაზის დაავადების აღმოსაფხვრელად შექმნილი საზოგადოება), სადაც მრავლად მუშაობდნენ „მესამედასელები“ და დაუახლოვდა სილიბისტრო ჯიბლაძესა და კარლო ჩხეიძეს.

1894 წელს ვასო ცაბაძე შეუერთდა ტფილისში არალეგალურად არსებულ სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა ჯგუფს, რომლის ხელმძღვანელებიც იყვნენ სტანისლავ რენიგერი, თეოდორე აფანასიევი, მიხეილ კლიმიაშვილი და კოკი; მათ ტფილისში მყოფი ყოფილი „ნაროდნიკების“ დახმარებით დაარსებული ჰქონდათ არალეგალური ბიბლიოთეკა მუშათა წრეებისათვის და მარქსიზმის პროპაგანდას ეწეოდნენ; ამავე წელს ვასო ცაბაძის ინიციატივით ამიერკავკასიის რკინიგზის მთავარ სახელოსნოში დაარსდა მუშათა პირველი სოციალ-დემოკრატიული წრე.

1895 წელს წრეების რაოდენობა გაიზარდა და მოძრაობა გაფართოვდა. შემდეგ კი ვასო ცაბაძემ 1896 წლიდან ამიერკავკასიის რკინიგზის მთავარი სახელოსნოების კანტორაში ბუღალტრად დაიწყო მუშაობა.

1896 წელს მათ გააფართოეს ქსელი და ტფილისის ფაბრიკა-ქარხნების უმრავლესობაში ჩამოაყალიბეს მუშთა არალეგალური სოციალ-დემოკრატიული წრეები; 1896 წელს თამბაქოს ფაბრიკებში მოეწყო გაფიცვა, რომელმაც შედეგი არ გამოიღო და დამარცხდა, მაგრამ სოციალ-დემოკრატიულ წრეებს შორის კავშირები განამტკიცა.

1898 წელს ვასო ცაბაძე აირჩიეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის პირველი კომიტეტის წევრად; ამავე წელს მოეწყო დიდი გაფიცვა რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში, რომელიც პოლიციის ძალის გამოყენებით შეწყვიტეს და ორგანიზატორობაში ეჭვმიტანილი ჯგუფი ტფილისიდან გაასახლეს.

1901 წელს კომიტეტის ნაწილის დაპატიმრების შემდეგ ტფილისის სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციებმა ხელახლა აირჩიეს ტფილისის კომიტეტი, რომლის შემადგენლობაშიც კვლავ შევიდა ვასო ცაბაძე.

1901 წლის 22 აპრილს (ძველი სტილით) „სალდათის ბაზარში“ პირველმაისობის პირველი საჯარო დემონსტრაციის გამართვისა და პოლიციასთან შეტაკების შემდეგ ვასო ცაბაძე დააპატიმრეს და მეტეხის ციხეში ერთწლიანი ჯდომის შემდეგ ტფილისიდან გორში გაასახლეს.

1902 წლის 16 თებერვალს (ძველი სტილით) ვასო ცაბაძე ტფილისის კომიტეტის სხვა წევრებთან ერთად ჟანდარმერიამ კვლავ დააპატიმრა ტფილისში, კონსპირაციულ ბინაში.

ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ, 1903 წელს მონაწილეობდა ტფილისში რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის კავკასიის საკავშირო კომიტეტის ჩამოყალიბებაში.

კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს 1903 წელს და გადაასახლეს აღმოსავლეთ ციმბირში.

ვასო ცაბაძე ტფილისში დაბრუნდა 1905 წლის აგვისტოში და აქტიურად ჩაერთო რევოლუციურ მოძრაობაში; ამავე წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში. როგორც ტფილისის კომიტეტის წევრი და სასოფლო კომისიის თავმჯდომარე, ხელმძღვანელობდა აღმოსავლეთ საქართველოში გლეხთა შორის პროპაგანდასა და სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების ჩამოყალიბებას.

1907 წელს ვასო ცაბაძე, რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის კომიტეტის თავმჯდომარეობისას დააპატიმრეს ვერაზე, კონსპირაციულ ბინაზე კომიტეტის შეკრებისას და ვოლოგდის გუბერნიაში გადაასახლეს.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში; აქტიურად მუშაობდა გლეხთა საბჭოების ჩამოსაყალიბლად.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

იყო გორის საერობო ყრილობის თავმჯდომარე; ერობათა ცენტრალური ბიუროს წევრი, ცენტრალური სასურსათო საბჭოს წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული, მომარაგებისა და თვითმმართველობის კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და მუშაობდა კოოპერატიულ დაწესებულებებში.

ეხმარებოდა წინააღმდეგობის მოძრაობაში ჩაბმულ ამხანაგებს – ციხიდან დასახსნელად თავდებობდა მათ.

1907 წლიდან მოყოლებული, ვასო ცაბაძე ჩაბმული იყო ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის პარტიულ გამოძიებაში და 1920-იან წლებშიც შინ ინახავდა მკვლელობის საქმესთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან დოკუმენტებს.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დაწყებისთანავე ვასილ ცაბაძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) დააპატიმრა თბილისში და სხვა პოლიტპატიმრებთან და მოქალაქეებთან ერთად დახვრიტა, სავარაუდოდ, 30 აგვისტოს ღამეს.

რამდენიმე წლის შემდეგ ვასილ ცაბაძის მეუღლემ დეენისა და უკიდურესი გაჭირვების გამო თავი მოიკლა.

გ. შინსაძე

ცინცაბაძე გრიგოლ დიმიტრის ძე

გრიგოლ დიმიტრის ძე ცინცაბაძე დაიბადა 1879 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის აკეთის საზოგადოების სოფელ ზომლეთში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა აკეთის სკოლის ერთკლასიანი სასწავლებელი. შემდეგ მშობლებმა მიაბარეს ასოთამწყობის შეგირდად სტამბაში, ტფილისში. სტამბაში მუშაობისას ჩაერთო სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში. მონაწილეობდა ასოთამწყობთა არალეგალურ წრეებში.

პირველად დააპატიმრეს 1899 წელს.

მუშაობდა ტფილისის საბარგო სადგურის შავ მუშად.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

თბილისში აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში. დააპატიმრეს 1908 წლის 13 ოქტომბერს (ძველი სტილით). სასამართლომ ოთხი წლით მიუსაჯა კატორღა, რომლის მოხდის შემდეგ, 1913 წელს, სამუდამოდ გადაასახლეს ციმბირში.

სამშობლოში 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს წევრი.

1917 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

ოკუპაციის შემდეგ დაბრუნდა სოფელში, სადაც 1 მაისს დააპატიმრეს საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მასობრივი დაპატიმრე-

ბის პირველი ტალღისას. ციხეში ორთვე-ნახევარი გაატარა. გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა ისევ სოფელში, მაგრამ ნოემბერში, მასობრივი დაპატიმრებებისას, კვლავ დააპატიმრეს 25 დღით. ციხიდან გამოსული წავიდა ძმასთან თელავში, მაგრამ იქ სამუშაო ვერ იშოვა და კვლავ გურიაში დაბრუნდა.

გრიგოლ ცინცაბაძე 1922 წლის პირველ აგვისტოს კვლავ დააპატიმრეს თბილისში, იოსებ კალანდაძის სახლში, თანაპარტიელებთან ერთად.

დაკითხვისას განმარტა, რომ თბილისში სამუშაოს საძებნელად ჩამოვიდა, ქუჩაში ნახა ვიქტორ ცენტერაძე, რომელმაც შესთავაზა მეგობართან სტუმრად წასვლა; გზად ნახეს ანანია სალუქვაძე და მივიდნენ კალანდაძის სახლში, სადაც დახვდნენ უცნობი ადამიანები და მათთან ერთად ვახშმობისას ჩეკისტებმა ყველანი დააპატიმრეს. კატეგორიულად უარყო საუბრის პოლიტიკური შინაარსი, ისევე როგორც მისი თბილისში დაბრუნების პოლიტიკური მოტივი და არაღეგალურ საქმიანობაში მონაწილეობა.

ძიების მასალების მიხედვით (საიდუმლო-ოპერატიული განყოფილების უფროსის თანაშემწის კოჩევენიკოვის მოხსენება), ჯგუფი დააპატიმრეს შემდეგ გარემოებებში: აგენტმა „წერეთელმა“ გამოარკვია, რომ ვინმე გიორგი სულაქველიძე იყო „მენშევიკური“ ცეკას წევრი, რკინიგზელების ცეკას წარმომადგენელი და განსაკუთრებით აქტიურად მუშაობდა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. ახალი ცნობის მიხედვით კი თბილისში 1 აგვისტოს უნდა გამართულიყო თბილისის კომიტეტის სხდომა ცეკას 2 წევრთან ერთად. სულაქველიძის ხანგრძლივი თვალთვალის შემდეგ მოახერხეს 1 აგვისტოს ღამით მისი დაფიქსირება ანტონოვის ქუჩის №3 სახლში, სადაც სხვა საეჭვო პირებიც შევიდნენ და ყველანი მოულოდნელად დააპატიმრეს.

1922 წლის ოქტომბერში პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) პრეზიდიუმმა დაუდგინა მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა მათი რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. ამას მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა, რადგანაც, თავად საბჭოთა რიტორიკით, საქართველოს სსრ დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა იყო და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე მყოფ ციხეში გადასახლება საბჭოთა კანონებისვე აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა; პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტისა და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისად“ მათი საზღვარგარეთ გადასახლება დაადგინა და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62-კაციანი ჯგუფი მოსკოვის გავლით პოლონეთში გააძევა, საიდანაც გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის, ლადო ახმეტელის, დახმარებით ისინი გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

გრიგოლ ცინცაბაძე ბენია ჩხიკვიშვილთან, ვალიკო ჯუღელთან, ვასილ ნოდუასა და ვიქტორ ცენტერაძესთან ერთად არაღეგალურად დაბრუნდა საქარ-

თველოში 1924 წლის მაისში.

1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების შემდეგ გრიგოლ ცინცაბაძე ავთონ წულაძესთან ერთად ხელმძღვანელობდა იატაკქვეშა ორგანიზაციების აღდგენას, ჩამოაყალიბა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დროებითი საორგანიზაციო კომიტეტი, რომელსაც უნდა მოემზადებინა პარტიის სრულიად საქართველოს ყრილობა (ცენტრალური კომიტეტის არჩევის მიზნით. აღადგინა საინფორმაციო კავშირები პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროსა და დემოკრატიული რესპუბლიკის ემიგრანტულ მთავრობასთან.

დააპატიმრეს 1924 წლის შემოდგომაზე.

1925 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე გრიგოლ ცინცაბაძე (სხვა 46 პოლიტ-პატიმართან ერთად) გაასამართლა საქართველოს სსრ უზენაესმა სასამართლომ ე. წ. „პარტიტული კომიტეტის პროცესზე“, 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების ორგანიზების ბრალდებით.

სასამართლომ მას მიუსაჯა რვა წლით პატიმრობა „სასტიკი იზოლაციით“.

თავდაპირველად მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“, შემდგომ გადაგზავნეს, სავარაუდოდ, იაროსლავლის პოლიტიზოლატორში.

სასჯელის დასრულების შემდეგ ცხოვრობდა კრასნოიარსკში, სადაც 1933 წლის 22 თებერვალს კვლავ დააპატიმრეს და 29 ოქტომბრამდე ციხეში იჯდა.

შემდგომ ცხოვრობდა ქალაქ მინუსინსკში.

1934 წელს ჩამოართვეს სამოქალაქო უფლებები.

1936 წლის ზაფხულიდან შინსახკომის კამენის რაიონულმა განყოფილებამ ქართველი გადასახლებული სოციალ-დემოკრატი ლიდერების დიდი ჯგუფი ე. წ. „ციმბრის ცენტრის“ საქმეზე, ანტისაბჭოთა არალეგალური მუშაობის ბრალდებით დააპატიმრა, მათ შორის გრიგოლ ცინცაბაძე 1937 წლის 5 ნოემბერს.

1938 წლის 13 თებერვალს კრასნოიარსკის მხარის შინსახკომის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) გრიგოლ ცინცაბაძეს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს მინუსინსკში, 20 თებერვალს.

რეაბილიტირებულია 1956 წლის 22 სექტემბერს კრასნოიარსკის სამხარეო სასამართლოს მიერ.

ცინცაძე გიორგი იოსების ძე

გიორგი (გოგილო) იოსების (იესეს) ძე ცინცაძე დაიბადა 1880 წელს ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ბუკისციხეში, მღვდლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ქუთაისის(?) სასულიერო სემინარიაში.

1900 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

პოლიტიკური საბაბით იყო დაპატიმრებული ადმინისტრაციული წესით.

1902-1903 წლებში მუშაობდა რსდმპ ბათუმის კომიტეტის წევრად; რამდენადაც ამ დროისათვის ბათუმის კომიტეტი მოიცავდა გურიასაც, მუშაობდა გურიაშიც. ამ უკანასკნელის ცალკე გამოყოფის შემდეგ კი იყო გურიის კომიტეტის წევრი 1906 წლამდე.

იყო გურიაში აგრარული მოძრაობის და 1905 წლის რევოლუციური მოვლენების აქტიური მონაწილე. ამის გამო მეფის ხელისუფლების მიერ რეპრესიების დაწყების შემდეგ იძულებული გახდა, დაეტოვებინა გურია და გადასულიყო სოხუმში, სადაც იცხოვრა 6-7 თვე; შემდეგ გაემგზავრა პეტერბურგში სასწავლებლად.

იქ დაყო წელიწად-ნახევარი – სწავლობდა პეტერბურგის და მოსკოვის კომერციულ ინსტიტუტებში, მესამე კურსამდე.

შემდეგ კვლავ დაბრუნდა საქართველოში, სადაც აძლევდა კერძო გაკეთილებს.

1916 წლიდან იყო ქართული ენის მასწავლებელი ტფილისის ვაჟთა გიმნაზიაში.

1917 წლის რევოლუციის შემდეგ იყო მუშათა რევოლუციური ორგანიზაციების წევრი;

1917 წელს – ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

მუშაობდა მთავრობის თავმჯდომარის აპარატში – იყო ნოე ჟორდანias პირადი მდივანი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ცხოვრობდა თბილისში; ფაქტობრივად, ჩამოშორდა პარტიულ მუშაობას გულის სერიოზული ავადმყოფობის გამო.

1921 წლის 1 ნოემბრიდან მუშაობდა „ახლო აღმოსავლეთის დახმარების ამერიკული კომიტეტის“ (ე. წ. „ARA“ – „ამერიკული დახმარების ადმინისტრაცია“

გიორგი ცინცაძე

– American Relief Administration) სასადილოების მთავარ ინსპექტორად.

1921 წლიდან 1922 წლის დასაწყისამდე ხანგრძლივი თვალთვალისა და აგენტურული დამუშავების შემდეგ საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დააპატიმრა „ამერიკული კომიტეტის“ თანამშრომლების ჯგუფი, მათ შორის გიორგი ცინცაძეც, შპიონაჟის და კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით. მიუხედავად იმისა, რომ ძიებამ ვერ მოახერხა ცინცაძისათვის ბრალდების დასაბუთება, 1922 წლის 18 მაისს ჩეკას პრეზიდენტმა მას საზღვარგარეთ მყოფ „მენშევიკებთან“ კავშირის ბრალდებით იზოლაციის წესით დაპატიმრება გადაუწყვიტა.

მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

გათავისუფლეს რამდენიმე თვის შემდეგ.

ოჯახთან ერთად ცხოვრობდა თბილისის ყოფილი მე-2 გიმნაზიის ეზოში; თავს ირჩენდა მეზაღუბითა და მეფრინველეობით.

გიორგი ცინცაძე მეორედ 1924 წლის 7 ივლისს დააპატიმრეს „კირკის“ (ამჟამინდელი მარჯანიშვილის) ქუჩაზე. სანამ ოფიციალურად დაკითხავდნენ, ჰქონდა საუბარი ჩეკას საიდუმლო-ოპერატიული ნაწილის გამგე ლავრენტი ბერიასთან.

22 ივლისს თხოვნით მიმართა ჩეკას თავმჯდომარეს, რომ მძიმე ავადმყოფობის გამო საავადმყოფოში გადაეყვანათ. 29 ივლისს მიმართა კომენდანტ პოპოვის ანალოგიური თხოვნით და ასევე დაკითხვის მოთხოვნით, რისი დაპირებაც ბერიამ მისცა საუბრისას.

30 ივლისს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების 1-ლი რწმუნებულის თანაშემწემ ჯალალანიამ განიხილა ცინცაძის საქმე და მისი „მენშევიკური“ პარტიისადმი კუთვნილების და აქტიური კონტრრევოლუციური საქმიანობის გამო, აღმკვეთ ზომად ჩეკას კომენდატურაში პატიმრობა განუსაზღვრა.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დანაშაულის შემდეგ გიორგი ცინცაძე გადაიყვანეს ამიერკავკასიის ჩეკას შენობაში, სადაც 4 სექტემბერს საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის დაპატიმრებულ წევრებთან ერთად ესწრებოდა მოლაპარაკებების პროცესს ჩეკას ხელმძღვანელებთან. მან 1924 წლის 9 სექტემბერს გათავისუფლების თხოვნით მიმართა ლავრენტი ბერიას, სადაც ითხოვდა გაეთვალისწინებინათ, რომ იგი არანაირ მონაწილეობას არ იღებდა არალეგალურ საქმიანობაში, ეწინააღმდეგებოდა შეიარაღებული აჯანყების იდეას და საბჭოთა ხელისუფლებისადმი ლოიალურობის პირობას დებდა.

1924 წლის 31 დეკემბერს ჯალალანიამ კვლავ განიხილა ცინცაძის საქმე და მიუხედავად ბრალდებებისა, მიიღო რა მხედველობაში საქართველოს სსრ ცენტრალურ აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდენტის 1924 წლის 6 ნოემბრის ამნისტიის დადგენილება, ცინცაძის გათავისუფლების რეკომენდაცია გასცა.

გიორგი ცინცაძე შემდგომ წლებში ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით, ზენოლის გზით მოახერხა, რომ საქართველოს

სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, აღიარებითი ჩვენებები მიეღო, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური „მენშევიკური ცენტრი“, რომლის მიზანიც შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა იყო.

გიორგი ცინცაძე დააპატიმრეს 1937 წლის პირველ ნახევარში „მენშევიკური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით.

1937 წლის 13 სექტემბერს სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიის გამსვლელმა სესიამ გიორგი ცინცაძეს დახვეჭა მიუსაჯა.

დახვეჭილს 14 სექტემბერს ღამეს.

რეპრესირებული იყვნენ გიორგი ცინცაძის ოჯახის წევრებიც: ძმა – ავთონ ცინცაძე, მეუღლე – ლიდია ლომინაძე-ცინცაძე და ბიძაშვილი, დამფუძნებელი კრების დეპუტატი – გერასიმე მახარაძე.

ცინცაძე ნოე კონსტანტინეს ძე

ნოე კონსტანტინეს ძე ცინცაძე დაიბადა 1887 წლის იანვარში (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ლანჩხუთში, სასულიერო პირის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

უმალლესი განათლება მიიღო მოსკოვის უნივერსიტეტში, რომელიც დაასრულა ფიზიკა-მათემატიკის პედაგოგის ხარისხით.

1903 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი;

1905-1907 წლებში მოსკოვში პოლიტიკური საბაბით გაასამართლეს ადმინისტრაციული წესით.

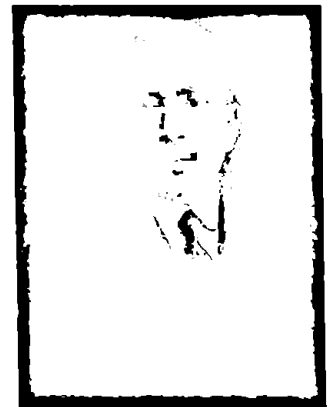
1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; პარალელურად – განათლების მინისტრის ამხანაგი. აქტიურად მუშაობდა სასკოლო სისტემაში ეროვნული განათლების რეფორმის გატარებაზე.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო საფინანსო-საბიუჯეტო, ხელოვნების და სახალხო განათლების კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) 1921 წლის 14 აგვისტოს ნოე

ნ. ც. ცინცაძე

ცინცაძე კონტრრევოლუციონერობის ბრალდებით დააპატიმრა კიკეთში; საქართველოს სსრ „ჩეკას“ პრეზიდიუმის დადგენილებით 1921 წლის 12 დეკემბერს ნოე ცინცაძეს მიუსაჯეს 6 თვით პატიმრობა იზოლაციის წესით. მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 2 ივნისს განუსაზღვრელი ვადით გაუხანგრძლივეს იზოლაცია.

1922 წლის ოქტომბერში საქართველოს ჩეკას პრეზიდიუმმა პოლიტპატიმართა დიდ ჯგუფს დაუდგინა მოსკოვში, რსფსრ სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა მათი რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. ამას მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ მყოფი პოლიტპატიმრების მღელვარება და პროტესტი მოჰყვა, რამდენადაც თავად საბჭოთა რიტორიკით საქართველოს სსრ დამოუკიდებელი საბჭოთა რესპუბლიკა იყო და მისი მოქალაქეების სხვა ქვეყნის ციხეში გადასახლება საბჭოთა კანონებისვე აბსოლუტურ დარღვევად ჩანდა; პოლიტპატიმრების აქტიური პროტესტის და ციხეში ბარიკადების აგების შემდეგ (ერთ-ერთი ლიდერი ნოე ცინცაძეც იყო) ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ „კომპრომისად“ მათი საზღვარგარეთ გასახლება დაადგინა და 1922 წლის 9 ოქტომბერს პოლიტპატიმართა 62-კაციანი ჯგუფი მოსკოვის გავლით პოლონეთში გააძევა, საიდანაც ისინი გერმანიაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წარმომადგენლის, ლადო ახმეტელის დახმარებით გერმანიასა და საფრანგეთში გადანაწილდნენ.

ემიგრაციაში ნოე ცინცაძე საფრანგეთში ცხოვრობდა; 1920-იანი წლების მეორე ნახევრიდან თანაუგრძნობდა ირაკლი წერეთლის ოპოზიციურ ჯგუფს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციაში.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებისა და „ცივი ომის“ დაწყების შემდეგ, 1952 წლის 16 ოქტომბერს „ბოლშევიზმისაგან განმათავისუფლებელი ამერიკული კომიტეტის“ (ყოფილი რუსეთის ხალხების გათავისუფლების ამერიკული კომიტეტი) ორგანიზებით მიუნხენში შეიქმნა ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, რომელსაც ემიგრაციაში მყოფი პოლიტიკური ძალები საერთო პლატფორმით უნდა გაეერთიანებინა და დაეკავშირებინა ამერიკულ კომიტეტთან. საკოორდინაციო ცენტრის ქართული სექციის მუდმივი წარმომადგენელი გახდა ნოე ცინცაძე, რომელმაც აქტიურად იმუშავა საკოორდინაციო ცენტრში უკრაინული და კავკასიური ორგანიზაციების მისამხრობად.

1953 წლის 10 ივლისს ტეგერნსეში დასრულდა ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრის ფორმირება: ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შემდეგ რუსული ორგანიზაციების წაწილმა კერენსკისა და მელგუნოვის ხელმძღვანელობით უარი თქვა საკოორდინაციო ცენტრში გაერთიანებაზე, ევგენი გეგეჭკორის ხელმძღვანელობით შემათანხმებული კომისიის მცდელობა კომპრომისის მისაღწევად უშედეგო აღმოჩნდა – მთავარი საკამათო პუნქტი იყო საკითხი, როგორ უნდა გადაწყვეტილიყო საბჭოთა კავშირში შემავალ ერთა ბედი ბოლშევიზმის დაცემის

შემდეგ. კერენსკის ჯგუფი წინააღმდეგი იყო ოკუპაციამდე დამოუკიდებლობის მქონე ერების დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხი წინასწარვე ყოფილიყო უპირობოდ აღიარებული და ეს პრობლემა ამ ერებს მხოლოდ ბოლშევიზმის დაცემის შემდეგ უნდა გადაეწყვიტათ. განხეთქილების შემდეგ კერენსკის ჯგუფმა დააარსა პარალელური ორგანიზაცია – КЦАБ – ანტიბოლშევიკური ბრძოლის საკოორდინაციო ცენტრი, ხოლო დარჩენილმა – უპირატესად სხვა ერების წარმომადგენელთა ორგანიზაციებმა – МАКЦ – ეროვნებათაშორისი ანტიბოლშევიკური საკოორდინაციო ცენტრი, სადაც საქართველოს ეროვნული საბჭოს მუდმივი წარმომადგენელი კელავინდებურად ნოე ცინცაძე იყო.

1953 წლიდან ნოე ცინცაძე აქტიურად იყო ჩართული რადიო „ევროპის გათავისუფლების“ (შემდგომში – „რადიო თავისუფლება“) ქართული რედაქციის მუშაობაში.

1960 წლის 10 იანვარს საზღვარგარეთ მოქმედი ქართული პოლიტიკური ორგანიზაციების უმრავლესობა შეთანხმდა და ჩამოაყალიბა გაერთიანებული ეროვნული საბჭო. ამ საბჭომ დაამტკიცა ნოე ცინცაძის მიერ შემუშავებული დეკლარაცია; ნოე ცინცაძე დატოვა აღმასრულებელი კომიტეტის წევრად და მუდმივ წარმომადგენლად ეროვნებათაშორისი ანტიბოლშევიკურ საკოორდინაციო ცენტრში.

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციაში წარმოქმნილი კონფლიქტის შემდეგ, 1962 წლის 25 მაისს პარიზში ეროვნული საბჭოს რიგგარეშე ყრილობამ ნოე ცინცაძეს გაუუქმა მანდატი, რადგანაც იგი მხარდამჭერთა ჯგუფთან ერთად გავიდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროდან, ეროვნული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტიდან და დამოუკიდებელი საქმიანობა დაიწყო. ეროვნულმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ნოე ცინცაძის ნაცვლად ეროვნებათაშორისი ანტიბოლშევიკურ საკოორდინაციო ცენტრში რაჟდენ არსენიძე მიევლინებინა, თუმცა ცენტრმა ნდობა მაინც ნოე ცინცაძეს გამოუცხადა.

1974 წლის 16 ივლისს ნოე ცინცაძის ხელმძღვანელობით, რომელიც კვლავ დაუბრუნდა ეროვნულ საბჭოს, პარეარდის უნივერსიტეტს 30 წლის ვადით შესახად გადაეცა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის არქივი.

ნოე ცინცაძე გარდაიცვალა 1978 წლის 23 სექტემბერს.

29 სექტემბერს დაკრძალეს ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ციცკარიშვილი გაბრიელ დიმიტრის ძე

გაბრიელ (გაბო) დიმიტრის ძე ციცკარიშვილი დაიბადა 1892 წელს ტფილისის გუბერნიის თელავის მაზრის სოფელ ზემო ალვანში, ნოვა თუშების თემში, სახალხო მასწავლებლის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა თელავის კერძო პანსიონში, შემდეგ დაამთავრა ტფილისის მე-3 ვაჟთა გიმნაზია.

სწავლა განაგრძო მოსკოვის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე, სადაც დაასრულა ოთხი კურსი.

სტუდენტობის პერიოდშივე – 1914 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში იყო თელავის სამაზრო ერობის გამგეობის მდივანი და ქალაქის საბჭოს ხმოსანი; მეცხვარეთა კოოპერატიული საზოგადოება „მწყემსის“ გამგეობის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო თვითმმართველობის და საბიბლიოთეკო კომისიების მდივანი, სამანდატო კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს რიგით ჯარისკაცად იბრძოდა ფრონტზე – თბილისის იცავდა წითელი არმიის თავდასხმისგან; ბრძოლაში მძიმედ დაიჭრა და რამდენიმე თვის განმავლობაში იმალეობდა თუშეთში.

გამოჯანმრთელების შემდეგ დაბრუნდა თბილისში და ჩაერთო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

მუშაობდა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის – „წარმოკავშირის“ გამგეობის თავმჯდომარის ამხანაგის თანამდებობაზე.

რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული მცირე ხნით.

უკანასკნელად საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) გაბრიელ ციცკარიშვილი დააპატიმრა 1923 წლის 30 მაისს თბილისში, კონტრრევოლუციონერობის ბრალდებით. ძიების მტკიცებით მას კავშირი ჰქონდა წინააღმდეგობის მოძრაობის ერთ-ერთ ლიდერთან, სტუდენტობისდროინდელ მეგობართან, გოგიტა ფალავასთან, ხოლო მისი ბინა კონსპირაციული შეხვედრების ადგილს წარმოადგენდა.

მიუხედავად დაპირისპირებისა მოწმესთან, რომლმაც დაადასტურა ძიების ვერსია, გაბო ციცკარიშვილმა კატეგორიულად უარყო ბრალდებები.

1923 წლის 26 ივლისს საქართველოს სსრ ჩეკას პრეზიდიუმმა გაბრიელ ციცკარიშვილს დაუდგინა სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში გადაგზავნა მისი რსფსრ-ს რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში სამი წლის ვადით მოსათავსებლად.

აქედან მოყოლებული, ეტაპის მოლოდინში მოათავსეს მეტეხის №2 „გამას-ნორებელ სახლში“.

1923 წლის 29 დეკემბერს თბილისში, გაურკვეველ ვითარებაში მოკლეს ყოფილი პოლიტპატიმარი, არალეგალური პროფკავშირების მდივანი ილარიონ გიორგაძე, რომელმაც პატიმრობისას განაცხადა, რომ თანაუგრძნობდა „ყოფილი მენშევიკების“ მოძრაობას. საბჭოთა ხელისუფლებამ მეორე დღესვე მკვლელობა დამოუკიდებლობის კომიტეტსა და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტს მიაწერა. 1924 წლის 17 იანვარს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ მძევლებად გამოაცხადა 38 პოლიტპატიმარი, მათ შორის – გაბრიელ ცისკარიშვილიც და დაიმუქრა, რომ „ყოველი მუშის და გლეხის“ მკვლელობის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ დახვრეტდა მათ.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დაწყების შემდეგ, გაბო ცისკარიშვილი სხვა პოლიტპატიმრებთან და მოქალაქეებთან ერთად დახვრიტეს თბილისში, სავარაუდოდ 30 აგვისტოს ღამეს.

სენაკის სამაზრო ერობის პირველი ყრილობა. პირველ
რიგში, მარცხნიდან მესამე – ბარნაბა ძეგლაია.
1918 წელი.

ბ

ბარნაბა პავლე

ძველაია ბარნაბა პავლეს ძე

ბარნაბა პავლეს ძე ძველაია დაიბადა 1880 წელს ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სოფელ ნოსირში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

განათლება – დაწყებითი

1895 წელს ბარნაბა ძველაია დაუკავშირდა აბაშაში ანდრო უჩანეიშვილის მიერ დაარსებულ სამკითხველოსთან მოქმედ მარქსისტულ ჯგუფს. წრის წევრებმა არაღელვარად დაიწყეს ხელნაწერი ჟურნალის გამომცემბაც.

1896 წელს ანდრო უჩანეიშვილი იძულებული გახდა, აბაშა დაეტოვებინა და გადასახლდა მშობლიურ სოფელ ნოსირში, სადაც იგი 1898 წელს გიორგი ჩიქოვანმა მოკლა. ბოქაულის მოთხოვნით აბაშიდან ბარნაბა ძველაიაც გააძევეს ადმინისტრაციული წესით.

1903 წელს ბარნაბა ძველაიას ინიციატივით სენაკის მაზრის სოციალ-დემოკრატიულმა ორგანიზაციებმა კავშირი გააბეს რსდმპ ბათუმის კომიტეტთან. მალევე პარტიის კავკასიის კავშირის კომიტეტის გადაწყვეტილებით მხარის პარტიული ორგანიზაციების კავშირი და რევოლუციური მოძრაობის კოორდინირება იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტმა გადაიბარა, რისთვისაც ბარნაბა ძველაიასთან სამუშაოდ მიავლინეს ნოე ხომერიკი და შემდგომ პავლე მიხეილის ძე საყვარელიძე („პატარა პავლე“).

მაზრის ადმინისტრაციისა და პოლიციის დევნის გამო ცხოვრობდა არაღელვარად.

1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების ფრაქციის“ წევრი; თანამშრომლობდა პრესაში „ბ. ნოსირელის“ ფსევდონიმით.

აქტიურად მონაწილეობდა სამეგრელოში 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო აგრარული კომისიის წევრი.

არჩეული იყო სენაკის მაზრის ერობის ხმოსნად.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) ბარნაბა ძველაია პირველად 1922 წელს დააპატიმრა არაღელვარული კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით.

1922 წლის ბოლოდან ბოლშევიკურმა რეჟიმმა საკუთარ სპეცსამსახურზე დაყრდნობით დაიწყო მასობრივი ზენოლა მოწინააღმდეგე პარტიათა წევრებზე, რათა მათ პრესაში განეცხადებინათ პარტიებიდან გასვლის შესახებ (რაც

ფართოდ გამოიყენებოდა პროპაგანდისათვის) და იძულებულნი გამხდარიყვნენ, პარტიათა თვითლიკვიდაციის პროცესი დაეწყოთ.

ბარნაბა ძველაიამ 1923 წლის 21 იანვარს პრესაში განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვების შესახებ, რის შემდეგაც პატიმრობიდან გაათავისუფლეს.

ციხიდან განთავისუფლების შემდეგ იგი კვლავ ჩაება იატაკქვეშა მოძრაობაში; 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დროს იყო ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი სამეგრელოში. აჯანყების დამარცხების შემდეგ მეორედ დააპატიმრეს; პატიმრობიდან კი ამნისტიით გაათავისუფლეს (?).

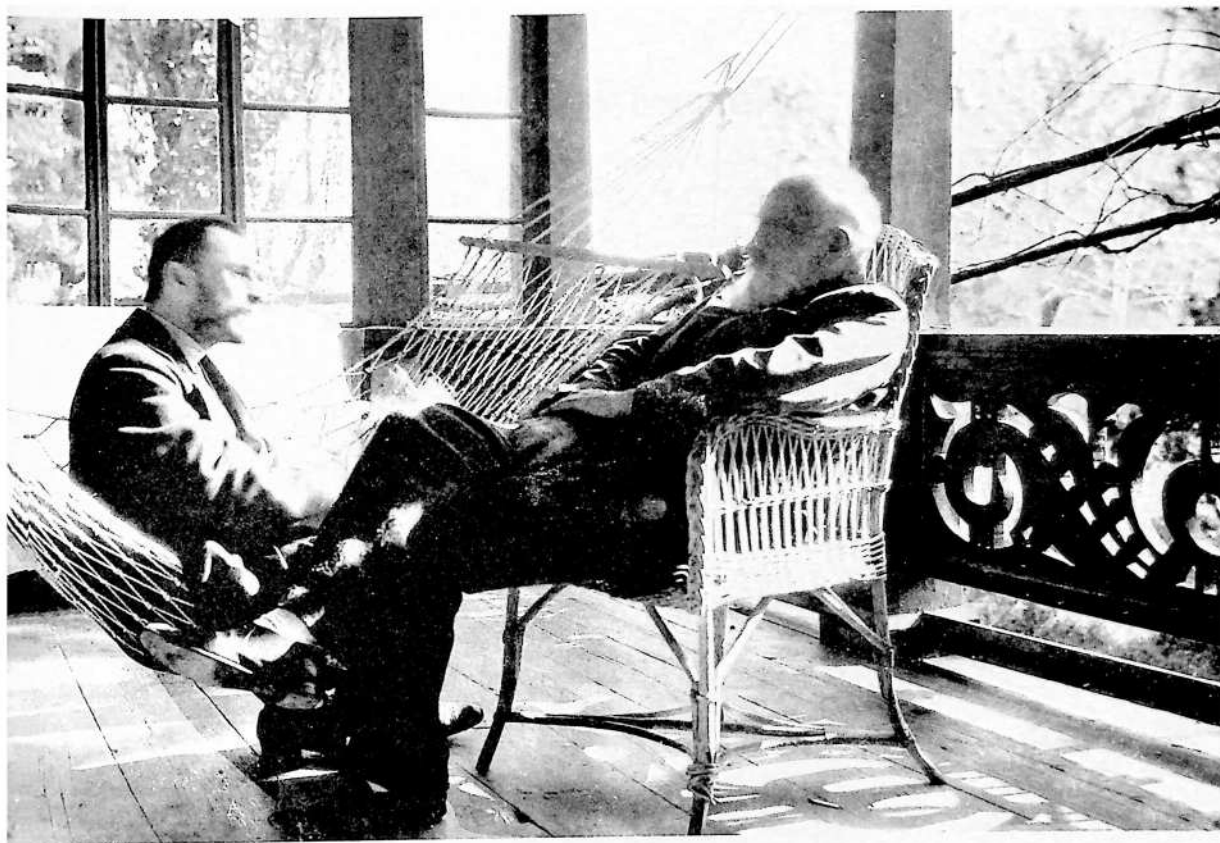
შემდგომ წლებში ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელში და მუშაობდა საკუთარ მეურნეობაში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახკომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზენოლით მოახერხა მიეღო ალიარებითი ჩვენებები საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მოწინააღმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან, მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ (მენშევიკების, ესერების, ფედერალისტების...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარტიტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობა შეიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

ბარნაბა ძველაია ცხაკაიას (სენაკის) და აბაშის რაიონებში მოქმედი „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს 1937 წელს; ძიების მტკიცებით ბარნაბა ძველაიამ ასევე კავშირი დაამყარა ადგილობრივ „ტროცისტულ“ ორგანიზაციასთან.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 27 ნოემბერს დახვრეტა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 28 ნოემბრის ღამეს.

ირაკლი წერეთელი და ნიკო ნიკოლაძე ჯიხაიშში, ნიკო
ნიკოლაძის მამულში.

ნ

ი. წყნაძე

წერეთელი ირაკლი გიორგის ძე

ირაკლი (კაკი) გიორგის ძე წერეთელი დაიბადა 1882 (1881?) წლის 20 ნოემბერს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ გორისაში (მეორე ვერსიით – ქალაქ ქუთაისში), ქართველი მწერალისა და საზოგადო მოღვაწის გიორგი წერეთლის და ოლიმპიადა ნიკოლაძის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

1900 წელს ოქროს მედლით დაამთავრა ტფილისის ვაჟთა მეორე გიმნაზია და 19 წლის ასაკში შევიდა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე.

1901 წელს მონაწილეობდა სტუდენტთა მღელვარებაში, როგორც მოსკოვის სტუდენტური ორგანიზაციების აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე.

სტუდენტური მღელვარების ჩასახშობად ხელისუფლებამ ათასზე მეტი სტუდენტი დააპატიმრა, რომელთაგან რამდენიმეს, მათ შორის ირაკლი წერეთელს, ციმბირში – იაკუტიის გუბერნიაში 5 წლით გადასახლება მიესაჯა.

მოგვიანებით იმპერატორი ნიკოლოზ მეორე დათმობაზე წავიდა და გასამართლებული სტუდენტები დროზე ადრე გაათავისუფლეს; მოსკოვში დაბრუნებულმა ირაკლი წერეთელმა უნივერსიტეტის კურსი დაასრულა.

ირაკლი წერეთელი 1903 წელს ტფილისში დაბრუნდა და ჩამოსვლისთანავე ჩაება სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში „ბოლშევიკებსა“ და „მენშევიკებს“ შორის დაწყებულ დისკუსიაში, სადაც ენერგიულად აკრიტიკებდა ადგილობრივი ბოლშევიკების მცდელობას, კავკასიის პარტიულ ორგანიზაციებში ელადიმერ ლენინის პოლიტიკური ხაზი გაეტარებინათ.

კავკასიის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების პირველმა არალეგალურმა კონფერენციამ ირაკლი წერეთელი აირჩია მამამისის მიერ დაარსებული ჟურნალის – „კვალის“ ფაქტობრივ რედაქტორად; თავადაც ათავსებდა ჟურნალში პუბლიცისტურ ნაშრომებს, იყენებდა ფსევდონიმებს – „ი. წ-ლი“, „ირ. წ.“, „კ კ-ი“ და „ყვირილელი“.

პარალელურად აირჩიეს რსდმპ ტფილისის კომიტეტის თავმჯდომარედ.

მისი ხელმძღვანელობით „კვალი“ იქცა უფრო გამოკვეთილ მარქსისტულ გამოცემად, რის გამოც 1904 წლის თებერვალში მთავრობამ ჟურნალი აკრძალა. ირაკლი წერეთელი დააპატიმრეს და საზღვარგარეთ გააძევეს.

ირაკლი წერეთელმა სწავლა ბერლინის უნივერსიტეტში განაგრძო, თუმცა მძიმედ დაავადდა და 1905 წელს ქუთაისში დაბრუნდა სამკურნალოდ.

შერყეული ჯანმრთელობის მიუხედავად, 1906 წელს აირჩიეს რუსეთის მე-2 სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ქუთაისის გუბერნიიდან.

სათათბიროში სხვა სოციალისტურ ფრაქციებთან ერთად ჩამოყალიბდა სოციალ-დემოკრატიული ფრაქცია (რომელშიც სათათბირო ხმის მქონე დეპუტატების ჩათვლით 65 კაცი შედიოდა), რომლის თავმჯდომარედ აირჩიეს 25 წლის ირაკლი წერეთელი.

მეორე სახელმწიფო სათათბიროს გახსნის დღიდანვე – სტოლიპინის სიტყვის

საპასუხოდ გაბედული გამოსვლის შემდეგ – ირაკლი წერეთელი ცნობილი გახდა, როგორც შესანიშნავი ორატორი, „დუმის“ მემარცხენე ფრთის ლიდერი და მთავარი სპიკერი.

რსდმპ ლონდონის (1907 წელი) ყრილობაზე ირაკლი წერეთელი იყო ძირითადი მომხსენებელი დუმაში სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის მუშაობის შესახებ.

1907 წლის 3 ივნისს მეორე სახელმწიფო სათათბირო დაშალეს და სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის დეპუტატები ტერორისტული აქტის მოწყობის მცდელობის ბრალდებით პასუხისგებაში მისცეს სისხლის სამართლის დებულების 100-ე და 102-ე მუხლებით.

ირაკლი წერეთელმა დუმაში ბოლო გამოსვლისას ამხილა მეფის რეჟიმისა და სტოლიპინის ჩანაფიქრი სათათბიროს ძალისმიერი დაშლის განზრახვის შესახებ და, მიუხედავად იმისა, რომ ცხადი იყო, დუმის დათხოვნიდან მალევე სოციალ-დემოკრატიული დეპუტატები დააპატიმრებდნენ, არაღეგალურ მდგომარეობაზე გადასვლასა და მიმალვაზე უარი განაცხადა.

სხვა სოციალ-დემოკრატიული დეპუტატებთან ერთად ირაკლი წერეთელი დააპატიმრეს და 4-ნლიანი კატორღა შეუფარდეს, თუმცა მძიმე ავადმყოფობის გამო 5 წელი საკატორღო სამუშაოს ნაცვლად ცალკე საკანში გაატარა; ხოლო შემდეგ ციმბირში, ირკუტსკის გუბერნიაში, სოფელ უსოლიეში გადაასახლეს.

ირაკლი წერეთელი გადასახლებაში ყოფნისასაც გამოიჩინა პოლიტიკური აქტიურობით. პირველი მსოფლიო ომის წლებში თვოდორ დანთან და სხვებთან ერთად ერთ ძლიერ მოძრაობად გააერთიანა გადასახლებაში მყოფი სოციალ-დემოკრატები, რომლებმაც საკუთარი ჟურნალებიც კი გამოსცეს, სადაც ირაკლი წერეთელი აქვეყნებდა თავის კრიტიკულ და საპროგრამო წერილებს და ნაშრომებს „ყვირილის“ ფსევდონიმით; სოციალ-დემოკრატიული პარტიის შიგნით მის მიერ დაარსებულ ჯგუფს „ციმბირელი ციმერვალდისტების“ სახელით იცნობდნენ.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციისას მონაწილეობდა ირკუტსკის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს ფორმირებაში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ირაკლი წერეთელი დაბრუნდა პეტროგრადში, სადაც სათავეში ჩაუდგა პეტროგრადის საბჭოს მენშევიკ-ესერთა ბლოკს, ხოლო სრულიად რუსეთის საბჭოების ყრილობამ იგი წარმომადგენლად მიაგვლინა დროებით კოალიციურ მთავრობაში; ეჭირა ფოსტა-ტელეგრაფის, შემდგომ კი შინაგან საქმეთა მინისტრის თანამდებობა. ამ პერიოდში იყო ე. წ. „რევოლუციური ობორონცების“ მიმდინარეობის ლიდერი; მონაწილეობდა დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში უცხო ქვეყნების წარმომადგენლებთან.

1917 წლის 14 სექტემბერს (ძველი სტილით) პროტესტის ნიშნად დატოვა მინისტრის პორტფელი.

1917 წელს რსდმპ „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით აირჩიეს რუსეთის დამფუძნებელი კრების დეპუტატად.

1917 წლის 5 ოქტომბერს ირაკლი წერეთელი თბილისში ჩავიდა და მართავდა საჯარო გამოსვლებს რევოლუციის მიმდინარეობის შესახებ.

1917 წლის 25 ოქტომბრის (ძველი სტილით) ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ მწვავედ აკრიტიკებდა მათ პოლიტიკას.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის პირველი მთავარი შტაბის წევრად.

1918 წლის იანვარში სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების პირველ და უკანასკნელ სხდომაზე სიტყვით გამოსვლისას სამოქალაქო ომის გაჩაღების საფრთხის შესახებ მიმართა დეპუტატებს; ბოლშევიკების მიერ დამფუძნებელი კრების გარეკვის შემდეგ ირაკლი წერეთელი კვლავ საქართველოში დაბრუნდა.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს; 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციას პარლამენტში.

პარლამენტის (შემდგომ – დამფუძნებელი კრების) თავმჯდომარე კარლო ჩხეიძესთან ერთად დიპლომატიური მისიით იყო გაგზავნილი ევროპაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის იურიდიული აღიარების მისაღწევად და საგარეო პოლიტიკური მოკავშირეების მოსაპოვებლად.

მათივე ძალისხმევით მეორე ინტერნაციონალმა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია თავის შემადგენლობაში დამოუკიდებელ წევრად შეიყვანა.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

1921 წლის 25 თებერვალს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპირების შემდეგ ირაკლი წერეთელი საზღვარგარეთ ემიგრაციაში გაემგზავრა.

მონაწილეობდა საერთაშორისო სოციალისტურ ყრილობებსა და კონფერენციებში, მოგზაურობდა ევროპის ქვეყნებში და საზოგადოებას აცნობდა საქართველოს რესპუბლიკის საბჭოთა რუსეთის მიერ ოკუპირებისა და მასობრივი ტერორის ფაქტებს; მონაწილეობდა არაფორმალურ დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მოკავშირეების მისამხრობად.

აქვეყნებდა სტატიებს ქართულ, ფრანგულ, რუსულ და გერმანულ გამოცემებში.

საქართველოში 1924 წლის აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დამარცხების შემდეგ ირაკლი წერეთელი გამოვიდა მოწოდებით, გადაეხედათ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხში ემიგრაციაში მყოფი რესპუბლიკის

მთავრობისა და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პოლიტიკური სტრატეგიისათვის.

1925 წლის მაისიდან საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ორგანიზაციაში დაწყებული ღია დისკუსიის შედეგად ოფიციალურად ჩამოყალიბდა ოპოზიციური ჯგუფი ირაკლი წერეთლის ხელმძღვანელობით.

45 წლის ირაკლი წერეთელი 1926 წელს შევიდა სოფლის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრად, რომლის წარმატებით დასრულების შემდეგ მუშაობდა ადვოკატად, რაც მისი შემოსავლის ერთადერთი წყარო იყო.

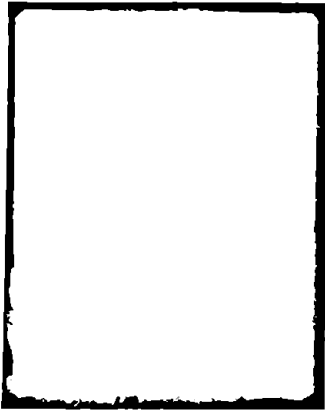
მეორე მსოფლიო ომამდე ირაკლი წერეთელი წარმოადგენდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას სოციალისტურ ინტერნაციონალში.

1940-იანი წლებიდან ირაკლი წერეთელი გადასახლდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ნიუ-იორკში, სადაც კოლუმბიისა და ჰარვარდის უნივერსიტეტების თხოვნით გააგრძელა მუშაობა ორტომიან თხზულებაზე „მოგონებები თებერვლის რევოლუციაზე“.

1940-იანი წლების ბოლოდან, როგორც კონსულტანტი, ჩაება ბოლშევიზმისაგან განმთავისუფლებელი ამერიკული კომიტეტის (ყოფილი რუსეთის ხალხთა განთავისუფლების ამერიკული კომიტეტი) მუშაობაში – მისი ხელშეწყობით დაარსდა რადიო „ევროპის განთავისუფლების“ (შემდგომ რადიო „თავისუფლება“) ქართული სექცია.

1959 წლის 21 მაისს, მძიმე ავადმყოფობის (ნაწლავების კიბო) შემდეგ ირაკლი წერეთელი გარდაიცვალა ნიუ-იორკში. ანდერძის თანახმად მისი გვამი დაწვეს.

1973 წლის 17 თებერვალს კი ირაკლი წერეთლის ფერფლი გადაასვენეს საფრანგეთში, ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ნულაია

ნულაია პავლე ლუკას ძე

პავლე ლუკას ძე ნულაია დაიბადა 1882 წელს, ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის სოფელ ხუნჯულაურში, გლეხის ოჯახში. ეროვნებით ქართველი. დამთავრა სოფლის პირველადი ორკლასიანი სასწავლებელი.

შემდეგ სწავლობდა ტფილისის სახელოსნო სასწავლებელში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

მუშაობდა ტფილისის რკინიგზის დეპოში.

იყო რსდმპ ლონდონის მე-5 ყრილობის (1907 წ.) დელეგატი ტფილისის ორგანიზაციიდან.

თანამშრომლობდა პრესაში; იყენებდა ფსევდონიმს „დეპო“.

პავლე ნულაია 1919 წლამდე მუშაობდა მემანქანის თანაშემწედ სამტრედიის რკინიგზის დეპოში; შემდეგ კი იყო ქუთაისის გუბერნიის საგანგებო სასამართლოს წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან არჩეული იყო საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად; იყო საკონსტიტუციო და გზათა კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში. ცხოვრობდა და მუშაობდა მშობლიურ სოფელში; მცირე ხნით დააპატიმრეს 1921 წლის აპრილში. მისი მონაწილეობით 1932 წელს, კოლექტივიზაციის პარალელურად მიმდინარე ანტი-რელიგიური კამპანიისას, სოფელმა მოახერხა უნიკალური ხის ეკლესიის დაცვა განადგურებისაგან.

შეთავაზებების მიუხედავად უარი თქვა კომუნისტურ პარტიაში შესვლაზე.

ბოლშევიკური რეჟიმის წარმომადგენლებმა პავლე ნულაიას არაოფიციალურად მიანიშნეს, რომ მისი ცხოვრება სამტრედიის რაიონში არასასურველი იყო, როგორც დამფუძნებელი კრების ყოფილი დეპუტატის ყოველდღიური ურთიერთობა და მუშაობა მუშებსა და გლეხებთან და საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა მოსთხოვეს.

პავლე ნულაია გაემგზავრა ბორჯომში და მუშაობა დაიწყო რკინიგზის დეპოს მემანქანედ; პარალელურად ხელმძღვანელობდა რკინიგზის მუშების საკვალიფიკაციო კურსებს. გადაამუშავა წლების მანძილზე შეკრებილი ლიტერატურა სარკინიგზო საქმის შესახებ და ქართულ ენაზე დაბეჭდა სახელმძღვანელო ნიგნები რკინიგზელთათვის – „ორთქლმავალი“ და „ვესტინგაუზის სისტემის ავტომატური მუხრუჭები“.

1937 წელს ემზადებოდა პენსიაზე გასასვლელად.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს პავლე ნულაია დააპატიმრეს 1937 წლის აგვისტოში, სოფელ ხუნჯულაურში.

მისი წიგნები რეალიზაციიდან ამოიღეს და განადგურეს.

1937 წლის 25 ნოემბერს ქუთაისში, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სპეცკოლეგიის გამსვლელმა სესიამ (?) პავლე წულაიას 8 წლით პატიმრობა მიუსაჯა „შრომა-გასწორების ბანაკში“.

მამის დაპატიმრების უკანონობის მხილების მცდელობისას დააპატიმრეს პავლეს ვაჟი – იორდანე წულაია, რომელიც მხოლოდ 1938 წლის ბოლოს გაათავისუფლეს ციხიდან დაინვალიდებული. ოჯახს ჩამოართვეს ბინა და პირადი საკუთრება ბორჯომში და ისინი კვლავ სოფელ ხუნჯულოურში გადასახლდნენ. მამის და ძმის დაპატიმრების გამო პავლე წულაიას ქალიშვილის ფსიქიკური პორბლემები გაუჩნდა.

პავლე წულაია გარდაიცვალა 1943 წლის მარტში, ციმბირში, კემეროვოს ოლქში არსებულ საკონცენტრაციო ბანაკში.

რეაბილიტირებულია 1956 წელს.

წულაძე ვასილ ქაიხოსროს ძე

ვასილ (ვასო) ქაიხოსროს ძე წულაძე დაიბადა 1889 წლის 12 ოქტომბერს (მეორე ვერსიით 1887 წლის მარტში ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ჭანჭათში (აკეთის საზოგადოება), გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის 2-კლასიანი სკოლა.

1901-1902 წლებში მეორე კლასამდე სწავლობდა ბათუმის გიმნაზიაში, საიდანაც გამოვიდა სწავლის ქირის არქონის გამო.

ადრეული ასაკიდან ჩაერთო სოციალისტურ მოძრაობაში; მონაწილეობდა ბათუმის წავთობის ქარხნების მუშათა მოძრაობაში, გურიის გლეხთა მოძრაობასა და 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში.

1906 წლიდან (ფორმალურად) იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში.

1908 წელს მეფის რეჟიმმა დააპატიმრა პოლიტიკური საბაბით.

1910-იანი წლების განმავლობაში ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიული პრესის გამოცემებს; იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის მდივანი.

1911 წლიდან იყო ბათუმის სოციალ-დემოკრატიული კომიტეტის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი.

1914 წლისათვის მუშაობდა მურლულის მადნის დამამუშავებელი ქარხნების საავადმყოფოს სალაროს გამგედ.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყების გამო დატოვა სამუშაო და ჩავიდა ტფილისში, სადაც მუშაობდა სოციალ-დემოკრატიული გაზეთის „თანამედროვე

ვ. ხაჩიშვი

აზრის" რედაქციის გამგედ.

ჟანდარმერიის თვალთვალის დოკუმენტებში გატარებულია მეტსახელით – „Давлений“.

1915 წლის 15 ივლისს (ძველი სტილით) მეორედ დააპატიმრეს ტფილისში, როგორც რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი.

ამავე წლის 15 ნოემბერს (ძველი სტილით) კვლავ დააპატიმრეს ტფილისში, იზმაილოვის (ამჟამინდელი ზანდუკელის) ქუჩა №4-ში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ აქტიურად მონაწილეობდა ტფილისში მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოების ფორმირებაში.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

მომდევნო წლებში მუშაობდა გაზეთ „ერთობის“ საგამომცემლო ნაწილის უფროსად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამეურნეო-საგამგეო კომისიის თავმჯდომარე და საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის წევრი.

1921 წელს იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი, მუშაობდა პარტიის თბილისის ორგანიზაციაში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა სტამბოლში, სადაც წლების განმავლობაში მუშაობდა „სტამბოლის პოლიტიკურ კომისიაში“, ემიგრანტულ მთავრობისა და საქართველოს იატაკქვეშა მოძრაობის მაკოორდინირებელ რგოლში.

მოგვიანებით საცხოვრებლად პარიზში გადასახლდა.

გარდაიცვალა 1969 წლის 13 მაისს პარიზში; დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

საქართველოს სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრები
 ჯაფარიძის ავტომობილ „სახალხო გვარდიელთან“, თბილისი,
 1917 წელი. მარცხნიდან მეექვსე - ანდრო ჭიბერიშვილი.
 მეორე - ილია ბადრიძე, მეოთხე - ლეონტი ჟღენტი, მეხუთე
 - რუბენ აუშტროვი, მერვე - გერასიმე მახარაძე, მეცხრე -
 ვალიკო ჯულელი, მეათე - ნოე ჟორდანია, მეთერთმეტე - მიკი
 ვარდოიანცი, მეცამეტე - გოგილო ცინცაძე.

ქ

იოსებ ტყეშელაშვილი

ჭავჭავანიძე ივანე თედორეს ძე

ივანე (ვანო) თედორეს ძე ჭავჭავანიძე დაიბადა 1886 (?) წელს ქუთაისის გუბერნიის ქუთაისის მაზრის დაბა ხონში, შეძლებულ ოჯახში; ეროვნებით ქართველი. დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის მათემატიკის ფაკულტეტი.

სტუდენტობის პერიოდიდანვე მუშაობდა სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში.

სხვადასხვა დროს მუშაობდა გიმნაზიის მასწავლებლად და კოოპერატიულ დაწესებულებებში.

თანამშრომლობდა ქართულ გამოცემებთან, აქვეყნებდა ბელეტრისტულ და დრამატულ ნაწარმოებებს; იყენებდა ფსევდონიმს „ი. ჭ-ძე“.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ არჩეული იყო ხონის ქალაქისთავად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო გზათა კომისიის თავმჯდომარე, სამანდატო კომისიის მდივანი, სარეკომენდაციო, თვითმმართველობის და საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიების წევრი.

მუშაობდა საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა კავშირის სამეურნეო ბიუროში; იყო ცენტრალური სასურსათო საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე.

პარალელურად იყო მომარაგების მინისტრის, შემდეგ კი – შინაგან საქმეთა მინისტრის ამხანაგი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო; ცხოვრობდა საფრანგეთში და განაგრძობდა პარტიულ ორგანიზაციებში მუშაობას.

გარდაიცვალა 1946 წლის ივლისში.

დაკრძალულია ლევილის ქართველთა სასაფლაოზე.

ჭელიძე თეიმურაზ სტეფანეს ძე

თეიმურაზ სტეფანეს ძე ჭელიძე დაიბადა 1876 წლის აგვისტოში (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის რაჭის მაზრის პატარა ონის საზოგადოების სოფელ ბაჯში, გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

მამა ხარაზი ჰყავდა.

დაწყებითი განათლება მიიღო პატარა ონის საზოგადოების სასოფლო-სამინისტრო ერთკლასიან სკოლაში.

სწავლობდა ხარაზობას, მუშაობდა სოფლად.

1902 წელს სოფელ ბაჯში სამსონ სოსიას ძე ჭელიძის სახლში დაარსდა თვითგანვითარებისა და კულტურის წრე, რომელმაც მალევე სამკითხველოც მოაწყო; სამკითხველოსა და წრის ერთ-ერთ ხელმძღვანელად თეიმურაზ ჭელიძეც იყო არჩეული.

1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკების“ ფრაქციის წევრი.

აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში რაჭა-ლეჩხუმში.

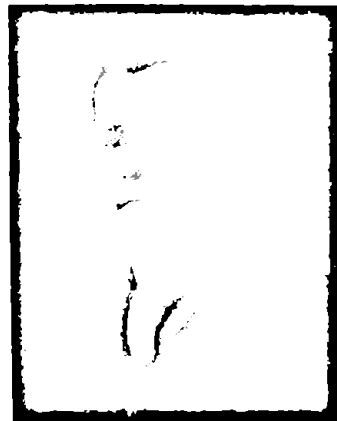
1914 წლიდან მობილიზებული იყო არმიაში და მსახურობდა თურქეთის ფრონტზე ასეულის კაპტენარმუსად (ზემდეგი) მე-17 მსროლელ პოლკში.

1917 წლის იანვრიდან იმავე წოდებით გადაიყვანეს 1-ლ ქართულ მსროლელ პოლკში, სადაც მსახურობდა ამავე წლის მარტამდე. 1917 წლის მარტში დემობილიზდა.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამეურნეო-საგამგეო კომისიის წევრი.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა, დაეცვა პარტიული დისციპლინა და შეენეციტა საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკა გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. საპასუხოდ, „სხიველთა“ ჯგუფმა 1921 წლის 11 თებერვლის დამფუძნებელი კრების სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვებისა და „დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რეს-

თეიმურაზ ჭელიძე

პუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში, ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

მუშაობდა ქუთაისში – იყო რაჭული მევენახეობის საზოგადოებრივ კოოპერატივ „ხვანჭყარას“ ერთ-ერთი დამაარსებელი და გამგეობის წევრი.

1921 წელს 1 თვით იყო დაპატიმრებული რაჭაში.

მეორედ დააპატიმრეს 1922 წლის 17 სექტემბერს, ჭრებალში, ქუჩაში, არალეგალური კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით. ძიების ინფორმაციით მას კავშირი პქონდა იატაკქვეშა მოძრაობის ლიდერებთან.

1922 წლის 14 ოქტომბერს, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულის თანაშემწე თოლორდავაშვიტს განიხილა ლეჩხუმის მაზრის ინფორმანტის საქმე დაპატიმრებული 15 მოქალაქის, მათ შორის თეიმურაზ ჭელიძის, შესახებ სვანეთში და ლეჩხუმში კონტრრევოლუციური საქმიანობის და აჯანყების მოწყობის ბრალდებით და დაასკვნა, რომ, საქმე არ გამოუძიებიათ, ხოლო პატიმრები კი ამ ხნის მანძილზე ქუთაისის „გამასწორებელ სახლში“ იმყოფებოდნენ, საქმის მასალები და პატიმრები სასწრაფოდ გადაეგზავნათ ქუთაისის პოლიტიბუროში (ჩეკას რაიონული განყოფილება).

17 ნოემბერს თეიმურაზ ჭელიძემ, სხვა პატიმრებთან – იაკინთე მუსერძისა და ილიკო ლეკიშვილთან ერთად თხოვნით მიმართა პოლიტიბუროს, რომ ისინი დაბეზღებით და უსაფუძვლოდ იყვნენ დაპატიმრებული, მათი ოჯახები კი მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდნენ მარჩენალის დაპატიმრების გამო და შუამდგომლობა სთხოვეს ამნისტიით გასათავისუფლებლად.

თეიმურაზ ჭელიძემ ქუთაისის პოლიტიბუროში 23 ნოემბრის დაკითხვაზე განაცხადა, რომ არ იცოდა მისი დაპატიმრების მიზეზი და უარყო რაიმე კავშირი სვანეთის აჯანყებასთან, რადგანაც აჯანყების დროს იგი ქუთაისში იმყოფებოდა.

1922 წლის 25 ნოემბერს ქუთაისის პოლიტიბურომ მიიღო პატიმართა ჯგუფის საქმის მასალების თბილისში, საქჩეკას განკარგულებაში გადაგზავნის გადაწყვეტილება.

1922 წლის 13 დეკემბერს ქუთაისის პოლიტიბურომ ჭელიძე, მასთან ერთად დაპატიმრებულ სხვა 14 პირთან ერთად, თბილისში, საქჩეკას განკარგულებაში გადაგზავნა. 14 დეკემბერს იგი მოათავსეს საქჩეკას კომენდატურაში.

1923 წლის 26 მაისს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების №1 ჯგუფის რწმუნებულმა ეეჯიბიამ განიხილა ჭელიძის საქმე და რადგანაც აგენტურული ცნობების თანახმად, ჭელიძე რაჭის რაიონში მოქმედი იატაკქვეშა ორგანიზაციების ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იყო, მისი 2 წლის ვადით იზოლაციის წესით საქართველოს სსრ-დან გადასახლება და რსფსრ-ს რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში მოათავსება მოითხოვა.

1923 წლის 10 ივლისს საქჩეკას პრეზიდიუმის სხდომაზე განიხილეს თეიმურაზ ჭელიძის საქმე და დაასკვნეს, რომ, როგორც მანვე ელემენტი და საბჭოთა ხელისუფლების შეურიგებელი მტერი, გაცხადებინათ საქართველოს სსრ-ს

საზღვრებიდან 2 წლის ვადით.

თეიმურაზ ჭელიძემ 1923 წლის 14 სექტემბერსა და 4 ოქტომბერს საქჩეკას განცხადებებით მიმართა, რომელშიც განმარტავდა, რომ „მენშევიკურ“ პარტიასთან პოლიტიკური უთანხმოების გამო 1920 წლიდან ჰქონდა განწყვეტილი კავშირი და ეკუთვნოდა „სხივის“ ჯგუფს, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ არ მუშაობდა და უერთდებოდა რა „ყოფილი მენშევიკების“ კონფერენციის დეკლარაციას, ითხოვდა სასჯელისაგან გათავისუფლებას, რადგანაც გადასახლების შემთხვევაში მისი ხუთსულიანი ოჯახი დაილუპებოდა.

1923 წლის 1 ოქტომბერს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების №1 ჯგუფის რწმუნებულმა ჯალალნიამ განიხილა ჭელიძის საქმე და მიიღო რა მხედველობაში, რომ ჭელიძემ პარტიიდან გასვლის შესახებ პრესაში განაცხადი გააკეთა, იგი გათავისუფლებინათ პატიმრობიდან. ამ დროისათვის თეიმურაზ ჭელიძე მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“ იყო მოთავსებული.

1920-იანი წლების განმავლობაში რამდენჯერმე იყო დაპატიმრებული. შეეინტერესებინათ ოჯახის დასაცავად იძულებული გახდა, განქორწინებულიყო.

1930-იანი წლების შუა პერიოდში, ბოლო დაპატიმრების შემდეგ გადასახლეს შუა აზიაში. ცხოვრობდა აღმოსავლეთ ყაზახეთის მხარეში, სემიპალატინსკში. დააპატიმრეს 1937 წლის 1 ივნისს.

1937 წლის 23 ოქტომბერს შინსახკომის აღმოსავლეთ ყაზახეთის მხარის სამმართველოსთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) თეიმურაზ ჭელიძეს დახვედრა მიუსაჯა.

რეაბილიტირებულია 1989 წლის 25 აპრილს, სემიპალატინსკის მხარის პროკურატურის მიერ.

ჭიკაბრიშვილი ანდრია იაკობის ძე

ანდრია (ანდრო) იაკობის ძე ჭიკაბრიშვილი დაიბადა 1884 წლის 13 მაისს (ძველი სტილით), ტფილისის გუბერნიის ქალქ ტფილისში, მოქალაქის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა პირველდონეებითი საქალაქო სასწავლებელი ტფილისში.

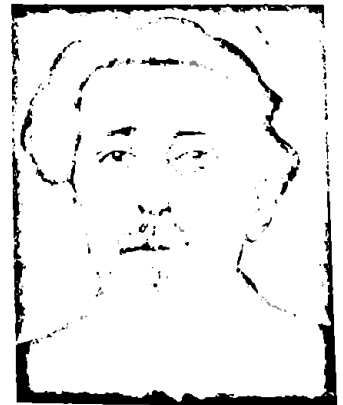
პროფესიით ხარატი. მუშაობდა ამიერკავკასიის რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში, ტფილისში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენშევიკური“ ფრაქციის წევრი; პარტიული მეტსახელი „ჭრელი“.

რსდმპ ლონდონის მე-5 ყრილობის (1907 წ.) დელეგატი თბილისის ორგანიზაციიდან.

1911 წლის 5 მაისს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს პოლიტიკური საბაბით.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ არჩეული იყო ტფილისის მუშათა

ანდრია ჭიკაბრიშვილი

და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრად.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის, შემდგომში სახალხო გვარდიის ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წელს არჩეული იყო თბილისის სამაზრო ერობის ხმოსნად.

ანდრო ჭიაბრიშვილი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან; იყო საბიუჯეტო-საფინანსო და სამხედრო კომისიების წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდეგ დატოვა საქართველო და მცირე ხნით ემიგრაციაში ცხოვრობდა სტამბოლში, საიდანაც მალევე დაბრუნდა საქართველოში, სადაც საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დააპატიმრა და რამდენიმე თვით მოთავსებული იყო მეტეხის „№ 2 გამასწორებელ სახლში“. გათავისუფლების შემდეგ ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

ანდრო ჭიაბრიშვილი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად კვლავ დააპატიმრეს 1921 წლის 13 ივლისს – მას შემდეგ, რაც ნაძალადევაში, პლეხანოვის სახელობის მუშათა კლუბში იოსებ სტალინის მოხსენების საპასუხოდ დარბაზში მძაფრი დისკუსია და მუშათა საპროტესტო დემონსტრაცია გაიმართა. მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერთად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად. ანდრო ჭიაბრიშვილი სსრკ შინსახკომის კომისიის გადანყევტილებით 1923 წლის 12 იანვარს არხანგელსკის საკონცენტრაციო ბანაკში გადასახლეს.

1925 წელს გადასახლებიდან წერილით მიმართა ლევ ტროცკის, სადაც ბოლშევიკურ რეჟიმს აკრიტიკებდა.

1926 წლის 24 ივნისს ბანაკიდან გაათავისუფლეს.

შემდგომი ბედი უცნობია.

საქართველოს იურისდიქციაში ბათუმის გადმოცემის
ცერემონია. ქართული დელეგაცია მიემართება
ბრიტანეთის ჯაგმოსნისკენ. 1920 წლის ივლისი.
მარცხნიდან – მუხრან ხოჭოლავა, ევგენი გეგეჭკორი,
დავით ლამბაშიძე, გიორგი კვინიტაძე.

ბ

გ. ხუცი

ხომერიკი ნოე გიორგის ძე

ნოე (ნაუმ) გიორგის ძე ხომერიკი დაიბადა 1883 წლის 7 აგვისტოს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ მიქელ-გაბრიელში, ლარიზი გლეხის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

დანწყებითი განათლება მიიღო სოფელ მიქელ-გაბრიელის 2-კლასიან სკოლაში. სწავლა განაგრძო ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელში, სადაც ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში.

1900 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1901 წელს, სწავლის დამთავრების შემდეგ, დაბრუნდა გურიაში და თავად მიხეილ ნაკაშიძის მეურნეობაში დაიწყო მუშაობა.

აქტიურად მონაწილეობდა ადგილობრივი გლეხების მოძრაობაში, რისთვისაც 1902 წელს დააპატიმრეს და რამოდენიმე თვით ჩასვეს ქუთაისის ციხეში.

ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ გადასახლდა ბათუმში, სადაც მუშაობდა დაიწყო მანთაშევის მეორე ქარხანაში დღიურ მუშად; პარალელურად აქტიურად ჩაერთო ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების საქმიანობაში; შეისწავლა ასოთამწყობობა და მოაწყო არალეგალური სტამბა, სადაც ბეჭდავდნენ არალეგალურ ლიტერატურას და პროკლამაციებს.

ბათუმში მუშაობისას ნოე ხომერიკი შეიყვანეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრად.

1903 წლის ზაფხულში, ჟანდარმერიის მიერ დევნის გამო, კომიტეტის გადანაცვლებით დატოვა ბათუმი და გადასახლდა ქუთაისში, სადაც იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის იმერეთის კომიტეტის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი; მისი ძალისხმევით აიწყო ქსელი იმერეთის კომიტეტსა და მაზრებში არსებულ მუშათა ორგანიზაციებთან, ასევე გლეხთა შორის ჩამოყალიბებულ უჯრედებთან.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმს „ხუნხუზი“ და „დიდი ხუნხუზი“; პრესაში თანამშრომლობდა ფსევდონიმებით „მუშა ხუ-ზი“, „მუშა ხუნხუზი“. იყო ავტორი სოფელში მომუშავე პარტიული პროპაგანდისტებისათვის განკუთვნილი ბროშურის, – „სოფლის მუშათა მიმართ“ და გურიის გლეხთა მოძრაობის შესახებ ნარკვევის, – „გლეხთა მოძრაობა გურიაში“.

1904 წლის ივლისში ნოე ხომერიკი, ივანე სხირტლაძის სახელით, შორაპნის მაზრაში დააპატიმრეს და ქუთაისის ციხეში გააგზავნეს; კომიტეტის გადანაცვლებით 4 ივლისს (ძველი სტილით) შეიარაღებული რაზმი თავს დაესხა ბადრაგს ქუთაისში, თბილისის ქუჩაზე და შეტაკების შემდეგ ნოე ხომერიკის გათავისუფლება მოახერხა.

გაქცევის შემდეგ გადასახლდა ტფილისში, სადაც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ტფილისის კომიტეტის დაპატიმრების შემდეგ რევოლუციური მოძრაობის ერთ-ერთ ლიდერად იქცა; შევიდა ტფილისის კომიტეტის შემადგენლობაში.

ამ დროიდან გამოიკვეთა მისი დაპირისპირება სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კავკასიის საკავშირო კომიტეტთან, რომელიც ბოლშევიკური ხაზის გატარებას ცდილობდა ორგანიზაციებში.

ტფილისში მუშაობის პერიოდში ცხოვრობდა კონსპირაციულად, ყალბი სახელით – ჟანდარმერია და „ოხრანკა“ მას ნესტორ თეთრადის სახელით იცნობდა.

1905 წლის დასაწყისში, ტფილისში „ბოლშევიკებსა“ და „მენშევიკებს“ შორის განხეთქილების შემდეგ მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში; იყო ტფილისის კომიტეტის თავმჯდომარე; არჩეული იყო ცენტრალური სამხედრო-ტექნიკური კომისიის ხელმძღვანელად.

1906 წელს ლეო ნათაძესთან ერთად რედაქტორობდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლეგალურ ორგანოს – ყოველდღიურ გაზეთ „ლამპარს“.

1906 წელს დაესწრო სტოკჰოლმში გამართულ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის გამაერთიანებელ ყრილობას; მონაწილეობდა დისკუსიაში აგრარული საკითხის შესახებ.

1908 წლის 23 ივნისს (ძველი სტილით) ტფილისში, ვერაზე, კონსპირაციულ ბინაში ჟანდარმერიამ დააპატიმრა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ტფილისის კომიტეტის და რაიონული ორგანიზაციების წარმომადგენლების არალეგალური კრება, მათ შორის ნოე ხომერიკი, რომელიც რამდენიმე თვითიანი პატიმრობის შემდეგ, შინაგან საქმეთა მინისტრის დადგენილებით 1909 წლის 11 მაისს (ძველი სტილით), 2 წლის ვადით. გადაასახლეს ვოლოგდის გუბერნიაში ადმინისტრაციული ნესით.

გადასახლებიდან სამშობლოში 1911 წელს დაბრუნდა.

დასახლდა ქუთაისში, სადაც ხელმძღვანელობდა დასუსტებული პარტიული ორგანიზაციების აღდგენასა და რეაბილიტაციას; რედაქტორობდა ლეგალურ პარტიულ ორგანოს „მნათობი“, რომელიც არალეგალურ ბინაზე მზადდებოდა და შემდეგ ოფიციალურ სტამბაში იბეჭდებოდა; 1912 წლიდან რედაქტორობდა გაზეთ „ცხოვრებას“. მუდმივად მოგზაურობდა პარტიული ორგანიზაციების დასახმარებლად ტფილისს, ბათუმს, ქუთაისს, ჭიათურასა და ბაქოს შორის.

ნოე ხომერიკი იყო რუსეთის იმპერიის მეოთხე სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნებისთვის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის საარჩევნო კამპანიის ხელმძღვანელი ქუთაისის და ტფილისის გუბერნიებში, სადაც მოახერხეს კიდეც კანდიდატების გაყვანა.

1913 წლის 6-7 ოქტომბერს (ძველი სტილით) მონაწილეობდა ქუთაისში არალეგალურად გამართულ რსდმპ კავკასიის საოლქო კონფერენციაში, როგორც ქუთაისის ორგანიზაციის დელეგატი.

1913 წელს ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიულ გაზეთ – „მერცხალის“ გამოცემას. 1913 წლის 10 დეკემბერს (ძველი სტილით) რედაქციის ჩხრეკისას მიიმალა და იძებნებოდა.

1914 წლის აგვისტოში მონაწილეობდა ბორჯომში გამართულ სოციალ-დემოკრატების არალეგალურ კონფერენციაში.

იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი.

1914 წლიდან არალეგალურად ცხოვრობდა და მუშაობდა ტფილისში; იყო სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ლეგალური ორგანოს – „თანამედროვე აზრის“ ფაქტობრივი რედაქტორი; ხელმძღვანელობდა პარტიაში შექმნილ კომისიას, რომელიც მიზნად ისახავდა პარტიის ბრძოლისუნარიანობის ამაღლებას, მსოფლიო ომში რუსეთის მარცხის მომენტისათვის იყო ტფილისის ორგანიზაციის დელეგატი ამავე წლის პირველ ნოემბერს (ძველი სტილით) ტფილისში გამართული კავკასიის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციების არალეგალურ კონფერენციაზე.

1915 წლიდან იყო რსდმპ კავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი. 1915 წლის აპრილში მონაწილეობდა ახალსენაკში გამართულ კავკასიის მუშათა ორგანიზაციების წარმომადგენელთა არალეგალურ თათბირში.

1915 წლის 15 ივლისს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს ტფილისში, როგორც რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი.

უკანასკნელად, 1915 წლის 26 ივლისს (ძველი სტილით) დააპატიმრეს ტფილისში (ერშილე სიმონის ძე ცინცაძის პასპორტით), მატინოვის ქუჩა №25-ში, რათა ხელი შეეშალათ რსდმპ კავკასიის საოლქო კომიტეტის მიერ დაგეგმილი კონფერენციისათვის. ჩხრეკისას ნოე ხომერიკმა მოასწრო თავისი დოკუმენტების ტუალეტში ჩარეცხვა, თუმცა ჟანდარმთა როტმისტრის – როზენბერგის ბრძანებით კანალიზაცია გახსნეს და დაკუმენტები ამოიღეს, აღმოჩნდა, რომ ეს იყო ალექსანდრე იოაკიმეს ძე წერეთლის პასპორტი და ქართულ ენაზე დაწერილი სტატია „სიძვირესთან ბრძოლა და ამ ბრძოლის საშუალებები“; ჟანდარმერიის დასკვნით ხომერიკი სტატიის მოსპობით ცდილობდა თავისი კავშირის დაფარვას „თანამედროვე აზრის“ რედაქციის საქმიანობასთან.

1916 წლის 26 აგვისტოს (ძველი სტილით) ნოე ხომერიკი ადმინისტრაციული წესით გადაასახლეს დასავლეთ ციმბირში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში.

1917 წელს რსდმპ-ს „მენშევიკური“ ფრაქციის სიით კენჭს იყრიდა რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნებზე.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

ამიერკავკასიის მთავრობის კაბინეტში ჩაიბარა მინათმოქმედების მინისტრის თანამდებობა და აგრარული რეფორმა წამოიწყო.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; პარალელურად მუშაობდა შრომის, გზათა და მინათმოქმედების მინისტრად და აგრძელებდა

აგრარულ რეფორმას.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

ამასთანავე იგი კვლავ ინარჩუნებდა მინათმოქმედების მინისტრის თანამდებობას; 1920 წელს, რეფორმის დასრულების შემდეგ, გადადგა და მუშაობდა ძირითადად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ცენტრალურ კომიტეტსა და დამფუძნებელ კრებაში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დატოვა სამშობლო და ცხოვრობდა სტამბოლში.

1921 წლის ბოლოდან იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით საზღვარგარეთ პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის მარტში, საზღვარგარეთ მყოფ პარტიათა ორგანიზაციების მიერ ინტერპარტიული კომიტეტის, ხოლო საქართველოში – დამოუკიდებლობის კომიტეტის დაარსების შემდეგ ნოე ხომერიკი გახდა თავმჯდომარე „სტამბოლის პოლიტიკური კომისიისა“, რომელიც ემიგრანტული მთავრობისა და საქართველოს იატაკქვეშა მოძრაობის მაკოორდინირებელ ორგანოს წარმოადგენდა.

1922 წლის ოქტომბრის ბოლოს ნოე ხომერიკი არალეგალური გზით დაბრუნდა საქართველოში, როგორც საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის და ინტერპარტიული კომიტეტის რწმუნებული. ჩამოსვლისთანავე მან ენერგიული ზომები მიიღო არალეგალური იატაკქვეშა საქმიანობის გასააქტიურებლად – არალეგალური ანტისაბჭოთა გამოცემების ბეჭდვისა და ორგანიზაციების კოორდინაციისათვის. მანვე საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტთან შექმნა სამხედრო კომისია.

შემდგომი პერიოდის განმავლობაში იყო წინააღმდეგობის მოძრაობის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი.

ნოე ხომერიკი საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დააპატიმრა 1923 წლის 9 ნოემბერს, თბილისში, გვანცელაძის ბინაზე.

დაკავებისას ბინიდან ამოიღეს დიდი რაოდენობით მიმოწერა, დაშიფრული დოკუმენტები და პროკლამაციები; ჩამოართვეს ფული – 150 თურქული ლირა და 15 ოქროს რუბლი.

პატიმრობის განმავლობაში ძიებამ ვერ მოახერხა მისგან ჩვენების მიღება.

შიდა ციხეში მჯდომმა ნოე ხომერიკმა 1924 წლის 3 თებერვალს ამიერკავკასიის სფსრ-ს საგანგებო კომისიის (ჩეკა) თავმჯდომარეს – სოლომონ მოგილეცკის შესთავაზა თავისი შემუშავებული პროგრამა – საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პირობები და მოთხოვნები კომპარტიასთან მოლაპარაკების საფუძვლების შესახებ, რაც უპასუხოდ დარჩა.

1924 წლის 30 ივლისს ნოე ხომერიკი გოგიტა ფალავასთან, ბენია ჩხიკვიშვილსა და ვასილ ნოდისთან ერთად გადაგზავნეს მოსკოვში, სსრკ გაერთიანებული პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში, საიდანაც ისინი სუზდალის პოლიტიზოლატორში გაამწესეს.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა შეიარაღებული აჯანყების დაწყების შემდეგ (30 აგვისტოს) ამერკავკასიის სფსრ-ს მთავრობის მოთხოვნით სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს თავმჯდომარემ ფელიქს ძერჟინსკიმ გადასახლებაში მყოფი საქართველოს წინააღმდეგობის მოძრაობის ლიდერების – ბენია ჩხიკვიშვილის, ნოე ხომერიკის, გოგიტა ფალავას, ვასილ ნოდისა და გიორგი წინამძღვრიშვილის დახვერტის სანქცია გასცა.

ისინი დახვერტეს სუზდალის პოლიტიზოლატორიდან ეტაპით გადაყვანისას, გაურკვეველ სადგურზე; დასაფლავების ადგილი უცნობია.

ნ. ხომერიკი

ხოჭოლავა იონა მაქსიმეს ძე

იონა (მუხრან) მაქსიმეს ძე ხოჭოლავა დაიბადა 1881 წლის 22 სექტემბერს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის ზუგდიდის მაზრის სოფელ ოდიშში; ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ტფილისის საოსტატო ინსტიტუტი.

უმალესი განათლება მიიღო პეტერბურგის ფსიქონევროლოგიურ ინსტიტუტში.

იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1910-იან წლებში გადასახლებული იყო კავკასიიდან პოლიტიკური საბაბით. თანამშრომლობდა პარტიულ პრესაში „მუხრან ოდიშელის“ ფსევდონიმით.

მუხრან ხოჭოლავა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად აირჩიეს 1919 წლის 12 მარტიდან, იყო საკონსტიტუციო, სამხედრო, გზათა და სახალხო განათლების კომისიების წევრი.

1920 წლისათვის მუშაობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის დიპლომატიურ წარმომადგენლად ბათუმში დიდი ბრიტანეთის საოკუპაციო ძალების სარდლობასთან.

1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა 11 წევრთან ერთად ჩამოაყალიბა ოპოზიციური ჯგუფი „სხივი“, რომელიც აკრიტიკებდა პარტიას იდეური პრინციპების დარღვევის, სახელმწიფო მმართველობის წარუმატებელი კურსისა და პარტიაში შიდა დემოკრატიის შესუსტების გამო. 1921 წლის იანვარში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციაზე „სხივის“ ჯგუფს უმრავლესობამ მოსთხოვა პარტიული დისციპლინის დაცვა და გაზეთ „ახალი სხივის“ ფურცლებზე საკუთარი პარტიის ღია კრიტიკის შეწყვეტა; წინააღმდეგ

შემთხვევაში ისინი გაირიცხებოდნენ პარტიიდან. პასუხად „სხიველთა“ ჯგუფმა დამფუძნებელი კრების 1921 წლის 11 თებერვლის სხდომაზე საჯაროდ განაცხადა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის დატოვებისა და დამოუკიდებელი სოციალ-დემოკრატიული პარტია „სხივის“ შექმნის შესახებ, რომელმაც ცალკე – ოპოზიციური ფრაქცია შეადგინა დამფუძნებელ კრებაში.

საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ „სხიველები“ დარჩნენ საქართველოში და აგრძელებდნენ საკუთარი გაზეთის „ახალი სხივის“ გამოცემას, რომელიც 1921 წლის ივნისში ბოლშევიკურმა რეჟიმმა დახურა კრიტიკულობის გამო და „სხიველთა“ ჯგუფის ლიდერები – კირილე ნინიძე, მუხრან ხოჭოლავა და ნიკიფორე იმნაიშვილი მცირე ხნით დააპატიმრა.

1921 წლის ბოლოდან მუხრან ხოჭოლავა „სხივის“ წარმომადგენლის სტატუსით მონაწილეობდა ბოლშევიკურ რეჟიმთან საბრძოლველად საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათაშორის მოლაპარაკებებში. 1922 წლის მაისიდან იყო „სხივის“ წარმომადგენელი „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტში“.

გარდაიცვალა 1922 წლის 13 დეკემბერს.

საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის)
პირველი რაზმი არსენალზე გალაშქრების წინ, სასახლის ეზოში,
1917 წლის 11 დეკემბერი.

უკანა პლანზე, ხესთან – ვალიკო ჯუღელი.

მარცხნიდან მერვე – გერასიმე მახარაძე, მეცხრე – ალექსანდრე

დგებუაძე, მეათე – ვალოდია გოგუაძე, მეთერთმეტე – ვლასა მგელაძე.

ჟ

ქ. ი. ჯიშნაძე

ჯაფარიძე კონსტანტინე იასონის ძე

კონსტანტინე (კონია) იასონის ძე ჯაფარიძე დაიბადა 1884 წლის 12 იანვარს (ძველი სტილით), ქუთაისის გუბერნიის რაჭის მაზრის სოფელ შარდომეთში, თავადის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

საშუალო განათლება მიიღო ქალაქ ქუთაისში.

დაამთავრა ხარკოვის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. ასევე სწავლობდა შვეიცარიის ერთ-ერთ (საგარაუდოდ, ჟენევის) უნივერსიტეტში.

1905 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „მენ-შევიკების“ ფრაქციის წევრი.

1910-იან წლებში მუშაობდა ადვოკატად თბილისში.

1917 წელს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტიდან აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო გარეშე საქმეთა და საკონსტიტუციო კომისიების წევრი.

ასრულებდა საქართველოს დამფუძნებელი კრების უფროსი მდივნის მოვალეობას.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში, ცხოვრობდა მშობლიურ სოფელში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

დააპატიმრეს 1923 წლის დასაწყისში.

1923 წლის 5 მაისს სოფელ შარდომეთში შედგა ხმის უფლების მქონე ქალთა და კაცთა კრება, რომელმაც განიხილა საკითხი კონსტანტინე (კონია) იასონის ძე ჯაფარიძის არალეგალური საქმიანობის შესახებ და დაასკვნა რომ, ბოლშევიკების შემოსვლის დღიდან იგი ცხოვრობდა სოფელში და საკუთარი შრომით ირჩენდა თავს; არანაირ სიტყვიერ აგიტაციასა და საქმიანობაში არ ყოფილა შემჩნეული და არც დაუტოვებია სოფელი, რასაც ხელმოწერით ადასტურებდა 71 ადამიანი.

1923 წლის 29 მაისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის (ჩეკა) საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულის თანაშემწე ევჯიბამ განიხილა კონსტანტინე ჯაფარიძის ბრალდების საქმე კონტრრევოლუციაში მონაწილეობის შესახებ და დაასკვნა, რომ ჯაფარიძე მენშევიკების დროს იყო დამფუძნებელი კრების წევრი და მდივანი – ერთ-ერთი ყველაზე პასუხისმგებელი მუშაკი, მოცემულ მომენტში კი ხელმძღვანელობდა რაჭისა და ლეჩხუმის მაზრის იატაკქვეშა ორგანიზაციებს, რაც აგენტურული ცნობებით დასტურდებოდა; ჯაფარიძეს დაკითხვებზე თავი თავხედურად და გამომწვევად ეჭირა, აცხადებდა, რომ კვლავ ინარჩუნებდა თავის ძველ პოლიტიკურ შეხედულებებს. შესაბამისად

ეჯიბიამ მოითხოვა, რომ ჯაფარიძე, როგორც მავნე ელემენტი და საბჭოთა ხელისუფლების შეურიგებელი მტერი, გაესახლებინათ საქართველოს სსრ საზღვრებიდან იზოლაციის წესით გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განკარგულებაში, რსფსრ-ს რომელიმე საკონცენტრაციო ბანაკში მოსათავსებლად სამი წლის ვადით.

ამ დროისათვის კონსტანტინე ჯაფარიძე იმყოფებოდა მეტეხის №2 „გამას-ნორებელ სახლში“.

10 ივლისს საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის პრეზიდიუმის სხდომაზე ჯაფარიძის გადასახლების მოთხოვნა დაადასტურეს.

1924 წლის 31 დეკემბერს საქჩეკას საიდუმლო განყოფილების რწმუნებულმა ჯალალნიამ განიხილა ჯაფარიძის საქმე და მიიღო რა მხედველობაში საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის 6 ნოემბრის №115 დადგენილება „ამნისტიის შესახებ“, მოითხოვა ჯაფარიძის გადასახლებიდან გათავისუფლება.

ამნისტიის კომისიამ ჯაფარიძე გადასახლებიდან გაათავისუფლა.

საქართველოში დაბრუნებისთანავე კონსტანტინე ჯაფარიძე კვლავ ჩაერთო იატაკქვეშა საქმიანობაში; 1926 წლის იანვარში იგი კოოპტაციით შეიყვანეს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალური ცენტრალური კომიტეტის შემადგენლობაში.

მეორედ დააპატიმრეს 1926 წლის 27 მარტს, თბილისში.

1926 წლის 31 ივლისს(?) გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს განსაკუთრებულმა სათათბირომ კვლავ 3 წლით გადასახლება მიუსაჯა. გადასახლებული იყო ენისეისკში.

1933 წლის 22 თებერვალს კვლავ დააპატიმრეს, ხოლო ამავე წლის 29 ოქტომბერს გაათავისუფლეს პატიმრობიდან.

მცირე ხნის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში.

ნახევრად ლეგალურად ცხოვრობდა ქვიშხეთში.

გარდაიცვალა 1940-იანი წლების მეორე ნახევარში (ზუსტი თარიღი უცნობია).

დაკრძალეს ქვიშხეთის სასაფლაოზე.

სერგი ჯაფარიძე

ჯაფარიძე სერგი დავითის ძე

სერგი დავითის ძე ჯაფარიძე დაიბადა 1871 წლის 5 იანვარს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის რაჭის მაზრის სოფელ ღარში, თავადის ოჯახში. ეროვნებით ქართველი.

დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია.

უმაღლესი განათლება მიიღო ნოვოროსიის უნივერსიტეტის (ქალაქი ოდესა) იურიდიულ ფაკულტეტზე.

შემდგომ წლებში მუშაობდა ქუთაისის საოლქო სასამართლოში ნაფიც ვეჟილად; იყო ქალაქის თვითმმართველობის წევრი.

1904 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი; 1905 წლიდან მუშაობდა „მენშევიკების“ ფრაქციაში. 1905 წლისათვის იყო რსდმპ ქუთაისის კომიტეტის თავმჯდომარე.

თანამშრომლობდა პრესაში „ს. ჯ-ის“ ფსევდონიმით.

მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში ქუთაისში, რის გამოც 1905 წლის იანვარში დააპატიმრეს და იჯდა ქუთაისის ციხეში.

1906 წლის 24 მაისს აირჩიეს რუსეთის იმპერიის პირველი სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად ქუთაისის გუბერნიიდან; იყო სათათბიროს სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის წევრი.

სათათბიროს დაშლის შემდეგ, 1906 წლის 10 ივლისს ხელი მოაწერა „ვიბორგის მოწოდებას“, რის გამოც დააპატიმრეს და გაასამართლეს სხვა ხელმომწერ ყოფილ დეპუტატებთან ერთად და სამი თვით პატიმრობა მიუსაჯეს.

გათავისუფლების შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში, ცხოვრობდა ქუთაისში და აგრძელებდა საადვოკატო და პარტიულ საქმიანობას.

1911 წლიდან იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი.

1917 წლის თებერვალში (ძველი სტილით) წელს აირჩიეს კავკასიის ვეჟილთა საბჭოს თავმჯდომარედ.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი; პარალელურად – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის საქმეთა მმართველი.

1919 წლის თებერვლიდან არჩეული იყო თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით. იყო იურიდიული კომისიის წევრი.

1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა საქართველოში და ჩაბმული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობაში.

სერგი ჯაფარიძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკამ) 1922 წელს დააპატიმრა კონტრრევოლუციური საქმიანობის ბრალდებით.

გათავისუფლების შემდეგ ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში.

1937-38 წლების დიდი საბჭოთა ტერორის დროს საქართველოს სსრ შინსახ-კომმა ძალისმიერი მეთოდებით ზეწოლით მოახერხა მიეღო აღიარებითი ჩვენებები საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის და სხვა მოწინააღმდეგე პარტიების ყოფილი ლიდერებისაგან – მათ შორის დამფუძნებელი კრების დეპუტატებისაგან, რომელთა თანახმადაც საქართველოში არსებობდა კონტრრევოლუციური პარტიული „ცენტრები“ (მენშევიკების, ესერების, ფედერალისტების...), რომლებიც კვლავ გაერთიანდნენ „პარტიტულ კომიტეტში“ და მიზნად დაისახეს საბჭოთა სახელმწიფოს დამხობაშიარაღებული გადატრიალებისა და უცხოეთიდან სამხედრო ინტერვენციის გზით.

სერგი ჯაფარიძე „მენშევიკური კონტრრევოლუციური ცენტრის“ წევრობის ბრალდებით დააპატიმრეს 1937 წელს თბილისში.

საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სამეულმა (ე. წ. „ტროიკა“) 1937 წლის 9 ოქტომბერს დახვედრა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 10 ოქტომბრის ღამეს.

ჯიბლაძე ვლადიმერ გიორგის ძე

ვლადიმერ (ლადო) გიორგის (გიგოს) ძე ჯიბლაძე დაიბადა 1879 წლის 18 იანვარს (ძველი სტილით) ქუთაისის გუბერნიის სენაკის მაზრის სამიქაოს თემის სოფელ გეზათში (მეორე ვერსიით – ქუთაისის მაზრის, კულაშის თემის სოფელ ხუნჯულაურში); გლეხის ოჯახში. ეროვნებით ქართველი.

დაწყებითი განთლება მიიღო კულაშის ოთხკლასიან სოფლის სკოლაში.

სწავლა განაგრძო ტფილისის სახელოსნო სასწავლებელში, თუმცა კურსის დასრულება ვერ შეძლო.

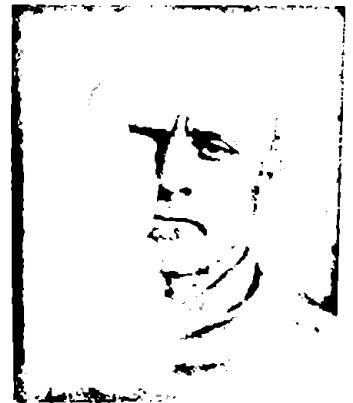
1896 წლიდან მუშაობდა ამიერკავკასიის რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში ზეინკლად; აქვე ჩაება მუშათა პირველ სოციალ-დემოკრატიულ არალეგალურ წრეებში.

1897 წლიდან იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის წევრი.

1901 წელს, რკინიგზის მთავარ სახელოსნოებში მოწყობილი გაფიცვის დაშლის შემდეგ ჟანდარმერიამ დააპატიმრა და გაასახლა ტფილისიდან.

შემდეგ სამუშაოდ გადავიდა ბათუმის ქარხნებში, სადაც მუშათა შორის სოციალ-დემოკრატიული იდეების გავრცელების ერთ-ერთი პიონერი გახდა და მალევე ბათუმის მუშათა სოციალ-დემოკრატიული არალეგალური კომიტეტის წევრადაც აირჩიეს.

იყენებდა პარტიულ მეტსახელს „პეტროვი“.

გ. ჯიბლაძე

1901 წელს ჟანდარმერიამ დააპატიმრა „ტფილისის სოციალ-დემოკრატიული წრის“ წევრობის ბრალდებით და ადმინისტრაციული წესით 3 წლით არხანგელსკის გუბერნიაში გადასახლა.

გადასახლებიდან გაიქცა და დაბრუნდა საქართველოში.

1903 წელს ქუთაისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველომ ვლადიმერ ჯიბლაძეზე ბრალდების საქმე აღძრა, თუმცა საქმე მალევე შეწყდა.

ვლადიმერ ჯიბლაძე აქტიურად იყო ჩართული 1905 წლის რევოლუციურ მოძრაობაში; მუშაობდა მენშევიკების ფრაქციაში.

1906 წელს იყო რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სტოკ-ჰოლმის ყრილობის დელეგატი ქუთაისის ორგანიზაციიდან.

1912 წლის 12 ივნისს (ძველი სტილით) იგი, როგორც სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ბათუმის კომიტეტის წევრი და ამიერკავკასიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ორგანიზაციების კონფერენციის მომწყობი, სხვა ბათუმელ სოციალ-დემოკრატებთან ერთად დააპატიმრეს ბათუმში (სადაც ვლადიმერ ჯიბლაძე ნობელის ქარხანაში ხარატად მუშაობდა) ზღვის ქუჩა №55 სახლში; ტფილისის სასამართლო პალატამ 1913 წლის 28 მაისს (ძველი სტილით) სამუდამო გადასახლება მიუსაჯა ციმბირში, ენისეის გუბერნიაში.

გადასახლებიდან დაბრუნდა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ.

იყო თბილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

მონაწილეობდა სახალხო გვარდიის მიერ წარმოებულ საბრძოლო ოპერაციებში.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების დროს მონაწილეობდა ბრძოლებში წითელი არმიის წინააღმდეგ; ოკუპაციის შემდეგ დარჩა საქართველოში და ცხოვრობდა მშობლიურ

სოფელში.

1921 წლის 30 აპრილს ლადო ჯიბლაძე სხვა პარტიულ ლიდერებთან ერთად დააპატიმრეს საბჭოთა რეჟიმის მიერ პოლიტიკური მონინალმდეგეების მასობრივი დაპატიმრების პირველი ტალღისას და სამტრედიის რეკომის მიერ გაცემული დახვედრის რეკომენდაციით გადაგზავნეს თბილისში, საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიის („ჩეკა“) განკარგულებაში.

საქართველოს სსრ „ჩეკას“ პრეზიდიუმმა 1921 წლის 5 ივლისს ლადო ჯიბლაძეს 3 თვით პატიმრობა მიუსაჯა იზოლაციის წესით; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1922 წლის 8 მაისს იზოლაცია განუსაზღვრელი ვადით გაუხანგრძლივეს.

ლადო ჯიბლაძე 1922 წლის 16 დეკემბერს სხვა 52 პოლიტპატიმართან ერთად ეტაპით გადაგზავნეს მოსკოვში, რსფსრ-ს საკონცენტრაციო ბანაკებში გადასანაწილებლად; სსრკ შინსახკომის კომისიის გადაწყვეტილებით სუზდალის პოლიტიზოლატორში მოხვდა.

პატიმრობის ვადის ამონურვის შემდეგ გადასახლეს შუა აზიაში (?), სადაც მიუშაობდა „ბორჯომის წყლების“ საწყობის გამგედ.

დააპატიმრეს 1931 წელს; 1931 წლის 14 დეკემბერს სსრკ გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ სამი წლით აუკრძალა ჩრდილოეთ კავკასიაში, ამიერკავკასიაში და მოსკოვის მხარეში ცხოვრება და გადასახლების ადგილის დატოვება.

კიდევ ერთხელ დააპატიმრეს 1933 წლის 9 თებერვალს და 4 აპრილის დადგენილებით კვლავ გაუგრძელეს გადასახლების ვადა.

კვლავ დააპატიმრეს 1935 წლის 31 დეკემბერს; 1936 წლის 20 მაისს სსრკ შინსახკომის კოლეგიასთან არსებულმა განსაკუთრებულმა სათათბირომ სამი წლით მიუსაჯა გადასახლება იოშქარ-ოლაში, მარიის ავტონომიურ ოლქში.

1937 წლის 13 ნოემბერს დააპატიმრეს სოფელ კარიაკოვოში და გადაგზავნეს მოსკოვში სსრკ შინსახკომის განკარგულებაში.

სსრკ უზენაესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგიამ იოსებ სტალინის სანქციით და „კონტრრევოლუციური ტერორისტული ორგანიზაციის“ წევრობის ბრალდებით ლადო ჯიბლაძეს 1938 წლის 8 თებერვალს დახვედრა მიუსაჯა.

დახვრიტეს 9 თებერვლის ღამეს.

რეაბილიტირებულია 1989 წლის 17 აპრილს სსრკ გენერალური პროკურატურის, 1991 წლის აპრილში სსრკ გენერალური პროკურატურის და 1993 წლის 30 დეკემბერს რუსეთის ფედერაციის გენერალური პროკურატურის მიერ.

ჯიბლაძე სილიბისტრო ბესარიონის ძე

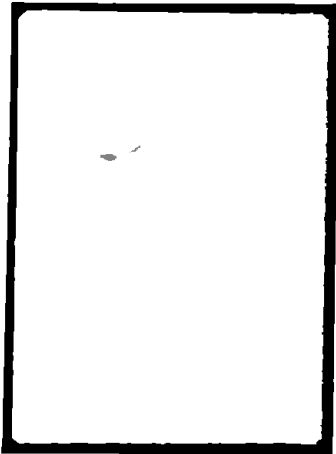
სილიბისტრო (სილვესტრ, სილვა, სილია) ბესარიონის ძე ჯიბლაძე დაიბადა 1859 წელს ქუთაისის გუბერნიის ოზურგეთის მაზრის სოფელ ამაღლებაში, სასულიერო პირის ოჯახში (მამა დიაკვნად მსახურობდა); ეროვნებით ქართველი.

1872 წელს, 13 წლის ასაკში შევიდა ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელში; იყო მოსწავლეებს შორის თვითგანვითარების წრის ორგანიზატორი. სკოლის ინსპექტორის ლიადის დასაცავად, რომელიც ლიბერალური კურსის გამო დაითხოვეს სამსახურიდან, სილიბისტრო ჯიბლაძემ და ეგნატე ინგოროყვამ (ნინოშვილი) მოსწავლეთა გაფიცვა მოაწყვეს. ამის გამო ეგნატე სკოლიდან გარიცხეს, ხოლო სილიბისტრომ მასთან სოლიდარობის ნიშნად სწავლა შეწყვიტა, თუმცა ეგნატესე თხოვნით დაბრუნდა სასწავლებელში და ეხმარებოდა მას შინაური განათლების მიღებაში.

1879 წელს სილიბისტრო ჯიბლაძემ წარჩინებით დაამთავრა სასწავლებელი და სწავლა განაგრძო ტფილისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც ასევე საუკეთესო მოწაფედ ითვლებოდა; თუმცა მან მალევე დაიწყო სემინარიაში არსებული რეჟიმის დარღვევა, აკრძალული ლიტერატურის კითხვა და სემინარისტებს შორის ფარული წრეების ჩამოყალიბება.

მეექვსე კურსზე ყოფნისას, 1885 წელს, როდესაც სილიბისტრო სემინარიის საავადმყოფოში იწვა, მისი ოთახი გაჩხრიკეს და აკრძალული ლიტერატურა აღმოაჩინეს. ამის გამო სემინარიის რექტორის დეკანოზ ჩუდეცკის გადაწყვეტილებით სილიბისტრო ჯიბლაძე ე. წ. „მგლის ბილეთით“ (სხვა სასწავლებლებში მიღების აკრძალვა) სემინარიიდან გარიცხეს; როდესაც ეს ამბავი შეატყობინეს, სილიბისტრო ჯიბლაძემ რექტორი ჩუდეცკი სემინარიის შენობაშივე თმით ათრია და სცემა, რის გამოც ორი წლით „გამასწორებელ რაზმში“ (საკატორლო სამხედრო სამსახური – დისციპლინარული ბატალიონი) გაამწესეს ხარკოვში, ხოლო შემდეგ კიდევ ორი წლით გაუხანგრძლივეს ვადა.

საჯარიმო სამხედრო სამსახურიდან 1889 წელს გათავისუფლდა და ჯანმრთელობაშერყეული დაბრუნდა ტფილისში. მეგობრებმა შეძლეს მისი სამკურნალოდ გაგზავნა აბასთუმანში, ხოლო შემდეგ მუშაობა დააწყებინეს „კავკასიის საფილოქსერო კომიტეტში“ – ე. წ. „ფილოქსერიის პარტიაში“ (ვაზის დაავადებასთან მებრძოლი საზოგადება), რომელშიც მრავლად იყვნენ დასაქმებული უნივერსიტეტებიდან და სასწავლებლებიდან გარიცხული სტუდენტები და „ნაროდნიკული“ იდეების მიმდევარი ახალგაზრდები, რომლებიც კომიტეტის საქმეების პარალელურად, პროვინციებში მოგზაურობის საშუალებას გლებთა შორის განათლების წახალისებისა და რევოლუციური პროპაგანდისათვის იყენებდნენ; კომიტეტში მუშაობისას სილიბისტრო ჯიბლაძე გაეცნო მარქსიზმის საფუძვლებს და უკვე 1893 წელს, ზესტაფონის კონფერენციიდან მოყოლებული, სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფების მუშაობაში ჩაერთო

ს. ჯიბლაძე

და მალე მათი ერთ-ერთი ლიდერიც გახდა.

1894 წლის მაისში ეგნატე ნინოშვილის დაკრძალვაზე წარმოთქმული მისი სიტყვა, რომლის სტენოგრამაც ჟურნალ „ეკალში“ დაიბეჭდა, გახდა სოციალ-დემოკრატიული მიმართულების ჯგუფისათვის „მესამე დასის“ სახელის მინიჭების საბაზი.

ამ დროიდან თანამშრომლობდა პრესაში, აქვეყნებდა პუბლიცისტურ და პოლემიკურ წერილებს.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმებს „მოხუცი“ და „სილვა“.

ჟანდარმერიის თვალთვალის დოკუმენტებში გატარებულია მეტსახელით – „Старый“.

1897 წლიდან მუდმივად ცხოვრობდა ტფილისში; მუშაობდა კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების მატერიალური საწყობის გამგედ; პარალელურად აქტიურად იყო ჩაბმული მუშათა სოციალ-დემოკრატიული წრეების ჩამოყალიბებაში ტფილისის რკინიგზის სახელოსნოებსა და სხვადასხვა ფაბრიკებში.

1898 წელს აირჩიეს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ტფილისის კომიტეტის წევრად; იყო კომიტეტის თავმჯდომარე.

ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ფაქტობრივად ლეგალური ორგანოს – ჟურნალ „ეკალის“ რედაქციის საორგანიზაციო ნაწილს.

1900 წელს კომიტეტის დავალებით სილიბისტრო ჯიბლაძე პეტერბურგში გაემგზავრა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიის ცენტრთან კავშირის დასამყარებლად.

1901 წლის 22 მარტს (ძველი სტილით) სილიბისტრო ჟანდარმერიამ დააპატიმრა (სისხლის სამართლის დებულების 318-ე და 252-ე მუხლების საფუძველზე) და ვასო ცაბაძესთან ერთად გაასახლა ტფილისიდან გორში, სადაც მათ ხელოსანთა შორის ჩამოაყალიბეს არალეგალური ორგანიზაციები და მალე გორის მაზრის გლეხთა სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციაც შექმნეს; ამავე წლის აგვისტოში გორიდან გურიაში გადასახლების შემდეგ იგი გურიის გლეხთა მოძრაობის ერთ-ერთ მთავარ ორგანიზატორად იქცა.

1903 წელს აირჩიეს ახლად ჩამოყალიბებული რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის კავკასიის საკავშირო კომიტეტის წევრად.

იმავე წელს სილიბისტრო ჯიბლაძე დააპატიმრეს და ქუთაისისა და ფოთის ციხეებში ოთხი თვის პატიმრობის შემდეგ ხუთი წლის ვადით გადაასახლეს ციმბირში, საიდანაც ამნისტიით დაბრუნდა 1905 წლის გაზაფხულზე და პარტიაში დაწყებული განხეთქილების შემდეგ „მენშევიკების“ ერთ-ერთ ლიდერად იქცა; იგი აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციურ გამოსვლებში; იყო სოციალ-დემოკრატ მუშათა სამხედრო რაზმების მთავარი ორგანიზატორი, საგაფიცო ბიუროს წევრი.

რევოლუციის დამარცხებისა და „რეაქციის“ დაწყების შემდეგ ხელმძღვანელობდა ტერორისტული აქტების განხორციელებას სადამსჯელო ოპერაციების

მეთაურების და ორგანიზატორების წინააღმდეგ; 1906 წლის იანვარში მისი ხელმძღვანელობით ტფილისში მოკლეს გენერალი გრიაზნოვი.

შემდგომ წლებში განაგრძობდა პარტიულ მუშაობას ტფილისში; ხელმძღვანელობდა პარტიული პრესის გამოცემებს; მუდმივად იყო პარტიის ცენტრალური ორგანიზაციების წევრი.

1909 წლის 3-9 იანვარს მონაწილეობდა პარიზში გამართულ რსდმპ კონფერენციაზე ტფილისის ორგანიზაციის დელეგატისა და რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრის სტატუსით, გადამწყვეტი ხმის უფლებით.

1909 წლის 23 სექტემბერს (ძველი სტილით) სილიბისტო ჯიბლაძე ჟანდარმერიამ დააპატიმრა ტფილისში, თუმანოვის ქუჩაზე და 1910 წელს ტფილისის გენერალ-გუბერნატორის ბრძანებით ხუთი წლით გადაასახლეს დონის როსტოვში, საიდანაც 1910 წლის მაისში გაიქცა და არაღებულურად ცხოვრობდა და მუშაობდა პეტერბურგში; იყო რსდმპ პეტროგრადის კომიტეტის წევრი.

1913 წელს არაღებულურად იმყოფებოდა ტფილისსა და ბაქოში მცირე ხნით.

1914 წელს გადასახლების ვადის ამოწურვის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში; მუშაობდა ტფილისისა და ჭიათურის პარტიულ ორგანიზაციებში. იყო პარტიაში შექმნილი კომისიის წევრი, რომელიც მსოფლიო ომში რუსეთის მარცხის მომენტისათვის პარტიის ბრძოლისუნარიანობის ამაღლებას ისახავდა მიზნად.

1914 წლის აგვისტოში ბორჯომში მონაწილეობდა სოციალ-დემოკრატების არაღებულურ კონფერენციაში.

იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი.

1915 წლის 28 აგვისტოს (ძველი სტილით) სილიბისტო ჯიბლაძე კვლავ დააპატიმრეს ტფილისში, როგორც რსდმპ ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის წევრი და საპირველმისო პროკლამაციების ბეჭდვის ორგანიზატორი, თუმცა მძიმე ავადმყოფობის გამო ციხიდან გაათავისუფლეს პოლიციის ღია მეთვალყურეობის ქვეშ.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლიდან იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის 26 მაისს ხელი მოაწერა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტს. 1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის თებერვალში აირჩიეს თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნად;

იყო დროებითი საგანგებო სასამართლოს წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით.

12 მარტს, როგორც კრების უზუცესმა წევრმა (დამსწრეებს შორის) მისასალმებელი სიტყვით საზეიმოდ გახსნა დამფუძნებელი კრების სხდომა.

იყო ცენტრალური საარჩევნო, სამხედრო და სარეკომენდაციო კომისიების წევრი.

საბჭოთა რუსეთის მიერ 1921 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპირების შემდეგ დარჩა თბილისში და დაიწყო წინააღმდეგობის მოძრაობის ორგანიზება.

1921 წლის 10 აპრილს თავმჯდომარეობდა საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის ორგანიზაციების კონფერენციას, რომელმაც მიიღო 7-პუნქტიანი რეზოლუცია, რომლის მთავარი თეზისი იყო „დემოკრატიის გზით სოციალიზმისკენ“; რეზოლუციაში ჩამოყალიბებული იყო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის საბჭოთა რეჟიმთან დამოკიდებულების იდეური საფუძვლები. კონფერენციამ საქართველოს სსრ რევოლუციურ კომიტეტს წარუდგინა წინადადება – საქართველოში მონეობილიყო რეფერენდუმი საბჭოთა ხელისუფლების სასურველობის შესახებ, საერთაშორისო სოციალისტური სადამკვირვებლო მისიით; ასევე ითხოვა პარტიისათვის ლეგალური არსებობისა და ბეჭდვითი სიტყვის თავისუფლების პირობები; მათი განხორციელების შედეგად და რეფერენდუმის დადებითი პასუხის შემთხვევაში საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია გამორიცხავდა დაპირისპირებას საბჭოთა ხელისუფლებასთან და საკუთარ მოქმედებაში მხოლოდ ღია კრიტიკით და კულტურულ და ეკონომიკურ სფეროში თანამშრომლობით შემოიფარგლებოდა.

ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის მიერ კომპრომისზე უარის თქმის და რეპრესიების დაწყების შემდეგ სილიბისტრო ჯიბლაძე იყო საქართველოში ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საბრძოლველად და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენად პარტიებს შორის ერთიანი ფრონტის შექმნისათვის მოლაპარაკებების დაწყების მთავარი ინიციატორი.

სილიბისტრო ჯიბლაძე საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სხვა ლიდერებთან ერთად დააპატიმრა 1921 წლის 13 იელისს, მას შემდეგ, რაც ნაძალადევაში, პლენარის სახელობის მუშათა კლუბში იოსებ სტალინის მოხსენების საპასუხოდ დარბაზში მძაფრი დისკუსია გაიმართა და მუშათა საპროტესტო დემონსტრაცია დაიწყო; მოთავსებული იყო მეტეხის №2 „გამასწორებელ სახლში“.

1921 შემოდგომაზე მძიმე ავადმყოფობის გამო ციხიდან გაათავისუფლეს.

გათავისუფლებისთანავე დაუბრუნდა იატაკქვეშა საქმიანობას და „ჩეკას“ მიერ დენის გამო 17 ოქტომბრიდან გადავიდა არალეგალურ მდგომარეობაზე.

სილიბისტრო ჯიბლაძე გულის უკმარისობით გარდაიცვალა კონსპირაციულ ბინაში 1922 წლის 17 თებერვლის ღამის 11 საათზე.

დილით გადაასვენეს საკუთარ ბინაზე. მეორე დღეს კი „ჩეკას“ წარმომადგენლებმა ოჯახს მისი ცხედარი მოსტაცეს და გასაიდუმლოებულ ვითარებაში დაასაფლავეს, სავარაუდოდ, ვერის რუსულ სასაფლაოზე.

ვაჟა-ფშაველას ხელმოწერა

ჰუმელი ვალერიან ანთიმოზის ძე

ვალერიან (ვალეიკო) ანთიმოზის ძე ჯუღელი დაიბადა 1887 წელს ქუთაისის გუბერნიის შორაპნის მაზრის სოფელ სვირში, პედაგოგის ოჯახში; ეროვნებით ქართველი.

სწავლობდა ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში, სადაც ჩაება სოციალ-დემოკრატიული წრეების მუშაობაში და მონაწილეობდა ქუთაისელი მოსწავლეების მიერ 1904-1905 წლებში მოწყობილ საპროტესტო დემონსტრაციებში, რის გამოც გიმნაზიიდან გარიცხეს.

1905 წელს ვალეიკო ჯუღელი ცხოვრობდა მოსკოვში და აქტიურად მონაწილეობდა რევოლუციურ შეიარაღებულ გამოსვლებში; რევოლუციის დამარცხების შემდეგ დაბრუნდა სამშობლოში; ქუთაისთან რიონის სადგურზე იგი კაზაკების პატრულმა დააპატიმრა, თუმცა შეძლო მათგან გაქცევა და თავი შეაფარა სოხუმს (მშობლებთან).

1912 წელს დაასრულა სოხუმის გიმნაზია და სწავლა განაგრძო პეტერბურგის უნივერსიტეტში.

სტუდენტობის დროიდან მუშაობდა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „ბოლშევიკების ფრაქციაში“.

თანამშრომლობდა პრესაში ფსევდონიმებით „ვ. დ-ლი“ და „ვ. დასელი“.

1916 წლის ზაფხულში, ვალეიკო ჯუღელი კვლავ დააპატიმრეს ტფილისში, სადაც ამხანაგ ბოლშევიკებთან ერთად ცდილობდა დაშლილი პარტიული ორგანიზაციების აღდგენას. იჯდა მეტეხის ციხეში.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ (ტფილისში) მიემხრო „მენშევიკების“ ფრაქციას.

1917 წელს იყო ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი.

1917 წლის დეკემბერში იყო საქართველოს წითელი გვარდიის (შემდგომში – სახალხო გვარდიის) ერთ-ერთი დამაარსებელი და ორგანიზატორი, არჩეული იყო სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბის წევრად.

უმუშაოდ ხელმძღვანელობდა სახალხო გვარდიის საბრძოლო ოპერაციების უმეტესობას.

1917 წლის ნოემბერში აირჩიეს საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრად.

1918 წლის თებერვლიდან იყო ამიერკავკასიის სეიმის წევრი.

1918 წლის განმავლობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პარლამენტის წევრი.

1919 წლის 12 მარტს აირჩიეს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის სიით; იყო სამხედრო კომისიის წევრი.

1921 წელს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბ-

ლიკის ოკუპირების დროს ხელმძღვანელობდა სახალხო გვარდიის შენაერთებს წითელი არმიის წინააღმდეგ ბრძოლებში; ბრძოლისას დაიჭრა და 1921 წლის 16 მარტს მთავრობასა და დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმთან ერთად დატოვა საქართველო და ემიგრაციაში გაემგზავრა.

1921 წლის მარტიდან ცხოვრობდა სტამბოლში; იყო ბოლშევიკური საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ საერთო ფრონტის შექმნის მიზნით პარტიათა შორის მოლაპარაკების პროცესის აქტიური მონაწილე.

1922 წლის სექტემბერში ვალიკო ჯუღელმა ემიგრაციაში მყოფ სხვა სამხედრო მეთაურებთან ერთად დაამუშავა და რესპუბლიკის მთავრობას განსახილველად გადაუგზავნა საქართველოში შეიარაღებული აჯანყების სტრატეგიული გეგმა.

1923-1924 წლებში სწავლობდა საფრანგეთის სამხედრო აკადემიაში.

ბენია ჩხიკვიშვილთან, გრიგოლ ცინცაბაძესთან, ვასილ ნოდისასა და ვიქტორ ცენტერაძესთან ერთად ვალიკო ჯუღელი 1924 წლის მაისში არალეგალურად დაბრუნდა საქართველოში.

თავდაპირველად არალეგალურადვე ცხოვრობდა გურიაში და მონაწილეობდა წინააღმდეგობის მოძრაობის ორგანიზებაში; რამდენიმე კვირის შემდეგ გადავიდა თბილისში, სადაც შევიდა დამოუკიდებლობის კომიტეტის სამხედრო კომისიაში და ხელმძღვანელობდა საყოველთაო შეიარაღებული აჯანყების სამზადისს.

იყენებდა პარტიულ ფსევდონიმს „ზურაბი“.

საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ („ჩეკა“) 1924 წლის 6 აგვისტოს ვალიკო ჯუღელი დააპატიმრა თბილისში, პასტერის ქუჩაზე. „ჩეკაში“ დაკითხვისას სტამბოლში მის მიერვე დამუშავებული აჯანყების გეგმა აჩვენეს, რითაც დარწმუნდა, რომ აჯანყება გაცემული იყო. თვითმკვლელობის წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ ჯუღელმა მოითხოვა, რომ მიეცათ საშუალება, დაკავშირებოდა ამხანაგებს თხოვნით – გაეუქმებინათ აჯანყება. ამისათვის გაათავისუფლეს პოლიტპატიმარი ვანო ლლონტი, რომელმაც ეს გზავნილი საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის არალეგალურ ცენტრალურ კომიტეტს გადასცა; ცეკამ, მიღებული წესის თანახმად (დაპატიმრებულ თანამებრძოლებთან „ჩეკას“ მეშვეობით კომუნიკაციის გამორიცხვა) პასუხად დაუბრუნა, რომ აჯანყების საკითხი დღის წესრიგში არც იდგა. ვალიკო ჯუღელმა გაზეთ „კომუნისტის“ ფუტკლებიდანაც მიმართა თანამებრძოლებს იმავე თხოვნით.

1924 წლის 28 აგვისტოს ანტისაბჭოთა აჯანყების დანაშაულისათვის „ჩეკამ“ ვალიკო ჯუღელი სხვა პოლიტპატიმრებთან და მოქალაქეებთან ერთად დახვრიტა თბილისში, სავარაუდოდ 30 აგვისტოს ღამეს.

საქართველოს

დამფუძნებელ კრების

წ ე ვ რ ი

გუდამივი № 59.

მოწმობა

ამა მოწმობის პატრონი, სა-
ქართველოს დემოკრატიული
რესპუბლიკის მოქალაქე

სო პანკოიძე
შენგულოაია

დამფუძნებელ კრების წევრი
არის.

ქართულის ამფუძნებელ კრების
თავმჯდომარის უფროსი ამხანაგი

მდივანი

მ. მ. მ. მ.

ს. ს. ს. ს.

უსურათო მრავლობა ნამდვილი არ არის

წყაროები

წყაროები

- ა -

პაიდარ ალიბეგის ძე აბაშიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382.

საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი; მწერალთა საანექტო ფურცლები და ავტობიოგრაფიები – №27113-1-36. http://rvculi.ge/dir/view_break.php?page=biography&id=339&cat=9

„პაიდარ აბაშიძე“, თეიმურაზ კომახიძე, გამომცემლობა „აჭარა“, 1994 წელი.

„ცხოვრება და ღვაწლი პაიდარ აბაშიძისა“, აბელ სურგულაძე, გამომცემლობა „აჭარა“, 1994 წელი.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

ტიგრან გიორგის ძე ავეცისიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382, ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

კრასნოიარსკის მხარის „სსოუნის ნიგნი“ <http://baza.vgmlu.com/1/1696/>

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

შალვა ელაღიშვილის ძე ალექსი-მესხიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382, ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

„საბჭოთა სამართალი“, 1960 წ. №3, თბილისი.

ადვოკატი (საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის უფრნა ლი), №2, 2013 წელი. გვ.68.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

შალვა გიორგის ძე ამირეჯიბი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო

არიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ.68; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა. შალვა ამირეჯიბი (1886-1943), 2 ნიგნად; საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი, გამომცემლობები „დიოგენე“ და „არსი“, თბილისი, 1997-1998 წწ.

უცხოეთის ცის ქვეშ, შარაძე გურამ, ნიგნი 1, თბილისი, 1991 წ.

<https://burusi.wordpress.com/2010/03/27/shalva-amirejibi-5/>

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარბთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

კონსტანტინე (კოტე) ემანუელის ძე ანდრონიკაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ.3-3ა; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ.86-86ა; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №382; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №1086.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22310, საქმე №36363.

რუსეთის ფედერაციის სახელმწიფო არქივი (ГАРФ) – ფონდი №6059 – კონსტანტინე ემანუელის ძე ანდრონიკოვის პირადი ფონდი.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, თამუნა გეგეჭკორის კოლექცია.

გიორგი (გიზო) ნესტორის ძე ანჯაფარიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი, 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21329

<http://lists.memo.ru/d1/f499.htm>

ფოტო: საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის არქივი, პირველი განყოფილება (ყოფილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21329.

რაფელ მათეს ძე არსენიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ.4-7; საქმე №108; №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი

ანერი №1, საქმე №318, გვ. 23, გვ. 82, ფონდი №153, ანანერი №3 (ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტოკარტოთეკა).

აკეასიონი, XII, 1967, პარიზი, გვ. 138-144. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. ივერია, №12, თებერვალი, 1962 წ. პარიზი, გვ. 39. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში (ავტორთა ჯგუფი), „შპს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

უცხოეთის ცის ქვეშ, გურამ შარაძე, ნიგნი III, „მერანი“, თბილისი, 1993 წ.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ალექსანდრე სამსონის ძე ასათიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანერი №1, საქმე №107, გვ. 8-8ა; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანერი №1, საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2270.

დათა ვაჩნაძის არქივი. ალექსანდრე ასათიანის ნეკროლოგი.

ივერია, №7, ივლისი, 1954 წ., პარიზი, გვ. 3-30; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

მეგრძოლი საქართველო, №18, იანვარი-თებერვალი, 1954 წ., პარიზი, გვ. 13-14; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

საქართველოს დამოუკიდებლობა, №8, თებერვალი, 1954 წ., პარიზი, გვ. 1; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში (ავტორთა ჯგუფი), „შპს საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

რუბენ გიორგის ძე აუშტროვი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ბრძოლის ხმა, №77, იანვარი, 1938 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

სოციალისტური აზრი, №8, მარტი, 1938 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ელადიმერ (ლადო) გიორგის ძე ახმეტელაშვილი-ახმეტელი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანერი №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანერი №1, საქმე №318, გვ. 80; ფონდი №113, ანანერი №2, საქმე №926.

ბრძოლის ხმა, №26, სექტემბერი, 1932 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №29, იანვარი, 1933 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ჩვენი დროშა, №2, მაისი, 1949 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. ქართველები უცხოეთში (ავტორთა ჯგუფი), „შპს საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ჯუანშერ ლალიძის კოლექცია.

სიეიმონ (სიმონ, სიკო) გიორგის ძე ახმეტელაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22331, საქმე №22209.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეო ურთიერთობათა განსაკუთრებული სამეურლის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ჯუანშერ ლალიძის კოლექცია.

- ბ -

ილია (ილიკო) გიორგის ძე ბაღრიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანერი №1, საქმე №107, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანანერი №24, საქმე №102; ფონდი №153, ანანერი №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო კარტოთეკა.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №566, ანანერი №2, საქმე №9.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე № 2265.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №566, ანაწერი №2, საქმე №9.

ვასილ ზურაბის ძე ბაკურაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

სოსო ჯულაშვილი-სტალინი (მოგონება), ე. ბაკურაძე, დროშა, №9, 2 მარტი, 1924 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

იესე (იოსებ, ოსიკო) ალექსანდრეს ძე ბარათაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

იოსებ ბარათაშვილი, ქართველი იურისტები, ნარკვევები ქართული სამოსამართლო მჭევრმეტყველების ისტორიიდან, ვახტანგ ევანია, „ხელმოწევა“, თბილისი, 1961 წ.

ქართველი ადვოკატების მოღვაწეობა, გ. ხარატიშვილი, „საბჭოთა სამართალი“ №5, 1970 წ.

იოსებ ბარათაშვილი, ა. ბურთიაშვილი, „საბჭოთა სამართალი“ №1, 1967 წ.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, მანანა ბარათაშვილის კოლექცია.

„ბედმავე ქართველი ხალხის“ ინტერესების დამცველი, გოჩა საითიძე, „საისტორიო ვერტიკალები“, №1, თბილისი, 1991 წ.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კელევა ჩატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების

ინსტიტუტმა IDFI, მაინრიხ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შეიქცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მანანა ბარათაშვილის კოლექცია.

პაველ აბრამის ძე ბერიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს ეროვნული არქივი, ქალაქ ქუთაისის არქივი, ფონდი №111, ანაწერი №1, საქმე №2.

პაველ ბერიშვილის მეუღლის – ქეთევან კანდელაკი-ბერიშვილის ზეპირი ინფორმაცია, ჩანერილი გია ბერიშვილის მიერ.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: ილია ქაჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, გია ბერიშვილის კოლექცია.

ერიკ ადოლფის ძე ბერნშტეინი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ბრძოლის წმა, №21, თებერვალი, 1932 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

პაველ (პაულ) იაკობის ძე ბოლუი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №2923.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ელისაბედ (ლიზა) იოსების ასული ნაკაშიძე (ბოლქვაძე)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 83ა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8, საქმე №36363.

„თეატრი და ცხოვრება“, 9 აპრილი, 1917 წ., №15.

„კან, სად არის ძმა შენი?“, კირთაძე ნესტან (ელისაბედ), თბილისი, მერანი, 1998 წ.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ნიკოლოზ გელაშვილის კოლექცია.

- ბ -

გიორგი ალექსანდრეს (ალექსის) ძე გაგლოვი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 12-12ა; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანაწერი №24, საქმე №57.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება

(ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ვეფანი პეტრეს ძე გეგეჭკორი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 21, გვ. 89-90.

მებრძოლის საქართველო, №19, ივლისი, 1954 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ჩვენი დროშა, №18, ოქტომბერი, 1954 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბედი ქართლისა, №18, ოქტომბერი, 1954 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

უცხოეთის ცის ქვეშ, ნიგნი 3, გურამ შარაძე. „მერანი“, თბილისი, 1991 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

იოსებ (სოსო) კონსტანტინეს ძე გედევანიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22280, საქმე №23533.

იოსებ მჭედლიშვილის დღიური 1924-1941, ლიტერატურის მუზეუმი, თბილისი, 2014 წ.

ფოტო: ი. ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

პეტრე პავლეს ძე გელიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი, მწერალთა საანკეტო ფურცლები და ავტობიოგრაფიები – №28988-1.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკა“) სხდომის ოქმები.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება

(ყოფილი პარტოული ორგანოების არქივი), ფონდი №8 (მოგონებების კოლექცია), ანაწერი №2, ნაწილი 1, საქმე №9. ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გიორგი ბუფანის ძე გვაზავა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 16; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანაწერი №24, საქმე №486.

ივერია, №1, მაისი, 1949 წ., პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

უცხოეთის ცის ქვეშ, გურამ შარაძე, ნიგნი II, „მერანი“, თბილისი, 1991 წ.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შპს საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, მანანა თათაქიშვილის კოლექცია.

თავაზ-ყადორ მამაც-გული-ოღლი გვარამაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

კონსტანტინე (კონია) იაგორის ძე გვარჯალაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 56, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 93, საქმე №358, გვ. 6.

ჩვენი დროშა, №49, მაისი, 1969 წ., პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

კავკასიონი, XIV, 1970, პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შპს საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

გრიგოლ ტიმოფეს ძე გიორგაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 55; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 22; ფონდი №153, ანაწერი №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამ

მართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2257.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ლევან ლევანის ძე გიორგაძის კოლექცია. ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ივანე პაველეს ძე გობჯია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 17-18; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. შრომა, №1, 1922 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22141.

სტალინური სიგები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პანირის ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შვეიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

იოსებ პაველეს ძე გობჯია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 16-16ა; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ჩვენი დროა, №38, იანვარი, 1963 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ივანე გედევანის (გედევონის) ძე გომართელი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 13-14; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8 (მომგონებების კოლექცია), ანაწერი №2, ნაწილი 1, საქმე №11. საქართველოში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული მოძრაობისა და სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების ისტორიოგრაფია (1917-1921 წწ.), უმანგი სიღამონიძე, „მეცნიერება“, თბილისი, 1970 წ.

ჩვენი დროა, №45, თებერვალი, 1967 წ., პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კო

ლექცია.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, თინათინ ცენტრის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, თინათინ ცენტრის კოლექცია.

დიმიტრი მიხეილის ძე გონაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ მინსახკომთან არსებულ ლი განსაკუთრებული სამუშაოს (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ზაქარია დავითის ძე გურული

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №3128 (1), №312991, ანაწერი №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21239, საქმე №22331.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8 (მომგონებების კოლექცია), ანაწერი №2, ნაწილი 1, საქმე №11. „მოგონება“, ზაქარია გურული, გამომცემლობა არტანუჯი, თბილისი, 2005 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ვასილ (ვასო) გიორგის ძე გურჯუა (ლურჯუა)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 15-15ა; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23581.

ფოტო: საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის არქივი, პირველი განყოფილება (ყოფილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23581.

- დ -

სამსონ პლატონის ძე დადიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 20; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა

სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2259.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეშითან არსებული განსაკუთრებული სამუშაის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

მოსე (მოშე) რახაბის ძე დავარაშვილი (მოშე პა კატანი)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ებრაული ენციკლოპედია (რუსულ ენაზე) <http://www.ruje.ru/index.php/%D0%94%D0%90%D0%92%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%A8%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%98%D0%9C%D0%B5%D0%88%D0%B5%D0%A0%D0%B0%D1%85%D0%00%D0%BC%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87>

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, დანიელ დავითიშვილის კოლექცია.

დავით გრიგოლის (გვეორქის) ძე დავითხანაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

სომხეთის რევოლუციური ფედერაციის „დამნაცუტუნის“ ერეგნის მუზეუმის მასალები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ალექსანდრე ივანეს ძე დგუბაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 86.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22331.

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, გრიგოლ ლორთქიფანიძის პირადი ფონდი №45, საქმე №12; 14; 115. საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი).

ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეშითან არსებული განსაკუთრებული სამუშაის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: ილია ქაჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ნიკოლოზ უგრელიძის კოლექცია.

– 3 –

ნიკოლოზ ზურაბის ძე ელაგა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 57; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანაწერი №24, საქმე №132.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №607, ანაწერი №7, საქმე №327.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8, ანაწერი №2, ნაწილი 1, საქმე №58, გვ. 61-114.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პანინის ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შვეიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლიზიკო გაბუნას კოლექცია.

იოსებ აარონის ძე ელიგულაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ჩენი დროშა, №14, ივლისი, 1953 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

მეგრძოლი საქართველო, №8, დეკემბერი, 1952 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შსს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

იოსებ ელიგულაშვილი. რუსუდან დაუშვლი. პრაიმტაიმი №16. 23 აპრილი, 2012 წელი.

ფოტო: პარიზის ნოე ყორღანის ინსტიტუტი.

დიმიტრი (არზაყან) კონსტანტინეს (ყაზილაქის) ძე ეშუხარი (ეშხა)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №216.

დამოუკიდებელი საქართველო, №155, მარტი, 1939 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

კავკასია, №4-5, აპრილი-მაისი, 1939 წ. ბერლინი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შპს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ქედუხელი რაინდი. ნატო მარშანია. გამომცემლობა უნივერსალი, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

გიორგი პაულეს ძე ქერაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 5. გვ. 81ა.; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ბრძოლის ხმა, №79 (1), თებერვალი, 1971 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

სოლომონ (სოლონ) ივანეს ძე ვადაჭკორია (ვადაჭკური)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №1923, ანანური №1, საქმე №461.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №24208, საქმე №21156.

ლადო კეცხოველი (მოგონება), ს. ვადაჭკორია, „რევოლუციის მატყანე“ №2-3 (7-9), ტფილისი, 1924 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

მოგონება. წიგნი 2. ზუბინიძე ვალერი. პარიზი. 1953 წელი. ლტოლვილთა საძვალენი, პარიზი, 1971 წ.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

მერტიკ (მიკირტიკი-მიკირტუმი) კარაპეტიან ვარდიანცი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №358, გვ. 11; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს

ფოტო-კარტოთეკა.

ჩვენი დროა, № 21, დეკემბერი, 1955 წ. გვ. 40 – 42; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გრიგოლ გიორგის ძე ვეშაპიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 21-13; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. „ახალი საქართველო“, №26, 10 ივლისი, 1926 წ. პარიზი. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

- ზ -

დმიტრი ვასილის ძე ზახაროვი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ზორი ნავასარდის ძე ზორიანცი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23391.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეო ურთიერთობების განსაკუთრებული სამსახურის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფონდ „პაიაზგის“ სომხური ელექტრონული

ენციკლოპედია: <http://am.hayazg.info/%D4%B6%D5%B8%D6%80%D5%B5%D5%A1%D5%B6.%D4%B6%D5%B8%D6%80%D5%AB.%D5%86%D5%A1%D5%BE%D5%A1%D5%BD%D5%A1%D6%80%D5%A4%D5%AB>

ფოტო: სომხური რევოლუციური ფედერაციის (დაშნაკცუტუნიის) ერევნის მუზეუმი.

- თ -

ექეთიმე სეიმონის ძე თაყაიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 26; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382;

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი; ექეთიმე თაყაიშვილის პირადი ფონდი.

ბედი ქართლისა, №16, იანვარი, 1945 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ლექცია.

სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები, კრებული 3. „განათლება“, თბილისი, 1968 წ.

ქართული კულტურის მემკვიდრე ექვთიმე თაყაიშვილი, გიორგი ლომთათიძე, „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1990 წ.

ლეთისკაცი ექვთიმე თაყაიშვილი; საიუბილეო კრებული, შემდგენელი – ილია თავბერიძე, საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა, თბილისი, 2007 წ.

ფოტო: საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ექვთიმე თაყაიშვილის ფონდი.

ვიქტორ ეასილის ძე თევზაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 83ა.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №2417, ანაწერი №1, საქმე №62.

ბრძოლის ხმა, №26, სექტემბერი, 1932 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №27, ოქტომბერი, 1932 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №81, მარტი, 1933 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

სარდიონ ონისიშვილს ძე თევზაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 24-25; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №24325.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ყანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

დიომიდე ალექსანდრეს ძე თოფურიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 58; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 15.

მეორე ყრილობის გარშემო (პირადი მოგონება), დ. თოფურიძე, რევოლუციის მატჩიანი, №2 (19), თბილისი, 1928 წელი, გვ. 42-56. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული

ბიბლიოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამუშაოს (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

არათანმდებრეული მოგონებები, მაია თოფურიძე, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2011 წელი.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, მაია თოფურიძის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მაია თოფურიძის კოლექცია.

– ი –

ნიკიფორ ბესარიონის ძე იმნაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22140, საქმე №37929.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

რაფიელ ალექსანდრეს ძე ივანიჭიკი-ინგილო

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 90.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22353.

კაქასიონი XII, 1967 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

იოსებ (სოსო) გიორგის ძე ირემაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ყანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ბრძოლის ხმა, №39, იანვარი, 1934 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

„სტალინი და საქართველოს ტრაგედია“, იოსებ ირემაშვილი, „ქართული კულტურა საქართველოში და მის საზღვრებს გარეთ“, თბილისი, 2006 წ.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „მკ. საქართველოს მაცნე“, დასაპირის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს

საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

- 3 -

ერმალოზ თედორეს ძე კალაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23306.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ნელი კალაძის კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

კონსტანტინე (კონია) პლატონის ძე კანდელაკი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 8. ფონდი №154, ანაწერი №1, საქმე №85.

თეატრი და ცხოვრება, №3, 1919 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

კაციაშვილი ნიკოლოზ ალდგომელას ძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 8. ფონდი №154, ანაწერი №1, საქმე №85.

თეატრი და ცხოვრება, №3, 1919 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: ილია ქაქუცაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

საირილონ მაღალაშის ძე კედია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 27; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1 განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2221.

ჩენი ქვეყანა, №5, ივნისი, 1948 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. ივერია, №1, მაისი, 1949 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაცია.

ციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ივერია, №22, ნოემბერი, 1979 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

იოსებ ანტონის ძე კვარაცხელია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №216; ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №160; საქმე №1382.

მუჭო ლუმენდო სამარგალიში მოხანდე ყაზაყობა საბჭოთა ინი ზეზულობაში, ისაკი ფენაია, ზუგდიდი, 1931, ნანა (როგორ იმჩიოდა სამეგრელოს მმრმელი გლესკაცობა საბჭოთა ზე ლისუფლებსათვის, ზუგდიდი, 1931 წელი, მეგრულ ენაზე); საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი.

თედორე (თედო) გაბრიელის ძე კიკვაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 59; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ფონდი №13, საქმე №14.

ბრძოლის ხმა, №51, თებერვალი, 1935 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

მწერალთა ავტობიოგრაფიები, ლიტერატურის მუზეუმი, თბილისი, 2013 წელი.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

ლაერენტი (ლავროსი) პაულეს ძე კილურაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №216.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №216.

მიხეილ ანდრეას ძე კოვალიოვი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

ილია ივანეს ძე კოპალეიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ბრძოლა, №4, სექტემბერი, 1925 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. საზოგადოებრივი ურთიერთობა საქართველოში; ბატონ-ყმობის გადავარდნიდან პირველ რევოლუციამდე; 1864-1905. გრიგოლ გიორგაძე. სახელგამი. თბილისი. 1928 წელი.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, გურამ კაკაბაძის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, გურამ კაკაბაძის კოლექცია.

- ლ -

გიორგი მიხეილის ძე ლასხიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი, მწერალთა საანექტო ფურცლები და ავტობიოგრაფიები - №20097.

სახალხო საქმე, №7, აპრილი, 1932 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

მემუარები (1885-1915), გიორგი ლასხიშვილი, პოლიტკატორელთა საზოგადოების გამოცემა, ტფილისი, 1934 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ალექსანდრე სპირიდონის ძე ლომთათიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ალექსანდრე ლომთათიძის პირადი ფონდი №44.

ბრძოლა, №წ, სექტემბერი, 1925 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ივანე ნესტორის ძე ლორთქიფანიძე

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22141.

სტალინური სიები საქართველოდან - ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაირობი ბილისი ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში მშვიდობის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები - საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

...და რომ გვახსოვდეს, ქურხული ავთანდილ, „რეგთაიმი“,

თბილისი, 2004 წ.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, გული ლორთქიფანიძის კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ფილიპე გლახუნას ძე ლორია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 29-32; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 - ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ანდრე ვასილის ძე ლოსკუტოვი

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 - საქართველოს სსრ შინაგარეშე არსებული განსაკუთრებული სამუშაის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ბელა ლალაიანის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ბელა ლალაიანის კოლექცია.

- მ -

მუსეინ (სონი) ყული-შამედ-ოღლი (შამედოვი)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

თავარი და ცხოვრება, №11, 1919 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატინა, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

მოსე (სოსო) ივანეს ძე მაჭავარიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანანური №2, საქმე №751, ფონდი №153, ანანური №3 - ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 - საქართველოს სსრ შინაგარეშე არსებული განსაკუთრებული სამუშაის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანიზაციის არქივი), ფონდი №8 (მოგონებების კოლექცია), ანანური №2, ნაწილი 1, საქმე №333.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ოისებ კონსტანტინეს ძე მაჭავარიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 33; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრის ბილის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შვეიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გერასიმე თომას ძე მახარაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 10, გვ. 87.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №566, ანანური №2, საქმე №93.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრის ბილის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შვეიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ციხე და ეტაპი: ნაწყვეტები დღიურიდან, გ. მახარაძე. კატორღა და ციმბრი, „პოლიტკატორღელი“ 1935 წ. თბილისი. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა. **ფოტო:** საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ელასა ჯარისმანის ძე მგელაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 11; ფონდი №2123 (ელასა მგელაძის პირადი ფონდი), ანანური №1, საქმე №1..

ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

მოგონებები, მგელაძე ელასა, პარიზი, 1972 წ. თსუ ქარ

თული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შსს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

სიმონ (სვიმონ, სოსიკო) გურგენის ძე მღვიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანანური №2, საქმე №395; ფონდი №113, ანანური №24, საქმე №440.

ბრძოლის ხმა, №77, იანვარი, 1938 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

დამოუკიდებელი საქართველო, №141, დეკემბერი, 1937 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „შსს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ოსმან ეიუბის ძე მიქელაძე (ოსმან ეიუბ ოღლი შავყი ეფენდი მიქელაძე)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22300.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეო ურთიერთობების განსაკუთრებული სამეურის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ტრაგედია ბათუმში (1937-1938 წლები), რამაზ სურმანიძე. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტი. თბილისი, 2014 წელი. ნოდარ თავართქილაძის ზეპირი ისტორია, 09.09.2015 წელი. საზოგადოებრივი არქივი. „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“.

ფოტო: ტრაგედია ბათუმში (1937-1938 წლები), რამაზ სურმანიძე. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტი. თბილისი, 2014 წელი.

გიორგი ექვთიმეს ძე მურვანიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21534.

ფოტო: საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის არქივი, პირველი განყოფილება (ყოფილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21534.

- 6 -**გრიგოლ (გიგო) იასონის ძე ნათაძე**

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

პროფესორი გრიგოლ იასონის ძე ნათაძე (ცხოვრება და მოღვაწეობა), ალ. ნამორაძე, სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, ტომი №77, თბილისი 1959 წ.

გამოჩენილი ქართველი პედაგოგი და მეთოდისტი, ალ. ნამორაძე, ისტორიის სწავლების საკითხები სკოლაში, კრებული VII, თბილისი, 1962 წ.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ნოდარ ნათაძის კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ლევან (ლეო) იასონის ძე ნათაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; საქმე №107, გვ. 34. თავისუფალი საქართველო, №18, 15 მარტი, 1922 წ. სტამბოლი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ნოდარ ნათაძის კოლექცია.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

ნიკოლოზ იაკობის ძე ნიკოლაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივი: ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108, საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382.

სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები, კრებული მეორე. სამეცნიერო-მეთოდური კაბინეტის გამომცემლობა, თბილისი 1955 წ.

ნიკო ნიკოლაძე. აკაკი ბაქრაძე. თბილისი, „ნაკადული“, 1989 წ.

ნიკო ნიკოლაძე (ბიოგრაფიიდან ამოხეული ფურცლები),

ოთარ ჯანელიძე. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1998 წ.

ნიკო ნიკოლაძე (ცხოვრება და მოღვაწეობა), დავით გამეზარდაშვილი. თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1983 წ. ნიკო ნიკოლაძე და მეფის „ოხრანკა“ ახალი დოკუმენტების მიხედვით. „საისტორიო მოამბე“ №52-52, 1985 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

კირილე იესეს ძე ნინიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2262.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრის ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შეიქცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

საზოგადოებრივი ურთიერთობა საქართველოში; ბატონ-ყმობის გადავარდნიდან პირველ რეკოლუციამდე; 1864-1905. გრიგოლ გიორგაძე. სახელგამი. თბილისი. 1928 წელი.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, გიორგი თარხან-მოურაის კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ვასილ მარკოზის ძე ნოდია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21157.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

შალვა (ვარლამ) ისაკის ძე ნუცუბიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 35; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი

№1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. შალვა ნუცუბიძე (ცხოვრება და მოღვაწეობა), ხიდაშელი შალვა, თბილისი. 1969 წ.

შალვა ნუცუბიძე – მეცნიერის გზა, ნუცუბიძე თამარ, თბილისი, 1988 წ.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

ილია დავითის ძე ნუცუბიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

– მ –

დავით ეფრემის ძე ონაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრიხ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შვეიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“. საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, მაია მთვარაძის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მაია მთვარაძის კოლექცია.

– უ –

ნოე ნიკოლოზის ძე ჟორდანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივი: ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108, საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318; ფონდი №2113 (ნოე ჟორდანიას პირადი ფონდი), ანაწერი №1, საქმე №1; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №1132. ჩემი წარსული, ნოე ჟორდანი. პარიზი, 1953 წ. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

თვითმკვრობელობა და რევოლუცია, გრიგოლ გიორგაძე. თბილისი, სახელგამი, 1929 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ვიქტორ (ლენტი) ალმასხანის ძე ჟღენტა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ქართული აზრი, №81, აგვისტო, 1969 წ.; ნოე-იორკი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

მოგონებანი, ლენტი ჟღენტა, 1964 წ. პარიზი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

– რ –

ისიდორე ივანეს ძე რამიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, №107, გვ. 36-38; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 13; ფონდი №13, ანაწერი №27, საქმე №5385.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21147; საქმე №22331.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახყოთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

მოგონებები. ისიდორე რამიშვილი. გამომცემლობა არტანუჯი, თბილისი, 2012 წელი.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ნაუმ (ნოე) ბესარიონის ძე რამიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 13; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ბრძოლის ხმა, საგანგებო გამოცემა, დეკემბერი, 1930 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №11, იანვარი, 1931 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №13, მარტი, 1931 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №17, ოქტომბერი, 1931 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №67, დეკემბერი, 1936 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

მელიტონ ივანეს ძე რუსია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 39; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ჩეხნი დროშა, №10, სექტემბერი, 1951 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ლევან (ლეო) პორფირეს ძე რუხაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22331.

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, გრიგოლ ლორთქიფანიძის პირადი ფონდი №45, საქმე №6.

ფოტო: საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, გრიგოლ ლორთქიფანიძის ფონდი.

გრიგოლ სიმონის ძე რცხილაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული მოძრაობისა და სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების ისტორიოგრაფია (1917-1921 წწ.), უმანგი სიდამონიძე, „მეცნიერება“, თბილისი, 1970 წ.

ბრძოლის ხმა, №50, იანვარი, 1935 წ.; პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

- ს -

კონსტანტინე (კონია) ბეჟანის ძე საბახტარაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ბრძოლის ხმა, №5 (84), ოქტომბერი, 1938 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

დამოუკიდებელი საქართველო, №148, ივლისი, 1938 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

იოსებ ბეჟანის ძე სალაყაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ჩეხნი დროშა, №1, თებერვალი, 1949 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ანანია მაქსიმეს (მაქსიმელის) ძე სალუქვაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 40-41; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №223208.

ბრძოლის ხმა, №56, ნოემბერი, 1935 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: დავით მხეიძის ალბომიდან.

პაველ დავითის ძე საყვარელიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 60; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება; ფონდი №8 (საქართველოს მხედრალთა კავშირი), ანანური №1, საქმე №609, გვ. 4. „ახალი სხივი“, 1920-1921 წწ., საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ბაადურ ქობლანიძის კოლექცია.

ერმალოზ (ემილ) ივანეს ძე სირბილაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ფონდი №153, ანანური №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო კარტოთეკა.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი №566, ანანური №2, საქმე №128.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23406.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი).

ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულ განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ანა (ოლა) ილიას ასული სოლოდაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №160; საქმე №1382; ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 42; საქმე №108, საქმე №109; ფონდი №153, ანანური №3, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

აპოლონ აღმახსანის ძე სულაქველიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №24100.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, დავით სულაქველიძის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, დავით სულაქველიძის კოლექცია.

პეტრე როსტომის ძე სურგულაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №113, ანანური №24, საქმე №486; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

თეთრი გიორგი, №43-44, ავეისტო-სექტემბერი, 1931 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

სამშობლო, №11, აპრილი, 1932 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. დამოუკიდებელი საქართველო, №69, სექტემბერი, 1931 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ნარკვევები საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ისტორიიდან. ოთარ ჯანელიძე. „მეცნიერება“, თბი

ლისი, 2002 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

სიმონ ელიზბარის ძე სურგულაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

უფროსი საფლავიდან (სიმონ ელ. სურგულაძის სიკვდილის გამო), ანანია (ანანია სალუქვაძე). ერთობა (ორგანო საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა ორგანიზაციების) №19, 27-01-1920. გვ. 2-3.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, გაზეთი „ერთობა“, №21, 23.01.1920.

– ტ –

ივანე (გიორგი) ალექსის ძე ტატიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ლიტერატურისა და ხელოვნების განყოფილება: ივანე და გიორგი ტატიშვილები ბის ფონდი № 267. (თენგიზ სიმაშვილის დამუშავებული მასალებიდან).

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8, ანანური №6, საქმე №271. (თენგიზ სიმაშვილის დამუშავებული მასალებიდან).

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8, ანანური №2; ნაწილი 1, საქმე №47. (თენგიზ სიმაშვილის და მუშავებული მასალებიდან).

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №93, ანანური №2, საქმე №858. (თენგიზ სიმაშვილის დამუშავებული მასალებიდან).

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, დიმიტრი ტატიშვილის კოლექცია.

გარეგინ არზატის (არშაკის) ძე ტერ-სტეფანია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21159.

თეატრი და ცხოვრება, №4, 1920 წ. საქართველოს პარლამენტი

მენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

მელიქიძე (ლოლა) მიხეილის ასული ტერ-ფარსეგოვა-მახვილაძე საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №113, ანანური №2, საქმე №216; ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №160; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22240.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, ლია ხუნდაძის კოლექცია.

„კაენ, სად არის ძმა შენი?... კირთაძე ნესტან (ელისაბედ), თბილისი. მერანი. 1998 წ.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ირაკლი ციციშვილის კოლექცია.

მინაძე (ფერემა) ასული ორჯონიკიძე-ტორაშვილიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 83ა.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, მარიან ფირცხალაძის კოლექცია.

დაკარგული ისტორია – მესხიერება რეპრესირებული ქალეზის შესახებ. SOVLAB, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მარიან ფირცხალაძის კოლექცია.

- უ -

გრიგოლ (გრიშა) ილარიონის ძე ურატაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 44; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 13; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21155.

ბრძოლის ხმა, №55, ოქტომბერი, 1935 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ჩვენ დროში, №30, აპრილი, 1959 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), აშს. საქართველოს მაცნე, დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის შეკვეთით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს

საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

- ფ -

კონსტანტინე აბგერის ძე ფანანაძე (ფანაიძე)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21222.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინაგარეო ურთიერთობების განსაკუთრებული სამუშაოს (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

ალექსანდრე (სანდრო) ივანეს ძე ფარნაიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №8 (მოგონებების კოლექცია), ანანური №2, ნაწილი 1, საქმე №40. სიმართლის ხმა, 1924 წ. თბილისი. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გორგი (გოგიტა) აქესენტის ძე ფალავა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21151.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

იონის (ივანე) გეორგიის (გეორგის ძე) ფაშალიძის (ფაშალიძის)

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №1382.

Γέννησις Παισιων: Ένα πρώτο αποστολικό παλιόν.

Ελευθερίου Κώστα, Σπουδαίου Μιχάη.

<http://www.avgi.gr/article/4561959/giannis-passalidis-enaprotupo-aristerou-politikou>.

Γιάλως Πασαλίδης καταδικάστηκε πολιτικά με το υποδικματικό ήθος και ύφος.

<http://maxitis.gr/giannis-passalidis-kataxiomenos-politikos-ithos-ifos/Ντοκουμέντα για τον ιδρυτή της ΕΔΑ Ιωάννη Πασαλίδη>.

<http://tvxs.gr/news/prosopa/ntokoyiomena-gia-tpn-idryti-tis-edai-ioanni-pasalidi&dr=tvxsmrstvxs>.

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΣΣΑΛΙΔΗ: Ζωντανά-νύχτη ιστορία της ΕΔΑ.

<http://www.hanotika-nea.gr/82132-zwtaneuei-i-istoria-tis-edai-evay-metefikos-pou-den-tyv-pirbntse>. Γάργος Περδούλας.

<http://www.cfsyn.gr/arthro/enas-mensevikos-poy-den-tin-prodose>

Φωτό: „Σαβχότα წარსულის კელევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, იოანის ნოსიროსის კოლექცია.

სამსონ გიორგის ძე ფირცხალავა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ლიტერატურის და ხელოვნების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, სამსონ ფირცხალავას პირადი ფონდი №178, ანაწერი №2, საქმე №3; №5; №6;

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2221, №51273.

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კელევის ლაბორატორია“, გაა რურუას კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ილია (ილიკო) გიორგის ძე ფირცხალაშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 46-47; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მოწამება ბაზა. კელევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრის ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შეიცარის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

- ძ -

შალვა ალექსანდრეს ძე ქარუმიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 1-3; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ბედი ქართლისა, №13, ნომბერი, 1952 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კელევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, კახა ხიმშიაშვილის კოლექცია.

გერონტი დიმიტრის ძე ქიქოძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

ქემსიშვილი ნიკოლოზ გიორგის ძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

- ლ -

თედორე (თედო) ზურაბის ძე ლლონტი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107; გვ. 101; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. საქართველოში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული მოძრაობისა და სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების ისტორიოგრაფია (1917-1921 წწ.), უმანგი სიდაშონიძე, „მეცნიერება“, თბილისი, 1970 წ.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მოწამება ბაზა. კელევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრის ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შეიცარის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

- ყ -

რუბენ ლუარსაბის ძე ყიფიანი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი

№1, საქმე №2210.

ჩენი დროშა, №42, მაისი, 1965 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. კავკასიონი, X, 1965 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

- შ -

დავით გიორგის ძე შარაშიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №358, გვ. 39.

ბრძოლის ხმა, №56, ნოემბერი, 1935 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

დამოუკიდებელი საქართველო, №119, ნოემბერი, 1935 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ქრისტინე (ჩიტო) გიორგის ასული შარაშიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21214.

საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ფონდი №141 – ქრისტინე შარაშიძის პირადი ფონდი.

შინაარსიანი ცხოვრების გზა: ელენე მეტრეველი. ლიტერატურული საქართველო, №45 (565), 16-11-1973 წ.

დაკარგული ისტორია – მესხიერება რეპრესირებული ქალე ბის შესახებ; შშვგაბ; თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

გერასიმე დიმიტრის ძე შვეჩუკი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №1382.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

ლეონ ანდრეას ძე შენგელაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №107, გვ. 53; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №1382.

შრომა, №1, 1922 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პანირიზ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შეიცვარის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით; პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი,

ვარლამ (ძიკი) ალექსანდრეს (შირინ-ბეის) ძე შერვაშიძე (ჩაჩაძე)

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2342.

<http://nobility.pro/ru/statya/49-shervashidze-varlam-aleksandrovich>

ფოტო: ქალაქ სოხუმის მეორე საავადმყოფოს კოლექციიდან.

ყადირ თუფან-ბეგის ძე შერვაშიძე

საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი, რამაზ სურმანიძე, ლიტერატურული საქართველო №7, ივლი სი 1989 წ.

ყადირ შერვაშიძე, რამაზ სურმანიძე, ბათუმი, 1998 წ.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

- ჩ -

ალექსანდრე ხიტუს ძე ჩიქავა

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №24413.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორიო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

ეფრემ (რაფიელ, რაფო) ალექსის ძე ჩიხლაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო-რიო არქივი, ფონდი №1836, ანანური №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანანური №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანანური №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა; ფონდი №2117, ანანური №1, საქმე №318, გვ. 18.

ჩორბა – орган центрального комитета социал-демократический партии Грузии № 92 (348), 29-04-1919; №96 (352), 01-05-1919; №97 (353), 06-05-1919.

ერთობა – საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ორგანო, 09.05.1920, №103.

ფოტო: გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.

დავით ანდუყაფარის ძე ჩხვიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2264.

საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი; მწერალთა საანკეტო ფურცლები და ავტობიოგრაფიები – №26676-22.

სახალხო განათლების ქართული მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები, კრებული 3. „განათლება“, თბილისი, 1968 წ.

26 მაისი მეტეხში, გ. ბოლქვაძე. „ჩვენი დროშა“, №46, მაისი 1967 წელი. პარიზი. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი. გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლაშხიზა ჩხვიძის კოლექცია.

ნიკოლოზ (ქარლო) სიმონის ძე ჩხვიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 19.

ფონდი №2115 (ქარლო ჩხვიძის პირადი ფონდი), ანაწერი №1, საქმე №2.

ბრძოლა, №12-13, ივლისი, 1926 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლა, №23-24, ივნისი, 1927 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლილე ჯაფარიძის კოლექცია.

აკაკი ივანეს ძე ჩხენკელი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 21; გვ. 84-85.

ჩვენი დროშა, №29, თებერვალი, 1959 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

კავკასიონი XIV, 1970 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

გუმბაგი, №1, აპრილი, 1984 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

გუმბაგი, №2, ივლისი, 1984 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

რაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბენიამინ (ბენია) გრიგოლის ძე ჩხიკვიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 23.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №24343.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

- ც -

ვასილ (ვასო) ზაქარიას ძე ცაბაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №3433.

რევოლუციის მატთან, №2, №3, №5, 1923 წ. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გრიგოლ დიმიტრის ძე ცინცაბაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 80ა.

ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. პირველი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23208.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის ჟანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

გიორგი (გოგილო) იესეს ძე ცინცაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტო რიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე

მე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №2293, საქმე №24233.

ფონდი №8, საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკა“) სხდომის ოქმები.

სტალინური სიები საქართველოდან – ელექტრონული მოწამეთა ბაზა. კვლევა ჩაატარა ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა IDFI, პაინრიხ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს და საქართველოში შევიცარიის საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის პარტნიორები – საქართველოს შსს არქივი და საერთაშორისო საზოგადოება „მემორიალი“.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

ნოე კონსტანტინეს ძე ცინცაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 24.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21136.

ჩენი დროშა, №91, ოქტომბერი, 1978 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ივერია, №20, ნოემბერი, 1978 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. თავისუფლების ტრიბუნა, №23, ნოემბერი, 1978 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლანჩხუთის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის კოლექცია.

გაბრიელ (გაბო) დიმიტრის ძე ცისკარიშვილი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23284.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, რუსუდან ცისკარიშვილის კოლექცია.

– დ –

ბარნაბა პაულეს ძე ძეგლაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საზოგადოებრივი ურთიერთობა საქართველოში: ბატონყმობის გადაყენებიდან პირველ რევოლუციამდე; 1864-1905. გრიგოლ გიორგაძე. სახელგამი. თბილისი. 1928 წელი.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამეულის (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

მუჭო ლუმენდუ სამარგალოში მოხანდე ყაზაყმა საბჭოე იმი ხეშულობაში, ისაკი ყენაია, ზუგდიდი, 1931, ნანა (როგორ იბრძოდა სამეგრელოს მშრომელი გლეხაკობა საბჭოთა ხელისუფლებისათვის, ზუგდიდი, 1931 წელი, მეგრულ ენაზე); საქართველოს გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

– გ –

ირაკლი (კაკი) გიორგის ძე წერეთელი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 16; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-ქარტოთეკა.

ჩენი დროშა №31, სექტემბერი, პარიზი, 1959 წელი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ჩენი დროშა №32, იანვარი, პარიზი, 1960 წელი. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

სოციალისტური აზრი, I, მაისი, მიუნხენი, 1960 წ. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

კავკასიონი, XV, პარიზი, 1971 წ. თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია. უცხოეთის ცის ქვეშ, გურამ შარაძე, ნიგნი მორე, თბილისი 1993 წელი.

ქართველები უცხოეთში, (ავტორთა ჯგუფი), „მპს. საქართველოს მაცნე“, დიასპორის საკითხები საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის მექანიზმით, თბილისი, 2012 წ.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ლამბაძე-ნიკოლაძეების კოლექცია.

პავლე ლუკას ძე ნულაია

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 17. მცირე მემუარები (კოლექტივი დაიბალა, გაუმარჯოს სტა ლინსაო! მოგონებები, ნამდვილი ამბები), იორდანე ნუ ლაია, გამოცემლობა „ქართული თეატრი“, თბილისი, 1991 წელი.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ავთანდილ ნულაიას კოლექცია.

ესაილ (ვასო) ქაიხოსროს ძე ნულაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №358, გვ. 46; ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №2961; ანაწერი №2, საქმე №2920, საქმე №2921; ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმარ თველოს ფოტო-კარტოთეკა. ფონდი №156, ანაწერი №2, საქმე №189.

ჩვენი დროშა, №49, მაისი, 1969 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

- ჭ -

ივანე (ვანო) თედორეს ძე ჭავჭავაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №1923, ანაწერი №1, საქმე № 972.

ჩვენი დროშა, №1, თებერვალი, 1949 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

თეიმურაზ სტეფანეს ძე ჭელიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საზოგადოებრივი ურთიერთობა საქართველოში; ბატონ-ყმობის გადაყარდნიდან პირველ რევილიუციამდე; 1864-1905. გრიგოლ გიორგაძე. სახელგამი. თბილისი. 1928 წელი.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23344

საზოგადოებრივი არქივი, „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, თეიმურაზ ჭელიძის კოლექცია.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“,

საზოგადოებრივი არქივი, თეიმურაზ ჭელიძის კოლექცია.

ანდრია (ანდრო) იაკობის ძე ჭიბარძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 18; ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №2270.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №22331.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი; მე-2 განყოფილება (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი), ფონდი №16, ანაწერი №1, საქმე №91ა.

მოგონება. ნიგნი 2. ვალიკო ჩუბინიძე. პარიზი, 1953 წელი. ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს საისტორო ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

- ხ -

ნოე (ნაუმ) გიორგის ძე ხომერკი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №3 – ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმარ თველოს ფოტო-კარტოთეკა; ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №2920, საქმე №2921, საქმე №3113; ფონდი №156, ანაწერი №2, საქმე №189.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23587.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ტფილისის გუბერნიის უანდარმთა სამმართველოს ფოტო-კარტოთეკა.

იონა (მუხრან) მაქსიმეს ძე ხოჭოლაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

„ახალი სხივი“, 1920-1921 წწ., საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ფოტო: „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლევან გიორგაძის კოლექცია.

- ჯ -

კონსტანტინე (კონია) იასონის ძე ჯავახიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №23180.

გია ბერიშვილის მიერ შეკრებილი ზეპირი ცნობები კონსტანტინე ჯაფარიძის ოჯახის შთამომავლებისაგან.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

სერგი დავითის ძე ჯაფარიძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №153, ანაწერი №2, საქმე №483.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8 – საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებული განსაკუთრებული სამუშაოს (ე.წ. „ტროიკის“) სხდომის ოქმები.

Первая Государственная Дума. Алфавитный список и подробные биографии и характеристики членов Государственной Думы. – М.: Тип. Товарищества И. Д. Сытина, 1906.

ფოტო: ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.

ელადიმერ (ლადო) გიორგის (გიგოს) ძე ჯიბლაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №107, გვ. 51; საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382; ფონდი №2117, ანაწერი №1, საქმე №318, გვ. 5; გვ. 82-82ა; ფონდი №113, ანაწერი №2, საქმე №919.

საქართველოს შსს აკადემიის არქივი. 1-ლი განყოფილება (ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №6, საქმე №21150.

<http://lists.memo.ru/>

ფოტო: Память о бесправных. Мемуары жертв политических репрессий, расстрелянных и захороненных в Москве и Московской области в 1918-1953 гг. Проект музея и общественного центра „Мир, прогресс права человека“ имени Андрея Сахарова.

სილიბისტრო (სილვესტრ, სილეა, სილია) ბესარიონის ძე ჯიბლაძე

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382. ფონდი №153, ანაწერი №1, საქმე №2920, საქმე №2921; ფონდი №156, ანაწერი №2, საქმე №189

თავისუფალი საქართველო, №18, 15 მარტი, 1922 წ. სტამბოლი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლა, №9, მარტი, 1926 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლა, №19-20, თებერვალი, 1927 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ბრძოლის ხმა, №21, თებერვალი, 1932 წ. პარიზი; თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ვალერიან (ვალეკო) ანთიმოზის ძე ჯუღელი

საქართველოს ეროვნული არქივი, ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფონდი №1836, ანაწერი №1, საქმე №108; საქმე №109; ფონდი №1833, ანაწერი №1, საქმე №155; საქმე №157; საქმე №187; საქმე №1382.

ბრძოლა, №3, სექტემბერი 1925 წ. პარიზი, თსუ ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

ფოტო: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

გვ. 4.

„საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ნოდარ ნათაძის კოლექცია.

ისტორია

დამფუძნებელი კრების დეპუტატები სასახლის კიბეებზე. 1919 წელი. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

სტატისტიკა

დამფუძნებელი კრების შემადგენლობის საერთო სურათი, 1919-1920 წლები. საქართველოს ეროვნული არქივი

გვ. 42-43.

დამფუძნებელი კრების პირველი სხდომა, 1919 წლის 12 მარტი. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

ქრონიკა

დამფუძნებელი კრების დეპუტატის, გიორგი მურვანიძის ბლოკნოტი, რომელიც სხვა პირად ნივთებთან ერთად ჩამოართვა საქართველოს სსრ საგანგებო კომისიამ (ჩეკა) დაპატიმრებისას - 1921 წლის 26 მაისს, ოზურგეთში დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავი დემონსტრაციის ხელმძღვანელობის გამო. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემიის არქივი, პირველი განყოფილება (ყოფილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი), ფონდი №8, საქმე №21534.

1921

ბათუმის ნავსადგური. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი. ლამბაძე-ნიკოლაძეების კოლექცია.

1922

პოლიტპატიმრების ჯგუფი მეტეხის ციხეში. 1908 წელი. ზედა რიგში, მარჯვნიდან მესამე - ისიდორე რამიშვილი. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

1923

„საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის „თვითლიკედაცია“, 1923 წლის 30 აგვისტო. თბილისი, მთავრობის სასახლე. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

1924

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ლიდერები საქართველოში დაბრუნებისას, ათენში, 1924 წლის გაზაფხული. მარცხნიდან: გრიგოლ ცინცაბაძე, ვასილ ნოდია, ვალიკო ჯუღელი, ბენია ჩხიკვიშვილი და ვიქტორ

ცენტერაძე. თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

1925-1930

ნოე რამიშვილის დაკრძალვა, პარიზი, 1930 წლის 14 დეკემბერი. თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

1931-1936

მინადორა ტოროშელიძე (ცენტრში) შვილთან და რძალთან ერთად, თბილისი, 1930-იანი წლები. „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მარინე ფირცხალავას კოლექცია.

1937-1938

დავით ონიაშვილის წერილი ქალიშვილს - ეთერს, შინსახკომის შიდა ციხიდან. თბილისი, 1937 წელი. „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მაია მთვარაძის კოლექცია.

1939-1949

ექვთიმე თაყაიშვილი ლევილში, 1940-იანი წლები. თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.

1950-1980

შოთა სალუქვაძე მამის - ანანია სალუქვაძის საფლავთან, აღმა-ათაში. 1960-იანი წლები. დავით მხეიძის კერძო კოლექცია.

ბიოგრაფიები

დამფუძნებელი კრების პირველი სხდომა, 1919 წლის 12 მარტი. საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

- ა „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ჯუანშერ ლალიძის კოლექცია.
- ბ თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.
- გ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლევან გიორგაძის კოლექცია.
- დ საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, გრიგოლ ლორთქიფანიძის ფონდი.
- ე „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ლიზიკო გაბუნიას კოლექცია.
- ვ გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.
- ზ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ვალერიან მარქაროვის კოლექცია.
- თ ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ბაადურ ქობლანიძის კოლექცია.
- ი საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.
- ქ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ნელი კალაძის კოლექცია.
- ლ საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ალექსანდრე ლომთათიძის ფონდი.
- მ თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.
- ნ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, გია თარხან-მოურავის კოლექცია.
- ო „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მაია მთვარაძის კოლექცია.
- ჟ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი. ნიკოლაძეების კოლექცია.
- რ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.
- ს საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.
- ტ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, მარინე ფირცხალავას კოლექცია.
- უ თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.
- ფ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, გიორგი რურუას კოლექცია.
- ქ გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.
- ლ „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორია“, საზოგადოებრივი არქივი, ვახტანგ მიქელაძის კოლექცია.
- ყ თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.
- შ გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმი.
- ჩ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი. ნიკოლაძეების კოლექცია.
- ც თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი, გურამ შარაძის კერძო კოლექცია.
- ძ ილია ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ციფრული ფოტომატიანე, ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექცია.
- წ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი. ნიკოლაძეების კოლექცია.
- ჭ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.
- ჯ საქართველოს ეროვნული არქივი. კინო-ფოტო-ფონო დოკუმენტების ცენტრალური სახელმწიფო არქივი.

წყაროები

დამფუძნებელი კრების დეპუტატების - გიორგი მურვანიძის და ლეო შენგელაიას წიგნაკები. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს აქადემიის არქივი, პირველი განყოფილება (ყოფილი საქართველოს სსრ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის არქივი). ფონდი №6, საქმე №21534. საქართველოს ეროვნული არქივი, საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფონდი № 2417, ანაწერი №1, საქმე № 726 .

საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის მიზანია, ხელი შეუწყოს საბჭოთა ტოტალიტარული წარსულის შესწავლას, საბჭოთა მემკვიდრეობის პოლიტიკური, სამართლებრივი და მორალური პასუხისმგებლობის გააზრებას. ორგანიზაციას სურს შექმნას თავისუფალი სააზროვნო და სადისკუსიო სივრცე დემოკრატიული განვითარების ხელშესაწყობად.

მისამართი: გალაკტიონ ტაბიძის ქ. # 20, თბილისი, 0105
ტელეფონი: (+995) 593 78 59 01

Address: 20, Galaktion Tabidze street, Tbilisi, Georgia, 0105
Phone: (+995) 593 78 59 01

www.sovlab.ge
www.archive.ge
info@sovlab.ge

დამიკავდა შპს „სეზანევი“
CEZANNE
PRINTING HOUSE